

Çevre
Tarım
Enerji
Kültür
Yenilik
Turizm
Girişim
Su Kaynakları
Yerleşim Yapısı

Küçük Menderes Havzası Sürdürülebilir Kalkınma ve Yaşam Stratejisi

İzmir Büyükşehir Belediyesi

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü

Ege Üniversitesi

Dokuz Eylül Üniversitesi

*Bu çalışma İzmir Büyükşehir Belediyesi için
İYTE, EÜ ve DEÜ işbirliği ile gerçekleştirilmiştir.*

Aralık, 2016
İZMİR

PROJE EKİBİ

İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ

- Doç. Dr. Koray Velibeyoğlu (Proje Yöneticisi)
 - Doç. Dr. Semahat Özdemir
 - Prof. Dr. Alper Baba
 - Öğr. Gör. Dr. Zeynep Durmuş Arsan
 - Yrd. Doç. Dr. H. Engin Duran

EGE ÜNİVERSİTESİ

- Prof. Dr. Adnan Kaplan
- Prof. Dr. Murat Boyacı
- Prof. Dr. Yusuf Kurucu
- Ar.Gör.Dr. Nurdan Erdoğan
 - Ar. Gör. Özlem Yıldız
 - Dr. Tolga Esetlili

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

- Doç. Dr. Orhan Gündüz

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Barış Karcı
Serpil Ötücü
Özgür Akkavak
Asuman Türkmen Meral
Cem Kaya
Ece Özdil
Başak Mamaç
Onur Erbaş
Hamidreza Yazdani

YARDIMCILAR

Aykut Uçar

Bu çalışmanın ortaya çıkmasındaki öngörüsü nedeniyle başta İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu olmak üzere tüm İzmir Büyükşehir Belediyesi ve İZSU'daki paydaşlarımıza, değerli katkılarını esirgemeyen Dr. Ayşe Gönüllü Atakan'a; İlçe Halk Çalıştayları, Ufuk Tarama Çalıştay ve Uzman Paneli'nde proje ekibimize destek sağlayan tüm katılımcılara ve öğrencilerimize teşekkürlerimizi sunarız.

ÖNSÖZ

Değerli İzmirliiler;

“Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi” ile başlayan planlama çalışmaları, İzmir Büyükşehir Belediyesi öncülüğünde gerçekleştirilen “Gediz-Bakırçay Havzası Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi” ile devam etmiş ve son olarak hazırlanan “Küçük Menderes Havzası Sürdürülebilir Kalkınma ve Yaşam Stratejisi” ile 20 ilçeyi kapsayacak şekilde tamamlanmıştır. Küçük Menderes Havzası, yalnızca kırsal kalkınmaya yönelik olarak değil; yerelde kalkınma esas alınarak çevre, tarım, enerji, kültür, turizm, girişimcilik, su kaynakları ve yerleşim yapısı başlıkları altında çok yönlü olarak ele alınmıştır. Havzada yer alan Bayındır, Beydağ, Kiraz, Menderes, Selçuk, Ödemiş, Tire ve Torbalı ilçelerinin bütüncül bir bakış açısı ile değerlendirilmesi ve her bir ilçenin kendine özgü öncelikleri doğrultusunda yerelde kalkınması hedeflenmiştir.

Bölgenin yerel kalkınmasına destek olmayı hedefleyen çalışmalarımızda, hep sürdürülebilir kalkınmanın ana ilkelerini korumaya özen gösterdik. Üniversitelerle işbirliği ve katılımcı kalkınma programları ile eksiklerimize değil sahip olduğumuz güçlü yanlara ve varlıklara odaklandık. Küçük Menderes Havzası'nın yerel varlıklarının geleceğe aktarılmasını ve doğal-kültürel varlıkların sürdürülebilirliğinin sağlanmasını amaçladık.

Üretici kooperatiflerinin çokluğu ile dikkat çeken Küçük Menderes Havzası, planlama çalışmalarımız sonucunda var olan zenginlikleri daha da artıracak bir yol haritasına kavuşmuş oldu. Tarımsal ürün çeşitliliği, hayvancılık olanakları, doğal zenginlikleri, dünyaca ünlü tarihi varlıkları, sanayisi ve çiçekçilik altyapısı ile Türkiye coğrafyasında çok özel bir yere sahip olan bölgenin, çizdiğimiz bu yol haritası ile çok daha iyi yerlere ulaşacağına yürekten inanıyoruz.

Hem bu hem de önceki planlama çalışmaları, zorlu ve uzun bir süreç sonucunda tamamlandı. Bu yüzden bu çalışmalara katılım gösteren ve emek sarf eden tüm paydaşlarımıza; başta üniversitelerimizin değerli akademisyenlerine, ilçe kaymakamları ve belediye başkanlarımıza kamu kurum kuruluşlarına, sivil toplum örgütlerine, kooperatiflere, kurumumuz adına sürecin koordinasyonunu yürüten İzmir Büyükşehir Belediyesi çalışanlarına ve siz değerli halkımıza teşekkür ederim.

Aziz KOCAOĞLU
İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı

SUNUŞ

Elinizdeki çalışma İzmir ili sınırları içinde doğan ve sonlanan Küçük Menderes Nehri'nin oluşturduğu akarsu havzasında bulunan Bayındır, Beydağ, Kiraz, Menderes, Ödemiş, Selçuk, Tire ve Torbalı İlçelerini kapsayan alanda gerçekleştirilmiştir. Küçük Menderes Havzası tarım ve gıda sanayi sektörlerinde önemli bir paya sahiptir.

İzmir'in pek çok yöresi ekolojik ve çevresel yönden hassastır ve durum yerel kalkınma çalışmalarının en önemli bileşenini oluşturmaktadır. İzmir kentin doğal gelişme sınırlarına ulaştığı için önümüzdeki süreçte ne yönde ve yoğunlukta gelişeceği sorusu yerine yaşam kalitesine ağırlık verilmesi bir zorunluluktur. UNESCO Kültür Mirası Efes Antik Kenti'ni barındıran Küçük Menderes Havzası zengin tarihi dokusu, hassas kıyı alanları, yöresel mimarlık değerlerine sahip kırsal yerleşim alanları ve verimli tarım havzaları nedeniyle hassas bir yaklaşım biçimi gerektirmektedir. Dolayısıyla, bu çalışma bir yerel kalkınma stratejisi olmasının yanısıra kaliteli bir yaşam için de bir stratejik öncelik gözetmektedir.

Bu çalışmanın ana çıkış noktası olan 'varlık-odaklı yaklaşım'ın temel özelliği katılımcı kalkınma programlarında bir yerin eksiklikleri yerine sahip olduğu güçlü yanlara ve varlıklara odaklanmasıdır. Çalışmadaki en önemli konu, yerel varlıkların belirlenmesinden proje konularının tanımlanmasına kadar yerel halk ve temel paydaşların aktif katılımıyla ilerlemektir. Bu çerçevede proje süresince yapılan ilçe halk çalışmaları, ufuk tarama çalışmaları, uzman paneli ve strateji paylaşım toplantıları kapsamında 867 katılımcıdan fikir ve değerlendirmeleri alınmış, varlık-odaklı kalkınma fikirleri bu doğrultuda şekillenmiştir. Ayrıca, yöredeki mevcut eğilimler ve gelecekteki görülme ihtimalleri de katılımcılardan alınarak bölgede önerilen varlık-odaklı kalkınma fikirlerini tehdit edebilecek eğilimler incelenmiş, belirli örnekler üzerinden (ör: su kaynakları-hayvancılık) çatışma analizleri üretilerek tespit edilen riskler mekansallaştırılmıştır.

Küçük Menderes Sürdürülebilir Kalkınma ve Yaşam Stratejisi'nin fiziki plan süreçleri ve havza yönetim planları ile entegrasyonu çok önemlidir. Bu yönde, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin kararlılıkla uyguladığı yerel kalkınma çalışmaları havza ilçeleri için iyi bir başlangıç fırsatı oluşturacaktır.

Çalışmanın Küçük Menderes Havzası ilçeleri ile İzmir İli'nin yerel sürdürülebilir kalkınma sürecine katkı sağlamasını dileriz. Emeği geçen destek ekibine, ayrıca düzenlenen çalıştaylarda, toplantı ve mülakatlarda katkı ve önerilerini esirgemeyen birçok farklı kurum ve kuruluştan paydaşlarımıza sonsuz teşekkürlerimizi sunarız.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
SUNUŞ	7
İÇİNDEKİLER	8
ŞEKİLLER LİSTESİ	10
TABLolar LİSTESİ	17
1. GİRİŞ	21
2. KÜÇÜK MENDERES HAVZASININ YAPISAL DURUMU	23
2.1. DOĞAL YAPI	23
2.1.1. Coğrafi Konum.....	23
2.1.2. İklim.....	24
2.1.3. Jeoloji, jeomorfoloji ve hidrojeoloji.....	25
2.1.4. Toprak.....	26
2.1.5. Vejetasyon	29
2.1.6. Doğa Koruma Alanları	30
Bayındır Ovacık Yaban Hayatı Geliştirme Sahası.....	32
Meryemana Tabiat Parkı	32
Efeoğlu Tabiat Parkı.....	32
Gümüldür Tabiat Parkı.....	32
2.2. SOSYO-EKONOMİK VE KÜLTÜREL YAPI.....	33
2.2.1. Demografik Yapı.....	33
2.2.2. İstihdam.....	35
2.2.3. Yerleşim yapısı ve Küçük Menderes Havzası Kültür Varlıkları.....	39
2.2.4. Tarım.....	61
2.2.5. Turizm	132
2.2.6. Yenilik ve Girişimcilik.....	146
2.3. ÇEVRE VE ENERJİ ALTYAPISI	148
2.3.1.Havzadaki Mevcut ve Planlanan Çevre Yatırımları	148
2.3.2. Su ve Enerji Kaynakları	149
3. STRATEJİ GELİŞTİRME VE KATILIMCILIK	152
3.1. İlçe Halk Çalıştayları.....	152
3.1.1. Çalıştay kapsamı, amaç ve yöntemi.....	152
3.1.2. Yerel Varlıkların Taranması.....	153
3.1.3. Yerel varlıkların haritalanması	156
3.1.4. Yerel Varlıkların Değerlendirilmesi	168

3.2. Ufuk Tarama Çalıştayı	187
3.2.1. Çalıştay kapsamı, amaç ve yöntemi	187
3.2.2. Gelecek eğilimlerinin tespiti	188
3.3. Uzman Paneli	206
3.3.1. Çalıştay kapsamı, amaç ve yöntemi	206
3.3.2. Temalara göre varlık-odaklı kalkınma fikirlerinin değerlendirilmesi	206
3.4. Strateji Paylaşım Toplantıları	216
3.5. Köy ve İlçe Ziyaretlerinin Değerlendirilmesi	216
4. KÜÇÜK MENDERES HAVZASI STRATEJİ AĞACI	218
4.1. Strateji Ağacı (Stratejik Eksenler ve Hedefler)	218
4.2. Strateji Ağacı Hedeflerinin Değerlendirilmesi	235
4.2.1. Stratejik hedeflerin mekansal etkileşim analizi örnekleri	235
4.2.2. Gelişme hedeflerinin zenginleştirilmesi: eko-inovasyon süreci örnekleri	264
4.3. Strateji Ağacı Hedeflerinin Konumlandırılması: Çok Katmanlı Gelişme Perspektifi..	285
4.3.1. Bölgesel ve Yerel Düzeydeki Fiziki Planlarda Küçük Menderes Havzası	285
4.3.2. Tematik Strateji Belgelerinde Küçük Menderes Havzası	307
5. STRATEJİ HARİTASI, GELİŞME SENARYOSU ve YÖNETİŞİM	315
5.1. Strateji Haritası Bileşenleri	315
5.2. Gelişme Senaryosu	317
5.3. Yönetişim Stratejisi	334
6. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	342
KAYNAKÇA	347
EKLER	350

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Analiz çerçevesi: yerel varlıklar ve ağlar.....	21
Şekil 2.1 Küçük Menderes, Gediz ve Bakırçay Havzalarının fiziki ve beşeri coğrafyası, İzmir İli'nin doğal strüktürünü, yerleşim ve üretim desenini/örüntüsünü belirlemektedir	23
Şekil 2.2 Küçük Menderes Havzası.....	24
Şekil 2.3 Küçük Menderes Havzası'nın jeolojisi.....	25
Şekil 2.4 DSİ tarafından Tire çevresinde yapılan yeraltısuyu depolama çalışmaları	26
Şekil 2.5 Küçük Menderes havzasındaki Büyük Toprak Grupları oransal dağılımı.....	29
Şekil 2.6 Küçük Menderes Havzası büyük toprak grupları dağılım haritası.....	29
Şekil 2.7 Küçük Menderes Havzası Bitki Örtüsü Haritası	30
Şekil 2.8 Küçük Menderes Deltası konumu	30
Şekil 2.9 Küçük Menderes Nehri'nin Ege Denizine boşaldığı bölge (deltaik oluşum) içeriğinde çeşitli sulak alan tipleri ve koruma statülerini barındırmaktadır.	31
Şekil 2.10 Bozdağ, havzanın kuzeyini ve K-D'sunda Kiraz İlçesi ve mahallelerini tanımlayarak bölgenin doğal ve kültürel peyzaj çeşitliliğini ve koruma potansiyelini arttırmaktadır.	31
Şekil 2.11 Gölcük Gölü ve çevresi Bozdağ'da doğal yapısı ve özellikleri itibarıyla sulak alan niteliklerine sahip olma yanında İzmir'in rekreasyonel yönden önem taşıyan bölgesidir.....	31
Şekil 2.12 Kümelenme Analizi Sektörel Yapı, Kaynak: İZKA 2013i.....	39
Şekil 2.13 Beydağ İlçesinin İzmir il bütünündeki konumu	40
Şekil 2.14 Bayındır İlçe Merkezi.....	40
Şekil 2.15 Bayındır İlçe Merkezi.....	41
Şekil 2.16 Beydağ İlçesinin İzmir il bütünündeki konumu	41
Şekil 2.17 Beydağ İlçe Merkezi ve Beydağ Barajı	42
Şekil 2.18 Beydağ Pazarında kadınlar	43
Şekil 2.19 Beydağ – Etibank tesisleri	43
Şekil 2.20 Kiraz ilçesinin İzmir il bütünündeki konumu	44
Şekil 2.21 Kiraz uydu görüntüsü.....	45
Şekil 2.22 Kiraz İlçesi'nin kırsalı ve dağları	45
Şekil 2.23 Menderes İlçesinin İzmir İl bütünündeki konumu	46
Şekil 2.24 Menderes İlçe Merkezi'nin uydu görüntüsü	47
Şekil 2.25 Tekeli Organize Sanayi Bölgesi	47
Şekil 2.26 Menderes İlçesi Gümüldür ve Özdere sahilleri uydu görüntüsü	48
Şekil 2.27 Ödemiş İlçesinin İzmir il bütünündeki konumu	49
Şekil 2.28 Ödemiş İlçe Merkezi'nin uydu görüntüsü	50
Şekil 2.29 Selçuk İlçesinin İzmir il bütünündeki konumu	51
Şekil 2.30 Selçuk İlçe Merkezi	51
Şekil 2.31 Tire İlçesinin İzmir il bütünündeki konumu.....	52
Şekil 2.32 Tire'nin kuzey-batısında Tire Organize Sanayi Bölgesi	53
Şekil 2.33 Torbalı İlçesinin İzmir il bütünündeki konumu	54

Şekil 2.34 Sanayi tesisleri ve kentsel yapılaşmasıyla, ovada büyüyen Torbalı	55
Şekil 2.35 Ovada büyüyen Torbalı,	55
Şekil 2.36. Küçük Menderes Havzasında ilçelere göre tescilli taşınmaz kültür varlığı dağılımı	59
Şekil 2.37 Küçük Menderes Havzası ilçelerinde tescillenmiş taşınmaz kültür varlıklarının taşınmaz türüne göre türlere dağılımı.....	59
Şekil 2.38 Taşınmaz kültür varlık kategorilerinin Küçük Menderes Havzası ilçelerine göre dağılımı	60
Şekil 2.39 Bayındır ilçesi Arazi Kullanım Şekli Oransal Dağılımı	67
Şekil 2.40 Bayındır ilçesi Arazileri Kullanım Haritası	67
Şekil 2.41 Bayındır ilçesi, 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı	68
Şekil 2.42 Bayındır ilçesi arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre sınıflandırılmış haritası	68
Şekil 2.43 Bayındır ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre oransal dağılımı	69
Şekil 2.44 Bayındır ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası	69
Şekil 2.45 Bayındır ilçesi arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı.....	70
Şekil 2.46 Bayındır ilçesi arazileri toprak sorunları haritası.....	70
Şekil 2.47 Beydağ ilçesi Arazi Kullanım Şekli Oransal Dağılımı	74
Şekil 2.48 Beydağ ilçesi arazileri kullanım haritası.....	74
Şekil 2.49 Beydağ ilçesi, 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı	75
Şekil 2.50 Beydağ ilçesi arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre sınıflandırılmış haritası	75
Şekil 2.51 Beydağ ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre oransal dağılımı	76
Şekil 2.52 Beydağ ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası	76
Şekil 2.53 Beydağ ilçesi arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı.....	77
Şekil 2.54 Beydağ ilçesi arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı.....	77
Şekil 2.55 Kiraz ilçesi arazi kullanım şekli oransal dağılımı	81
Şekil 2.56 Kiraz ilçesi arazileri kullanım haritası	81
Şekil 2.57 Kiraz ilçesi, 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı	82
Şekil 2.58 Kiraz ilçesi arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre sınıflandırılmış haritası	83
Şekil 2.59 Kiraz ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre (AKK) oransal dağılımı	84
Şekil 2.60 Kiraz ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası	84
Şekil 2.61 Kiraz ilçe arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı.....	85
Şekil 2.62 Kiraz ilçesi arazileri toprak sorunları haritası.....	85
Şekil 2.63 Menderes ilçesi arazi kullanım şekli oransal dağılımı.....	89
Şekil 2.64 Menderes ilçesi arazileri kullanım haritası	90
Şekil 2.65 Menderes ilçesi 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı	91
Şekil 2.66 Menderes ilçesi arazilerinin 5403 sayılı kanun lejantına göre sınıflandırılması	91
Şekil 2.67 Menderes ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre (AKK) oransal dağılımı.....	92
Şekil 2.68 Menderes ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası.....	93
Şekil 2.69 Menderes ilçe arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı.....	94
Şekil 2.70 Menderes ilçesi arazileri toprak sorunları haritası.....	94

Şekil 2.71 Ödemiş ilçesi arazi kullanım şekli oransal dağılımı.....	98
Şekil 2.72 Ödemiş ilçesi arazileri kullanım haritası	99
Şekil 2.73 Ödemiş ilçesi, 5403 sayılı kanuna göre arazi sınıflarının oransal dağılımı	100
Şekil 2.74 Ödemiş ilçesi arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre sınıflandırılmış haritası	100
Şekil 2.75 Ödemiş ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre oransal dağılımı.....	101
Şekil 2.76 Ödemiş ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası.....	102
Şekil 2.77 Ödemiş ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre oransal dağılımı.....	103
Şekil 2.78 Ödemiş ilçesi arazileri alt sınıflarına göre eğim ve toprak sorunları haritası	103
Şekil 2.79 Selçuk ilçesi arazi kullanım şekli oransal dağılımı.....	107
Şekil 2.80 Selçuk ilçesi arazileri kullanım haritası	108
Şekil 2.81 Selçuk ilçesi, 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı	109
Şekil 2.82 Selçuk ilçesi arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre sınıflandırılmış haritası.....	109
Şekil 2.83 Selçuk ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre oransal dağılımı	110
Şekil 2.84 Selçuk ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası	111
Şekil 2.85 Selçuk ilçesi arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı	112
Şekil 2.86 Selçuk ilçesi arazileri toprak sorunları haritası	112
Şekil 2.87 Tire ilçesi arazi kullanım şekli oransal dağılımı	116
Şekil 2.88 Tire ilçesi arazileri kullanım haritası.....	116
Şekil 2.89 Tire ilçesi 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı	117
Şekil 2.90 Tire ilçesi arazilerinin 5403 sayılı kanun lejantına göre sınıflandırılması	118
Şekil 2.91 Tire ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre (AKK) oransal dağılımı.....	119
Şekil 2.92 Tire ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası.....	119
Şekil 2.93 Tire ilçe arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı	120
Şekil 2.94 Tire ilçesi arazileri toprak sorunları haritası	120
Şekil 2.95 Torbalı ilçesi arazi kullanım şekli oransal dağılımı.....	124
Şekil 2.96 Torbalı ilçesi arazileri kullanım haritası	125
Şekil 2.97 Torbalı ilçesi 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı	126
Şekil 2.98 Torbalı ilçesi arazilerinin 5403 sayılı kanun lejantına göre sınıflandırılması.....	127
Şekil 2.99 Torbalı ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre (AKK) oransal dağılımı	128
Şekil 2.100 Torbalı ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası	129
Şekil 2.101 Torbalı ilçe arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı	130
Şekil 2.102 Torbalı ilçesi arazileri toprak sorunları haritası.....	131
Şekil 2.103 İzmir'in Doğa Turizmi Açısından Öne Çıkan İlçeleri Haritası.....	144
Şekil 2.104 OSB'lerin mümkün olan en güncel yıla ait elektrik tüketim miktarları,	146
Şekil 2.105 Küçük Menderes Havzası	150
Şekil 2.106 Küçük Menderes Havzasında açılmış olan kuyular	150
Şekil 2.107 Küçük Menderes Havzasında yer alan barajlar ve kapasiteleri	151
Şekil 3.1 Küçük Menderes Yerel Varlıklar-Tarım	157

Şekil 3.2 Küçük Menderes Yerel Varlıklar-Turizm.....	158
Şekil 3.3 Küçük Menderes Yerel Varlıklar-Yerleşim Yapısı ve Kültür	159
Şekil 3.4 Küçük Menderes Yerel Varlıklar-Çevre Enerji ve Su Kaynakları.....	160
Şekil 3.5 Yenilik ve Girişimcilik	161
Şekil 3.6 Bayındır Tarım Haritası	162
Şekil 3.7 Beydağ Tarım Haritası	162
Şekil 3.8 Kiraz Tarım Haritası.....	163
Şekil 3.9 Tire Tarım Haritası	163
Şekil 3.10 Menderes Tarım Tematik Köy Haritası	164
Şekil 3.11 Ödemiş Tarım Tematik Köy Haritası	164
Şekil 3.12 Selçuk Tarım Haritası	164
Şekil 3.13 Torbalı Tarım Haritası	164
Şekil 3.14 Ödemiş Turizm Haritası	165
Şekil 3.15 Beydağ Turizm Haritası	165
Şekil 3.16 Kiraz Turizm Haritası	166
Şekil 3.17 Tire Turizm Haritası	166
Şekil 3.18 Ödemiş Turizm Haritası	167
Şekil 3.19 Menderes Turizm Haritası.....	167
Şekil 3.20 Torbalı Turizm Haritası	167
Şekil 3.21 Selçuk Turizm Haritası	167
Şekil 3.22 Havzadaki doğal varlıkların kalkınmadaki etkisine göre ilçelerin benzerliği.....	175
Şekil 3.23 Havzadaki kültürel varlıkların kalkınmadaki etkisine göre ilçelerin benzerliği.....	181
Şekil 3.24 Tarımsal varlıklara göre ilçelerin gruplandırılması	186
Şekil 3.25 Gözlenen eğilimlere göre ilçelerin gruplandırılması.....	196
Şekil 3.26 Mevcut eğilimlerin 10 yıl sonra da görülme ihtimaline göre ilçelerin gruplandırılması ..	205
Şekil 4.1 Küçük Menderes Havzası içerisinde hayvancılık tesislerinin dağılımı.....	235
Şekil 4.2 Bayındır ilçesi arazi sınıflandırma haritası üzerinde hayvancılık tesislerinin dağılımı ve çatışma düzeylerinin gösterimi	236
Şekil 4.3 Ödemiş ilçesi arazi sınıflandırma haritası üzerinde hayvancılık tesislerinin dağılımı ve çatışma düzeylerinin gösterimi	237
Şekil 4.4 Tire ilçesi arazi sınıflandırma haritası üzerinde hayvancılık tesislerinin dağılımı ve çatışma düzeylerinin gösterimi	238
Şekil 4.5 Beydağ ilçesi arazi sınıflandırma haritası üzerinde hayvancılık tesislerinin dağılımı ve çatışma düzeylerinin gösterimi	239
Şekil 4.6 Kiraz İlçesi arazi sınıflandırma haritası üzerinde hayvancılık tesislerinin dağılımı ve çatışma düzeylerinin gösterimi	240
Şekil 4.7 Selçuk İlçesi arazi sınıflandırma haritası üzerinde hayvancılık tesislerinin dağılımı ve çatışma düzeylerinin gösterimi	241
Şekil 4.8 Menderes İlçesi arazi sınıflandırma haritası üzerinde hayvancılık tesislerinin dağılımı ve çatışma düzeylerinin gösterimi.....	242

Şekil 4.9 “Weighted Overlay” işlem penceresi	244
Şekil 4.10 Küçük Menderes Havzası’nda tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi	246
Şekil 4.11 1/100 000 ölçekli İzmir-Manisa Çevre Düzeni Planı’nda Küçük Menderes Havzası ve öngörülen arazi kullanım türleri	246
Şekil 4.12 1/100 000 ölçekli İzmir-Manisa Çevre Düzeni Planı’nda Menderes İlçesi’nde öngörülen arazi kullanım türleri	247
Şekil 4.13 Menderes İlçesi’nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları.....	248
Şekil 4.14 Menderes İlçe Merkezi’nin çevresindeki örtü altı üretim alanları.....	249
Şekil 4.15 Menderes İlçesi’nde Oğlananası Mahallesi’nin çevresindeki mutlak tarım alanları	249
Şekil 4.16 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’nda Torbalı İlçesi’nde öngörülen arazi kullanım türleri	250
Şekil 4.17 Torbalı İlçesi’nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları.....	251
Şekil 4.18 Torbalı İlçesi’nde Kuşçuburun ve Ayrancılar Mahallelerinin çevresindeki mutlak tarım alanları.....	252
Şekil 4.19 Torbalı İlçesi’nde Ayrancılar (Mustafa Kemal Paşa) Mahallesi’nin çevresindeki mutlak tarım alanları.....	252
Şekil 4.20 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’nda Bayındır İlçesi’nde öngörülen arazi kullanım türleri	253
Şekil 4.21 Bayındır İlçesi’nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları.....	253
Şekil 4.22 Bayındır İlçe Merkezi ve çevresindeki zeytinlik alanlar ve tarım alanları.....	254
Şekil 4.23 4.2.1.9 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’nda Kiraz İlçesi’nde öngörülen arazi kullanım türleri	254
Şekil 4.24 Kiraz İlçesi’nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları.....	255
Şekil 4.25 Kiraz İlçe Merkezi ve çevresindeki zeytinlik alanlar ve tarım alanları	255
Şekil 4.26 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’nda Ödemiş İlçesi’nde öngörülen arazi kullanım türleri	256
Şekil 4.27 Kiraz İlçe Merkezi ve çevresindeki zeytinlik alanlar ve tarım alanları	256
Şekil 4.28 Ödemiş İlçesi’nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları.....	257
Şekil 4.29 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’nda Beydağ İlçesi’nde öngörülen arazi kullanım türleri	258
Şekil 4.30 Beydağ İlçesi’nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları.....	258
Şekil 4.31 Beydağ İlçe Merkezi ve çevresindeki zeytinlik alanlar ve tarım alanları.....	259
Şekil 4.32 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’nda Tire İlçesi’nde öngörülen arazi kullanım türleri..	259
Şekil 4.33 Tire İlçesi’nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları	260
Şekil 4.34 Tire İlçe Merkezi, OSB ve çevresindeki zeytinlik alanlar ve tarım alanları	260

Şekil 4.35 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Selçuk İlçesi'nde öngörülen arazi kullanım türleri	261
Şekil 4.36 Selçuk İlçesi'nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları.....	262
Şekil 4.37 Selçuk İlçe Merkezi, çevresindeki zeytinlik alanlar ve tarım alanları.....	262
Şekil 4.38 Selçuk İlçesi Pamucak sahili ve mevcut turizm tesisleri ve yazlık konut siteleri.....	263
Şekil 4.39 Keukenhof Çiçek Bahçesi (Hollanda)	270
Şekil 4.40 Mucize Bahçesi (Dubai).....	270
Şekil 4.41 Beş Duyunun Bahçesi	271
Şekil 4.42 Türkiye'de Süt ve Peynir Üretiminin Gelişimi (litre veya Kilo),	275
Şekil 4.43 Peynir ve lor ihracat ve ithalatı'nın yıllar içinde gelişimi,.....	275
Şekil 4.44 Süt ve krema ihracat ve ithalatı'nın yıllar içinde gelişimi,	275
Şekil 4.45 Tereyağı vb. süt bazlı yağ ihracat ve ithalatı'nın yıllar içinde gelişimi,.....	276
Şekil 4.46 Süt Koridoru Modeli	277
Şekil 4.47 Küçük Menderes Havzası ilçelerinin toplam zeytin üretimi.....	278
Şekil 4.48 Amtrak Tren Yolu Güzegahlarına Örnekler.....	279
Şekil 4.49 Güney Tynadale Demiryolu	280
Şekil 4.50 Bayındır Hangar Kafe.....	281
Şekil 4.51 Selçuk-Çamlık Mahallesi Atatürk Konağı ve Çamlık Açık hava Lokomotif Müzesi.	281
Şekil 4.52 Torbalı Belediyesi, Kent Arşivi ve Tanıtım Merkezi, Selçuk Efes Kent Belleği Merkezi ve Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi (ÖYKAM);	282
Şekil 4.53 Küçük Menderes Havzası Demiryolu Endüstri Mirası Odaklı Bütünleşik Turizm Projesi Önerisi	284
Şekil 4.54 Bölgesel turizm odakları ve koridorları.....	286
Şekil 4.55 Sürdürülebilir tarım gelişme şeması.	286
Şekil 4.56 Bölgesel gelişme şeması	288
Şekil 4.57 Çevre Düzeni Planının Torbalı ve Menderes ile ilgili bölümü.....	292
Şekil 4.58 Çevre Düzeni Planının Ödemiş, Tire ve Bayındır ile ilgili bölümü.....	293
Şekil 4.59 Çevre Düzeni planının Kiraz, Beydağ ile ilgili bölümü.....	294
Şekil 4.60 Çevre Düzeni Planının Selçuk ile ilgili bölümü	294
Şekil 4.61 Proje alanı – bölgeler	298
Şekil 4.62 İzmir İli Turizm Merkezleri ve KTKG Bölgeleri	299
Şekil 4.63 Mekansal gelişme potansiyeli ve gelişme öncelikleri	301
Şekil 4.64 Selçuk-Menderes Bölgesi Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlama Projesi Mekansal Strateji Planı	302
Şekil 4.65 İBŞB sınırları.....	304
Şekil 4.66 İBŞB Çevre Düzeni Planı	306
Şekil 4.67 Küçük Menderes Havzası için Büyük Ova önerisi.....	306
Şekil 4.68 Tarım fikirlerinin çok katmanlı karşılaştırması	308

Şekil 4.69 Turizm fikirlerinin çok katmanlı karşılaştırması.....	309
Şekil 4.70 Yerleşim ve kültür fikirlerinin çok katmanlı karşılaştırması	312
Şekil 4.71 Çevre, enerji ve su kaynakları fikirlerinin çok katmanlı karşılaştırması	313
Şekil 4.72 Yenilik ve girişimcilik fikirlerinin çok katmanlı karşılaştırması.....	314
Şekil 5.1 Strateji Haritası Çerçevesi.....	315
Şekil 5.2 Tarım teması için strateji haritası	316
Şekil 5.3 Zaman Yönetimi şeması.....	317
Şekil 5.4 Paydaş etki (düşük/yüksek) önem derecesi (az/çok) matrisi.....	318

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1 Küçük Menderes Havzası'nda yer alan istasyonların ortalama sıcaklık değerleri.....	24
Tablo 2.2 Küçük Menderes Havzası'ndaki BTG yüzölçümü.....	28
Tablo 2.3 Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü İzmir Şube Müdürlüğü'nün sorumluluğundaki koruma alanları ve statüleri	32
Tablo 2.4 İlçelerin 2008, 2015 nüfusu ve 2023 nüfus projeksiyonları.....	33
Tablo 2.5 Tüm yaş gruplarının 2008, 2015 yılları itibarı ile nüfusları ve 2023 nüfus projeksiyonları	33
Tablo 2.6 İlçelerin 2008-2015 Nüfus Değişim Hızı	34
Tablo 2.7 İlçelerin 2015 yılı 6 yaş üstü okuma yazma bilmeyen kişi sayısı ve okumaz yazmaz nüfusun toplam nüfusa oranı	35
Tablo 2.8 İlçelerin göç istatistikleri	35
Tablo 2.9 Küçük Menderes Havzasındaki İlçelerin Sektörel İstihdam Payları	37
Tablo 2.10 İlçelerin sektör bazında Yerleşim Katsayısı, (Kaynak: İZKA, 2013i).....	38
Tablo 2.11 Küçük Menderes Havzasında yer alan taşınmaz kültür varlıklarının ilçe bazında türel dağılımı	56
Tablo 2.12 İlçelere Göre Çiftçi Sayıları (2014)	61
Tablo 2.13 Genel Arazi Dağılımı, 2015.....	62
Tablo 2.14 Kullanım şekillerine göre tarım arazisi dağılımı, 2015	63
Tablo 2.15 Proje bölgesindeki ilçelerdeki hayvan varlığı, proje bölgesindeki ve İzmir ilindeki payları (%)	63
Tablo 2.16 Bayındır ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı	65
Tablo 2.17 Bayındır ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri	65
Tablo 2.18 Bayındır ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları (2015).....	66
Tablo 2.19 Bayındır ilçesi Arazi Kullanım Şekli Alansal Dağılımı	67
Tablo 2.20 Bayındır ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı	68
Tablo 2.21 Bayındır ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı	69
Tablo 2.22 Bayındır ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı	70
Tablo 2.23 Beydağ ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı	72
Tablo 2.24 Beydağ ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri.....	72
Tablo 2.25 Beydağ ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları (2015).....	73
Tablo 2.26 Beydağ ilçesi Arazi Kullanım Şekli Alansal Dağılımı	74
Tablo 2.27 Beydağ ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı	75
Tablo 2.28 Beydağ ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı	76
Tablo 2.29 Beydağ ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı	77
Tablo 2.30 Kiraz ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı.....	79
Tablo 2.31 Kiraz ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri	79
Tablo 2.32 Kiraz ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları...80	
Tablo 2.33 Kiraz ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı	81

Tablo 2.34 Kiraz İlçesi arazilerinin 5403 sayılı yasaya göre oluşturulmuş sınıfların alansal dağılımı .82	
Tablo 2.35 Kiraz ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı83	
Tablo 2.36 Kiraz İlçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı85	
Tablo 2.37 Menderes ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı87	
Tablo 2.38 Menderes ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri87	
Tablo 2.39 Menderes ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları (2015).....88	
Tablo 2.40 Menderes ilçesi arazi kullanım şekli alansal dağılımı.....89	
Tablo 2.41Menderes ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı90	
Tablo 2.42 Menderes ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı.....92	
Tablo 2.43Menderes ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı.....93	
Tablo 2.44 Ödemiş ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı.....96	
Tablo 2.45 Ödemiş ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri96	
Tablo 2.46 Ödemiş'teki bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim, üretim miktarları97	
Tablo 2.47 Ödemiş ilçesi arazi kullanım şekli alansal dağılımı98	
Tablo 2.48 Ödemiş ilçesi arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı.....99	
Tablo 2.49 Ödemiş ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı 101	
Tablo 2.50 Ödemiş ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı 102	
Tablo 2.51 Selçuk ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı 105	
Tablo 2.52 Selçuk ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri 105	
Tablo 2.53 Selçuk ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları106	
Tablo 2.54 Selçuk ilçesi arazi kullanım şekli alansal dağılımı 107	
Tablo 2.55 Selçuk ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı 108	
Tablo 2.56 Selçuk ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı 110	
Tablo 2.57 Selçuk ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı111	
Tablo 2.58 Tire ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı 114	
Tablo 2.59 Tire ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri..... 114	
Tablo 2.60 Tire ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları... 115	
Tablo 2.61 Tire ilçesi arazi kullanım şekli alansal dağılımı 116	
Tablo 2.62 Tire ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı..... 117	
Tablo 2.63 Tire ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı..... 118	
Tablo 2.64 Tire ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı 120	
Tablo 2.65 Torbalı ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı 122	
Tablo 2.66 Torbalı ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri 122	
Tablo 2.67 Torbalı ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları123	
Tablo 2.68 Torbalı ilçesi arazi kullanım şekli alansal dağılımı..... 124	
Tablo 2.69 Torbalı ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı 126	
Tablo 2.70 Torbalı ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı..... 128	

Tablo 2.71 Torbalı ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı	130
Tablo 2.72 İşletme ve Yatırım Belgeli Tesis Sayıları İle Toplam Kapasiteler	132
Tablo 2.73 Bakanlık Belgeli Konaklama Tesislerine Geliş, Geceleme Sayısı, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranları (2005)	134
Tablo 2.74 Bakanlık Belgeli Konaklama Tesislerine Geliş, Geceleme Sayısı, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranları (2015).....	134
Tablo 2.75 Bayındır İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler	135
Tablo 2.76 Beydağ İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler	136
Tablo 2.77 Kiraz İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler.....	136
Tablo 2.78 Menderes İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler	137
Tablo 2.79 Ödemiş İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler.....	139
Tablo 2.80 Ödemiş ilçesinde aktif olabilecek turizm çeşitleri	139
Tablo 2.81 Selçuk İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler.....	140
Tablo 2.82 Tire İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler	141
Tablo 2.83 Torbalı İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler.....	142
Tablo 2.84 Çalışma alanında öne çıkan 'Doğa Turizmi Değerleri Matrisi'	143
Tablo 2.85 İzmir'deki faal OSB Listesi.....	146
Tablo 2.86 Küçük Menderes Havzasındaki ilçeler bazında yüksek öğrenim oranı	147
Tablo 2.87 İlçeler Bazında Eğitim, bitirilen okul oranları.....	147
Tablo 2.88 Hayvancılık Ürünlerinin İlçe Bazında İzmir ili genelindeki payı.....	148
Tablo 2.89 Küçük Menderes Havzası'nda İşletmede olan Evsel Atıksu Arıtma Tesisleri	148
Tablo 2.90 Küçük Menderes Havzası'nda İşletmede olan Evsel Atıksu Arıtma Tesisleri	149
Tablo 2.91 Küçük Menderes Havzası'nda Etüt Çalışmaları Devam eden Yerleşimler.....	149
Tablo 2.92 Küçük Menderes Havzası Alüvyon Akifer Yeraltı suyu Rezervi.....	150
Tablo 3.1 İlçe Halk Çalıştaylarına Katılım Durumu ve Toplantı Tarihleri	152
Tablo 3.2 Havza ve ilçelerdeki doğal varlıkların kalkınmadaki etki düzeyleri.....	171
Tablo 3.3 Sahip oldukları doğal varlıklara göre ilçelerin karşılaştırılması	172
Tablo 3.4 Havza ve ilçelerdeki kültürel varlıkların kalkınmadaki etki düzeyleri.....	177
Tablo 3.5 Sahip oldukları kültürel varlıklara göre ilçelerin karşılaştırılması.....	178
Tablo 3.6 Havza ve ilçelerdeki tarımsal varlıkların kalkınmadaki etki düzeyleri.....	183
Tablo 3.7 Sahip oldukları tarımsal varlıklara göre ilçelerin karşılaştırılması.....	183
Tablo 3.8Ufuk Tarama Çalıştayı katılımcılarının ilçelere dağılımı.....	187
Tablo 3.9 Havza ve ilçelerdeki gözlenen eğilimler ve önem düzeyleri	189
Tablo 3.10 Havzada gözlenen eğilimlerin ilçelere göre önem düzeyleri	190
Tablo 3.11 Havza ve ilçelerdeki gözlenen eğilimler ve önem düzeyleri	198
Tablo 3.12 Havzadaki eğilimlerin gelecekte de görülme ihtimaline göre ilçeler	199
Tablo 3.13 Uzman Paneli katılımcılarının temalara göre dağılımı.....	206
Tablo 3.14 Ufuk taraması ve uzman paneline göre tarım projelerinin önemi.....	207

Tablo 3.15 Tarımda proje konularının ufuk ve uzman panellerine göre önem düzeyleri.....	208
Tablo 3.16 Ufuk taraması ve uzman paneline göre turizm projelerinin önemi.....	209
Tablo 3.17 Turizmde proje konularının ufuk ve uzman panellerine göre önem düzeyleri.....	210
Tablo 3.18 Ufuk taraması ve uzman paneline göre yerleşim yapısı/kültür projelerinin önemi	210
Tablo 3.19 Yerleşim yapısı ve kültür proje konularının ufuk ve uzman panellerine göre önemi	211
Tablo 3.20 Ufuk taraması ve uzman paneline göre çevre, enerji, su kaynakları projelerinin önemi	212
Tablo 3.21 Çevre, enerji, su kaynakları konularının ufuk taraması ve uzman paneline göre önemi	213
Tablo 3.22 Ufuk taraması ve uzman paneline göre yenilik ve girişimcilik projelerinin önemi	213
Tablo 3.23 Yenilik ve girişimcilik proje konularının ufuk ve uzman panellerine göre önemi.....	214
Tablo 4.1 Küçük Menderes Havzası Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi Ana Eksenleri	219
Tablo 4.2 Doğal Eşik Analizi Kriter Seti	244
Tablo 4.3 İşletme büyüklükleri ve payları	265
Tablo 4.4 Dünya çığ süt üretiminin hayvan türleri ve kıtalara göre dağılımı	274
Tablo 4.5 Havzadaki İlçeler Bazında Süt Üretimi	276
Tablo 4.6 Havzadaki İlçelerin İzmir Süt Üretimi içindeki Payı.....	276
Tablo 4.7 Küçük Menderes Havzas'ında zeytincilik,	277

1. GİRİŞ

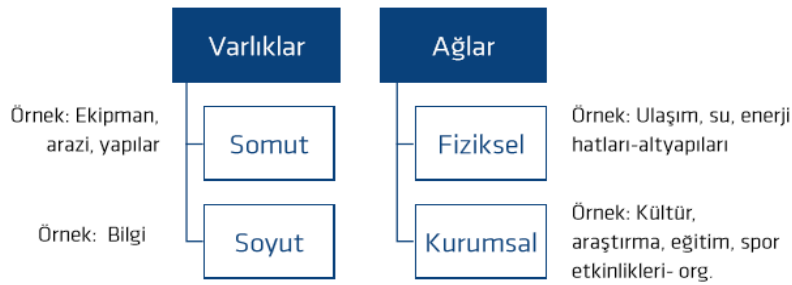
Bu çalışma, İzmir Küçük Menderes Havzası'nda yer alan Bayındır, Beydağ, Kiraz, Menderes, Selçuk, Ödemiş, Tire ve Torbalı ilçelerini kapsamaktadır. Çalışma kapsamında; Küçük Menderes Havzası'nın bütüncül bir bakış açısı ile değerlendirilmesi ve Havzada yer alan her bir ilçenin kendine özgü öncelikleri doğrultusunda yerelde kalkınması hedeflenmiştir. Yöntem olarak aşağıdan yukarıya ilerleyen, yerel varlıkları tanımlayıp bunun üzerinden varlık-odaklı kalkınma fikirleri geliştirmeyi hedefleyen bir yaklaşım benimsenmiştir. Ortaya konulan hedeflerin uygulanmasına kolaylık sağlayacak strateji haritası ve yönetim boyutu da geliştirilmiştir.

Varlık-odaklı yaklaşım sürdürülebilir yerel kalkınma yaklaşımlarının temelinde yer almaktadır. Sözlük anlamıyla varlık, bir bireyin, kaynağın veya nesnenin değerli niteliği olarak tanımlanmaktadır. Bir toplum için ise birey, altyapı, organizasyon ya da programlarının gücü olarak düşünülebilir (Moser, 2006). Bu yaklaşım bize hangi yerel varlığın, değer ve kaynakların o yerin ayırt edici özelliği olduğunu ve korunması gerektiğini ve nelerin o yeri yaşamak ve üretmek için iyi bir yer yaptığını anlamamıza yardımcı olur.

Varlık-odaklı yerel ekonomik gelişme bir yerel varlık ve proje fikriyle başlar. Yerel toplum ve firmalar varlık-odaklı ekonomik gelişme için kendi potansiyellerini belirlerken mevcut beşeri, finansal ve fiziki stokların bir envanterini oluşturur. Genel anlamda varlık-odaklı bir ekonomik gelişmenin sonuçlarının kullanıcılar üzerinde yüksek, yerel varlıklar üzerinde düşük etki yaratması beklenir (ARC, 2004). Bir başka deyişle, bu yaklaşım bölgenin gerçek zenginliğini oluşturan yerel varlıklarını feda etmemek ve onların yeni ve yaratıcı kullanımlarını bulmak yoluyla ekonomik gelişme hedeflerini gerçekleştirmek ilkesine dayanır. Yerel varlıkları gelir getirici kaynaklara dönüştürmek ya da işlenmemiş veya atıl duran doğal ve kültürel kaynakları katma değeri yüksek mamul ve hizmetler olarak yeniden üretmek, varlık-odaklı ekonomik gelişme sürecinin en önemli parçalarıdır (Adelaja et al., 2006).

Varlık-odaklı ekonomik gelişme kısa vadeli sorun odaklı çözümler haricinde uzun vadeli yatırımlara ve yerelde kalkınmayı sağlayacak ana blokların zaman içinde inşa edilmesine dayanır. Yerel varlıkları geliştirecek ekonomik bir strateji izleyebilmek için yenilikçilik, liderlik, finansman gibi bazı bileşenlerin bir araya gelmesi gerekmektedir. Ayrıca uygun altyapı (fiziksel, beşeri, finansal) ve piyasa taleplerine cevap verebilen örgütsel kapasiteye de ulaşılması sağlanmalıdır. Özetle, varlık-odaklı ekonomik gelişme o yerelde yaşayan insanların yerel kapasitesini ve yaşam kalitesini geliştirecek ekonomik geri dönüşleri oluşturacak ortamı oluşturmaktadır (Velibeyoğlu, 2009).

Çalışmanın analiz çerçevesinin iki temel bileşeni vardır. Birincisi yukarıda ana hatları özetlenen yerel varlıkların tespitidir. Bu varlıklar somut olabildiği gibi yerel sözel bilgi gibi soyut değerleri de içermektedir. İkincisi ise yerel düzeyde varolan değerlerin bölgesel ve küresel ağlara bağlanabilirliğinin sağlanmasına yönelik yapılabileceklerin ortaya çıkarılmasıdır (Şekil 1.1). Günümüzde yerleşimler rekabet üstünlüğünü arttırmak için; ittifaklar kurma, kaynaklarını birleştirme, birbirlerini tamamlayıcı fonksiyonları geliştirme, yaratılan/üretilen olanak ve hizmetleri paylaşma yoluna gitmektedir. Bu tarz bir anlayış ağ modelini gerektirmektedir. Fiziksel olarak bağlı ve erişilebilir olmanın yerelin dışına eklenilebilmekteki önemi çok açıktır. Havzada Efes antik kentinin 'UNESCO Kültür Mirası' listesine girmesi bu anlamda önemli bir örnektir.

Şekil 1.1. Analiz çerçevesi: yerel varlıklar ve ağlar

Bu çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Girişi takip eden ikinci bölümde literatür, saha çalışması ve çalıştaylara dayalı olarak Küçük Menderes Havzası'nın doğal yapısı, sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı ile çevre ve enerji altyapısı incelenmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümü Küçük Menderes Havzası'nda yürütülen katılımcı strateji üretme sürecini özetlemektedir. Projenin ikinci etap çalışmalarını kapsayan bu bölümde Havzadaki sekiz ilçede yapılan İlçe Halk Çalıştayları, Ufuk Tarama Çalıştayları, Uzman Paneli ile strateji çalışmalarının ön sonuçlarının katılımcılara açıldığı paylaşım toplantıları yer almaktadır (bkz. EK-C). Süreçte, her çalıştayın çıktısı diğer çalıştay ve toplantılar için bir girdi oluşturacak şekilde tasarlanmıştır.

Dördüncü bölümde, yerel katılımcı süreçle tarif edilen ve 5 stratejik ana tema, 15 stratejik gelişme eksen ve 43 alt eksen altında toplam 273 varlık-odaklı kalkınma fikrini içeren 'Küçük Menderes Havzası Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Yaşam Stratejisi' etrafında şekillenmektedir. Bu bölümde, ayrıca, gelişme eksen hedefleri ve konumlandırılması değerlendirilmektedir.

Beşinci bölümde, oluşturulan yerel kalkınma stratejisinin uygulanmasını kolaylaştıracak yol haritası bileşenleri, gelişme senaryosunun zaman planı, ilgili paydaşların durumu ve birlikte nasıl çalışabileceğine odaklanan yönetim stratejisi ve strateji haritası bulunmaktadır.

Sonuç bölümünde ise çalışmanın temalar bazında eriştiği temel sonuçlar özetlenmekte ve hayata geçirilmesi yönündeki uzman görüşleri ve değerlendirmeleri yer almaktadır.

2. KÜÇÜK MENDERES HAVZASININ YAPISAL DURUMU

Bu bölümde, Küçük Menderes Havzası'nı oluşturan doğal ve kültürel çevreyi (peyzaj) içeren coğrafi konumu, iklim özellikleri, jeoloji ve hidrojeoloji, toprak özellikleri, flora ve faunası ve doğa koruma alanları incelenmektedir.

2.1. Doğal Yapı

2.1.1. Coğrafi Konum

Küçük Menderes Havzası'nın jeolojik yapısı ve atmosferik koşullarından temellenen arazi yapısı-doğal süreçleri havzanın doğal yapısını ve dinamiklerini, yerleşim örüntüsü ve sosyo-ekonomik ilişkiler ise kültürel arazi kullanımlarını ve dokusunu şekillendirmektedir. Jeolojik devirlere dayalı olarak doğa tarihi ve dinamikler, kültür tarihi ve dinamikler havzayı kompleks bir sistem olarak ele almayı, bu temel üzerinden doğal ve kültürel varlıkları-değerleri, potansiyelleri ve sorunları havza ölçeğinde değerlendirmeyi gerektirmektedir.

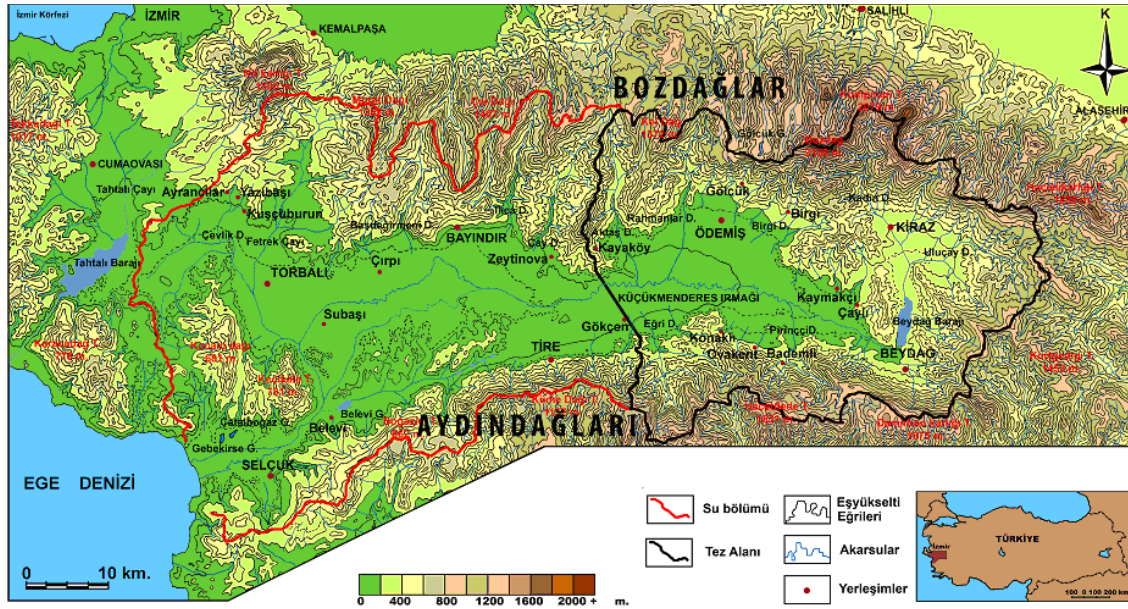
Batı Anadolu'da yer alan ve antik çağlarda adı "Kaystros" olan Küçük Menderes, ova içerisinde menderesler çizerek aktığından bu adı almaktadır. Nehrin ana kolu Kiraz çevresindeki Kadın Deresi'dir. Bozdağ'dan inen diğer dereler ile Kiraz önlerinde birleşen Kadın Deresi, Küçük Menderes Nehri'nin başlangıcını oluşturmaktadır (Meriç, 1983).

Türkiye'nin batısında, Ege Bölgesinde yer alan Küçük Menderes Havzası, "Batı Anadolu Grabenleri" olarak tanımlanan çöküntü havzalarından biridir. Küçük Menderes Havzası Batı Anadolu'da, Bozdağlar (2158 m) ve Aydın Dağları (1831 m) arasında, D-B doğrultulu yapısal bir depresyon içinde gelişmiştir. Küçük Menderes Havzası, kuzeyden Salihli-Turgutlu-Alaşehir arasında yer alan Gediz ve güneyden Bafa Gölü-Aydın-Denizli arasında yer alan Büyük Menderes çöküntüleri ile sınırlıdır. Küçük Menderes ırmağı ve kolları çevredeki yüksek kütlelerin yamaçlarından taşıdıkları sedimanları orta bölümdeki yapısal çukurluğun (grabenin) tabanında biriktirerek D-B doğrultulu genişçe bir alüvyal düzlük oluşturmuştur. Havzanın doğusunda Bozdağ, Karadağ ve Gediktepe'den akan derelerden beslenen ve Kiraz ovasından (yaklaşık 220 m) başlayan Küçük Menderes nehri Belevi boğazından Selçuk batısındaki kıyı-delta ovasına (5 m) kavuşur ve D-B yönünde aktıktan sonra Pamucak'ta, Ege denizine ulaşır. Küçük Menderes havzası bu görünümüyle iki bölümden oluşmaktadır. Torbalı-Ödemiş arasında uzanan batı-doğu doğrultulu ana havza adeta kapalı bir depresyon gibi görünmektedir. Güneybatıda Belevi boğazı ile ana havzaya bağlanan Selçuk bölümü ise alt havza niteliğinde olup tabanında akarsuyun delta ovası bulunmaktadır (Şekil 2.1 ve 2.2) (Muslu, 2005; Vardar, 2013).

Şekil 2.1 Küçük Menderes, Gediz ve Bakırçay Havzalarının fiziki ve beşeri coğrafyası, İzmir İli'nin doğal strüktürünü, yerleşim ve üretim desenini/örüntüsünü belirlemektedir (Atalay, 1997)

Küçük Menderes Nehri 114 km uzunlukta olup, 6900 km²'lik yağış alanı, 3502 km² (1100 km²'si ova) drenaj alanına sahiptir. Nehir havzası Kiraz, Ödemiş-Tire, Bayındır-Torbalı ve Selçuk olmak üzere 4 alt havzadan oluşmaktadır (Yagbasan, 2016).

Şekil 2.2 Küçük Menderes Havzası (Vardar, 2013)

2.1.2. İklim

Sıcaklık rejimi yönünden Ege bölümünde Akdeniz sıcaklık rejimi, İç Batı Anadolu'da karasal geçiş tipi rejimi etkilidir. Yağış rejimi yönünden de Ege bölümünde Akdeniz yağış rejimi, İç Batı Anadolu'da Orta Anadolu geçiş rejimi görülür. Yağış ve sıcaklık rejimleri birlikte değerlendirildiğinde; Ege Bölgesi'nin, Ege bölümünde nemli Akdeniz iklimi, İç Batı Anadolu'da ise Akdeniz-Orta Anadolu geçiş tipi iklim hüküm sürer (Koçman, 1994). Küçük Menderes Havzası'nda, Akdeniz iklim özellikleri etkilidir. Yıllık toplam yağışın yaklaşık yarısı kışın düşer. Kıyı kuşağında, kar yağışı ve don olayları nadir olarak görülür. Yüksek kesimlerde kışlar, karlı ve soğuk geçer. Havza, coğrafi konumun bir sonucu olarak, bütün yıl boyunca çeşitli çevrelerden gelen hava kütlelerinin etkisi altında kalmaktadır (Muslu, 2005).

Küçük Menderes Havzası'nda, Ödemiş, Selçuk, Torbalı, Tire, Bayındır istasyonlarından alınan verilere göre hazırlanan tabloda yıllık ortalama sıcaklık değerlerinin 17 °C civarında olduğu görülmektedir. Soğuk devreyi karakterize eden periyotta ortalama sıcaklıklar 8 °C civarındadır. Sıcak devreyi karakterize eden yaz aylarında ise ortalama sıcaklık 26 °C civarındadır (Tablo 2.1).

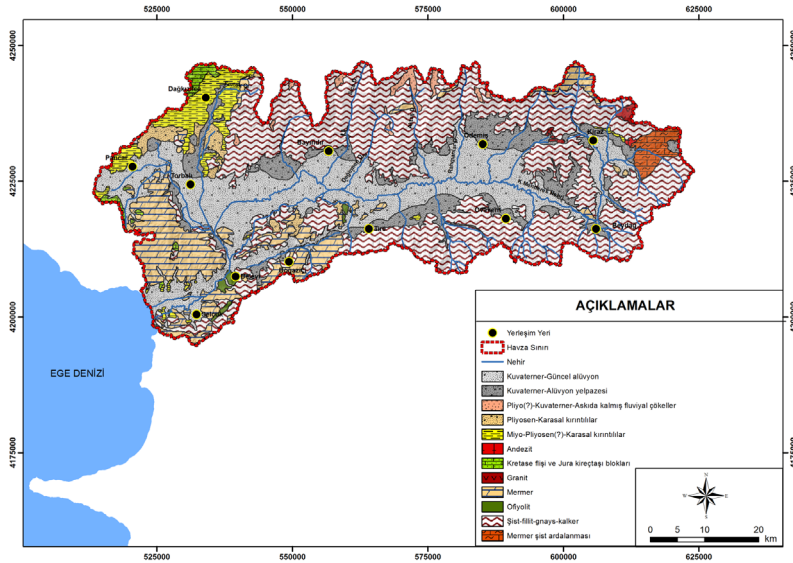
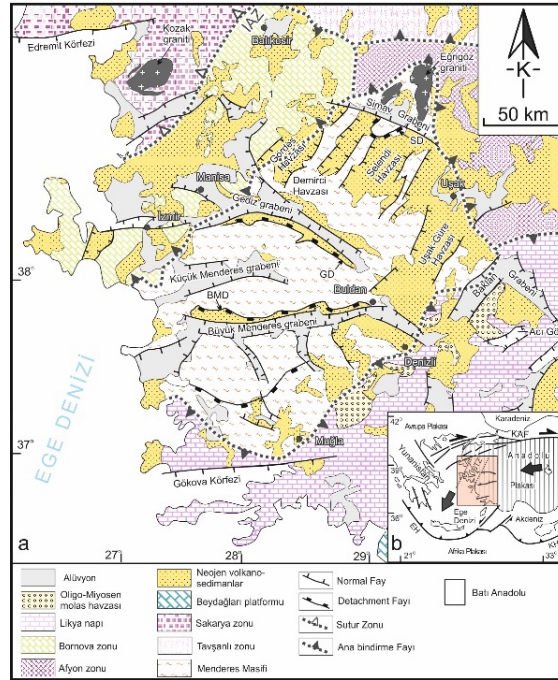
Tablo 2.1 Küçük Menderes Havzası'nda yer alan istasyonların ortalama sıcaklık değerleri (Muslu, 2005)

Sıcaklık °C	AYLAR												Yıllık Ort.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
İstasyonlar													
Ödemiş	7,1	8	10,5	14,8	20	24,9	27,6	26,9	22,4	16,8	12	8,8	16,7
Selçuk	7,8	8,8	10,8	14,6	19,2	24	26,3	25,3	21,3	16,6	12,4	9,5	16,4
Torbalı	7,7	8,5	11,2	15,4	20,4	25,6	28,3	28	23,3	18,2	12,4	8,9	17,3
Tire	7,2	8,2	11	15,1	20,1	25,1	27,3	26,7	22,7	17,6	12,2	8,7	16,8
Bayındır	8,3	8,9	11,9	15,4	20,8	25,4	27,6	26,9	23,8	19	13,5	9,7	17,6
Toplam Ort.	7,62	8,5	11	15,1	20	25	27	27	23	17,6	13	9,12	16,96

Küçük Menderes Havzası, Akdeniz yağış rejimi özelliklerine sahiptir. Yıllık yağışların 700 mm civarında olduğu ve bu yağışın kış aylarında düştüğü görülür. Buna karşılık yaz aylarında yağış miktarı yok denecek kadar azdır (Şekil 2.5) (Muslu, 2005).

2.1.3. Jeoloji, jeomorfoloji ve hidrojeoloji

Batı Anadolu’da yer alan Küçük Menderes Havzası uzun eksenli doğu-batı gidimli bir çöküntü havzası niteliğindedir (Şekil 2.3). Havza genel hatları itibari ile Menderes Masifi metamorfikleri, Kalker katkılı ve bloklu Üst Kretase-Paleosen yaşlı Bornova Flişi birimleri, Neojen yaşlı istifler ve Kuvaterner yaşlı tortullardan oluşur.

Şekil 2.3 Küçük Menderes Havzası'nın jeolojisi (a-Sözbilir ve diğ.,2008; b- DSİ, 2000)

Küçük Menderes Havzası'nın temelini oluşturan Menderes Masifi'ne ait metamorfik kayalar Prekambriyen yaşlı bir çekirdek ile, Paleozoyik ve Alt Mesozoyik yaşlı örtü serilerinden oluşur (İzdar, 1969, 1971, 1975). Çekirdek kayaları başlıca yüksek dereceli metamorfik gözlü gnayslardan yapıldır. Gnaysların kökeni hakkında değişik görüşler vardır. Ancak bazı çalışmalara göre ilksel kayaların sedimentler olduğuna dair sonuçlara varılmıştır (Schuiling, 1962; Şengör ve diğerleri, 1984; Satır ve Friedrichsen, 1986). Bazı çalışmalara göre ise ilksel kayaç granitiktir (Konak ve diğerleri, 1987; Bozkurt ve diğerleri, 1995). Örtü kayaları şist zarfı ve mermer zarfı olmak üzere iki birimden oluşur. Şist zarfı granat, kyanit, stavrolit, klorit ve sillimanit mikaşistler, kuvarsitler, granat amfibolitler, siyah mermer ara katkılı pelitik ve pisamitik gnayslardan yapıldır (Dürr, 1975; Akkök, 1983; Ashword ve Evirgen, 1984; Şengör ve diğerleri, 1984; Satır ve Friedrichsen, 1986; Konak ve diğerleri, 1987; Bozkurt, 1996; Hetzel ve diğerleri, 1998). Bu istifte metamorfizma derecesi güneyden kuzeye doğru artar (Bozkurt, 1996). Menderes Matamorfikleri farklı evrelerinde sokulmuş, granitoid ve gabroik bileşimli kayalar tarafından kesilmektedir. Minimum 8 km kalınlığa sahip bu metakırıntılı seri kendi içerisinde, alttan üste doğru i) paragnays ve ii) şist olmak üzere iki birime ayrılmaktadır (Dora ve diğ. 2001).

Menderes Metamorfiteri üzerine bindirme fayları ile İzmir-Ankara Zonu kaya birimleri gelmektedir. "İzmir-Ankara Zonu" ofiyolit ve flişten oluşan dar ve uzun bir tektonik kuşak şeklindedir (Erdoğan, 1990). Birim filiş türü türbiditik bir matriks ve bu matriks içinde yer alan çok sayıda neritik ve pelajik kireçtaşı blokları ile az orandaki radyolarıyalı çört, serpantin ve spilitik bloklardan oluşur. Tipik olarak deformasyon geçirmiş kumtaşı ve şeyl ardalı, karakteristik olarak kahvems gri ayrışma rengi olan kumtaşları kuvvetli makaslama deformasyonu nedeniyle çok kırıklıdır. Tabakalanmanın gözlemlendiği yerlerde kalın orta tabakalıdır ve yer yer mavimsi gri renkli ve laminalı silisli şeyllerle arakatlıdır. İstif içinde az oranda çakıltaşı, kalsitürbidit ve tane akıntıları gözlenir.

Masif ve İzmir-Ankara Zonu üzerine gelen Neojen birimler, klastiklerden kalkerlere geçen tortul istif ve asidik volkanikler ile temsil edilir. Genel hatları ile Küçük Menderes Havzası'nı dolduran Neojen tortulları kimi yerlerde de mermerler içerisinde gelişmiş karstik çöküntü alanlarında çökelmiştir. Ovada ise bütün birimleri kesen kırıntılı birimler yüzlek vermektedir.

Küçük Menderes Havzası içinde yeralan jeolojik birimlerin su taşıma özellikleri açısından yedi adet hidrojeolojik birimle tanımlanmaktadır. Havzada, topoğrafyanın üst kotlarında yüzlek veren Menderes Masifine ait metamorfik kayalar, havzanın kuzeybatısı dışında hemen hemen her yerde yayılım göstermektedir. Metamorfik kaya birimleri içinde tabanda şistler, fillitler, gnayslar, kalk-şistler ile üst seviyelerinde mermerler bulunmaktadır. Su taşıma özellikleri açısından metamorfik serinin alt seviyelerinde yer alan şistler, fillitler ve gnayslar geçirimsiz olup akifer özelliği taşımamaktadır. Ancak metamorfik birimlerdeki kalk şistlerden yersel olarak su alınabilmektedir. Bayındır, Bademli, Birgi ve Kirazlı civarında kalkşistlerde açılan kuyularda 5 ile 6 L/sn verim alınabilmektedir. Metamorfik birimlerin üst bölümlerinde yüzlek veren mermerler, erime boşlukları, kırık ve çatlak sistemlerinin gelişmesi sebebiyle ikincil porozite ve permeabiliteye sahiptir. Bu nedenle, bu kesimlerde kaynaklar mevcut olup, su alınabilmektedir. Havzada, Birgi'nin doğusunda ve Kiraz İlçesi'nin kuzeydoğusunda yüzlek veren granitik birimler geçirimsiz kaya özelliği taşımaktadır. Küçük Menderes Havzası'nın batı kısımlarında yüzlek veren filiş birimi koyu renkli kumtaşı-şeyl ağırlıklı birimler ile gri renkli massif dolomitik kireçtaşları içermektedir. Şeyl düzeyleri geçirimsiz akifer kaya özelliğindedir. Bloklu dolomitik kireçtaşları alanda karstik kaya akiferi özelliği sunmaktadır. Küçük Menderes Havzası'nın ova kısmında yayılım gösteren alüvyon birimler genellikle, çakıl, kum, silt ve kil düzeylerinin karmaşık bir biçimde ardalımasından oluşmuştur. Bu birim havzanın en önemli akifer birimidir. Birimin kalınlığı 200-250 m'ye kadar ulaşmaktadır. Bu birim Küçük Menderes Havzası toplam yeraltısuyu potansiyelinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Son yıllarda aşırı çekim ve iklim değişiminin bir sonucu olarak kuyulardaki su seviyeleri ciddi anlamda düşmüştür. Bu nedenle, DSİ alanda yeraltısuyu depolanmasına yönelik bir dizi araştırma yapmaktadır. DSİ Gökçen (Tire) sahasında yeraltısuyu beslenmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir (Şekil 2.4).

Şekil 2.4 DSİ tarafından Tire çevresinde yapılan yeraltısuyu depolama çalışmaları

2.1.4. Toprak

Türkiye'nin batısında, Ege Bölgesinde, yer alan Küçük Menderes Havzası yüzölçümü toplam olarak 702.931 ha olup, su yüzeyleri çıkarıldığında yüzölçümü 668.858 ha'dır ve Türkiye'nin yüzölçümünün %0,9'unu kapsamaktadır. Havzanın orta kesimlerinde dar bir şerit şeklinde uzanan allüvial ve kollüvial arazilerin dışında kalan yerler genellikle dağlık ve engebeli bir topoğrafyaya sahiptir. Ödemiş-Bayındır-Tire ovasının yüksekliği 80-130 metre arasındadır. Batıya doğru azalan yükseklik Selçuk ovasında 2 metreye kadar düşmektedir. Doruklarda ise 2000 metreye ulaşılır. Örneğin, kuzeydeki Bozdağ 2159 metredir.

Havzada pamuk, buğday, mısır, arpa, tütün, bakla, noğut, susam, patates ve çeşitli meyveler (şeftali, mandalina, portakal, nar vs.) yetiştirilmektedir. Ayrıca, domates, patlıcan, lahana, pırasa, hıyar, kabak, biber sebze türlerinin de tarımı yapılmaktadır. Sürüme elverişli olmayan dağlık arazide üzüm, incir, kestane ve zeytinlikler geniş alanlar kaplamaktadır. Hava, kara ve demiryolu ile geniş bir ulaşım ağının sahip olan havzada ayrıca İzmir Limanı ile dış dünyaya açılma imkanına sahiptir.

Orman ve Akdeniz toprakları kuşakları içinde kalan havzada Kırmızı ve Kahverengi Akdeniz, Kahverengi Orman, Kireçsiz Kahverengi Orman ve Rendzina toprakları yaygındır. Yer yer Kireçsiz Kahverengi ve Kestane Toprakları da bulunmaktadır. Genellikle Küçük Menderes Nehri'nin bulunduğu vadi tabanında ve etek arazide bir şerit şeklinde uzanan alluvial ve kolluvial topraklar yer almaktadır.

Küçük Menderes Havzası topraklarının yaklaşık olarak %50'si volkanik kayaların ayrışması ile oluşmuş kireç içeriği düşük, düz-düze yakın eğimli bölümlerinde killi ve eğimli dağlık-tepelik arazilerinde ise sıg topraklı kireçsiz kahverengi yada kireçsiz kahverengi orman topraklarından oluşmuştur. Havzanın geriye kalan topraklarının önemli bir bölümü kireçli topraklar olup, eğimli olmalarına rağmen gerek su ve gerekse organik madde tutabilme kapasitesi daha yüksek topraklardır. Kireç içeriği daha yüksek olan kestane rengi topraklar, kırmızı kahverengi akdeniz toprakları, kahverengi orman toprakları ve rendzina büyük toprak grubu topraklar hem doğal bitki örtüsü hem de tarımsal bitki örtüsü için daha verimlidirler. Küçük Menderes Havzası'nda yer alan büyük toprak gruplarına ait genel özellikleri aşağıda verilmektedir (Anonim 2013).

Alüvyal Topraklar (A): Yüzeysel sularının tabanlarında veya etki sahalarında, akarsular tarafından taşınarak yığılmış bulunan genç sedimentler üzerinde yer alan; düz, düze yakın eğimli, (A) C profilli azonal genç topraklardır. Çok eski zaman diliminden bu güne kadar gelen ve istiflenen, sedimentasyonun şiddetine göre farklı toprak özelliklerinden oluşmuş tabakalara sahiptir. Üst toprak alt toprağa belirsiz olarak geçer. Yıllara bağlı olarak hafif kireç yıkanmasıyla karşılaşılabilir. İklim, drenaj ve kullanım şekline göre organik madde miktarları geniş bir değişiklik gösterir.

Kestane Renkli Topraklar (C): ABC veya A(B)C profiline sahip, kalsifikasyon sonucu oluşmuş zonal topraklardır. Kalsifikasyon nedeniyle profilde kalsiyum zengin olup baz saturasyonu yüksektir. A horizonu nispeten kalın (30-50 cm) granüler yapıdadır. Orta derecede organik madde içerikli ve dağılıbilir kıvamdadır. Koyu kahverengidir. Organik madde mineral madde ile iyice karışmıştır. A1 horizonunun pH'sı nötr ve alkalidir. B horizonunun rengi koyu kahverengi ve kırmızımsı kahverengi, yapısı prizmatik olup kil birikmesi gösterir. B horizonunun altında genellikle sertleşmiş halde bulunan kireç birikim horizonu yer alır. Bu topraklar orta derece kalkerli olup CaCO₃ miktarı profilin aşağılarına inildikçe artış gösterir. Bulunduğu bölgelerde yağışa bağlı olarak kireç birikimi kahverengi topraklardan biraz daha derinde oluşabilir. Doğal vejetasyon otsu bitkiler, çalılar ve seyrek ağaçlardan ibarettir. Yılın birçok ayları kurak geçen yarı nemli ve yarı kurak iklimlerde olur. Ender hallerde bütün profil nemlilik gösterir. Ana madde kalkerden volkanik kayalara kadar değişen kireççe zengin materyaller, ayrılmış kalker, gnays, şist, bazalt ve diğer püskürüklerdir.

Kırmızı Kestane Toprakları (D): Solumun rengi hariç hemen hemen bütün özellikleri kestane renkli toprakların aynı veya benzeridir. A horizonunun rengi koyu kırmızı, kahverengi, reaksiyonu nötr yada alkalidir. B horizonu daha ağır bünyeli ve kırmızımsı kahverengidir.

Kırmızı Kahverengi Akdeniz Toprakları (E): Bu topraklar Kırmızı Akdeniz ve Kahverengi Akdeniz topraklarının karışık halidir. ABC profiline sahip topraklardır. A1 horizonu iyi gelişmiş, orta derecede organik maddeye sahiptir. Organik madde mineral madde ile iyice karışmıştır. Zayıf bir A2 horizonu da görülebilir. Baz saturasyonu %37 den fazladır ve bu miktar derinlik arttıkça daha da artar. Doğal vejetasyon; ot, makiler ve muhtelif orman ağaçlarıdır. Ana madde, esas olarak sert kalker, ayrıca hafif dağlık bölgelerde granit, kil taşı, kum taşı, muhtelif metamorfikler, kristal kayalar, filiş, kireçtaşı; alçak yayla ve ovalarda bazik karakterli andezitik, dasidik ve bazaltik kayalar, granit, kil taşı, çimentolaşmış kum taşı ve konglomera, maralı depozitler, muhtelif sediment kayalar, çakıllı kumlu killi genç sedimentler ve kumlu kil taşlarıdır.

Kolüvyal Topraklar (K): Yüzeysel akışla veya yan derelerin kısa mesafelerden taşıyarak, eğimin azalmış olduğu yerlerde depo ettikleri materyallerin meydana getirdiği, genç (A) C profilli topraklardır. Yağışın şiddeti ve eğimin derecesine göre çeşitli kalınlıklardaki katmanları içerirler. Bu katmanlar alüvyal topraklar gibi birbirine paralel olmayıp dalgalıdır. Dik yamaçların eteklerinde ve vadi boğazlarında bulunanlar daha çok az topraklı kaba taş ve molozları içerir. Kolüvyal topraklar %2 den fazla olmak şartı ile mutlak bir eğime sahiptirler.

Kahverengi Orman Toprakları (M): İntrazonal toprakların kalsimorfik grubuna dahil olması sebebiyle karakteristik özelliği, yüksek derecede kireç içeriğine sahip ana madde üzerinde gelişmesidir. Bulunduğu bölgelerin zonal topraklarına göre çok zayıf gelişmiş horizonlara sahiptir. A(B)C horizonları mevcut, olup horizonlar birbirlerine az belirgin geçiş yaparlar. pH'sı genellikle alkali, nadiren nötr, toprak rengi kahverengidir. Derinlik genellikle 50-90 cm arasındadır. Doğal vejetasyonu yaprağını döken ağaçlar ve çalılardır. Ana madde; pH değerleri asit veya alkali olmakla beraber, çoğunlukla alkali görülen kireççe zengin kil taşları, mikaşistler ve gnaystir.

Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları (N): A, B ve C profiline sahip topraklardır. A horizonu iyi gelişmiş gözenekli yapıdadır. B horizonu zayıf gelişmiş kahverengi veya koyu kahverenginde, granüler veya yuvarlak köşeli blok yapıdadır. B horizonunun baz saturasyonu orta dereceden yavaşa kadar değişir (%60 dan az). Profilin aşağılarına gidildikçe pH 6.0 dan daha düşüktür. Derinlikleri genel olarak 40-70 cm arasındadır. Doğal vejetasyon esas olarak yaprağını döken orman ağaçlarıdır.

Organik Topraklar (O): AC profilli topraklardır. Kalın A horizonuna ve yüksek (%25-95) organik madde içeriğine sahip topraklardır. Organik katın kalınlığının 30 cm'den fazla olması ve bu kattaki organik madde; kil miktarı %50'nin üzerinde ise %30'dan fazla, kil yok ise %20'den fazla, Kil miktarı %50'den az ise %20-30 olması gerekir. Organik maddenin ayrışma derecesine göre pit ve mak ismini alırlar. Pit'te organik madde daha çok lif humus şeklindedir. Mak'ta organik maddeyi meydana getiren bitkisel atıklar tamamen parçalanmıştır, dokular gözle görülmez. Siğ organik topraklar 30-50 cm derinliğine sahip topraklardır. Selçuk İlçesi sınırlarında görülmektedir.

Rendzina Toprakları (R): İntrazonal topraklar kalsimorfik gruba dahil olduğundan bütün özelliklerini yüksek derecede kirece sahip ana maddeden alır. Etrafındaki zonal topraklara göre horizon gelişimi çok zayıf olup A/C profillidirler. A horizonu iri granüler yapıda, koyu renkte ve alkali reaksiyona sahiptir. Alkali olmadığında nötrdür. Organik madde zengin kalker sebebiyle mineral maddeyle iyice karışmıştır. Organik madde miktarı ve toprak derinliği, kalkerli materyal üzerinde oluşmuş litosol ve regosollerden fazladır. CaCO₃ bütün profile dağılmıştır. Baz saturasyonu bütün profilde yüksektir. Doğal vejetasyon ot, çayır ve çalı-fundadır. Ana madde kalker, dolomit, marn ve tebeşirdir.

Sazlık ve Bataklıklar (S): Bu araziler yüzey suları ile topoğrafyanın çukur olduğu alanlarda oluşmuş, devamlı veya uzun süre yaş kalan ve genellikle bataklık halinde olan arazilerdir. Mevsimin kurak aylarında bazı kesimlerde otlama yapılabilen ise de, genellikle tarımsal özelliği olmayan arazilerdir.

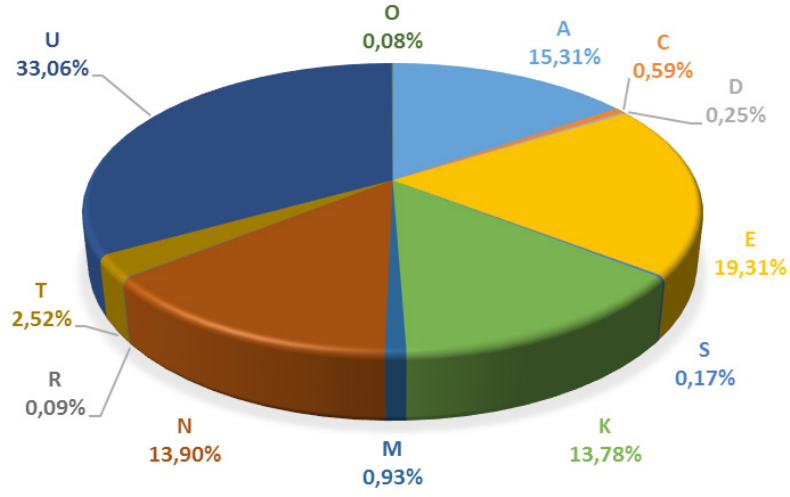
Kireçsiz Kahverengi Topraklar (U): A (B) C profilli topraklardır. Kahverengi veya açık kahverengi, dağılıbilir üst toprağa ve soluk kırmızımsı kahverengi B horizonuna sahiptir. Genellikle yıkanma mevcut olup üst toprağa nazaran daha asidik bir karakter gösterir. Alt toprakta alkalilik hakimdir. Doğal vejetasyon ot ve ot-çalı karışığı olarak görülür. Ana madde çakıllı, kumlu, killi depozitlerde bilhassa parçalanmış kalkerli kumlu kil ve kumlu kil taşlarıdır.

Kırmızı Akdeniz Toprakları (T): ABC horizonlu koyu kırmızı renkli topraklardır. B horizonu bünyeseldir ve ped yüzeylerindeki kilin baz saturasyonu %40 tan fazladır. Renkleri, genellikle kırmızı ve yüksek kromaya sahiptir. B horizonundaki dominant killer 2:1 tipindeki silikat killerdir. Toprak derinliği değişkendir. Doğal vejetasyon ot, makiler ve muhtelif orman ağaçlarıdır. Ana madde sert kalker, esas olarak kireçtaşı, dolomit, kalkerli kumtaşı, kalkerli kum ve çakıl, kalkerli kil taşı, mercan kireç kayası, kalkerli konglomera; kısmen de kil taşı ve volkanik kayalardır.

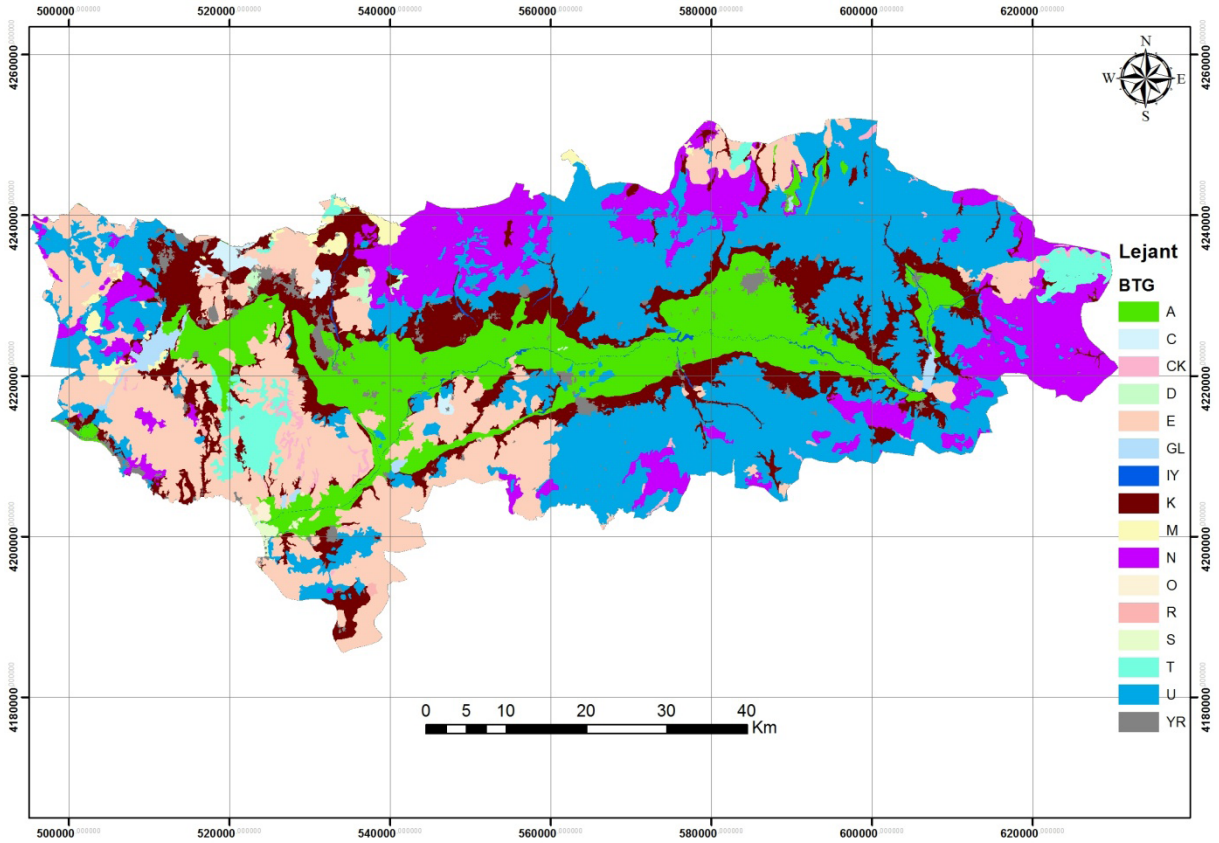
Küçük Menderes Havzası toprakları incelendiğinde; %47 oranla kireçsiz kahverengi topraklar ile kireçsiz kahverengi orman topraklarının bulunduğu ve bunu %20'lik oranla kırmızı kahverengi Akdeniz topraklarının izlediği ayrıca verimliliği çok yüksek olan ve düz-düze yakın eğimli alüvyal büyük toprak grubunun yaklaşık olarak %15'lik bir orana sahip olduğu ve yine verimli topraklar olarak kullanılan kolüvyal büyük toprak grubu arazilerin ise yaklaşık %14'lük bir alan kapladığı görülmektedir (Tablo 2.2., Şekil 2.5, Şekil 2.6).

Tablo 2.2 Küçük Menderes Havzası'ndaki BTG yüzölçümü

Büyük Toprak Grupları (BTG)	Yüzölçümü (ha)
A (Alüvyal)	70.646
C (Kestane rengi Topraklar)	2.728
D (Kırmızı Kestane Toprakları)	1.146
E (Kırmızı Kahverengi Akdeniz Toprakları)	89.070
K (Kolüvyal Topraklar)	63.572
M (Kahverengi Orman Toprakları)	4.286
N (Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları)	64.154
O (Organik Topraklar)	382
R (Rendzina)	430
S (Sazlık ve Bataklıklar)	797
T (Kırmızı Akdeniz Toprakları)	11.613
U (Kireçsiz Kahverengi Topraklar)	152.550

Şekil 2.5 Küçük Menderes havzasındaki Büyük Toprak Grupları oransal dağılımı

Şekil 2.6 Küçük Menderes Havzası büyük toprak grupları dağılım haritası

2.1.5. Vejetasyon

Havzada 63 familya ve 239 cins'e ait 454 vasküler bitki taksonu tespit edilmiştir. Maki formasyonu Oleo europaea-Quercetum cocciferae ass. nova birliğidir. Havzanın tabanı ve ona yakın kesimlerde Akdeniz iklimini temsil eden maki formasyonları geniş yer tutar ve 650-700 m'ye kadar çıkabilir. Birliğin ve altbirliğin yayılış gösterdiği topraklar genel olarak kalker ve nadiren şist anakaya üzerinde bulunan kahverengi ve kırmızı kahverengi Akdeniz topraklarıdır. 500 m'lerde palamut meşesi (Quercus ithaburensis) topluluklarının arasına kızılçamlar (Pinus brutia) girer. Kızılçam ormanlarının üzerinde karaçam (Pinus nigra) ormanları başlar. İnandık'a (1965) göre; yüksek yerleri (ortalama 1000 - 2000 m) tercih eden karaçamlar, İzmir civarındaki dağlık sahalarda, Gediz ve Küçük Menderes depresyonları arasındaki Bozdağ kitlesinde (Aydın ve Bozdağların yüksek kısımlarında kuzeye bakan yamaçlarında), nemli-yarı

Şekil 2.9 Küçük Menderes Nehri'nin Ege Denizine boşaldığı bölge (deltaik oluşum) içeriğinde çeşitli sulak alan tipleri ve koruma statülerini barındırmaktadır.

Gediz ve Küçük Menderes Havzalarını sınırlandıran Bozdağlar, Küçük Menderes Havzası'nın da kuzey bölümünü kapsayan dağ silsilesidir. Akdeniz ve Avrupa-Sibirya iklim kuşağı ve karakteristiklerini taşımaktadır. Havzada Kiraz, Ödemiş, Bayındır, Torbalı ve Menderes İlçe yerleşimleri dağ silsilesi etek ovalarında, mahalleleri ise dağ ve etek ovalarında yer almaktadır. Bozdağ'da kısmi olarak doğal sit ve yaban hayatı geliştirme sahası, sulak alan gibi koruma statüleri mevcuttur (Şekil 2.10).

Şekil 2.10 Bozdağ, havzanın kuzeyini ve K-D'sunda Kiraz İlçesi ve mahallelerini tanımlayarak bölgenin doğal ve kültürel peyzaj çeşitliliğini ve koruma potansiyelini arttırmaktadır.

Delta ve Bozdağ'da Gebekirse Gölü, Belevi Gölü, Gölcük Gölü (Şekil 2.12), Küçük Menderes Nehri ve Deltası (Şekil 2.9 ve 2.10) sulak alanları bulunmaktadır. Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü İzmir Şube Müdürlüğü'nün sorumluluğunda olan farklı statüdeki koruma alanları Tablo 2.3'de toplu olarak verilmiştir.

Şekil 2.11 Gölcük Gölü ve çevresi Bozdağ'da doğal yapısı ve özellikleri itibarıyla sulak alan niteliklerine sahip olma yanında İzmir'in rekreasyonel yönden önem taşıyan bölgesidir.

Tablo 2.3 Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü İzmir Şube Müdürlüğü'nün sorumluluğundaki koruma alanları ve statüleri

Koruma alanı ve statüsü	Özellikleri
Bayındır Ovacık Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	Bayındır İlçesinde yer alan 57.889 da. saha 05.10.2006 tarihinde Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ilan edilmiş olup, hedef türü karacadır.
Selçuk Gebekirse Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	Küçük Menderes Deltasında yeralan saha 5.453 da. sahaya 05.10.2006 tarihinde koruma statüsü verilmiştir.
Meryemana Tabiat Parkı	Selçuk ilçesinde yer alan 354 ha. saha 22.04.2008 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Kaynak değeri arkeoloji, tarih ve ormandır. Alanda Meryemana evi ve yakınında Efes Antik kenti bulunmaktadır.
Efeoğlu Tabiat Parkı	Torbalı İlçesi Yeşilköy mevkiinde orman ve rekreasyon kaynak değerlerine sahip, 22,67 ha. alandır.
Gümüldür Tabiat Parkı	Menderes İlçesi (Gümüldür)'nde orman, deniz ve rekreasyon kaynak değerlerine sahip, 7.4 ha. alandır.
Anadolu Kestanesi Tabiat Anıtı	Gölcük, Ödemiş
Ovacık Yaylası Anadolu Kestanesi Tabiat Anıtı	Bayındır

2.2. SOSYO-EKONOMİK VE KÜLTÜREL YAPI

Bu bölümde, Küçük Menderes Havzası'nın sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı ele alınmış, belirlenen stratejik temalar ve ilçeler bazında analizi yapılmıştır.

2.2.1. Demografik Yapı

Küçük Menderes Havzası'nda bulunan ilçeler demografik yapıları ve nüfus dinamikleri bakımından birbirinden farklılık göstermektedir. Tablo 2.4'de ilçelerin 2008, 2015 toplam nüfusu ve 2030 nüfus projeksiyonları (Geometrik artış yöntemi ile hesaplanmış halde); Tablo 2.5'de ise tüm yaş gruplarının 2008, 2015 ve 2030 (projeksiyon) yılları itibarı ile dağılımları yer almaktadır.

Tablo 2.4 İlçelerin 2008, 2015 nüfusu ve 2023 nüfus projeksiyonları

Yıllar	İlçeler							
	Bayındır	Beydağ	Kiraz	Menderes	Selçuk	Tire	Torbali	Ödemiş
2008	41965	13395	44830	68029	34459	77015	121963	128797
2015	39925	12276	43615	83331	35736	82102	156983	132028
2030	35881	10183	41121	128712	38634	94163	269626	139227

Tablo 2.5 Tüm yaş gruplarının 2008, 2015 yılları itibarı ile nüfusları ve 2023 nüfus projeksiyonları

Yaş grubu	Yıllar	İlçeler							
		Bayındır	Beydağ	Kiraz	Menderes	Selçuk	Tire	Torbali	Ödemiş
0-4	2008	2486	768	2996	4332	2082	4581	9917	7393
	2015	2510	654	2794	5818	2185	5009	13330	7485
	2030	2562	463	2406	10946	2423	6066	25123	7686
5-9	2008	2758	852	3445	4775	2401	4953	11034	8072
	2015	2490	663	2987	5385	2220	5049	11933	7795
	2030	2000	387	2200	6967	1877	5261	14114	7233
10-14	2008	3118	915	3514	5253	2724	5428	10297	9037
	2015	2556	769	3095	5156	2274	5112	12617	7717
	2030	1670	530	2358	4954	1544	4495	19501	5502
15-19	2008	3100	913	3537	5406	2787	5644	10533	8903
	2015	2664	761	3241	5622	2526	5323	12414	8271
	2030	1925	515	2687	6114	2046	4695	17653	7064
20-24	2008	2986	928	3378	5367	2514	5229	9742	8510
	2015	2340	678	2622	5566	2317	4819	11138	7338
	2030	1388	346	1524	6018	1945	4045	14840	5342
25-29	2008	2868	1037	3610	5792	2814	5880	11199	9986
	2015	2563	768	2941	6393	2463	5494	12905	8559
	2030	2014	404	1896	7899	1851	4750	17487	6151
30-34	2008	2871	979	3476	5416	2608	5831	10264	9421
	2015	2522	823	3218	6798	2675	6046	13661	9845
	2030	1910	567	2728	11063	2824	6534	25209	10819
35-39	2008	2701	944	3204	5211	2679	5444	9140	9267
	2015	2651	912	3298	6608	2766	6397	13187	10093
	2030	2547	847	3509	10993	2962	9039	28926	12119
40-44	2008	2704	967	3129	5273	2696	5413	8048	9356
	2015	2585	814	3095	6128	2700	5871	11582	9587
	2030	2347	563	3023	8456	2709	6987	25267	10101

Yaş grubu	Yıllar	İlçeler							
		Bayındır	Beydağ	Kiraz	Menderes	Selçuk	Tire	Torbalı	Ödemiş
45-49	2008	3108	1041	3078	4937	2556	5677	7698	10131
	2015	2481	835	2839	5577	2579	5475	9183	9238
	2030	1531	521	2388	7242	2629	5066	13401	7581
50-54	2008	2917	879	2623	4369	2229	5431	6581	9242
	2015	2810	925	3066	5957	2623	5621	9281	9807
	2030	2594	1032	4284	11576	3718	6051	19388	11137
55-59	2008	2551	812	2216	3499	1816	4557	5252	7499
	2015	2845	895	2551	5082	2306	5611	7603	9388
	2030	3594	1103	3449	11308	3847	8763	16798	15193
60-64	2008	2093	591	1888	2760	1314	3662	3817	5912
	2015	2635	812	2233	4438	1961	4766	6351	8007
	2030	4316	1604	3199	12280	4625	8382	18909	15338
65-69	2008	1648	531	1610	2115	1035	2817	2859	5050
	2015	2021	592	1904	3424	1452	3879	4340	6143
	2030	3129	747	2727	9613	2999	7699	10615	9348
70-74	2008	1528	472	1184	1519	858	2594	2225	4240
	2015	1527	488	1464	2340	980	2771	3008	4594
	2030	1525	524	2307	5907	1303	3192	5740	5455
75-79	2008	1461	442	1151	1167	766	2123	1893	3790
	2015	1215	410	1106	1510	792	2157	2054	3805
	2030	818	349	1015	2623	851	2232	2447	3837
80-84	2008	774	245	588	612	404	1289	1056	2219
	2015	922	280	708	974	548	1631	1442	2523
	2030	1341	373	1054	2636	1053	2701	2811	3322
85-89	2008	236	57	158	164	124	357	311	596
	2015	443	157	344	443	281	814	748	1411
	2030	1708	1377	1822	3725	1622	4761	4905	8945
90+	2008	57	22	45	62	52	105	97	173
	2015	145	40	109	112	88	257	206	422
	2030	1072	144	726	398	272	1750	1035	2852

ADNKS 2015 sayılarına göre, sekiz ilçe içerisinde nüfusun en kalabalık olduğu Torbalı (156.983 kişi) ve Ödemiş İlçelerini (132.028 kişi), Menderes (83.331 kişi) ve Tire İlçeleri (82.102) takip etmektedir. Daha sonra sırasıyla Kiraz (43.615 kişi), Bayındır (39.925 kişi), Selçuk (35.736 kişi) ve Beydağ (12.276) ilçeleri gelmektedir. Yaş grupları incelendiğinde genç nüfusun en yoğun olduğu ilçe Torbalı, Menderes (20-24 yaş grubu en yoğun grup) iken yaşlı nüfusun en yoğun olduğu ilçeler Kiraz ve Bayındır ve Beydağ'dır.

2008-2015 yılları arasındaki nüfus değişim hızına (bkz: Tablo 2.6) bakıldığında en önemli değişimin Torbalı ilçesinde olduğu görülmektedir. Bu ilçeyi Menderes izlerken, en çok nüfus kaybeden ilçeler sırasıyla Beydağ, Bayındır ve Kiraz'dır.

Tablo 2.6 İlçelerin 2008-2015 Nüfus Değişim Hızı (Kaynak: URL-7, TÜİK, İZKA(2013))

Yıllar	İlçeler							
	Bayındır	Beydağ	Kiraz	Menderes	Selçuk	Tire	Torbalı	Ödemiş
2008	41965	13395	44830	68029	34459	77015	121963	128797
2015	39925	12276	43615	83331	35736	82102	156983	132028
	-4,8	-8,3	-2,7	22,4	3,7	6,6	28,7	2,5

Demografik yapı ile ilgili başka önemli gösterge okuma yazma oranlarıdır. 2015 TÜİK verilerine göre sekiz ilçe arasında okuma yazma bilmeyenlerin oranı en yüksek olan ilçeler sırasıyla Kiraz, Bayındır, Selçuk, Torbalı iken Beydağ, Menderes'tir. Tire, havzadaki diğer ilçelere göre göreceli olarak okuma yazma oranı yüksek ilçeler arasındadır (bkz: Tablo 2.7). Bu oranlar Türkiye ortalaması olan %5'in altında olup, İzmir ortalamasının (%2.4) üstündedir. Tüm ilçelerdeki ortak olgu ise kadınların erkeklere göre okuma-yazma bilmeme oranının oldukça yüksek olduğudur. Bu durum ilçelerdeki toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliğin de en büyük göstergelerinden birisi olarak yorumlanabilir.

Tablo 2.7 İlçelerin 2015 yılı 6 yaş üstü okuma yazma bilmeyen kişi sayısı ve okumaz yazmaz nüfusun toplam nüfusa oranı (Kaynak:URL-7, TÜİK; İZKA(2013))

	Bayındır	Beydağ	Kiraz	Menderes	Selçuk	Tire	Torbalı	Ödemiş
Erkek	298	39	333	262	161	328	721	597
Kadın	1010	147	1258	1085	832	909	3336	2284
toplam okumaz yazmaz nüfus	1308	186	1591	1347	993	1237	4057	2881
toplam nüfus	39925	12276	43615	83331	35736	82102	156983	132028
%	3,2	1,5	3,6	1,6	2,7	1,5	2,5	2,1

Havzada bulunan ilçelerin göç alıp vermesi de önemli bir olgudur. Tablo 2.8'te İZKA'nın İzmir İli Bölge Planı Hazırlanmasına Yönelik Fonksiyonel Bölge ve Alt Bölgelerin ve Bölgelerarası İlişkilerin Tespiti Çalışması'ndan derlenen bazı metropol olmayan ilçeler için net göç ve net göçün ilçe nüfusu içindeki payı tahminleri (2023) sunulmaktadır.

Tablo 2.8 İlçelerin göç istatistikleri (Kaynak: İZKA 2013i)

İlçe	Net Göç	Net Göçün Nüfus İçindeki Payı
Bayındır	15,140	27.2%
Beydağ	1,560	11.0%
Kiraz	2,147	4.5%
Menderes	236,268	75.6%
Ödemiş	29,617	18.6%
Selçuk	35,664	50.0%
Tire	-2,118	-2.7%
Torbalı	162,944	53.2%

Bu tabloya göre, Küçük Menderes Havzası'nda en çok göç alma eğiliminde olan ilçeler Menderes ve Torbalı iken Tire ilçesinin göç vermesi beklenmektedir. Menderes'in 2023 itibarı ile net göç tahmini 236.268 kişidir. Yüzdesel olarak bu rakam Menderes nüfusunun %75,6 sına tekabül etmektedir. Aynı şekilde, Torbalı'nın 2023'teki net göç tahmini olan 162, 944 kişi de ilçenin %53'üne karşılık gelmektedir. Diğer yandan, Tire'nin 2023 net göç tahmini ilçenin 2,118 kişi göç vermesiyle nüfusunun %2,7 kayıp yaşayacağını söylemektedir.

Sonuç olarak, Küçük Menderes Havzası kırsal bir nüfus yapısına sahiptir. Tarımın 1980 sonrasında itibaren etkisini hissettiren neoliberal politikaların sonucunda dönüşmesi sonucu, ekonomik bir etkinlik olarak küçük üreticiyi geçindirmediği gerçeği ya ilçeden göçü ya da tarımla birlikte tarım dışı sektörü de içerecek şekilde karma istihdam olanakları aramayı beraberinde getirmektedir. Tarım dışı istihdam olanakları nedeniyle göçün en keskin sonuçları havzadaki Torbalı ve Menderes İlçeleri dışında kalan diğer altı ilçede giderek yaşanmakta olan bir nüfusu işaret etmektedir. Giderek yaşanmakta olan kırsaldaki yaşlı nüfus ülke genelinde olduğu kadar İzmir Küçük Menderes Havzası'nın Stratejik Kalkınma Planlamasında da göz önünde bulundurulması gereken en önemli olgu olarak ortaya çıkmaktadır.

2.2.2. İstihdam

Küçük Menderes Havzası'nda yer alan sekiz ilçe için derlenen ekonomik yapı ve istihdama ilişkin veriler bu bölümde sunulmaktadır. Öncelikle ilçelerin gelişmişlik sıralaması, genel bir fikir vermesi açısından aşağıda sunulmaktadır.

İlçe	Gelişmişlik Sırası (Türkiye Geneline 872 İlçe Arasında)
Bayındır	392
Beydağ	450
Kiraz	644
Menderes	124
Ödemiş	199
Selçuk	75
Tire	174
Torbali	54

Kaynak: DPT 2004'ten aktaran İZKA 2013i)

Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2004 yılı verilerine göre, havzada yer alan ilçeler arasında en gelişmiş olanı, Türkiye çapında 872 ilçe içinde 54. olan Torbalı'dır. Kuşkusuz, bu gelişimde Torbalı'nın bir sanayi bölgesi olması, İzmir'e ulaşım bakımından yakın olması büyük rol oynamıştır. İkinci sırada, Selçuk Türkiye çapında 75. sırada yer almaktadır. Torbalı'nın aksine, Selçuk'un ön sıralarda yer almasında rol oynayan temel faktörlerin tarım ve turizm olması muhtemeldir. Daha sonraki sıralarda Menderes 124., Tire 174., Ödemiş 199., Bayındır 392., Beydağ 450. ve en az gelişmiş ilçe olan Kiraz 644. sırada yer almaktadır. Özetle, havzadaki ilçeler gelişmişlik bakımından birbirinden oldukça farklılaşmaktadır. Bu farklılıkların altında yatan en önemli sebeplerden biri ilçelerin kendine özgü iktisadi yapılarıdır. Bu farklılıkları ve ekonomik yapıyı göz önüne sermek için aşağıdaki ilçelerin sektörel istihdam paylarının dökümü Tablo 2.10'da sunulmaktadır.

Tablo 2.10'da yer alan veriler 10 değişik sektör için bulunmaktadır. Ayrıca hem 2000 yılı verileri hem de 2023 yılı projeksiyonları yer almaktadır. Veriler incelendiğinde birçok önemli tespit yapılabilmektedir. Tarım kategorisinde, Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık, işkolu ele alındığında, bölgenin gerçek bir tarım havzası olduğunu anlaşılmaktadır. Öyle ki, istihdam payları gerçekten de yüksektir. Örneğin, İzmir ili'nin genel tarımsal istihdam oranı %29 civarında iken, Kiraz'da bu oran %86, Beydağ ve Bayındır'da %79, Ödemiş'te %70, Tire'de %68, Menderes'te %62, Torbalı'da % 61 ve Selçuk'ta %44'tür. 2023 itibarı ile bu rakamların hepsinde düşüş beklenmektedir. İzmir il genelinde 12 puanlık bir düşüş ile %29'dan %17 civarına gerilemesi beklenmektedir. Benzer bir şekilde tüm ilçelerde 10-15 puan arasında düşüşler beklenmektedir. Özetle, tarımın yerini giderek sanayi ve hizmetler sektörü alacaktır.

Madencilik ve Taş Ocakçılığı incelendiğinde bölgedeki payının son derece az olduğu gözlenmektedir. Tüm bölgeler için bu oran %1'in altındadır ve 2023 itibarı ile de öyle kalması beklenmektedir.

İmalat sanayinin payı incelendiğinde havzadaki ilçeler İzmir il genelinin çok altında kalmaktadır. İzmir ortalaması %20 olan sektörün havza bazındaki payları sırasıyla Torbalı'da %16, Menderes'te %11, Tire'de %9, Selçuk ve Ödemiş'te %7, Bayındır ve Beydağ'da %5 ve Kiraz'da %3 civarındadır. Ancak tarımın aksine 2023 itibarı ile imalat sanayinde artış beklenmektedir. İzmir il genelinde bu artış %1.7 civarında olup, havza genelinde 1 ile 5 puan arasında artışlar beklenmektedir.

Enerji sektörü de madencilik sektörü gibi çok marjinal kalmıştır. Bu sektörün bölgedeki payının son derece az olduğu gözlenmektedir. Tüm bölgeler için bu oran %1'in altındadır ve 2023 itibarı ile de öyle kalması beklenmektedir.

İnşaat sanayiine gelindiğinde İzmir'deki genel payı %5 iken, 2023 itibarı ile bu oranın %8'e yükselmesi beklenmektedir. Havza genelinde ise oranlar %1 ile %5 arasında bulunmaktadır ve tüm ilçelerde 1 ile 3 puan arasında artış beklenmektedir.

Son olarak, hizmet sektörü incelendiğinde, bu sektörün altında toptan ve perakende ticaret, lokanta ve oteller, ulaştırma, haberleşme ve depolama, mali kurumlar, sigorta, taşınmaz mallara ait işler ve kurumları, yardımcı iş hizmetleri, toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler ve diğer iyi tanımlanmamış faaliyetler bulunmaktadır. Hizmet sektörünün toplamı düşünüldüğünde, İzmir il genelinde bu sektörün istihdam payı %45 civarı iken 2023 itibarı ile %52'e ulaşması beklenmektedir. Havza genelinde ise hizmet sektörü görece çok geri kalmıştır. Bu oran Selçuk'ta %43, Menderes'te %23, Tire ve Ödemiş'te %20, Torbalı'da %19, Bayındır ve Beydağ'da %13 ve Kiraz'da sadece %9'dur. 2023 itibarı ile her bir ilçede artış beklenmektedir. Artışlar en fazla Selçuk'ta (11 puan), sonra sırasıyla Ödemiş (10 puan), Tire ve Menderes (9 puan), Bayındır ve Beydağ (8 puan), Torbalı (7 puan) ve Kiraz (6 puan) olarak düşünülmektedir (Tablo 2.10).

Tablo 2.9 Küçük Menderes Havzasındaki İlçelerin Sektörel İstihdam Payları

Sektör	Bayındır		Beydağ		Kiraz		Menderes		İzmir		Ödemiş		Selçuk		Torbali		Tire		İzmir	
	2000	2023	2000	2023	2000	2023	2000	2023	2000	2023	2000	2023	2000	2023	2000	2023	2000	2023	2000	2023
Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	79.59	67.05	79.30	66.69	86.80	77.40	62.81	47.08	28.54	17.32	70.42	55.28	44.65	29.23	60.86	44.76	68.13	52.75	28.54	17.32
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	0.03	0.01	0.08	0.04	0.01	0.00	0.22	0.09	0.15	0.05	0.03	0.01	0.05	0.02	0.08	0.03	0.17	0.07	0.15	0.05
İmalat Sanayi	4.79	7.18	5.43	8.14	2.81	4.46	11.09	14.79	20.09	21.70	6.87	9.61	6.55	7.63	15.88	20.78	9.12	12.57	20.09	21.70
Elektrik, Gaz ve Su	0.13	0.31	0.09	0.21	0.08	0.19	0.16	0.32	0.34	0.56	0.15	0.33	0.17	0.30	0.10	0.20	0.13	0.26	0.34	0.56
İnşaat	1.61	3.44	1.92	4.10	1.20	2.73	3.08	5.87	5.29	8.18	2.61	5.22	4.88	8.14	4.50	8.43	2.96	5.84	5.29	8.18
Toptan ve Perakende Ticaret, Lokanta ve Oteller	4.91	8.27	4.26	7.15	2.83	5.04	7.80	11.69	14.54	17.63	7.63	11.96	21.35	27.93	6.30	9.26	7	10.83	14.54	17.63
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	1.16	1.89	1.04	1.68	0.81	1.40	2.96	4.27	4.39	5.14	1.46	2.22	3.87	4.88	2.14	3.03	1.76	2.62	4.39	5.14
Mali kurumlar, sigorta, taşınmaz mallara ait işler ve kurumları, yardımcı iş hizmetler	0.84	1.42	0.76	1.29	0.41	0.74	1.77	2.66	4.59	5.59	1.26	1.98	2.34	3.07	1.44	2.12	1.20	1.86	4.59	5.59
Toplum Hizmetleri, Sosyal ve Kişisel Hizmetler	6.92	10.42	7.12	10.70	5.04	8.04	9.84	13.18	21.94	23.81	9.53	13.38	16.04	18.77	8.64	11.36	9.52	13.18	21.94	23.81
İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	0.02	0.00	0.01	0.00	0.01	0.00	0.29	0.05	0.11	0.02	0.03	0.00	0.10	0.02	0.06	0.01	0.02	0.00	0.11	0.02
Toplam (%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: İZKA 2013i

Özetle, havza geneline bakıldığında hizmet ve sanayi olarak İzmir'in oldukça gerisinde kalması en dikkat çeken özelliğidir. Tarımda ise tam tersine uzmanlaşma, markalaşmayı ve tarıma dayalı kalkınmayı destekler niteliktedir.

Tablo 2.10 İlçelerin sektör bazında Yerleşim Katsayısı, (Kaynak: İZKA, 2013i)

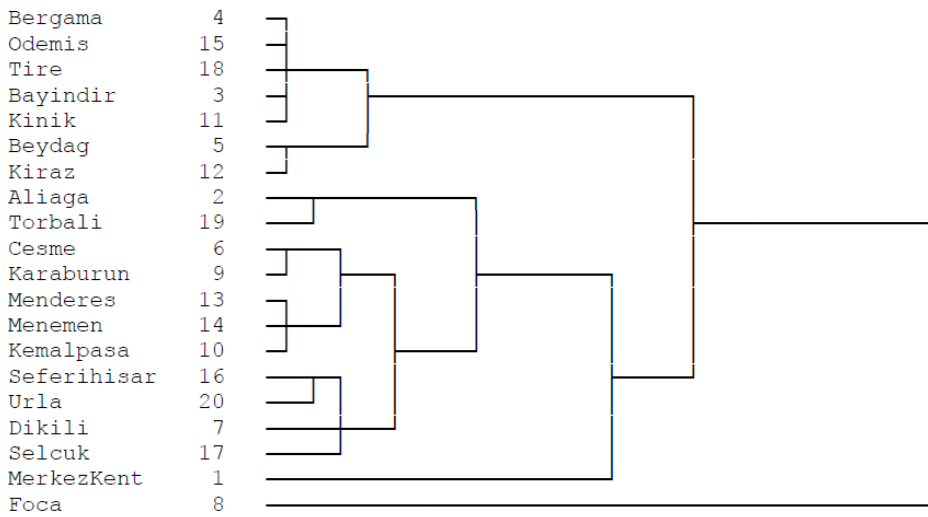
Sektör	Yıl: 2000								
	Bayındır	Beydağ	Kiraz	Menderes	Ödemiş	Selçuk	Tire	Torbalı	İl Düzeyi
Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	1,645	1,639	1,794	1,298	1,456	0,923	1,408	1,258	0,59
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	0,08	0,21	0,021	0,589	0,074	0,139	0,452	0,22	0,408
İmalat Sanayi	0,38	0,431	0,223	0,88	0,546	0,52	0,724	1,26	1,594
Elektrik, Gaz ve Su	0,353	0,24	0,203	0,413	0,409	0,447	0,332	0,27	0,899
İnşaat	0,349	0,416	0,261	0,669	0,568	1,061	0,643	0,978	1,151
Toptan ve Perakende Ticaret, Lokanta ve Oteller	0,508	0,44	0,292	0,807	0,789	2,209	0,724	0,652	1,505
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	0,355	0,315	0,248	0,901	0,446	1,179	0,536	0,652	1,339
Mali Kurumlar, Sigorta, Taşınmaz Mallara Ait İşler ve Kurumları, Yardımcı İş Hizmetleri	0,27	0,246	0,133	0,57	0,405	0,751	0,385	0,463	1,477
Toplum Hizmetleri, Sosyal ve Kişisel Hizmetler	0,396	0,407	0,289	0,563	0,545	0,917	0,545	0,494	1,255
İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	0,17	0,099	0,058	2,189	0,208	0,786	0,18	0,494	0,823
Sektör	Yıl: 2023								
	Bayındır	Beydağ	Kiraz	Menderes	Ödemiş	Selçuk	Tire	Torbalı	İl Düzeyi
Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	2,145	2,42	2,598	1,43	1,85	0,888	1,802	0,942	0,514
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	1,135	0	0,002	0,649	0,258	0,134	0,172	0,943	0,547
İmalat Sanayi	0,375	0,314	0,195	0,969	0,525	0,5	0,72	2,46	1,481
Elektrik, Gaz ve Su	1,342	0,224	0,26	0,454	0,276	0,43	0,307	0,091	0,807
İnşaat	0,703	0,269	0,166	0,736	0,707	1,021	0,331	1,451	1,042
Toptan ve Perakende Ticaret, Lokanta ve Oteller	0,518	0,31	0,241	0,889	0,779	2,124	0,73	0,656	1,32
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	0,217	0,114	0,107	0,992	0,267	1,134	0,437	0,445	1,234
Mali Kurumlar, Sigorta, Taşınmaz Mallara Ait İşler ve Kurumları, Yardımcı İş Hizmetleri	0,187	0,031	0,067	0,627	0,417	0,722	0,394	0,439	1,296
Toplum Hizmetleri, Sosyal ve Kişisel Hizmetler	0,395	0,403	0,285	0,62	0,566	0,882	0,643	0,341	1,097
İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	0,011	0,001	0	2,411	0,037	0,756	0,002	0,115	0,735

Sektörel yapı ve uzmanlaşma konusunda önemli bir diğer ölçüt ise yerleşim katsayılarıdır. Bu katsayılar havzada yer alan ilçelerin Türkiye geneli ile karşılaştırmalı uzmanlaşması konusunda fikir sağlar. Eğer bu katsayı 1'in üstünde ise ilçe o sektörde görece daha uzmanlaşmış demektir. 1'in altında ise de tam tersi geçerlidir.

Bu rakamlar yukarıdaki Tablo 2.11’de özetlenmiştir. Tarım sektöründe görece en fazla uzmanlaşan ilçeler 1.8 lik değeri ile Kiraz, 1.6’lık değeri ile Bayındır ve Beydağ’dır. Ödemiş ve Tire’nin katsayıları 1.4 iken Menderes’in 1.3, Torbalı’nın 1.2, Selçuk’un 0.9’dur. İzmir il geneli ise 0.59’dur. Dolayısı ile havza ilçeleri tarımdaki uzmanlaşmasını sadece İzmir içinde önde götürmemekte, ülke genelinde de bu alanda ciddi bir rekabet içindedir. 2023 itibarı ile tarımda görece uzmanlaşmanın daha da artması beklenmektedir. Bu katsayıların 2023’te Kiraz için 2.6, Beydağ için 2.4, Bayındır için 2.1, Ödemiş için 1.9, Tire için 1.8 olması beklenirken, Torbalı ve Selçuk’un 1’in altında ilerlemesi beklenmektedir. Özetle, Selçuk turizm alanında uzmanlaşmaya, Torbalı ise sanayide yoğunlaşmaya devam ederken, bu bölgelerde diğerlerinden ayrılmaktadır. Kalan bölgelerin ise tarımda daha da uzmanlaşması beklenmektedir.

Diğer tüm sektörlerin yerleşim katsayılarına bakıldığında hemen hemen hepsi 1’in altındadır. Yani bölge ülkeye nazaran daha az uzmanlaşmıştır. Ancak 2023 itibarı ile gerçekleşecek dönüşümlerde bazı atılımlar beklenmektedir. Örneğin, Menderes ve Torbalı’nın imalat sanayi sektöründe sıçrama gerçekleştirmesi beklenmektedir. Öyle ki, bu rakamın Menderes için 0.9’a Torbalı için ise 2.4’e yükselmesi öngörülmüştür. Beklenen diğer bir önemli sıçrama ise Selçuk’un Toptan ve Perakende Ticaret, Lokanta ve Oteller sektöründe 2.1 rakamına ulaşmasıdır.

Havza genelinde sektörel benzerliğe dayalı bir kümelenme çalışması yapıldığında aşağıdaki dendrogram şeklinde hiyerarşik bir düzen olması beklenir. Bu çalışmaya göre İzmir’in merkez dışı ilçeleri önce Foça ve diğerleri şeklinde iki büyük kümeye ayrılır, daha sonraki aşamada ise alt dallara ayrılmaktadır. En alt kademedeki Bergama, Ödemiş, Tire, Bayındır ve Kınık aynı kümede, Beydağ ve Kiraz başlı başına tek bir kümede, Aliağa ve Torbalı sanayi odağı ile ayrı bir kümede, Menderes, Menemen ve Kemalpaşa ile aynı kümede ve Selçuk, Dikili ile aynı kümede yer almaktadır.

Şekil 2.12 Kümelenme Analizi Sektörel Yapı, Kaynak: İZKA 2013i

Özetle, bölgenin istihdam yapısı, gelişmişlik sıralaması gibi özelliklerine bakıldığında şöyle bir ekonomik yapı gözümüze çarpar: Havza, üç ilçe dışında tamamen tarım, tarıma dayalı sanayi ve hayvancılık benzeri sektörlerle uzmanlaşmıştır. Hatta, uzmanlaşmaya daha da devam edecek bir bölge hüviyetindedir. İstisnai olarak Torbalı ve Menderes sanayi yoğunlaşması ile, Selçuk ise Turizm potansiyeli ile ayrılmaya devam etmektedir.

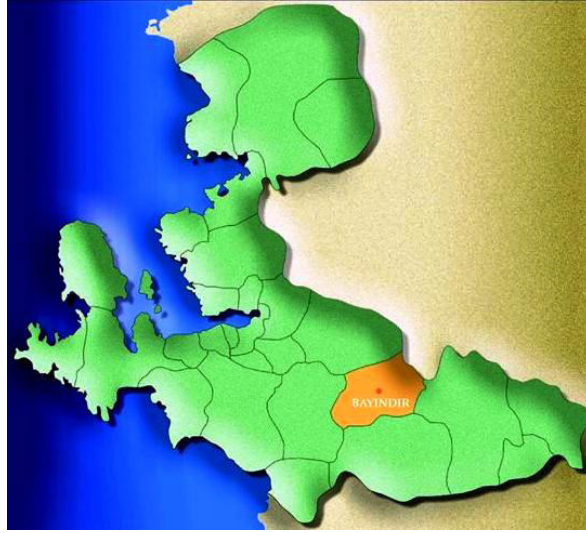
2.2.3. Yerleşim yapısı ve Küçük Menderes Havzası Kültür Varlıkları

Bu bölümde, Havza ilçelerinin kentsel ve kırsal yerleşim yapısının temel özellikleri özetlenmeye çalışılacaktır. Bu analiz çalışması, çoğunlukla araştırılan coğrafyaya ilişkin olarak daha önce yapılmış olan çalışmalardan yararlanılarak ve çalışma ekibi olarak, yaptığımız ilçe ziyaretlerindeki belediye başkanları, kaymakamlar veya görevlendirdikleri kişilerle yaptığımız görüşmeler, ilçe çalıştayları ve gözlemlerimize dayanarak gerçekleştirilmiştir.

Aşağıda sırasıyla, Havza sınırları içinde yer alan; Bayındır, Beydağ, Kiraz, Menderes, Ödemiş, Selçuk, Tire ve Torbalı ilçeleri ele alınacaktır.

Bayındır

Bayındır İlçesi, İzmir İli’nin güneydoğusunda yer almaktadır. İlçenin batısında Torbalı, kuzeyinde Kemalpaşa İlçesi yer almaktadır. İlçe’nin doğusundan geçen Küçük Menderes Nehri ise Tire İlçesi ile sınırını oluşturmaktadır (URL-1) (Şekil 2.13).

Şekil 2.13 Beydağ İlçesinin İzmir il bütünündeki konumu

İzmir'e uzaklığı 79 km. olan İlçe'nin, İzmir, Torbalı, Ödemiş ve Tire ile demiryolu bağlantısı vardır. İlçe'nin güney sınırını oluşturan bu demiryolunun güneyinde tarım alanları ve kavaklıklar yer almakta, İlçe Merkezi'nin doğu, batı ve kuzey yamaçları ise bütünüyle zeytin ağaçları ile kaplıdır. Daha yüksek kesimlerde ise ormanlar yer almaktadır (URL-1) (Şekil 2.14 ve Şekil 2.15).

Kral Yolu üzerindeki Efes-Sard arasındaki önemli bir noktada bulunan Bayındır'ın ilk yerleşim yerinin şimdiki Ergenli Köyü'nün kuzeyinde "Bayındır Kalesi" olarak bilinen yıkık kale kalıntılarının çevresini olduğu saptanmıştır. İlçe, adını, İlçe Merkezi'nde bugün Potomoz olarak adlandırılan Bizans'lıların zamanında yerleşimin kurulu olduğu yere, 14. yüzyılın başlarında Orhan Gazi tarafından yerleştirilen "Bayındır Türkmen Boyu"ndan almıştır. Bayındır'lar çadırlarda yaşamış; hayvancılık, çiftçilik, demircilik ve kalaycılıkla uğraşmışlardır (URL-1).

2009 yılında, İzmir Büyükşehir Belediye sınırları içine Bayındır İlçesi'nin bir bölümü girmiştir. 6360 sayılı Yasa ile ise, Büyükşehir Belediye sınırları il sınırlarına genişlemiş ve Bayındır İlçesi'nin de tümü bu sınırlar içine girmiş, köylerinin tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalleye dönüşmüştür.

Bayındır İlçesi; son yıllarda nüfus kaybeden bir ilçe görünümündedir. 1980 yılında İlçe toplam nüfusu, 44452 kişi iken, 1990 yılında 47126 kişiye çıkmış, 2000 yılına gelindiğinde nüfus durağanlaşmış ve 47214 kişide kalmıştır (TÜİK, 2016). 2000 yılında İlçe sınırları içinde 4 belediye yapılanması vardır. İlçe Merkez Belediyesi'nin nüfusu 15870 kişidir. Diğer 3 belediye ise Canlı, Zeytinova ve Çırpı belediyeleridir. 2011 ve 2012 yıllarında, İlçe sınırları içindeki belediye sayısı ikiye inmiştir. Bu belediyeler, İlçe Merkez Belediyesi ve Zeytinova Belediyesi'dir. 2013 yılına gelindiğinde ise artık Bayındır İlçesi'nde tek belediye vardır ve yetki sınırları, ilçe sınırlarına dek uzanmaktadır. 2013 yılından bu yana ise, İlçe toplam nüfusu azalmaktadır ve 39925 kişiye inmiştir (TÜİK, 2016).

Şekil 2.14 Bayındır İlçe Merkezi (Google Earth uydu görüntüsü, görüntü tarihi 20.6.2013, erişim tarihi 26.4.2016)

İlçe’de kırsal yerleşimlerin bir bölümü yamaçlarda, bir bölümü ise ovadadır. Ova arazisi üzerinde evler dağınık biçimde yer almaktadır (URL-1). Arazide gözlediğimiz bu yerleşim biçiminde ovada, genellikle de hayvan ahırları/damları, silajlık mısır ekilmiş tarla ve konut bir aradadır. Böylesi bir yapılaşma biçiminin ise, nitelikli tarım topraklarının hayvan damları ve konutlar ile dolması nedeniyle kaybedildiği görüşmelerde dile getirilmiştir.

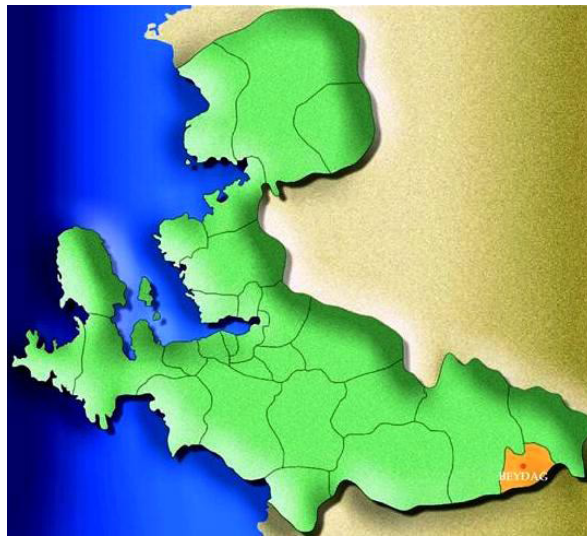
Şekil 2.15 Bayındır İlçe Merkezi (URL-21).

Beydağ

Beydağ; Ödemiş İlçesi’nin güneydoğusunda yer almaktadır. Kuzeyinde Kiraz İlçesi, güneyinde ise Aydın İli’nin Nazilli ve Sultanhisar ilçeleri yer almaktadır. İzmir kent merkezine 140 km. mesafede olan İlçe, güneyindeki Nazilli İlçesi’ne ise 38 km. mesafededir (Şekil 2.16).

Küçük Menderes Nehri, Kiraz İlçesi’nin topraklarından doğar ve Beydağ’dan geçerek Ödemiş’e uzanır. Nehrin suladığı Ova’nın tarihi ise M.Ö. 3000 yılına dek gider. Bölge’de Hititler, Frigler, Kimmerler, Lidyalılar, Perslerin egemenliği ve kültürü yer almıştır. M.Ö.133 tarihinde Roma egemenliği, M.S. 395’de Bizans İmparatorluğu egemenliği altında olan coğrafyada; Pygrion (Birgi), Koloe (Kiraz), Palaiopolis (Beydağ) gibi yerleşimlerde piskoposluk kurulmuştur (URL-2).

15. yüzyılda Osmanlı yönetiminde olan yerleşime, 17. yüzyılda gelen Evliya Çelebi, pamuk ipliği ve bezi meşhur olan yerleşimde Biyan kökü çok olduğundan buraya “Biyabol” adı verildiğini yazmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında, Yunan işgalini yaşayan İlçe, büyük rol oynamış ve işgal güçlerine karşı efeleriyle mücadele vermiştir. 3 Eylül 1922 tarihinde işgal kuvvetleri Ödemiş’ten tümüyle ayrılmıştır ve bu dönemde Beydağ, Ödemiş’e bağlı bir bucaktır. 1987 yılına dek bu statüde kalan yerleşim, bu tarihten sonra “ilçe” statüsünü kazanmıştır (URL-2).

Şekil 2.16 Beydağ İlçesinin İzmir il bütünündeki konumu

Ödemiş'e bağlı bir Bucak iken; 1980 yılında Bucak Merkezi konumunda olan Beydağ Belediyesi'nin nüfusu 4710 kişidir. Bucak sınırları içinde 19 köy vardır ve tüm köylerin nüfusu 1000 kişinin altındadır. Nüfusu 900 kişiyi geçen iki köy vardır, bunlar Eğridere ve Yağcılar köyleridir.

1990 yılında, Beydağ yerleşimi artık bir İlçe Merkezi'dir. İlçe toplam nüfusu 8801 kişidir ve İlçe Merkezi olan Beydağ Belediyesi sınırları içinde aradan geçen 10 yıl içinde nüfus yaklaşık olarak 1000 kişi artmıştır ve 5831 kişi olmuştur. İlçe sınırları içinde 19 köy vardır ve nüfusu en büyük köy, 717 kişi ile yine Yağcılar Köyü'dür.

1990-2000 yılları arasında Beydağ İlçesi'nin nüfusu durağandır. Hem İlçe Merkezi, 5521 kişi ile, hem de İlçe Toplamı 8626 kişiyle, on yıl öncesinin nüfuslarına yakın değerlerine sahiptir. Bu kez en büyük köy, 785 kişi ile Kurudere Köyü'dür.

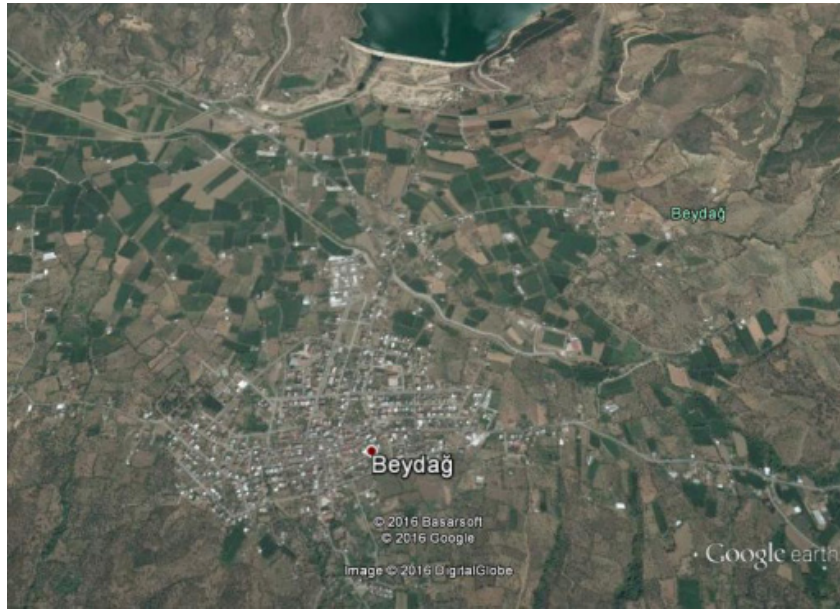
2000 ve 2010 yılları arasında da Beydağ İlçe Merkezinin nüfusu durağanlığını sürdürmüştür. 2010 yılında Beydağ Belediyesi sınırları içindeki nüfus 5689 kişidir. Ancak İlçe toplam nüfusu yaklaşık olarak 4000 kişi artmıştır. 2011 ve 2012 yıllarında da İlçe Merkezi'nin nüfusu, sırasıyla, 5640 ve 5612 kişiyle durağandır. İlçe toplam nüfusu da 12809 ve 12566 kişiyle aynı durağanlığı sürdürmektedir.

2013 ve sonrasında artık, Beydağ İlçesi İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin bir ilçesidir ve köyleri tüzel kişiliğini kaybederek, Beydağ Belediyesi'nin sınırları içine alınmıştır ve "mahalle" olmuşlardır. Bu yeni idari sınırları içinde de Beydağ İlçesi durağan nüfus yapısını sürdürmeye devam etmektedir. 2015 yılı itibariyle İlçe toplam nüfusu 12257 kişidir ve son 15 yıldır bu düzeyde kalmıştır (TÜİK 2016).

İlçe'nin bu durağan nüfus yapısı, zayıf ekonomik yapısının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. İZKA'nın 2013 yılında hazırlanmış olduğu İlçe Raporu'nda Beydağ İlçesi'nin 872 ilçe arasında 450. sırada olduğu bilgisi yer almaktadır (DPT 2004'ten aktaran İZKA 2013b).

Şubat ayı içinde Belediye Başkanı Sn. Vasfi Şentürk ile yaptığımız görüşmede; Beydağ'da 1964 yılında Belediye teşkilatının kurulmuş olduğu ve 1988 yılında da köyleriyle birlikte İlçe olmuş yerleşimde, kaymakamların çok sık değiştiği ve ilk kez 2009-2014 yılları arasında kalıcı bir kaymakamın İlçe'de görev yaptığı bilgisi paylaşılmıştır. Sn. Şentürk; İlçe'de kalifiye insan sayısının çok az olduğu ve İlçe Merkezi'nde çalışan personelin 70-80 kişilik bir bölümünün Ödemiş'ten geldiğini ifade etmiştir.

Beydağ Barajı, İlçe ve Küçük Menderes Havzası için çok önemli bir yatırımdır ve 2004-2008 yılları arasında, barajın su tutma alanında kalan ve arazisi kamulaştırılan kişilerin İlçe'den göç ettiği, Sn. Şentürk tarafından dile getirilmiştir. Bugün Beydağ Barajı, İlçe'nin ve Havza'nın tarım alanlarının sulanması bağlamında çok önemli katkı sağlarken, İlçe'nin iklim yapısında da değişikliklere neden olmuştur. Diğer yandan Baraj, İlçe'nin doğal peyzajını değiştirmiş, yeni bir rekreasyon alanı ve balıkçılık ve turizm potansiyeli olan bir varlık olmuştur. Baraj'ın su toplama alanında kalmış olan Çiftlikköy için dağda "Örnek Köy" inşa edilmiştir, ancak bu yerleşimin pek çok eksikliği ve sorunu olduğu bilgisi, Sn. Şentürk tarafından dile getirilmiştir (Şekil 2.17).

Şekil 2.17 Beydağ İlçe Merkezi ve Beydağ Barajı (Google Earth; görüntü tarihi 13.7.2014)

Tarımsal üretimde kestane, incir, zeytin, barbunya, defne, kekik önemlidir. Barajın su toplama alanının altındaki tarlalarda eskiden patates ve karpuz üretimi yapılmış. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık ve ipekböcekçiliği ise tarım sektörünün diğer önemli bileşenleridir. İpek böcekçiliği ve İpekçilik konusunda, Halk Eğitim Merkezinde

İzmir Büyükşehir Belediyesi Meslek Fabrikası Şube Müdürlüğü ve Beydağ Belediyesi ile ortak eğitim verilmekte, dokuma tezgahlarında dokunan mendil ve çarşaf lar pazarda satılmaktadır (Şekil 2.18).

Şekil 2.18 Beydağ Pazarında kadınlar (Kaynak: URL-2)

Emirli’de bulunan antimuan madeni ve zeytinyağı fabrikalarının yanı sıra, Beydağ İlçesi’nin imalat sektöründe öne çıktığı iş kolu zincir üretimidir. Kar zincirleri ve besi zincirleri üretiminde önemli bir merkez konumunda olan İlçe’de 4-5 zincir üretim tesisi vardır ve bu tesislerde yaklaşık olarak 500 kişi çalışmaktadır.

Beydağ yerleşiminde yer alan Etibank tesisleri, İlçe için çok önemli bir potansiyel değere sahiptir. Bugün terkedilmiş ve giderek harabe haline gelmekte olan bu tesislerde lojmanlar ve ortak kullanım alanları yer almaktadır. Beydağ’ın içinde olan bu alan, gelecekte sosyal tesisler, kültürel tesisler, üretim alanları, atölyeler veya turizm amaçlı olarak kullanılabilir. Beydağ Belediyesi, mülkiyeti Maliye Hazinesi’nde olan alanın Belediye’ye tahsisini istemiştir, ancak Belediye bütçesi için çok yüksek olan bir kira bedeli istendiği bilgisi paylaşılmıştır. Bu alan Beydağ için çok önemlidir ve çok anlamlı bir biçimde değerlendirilmesi gereklidir (Şekil 2.20).

Şekil 2.19 Beydağ – Etibank tesisleri (Fotoğraf: Z.Durmuş Arsan; 17.Şubat.2016)

Kiraz

İzmir İli’nin güney-doğusundaki en uzak yerleşim olan Kiraz İlçesi’nin batısında Ödemiş İlçesi, güney-batısında Beydağ İlçesi yer almaktadır. Kuzey ve güney komşuları ise sırasıyla Manisa İli’nin Salihli İlçesi ve Aydın İli’nin Nazilli İlçesidir. Deniz seviyesinden 312 m yükseklikte olan İlçe’nin İzmir kent merkezine uzaklığı 140 km dir (Şekil 2.20).

Antik çağlardan beri yerleşme yeri olarak seçilen ve üst düzeyde doğal güzelliklere ve peyzaja sahip bu coğrafyada, M.Ö. 8.yüzyılda İzmir ve çevresinde parlak bir uygarlık kurmuş olan İonlar zamanında, Kiraz İlçesi’ne “kışlık barınak” anlamında olan “Kleos” dendiği bilgisi, İlçe Kaymakamlığı’nın web sitesinde yer almaktadır (URL-3).

Şekil 2.20 Kiraz ilçesinin İzmir il bütünündeki konumu

Kiraz İlçesi'nde halkın büyük çoğunluğunun tarım ve hayvancılık ile uğraşması, köylerin ilçe merkezine uzak mesafede bulunması ve merkezde önemli istihdam alanlarının olmaması nedeniyle halk genellikle kırsal bölgelerde yaşamaktadır. Dağlık arazi yapısına sahip İlçe'de, yerleşimler de çok dağınık bir şekilde oluşmuştur. İlçe'de 50 civarında köy ve 240 kadar da mezra bulunmaktadır. Böylesine dağınık ve dağlık bir arazide yer alan yerleşimlere alt yapı ve yol götürmek ise oldukça güç olmaktadır (Şekil 2.21). 16 Şubat 2016 tarihinde görüşme yaptığımız, Kiraz Belediye Başkanı Sn. Saliha Özçınar, İlçe'de yapılmamış, 500 km ham toprak yol olduğu bilgisini vermiştir.

Dağınık bir yerleşim yapısına sahip olan İlçe'nin son 35 yıllık nüfus gelişimi ise TÜİK verilerine göre şöyle özetlenebilir:

- 1980 yılında İlçe toplam nüfusu 36.265 kişidir, İlçe Merkezi'nin nüfusu ise 5561 kişidir ve küçük bir yerleşimdir Kiraz. İlçe sınırları içindeki köy sayısı 47'dir ve bu köyler de küçüktür. Şöyle ki, nüfusu 1000 kişinin üzerinde olan köy sayısı yalnızca 6'dır.
- 1990 yılına gelindiğinde İlçe toplam nüfusunun, yaklaşık 5000 kişi arttığı ve 41.247 kişiye ulaştığı görülmektedir. İlçe Merkezi ise, bu nüfus artışının yaklaşık 2000 kişisini almıştır ve 7850 kişiye çıkmıştır. Nüfusu 1000 kişinin üzerinde olan köy sayısı bu on yıl içinde 9'a çıkmıştır. Karaburç Köyü'nün nüfusu ise 2000 kişiyi geçmiştir.
- 2000 yılında İlçe toplam nüfusu 44.910 kişiye ulaşırken, İlçe Merkezi'nin nüfusu da 10001 kişiye çıkmıştır. Son on yılda artan üç bin beş yüz kişilik nüfusun yaklaşık olarak 2000 kişisi İlçe Merkezi'ndedir. İlçe sınırları içinde nüfusu 1000 kişinin üzerindeki köy sayısı ise 10'a çıkmıştır. Bu on köy içinde 2000 kişi üzerinde nüfusa sahip olan tek köy ise yine Karaburç Köyü'dür.
- 2010 yılı ve sonrası, Kiraz İlçesi'nin toplam nüfusunun durağanlaşmaya ve azalmaya başladığı dönemdir. 2010 – 2015 yılları arasında Kiraz İlçe toplam nüfusu 44555 kişiden 43615 kişiye inmiştir. Bu dönemde İlçe Merkezi de nüfus kaybetmeye başlamıştır. Son 10 yıl içinde yaklaşık olarak nüfusu 1500 kişi azalan İlçe Merkezi'nin nüfusu 2010 yılında 8593 kişiye inmiştir. Bu nüfus düzeyi de son yıllarda korunmuştur. İlçe Merkezi nüfusu, 2011 yılında 8721 kişi ve 2012 yılında 8720 kişi olmuştur (TÜİK, 2016).

Kiraz İlçesi, belki de İzmir kent merkezine uzak olması nedeniyle, ekonomik açıdan da sorunları olan bir ilçedir. 2004 yılında DPT (Kalkınma Bakanlığı) tarafından hazırlanan ilçeler arası sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksinde Kiraz Türkiye genelindeki 872 ilçe arasında 644. sırada yer almıştır. İzmir ilçeleri içinde ise son sıradadır.

Şekil 2.21 Kiraz uydu görüntüsü (Google Earth; görüntü tarihi 13.7.2014)

Kiraz'da son yıllarda gelişmeye başlayan büyükbaş hayvancılığa bağlı olarak süt ve süt ürünleri üretimi gelişmeye başlamıştır. İlçe'de mandıraların yanısıra, 3 alabalık çiftliği de bulunmaktadır. Bu mandıraların bir bölümü, Kırköy, Şemsiler, Hisar, İğdeli ve Arkacılar yerleşimlerinde yer almaktadır.

Sn. Özçınar, İlçe'de kayıtlı 90.000 hayvan olduğunu, kırsal nüfusun 36.000 kişi olduğunu ve insan başına yaklaşık olarak 2 hayvan düştüğünü ifade etmiştir. İZKA tarafından 2013 yılında hazırlanmış olan İlçe Raporu'na göre ise, İlçe'de 10 adet mandıra ve 1 adet turşu fabrikası vardır (İZKA,2013c). Yapılan görüşmelerde dağ köylerinde de hayvancılık yapıldığı ama ineklerin beslenme maliyetlerinin dağ köylerinde %20 arttığı, hava daha soğuk olduğu için ise süt veriminin %50 azaldığı dile getirilmiştir (Şekil 2.22).

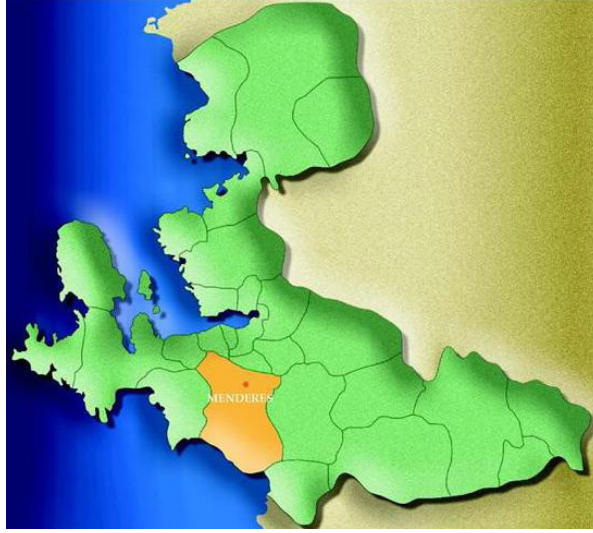
Şekil 2.22 Kiraz İlçesi'nin kırsalı ve dağları (Kaynak: URL-4)

İlçe ekonomisinde önemli bir yere sahip olan sektör ise taşımacılık ve şoförlüktür. Yaklaşık olarak 300 kişi "taşımali eğitim" sisteminde sürücülük yapmaktadır. İpek böcekçiliği ve Ovacık'taki kuvars maden işletmesi ise İlçe'nin ekonomik yapısında yeri olan diğer faaliyetlerdir. İlçede yer alan İğdeli Kooperatifi'nin 2000 üyesi vardır ve bu üyelerin 1300'ü faaldir ve 28 köye hizmet vermektedir.

Menderes

Menderes İlçesi, İzmir İli'nin güneyinde yer almakta ve kuzeyinde Güzelbahçe, Narlıdere, Gaziemir; doğusunda Torbalı, güneyinde Ege Denizi ve Selçuk; batısında Seferihisar İlçesi bulunmaktadır. İzmir il merkezine 20 km uzaklıktadır (Şekil 2.23).

Menderes İlçesi mülki sınırları içinde, geniş bir alanda Anadolu Uygarlıklarının ve Ege Bölgesi yerleşik şehir devletlerinin kalıntıları bulunmaktadır. Antik İyon uygarlığının önemlilerinden Colophon bugün Değirmendere'de, Claros Ahmetbeyli'de, Lebedos ise Gümüldür'de yer almaktadır. Tarihi 14.yüzyıla dek uzanan yerleşimin yer aldığı coğrafyaya "Cem Ovası" denildiği ve 9 Eylül 1922'de düşman işgalinden kurtarılınca adının Cumaovası olarak değiştirildiği bilgisi, İlçe Belediyesi'nin web sitesinde yer almaktadır (URL-5). 1988 tarihinde "ilçe" olan yerleşimin adı da değiştirilmiş ve Menderes olmuştur.

Şekil 2.23 Menderes İlçesinin İzmir İl bütünündeki konumu

2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına bakıldığında, İlçe sınırları içinde, İlçe Merkezi Belediyesi'nin yanı sıra; Görece yerleşimi, Oğlananası yerleşimi ve Tekeli yerleşiminde belediye teşkilatı kurulmuş olduğu görülmektedir. 5216 sayılı Yasa ile 2009 yılında Özdere, Gümüldür, Görece, Değirmendere, Tekeli, Oğlananası belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılarak tüm varlıklarıyla birlikte Menderes Belediyesi'ne bağlanmıştır (URL-5; erişim tarihi 17.4.2016).

2014 yılına gelindiğinde, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin sınırları, İl sınırlarına dek genişlerken, Menderes İlçesi'nin de sınırları büyümüştür. İlçe Kaymakamlığı'ndan alınan bilgiye göre; Menderes İlçesi'nde İlçe Merkezine bağlı 28 mahalle ve 18 kırsal mahalle ile, toplamda 46 mahalle vardır. TÜİK verilerine göre; İlçe'nin 2014 yılı nüfusu 81 297 kişi, 2015 yılı toplam nüfusu ise; 83 331 kişidir (URL-6, erişim tarihi 17.4.2016).

Menderes Belediye Başkanlığı'nda yapılan görüşmelerde, Menderes'in sürekli göç aldığı, nüfus artışının fazla olduğu, İzmir içi, Ankara ve doğudan göç aldığı bilgisi verilmiştir. (15.2.2016 tarihli görüşmeler). Hızlı büyümenin yeterince kontrol edilemediği ve tarım topraklarına doğru yayılmanın olduğu ve doğru büyüme stratejisinin dikkatle belirlenmesi gerektiği, bu görüşmelerde altı çizilen diğer bir konu olmuştur. İlçe Merkezi'ndeki ve kıyılardaki yerleşimlerin nüfusunun artmasına karşın, kırsal mahallelerde ise nüfusun azaldığı ve yaşlandığı bilgisi yerel görüşmelerde ve TÜİK verilerinde gözlenmektedir.

İlçe Merkezi tarım arazilerinin ve örtü altı üretimin yapıldığı arazilerin ortasında yer almaktadır. İlçe'nin kuzeyinde Adnan Menderes Havalimanı, kuzey-doğusunda Kısıkköy Ağaç İşleri Sanayi Sitesi, güneydoğusunda Tekeli Organize Sanayi Bölgesi yer almaktadır (Şekil 2.24). Tekeli Organize Sanayi Bölgesi'nde ağırlıklı olarak yapı, gıda, makine, plastik ve otomotiv sektörleri yer almaktadır (İZKA 2013d) (Şekil 2.25). Bu sanayi sitesinin güney batısındaki Tekeli Mahallesinin 2015 yılı nüfusu 1398 kişidir (URL-6, erişim tarihi 17.4.2016).

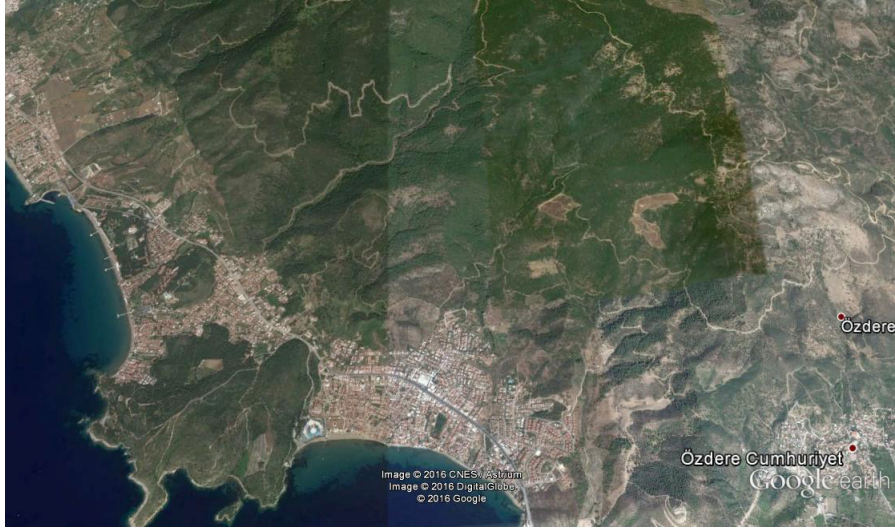
Şekil 2.24 Menderes İlçe Merkezi'nin uydu görüntüsü (Google Earth, görüntü tarihi: 26.4.2015)

Şekil 2.25 Tekeli Organize Sanayi Bölgesi (Google Earth, görüntü tarihi: 18.8.2015)

İzmir Anakentine en yakın İlçe konumundaki Menderes İlçesi sınırları içinde Tahtalı Barajı yer almaktadır. İzmir'in suyunun %30'u bu barajdan sağlanmaktadır ve Tahtalı Barajı Koruma Amaçlı Planı 1996 yılında yapılmıştır. Koruma statüsüne sahip alanlarda, doğallıkla bazı arazi kullanım türlerinin yer almasına yönelik kısıtlamalar getirilmektedir, bu durumun ise zaman zaman yerelde sorun olarak görüldüğü yapılan görüşmelerde dile getirilmiştir.

Menderes İlçesi'nin güney kıyılarında ise, çok nitelikli mavi bayraklı plajlar yer almaktadır. Ağırlıklı olarak yazlık konut sitelerinin yer aldığı Gümüldür ve Özdere yerleşimlerinde turizm tesisleri de yer almaktadır. 2014 yılı itibariyle 107 turistik işletmede 10568 yatak kapasitesi bulunmaktadır. 2014 yılı turizm sezonunda Menderes'te konaklayan 1.793.879 turistin sadece 524.212'si yerli turisttir. Rakamlardan da anlaşılacağı gibi yaklaşık 1.270.000 yabancı konuk Menderes'i ziyaret etmiştir. Menderes'e en çok turist gönderen ilk on ülke sırasıyla Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere, Hollanda, Belçika, İran, Yunanistan, İrlanda ve Rusya Federasyonu'dur. Gümüldür ve Özdere'deki plajların büyük bölümü "mavi bayraklı plaj" statüsündedir (URL-5, erişim tarihi 17.4.2016) (Şekil 2.26).

Şekil 2.26 Menderes İlçesi Gümüşdere ve Özdere sahilleri uydu görüntüsü (Google Earth; görüntü tarihi: 26.4.2015)

Özdere, Menderes İlçesi'nin, Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmış olan tek "turizm bölgesi"dir. En eski yerleşimin 7 bin yıl öncesine değin uzandığı Özdere bölgesi, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır (URL-5, erişim tarihi 17.4.2016)

İzmir'e güneyde en yakın konumda olan ve ulaşılabilirliği çok yüksek olan Menderes İlçesi'nin ekonomisinde, tarım ve hayvancılık önemli konuma sahiptir. Kesme çiçek üretimi, salatalık ve mandalina, üzüm ve zeytin üretimi, büyük baş ve küçük baş hayvan yetiştiriciliği öne çıkmaktadır. Tüm bu tarımsal üretime karşın, kırsal yerleşimlerin nüfus kaybettiği ve yaşlanmanın görülmekte olduğu, kırsalda yaşayan gençlerin tarımsal üretimde yer almak istemediği yapılan görüşmelerde dile getirilmiştir. Diğer taraftan, Çamönü ve Ataköy kırsal mahallelerinde "iyi tarım uygulaması" yapıldığı için, nüfus artışının görülmekte olduğu bilgisi de kaydedilmiştir.

İlçe'de kesme çiçek ve salatalık üretiminde kooperatiflerin işbirliği yapmasının, tarımsal üretim süreçlerine artı değer katmakta olduğu bilgisi ise yine Şubat ayı içinde İlçe Belediyesi'nde yapılan görüşmede ifade edilmiştir.

Menderes İlçesi'nde ilk ve orta öğretim okullarında, derslik başına düşen öğrenci sayıları, İzmir'e göre daha düşüktür ve bu eğitim açısından iyi bir göstergedir. Ancak; orta öğretimde okullaşma oranının İzmir ortalamasının %40'ı düzeyinde olduğu ve ilçede SBS ve YGS sınavlarında başarı oranının düşük olduğu bilgisi, İZKA'nın 2013 yılında yapmış olduğu çalışmada yer almaktadır. İlçe'de yeterli düzeyde sosyal ve kültürel tesislerin olmadığı, sergi salonu, müze, açık hava tiyatrosu ve sinema salonu bulunmadığı bilgisi de yine aynı çalışmada yer almaktadır. Yeterli düzeyde kültürel tesis olmamasına karşın, İlçe'de 87'si kültür-sanat ile ilgili olmak üzere, 196 dernek ve 2 vakıf bulunmaktadır. Diğer yandan, İlçe'de çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Özdere Uluslararası Kültür ve Sanat Festivali, Cumaovası Uluslararası Halk Dansları Şenliği ve Görece Bahar Şenliği bunlardan bazılarıdır (İZKA 2013d).

İlçe'nin yaz nüfusunun ciddi ölçüde artmakta olduğu ve sağlık hizmetlerinin yaz ayları boyunca yetersiz kaldığı belirtilmektedir (İZKA 2013d). Menderes Belediyesi'nde yapılan görüşmelerde İlçe'de elektrik ve internet sunumunda da sorunlar yaşandığı belirtilmiştir. Bir diğer sorun ise, 1/100.000 ölçekli İzmir-Manisa Çevre Düzeni Planı'nda; Altıntepe Mevkii'nde, Özdere-Gümüldür girişinde kesme çiçek üretimi yapılmakta olan bölgenin, "kentsel gelişme alanı" olarak planlanmış olmasıdır. Bu plan kararına karşı Belediyesi itirazda bulunmuştur ve bu sera alanlarının korunması gerektiği açıktır.

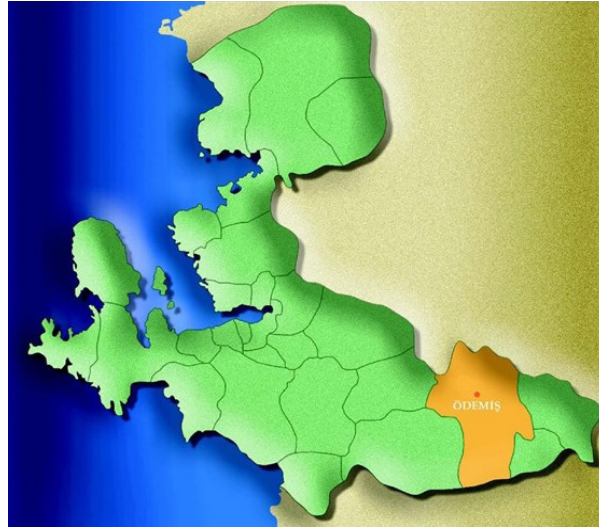
Sera alanlarının korunmasının yanı sıra, İlçe'de organik tarım yapmak için, hobi bahçeleri benzeri yatırım talepleri olduğu ve bunlara uygun yer temininin sağlanması gerekliliği, Belediyesi'ndeki görüşmelerde dile getirilmiştir.

Ödemiş

İzmir kent merkezine 112 km uzaklıkta bulunan Ödemiş İlçesi, Küçük Menderes Havzası'nın doğu kesiminde yer almaktadır. Doğusunda Kiraz ve Beydağ İlçeleri, batısında da Bayındır ve Tire ilçeleri bulunmaktadır (Şekil 2.27).

Ödemiş'in ilk tarihi M.Ö.3000 yıllarına kadar uzanmaktadır. Küçük Menderes Havzası olarak da bilinen Ödemiş, tarih boyunca çok sayıda uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Hititler, Frigler, Persler, Makedonyalılar, Romalılar, Bizanslılar, Aydınogulları Beyliği bunlardan bazılarıdır. Tarihi kimliği açısından en az Ödemiş kadar zengin olan Birgi ise; Aydınogulları Beyliği'ne başkentlik yapmış Ödemiş'e bağlı bir mahalledir. Ödemiş, Yunan işgalinden 3 Eylül 1922'de kurtulmuştur. Bir yıl sonra 1923 yılında ise ilçe statüsüne kavuşmuştur.

Torbali'ya dek İzmir – Aydın otoyolu ile, daha sonra Torbali – Bayındır – Ödemiş karayolu üzerinden Ödemiş'e ulaşılmaktadır. İzmir – Bayındır – Ödemiş güzergahında çalışmakta olan demiryolu bağlantısının tarihi ise oldukça eskidir. 19. yüzyıl ortasında İzmir – Aydın Demiryolu inşası sırasında, Ödemiş halkının 10 000 altın vererek demiryolunun Ödemiş'e uzatılmasını sağlamış olduğu yönündeki bilgi, 16.2.2016 tarihinde kendisini ziyaret ettiğimiz, Ödemiş Belediye Başkanı Sn. A. Mahmut Badem tarafından bize aktarılmıştır. Sn. Badem, Ödemiş'in Türkiye'de elektriğe ulaşan ilk 10.kent olduğu, fiziki planı olan 46. kent olduğu ve kanalizasyon sisteminin kurulduğu ilk kent olduğu bilgilerini de bizimle paylaşmıştır.

Şekil 2.27 Ödemiş İlçesinin İzmir il bütünündeki konumu

İlçe sınırlarının içinde bugün 83 yerleşim vardır. Bu yerleşimlerin bir bölümü, 2012 yılına dek belde belediyesi statüsündeydi ve köylerin de köy tüzel kişiliği vardı. 2013 yılından sonra ise, İlçe sınırları içindeki tek belediye, İlçe Merkezi Belediyesi'dir ve sınırları da İlçe sınırlarının tamamıdır. Ödemiş İlçesi'nin sınırları içindeki yerleşimlerin demografik yapılarındaki son 35 yıl içindeki değişim, TÜİK verilerinden yararlanarak aşağıda özetlemiştir.

1980 yılı nüfus verileri incelendiğinde, Ödemiş İlçesi'nin toplam nüfusunun 128.671 kişi olduğu görülmektedir. İlçe Merkezi'nin nüfusu 40.736 kişidir. İlçe sınırları içinde İlçe Merkezi olan Ödemiş Belediyesi'ni dışında; Bademli, Zeytinlik, Beydağ, Birgi, Bozdağ, Kaymakçı, Çaylı, Ovakent ve Konaklı olmak üzere, 9 tane belde belediyesi vardır. Bu belde belediyelerinin nüfusları 2500 kişi ile 5000 kişi arasında değişmektedir. Nüfusu 5000 kişiye yakın olan belediyeler; Bademli, Beydağ, Birgi, Kaymakçı ve Ovakent'tir.

1990 yılında Ödemiş İlçe toplam nüfusunun azaldığı ve 124.968 kişiye indiği görülmektedir. Ancak bu azalmanın çok önemli bir nedeni vardır. Beydağ Bucak ve köyleri, Ödemiş'ten ayrılmış ve Beydağ İlçesi kurulmuştur. İlçe sınırlarının içinden Beydağ Bucağı çıkarken, Ödemiş İlçesi sınırları içinde yeni bir belediye kurulmuştur.

Bu belediye Kayaköy Belediyesidir ve 1990 yılı nüfusu, 2209 kişidir ve Ödemiş İlçesi sınırları içindeki belde belediyesi sayısı yine 9 dur. İlçe Merkezi'nin nüfusu ise 51.620 kişiye ulaşmıştır, özetle 10 yılda 10.000 kişi artmıştır. Diğer 8 belde belediyesinin nüfusları ise Kaymakçı, Bademli ve Bozdağ Belediyesi hariç azalmıştır.

2000 yılında İlçe toplam nüfusu yaklaşık olarak 4000 kişi artmış ve 128.259 kişiye ulaşmıştır. İlçe Merkezi'nde ise nüfus daha çok artmış ve 74.054 kişi olmuştur. Aradan geçen 10 yıl içinde İlçe Merkez Belediyesi dışındaki tüm belde belediyeleri nüfus kaybetmiştir. Birgi'nin nüfusu 2838 kişiye, Bozdağ'ın nüfusu 2455 kişiye, Bademli'nin nüfusu 3435 kişiye inmiştir. Özetle, 1990–2000 yılları arasında İlçe Merkez Belediyesi'nin nüfusu artmıştır ama belde belediyelerinin nüfusu azalmıştır.

2010 yılında İlçe toplam nüfusu yaklaşık olarak 1000 kişi artmış ve 129.695 kişiye ulaşmıştır. İlçe Merkezi'nin nüfusu ise daha çok artmış ve 74.054 kişiye ulaşmıştır. İlçe sınırları içindeki tüm belde belediyeleri ise nüfus kaybetmeye devam etmiştir. Bu belde belediyelerinin nüfusları 1344 kişi (Kayaköy) ile 4486 (Kaymakçı) arasında değişmektedir.

2010 – 2011 – 2012 yılları arasında; İlçe toplam nüfusu yaklaşık olarak 129 000 kişi düzeyinde durağanlaşmıştır. Aynı durağanlık İlçe Merkez nüfusunda da görülmektedir. Ödemiş İlçe Merkezi nüfusu 74.000 – 75.000 civarında neredeyse sabitlenmiştir.

2013 yılında, İlçe sınırları içindeki belde belediyeleri kapatılmış ve İlçe Merkezi'nin belediye sınırları, ilçe sınırlarına dek genişletilmiştir. 2013 – 2014 yıllarında İlçe toplam nüfusu sırasıyla, 129.295 kişi ve 129.407 kişi olmuştur. Görüldüğü gibi İlçe toplam nüfusundaki durağanlık bu yıllarda da devam etmiştir. 2015 yılı İlçe toplam nüfusu ise, 132.028 kişi olmuş ve yaklaşık olarak 2500 kişi artmıştır. Özetle İlçe Toplam nüfusundaki 2000 – 2014 dönemindeki durağanlık, ilk kez 2015 yılında kırılmıştır (URL-7) (Şekil 2.28).

Şekil 2.28 Ödemiş İlçe Merkezi'nin uydu görüntüsü (Google Earth, görüntü tarihi: 26.4.2015)

Ödemiş İlçesi'nin içinde yer aldığı Ödemiş Ovası'ndaki insan kültürüne ait en eski izlerin ise günümüzden 13 bin yıl öncesine uzandığı bilgisi, Ödemiş Belediyesi'nin web sitesinde yer almaktadır (URL-8). Bu denli eski yerleşim geçmişine sahip bu coğrafyada bu nedenle antik kentler de yer almıştır. Neikeia antik kenti eski Lydia bölgesinde yer almakta, Ödemiş İlçe Merkezi'nin 10 km doğusunda, Türkönü ve Kurucuova köyleri yakınında yer almaktadır. Hypaipa antik kenti ise, Bozdağların güney yamacında yer alan bir Lydia şehridir. Antik Çağ'ın iki önemli kenti Sardeis ve Efes'i birbirine bağlayan kısa yolun üzerinde stratejik açıdan önemli bir noktada kurulmuştur (URL-9).

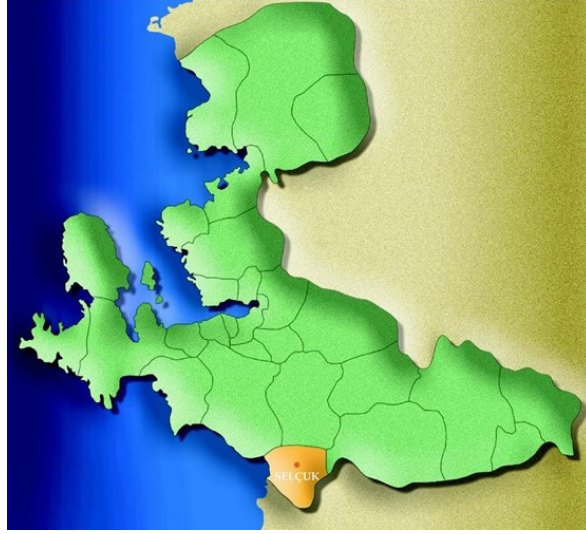
16.2.2016 tarihinde Sn. Badem'le yaptığımız görüşmede; Ödemiş'e 1890'lardan başlayarak Balkan göçmenlerinin geldiği ve nüfusun yarısını oluşturduğu, sadece İlçe Merkezi'nde değil beldelerde de yaşadıkları, yörüklerin de Ödemiş'in demografik yapısında yer aldığı bilgisi verilmiştir. Ödemiş'in, kırsalından ve Kiraz ve Beydağ gibi yakın ilçelerden göç aldığı, Ödemiş'in ise yetiştirdiği eğitilmiş iş gücünü dışarıya gönderdiği bilgisi de aynı görüşmede ifade edilmiştir. Gelir düzeyi yüksek olan beldelerde ve kırsal yerleşmelerde gençlerin tarımsal üretime devam ettiği, ancak diğer beldelerde çoğunlukla yaşlı nüfusun olduğu ve emekli maaşlarıyla geçindikleri bilgisi paylaşılmıştır.

Selçuk

Küçük Menderes Havzası'nın, Ege Denizi'ne açıldığı ve Küçük Menderes Nehri'nin denize döküldüğü ilçe olan Selçuk, İzmir-Aydın Karayolu'nun 73. km'sinde yer almaktadır. Güneyinde Aydın İli sınırı olan İlçe'nin kuzey-batısında Menderes, kuzeyinde Torbalı, kuzey-doğusunda ise Tire İlçesi bulunmaktadır (Şekil 2.29).

Antik çağdan beri çok önemli yerleşim yeri olan Selçuk, Anadolu Selçukluları döneminde, beylik merkezi olmuş, 1914 yılında "Ayasuluk" olan ismi, "Selçuk" olarak değiştirilmiş, 1957 yılında İzmir İli sınırları içine alınmış ve ilçe statüsünü almıştır (URL-11) (Şekil 2.30).

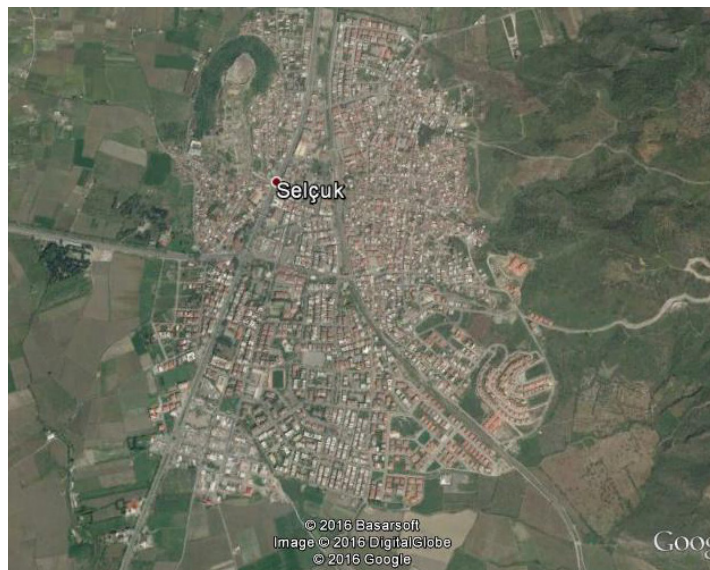
İzmir Adnan Menderes Havalimanı ve Selçuk-Efes Havaalanı ile hava yoluyla, İzmir ve Kuşadası Limanlarıyla, deniz yoluyla ve İzmir-Aydın otoyolu ile de Selçuk Kavşağına dek karayoluyla çok kolay ulaşılabilen İlçe'ye her yıl milyonlarca kişi ziyarete gelmektedir. Çünkü İlçe çok değerli kültürel mirasa sahiptir ve bu miras tüm dünyaya hitap etmektedir. Efes Antik Kenti, Artemis Tapınağı, St. John ve Meryem Kilisesi ve Meryem Ana Evi Hristiyan kültürünün çok özel örnekleri iken, İsa Bey Camii de İslam kültürünün en güzel örneklerinden birisini oluşturmaktadır (URL-10).

Şekil 2.29 Selçuk İlçesinin İzmir il bütünündeki konumu

2014 yılı itibariyle 35300 kişiye yaklaşan İlçe Toplam Nüfusu, son beş yıldır çok fazla değişmemiştir. Şöyle ki, 2009 yılı İlçe Toplam Nüfusu 34.479 kişidir, devam eden dört yıl boyunca da çok fazla değişmemiş, 2013 yılında 34.979 kişiye ulaşmıştır (URL-11).

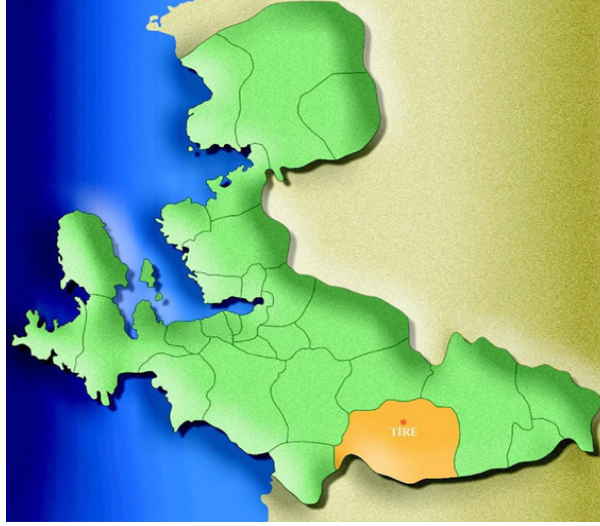
Selçuk Kaymakamlığı web sitesinde; İlçe'de göçlerin yoğun olarak yaşandığı, İlçe halkının %60'ını Balkan ülkelerinden gelen göçmenlerin, %20'sini yörelinin, %5'ini İç Anadolu Bölgesi'nden göçmenlerin, %15'ini ise Doğu ve Güneydoğu illerinden göç edenlerin oluşturduğu bilgisi paylaşılmaktadır (URL-11).

Şekil 2.30 Selçuk İlçe Merkezi (Google Earth; görüntü tarihi. 15.4.2015; erişim tarihi 29.5.2016)

Tire

Küçük Menderes Ovası'nın güney kesiminde yer alan İlçe'nin kuzeyinde Bayındır, doğusunda Ödemiş, batısında ise Selçuk ve Torbalı İlçeleri yer almaktadır. İlçe'nin güneyi ise Aydın Dağları ve Aydın İli ile çevrilidir (A.Munis Armağan'dan aktaran URL-12). İzmir kent merkeziyle 1884 yılından beri demiryolu bağlantısı da bulunan İlçe, İzmir Anakenti'ne 80 km. uzaklıkta konumlanmaktadır. İlçe'nin deniz seviyesinden yüksekliği ise 92 metredir ve bu konum iklimsel avantaj sağlamaktadır. İlçenin denize bağlantısı bulunmamaktadır. Tek ulaşım yolu karayoludur. Selçuk ile dolaylı olarak İzmir-Aydın-Denizli karayoluna bağlanan Tire, Kuşadası Limanı'na da yakındır (İZKA 2103g) (Şekil 2.31).

Şekil 2.31 Tire İlçesinin İzmir il bütünündeki konumu

Tire; Hititlerden başlayarak, Frigya, Pers, Roma, Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet kültürünün izlerini taşıyan zengin bir tarihsel geçmişe ve kültürel mirasa sahiptir. Yaklaşık 4000 yıllık bu geçmiş ve sahip olunan bu kültürel varlıklar, İlçe'ye ayrıcalıklı bir değer katmaktadır. Zengin tarihi geçmişinde; Roma Döneminden izler taşıyan köyler; Başköy (Uzgun), Akyurt (Zeamet Kilisesi), Hisarlık, Gökçen (Fota), Eskioba (Darmora, Almura), Büyükkale ve Kürdüllü köyleridir (A.Munis Erdoğan'dan aktaran URL-12).

Tire, 14. yüzyılın başında Havzada Aydınogulları Beyliği'nin kurulmasıyla, hızlı bir gelişim sürecine girmiştir. 15. yüzyılda kurulmuş olan Darphanenin 18. yüzyıla dek faal olduğu bilgisi, Tire Belediyesi'nin web sitesinde paylaşılmaktadır (URL-12). 17.yüzyıldan sonra Cumhuriyetin kuruluşuna dek olan dönemde ise, Tire'de bir duraklama dönemi yaşanmıştır.

Birinci Dünya Savaşı sonrası ve İzmir'in işgalinin ardından, 28 Mayıs 1919'da Yunanlılar tarafından işgal edilen kent, yöredeki efe gruplarının sert tepkisiyle karşılaşmıştır. 4 Eylül 1922 tarihine ise kent yeniden özgürlüğüne kavuşmuştur. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra kentte, Tire İdmanyurdu 1929 yılında kurulmuş, Millet Parkı 1930 yılında açılmış, 1934 yılında Tire İstasyon Parkı yapılmış, 1939 da Cumhuriyet Meydanı ve 1940 yılında Şehir Stadı açılmıştır (A.Munis Erdoğan'dan aktaran URL-12).

Osmanlı Devleti'nin idari yapılanması içinde, Aydın Sancağı'nın merkezi olan Tire, bu konumunu 19. yüzyıla dek korumuştur. Bu bağlamda; Tire Belediyesi Türkiye'nin en eski belediyelerinden birisi olarak, 1864 yılında kurulmuştur ve "İntisap Nazırlığı" ve "Şehir Eminliği" gibi yapılanmalar içinde yer almıştır. 1869 yılında ise, "İdare-i Belediye Nizamnamesi" kabul edilmiştir. Tire Belediyesi'nin bu günkü hizmet binası 1953 yılında, Kaymakamlık Binası ise 1933 yılında yapılmıştır (URL-12).

Son onar yıllık periyotlarda durağan bir nüfus yapısına sahip olan Tire İlçesi'nin 1980 yılında toplam nüfusu 70270 kişidir. İlçe Merkezi'nde yaşayanların sayısı 32291 kişidir ve İlçe sınırları içinde Tire Belediyesi'nin yanı sıra, bir de Gökçen Belde Belediyesi 2922 kişilik nüfusuyla yer almaktadır. İlçe sınırları içindeki köylerin nüfusları ise çok fazla değildir. Nüfusu 1000 kişiyi geçen köylerin sayısı 7'dir. Bu köylerin içinde Eskioba'nın nüfusu 2079 kişi, Derebaşı, Karatekke, Kırel, Yeniçiftlik, Büyükkale, Kızılcahavl köylerinin nüfusları ise 1000 ile 1500 kişi arasında değişmektedir (TÜİK;Genel Nüfus Sayımı).

1990 yılında İlçe'nin nüfusu yaklaşık olarak 7000 kişi artmış ve 77.314 kişiye ulaşmıştır. Bu nüfus artışının yaklaşık olarak 5000 kişisi İlçe Merkezi'nedir. Tire Belediyesi sınırları içindeki nüfus, 1990 yılında 37 855 kişiye ulaşmıştır, Gökçen Belediyesi'nin nüfusu ise 3277 kişiye ulaşmıştır. İlçe sınırları içindeki Mahmutlar Köyü'nün nüfusu da 1990 yılında 1282 kişiye ulaşmış ve İlçe sınırları içinde nüfusu 1000 kişiyi aşan köy sayısı 8'e ulaşmıştır.

2000'li yıllar, Tire İlçe Merkezi'nin nüfusunun artmakta olduğu, ancak İlçe toplam nüfusunun ise, durağanlık yaşadığı yıllar olmuştur. Şöyle ki; 2000 yılına gelindiğinde İlçe Merkezi 42988 kişiye ulaşmıştır. Son on yılda İlçe Merkezi yine yaklaşık olarak 5000 kişi artmıştır. İlçe toplam nüfusu ise yalnızca yaklaşık 1300 kişi artmış ve 78658 kişiye ulaşmıştır. İlçe sınırları içindeki Gökçen Belde Belediyesi'nin nüfusu ise azalmaya başlamış ve 3052 kişiye inmiştir. Nüfusu bin kişiyi geçen köylerin tümü son on yılda nüfus kaybetmişlerdir. Karatekke, Kireli ve Mahmutlar Köyleri'nin nüfusları ise 1000 kişinin altına düşmüştür (TÜİK;Genel Nüfus Sayımı).

2010 yılı nüfus değerlerine bakıldığında, İlçe toplam nüfusunun durağanlığını koruduğu görülmektedir. 2010 yılı İlçe toplam nüfusu 78342 kişidir, ancak Tire İlçe Merkezi'nin nüfusu son 10 yılda yaklaşık olarak 8500 kişi artmış ve 51440 kişiye ulaşmıştır. Gökçen Belde Belediyesi ise nüfus kaybetmeye devam etmiştir ve nüfusu 2514 kişiye inmiştir. 1980 li yıllarda nüfusları 1000 kişiyi geçen köylerin tümü bu son on yılda da nüfus kaybetmeye devam etmiş ve yalnızca Derebaşı köyü, 1066 kişilik nüfusuyla 1000 kişinin üzerindeki tek köy olarak kalmıştır (TÜİK, ADNKS verileri).

2010 – 2015 yılları arasında İlçe toplam nüfusu yaklaşık 3000 kişi artmıştır ve 82102 kişiye ulaşmıştır. 2012 yılında İlçe Merkez nüfusu ise 2010 yılından sonra 2000 kişi artarak 53692 kişi olmuştur. Günümüzde artık İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin sınırları içinde olan Tire İlçesi'nde, Tire Belediyesi sınırları, İlçe sınırlarına dek genişlemiştir ve Gökçen Belde Belediyesi'nin tüzel kişiliği kaldırılarak, "mahalle" statüsüne geçmiştir. 2015 yılında Gökçen yerleşiminin nüfusu azalmaya devam etmiş ve 2299 kişiye inmiştir. 1990 yılında nüfusu 3000 kişiyi geçen bu yerleşim, son 25 yılda sürekli nüfus kaybetmiştir. İlçe sınırları içindeki tüm köyler artık Tire Belediyesi'nin birer mahallesi konumundadır ve 2015 yılı itibariyle yalnızca Derebaşı Mahallesi'nin nüfusu 1005 kişilik nüfusuyla 1000 kişinin üzerindedir. 1980 yılında nüfusları 1000 kişinin üzerinde olan diğer kırsal mahallelerin/köylerin tümünün nüfusu ise azalmaya devam etmiştir (TÜİK, ADNKS verileri).

Tire İlçe toplam nüfusu son dönemlerde görece durağan bir görünüm içinde olmakla birlikte, İlçe Merkez nüfusunun sürekli arttığı görülmektedir. Bu artışın bir nedeni, İlçe Merkezi'nin kırsalından göç almasıyken, bir diğer nedeni de Bayındır'da çalışan kamu görevlilerinin ve Bayındır Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinin bir bölümünün Tire'de yaşamayı tercih etmeleridir. Günümüzde 80.000 kişiyi aşan nüfusuyla Tire İlçesi ekonomik açıdan gelişmiş bir ilçedir. İlçelerin gelişmişlik sıralamasına göre, Tire 872 ilçe arasında 174. sıradadır ve 3. derece gelişmiş ilçeler arasındadır (DPT 2004'den aktaran İZKA 2013g).

1993 yılında kuruluş çalışmaları başlayan Tire Organize Sanayi Bölgesi (TOSBİ), yaklaşık 403 ha'lık bir alana sahiptir. İçinde farklı büyüklüklerde 200 adet sanayi parseli bulunan OSBde, 111 parsel katılımcılara tahsis edilmiştir. TOSBİ içinde 53 sanayi tesisi faaliyetini sürdürmektedir. Plastik ve süt işleme tesisleri ile gıda sanayi ağırlıklı 24 tesis de inşaat aşamasındadır (URL-13) (Şekil 2.32). TOSBİ tüm altyapı çalışmaları tamamlanmış, doğalgazı da bulunan bir OSB olarak gelişmeye çok açıktır. Özellikle tarımı gelişmiş olan ilçe, tarım ürünlerinin işlenmesine yönelik sanayinin gelişimi için uygundur (URL-18).

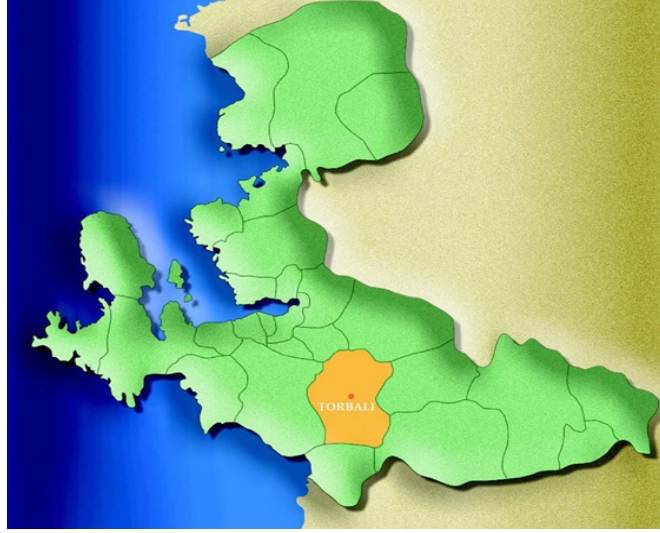
Şekil 2.32 Tire'nin kuzey-batısında Tire Organize Sanayi Bölgesi (Google Earth, görüntü tarihi 21.10.2013, erişim tarihi 29.5.2016) (URL-13)

Tire Belediye Başkanı Sn. Tayfur Çiçek'e göre; "Dünyanın en büyük açık pazarı / alışveriş merkezi" Tire'dedir ve bu pazara ürün getiren köylü kadınlardan işgalیه alınmamaktadır. Salı günleri kurulan bu pazarda yerel sebzeler, meyveler, el ürünleri, giysiler ve elektronik eşyalar vb. birçok ürün bulunmaktadır (URL-12).

İlçe'de Ege Üniversitesi'ne bağlı bir Meslek Yüksek Okulu, 52 (1 özel okul) ilköğretim okulu ve 9 ortaöğretim kurumu bulunmaktadır. Tire Devlet Hastanesi'nin Türkiye'de "7th Stage Akreditasyon Ödülü" alan ilk hastanedir (URL-14).

Torbali

İzmir anakentine 45 km. mesafede olan Torbali İlçe Merkezi, Küçük Menderes Havzası'nın verimli tarım toprakları üzerinde kurulmuştur (Şekil 2.33). Bölgedeki ilk yerleşimin M.Ö. 3000 yıllarında olduğu, adını antik çağın önemli şehirlerinden olan Metropolis, diğer adıyla Triyanna veya Tripolis'den aldığı söylenmektedir. Frigya, Lydia, Pers, Roma, Bizans, Selçuk, Aydınoğulları ve Osmanlı dönemini yaşayan yerleşim coğrafyası, 1919-1922 yılları arasında da işgal altında kalmıştır. 1926 yılında ilçe olmuş, 1927 yılında da belediye yapılanması gerçekleştirilmiştir (URL-15).

Şekil 2.33 Torbali İlçesinin İzmir il bütünündeki konumu

İzmir Anakenti'ne çok yakın ve ulaşılabilir konumda olan İlçe'nin, İZBAN raylı sisteminin artık Torbali'ya da ulaşmış olması nedeniyle, ulaşılabilirliği daha da artmıştır. İzmir-Aydın otoyolu da İlçe'nin içinden geçmektedir.

1980 yılında, Torbali İlçesi'nin toplam nüfusu 56.261 kişidir, İlçe Merkezi'nin nüfusu ise 15422 kişidir. İlçe sınırları içinde Torbali Belediyesi'nin yanı sıra iki belediye yapılanması daha vardır. Bu belediyeler, Yazıbaşı ve Pancar Belediyeleridir. Nüfusları ise azdır ve sırasıyla 2347 ve 2556 kişidir. 1990 yılına gelindiğinde İlçe toplam nüfusu yaklaşık olarak 15000 kişi artmıştır. İlçe Merkezi olan Torbali Belediyesi'nin nüfusu 21167 kişiye çıkmıştır. İlçe'deki belediye yapılanması sayısı ise beşe çıkmıştır. Yeni belediyeler; Ayrancılar, Çaybaşı ve Subaşı Belediyeleridir. Nüfusları ise sırasıyla; 4474, 3455 ve 2312 kişidir. 2000 yılına gelindiğinde İlçe toplam nüfusu yaklaşık olarak 20000 kişi artmış ve 93216 kişiye ulaşmıştır. Nüfus artışının büyük bölümü İlçe Merkezi'ndir ve Torbali Belediyesi'nin nüfusu 38099 kişiye ulaşmıştır. Mevcut belediyelere bir yenisini daha eklenmiş ve İlçe sınırları içindeki belediye sayısı 6 olmuştur. Yeni kurulmuş olan belediye, Karakuyu Belediyesidir ve nüfusu 2013 kişidir. İlçe sınırları içindeki diğer belediyelerin nüfusları ise; 2000-7000 kişi aralığındadır (URL-7).

2010 yılında İlçe toplam nüfusu, son on yılda 30 000 kişiden fazla artarak, 127 642 kişiye ulaşmıştır. 2010-2015 yılları arasında ise, ilçe toplam nüfusu, her yıl yaklaşık olarak 6 000 kişi artmaktadır ve 2015 yılı itibarıyla İlçe toplam nüfusu 156 983 kişiye ulaşmıştır (URL-7). Görüldüğü gibi İlçe nüfusu, son 25 yılda iki katı artmıştır. Son yasal düzenlemeler sonucunda da İlçe sınırları içinde diğer belediyeler kapatılmış ve köylerle birlikte tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Torbali İlçe Belediyesi'nin bugün kırsal mahallelerle birlikte 60 mahallesi vardır (URL-15).

Torbali Belediye Başkanı ve Kaymakamı ile 15.2.2016 tarihinde yapılan görüşmede; bu nüfus artışının nedeninin ağırlıklı olarak göçten kaynaklandığı, yaşanan göçün ise hem İzmir içinden hem de Anadolu'dan olduğu bilgisi verilmiştir. Torbali Belediyesi'nin web sitesinde ise; bu denli hızlı göç ve nüfus artışının İlçe'de işsizliği arttırdığı bilgisi yer almaktadır (URL-15).

Nüfusu çok hızlı bir biçimde artmakta olduğu Torbali yerleşimi, ne yazık ki bu büyümesini çok nitelikli ve verimli tarım alanları üzerinde yaşamıştır. Gerek Belediye Başkanı ve Kaymakam ile yapılan görüşmelerde, verimli tarım toprakları üzerinde konut ve sanayi yapılaşması nedeniyle, yılda üç ürün alınabilen tarım alanlarının yok olmakta olduğu ve artık mutlaka bunun durdurulması gerektiği defalarca dile getirilmiştir (Şekil 2.34 ve Şekil 2.35).

Torbali Kaymakamlığı'nın web sitesinde, İlçe'de sanayileşmenin 20 yıl önce başladığı, İlçe'de yetiştirilen pamuk, tütün, zeytin gibi tarım ürünlerinin dokuma, sigara ve yağ endüstrisinin kurulmasına neden olduğu ifade edilmektedir. İlçe'de işletilen perlit, demir, zımpara taşı ve tuğla toprağı da, sanayi için hammadde oluşturmaktadır. İlçe'de toplam 7 ayrı sanayi bölgesi ve küçük sanayi sitesi olduğu ve belediyelerin geçmişte tarım arazileri üzerinde bu sanayi tesislerinin yapılaşmasına yol açtığı bilgisi yine bu web sitesinde verilmektedir (URL-16). Bu tür bir gelişme,

arıtma tesisi eksikliği, emisyon ve deşarj, ÇED vb. altyapı ve ruhsata dair hukuki sorunları beraberinde getirmiştir. İlçe'de irili ufaklı fabrika sayısının 650 civarında olduğu ve gelecek yıllarda da sanayi tesislerinin sayısının artmasının beklendiği, aynı web sitesinde dile getirmektedir. Daha düzenli sanayi gelişiminin sağlanması amacıyla Yeniköy civarında Torbalı OSB'nin kurulma çalışmaları devam etmektedir, Pancar OSB'de ise yapımı tamamlanan sanayi tesisleri vardır ve yenilerinin de ruhsat işlemleri ve inşaatları devam etmektedir (URL-16).

Torbalı Belediye Başkanı ve Kaymakamı ile yapılan görüşmede; artık İlçe Belediyesi olarak tarım alanları üzerinde sanayi gelişimine ve kirlenmeye izin verilmediği belirtilmiştir (15.2.2016 tarihli görüşme). Torbalı İlçesi gelişen sanayi yapısı ve verimli tarım alanlarıyla güçlü bir ekonomiye sahiptir. İzmir'de ekonomisi en gelişmiş 4. ilçe olduğu bilgisi, İZKA 2013 İlçeler raporunda yer almaktadır. Diğer yandan, Torbalı İlçesi, Aliağa, Konak, Bornova ve Kemalpaşa ile birlikte İzmir'de lojistik sektörünün yoğunlaştığı bir İlçe'dir. (İZKA 2013h)

Şekil 2.34 Sanayi tesisleri ve kentsel yapılaşmasıyla, ovada büyüyen Torbalı (Google Earth, görüntü tarihi 25.1.2016 erişim tarihi 29.4.2016)

Şekil 2.35 Ovada büyüyen Torbalı, (URL-16).

Küçük Menderes Havzası Kültürel Varlıkları

Küçük Menderes Havzası geçmişten günümüze tarıma elverişli ovası ve ticarete dayalı zenginliği ile önem kazanmıştır. Küçük Menderes Havzası'nda yer alan Bayındır, Beydağ, Kiraz, Menderes, Ödemiş, Selçuk, Tire ve Torbalı İlçelerinde, doğal, arkeolojik ve kentsel sit alanları dışında taşınmaz kültür varlığı olarak toplam 1122 adet tescil tespit edilmiştir (İzmir Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri, 2012) (Tablo 2.12).

Tescil edilmiş varlıklar türlerine göre Anıtlar ve Abideler, Askeri Yapılar, Dini Yapılar, Doğal Varlıklar, Endüstriyel ve Ticari Yapılar, İdari Yapılar, Kalıntılar, Kültürel Yapılar, Mezarlar, Sivil Mimari Örnekleri ve Antik Yerleşim Kalıntıları adları ile on grup altında toplanmaktadır. Aşağıda anlatılan bölüm sadece somut doğal ve kültürel taşınmaz varlıklarını kapsamaktadır. Bir bölgeyi veya alanı ifade eden kentsel, arkeolojik ve doğal sit alanları kapsam dışında bırakılmıştır.

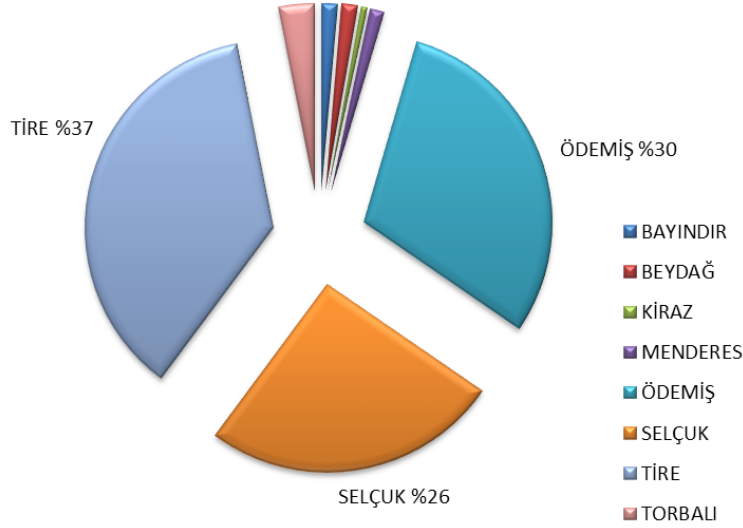
Tablo 2.11 Küçük Menderes Havzasında yer alan taşınmaz kültür varlıklarının ilçe bazında türel dağılımı
Kaynak: İzmir Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri, 2012

Taşınmaz Kültür Varlıkları	Türü	Bayındır	Beydağ	Kiraz	Menderes	Ödemiş	Selçuk	Tire	Torbali	Toplam
Anıtlar ve Abideler	Anıt		1			2				3
	Dikilitaş					1				1
	Şehitlik				1					1
Antik Yerleşim Kalıntıları	Agora						2			2
	Anıt						1			1
	Antik Kanal						2			2
	Aşk Evi						1			1
	Belediye Sarayı						1			1
	Cadde						3			3
	Çeşme						8			8
	Giriş Kapısı						4			4
	Gymnasium						3			3
	Hamam						4			4
	Hapishane						1			1
	Höyük				1	2	1		7	11
	Kent/Örenyeri			1	2	1	1		4	9
	Konut						1			1
	Kütüphane						1			1
	Mezar						9			9
	Nekropol Alanı				2					2
	Odeon						1			1
	Stadyum						1			1
	Tiyatro						1			1
Tapınak						4			4	
Tuvalet						1			1	
Yapı						1			1	
Askeri Yapılar	Gözetleme Yapısı						1			1
	Kale		1	1		1	2	3	3	11
	Kule					1				1
Dini Yapılar	Cami	3	4	1	1	17	6	31	2	65
	İmaret						1			1
	Kilise						4			4
	Kült Alanı				1	1			1	3
	Manastır						1			1
	Mescit					3	6	12		21
	Minare	1						1		2
	Sinagog							1		1
	Şapel						1			1
	Türbe	1	1	1		4	11	16		34

Taşınmaz Kültür Varlıkları	Türü	Bayındır	Beydağ	Kiraz	Menderes	Ödemiş	Selçuk	Tire	Torbali	Toplam
Doğal Varlıklar	Ağaç							5		5
	Ceviz Ağacı							1		1
	Çam Ağacı							1		1
	Çınar Ağacı		1			4	1	20		26
	Dut Ağacı							1		1
	Koruluk								1	1
	Mağara				1				2	3
	Mantar Meşesi								1	1
	Palamut Ağacı									0
	Pelit Ağacı							1		1
	Selvi					1		38		39
	Sıra Ağaçlar					1	1			2
	Topçam								1	1
Endüstri ve Ticaret Yapıları	Arasta					1		2		3
	Bedesten							1		1
	Berber						1			1
	Çarşı							1		1
	Depo					1	2			3
	Dükkân					5		19		24
	Hal Binası					1				1
	Fırın					1	1			2
	Kahvehane	1				3	1	2		7
	Lokanta						1			1
	Mezbaha							1		1
	Pazar Yeri					1				1
	Şarapevi						1			1
	Ticarethane					2				2
	Ticaret Yapısı					16				16
	Yağhane					1				1
Zeytinyağı İşliği					1	1			2	
İdari Yapılar	Askerlik Şubesi					1				1
	Banka					1				1
	Demiryolu Yapısı	1				2	3			6
	Halkevi					1				1
	Hastane					1	1			2
	Hipodrom								1	1
	Hükümet Konağı	1				1				2
	Jandarma Binası					1				1
	Demiryolu Lojmanı	2					6			8
	Müze						3			3
	Okul/Mektep					4	1	3		8
	Otel					3				3
	Otogar					1				1
	Parti Binası					1				1
	Postane					1	1			2
	Tekel Binası						1			1
	Trafo					1				1
Tütün Deposu					1				1	
Zaptiye						1			1	

Taşınmaz Kültür Varlıkları	Türü	Bayındır	Beydağ	Kiraz	Menderes	Ödemiş	Selçuk	Tire	Torbalı	Toplam
Kalıntılar	Duvar	1				1	1			3
	Köprü						2			2
	Sur Duvarı					5	2			7
	Yapı			1		2	7			10
Kültürel Yapılar	Aşevi							2		2
	Atatürk Evi					1				1
	Çamaşırhane	1								1
	Çeşme	1	1			4	4	21		31
	Çeşme-Havuz								1	1
	Darülkurra							1		1
	Eski Yapı					1				1
	Hamam	1	4			6	6	10		27
	Han					1	1	5		7
	Kaplıca				1					1
	Köprü		1			1		4		6
	Küllüye							1		1
	Kütüphane							1		1
	Medrese	1				2		8		11
	Rasathane							1		1
	Sebil		1							1
	Sinema							1		1
	Su Kanalı/Kemeri					4	7		1	12
	Su Terazisi					1				1
	Yeraltı Geçidi					1				1
Mezarlar	Hazire							26		26
	Kabir/Mezar							2		2
	Kaya Mezarı			1	2					3
	Mezar Taşları					1				1
	Mezarlık				1	3		7		11
	Tümülüs		1			4	6	4	7	22
	Yatır							2		2
Sivil Mimari Örnekleri	Konak					1				1
	Konut					206	136	136	1	479
	Köşk								1	1
	Taşınmaz				1		3	19	2	25
TOPLAM										
		15	16	6	14	337	287	412	35	1122

İlçelere göre tescilli taşınmaz kültür varlığı dağılımına bakıldığında, en fazla varlığa sahip ilçe Tire'dir (% 37) (Şekil x.x.1). Kiraz İlçesi toplamda altı adet tescille en az varlığa sahip olan ilçe olarak görülmektedir. 2012 yılı itibarıyla Bayındır, Beydağ ve Menderes İlçeleri yaklaşık 15 civarında tescillenmiş varlığa sahiptir. Torbalı İlçesi ise 35 adet tescille Küçük Menderes Havzası'ndaki kültür varlıklarının %3'üne sahiptir (Şekil 2.36) (Tablo 2.12).

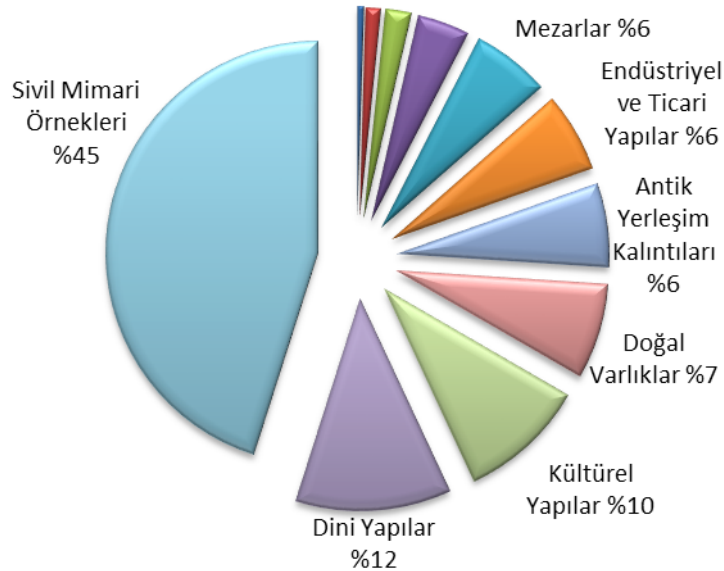

Şekil 2.36. Küçük Menderes Havzasında ilçelere göre tescilli taşınmaz kültür varlığı dağılımı

Kaynak: İzmir Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri, 2012

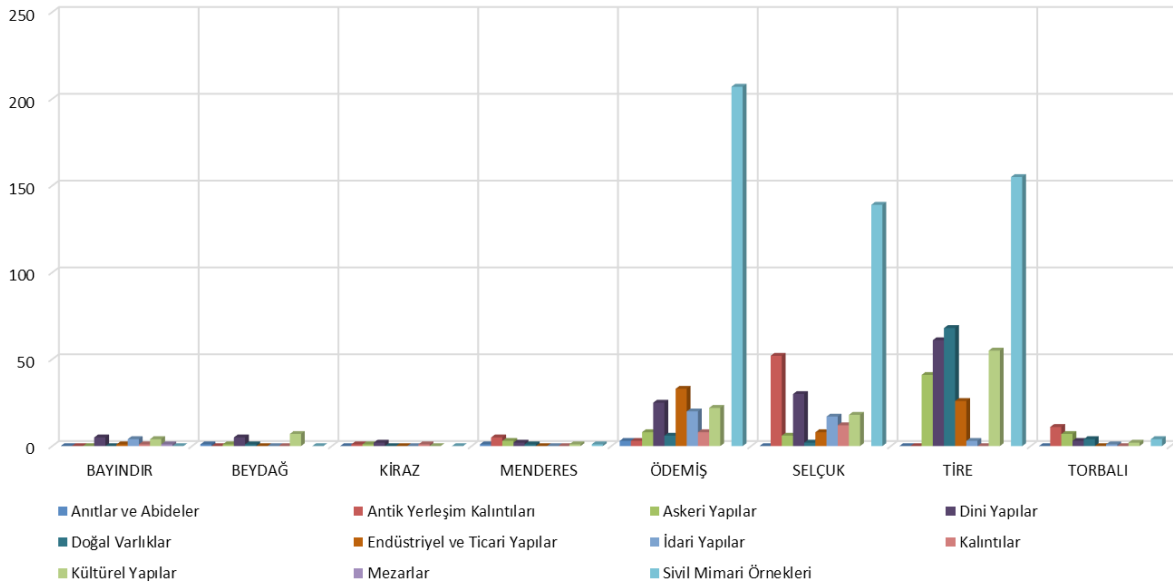
Genel anlamda, Bayındır, Beydağ, Kiraz ve Menderes'teki tescilli taşınmaz varlık sayısı oldukça azdır. İlçe çalıştaylarından edindiğimiz izlenim ise halen tescillenmemiş varlıkların olduğu yönündedir. Özellikle Bayındır, Beydağ ve Kiraz İlçelerinin hem taşınmaz kültür varlıkları hem de arkeolojik sit alanları açısından daha detaylı çalışılması gerekmektedir.

Şekil 2.37 Küçük Menderes Havzası'ndaki ilçelerde tescillenmiş taşınmaz kültür varlıklarının türüne göre dağılımını göstermektedir. Buna göre toplam 1122 adet varlık tescillenmiştir. İlçeler bütününde en fazla tescillenmiş taşınmaz kültür varlığı % 45'lik oranla sivil mimari örnekleridir. Bunu dini yapılar (% 12), kültürel yapılar (% 10), doğal varlıklar (%7), antik yerleşim kalıntıları (%6), endüstriyel ve ticari yapılar (% 6) ve mezarlar (%6) izlemektedir.

Şekil 2.37 Küçük Menderes Havzası ilçelerinde tescillenmiş taşınmaz kültür varlıklarının taşınmaz türüne göre türlerine dağılımı

Sekiz ilçede de tescilli var olan tek varlık kategorisi, dini yapılarıdır. Kiraz İlçesi dışında tüm ilçelerde en az bir kültür yapısı tescillenmiştir. Sekiz ilçe içinde sadece Ödemiş İlçesi, 10 adet varlık türüne de ev sahipliği yapmaktadır (Şekil 2.38).

Şekil 2.38 Taşınmaz kültür varlık kategorilerinin Küçük Menderes Havzası ilçelerine göre dağılımı

Tescillenmiş sivil mimari örneklerinin ilçelere dağılımı homojen değildir. Ödemiş İlçesi Küçük Menderes Havzası'ndaki sivil örneklerin tek başına % 41'ini içermektedir. Ödemiş'i sırasıyla Tire (% 31) ve Selçuk (% 27) izlemektedir. Torbalı'da sadece dört adet sivil mimari örneği (%1) tescil edilmiştir. Toplam 506 tescilden oluşan sivil mimari örnekleri kategorisinin neredeyse hepsini (%95), "konut" oluşturmaktadır. Ayrıca, "köşk", "konak" ve "taşınmaz" gibi sivil mimarinin çeşitli örneklerine de rastlanmaktadır.

Küçük Menderes Havzası'nda en fazla tescil almış ikinci yapı grubu olan "dini yapılar" kategorisinde %46 ile Tire öne çıkmaktadır. Tire'yi sırasıyla Selçuk (%23), Ödemiş (%19), Bayındır ve Beydağ (%4), Kiraz, Menderes ve Torbalı İlçeleri (%2) izlemektedir. Havzada tescil edilmiş dini yapı varlığı çeşitlilik arz etmektedir. Toplam 133 adet tescilin büyük çoğunluğunu (% 49) "Camiler" oluşturmaktadır. Camileri, "Türbeler" ve "Mescitler" izlemektedir. Camilerin de yarıya yakını Tire'de olup (31 adet), diğerleri sırasıyla (17 adet), Selçuk (6 adet), Beydağ (4 adet), Bayındır (2 adet), Torbalı (2 adet), Kiraz ve Menderes'de (1'er adet) yer almaktadır. Tire'de tescillenmiş türbe sayısı 16, Selçuk'ta 11, Ödemiş'te ise 4'dür. Ayrıca bölgede tescil almış, "kilise, şapel, manastır, sinagog, mescit, imaret, minare ve kült alanı" da mevcuttur. Bu kategorideki varlıkların büyük çoğunluğu Ödemiş, Selçuk ve Tire'de yer almaktadır.

Kültürel yapılar kategorisinde de Tire İlçesi öne çıkmaktadır. Bu kategoride tescillenmiş taşınmazların % 50'si Tire'dedir. İkinci sırayı Ödemiş ve Selçuk alırken, Menderes'de sadece bir, Torbalı'da ise 2 tescil almış yapı bulunmaktadır. En fazla tescil çeşme (% 28) ve hamamlara (%25) yapılmış iken, su kemeri/su kanalı, medrese, köprü ve hanlara ait tescil sayıları öne çıkmaktadır.

Küçük Menderes Havzası'nda, 82 adet tescil almış doğal varlık bulunmaktadır. Tescillerde belirtilen ağaç türleri "ceviz, çam, çınar, dut, mantar meşesi, palamut, pelit ve selvi" ağaçlarıdır. Yörede 36 adet selvi, 26 adet çınar ağacı, anıt ağaç niteliğindedir. Halk çalışmaları ve yöreye yapılan teknik gezilerden varlığı ifade edilen anıt ağaçlara rağmen, Bayındır ve Kiraz İlçelerinde tescil almış herhangi bir anıt ağaç bulunmamaktadır. Sıra ağaç ve koruluk gibi bölgesel tesciller de mevcuttur. Ayrıca, Menderes ve Torbalı'da toplam üç adet tescilli mağara da bulunmaktadır.

2012'de yayımlanan İzmir Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri'ne göre, Küçük Menderes Havzası'nda 11 adet höyük ve dokuz adet tescilli arkeolojik kent / ören yeri bulunmaktadır. Höyük ve ören yerlerinin çoğu Torbalı İlçesinde yer almaktadır. Bayındır, Beydağ ve Tire'de tescil edilmiş höyük ve ören yeri bulunmamaktadır. "Antik Yerleşim Kalıntıları" kategorisi altında bölgede tescil almış, "Agora, Anıt, Antik Kanal, Aşk Evi, Belediye Sarayı, Cadde, Çeşme, Giriş Kapısı, Gymnasium, Hamam, Hapishane, Konut, Kütüphane, Mezar, Nekropol Alanı, Odeon, Stadyum, Tapınak, Tiyatro, Tuvalet ve Yapı" da mevcuttur. Antik kalıntıların büyük çoğunluğu Selçuk, Efes Antik Alanı'nda bulunmaktadır.

Küçük Menderes Havzası'nda en fazla tescil almış altıncı yapı grubu olan 'endüstriyel ve ticari yapılar' kategorisinde de Ödemiş ve Tire öne çıkmaktadır. Beydağ, Kiraz, Menderes ve Torbalı ilçelerinde, bu kategoriden tescil almış herhangi bir yapı bulunmamaktadır. Bu kategoride ağırlıklı yapı tipleri, "ticarethane, dükkân ve ticaret" yapılarıdır. "Kahvehaneler" de havzanın sayıca daha fazla tescil almış yapı tiplerindedir. Yerleşimlerdeki ekonomik faaliyetleri yansıtan "Arasta, Bedesten, Berber, Çarşı, Hal Binası, Fırın, Lokanta, Mezbaha, Şarapevi, Yağhane, Zeytinyağı İşliği" gibi farklı yapı fonksiyonlarına da rastlanmaktadır.

Küçük Menderes Havzası'nda yer alan Bayındır, Ödemiş, Selçuk ve Tire ilçelerinde toplam beş adet kentsel sit alanı mevcuttur. Bayındır İlçesinde, Hacı İbrahim, Cami, Kurt, Hacı Beşir, Orta ve Bıyıklar Mahallelerinin bir kısmını kapsayan "Bayındır Kentsel Sit Alanı" mevcuttur. Ödemiş'te "Birgi Kentsel Sit Alanı" ile beraber Birgi, Sasalı ve Taşpazar Mahalleleri arasında "Birgi Arkeolojik Sit Alanı ve "Birgi 1. ve 3. Derece Doğal Sit Alanı" bulunmaktadır. Gölçük gölünü de içine alan "Gölçük 1 ve 3. Derece Doğal Sit Alanı" Ödemiş'in diğer bir önemli doğal sit alanıdır. Selçuk İlçesinde, Selçuk ve Şirince özelinde iki adet kentsel sit alanı bulunmaktadır. "Selçuk Kentsel Sit Alanı," St. Jean Bazilikası, Artemis Tapınağı ve Efes Müzesi arasında kalan bir bölgede yer almaktadır. Ayrıca, Selçuk, Efes Antik Alanı, Meryem Ana Evi, Ayasuluk Kalesi ve Çukuriçi Höyük 2015 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmiştir. Tire İlçe merkezi de 2003 yılında "Kentsel Sit Alanı" olarak ilan edilmiştir. Beydağ, Kiraz, Menderes ve Torbalı ilçelerinde kentsel sit alanı yoktur.

2.2.4. Tarım

İzmir'deki çiftçilerin %60.8'i proje bölgesindedir. Ödemiş ve Tire en fazla çiftçi sayısına sahip ilçelerdir. Bunu Kiraz, Bayındır, Torbalı, Menderes ve Beydağ takip etmektedir (Tablo 2.13).

Tablo 2.12 İlçelere Göre Çiftçi Sayıları (2014)

	Çiftçi Sayısı	İzmir'deki Payı (%)
Bayındır	4,566	9.6
Beydağ	1,277	2.7
Kiraz	4,998	10.5
Menderes	2,249	4.7
Ödemiş	6,110	12.9
Selçuk	1,272	2.7
Tire	5,424	11.4
Torbalı	2,941	6.2
Proje Bölgesi Toplamı	28,837	60.8
İZMİR	47,420	100.0

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015a.

Proje bölgesi, İzmir İli yüzölçümünden %40.5'lik pay almaktadır. Ödemiş İlçesi İzmir İli yüzölçümünün %8.4'ünü kaplamaktadır. Proje Bölgesi, İzmir İli toplam tarım alanlarının %51.6'sına, orman/fundalık alanlarının %38.9'una, çayır-mera alanlarının %29.1'ine sahiptir (Tablo 2.14).

İlçelerde tarım arazilerinin toplam arazilerdeki payı Selçuk'ta %58.9 ile en yüksektir. Bayındır'ın %56.6, Beydağ'ın ise %49.4'tür. Menderes'teki toplam arazinin %58.3'sünün orman ve fundalık olduğu görülmektedir. Kiraz'daki toplam arazinin %16.1'i çayır meradır (Tablo 2.15).

Proje bölgesi, tarımsal üretim alanlarında İzmir ili genelinde tarla bitkilerinde %54,7; sebzelerde %44,8; süs bitkilerinde %53; bağ alanlarında %27,7; meyvelerde %61; narenciyede %52,3; zeytinde %52,5; kavaklıkta %78,9; nadasta %37,5; tarıma elverişli boş arazilerde %27,6 paya sahiptir.

Üretim alanları itibari ile ilçeler tarla alanlarında Ödemiş ve Torbalı; süs bitkilerinde Selçuk ve Bayındır; bağcılıkta Menderes ve Torbalı; meyve bahçelerinde Tire ve Ödemiş; narenciyede Menderes; zeytinliklerde Bayındır; kavaklıklarda Ödemiş şeklinde sıralanmaktadır. Proje bölgesi İzmir İli'ndeki tüm nadas alanlarının %37.5'ini; tarıma elverişli fakat boş bırakılan alanların da %27.6'sını kaplamaktadır (Tablo 2.15).

Kiraz, Menderes, Selçuk ve Torbalı'da toplam 27134 dekar tarıma elverişli alanın işlenmediği görülmektedir (bkz. Tablo 4.3). Şehirleşme, sanayileşme ve turizm gibi gelişmeler ve imar beklentileri nedeni ile yöre dışından gelenlerin arazi satın almaları, nüfus artış hızının azalması ve kente göç yaşanıyor olması tarım alanlarının boş kalmasında etkili olmuştur.

Bölgede hayvancılık önemli bir faaliyet alanı olup, İzmir İli'ndeki sığırların %75.3'üne, koyunların %37.7'sine, keçilerin %24.3'üne, tavukların %35.5'ine, arı kovanlarının %36.8'ine sahiptir. Özellikle Ödemiş ve Tire İlçeleri büyük ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ve süt ürünleri işlemede önemli paya sahiptir. Ayrıca, Tire Süt Kooperatifi süt ve süt ürünleri işlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Tavukçulukta Torbalı ve Tire öne çıkarken, keçi yetiştiriciliğinde Menderes, arıcılıkta ise Ödemiş İlçesi önemlidir (Tablo 2.16).

Çalışma kapsamındaki ilçelerde tarımsal üretim yapılan (tarım alanı olarak belirtilmiş olan) arazi miktarlarında artış gözlenmektedir. Özellikle çayır-mera alanlarının ve boş bırakılan alanların tarımsal üretime dahil edilmesinin toplam tarım alanında artışa yol açtığı düşünülmektedir.

Tablo 2.13 Genel Arazi Dağılımı, 2015 (dekar)

İlçeler	Yüzölçüm	İzmir'de Pay (%)	Tarım Alanı	İlçede Pay (%)	İzmir'de pay (%)	Orman / Fundalık	İlçede Pay (%)	İzmir'de pay (%)	Çayır Mera	İlçede Pay (%)	İzmir'de pay (%)	Diğer Arazi	İlçede Pay (%)	İzmir'de pay (%)
Bayındır	540000	4.47	305630	56.60	8.88	216180	40.03	4.41	5750	1.06	1.10	12440	2.30	0.39
Beydağ	184000	1.52	90969	49.44	2.64	64330	34.96	1.31	595	0.32	0.11	28106	15.28	0.87
Kiraz	572000	4.73	177399	31.01	5.15	214255	37.46	4.37	92000	16.08	17.56	88346	15.45	2.75
Menderes	775000	6.41	233824	30.17	6.79	451540	58.26	9.20	4860	0.63	0.93	84776	10.94	2.64
Ödemiş	1016000	8.41	298371	29.37	8.66	385690	37.96	7.86	15000	1.48	2.86	316939	31.19	9.86
Selçuk	354112	2.93	208550	58.89	6.06	160110	45.21	3.26	3440	0.97	0.66	-17988	-5.08	-0.56
Tire	891000	7.37	205081	23.02	5.96	239485	26.88	4.88	22500	2.53	4.29	423934	47.58	13.19
Torbali	565000	4.67	255661	45.25	7.42	178875	31.66	3.65	8168	1.45	1.56	122296	21.65	3.81
Bölge Toplamı	4897112	40.51	1775484	36.26	51.56	1910465	39.01	38.94	152313	3.11	29.07	1058850	21.62	32.95
İZMİR	12086112	40.51	3443674	36.26	28.49	4905475	39.01	40.59	524000	3.11	29.07	3212963	21.62	26.58

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

Tablo 2.14 Kullanım şekillerine göre tarım arazisi dağılımı, 2015 (dekar)

Alanlar İlçeler	Tarla		Sebze		Süs Bitkileri		Bağ		Meyve		Narenciye		Zeytin		Kavaklık		Nadas		Tarıma Elverişli Boş		Toplam Tarım Alanı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Bayındır	99,440.0		19,124.0		3,539.8		2,870.0		12,271.0		115.0		164,270.0		4,000.0		0.0		0.0		0.0		305,629.8
Beydağ	15,320.0		43,339.0		0.0		20.0		21,320.0		0.0		10,850.0		120.0		0.0		0.0		0.0		90,969.0
Kiraz	111,055.0		6,652.0		1,006.0		0.0		28,037.0		0.0		17,076.0		900.0		0.0		12,673.0				177,399.0
Menderes	116,255.0		20,046.0		1,690.0		15,910.0		2,608.0		14,515.0		54,660.0		0.0		0.0		8,140.0				233,824.0
Ödemiş	164,288.0		22,637.0		12.0		3,540.0		42,820.0		170.0		61,390.0		3,500.0		14.0		0.0				298,371.0
Selçuk	11,200.0		57,645.0		3,704.5		4,000.0		28,310.0		9,540.0		77,730.0		120.0		12,000.0		4,300.0				208,549.5
Tire	105,800.0		2,019.0		33.0		1,306.0		47,648.0		130.0		47,795.0		350.0		0.0		0.0				205,081.0
Torbali	150,756.0		5,440.0		429.0		9,009.0		10,381.0		300.0		77,175.0		150.0		0.0		2,021.0				255,661.0
Bölge Toplamı	774,114.0		176,902.0		10,414.3		36,655.0		193,395.0		24,770.0		510,946.0		9,140.0		12,014.0		27,134.0				1,775,484.3
İZMİR	1,416,089.0		395,175.0		19,691.1		132,345.0		317,246.7		47,406.0		973,626.0		11,590.0		32,076.0		98,429.0				3,443,673.8
Proje bölgesinin İzmir'deki payı	54.67		44.77		52.89		27.70		60.96		52.25		52.48		78.86		37.45		27.57				51.56

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

Tablo 2.15 Proje bölgesindeki ilçelerdeki hayvan varlığı, proje bölgesindeki ve İzmir ilindeki payları (%)

Hayvan varlığı	Bayındır		Beydağ		Kiraz		Menderes		Ödemiş		Selçuk		Tire		Torbali		Proje Bölgesi toplam	İzmir ili toplamı	Bölgenin ildeki payı (%)
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%			
Sığır	67236	15.9	19673	4.6	71492	16.9	22355	5.3	125914	29.7	2570	0.6	89616	21.2	24622	5.8	423478	562097	75.3
Koyun	18660	8.7	6710	3.1	29149	13.5	41330	19.2	51045	23.7	7212	3.3	44950	20.9	16240	7.6	215296	571009	37.7
Keçi	3835	6.7	273	0.5	2199	3.8	24025	41.8	9999	17.3	5505	9.6	2645	4.6	9050	15.7	57531	236701	24.3
Tavuk	374650	5.6	5940	0.1	59100	0.9	596000	8.9	542000	8.1	83500	1.3	1460717	21.9	3555435	53.2	6677342	18831292	35.5
Arı kovanı	7847	10.6	1011	1.4	4347	5.9	9715	13.1	29864	40.3	3404	4.6	8338	11.3	9520	12.8	74046	201102	36.8

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

Bayındır

Bayındır İlçesi arazileri Küçük Menderes Havzası'nın orta kuzey bölümlerinde yer almaktadır. İlçe arazileri kuzeyinde eğimli, güneyinde ise Küçük Menderes Nehri'nin taşkınlarından oluşmuş düz ve düze yakın arazi varlığına sahiptir. Eğimli ve düz araziler arasında geçit konumunda olan kolüvyal araziler ise ilçe arazi envanterinde çok geniş bir yer tutmaktadır.

Bayındır ilçesi, Yalova'dan sonra Türkiye'nin ikinci büyük iç ve dış mekân süs bitkisi üretimine sahiptir. Tarımsal ürün deseni içerisinde önemli yer tutan süs bitkileri üreticiliği en çok istihdam sağlayan kaynak konumundadır. Bunun yanında hayvancılık gelişmiştir. Başta silaj amaçlı mısır, yonca ve fiğ olmak üzere yem bitkileri Bayındır İlçesi tarımsal ürün desenini içerisinde önemli yer tutmaktadır.

Tarım alanları kullanım şekillerine göre, zeytin alanı (164,270 dekar), tarla alanı (99,440 dekar), sebze alanı (19,124 dekar), meyve alanı (12,271 dekar), kavaklık alanı (4,000 dekar), süs bitkileri alanı (3,539 dekar), bağ alanı (2,870 dekar) ve narenciye alanı (115 dekar) olarak değerlendirilmiştir (Tablo 2.17).

Tarım alanlarında 2006-2015 yılları arasında bazı değişiklikler olmuştur. Toplam tarım alanları %10.9, süs bitkileri alanları %434.4, bağ alanları %252.6, meyve alanları %164.2, tarla alanları %42.4 zeytin alanları %0.1 artmış; bunun yanında tarla alanları %3.05, tarıma elverişli boş araziler %10.37, sebze alanları %26.5, narenciye alanları %81.6 azalmıştır. İlçede nadas alanları ve tarıma elverişli boş arazi kalmamıştır.

Son on yıllık dönemde ilçede hayvan varlığında artışlar meydana gelmiştir. En büyük artış sığır varlığındadır (%107.8), keçi varlığında ise %38.1'lik azalma olmuştur (Tablo 2.18)

Tahıl grubu ürünlerin ekiliş alanları değerlendirildiğinde, silajlık mısır birinci ve ikinci ürün olarak geniş üretim alanına sahiptir. 2015 yılında toplam 460250 ton silajlık mısır üretilmiştir. Bunu ekmeçlik buğday (24,200 dekar), arpa (19,200 dekar), yonca (yeşil ot) (10,000 dekar) ve dane mısır (6,740 dekar) takip etmiştir (Tablo 2.19).

Bayındır'da salçalık domates 9000 dekarla sebze üretimi içerisinde önemli paya sahiptir. 2015 yılında 8000 ton salçalık domates üretilmiştir. Bunu hıyar (5000 dekar), karnabahar (5000 dekar), karpuz (4000 dekar), taze fasulye (2600 dekar) ve sofralık domates (2000 dekar), biber (Sivri, Charleston) (1800 dekar), marul (göbekli) (1400 dekar), taze bezelye (1300 dekar), beyaz lahana (1000 dekar), turşuluk hıyar (1000 dekar) ve patlıcan (1000 dekar) takip etmektedir (Tablo 2.19).

2015 yılı itibarıyla meyve veren ağaç sayılarına göre zeytin üretimi ilçede önemli alanı kaplarken, bunu kiraz, şeftali, incir, nar, armut, ceviz, kestane ve erik izlemektedir (Tablo 2.19).

Tablo 2.16 Bayındır ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı (dekar)

Alan	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Tarla Alanı	69,850.0	83,207.0	83,313.0	83,300.0	83,300.0	100,700.0	100,104.0	100,125.0	98,703.0	99,440.0	42.4
Sebze Alanı	26,029.0	16,670.0	16,000.0	16,000.0	16,000.0	16,000.0	19,620.0	21,228.0	20,424.0	19,124.0	-26.5
Süs Bitkileri Alanı	662.4	1,284.8	642.4	642.4	652.4	652.4	2,466.0	3,540.0	3,540.0	3,539.8	434.4
Bağ Alanı	814.0	7,420.0	7,420.0	7,420.0	7,420.0	7,420.0	2,620.0	2,620.0	2,620.0	2,870.0	252.6
Meyve Alanı	4,644.0	5,440.0	5,884.0	5,884.0	5,884.0	5,884.0	12,125.0	12,196.0	12,196.0	12,271.0	164.2
Narenciye Alanı	624	610	610	610.0	610.0	610.0	145.0	147.0	147.0	115.0	-81.6
Zeytin Alanı	164,150	164,150	164,270	164,270.0	164,270.0	164,270.0	164,270.0	164,270.0	164,270.0	164,270.0	0.1
Kavaklık Alanı	4,000.0	4,000.0	4,000.0	4,000.0	4,000.0	4,000.0	4,000.0	4,000.0	4,000.0	4,000.0	0.0
Nadas Alanı	1,750.0	1,750.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-100.0
Tarıma Elverişli Boş Arazi	3,160.0	3,160.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-100.0
Toplam Tarım Alanı	275,683.4	287,691.8	282,139.4	282,126.4	282,136.4	299,536.4	305,350.0	308,126.0	305,900.0	305,629.8	10.9

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.
*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.17 Bayındır ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Siğir	32,350	33,300	34,720	50,387	53,751	54,854	60,330	69,376	69,376	67,236	107.8
Koyun	16,700	24,800	15,650	14,150	13,275	15,650	17,630	28,726	28,726	18,660	11.7
Keçi	6,200	1,350	1,035	1,135	1,197	1,250	1,535	15,884	15,884	3,835	-38.1
Tavuk	274,000	149,000	165,500	188,000	263,100	160,400	168,000	168,000	169,000	374,650	36.7
Arı Kovanı	7,550	7,000	7,000	7,000	7,050	6,345	6,980	6,980	6,985	7,847	3.9

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.
*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.18 Bayındır ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları (2015)

Tahıllar	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Mısır (Silaj) II.Ürün	50,000	5,500	275,000	
Mısır (Silaj) I.Ürün	28,500	6,500	185,250	
Buğday (Ekmeklik)	24,200	483	11,680	
Arpa (diğer)	19,200	478	9,180	
Yonca (Yeşil ot)	10,000	5,000	50,000	
Mısır (Dane) (I.ürün)	6,740	1,100	7,414	
Sebzeler	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Domates (Salçalık)	9,000	8,000	72,000	
Hıyar (Sofralık)	5,000	4,300	21,500	
Karnabahar	5,000	3,700	18,500	
Karpuz	4,000	5,000	20,000	
Fasulye (Taze)	2,600	1,380	3,588	
Domates (Sofralık)	2,000	6,920	13,840	
Biber (Sivri, Çarliston)	1,800	3,200	5,760	
Marul (Göbekli)	1,400	1,600	2,240	
Bezelye (Taze)	1,300	625	813	
Lahana (Beyaz)	1,000	3,750	3,750	
Hıyar (Turşuluk)	1,000	2,500	2,500	
Patlıcan	1,000	3,300	3,300	
Meyveler	Ağaç Sayısı		Verim (kg/ağaç)	Üretim (ton)
	Meyve Veren	Meyve Vermeyen		
Zeytin (Yağlık)	3,150,000	534,800	18	56,700
Zeytin (Sofralık)	166,300	-	31	5,155
Kiraz	173,600	192,700	27	4,687
Şeftali (Diğer)	22,580	-	35	790
İncir	17,450	-	25	436
Nar	15,800	-	25	395
Armut	11,750	650	20	235
Ceviz	10,250	4,850	40	410
Kestane	8,500	1,800	35	298
Erik	7,875	2,650	32	252

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

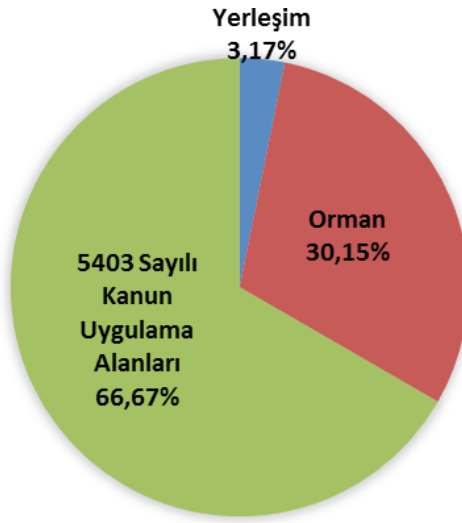
Bayındır İlçesi arazi varlığı, göl-gölet vb su yüzeyleri hariç toplam 54.076,25 ha yüzölçümlüdür. Bu alanın %30.15'lik bölümü orman mülkiyeti altında ve yaklaşık %3,17'lik bölümü ise ilçe merkezi ve kırsal yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır. İlçe arazilerinin %66.67'lik bölümü ise Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı sorumluluğu altındaki arazilerden oluşmaktadır (Anonim, 2013). Bayındır İlçesi arazi varlığını oluşturan kullanım şekilleri ve alansal dağılımı aşağıdaki gibidir:

- **Yerleşim Alanları:** Bayındır Belediyesi'nden alınan verilere göre incelenen bu alanlar, ilçe genelinde 1.716,39 ha ile %3.17'lik bir alan kaplamaktadır.
- **Orman:** Bu veriler, devam eden Orman Kadastro çalışmalarından alınmıştır. Bayındır'da 16.305,11 ha'lık bir orman varlığı bulunmaktadır. Orman arazileri ilçe yüzölçümünün toplam %30.15'ini kaplamaktadır.
- **5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları:** 5403 sayılı Kanunda belirtilen Mutlak Tarım Arazileri, Marjinal

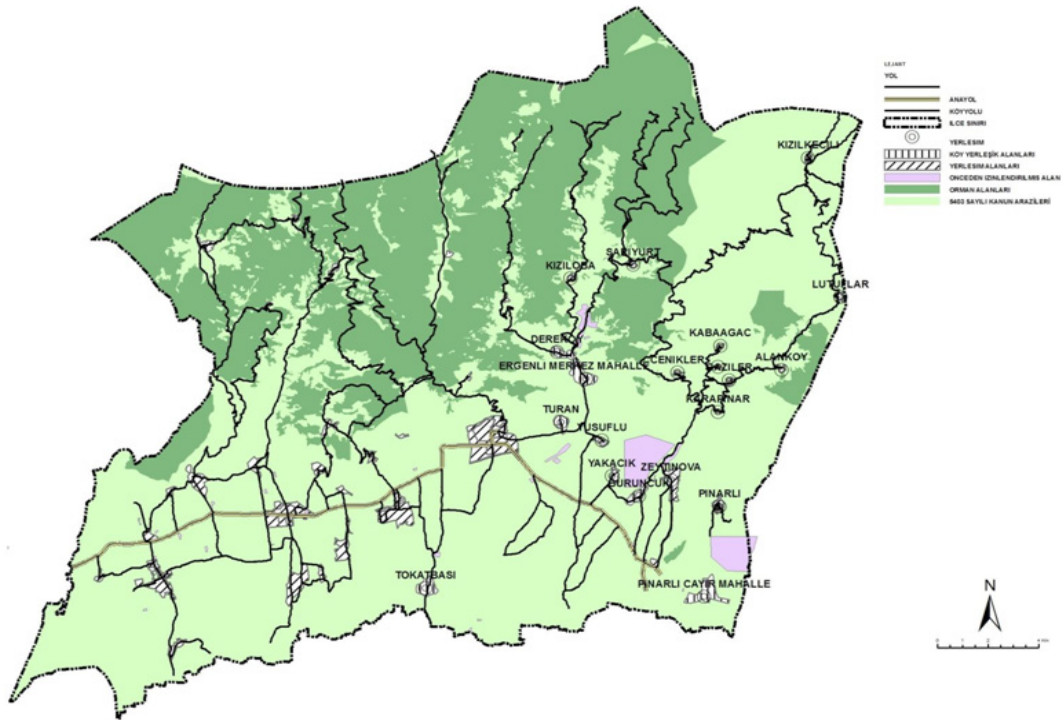
Tarım Arazileri, Özel Ürün Arazileri, Dikili Tarım Arazilerini içermektedir. Orman ve yerleşim alanı dışında kalan ilçe arazileri 5403 sayılı yasa ve yönetmeliğinde belirtilen kriterlere göre incelenmiş ve sınıflandırılan bu araziler 36.054,75 ha ile Bayındır ilçe alanının %66,67'lik bölümünü kapladığı belirlenmiştir (Tablo 2.20, Şekil 2.39; Şekil 2.40).

Tablo 2.19 Bayındır ilçesi Arazi Kullanım Şekli Alansal Dağılımı

Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Yerleşim	1.716,39
Orman	16.305,11
5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları	36.054,75
Genel Toplam	54.076,25

Şekil 2.39 Bayındır ilçesi Arazi Kullanım Şekli Oransal Dağılımı

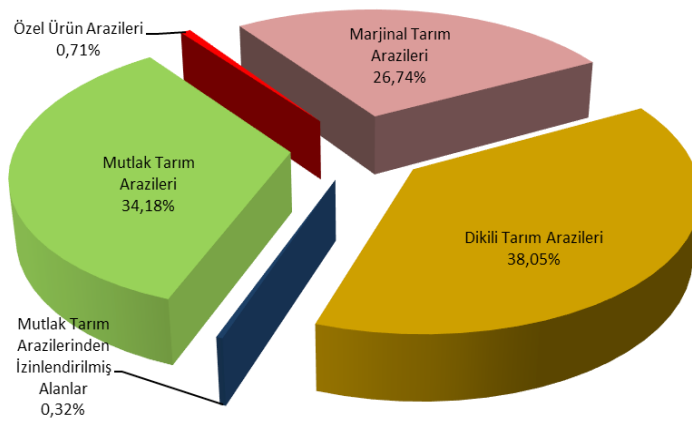

Şekil 2.40 Bayındır ilçesi Arazileri Kullanım Haritası

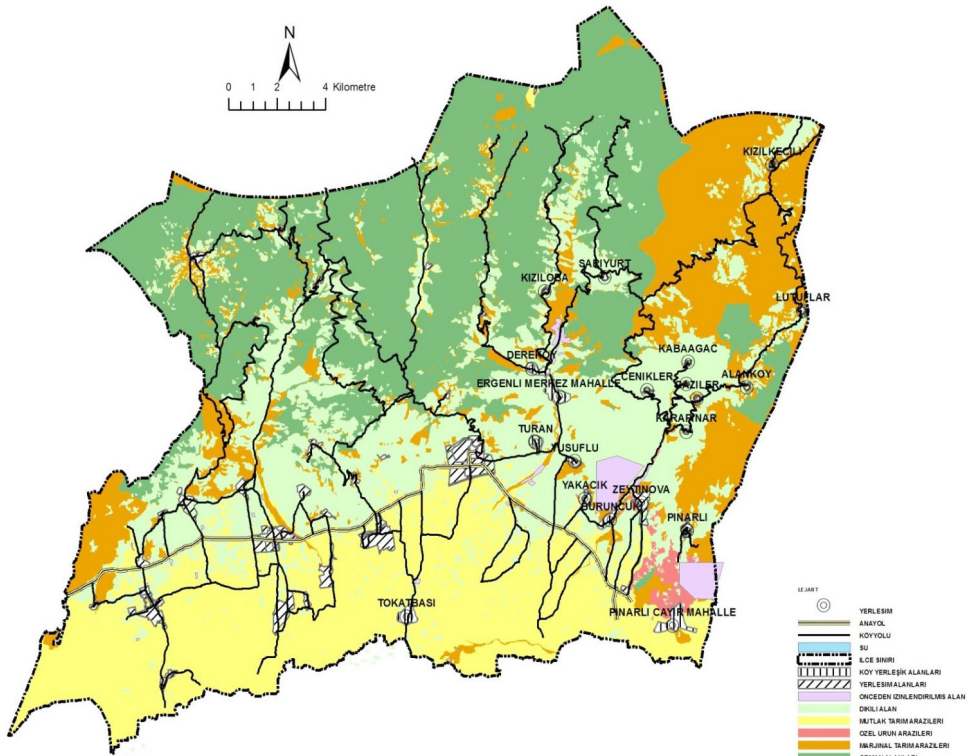
Bayındır İlçesi tarım arazisi varlığı detaylı olarak incelenirse; % 38 oran ile dikili tarım arazilerinin en geniş yüzölçümü grubu oluşturduğu, en küçük yüzölçümlü grupların ise % 0.32'lik oran ile mutlak tarım arazilerinden izinlendirilmiş alanlar ile özel ürün arazilerinin (% 0.71) oluşturduğu görülmüştür (Tablo 2.21, Şekil 2.41 ve 2.42).

Tablo 2.20 Bayındır ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı

Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Mutlak Tarım Arazileri	12,324.23
Özel Ürün Arazileri	255.17
Marjinal Tarım Arazileri	9,640.62
Dikili Tarım Arazileri	13,718.34
Mutlak Tarım Arazilerinden İzinlendirilmiş Alanlar	116.39
Genel Toplam	36,054.75

Şekil 2.41 Bayındır ilçesi, 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı

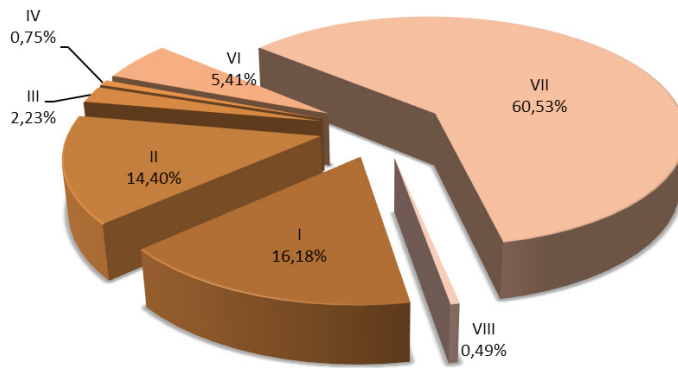

Şekil 2.42 Bayındır ilçesi arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre sınıflandırılmış haritası (Anonim, 2013)

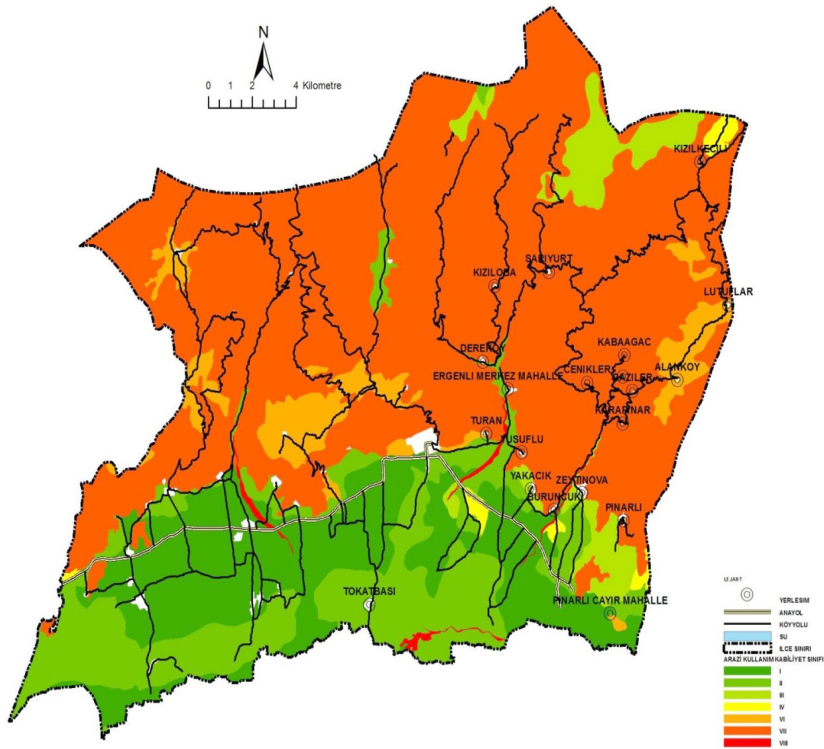
Bayındır İlçesi, arazi kullanım kabiliyet sınıflarına göre incelendiğinde; en fazla yüzölçüme sahip AKK grubunu %59.57'lik bir oran ile VII sınıf arazilerin oluşturduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, I. II. ve III. sınıf verimli tarım arazilerinin de yaklaşık %32'lik bir bölümü oluşturduğu görülmüştür. Bayındır ilçesinde, kırsal kesime istihdam oluşturulabilmesi için verimli tarım arazilerinin korunması gerektiği anlaşılmaktadır (Tablo 2.22, Şekil 2.43 ve 2.44).

Tablo 2.21 Bayındır ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı

Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfı	Toplam (ha)
I	8610.85
II	7664.02
III	1189.4
IV	401.24
VI	2876.83
VII	32212.53
VIII	262.61

Şekil 2.43 Bayındır ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre oransal dağılımı

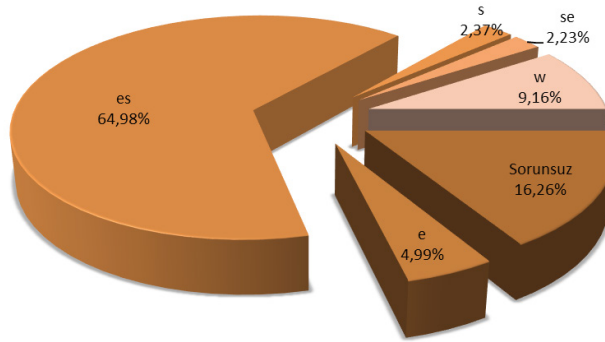

Şekil 2.44 Bayındır ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası

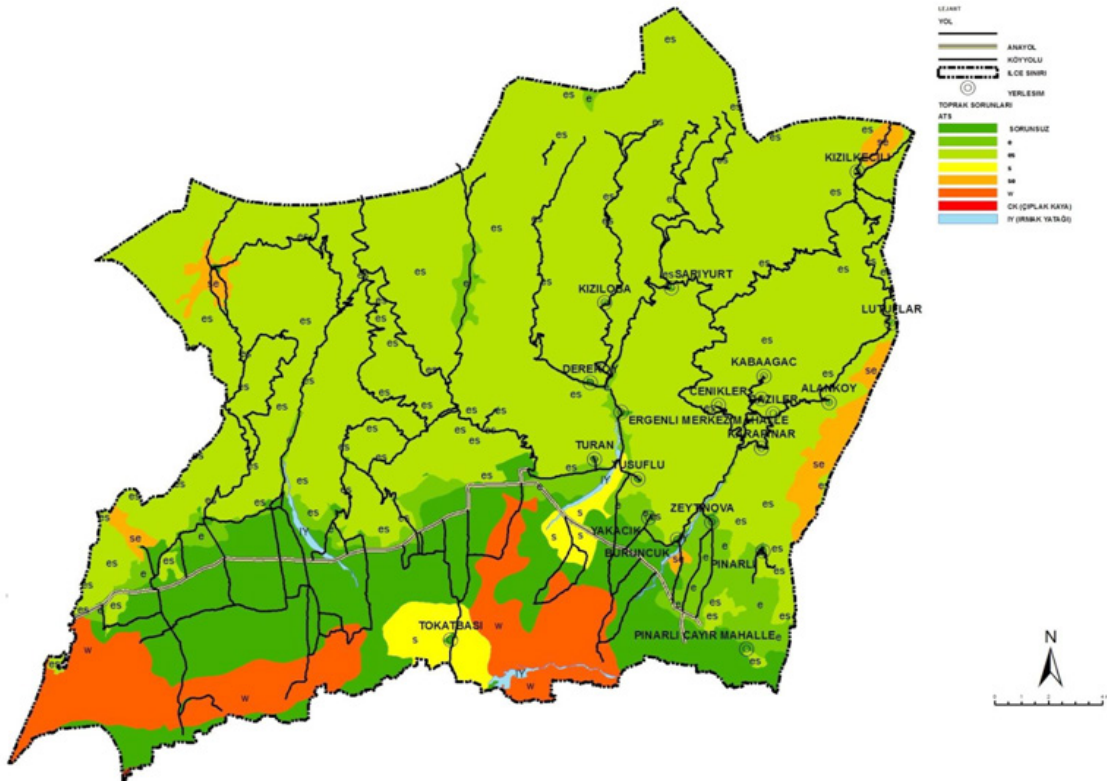
Bayındır İlçesi toprak sorunları açısından incelendiğinde; ilçe arazilerinde görülen toprak yetersizlikleri içerisinde eğim-erozyon ve toprak yetersizliği (es-se) etkisinin birlikte olduğu alanların % 67.2 ile en fazla paya sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, özellikle eğimli arazilerde toprak muhafaza amaçlı çalışmaların bölgede etkili olarak yürütülmesi gereğini ortaya koymaktadır. Bunun yanında, ilçede % 9,1'lik oran ile yaklaşık 4850 ha'lık bir alanda drenaj yetersizliği sorununun olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle ilçe'de ayrıca drenaj yetersizliğine bağlı ıslah çalışmaları da yapılmalıdır (Tablo 2.23, Şekil 2.45, Şekil 2.46).

Tablo 2.22 Bayındır ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı

Toprak Sorunları	Toplam (Ha)
Sorunsuz	8610.85
e	2641.42
es	34412.13
s	1255.4
se	1183.48
w	4851.59

Şekil 2.45 Bayındır ilçesi arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı

Şekil 2.46 Bayındır ilçesi arazileri toprak sorunları haritası

Beydağ

Beydağ İlçesi'nin arazi şekli doğu-batı yönünde azalan genel eğim şekline sahiptir ve çoğunluğu dağlık arazi yapısındadır. İlçede tarım ve hayvancılık faaliyetleri yaygındır ancak; susuzluk tehdidi en yüksek seviyeye ulaşmış durumdadır.

Beydağ İlçesi'nde tarımsal üretim alanlarında son 10 yılda %49.4'lük artış gözlenmiştir. En çok artış sebze alanlarında %534.4, meyve alanlarında %37.5, zeytinliklerde %14.8 artış görülürken, tarla alanlarında %45.7 ve bağ alanlarında %88.2 azalma söz konusudur. Bu dönemde ilçede süs bitkileri yetiştirilen, nadasa bırakılan ve tarıma elverişli olup boş arazi kalmamıştır (Tablo 2.24).

Beydağ'da son on yıl içerisindeki hayvan varlığında da önemli değişimler olmuştur. Arı kovanı varlığı %155.3, sığır varlığı %45 artarken; koyun (%9.7), keçi (%10.8) ve tavuk (%37.3) varlığında azalmalar yaşanmıştır (Tablo 2.25).

İlçede önemli yer tutan silajlık mısır 2015 yılında, 11,500 dekarlık alanda, toplam 72,750 ton üretilmiştir. Ayrıca, arpa (2,500 dekar), ekmeklik buğday (2,500 dekar), çavdar (1,000 dekar) ve birinci ve ikinci ürün patates (2,000 dekar) önemli ürünlerdir.

Sebzelerden taze barbunya (1,000 dekar), turşuluk hıyar (250 dekar), sofralık domates (200 dekar), taze fasulye (100 dekar), patlıcan (50 dekar), çarliston biber (50 dekar), salçalık biber (50 dekar), karpuz (50 dekar) ve karnabahar (50 dekar) ilçede yetiştirilen ürünlerdir (Tablo 2.26).

Beydağ'da 2015 yılı meyve veren ağaç sayıları zeytin (289,000), incir (205,000), kestane (110,000), Antepfıstığı (180,000), ceviz (13,500), kiraz (12,500), erik (8,500), şeftali (8,000), elma (Golden) (6,000), ve nar (5,800) şeklindedir (Tablo 2.26).

Tablo 2.23 Beydağ ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı (dekar)

Yıllar Alan	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Tarla Alanı	28,220.0	20,350.0	18,250.0	15,020.0	15,020.0	15,150.0	15,150.0	15,050.0	15,050.0	15,320.0	-45.7
Sebze Alanı	6,831.6	3,411.6	2,196.6	2,300.0	2,304.0	2,162.0	2,154.0	1,874.0	1,832.0	43,339.0	534.4
Süs Bitkileri Alanı	2.0	4.0	2.0	5.0	2.9	4.4	4.4	3.8	0.0	0.0	-100.0
Bağ Alanı	170.0	30.0	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	-88.2
Meyve Alanı	15,500.0	21,405.0	21,325.0	21,725.0	21,725.0	21,725.0	21,325.0	21,315.0	21,320.0	21,320.0	37.5
Narenciye Alanı	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Zeytin Alanı	9,450	9,700	9,800	9,800.0	9,800.0	10,340.0	10,740.0	10,740.0	10,850.0	10,850.0	14.8
Kavaklık Alanı	120.0	120.0	120.0	120.0	120.0	120.0	120.0	120.0	120.0	120.0	0.0
Nadas Alanı	400.0	400.0	0.0	305.0	305.0	130.0	100.0	0.0	0.0	0.0	-100.0
Tarım Elverişli Boş Arazi	200.0	200.0	2,000.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-100.0
Toplam Tarım Alanı	60,893.6	55,620.6	53,713.6	49,295.0	49,296.9	49,651.4	49,613.4	49,122.8	49,192.0	90,969.0	49.4

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.24 Beydağ ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Sığır	13,571	13,621	13,625	12,988	13,017	17,300	19,438	19,881	17,445	19,673	45.0
Koyun	7,427	7,398	7,334	7,321	7,334	6,705	6,570	6,727	6,729	6,710	-9.7
Keçi	306	297	293	285	303	295	273	288	282	273	-10.8
Tavuk	9,480	0	6,180	1,500	5,034	7,200	5,900	5,950	11,900	5,940	-37.3
Arı Kovanı	396	395	394	393	400	726	486	698	924	1,011	155.3

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.25 Beydağ ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları (2015)

Tarla bitkileri	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Mısır (Silaj) I.Ürün	6,500	7,500	48,750	
Mısır (Silaj) II.Ürün	5,000	5,000	25,000	
Arpa (Diğer)	2,500	250	625	
Buğday (Ekmeklik)	2,500	350	875	
Çavdar	1,000	250	250	
Patates (I. Ürün)	1,000	3,000	3,000	
Patates (II. Ürün)	1,000	3,000	3,000	
Sebzeler	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Barbunya (Taze)	1,000	1,200	1,200	
Hıyar (Turşuluk)	250	1,500	375	
Domates (Sofralık)	200	4,000	800	
Fasulye (Taze)	100	1,200	120	
Patlıcan	50	3,000	150	
Biber (Sivri, Çarliston)	50	2,000	100	
Biber (Salçalık)	50	3,500	175	
Karpuz	50	5,000	250	
Karnabahar	50	4,000	200	
Meyveler	Ağaç Sayısı		Verim (kg/ağaç)	Üretim (ton)
	Meyve Veren	Meyve Vermeyen		
Zeytin (Yağlık)	280,000	139,000	25	7,000
Zeytin (Sofralık)	9,000	3,850	35	315
İncir	205,000	10,500	16	3,280
Kestane	110,000	17,500	25	2,750
Antep Fıstığı	18,000	7,000	2	36
Ceviz	13,500	12,500	25	338
Kiraz	12,500	16,100	25	313
Erik	8,500	9,400	25	213
Şeftali (Diğer)	8,000	6,800	25	200
Elma (Golden)	6,000	1,300	40	240
Nar	5,800	3,100	30	174

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

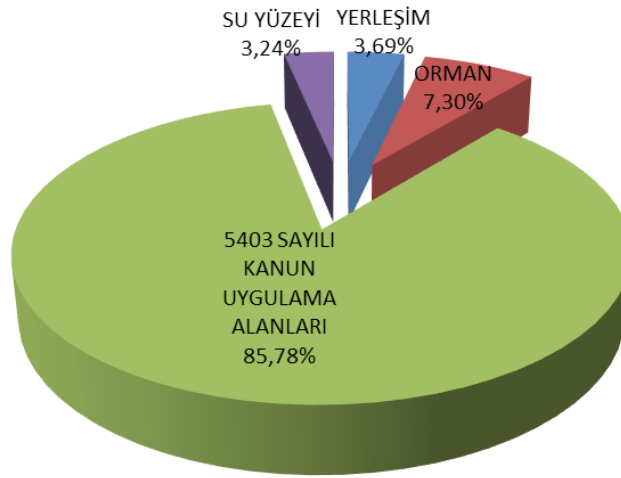
Beydağ İlçesi arazi varlığı, göl-gölet vb. su yüzeyleri hariç toplam 17.298,21 ha'dır. Bu alanın %7.30'luk bölümü orman mülkiyeti altında ve yaklaşık %3.69'luk bölümü ise yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır. İlçe arazilerinin %85.78'lik bölümü ise Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı sorumluluğu altındaki arazilerden oluşmaktadır (Anonim, 2013). Beydağ İlçesi arazi varlığını oluşturan kullanım şekilleri ve alansal dağılımı aşağıdaki gibidir:

- **Yerleşim Alanları:** Beydağ Belediyesi'nden alınan verilere göre incelenen bu alanlar, ilçe genelinde 637,56 ha ile % 3.69'luk bir alan kaplamaktadır.
- **Orman:** Bu veriler, devam eden Orman Kadastro çalışmalarından alınmıştır. Beydağ'da 1.262,06 ha'lık bir orman varlığı bulunmaktadır. Orman arazileri ilçe yüzölçümünün toplam %7.30'unu kaplamaktadır.
- **Su Yüzeyi:** 560.96 ha'lık bir alana sahip baraj ve göletler % 3.24'lük bir oranla Beydağ ilçesinin su yüzeylerini oluşturmaktadır.

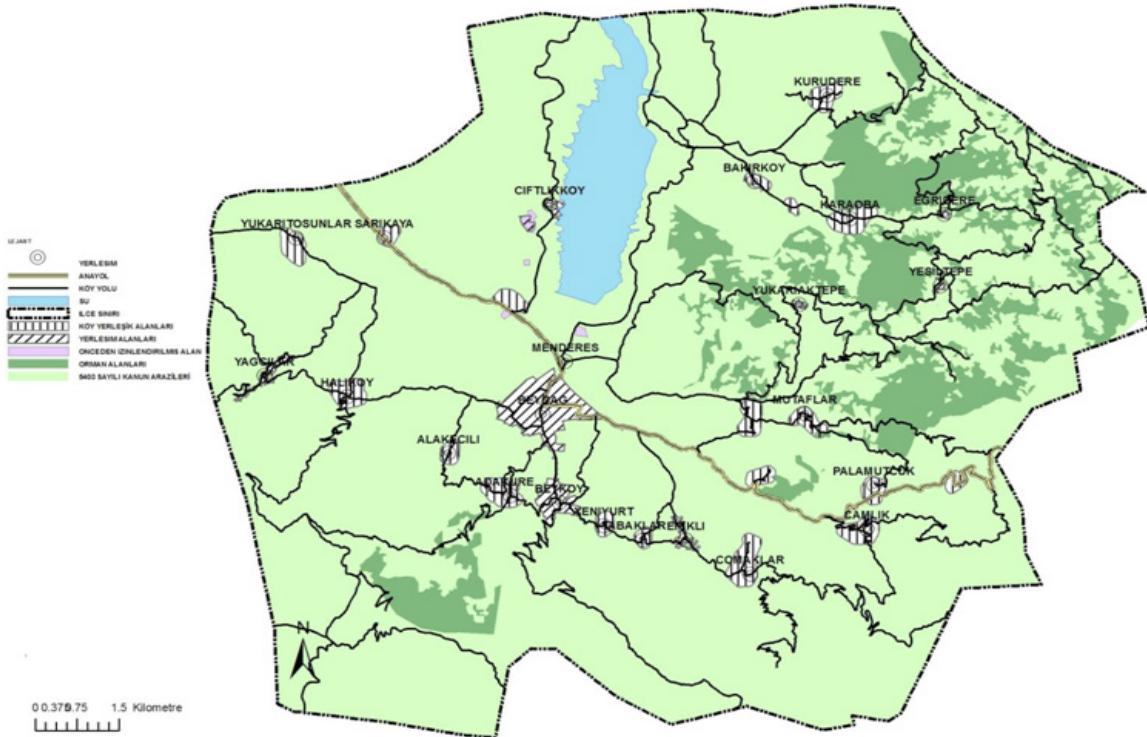
- **5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları:** 5403 sayılı Kanunda belirtilen Mutlak Tarım Arazileri, Marjinal Tarım Arazileri, Özel Ürün Arazileri, Dikili Tarım Arazilerini içermektedir. Orman ve yerleşim alanı dışında kalan ilçe arazileri 5403 sayılı yasa ve yönetmeliğinde belirtilen kriterlere göre incelenmiş ve sınıflandırılan bu araziler 14.837,63 ha ile Beydağ ilçe alanının %85,78'lik bölümünü içermektedir (Tablo 2.27, Şekil 2.47, Şekil 2.48).

Tablo 2.26 Beydağ ilçesi Arazi Kullanım Şekli Alansal Dağılımı

Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Yerleşim	637,56
Orman	1.262,06
5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları	14.837,63
Su Yüzeyi	560,96
Genel Toplam	17.298,21

Şekil 2.47 Beydağ ilçesi Arazi Kullanım Şekli Oransal Dağılımı

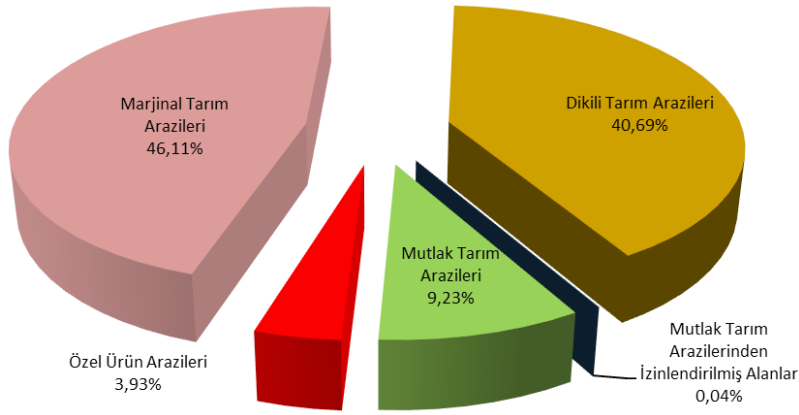

Şekil 2.48 Beydağ ilçesi arazileri kullanım haritası

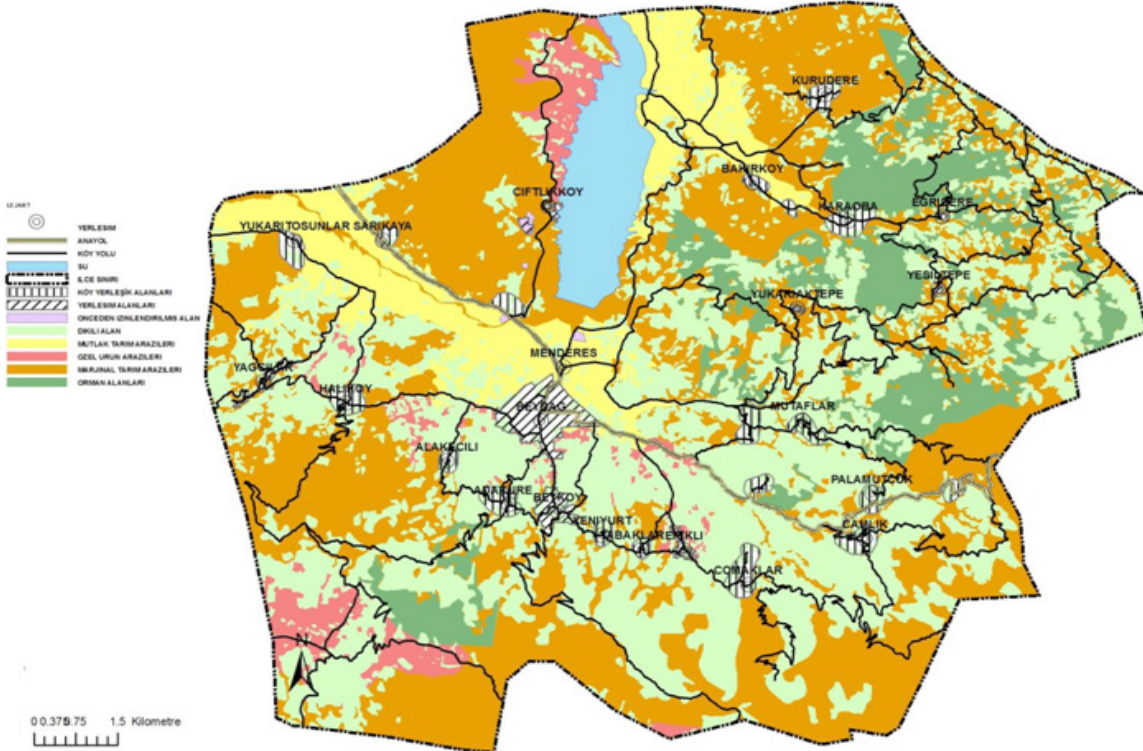
Beydağ İlçesi tarım arazileri varlığının kendi içerisindeki dağılımları incelendiğinde; % 46.1 ile marjinal tarım arazilerinin en geniş yüzölçümü grubu oluşturduğu, en küçük yüzölçümlü grupların ise % 0.04'lik oran ile mutlak tarım arazilerinden izinlendirilmiş alanlar ile özel ürün arazileri (% 3.9) olduğu (Tablo 2.28 , Şekil 2.49 ve 2.50) görülmüştür.

Tablo 2.27 Beydağ ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı

Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Mutlak Tarım Arazileri	1,370.01
Özel Ürün Arazileri	582.58
Marjinal Tarım Arazileri	6,841.11
Dikili Tarım Arazileri	6,038.05
Mutlak Tarım Arazilerinden İzinlendirilmiş Alanlar	5.88
Genel Toplam	14837.63

Şekil 2.49 Beydağ ilçesi, 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı

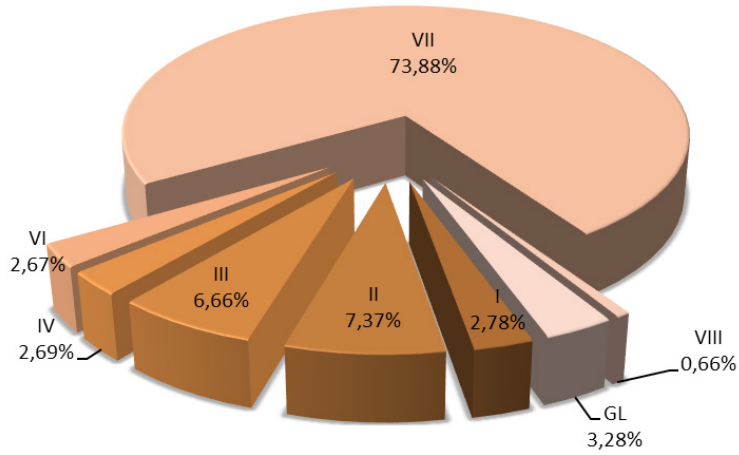

Şekil 2.50 Beydağ ilçesi arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre sınıflandırılmış haritası

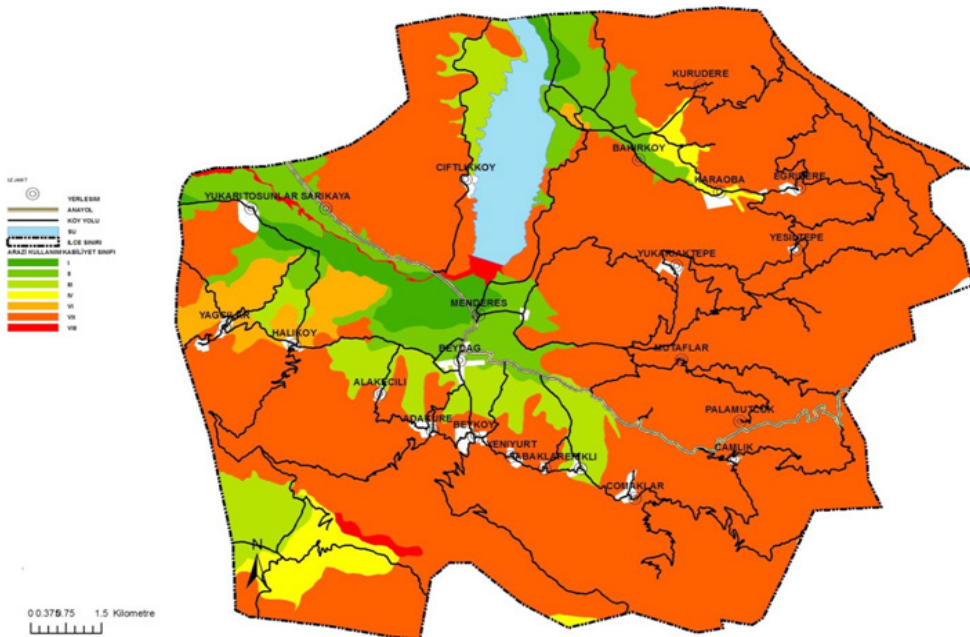
Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfları açısından ilçeye bakıldığında, en fazla yüzölçüme sahip AKK grubunun % 72.97 ile VII. sınıf araziler olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, I.ve II. sınıf en verimli tarım arazilerinin de yaklaşık % 17'lik bir bölümü oluşturduğu görülmüştür. Bu veriler değerlendirildiğinde, Beydağ İlçesi'nde, kırsal kesime istihdam oluşturulabilmesi için verimli tarım arazilerinin mutlak korunması gereken alanlar olduğu ve ayrıca korumacı bir yaklaşım izlenerek orman arazilerinin yöre halkı için gelir getirici şekilde düzenlenmesi de büyük önem taşımaktadır (Tablo 2.29, Şekil 2.51 ; Şekil 2.52).

Tablo 2.28 Beydağ ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı

Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfı	Toplam (ha)
I	475.08
II	1259.8
III	1138.49
IV	459.98
VI	456.46
VII	12622.79
VIII	112.87
GL	560.96

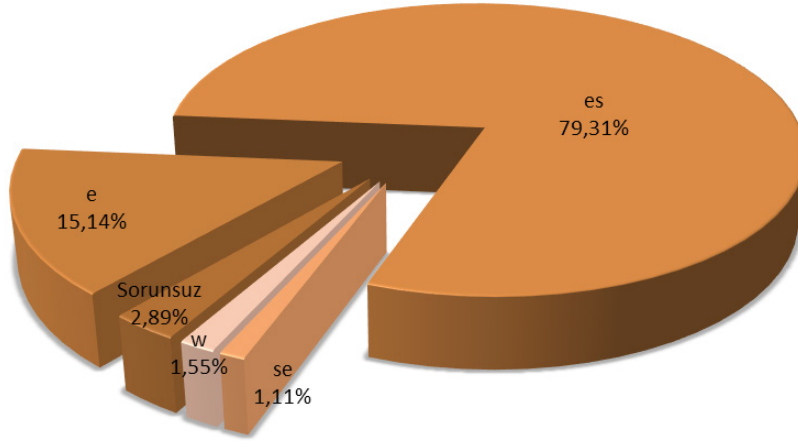
Şekil 2.51 Beydağ ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre oransal dağılımı

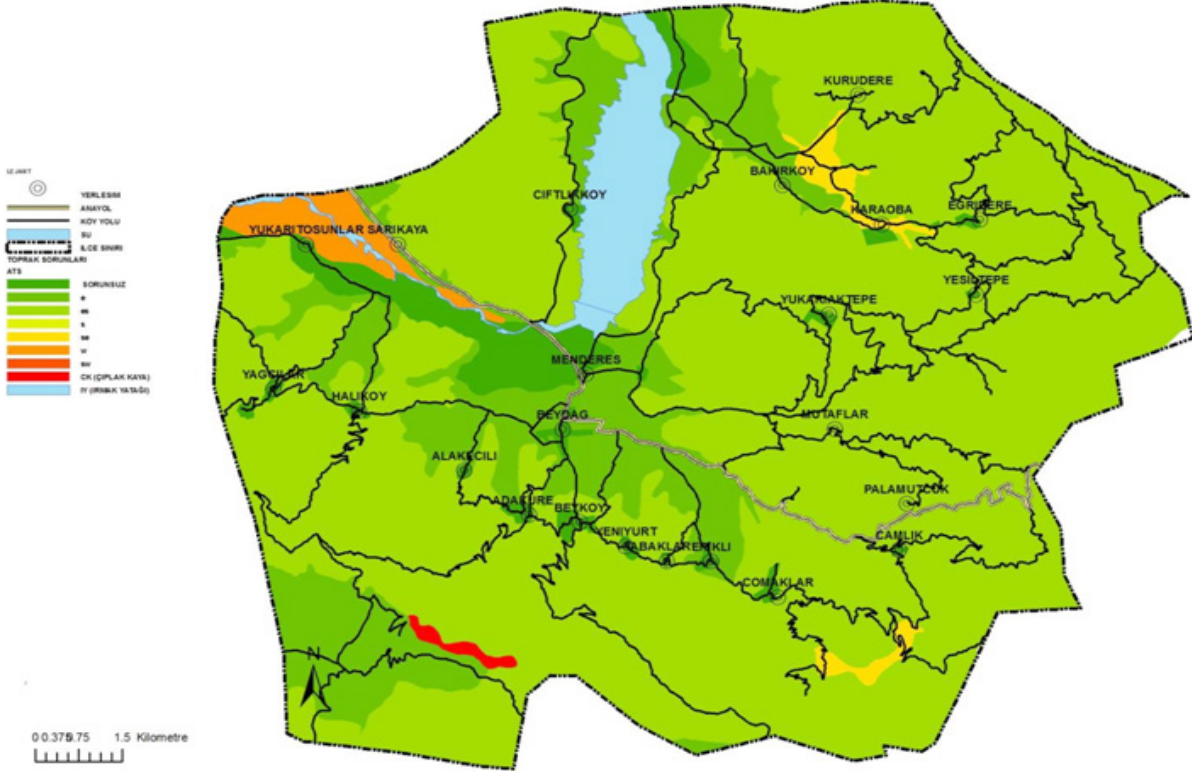
Beydağ İlçesi toprak sorunları bakımından ele alındığında; ilçe arazilerinde görülen toprak yetersizlikleri içerisinde eğim-erozyon ve toprak yetersizliği (es-se) etkisinin birlikte olduğu alanların % 80,4 ile en fazla yüzölçüme sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, özellikle eğimli arazilerde toprak muhafaza amaçlı çalışmaların bölgede etkili olarak yürütülmesi gereğini ortaya koymaktadır (Tablo 2.30 , Şekil 2.53 ve 2.54).

Tablo 2.29 Beydağ ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı

Toprak Sorunları	Toplam (Ha)
Sorunsuz	475.08
e	2484.39
es	13017.06
se	181.83
w	254.24

Şekil 2.53 Beydağ ilçesi arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı

Şekil 2.54 Beydağ ilçesi arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı

Kiraz

Kiraz İlçesi'nde tarım alanlarında son on yıllık dönemde %12'lik artış görülmektedir. En önemli artış süs bitkileri alanındadır (%1017.8). Bunu meyve (%280.3) ve tarla alanları (%18.1) takip etmiştir. Sebze alanı %39.9, zeytin alanı %12.2 azalmıştır. İlçede nadas alanları ve bağ alanları kalmamıştır. Ayrıca tarıma elverişli boş arazilerin son on yılda %40.8 azaldığı gözlenmektedir (Tablo 4.20).

İlçede son on yılda arı kovanı varlığında %151.6 ve sığır varlığında %96.7 artış meydana gelmiştir. Koyun (%6.8), keçi (%44.3) ve tavuk (31.9) varlığında azalma olmuştur (Tablo 4.21).

Arpa, ekmeçlik buğday, tütün, silajlık mısır ve yem şalgamı önemli tarla bitkileridir. Sebzelerden beyaz lahana, sofralık ve turşuluk hıyar, salçalık ve sofralık domates, çarliston biber, karpuz, taze fasulye ve taze barbunya önemli yer işgal etmektedir. İlçede meyve veren ağaç sayısına göre değerlendirildiğinde, kiraz, yağlık ve sofralık zeytin, kestane, ceviz, elma, incir, erik ve nar önemli meyvelerdir (Tablo 4.22).

Tablo 2.30 Kiraz ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı (dekar)

Yıllar Alan	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Tarla Alanı	93.999,0	118.157,0	118.157,0	95.236,0	102.017,0	102.017,0	101.865,0	108.838,0	105.357,0	111.055,0	18,1
Sebze Alanı	11.069,0	10.968,0	9.916,0	9.569,0	11.014,0	11.014,0	11.015,0	11.014,0	14.045,0	6.652,0	-39,9
Süs Bitkileri Alanı	90,0	90,0	90,0	213,5	293,0	293,0	602,3	602,3	0,0	1.006,0	1017,8
Bağ Alanı	115,0	1.080,0	1.080,0	1.000,0	1.000,0	1.016,0	1.016,0	1.016,0	0,0	0,0	-100,0
Meyve Alanı	7.372,0	21.280,0	21.309,0	22.720,0	22.720,0	22.720,0	22.720,0	22.791,0	28.037,0	28.037,0	280,3
Narenciye Alanı	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Zeytin Alanı	19.450	20.450	20.450	21.450,0	21.450,0	21.450,0	21.450,0	21.450,0	17.076,0	17.076,0	-12,2
Kavaklık Alanı	900,0	900,0	900,0	900,0	900,0	900,0	900,0	900,0	900,0	900,0	0,0
Nadas Alanı	4.000,0	4.000,0	4.000,0	3.000,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-100,0
Tarım Elverişli Boş Arazi	21.425,0	21.425,0	21.425,0	17.000,0	26.000,0	26.000,0	26.000,0	19.027,0	18.861,0	12.673,0	-40,8
Toplam Tarım Alanı	158.420,0	198.350,0	197.327,0	171.088,5	185.394,0	185.410,0	185.568,3	185.638,3	184.276,0	177.399,0	12,0

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.
*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.31 Kiraz ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Sığır	36,350	36,330	36,658	37,055	42,020	48,537	53,158	56,346	75,952	71,492	71,492	96,7
Koyun	31,275	27,740	27,660	27,425	26,430	26,682	28,640	28,882	30,495	29,149	29,149	-6,8
Keçi	3,950	1,850	1,916	1,985	1,931	1,968	2,143	2,190	2,156	2,199	2,199	-44,3
Tavuk	86,800	139,200	139,255	137,900	46,920	25,100	29,000	42,000	74,600	59,100	59,100	-31,9
Arı Kovanı	1,728	693	1,532	1,750	2,295	3,378	3,069	4,087	4,106	4,347	4,347	151,6

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.
*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.32 Kiraz ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları (2015)

Tarla bitkileri	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Arpa (Diğer)	25.000	258	6.445	
Buğday (Ekmeklik)	25.750	337	8.688	
Tütün	20.690	90	1.862	
Mısır (Silaj) I.Ürün	19.000	7.000	133.000	
Mısır (Silaj) II.Ürün	19.000	6.000	114.000	
Yem Şalgamı	9.300	5.000	46.500	
Sebzeler	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Fasulye (Taze)	7700	1100	8470	
Barbunya (Taze)	2600	850	2210	
Hıyar (Turşuluk)	2200	1800	3960	
Lahana (Beyaz)	596	8000	4768	
Karpuz	400	5500	2200	
Domates (Sofralık)	250	5000	1250	
Hıyar (Sofralık)	230	1400	322	
Biber (Sivri, Çarliston)	180	2000	360	
Domates (Salçalık)	170	5100	867	
Meyveler	Ağaç Sayısı		Verim (kg/ağaç)	Üretim (ton)
	Meyve Veren	Meyve Vermeyen		
Kiraz	420.000	20.000	27	11.340
Zeytin (Yağlık)	361.500	-	20	7.230
Zeytin (Sofralık)	75.000	25.000	25	1.875
Kestane	43.000	25.000	38	1.634
Ceviz	37.000	12.000	21	777
Elma (Starking)	19.050	-	26	495
İncir	14.000	4.000	21	294
Elma (Golden)	12.000	-	24	288
Erik	9.580	-	39	374
Nar	9.000	-	38	342

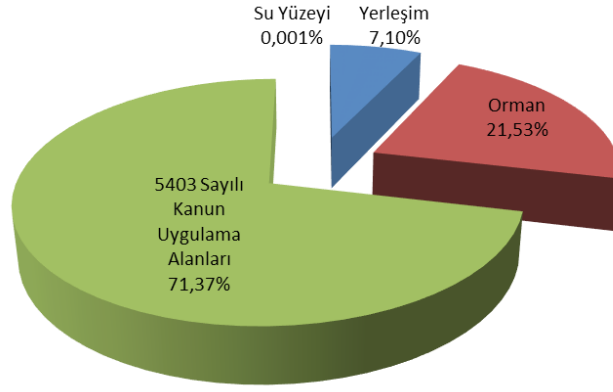
Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

İlçe arazi varlığı, göl-gölet vb. su yüzeyleri hariç toplam 55.395,70 ha yüzölçümlüdür ve çoğunluğunu eğimli ve dağlık araziler oluşturmaktadır. Bu alanın %21.53 lük bölümü orman mülkiyeti ve yaklaşık %7.1'lik bölümü ise ilçe merkezi ve kırsal yerleşim alanıdır. İlçe arazilerinin %71.36'lık bölümü ise Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı sorumluluğu altındaki arazilerden oluşmaktadır (Anonim, 2013). Kiraz ilçesi arazi varlığını oluşturan kullanım şekilleri ve alansal dağılımı aşağıdaki gibidir:

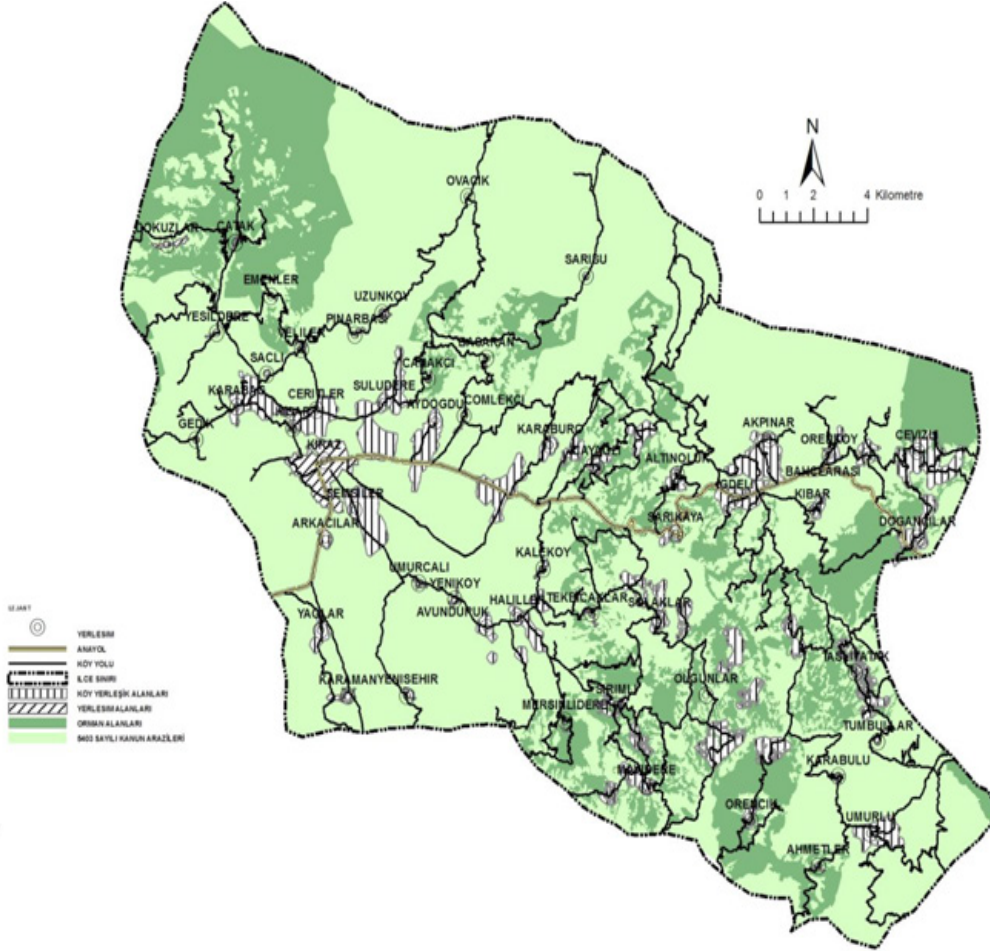
- **Yerleşim Alanları:** Kiraz Belediyesi'nden alınan verilere göre incelenen bu alanlar, ilçe genelinde 3,933 ha ile % 7.10'luk bir alan kaplamaktadır.
- **Orman:** Bu veriler, devam eden Orman Kadastro çalışmalarından alınmıştır. Kiraz'da 11,928.73 ha'lık bir orman varlığı bulunmaktadır. Orman arazileri ilçe yüzölçümünün toplam %21.53'ünü kaplamaktadır.
- **5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları:** 5403 sayılı Kanunda belirtilen Mutlak Tarım Arazileri, Marjinal Tarım Arazileri, Özel Ürün Arazileri, Dikili Tarım Arazilerini içermektedir. Orman ve yerleşim alanı dışında kalan ilçe arazileri 5403 sayılı yasa ve yönetmeliğinde belirtilen kriterlere göre incelenmiş ve sınıflandırılan bu araziler 39,533.23ha ile Kiraz İlçe alanının %71.37'lik bölümünü içermektedir (Tablo 2.33, Şekil 2.55; Şekil 2.56).

Tablo 2.33 Kiraz ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı

Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Yerleşim	3,933.0
Orman	11,928.73
5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları	39,533.23
Su Yüzeği	0.74
Genel Toplam	55,395.70

Şekil 2.55 Kiraz ilçesi arazi kullanım şekli oransal dağılımı

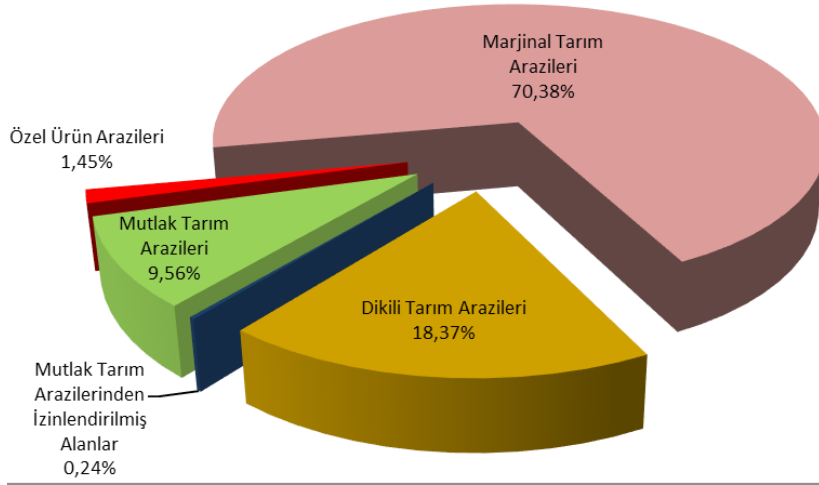

Şekil 2.56 Kiraz ilçesi arazileri kullanım haritası

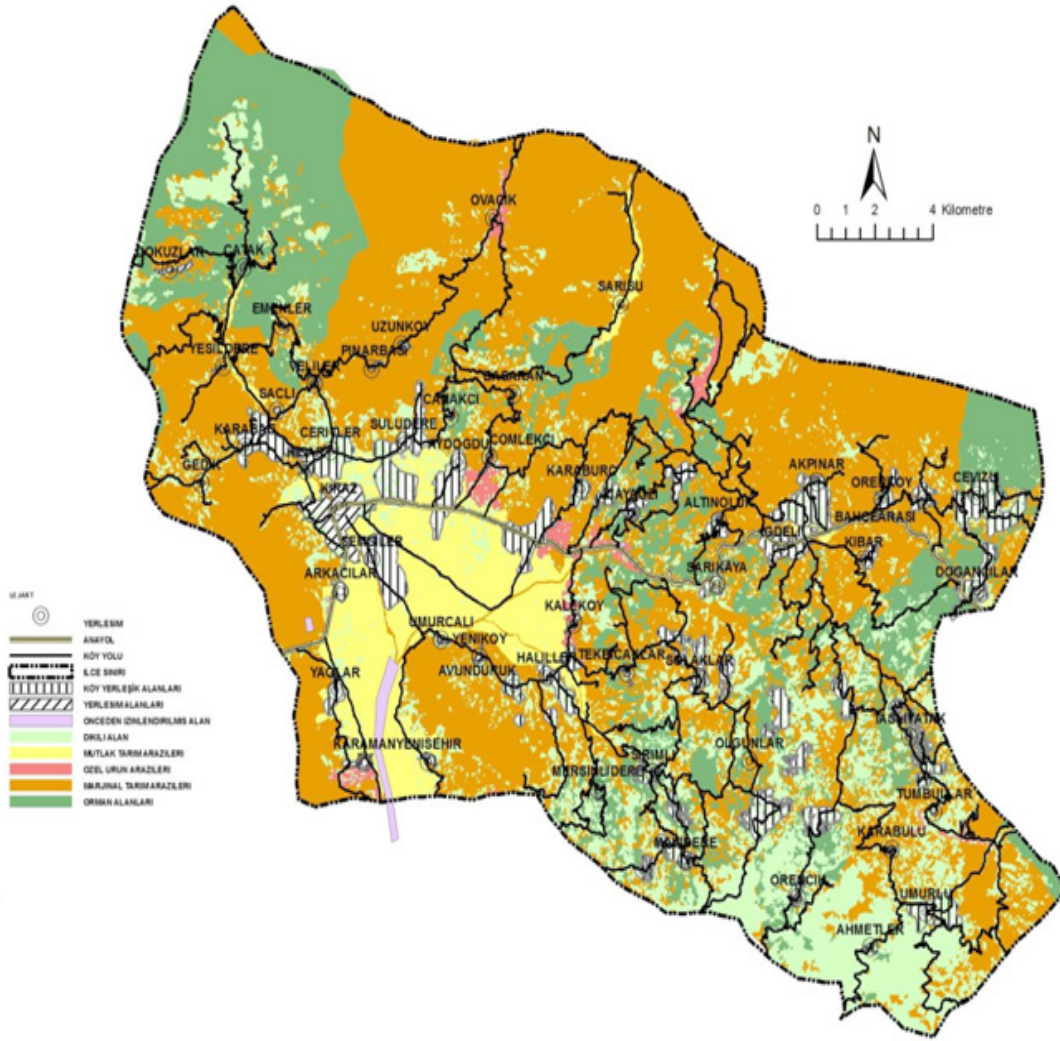
Kiraz İlçesi'nin 5403 sayılı toprak koruma yasası lejantına göre tarım arazileri varlığı incelendiğinde; % 70.38'lik oran ile marjinal tarım arazilerinin en geniş yüzölçümü grubu oluşturduğu, en küçük yüzölçümlü grupların ise % 0.24'lük oran ile mutlak tarım arazilerinden izinlendirilmiş alanlar ile özel ürün arazileri (%1.45) olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 2.34, Şekil 2.57 ve 2.58).

Tablo 2.34 Kiraz İlçesi arazilerinin 5403 sayılı yasaya göre oluşturulmuş sınıfların alansal dağılımı

Arazi kullanım şekli	Toplam (ha)
Mutlak Tarım Arazileri	3,779.91
Özel Ürün Arazileri	574.27
Marjinal Tarım Arazileri	27,821.53
Dikili Tarım Arazileri	7,261.65
Mutlak Tarım Arazilerinden İzinlendirilmiş Alanlar	95.87
Genel Toplam	39,533.23

Şekil 2.57 Kiraz ilçesi, 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı

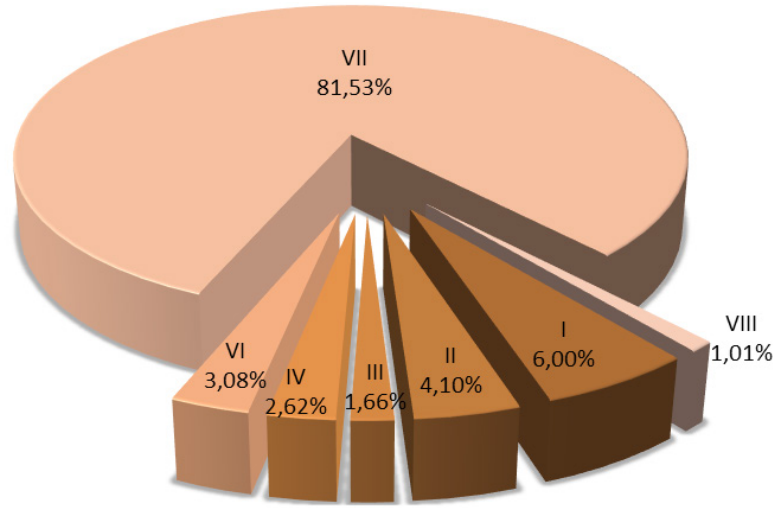

Şekil 2.58 Kiraz ilçesi arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre sınıflandırılmış haritası (Anonim, 2013).

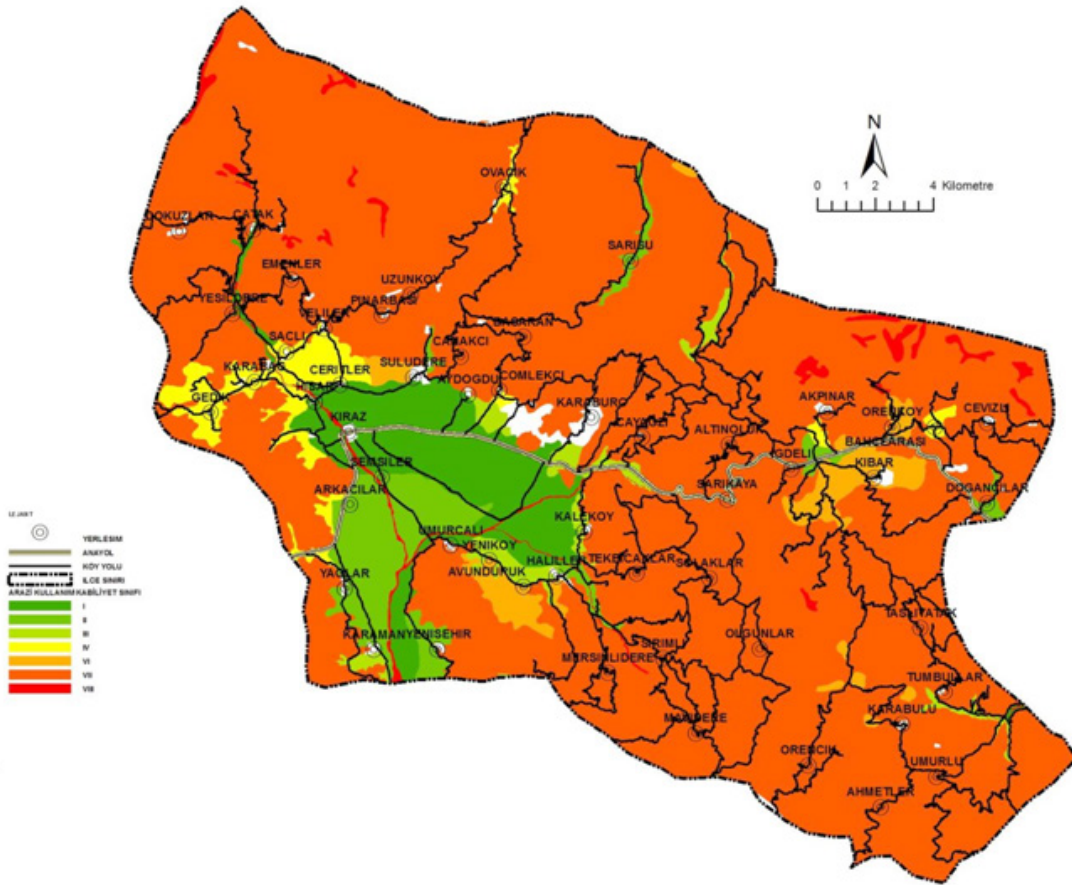
Arazi kullanım kabiliyet sınıfları açısından Kiraz'a bakıldığında, en fazla yüzölçüme sahip AKK grubunun % 80 ile VII. sınıf araziler olduğu görülmüştür. Buna karşılık, en verimli tarım arazilerin içerisinde bulunduğu I. sınıf arazilerin ise sadece % 6'lık bir bölümü oluşturduğu saptanmıştır. Bu sonuç, Kiraz ilçesinde verimli tarım arazilerinin azlığını, kırsal kesime istihdam oluşturulabilmesi için verimli ve sürdürülebilir kullanılması gerektiğini açıkça göstermektedir (Tablo 2.35, Şekil 2.59 ve 2.60).

Tablo 2.35 Kiraz ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı

Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfı	Toplam (ha)
I	3294,39
II	2249,48
III	912,47
IV	1440,95
VI	1690,62
VII	44785,98
VIII	557,03

Şekil 2.59 Kiraz ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre (AKK) oransal dağılımı

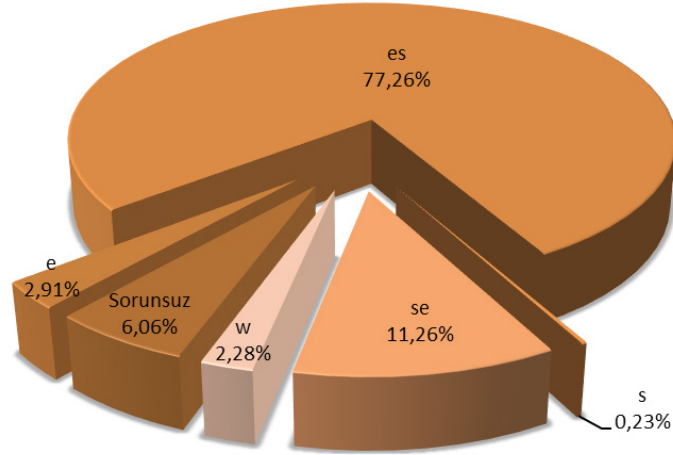

Şekil 2.60 Kiraz ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası

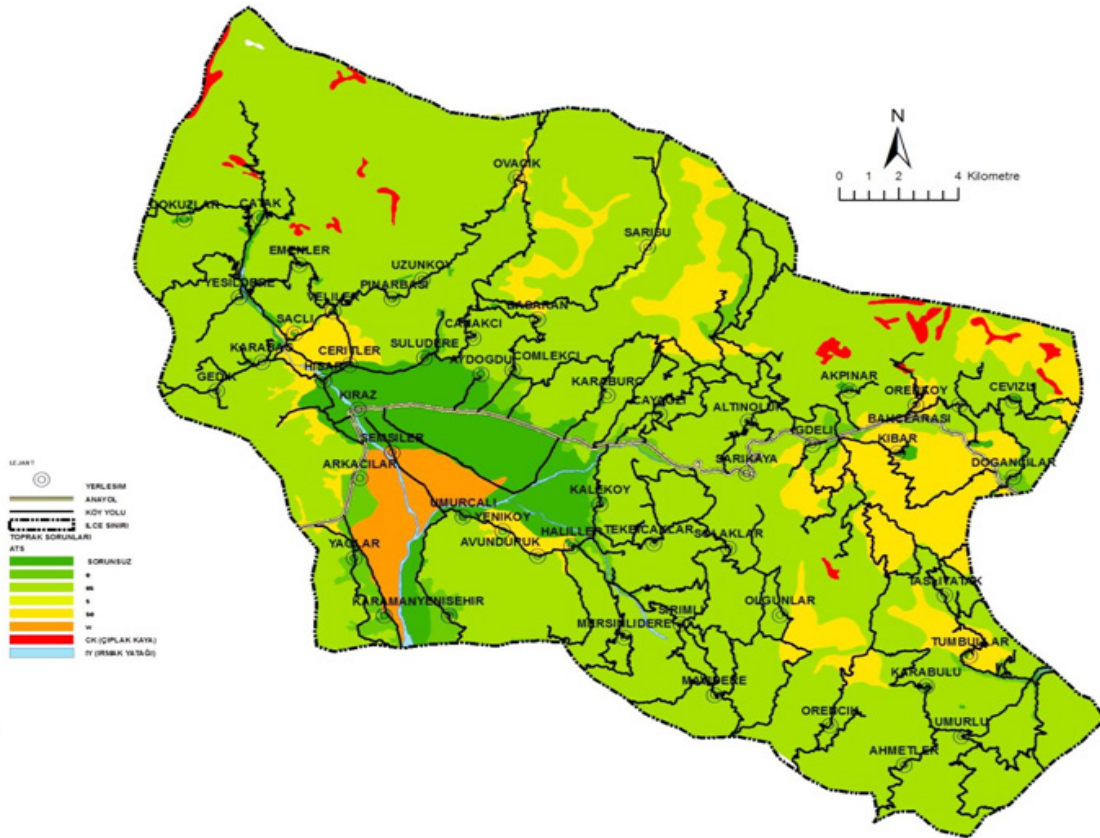
Kiraz ilçesi'ndeki toprak sorunları incelendiğinde; ilçe arazilerinde görülen toprak yetersizlikleri içerisinde eğim-erozyon ve toprak yetersizliği (es-se) etkisinin birlikte olduğu alanların % 88.52'lik bir oran ile en fazla yüzölçüme sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, özellikle eğimli arazilerde toprak muhafaza amaçlı çalışmaların bölgede etkili olarak yürütülmesi gereğini ortaya koymaktadır (Tablo 2.36, Şekil 2.61 ve 2.62).

Tablo 2.36 Kiraz İlçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı

Toprak Sorunları	Toplam (Ha)
Sorunsuz	3294.39
e	1583.05
es	42007.84
s	123.79
se	6124.13
w	1240.69

Şekil 2.61 Kiraz ilçe arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı

Şekil 2.62 Kiraz ilçesi arazileri toprak sorunları haritası

Menderes

Menderes İlçesi İzmir'in en yoğun tarım yapılan arazilerine sahip ilçelerinden biridir. Özellikle örtüaltı tarım şekli ile İzmir nüfusunun sebze ihtiyacının karşılanmasında önemli bir yeri vardır. Menderes ilçesi sınırlarında, İzmir'in ve çevre arazilerin su ihtiyacını karşılayan Tahtalı Barajı mevcuttur. Menderes İlçesi de Torbalı ve Kemalpaşa ilçelerinde olduğu gibi yoğun kentleşme baskısı altındadır. Güneyinde Kuşadası körfezine sahili olan Menderes, aynı zamanda İzmir anakentine yakın olması nedeniyle hem birinci konut hem de sayfiye bölgesi olma özelliği taşımaktadır. Bu özellikleri nedeniyle kıyı bölgelerinde izinsiz yapılaşma ve Menderes ilçe merkezi çevresinde ise konut alanı baskısı söz konusudur. Buna karşın, Tahtalı Barajı su toplama alanı çevresinde oluşturulan koruma bantları tarımı ve yapılaşmayı sınırlandıran önemli bir faktördür.

İlçede tarım alanlarında çok küçük bir artış (%0.3) olmuştur. En büyük artış meyve alanlarındadır (%178.9) Bunu süs bitkileri (%22.4), sebze (%16.9), zeytin (%12.3) ve narenciye (%6.7) alanlarındaki artışlar izlemektedir. Bağ alanları ise %47.8 azalmıştır. Çarpıcı bir konu da tarıma elverişli boş arazilerin son on yılda %86.3 artmasıdır (Tablo 2.37).

Son on yılın hayvancılık verilerine göre ilçe hayvan varlığı artmıştır. Koyun %244.4, keçi %118.4, sığır %108.4, arı kovanı %90.1 ve tavuk %66 artış göstermiştir (Tablo 2.38)

İlçede ekmeçlik buğday 58419 dekar ile en geniş üretim alanına sahiptir. Bunu dane mısır, arpa, fiğ (yeşil ot), yulaf, yonca ve silajlık mısır takip etmektedir. Sebze ekiliş alanlarında karpuz, salçalık, sofralık ve çarliston biber, sofralık domates, kavun, patlıcan, kabak ve enginar önemli bir paya sahiptir. Yağlık ve sofralık zeytin, mandalina, erik, şeftali, nar, armut, kiraz ve kayısı yetiştirilen önemli meyvelerendir (Tablo 2.39).

Tablo 2.37 Menderes ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı (dekar)

Alan	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Tarla Alanı	116.420,0	114.710,0	122.350,0	114.969,0	115.260,0	114.581,0	116.912,0	117.362,0	116.598,0	116.255,0	-0,1
Sebze Alanı	17.152,0	15.922,0	16.422,0	16.589,0	16.683,0	18.869,0	18.833,0	18.591,0	22.169,0	20.046,0	16,9
Süs Bitkileri Alanı	1.381,0	1.384,0	1.381,0	1.325,0	1.356,0	1.348,0	1.397,0	1.397,0	12,0	1.690,0	22,4
Bağ Alanı	30.500,0	30.500,0	30.000,0	27.960,0	21.595,0	19.790,0	16.910,0	16.160,0	15.910,0	15.910,0	-47,8
Meyve Alanı	935,0	985,0	1.015,0	1.040,0	1.712,0	2.549,0	2.549,0	2.549,0	2.579,0	2.608,0	178,9
Narenciye Alanı	13.600	13.600	13.600	13.600,0	13.875,0	14.515,0	14.515,0	14.515,0	14.907,0	14.515,0	6,7
Zeytin Alanı	48.680	51.680	52.210	52.222,0	54.500,0	54.545,0	54.610,0	54.610,0	54.660,0	54.660,0	12,3
Kavaklık Alanı	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nadas Alanı	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tarım Elverişli Boş Arazi	4.370,0	4.370,0	7.550,0	7.550,0	7.550,0	8.140,0	8.140,0	8.140,0	8.140,0	8.140,0	86,3
Toplam Tarım Alanı	233.038,0	233.151,0	244.528,0	235.255,0	232.531,0	234.337,0	233.866,0	233.324,0	234.975,0	233.824,0	0,3

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.
*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.38 Menderes ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Sığır	10.725	10.620	10.170	10.860	12.000	24.413	22524	22.614	25.885	22.355	108,4
Koyun	12.000	12.550	12.100	18.620	23.000	30.081	32311	32.350	35.035	41.330	244,4
Keçi	11.000	11.550	8.700	5.000	11.000	13.700	15860	18.180	19.245	24.025	118,4
Tavuk	359.000	585.000	564.000	469.000	604.500	477.618	471448	466504	420000	596000	66,0
Arı Kovanı	5.110,0	5510	5.710	6.210	7.010	9.210	9510	9009	9814	9715	90,1

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.
*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.39 Menderes ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları (2015)

Tarla bitkileri	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Buğday (Ekmeklik)	58.419	314	18.371,7	
Mısır (Dane) (I.Ürün)	23.500	1.550	36.425,0	
Arpa (Diğer)	13.089	203	2.657,3	
Fiğ (Yeşil ot)	6.745	2.650	17.874,3	
Yulaf (Dane)	6.743	302	2.036,4	
Yonca (Yeşil ot)	2.750	6.000	16.500,0	
Mısır (Silaj) I.Ürün	2.179	5.100	11.112,9	
Mısır (Silaj) II.Ürün	2.000	4.000	8.000,0	
Sebzeler	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Karpuz	4.860	4.000	19.440	
Biber (Salçalık)	1.540	3.000	4.620	
Biber (Dolmalık)	1.320	3.000	3.960	
Domates (Sofralık)	1.318	3.050	4.020	
Biber (Sivri,Çarliston)	1.014	1.848	1.874	
Kavun	433	1.800	779	
Patlıcan	395	2.500	988	
Kabak (Sakız)	355	2.000	710	
Enginar	320	1.300	416	
Meyveler	Ağaç Sayısı		Verim (kg/ağaç)	Üretim (ton)
	Meyve Veren	Meyve Vermeyen		
Zeytin (Yağlık)	876.900	30.000	4	3.508
Zeytin (Sofralık)	72.200	-	7	505
Mandalina (Satsuma)	600.500	3.650	95	57.048
Erik	35.810	1.000	25	895
Şeftali (Diğer)	31.000	1.800	30	930
Nar	27.680	-	30	830
Armut	22.600	-	20	452
Kiraz	11.970	3.070	25	299
Kayısı	9.800	-	15	147

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

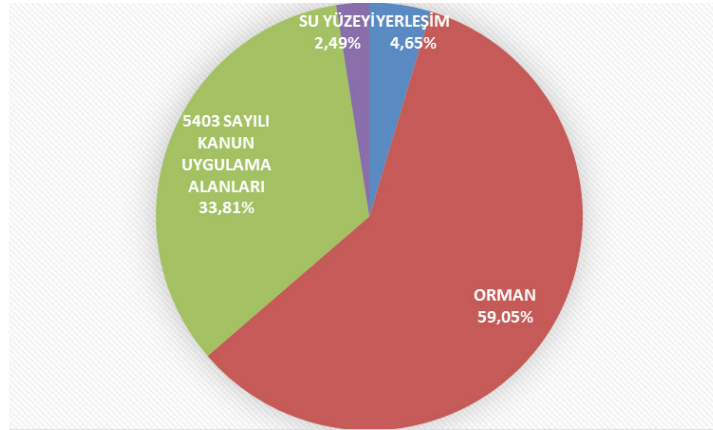
Menderes İlçesi arazileri eğimli dağlık araziler ve düz-düze yakın arazilerin birlikte bulunduğu vadi ve eski taşkın düzlüklerinden oluşmaktadır. Dağlık arazilerin yamaç ve eteklerinde yer yer görülen moloz yığınları kolüvyal büyük toprak gruplarını, ırmak taşkınları ise alüvyal terasları oluşturmuştur. Dağlık arazilerde yaygın olarak görülen kretase ve miyosen kireç taşları üzerinde oluşan kırmızı akdeniz, kahverengi orman ve rendzina büyük toprak grupları, şistik doku yapısına sahip metamorfikler ile andezit ve andezit tüfleri (mağmatik) üzerinde oluşan kireçsiz kahverengi orman toprakları ilçenin en yaygın toprak gruplarını oluşturmaktadır.

Menderes İlçesi arazi varlığı, toplam 79731,82 ha'dır. Bu alanın %59,05'lik bölümü orman mülkiyeti altında, % 2,49'u su yüzeyi ve yaklaşık %4,65 lik bölümü ise yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır. İlçe arazilerinin %33,81 lik bölümü ise Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı sorumluluğu altındaki arazilerden oluşmaktadır (Anonim, 2013). Menderes ilçesi arazi varlığını oluşturan kullanım şekilleri ve alansal dağılımı aşağıdaki gibidir:

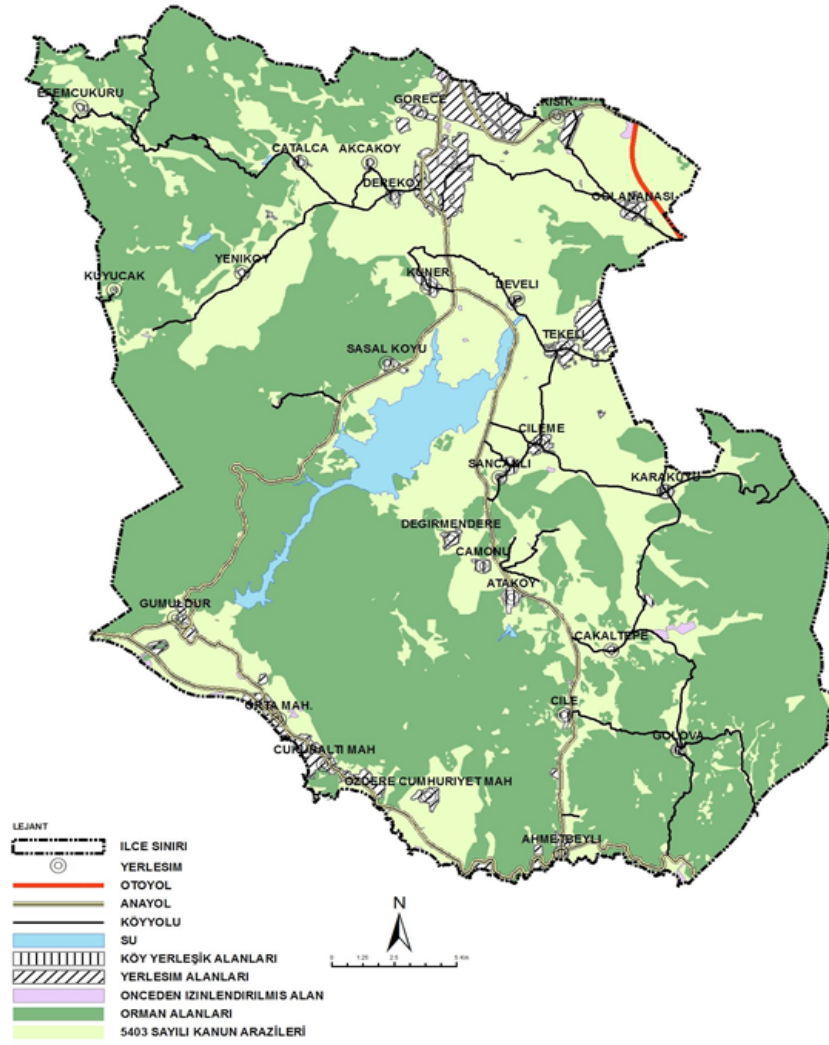
- **Kentsel Yerleşim Alanları:** İzmir Büyükşehir Belediyesi'nden alınan verilere göre, ilçe genelinde 3710,47 ha ile %4,65'lik bir alan kaplamaktadır.
- **Orman:** Bu veriler, devam eden Orman Kadastro çalışmalarından alınmıştır. İlçe içerisinde 47080,27 ha'lık bir alan ile bulunmaktadır. Orman arazileri ilçe yüzölçümünün toplam %59,05'ini kaplamaktadır.
- **Sulama Sahaları:** Menderes İlçesinde, Mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve DSİ tarafından yapılan 3.489 ha sulama sahası bulunmaktadır.
- **5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları:** Orman, yerleşim ve su yüzeyi dışında kalan ilçe arazileri 5403 sayılı yasa ve yönetmeliğinde belirtilen kriterlere göre incelenmiş ve sınıflandırılan bu araziler 27.095,10 ha ile ilçe yüzölçümünün %33,81'lik bölümünü içermektedir (Tablo 2.40, Şekil 2.63 ve 2.64).

Tablo 2.40 Menderes ilçesi arazi kullanım şekli alansal dağılımı

Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Yerleşim	3710,47
Orman	47080,27
5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları	26957,58
Su Yüzeyi	1983,50
Genel Toplam	79731,82

Şekil 2.63 Menderes ilçesi arazi kullanım şekli oransal dağılımı

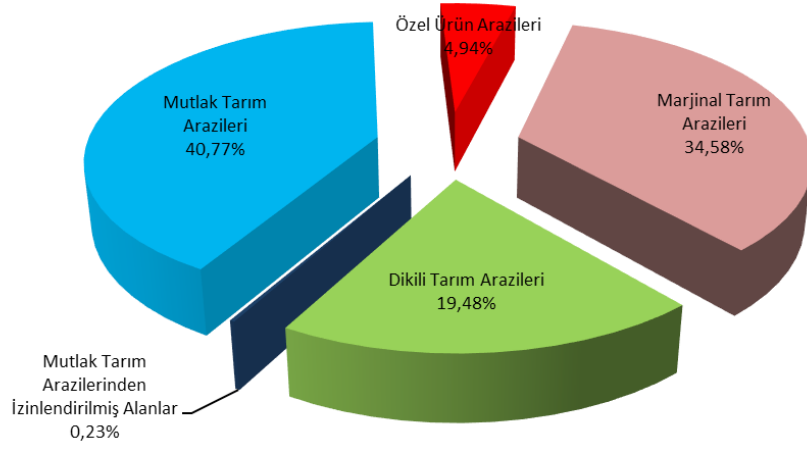

Şekil 2.64 Menderes ilçesi arazileri kullanım haritası

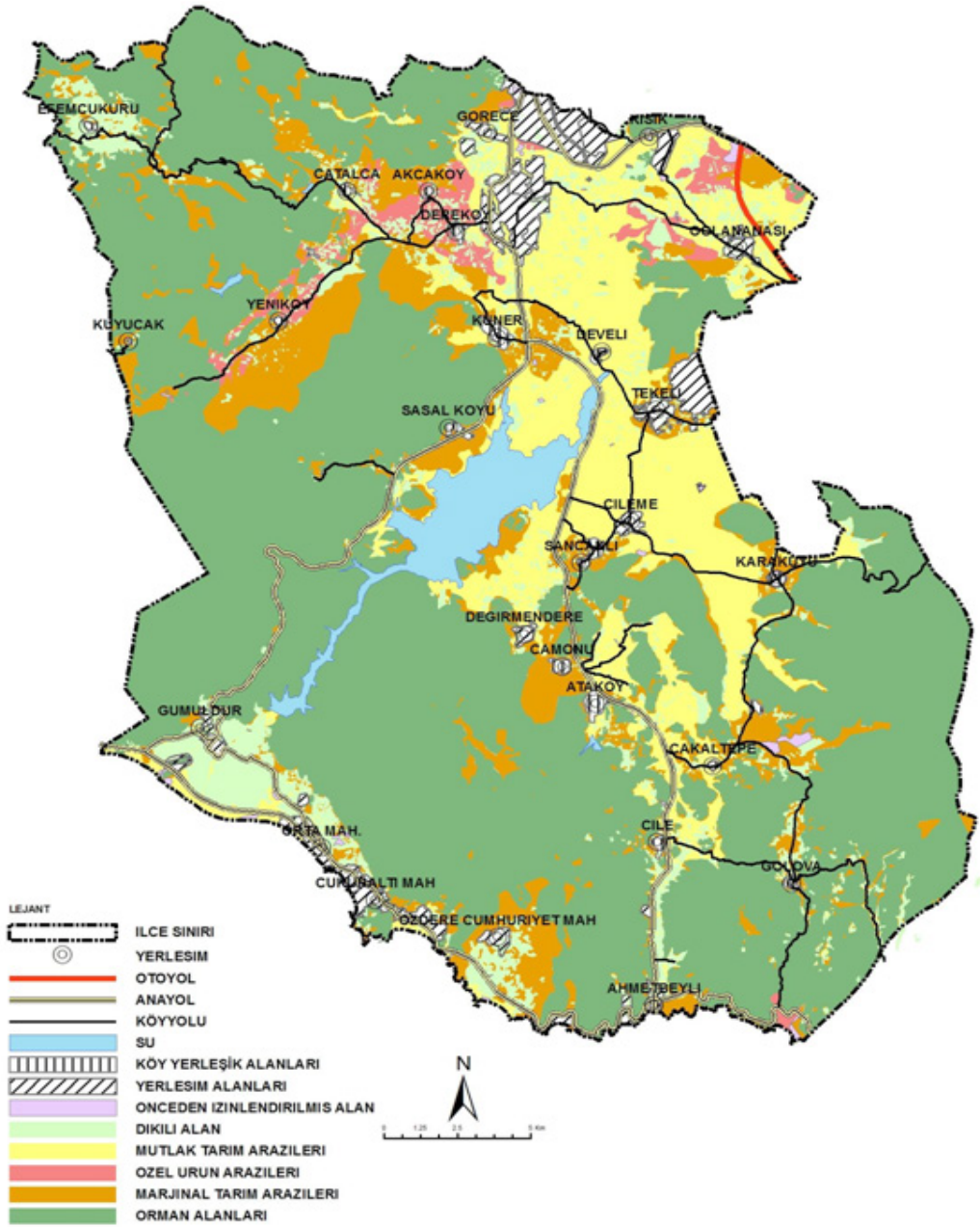
Menderes İlçesi'nin 5403 Sayılı Toprak Koruma Yasası lejantına göre tarım arazileri varlığı incelendiğinde; % 40.77'lik oran ile mutlak tarım arazilerinin en geniş yüzölçümü grubu oluşturduğu, en küçük yüzölçümlü grupların ise % 0.23'lik oran ile mutlak tarım arazilerinden izinlendirilmiş alanlar ile özel ürün arazileri (% 4.94) nin oluşturduğu görülmüştür (Tablo 2.41, Şekil 2.65 ve 2.66).

Tablo 2.41 Menderes ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı

Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Mutlak Tarım Arazileri	10,991.94
Özel Ürün Arazileri	1,331.69
Marjinal Tarım Arazileri	9,321.78
Dikili Tarım Arazileri	5,250.48
Mutlak Tarım Arazilerinden İzinlendirilmiş Alanlar	61.69
Genel Toplam	26,957.58

Şekil 2.65 Menderes ilçesi 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı

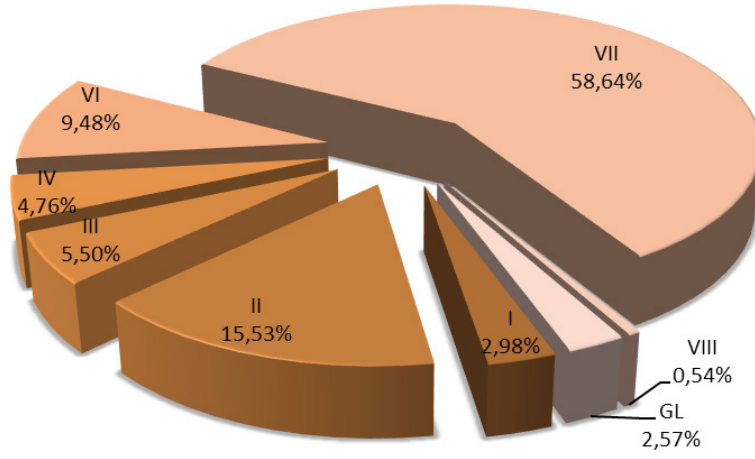

Şekil 2.66 Menderes ilçesi arazilerinin 5403 sayılı kanun lejantına göre sınıflandırılması (Anonim, 2013).

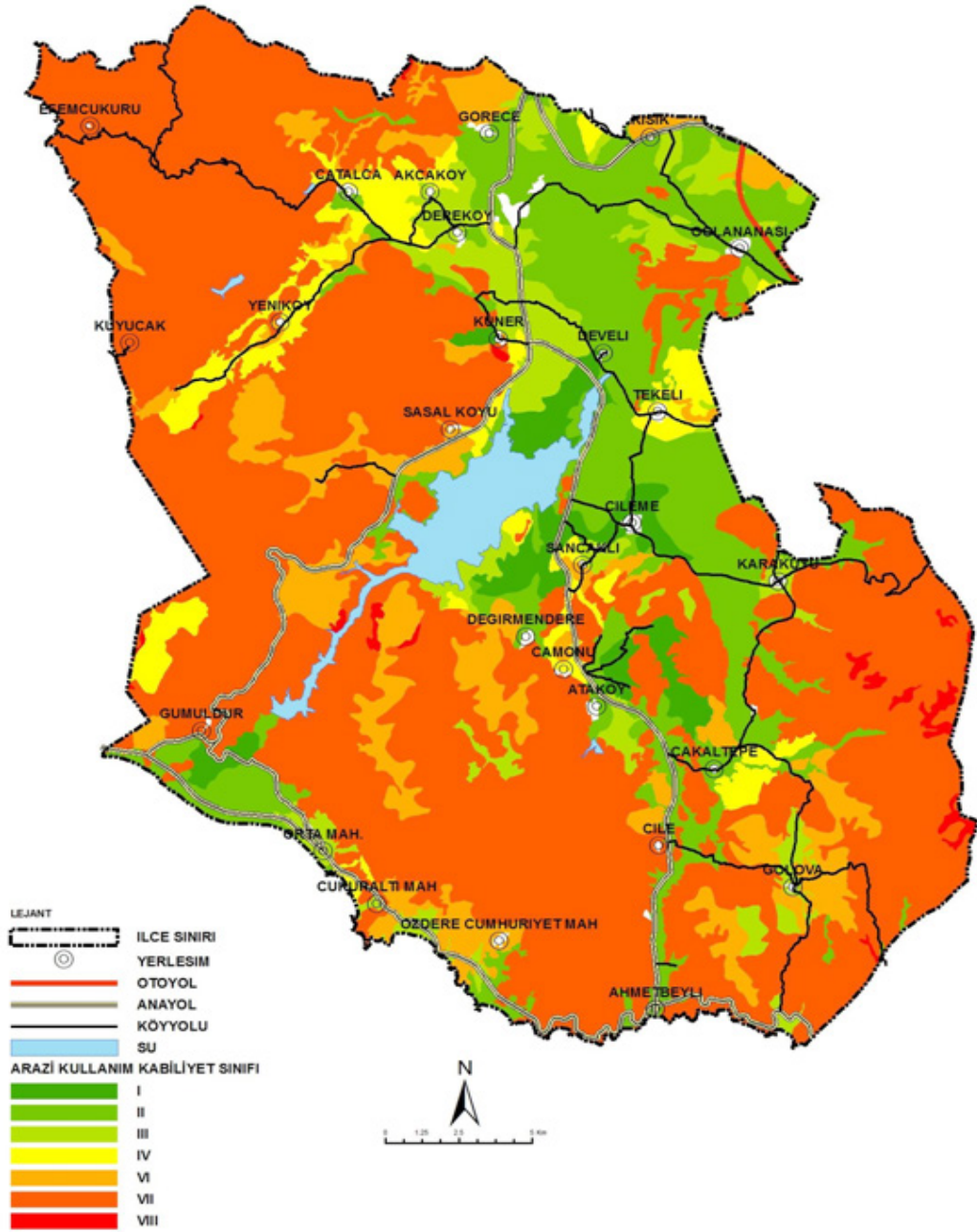
Menderes İlçesi için en fazla yüzölçüme sahip arazi kullanım kabiliyeti grubunu % 56.86'lık bir oran ile VII. sınıf arazilerin oluşturduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, I. II. ve III. sınıf verimli tarım arazilerinin de yaklaşık % 37'lik bir bölümü oluşturduğu görülmüştür. (Tablo 2.42, Şekil 2.67 ve 2.68).

Tablo 2.42 Menderes ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı

Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfı	Toplam (ha)
I	2304.43
II	12007.78
III	4254.97
IV	3682.32
VI	7326.13
VII	45336.18
VIII	416.56
GL	1983.5

Şekil 2.67 Menderes ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre (AKK) oransal dağılımı

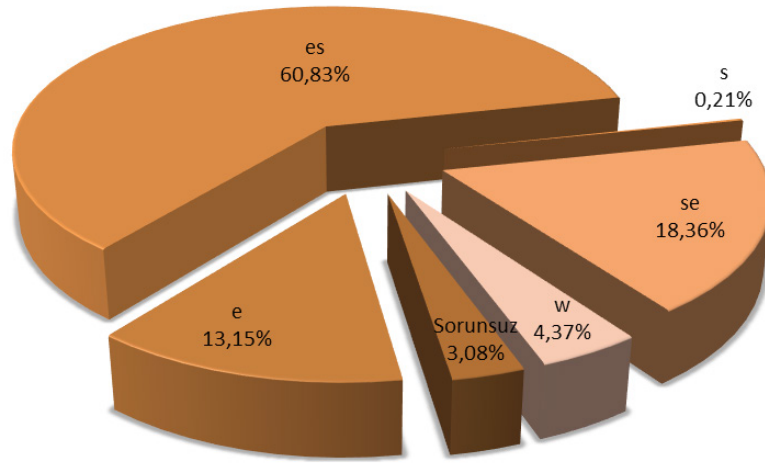

Şekil 2.68 Menderes ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası

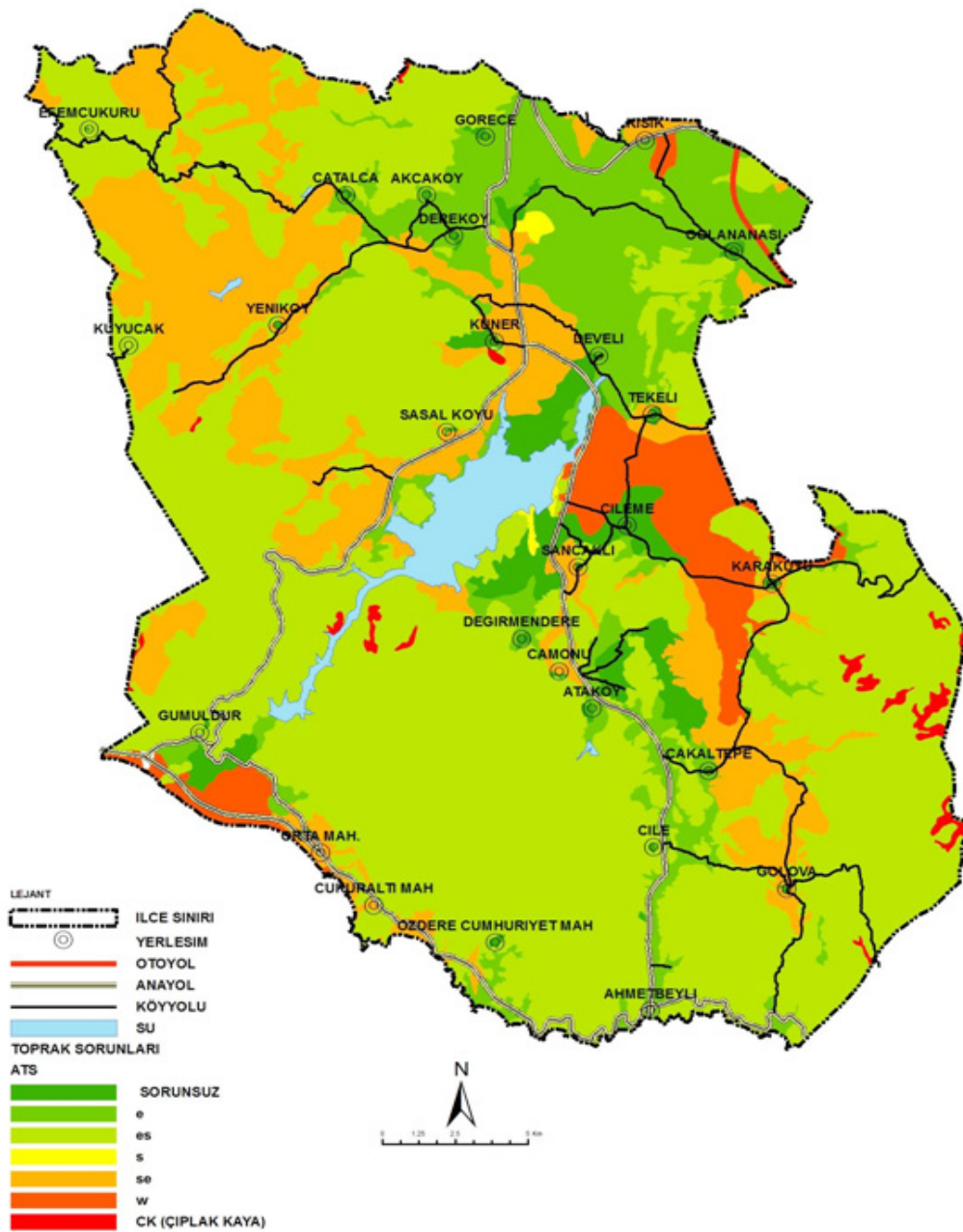
Toprak sorunları açısından, Menderes ilçesi arazilerinde görülen toprak yetersizlikleri içerisinde eğim-erozyon ve toprak yetersizliği (es-se) etkisinin birlikte olduğu alanların yaklaşık % 79'luk bir oran ile en fazla yüzölçüme sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, özellikle eğimli arazilerde toprak muhafaza amaçlı çalışmaların bölgede etkili olarak yürütülmesi gereğini ortaya koymaktadır (Tablo 2.43, Şekil 2.69 ve 2.70).

Tablo 2.43 Menderes ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı

Toprak Sorunları	Toplam (Ha)
Sorunsuz	2304.43
e	9850.57
es	45571.49
s	155.9
se	13756.25
w	3273.13

Şekil 2.69 Menderes ilçe arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı

Şekil 2.70 Menderes ilçesi arazileri toprak sorunları haritası

Ödemiş

Ödemiş İlçesi'nde ekonomik faaliyetler genellikle tarım sektörüne dayalıdır. Son yıllarda hayvancılık sektörü de önemli gelişme göstermekle birlikte, ilçede yatırımcıların tarıma dayalı sanayiye daha fazla önem verdikleri gözlenmiştir (URL-18).

İlçede tarım alanları %10 azalmıştır. Alan itibarı ile tarlada %10.6, meyvelikte %6.5, zeytinlikte %4.5, bağ alanlarında %0.9'luk artış meydana gelmiştir. Buna karşın, süs bitkileri %96 ve sebze üretilen alanlarda %68'lik alan azalma görülmektedir. Ayrıca nadas alanları %99.3 azalırken, tarıma elverişli boş arazi kalmamıştır (Tablo 2.44). Ödemiş İlçesi arı kovanı varlığı son on yıl içerisinde %42.2 artarken, keçi sayısı %33.3, sığır sayısı %20.5 artmıştır. Tavuk varlığı %64.2 ve koyun sayıları ise %7.7 azalmıştır (Tablo 2.45).

Silajlık mısır, patates, arpa, ekmeçlik buğday yem şalgamı, yonca ve fiğ önemli tarla bitkileridir. Karpuz, turşuluk ve sofralık hıyar, taze fasulye, salçalık ve sofralık domates, taze barbunya, beyaz lahana, salçalık biber ve brokoli önemli ilçede geniş üretim alanına sahiptir. İlçedeki meyve veren ağaç sayıları bakımından yağlık ve sofralık zeytin, incir, erik, kestane, kiraz, Trabzon hurması, nar, ceviz, Antepfıstığı önemli meyvelerdendir (Tablo 2.46).

Tablo 2.44 Ödemiş ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı (dekar)

Alan	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Tarla Alanı	148,583	164,023	166,360	155,160	160,002	160,002	159,607	165,015	163,770	164,288	10.6
Sebze Alanı	70,712	71,762	71,797	72,059	72,084	72,084	72,084	57,714	57,570	22,637	-68.0
Süs Bitkileri Alanı	300	598	300	298	550	550	655	655	3,705	12	-96.0
Bağ Alanı	3,510	3,510	3,510	3,510	3,510	3,510	3,510	3,510	3,510	3,540	0.9
Meyve Alanı	40,220	40,310	40,415	40,425	40,425	40,425	40,425	40,615	42,820	42,820	6.5
Narenciye Alanı	170	170	170	170	170	170	170	170	170	170	0.0
Zeytin Alanı	58,760	60,700	60,900	60,900	60,900	60,900	60,900	60,900	61,390	61,390	4.5
Kavaklık Alanı	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500	0.0
Nadas Alanı	2,000	2,000	1,000	7,745	7,745	7,745	7,745	2,337	532	14	-99.3
Tarım Elverişi Boş Arazi	3,785	3,785	3,500	3,500	0	0	0	0	0	0	-100.0
Toplam Tarım Alanı	331,540	350,358	351,452	347,267	348,886	348,886	348,596	334,416	336,967	298,371	-10.0

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.
*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.45 Ödemiş ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Sığır	104,480	107,415	89,075	93,940	88,052	89,734	111,807	115,315	122,666	125,914	20.5
Koyun	55,320	42,400	38,380	40,750	45,365	46,700	53,900	54,780	50,970	51,045	-7.7
Keçi	7,500	9,050	8,240	7,230	7,817	8,980	10,450	10,865	10,845	9,999	33.3
Tavuk	1,514,000	577,000	594,000	560,000	580,500	527,500	530,000	560,000	630,000	542,000	-64.2
Arı Kovanı	21,000	5,675	4,400	20,000	19,800	22,000	23,500	24,520	27,772	29,864	42.2

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.
*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.46 Ödemiş'teki bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim, üretim miktarları (2015)

Tahıllar	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Mısır (Silaj) II.Ürün	95,000	6,000	570,000	
Mısır (Silaj) I.Ürün	45,000	7,000	315,000	
Patates (I. Ürün)	52,000	3,900	202,800	
Patates (II.Ürün)	45,000	3,100	139,500	
Arpa (Diğer)	20,000	352	7,040	
Buğday (Ekmeklik)	20,000	340	6,800	
Yem Şalgamı	15,000	6,000	90,000	
Yonca (Yeşil ot)	5,563	5,000	27,815	
Fiğ (Yeşil ot)	5,000	3,000	15,000	
Sebzeler	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Karpuz	15,000	6,500	97,500	
Hıyar (Turşuluk)	13,000	1,250	16,250	
Hıyar (Sofralık)	5,000	1,000	5,000	
Fasulye (Taze)	8,000	1,500	12,000	
Domates (Salçalık)	5,500	8,500	46,750	
Domates (Sofralık)	3,000	7,500	22,500	
Barbunya (Taze)	2,500	1,800	4,500	
Lahana (Beyaz)	2,000	4,000	8,000	
Biber (Salçalık)	2,000	3,000	6,000	
Brokoli	2,000	2,500	5,000	
	Ağaç Sayısı			
Meyveler	Meyve Veren	Meyve Vermeyen	Verim (kg/ağaç)	Üretim (ton)
Zeytin (Yağlık)	600,000	36,500	20	12,000
Zeytin (Sofralık)	165,500	84,000	15	2,483
İncir	226,250	-	22	4,978
Erik	187,000	11,000	20	3,740
Kestane	175,000	500	25	4,375
Kiraz	140,000	35,000	30	4,200
Trabzon Hurması	80,000	-	46	3,680
Nar	54,000	-	40	2,160
Ceviz	30,000	-	40	1,200
Antepfıstığı	21,500	8,900	3	65

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

Ödemiş İlçesi arazi varlığı, toplam 105.506,56 ha'dır. Bu alanın %21.85'lik bölümü orman mülkiyeti altında ve yaklaşık %4.58'lik bölümü ise yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır. İlçe arazilerinin %73.72'lik bölümü ise Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı sorumluluğu altındaki arazilerden oluşmaktadır (Anonim, 2013). Ödemiş İlçesi arazi varlığını oluşturan kullanım şekilleri ve alansal dağılımı aşağıdaki gibidir:

Mera: İlçede Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü tarafından tescilli yapılmış 11 parsel mera bulunmaktadır. Bu araziler çalışma alanı genelinde 162.68 ha alan kaplamakta ve Ödemiş İlçesi alanının %0.15'ini kapsamaktadır.

Yerleşim Alanları: Ödemiş Belediyesi'nden alınan verilere göre incelenen bu alanlar, ilçe genelinde 4.833,96 ha ile % 4.58'lik bir alan kaplamaktadır.

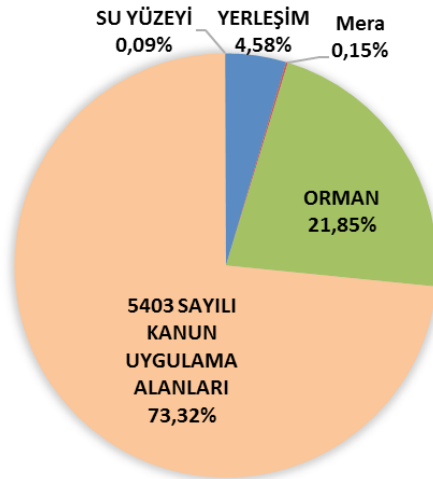
Su Yüzeyi: 90.68 ha'lık bir alana sahip baraj ve göletler % 0.09'luk bir oranla Ödemiş İlçesi'nin su yüzeylerini oluşturmaktadır.

Orman: Bu veriler, devam eden Orman Kadastro çalışmalarından alınmıştır. Ödemiş'te 23,057.44 ha'lık bir orman varlığı bulunmaktadır. Orman arazileri ilçe yüzölçümünün toplam %21.85'ini kaplamaktadır.

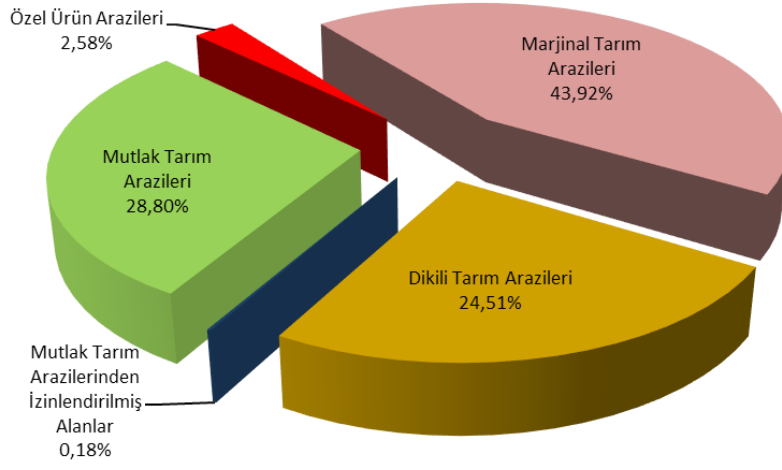
5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları: 5403 sayılı Kanunda belirtilen Mutlak Tarım Arazileri, Marjinal Tarım Arazileri, Özel Ürün Arazileri, Dikili Tarım Arazilerini içermektedir. Orman ve yerleşim alanı dışında kalan ilçe arazileri 5403 sayılı yasa ve yönetmeliğinde belirtilen kriterlere göre incelenmiş ve sınıflandırılan bu araziler 77,361.80 ha ile Ödemiş İlçe alanın %73.72'lik bölümünü içermektedir (Tablo 2.71; Şekil 2.72; Şekil 4.35).

Tablo 2.47 Ödemiş ilçesi arazi kullanım şekli alansal dağılımı

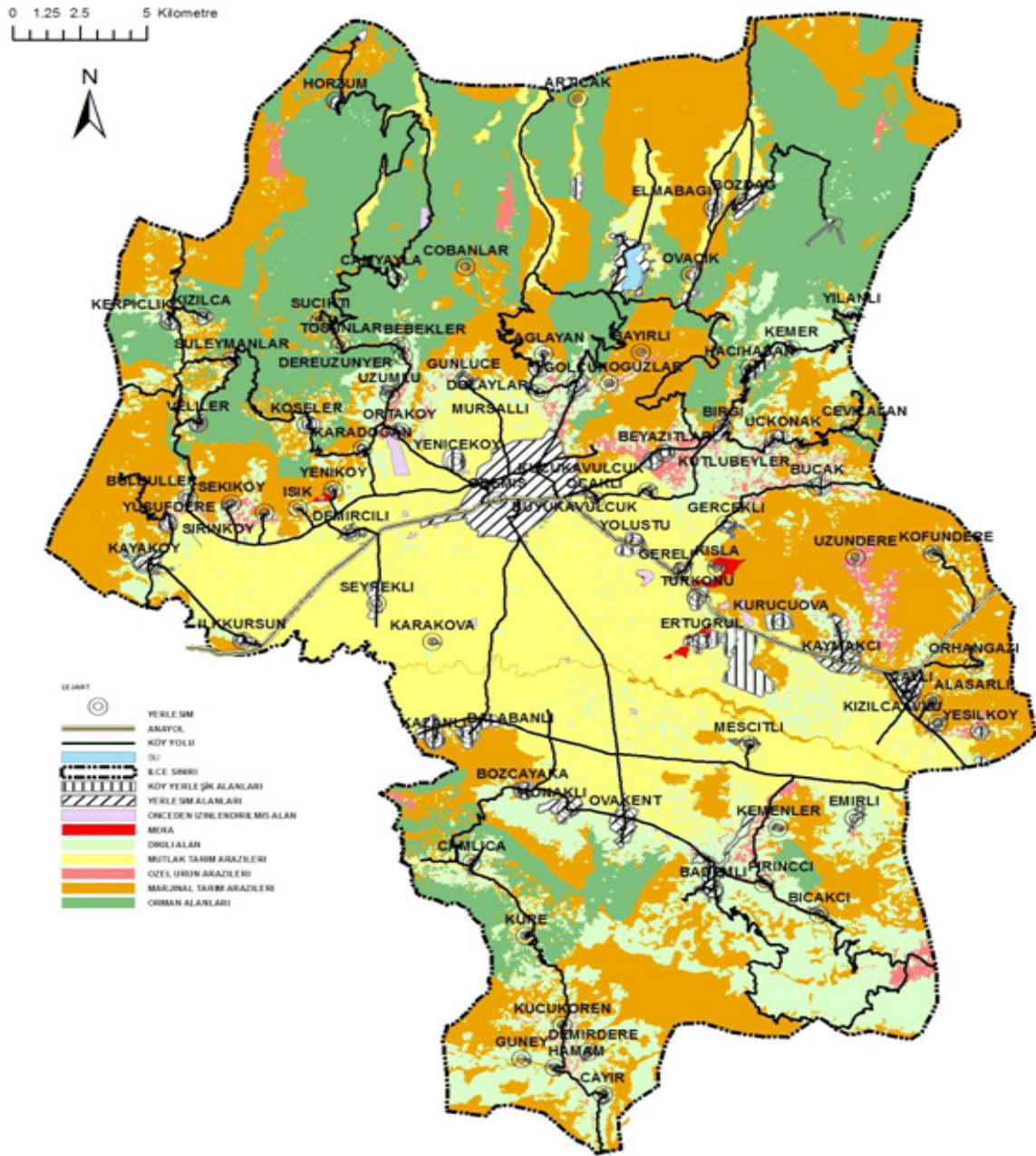
Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Yerleşim	4833,96
Mera	162,68
Orman	23.057,44
5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları	77.361,80
Su Yüzeyi	90,68
Genel Toplam	105.506,56

Şekil 2.71 Ödemiş ilçesi arazi kullanım şekli oransal dağılımı

Şekil 2.73 Ödemiş ilçesi, 5403 sayılı kanuna göre arazi sınıflarının oransal dağılımı

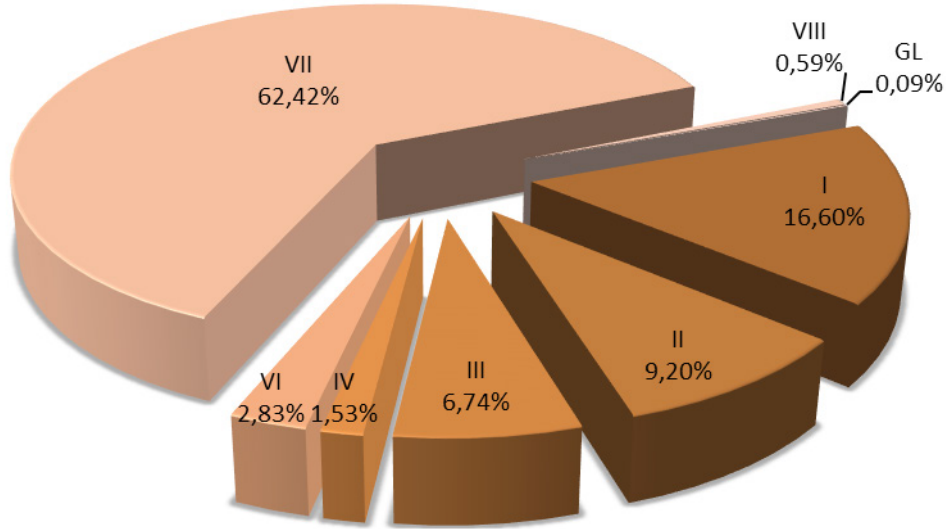

Şekil 2.74 Ödemiş ilçesi arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre sınıflandırılmış haritası

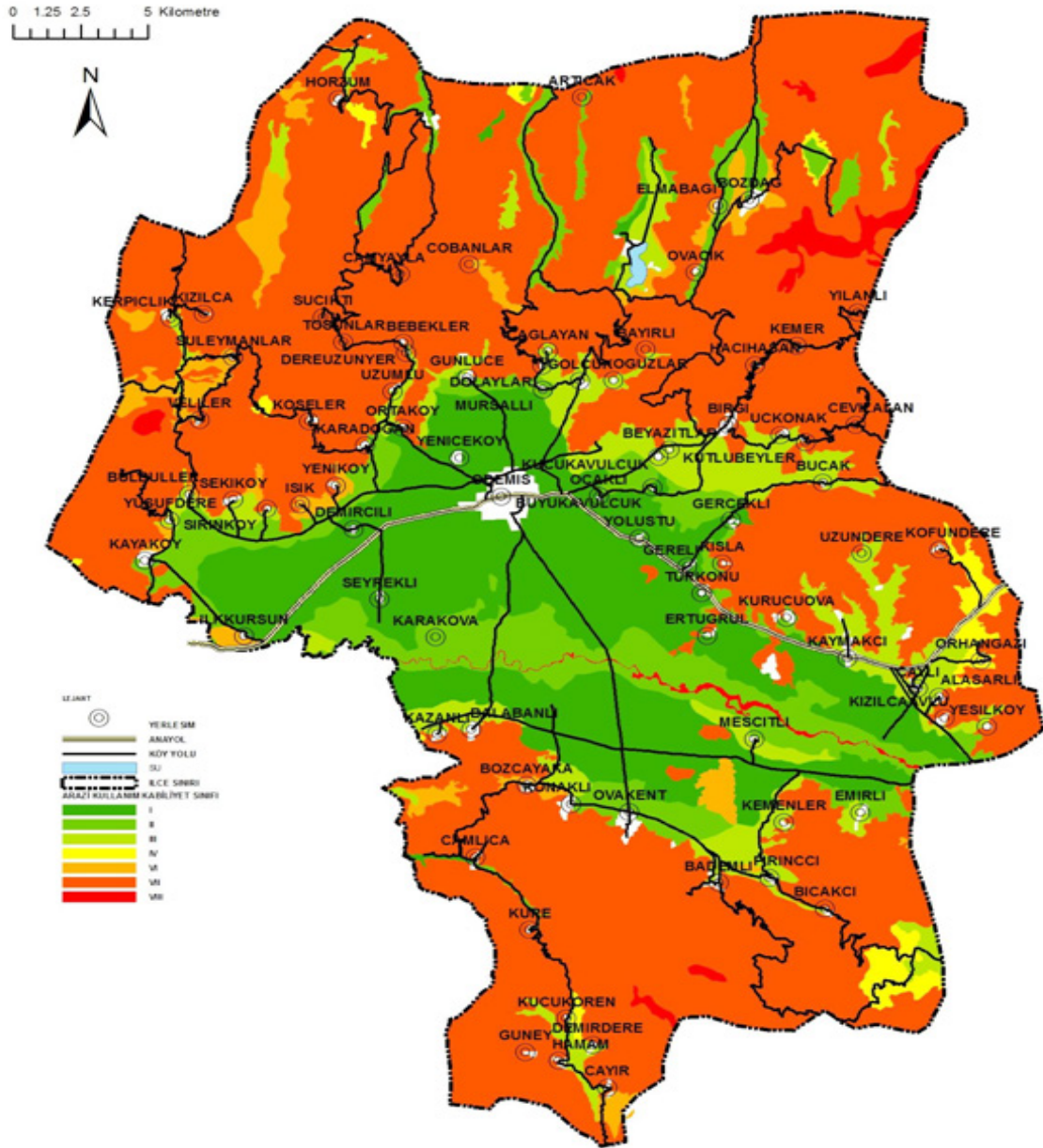
Ödemiş İlçesi arazi kullanım kabiliyet sınıfları açısından incelendiğinde, en fazla yüzölçüme sahip AKK grubunu % 61.29 ile VII. sınıf araziler oluşturmaktadır. Bununla birlikte, I. II. Ve III. sınıf verimli tarım arazileri yaklaşık olarak % 33'lük bir paya sahiptir (Tablo 2.49; Şekil 2.75; Şekil 2.76).

Tablo 2.49 Ödemiş ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı

Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfı	Toplam (ha)
I	17197.38
II	9533.68
III	6982.02
IV	1589.9
VI	2931.89
VII	64664.68
VIII	609.57
Göl	90.68

Şekil 2.75 Ödemiş ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre oransal dağılımı

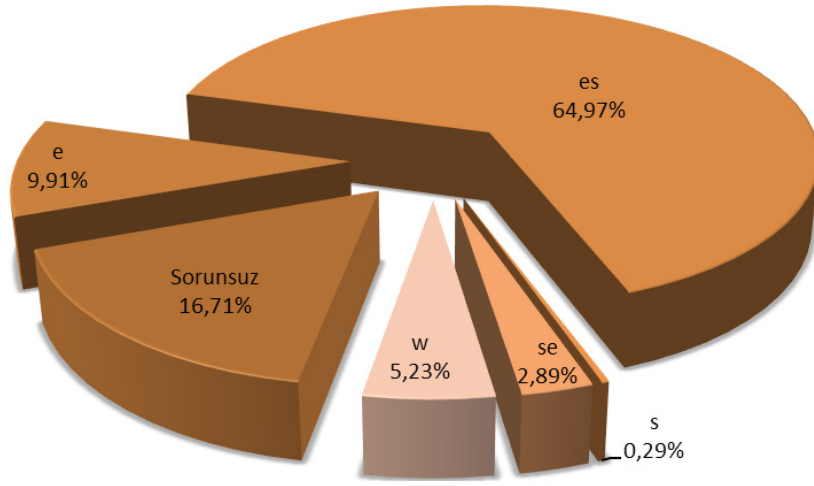

Şekil 2.76 Ödemiş ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası

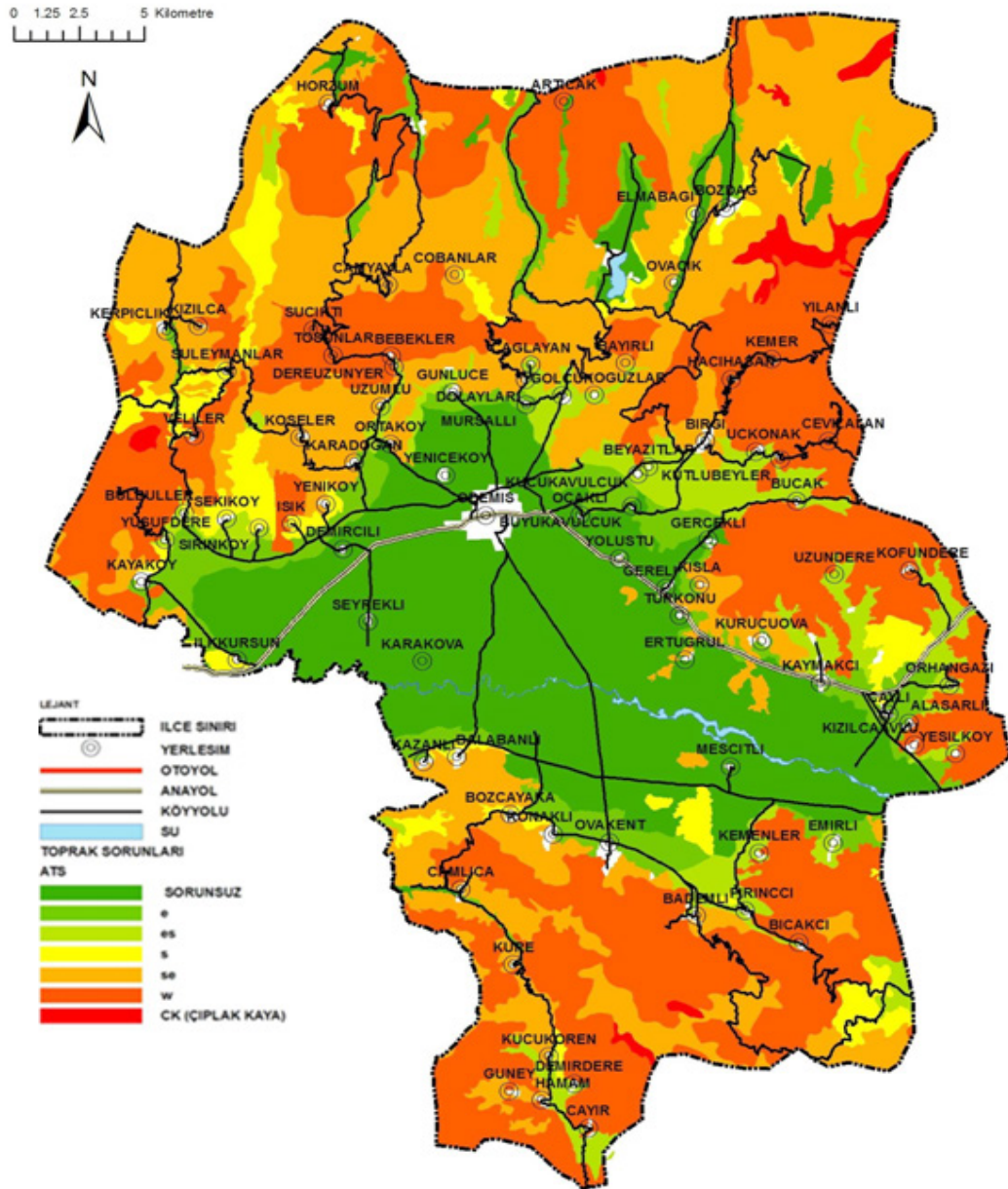
Ödemiş İlçesi toprak sorunları haritasına göre, ilçe arazilerinde görülen toprak yetersizlikleri içerisinde eğim-erozyon ve toprak yetersizliği (es-se) etkisinin birlikte olduğu alanların % 67,86'lık bir oran ile en fazla yüzölçüme sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, özellikle eğimli arazilerde toprak muhafaza amaçlı çalışmaların bölgede etkili olarak yürütülmesi gereğini ortaya koymaktadır (Tablo 2.50; Şekil 2.77; Şekil 2.78).

Tablo 2.50 Ödemiş ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı

Toprak Sorunları	Toplam (Ha)
Sorunsuz	17197.38
e	10196.63
es	66854.55
s	303.17
se	2970.96
w	5376.8

Şekil 2.77 Ödemiş ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre oransal dağılımı

Şekil 2.78 Ödemiş ilçesi arazileri alt sınıflarına göre eğim ve toprak sorunları haritası

Selçuk

Selçuk İlçesi'nde 2006-2015 döneminde tarım alanları %48.7 artmıştır. Nadas ve boş bırakılan tarım alanlarında önemli değişiklikler söz konusudur. 2015 yılı verilerine göre Selçuk ilçesinde 12000 dekar nadas alanı, 4300 dekar tarıma elverişli boş arazi mevcuttur. Sebze alanlarında %929.4, süs bitkileri alanlarında %826.1 gibi önemli artışlar söz konusudur. Bunların yanında bağ, meyve ve narenciye alanlarında artışlar görülmektedir. Tarla alanlarında %47.3'lük ve zeytin alanlarında %0.8'lik azalma gözlenmektedir (Tablo 2.51).

Selçuk'ta son on yılda tavuk varlığında (%1291.7) önemli artış meydana gelmiştir. Bunu koyun varlığı (%118.5) ve keçi varlığı (%52.9) takip etmiştir. Buna karşın, arı kovanı (%14.9) ve sığır varlığı (%10.3) azalmıştır (Tablo 2.52).

İlçede pamuk, ekmeklik buğday, fiğ, silajlık ve dane mısır en önemli tarla bitkileridir. Domates en çok yetiştirilen sebze olup, bunu karpuz, enginar, ıspanak, pırasa, kavun ve taze bezelye izlemektedir. Meyve veren ağaç sayılarına göre değerlendirildiğinde, diğer ilçelerde olduğu gibi yağlık ve sofralık zeytin önemli yer tutmaktadır. Şeftali, mandalina, nar, incir, badem ve ayva diğer önemli meyvelerdir (Tablo 2.53).

Tablo 2.51 Selçuk ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı (dekar)

Alan	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Tarla Alanı	21,260	13,565	13,585	14,150	13,950	14,350	12,300	11,500	11,400	11,200	-47.3
Sebze Alanı	5,600	5,410	4,860	5,380	5,060	5,060	5,520	5,250	5,250	57,645	929.4
Süs Bitkileri Alanı	400	800	400	400	400	400	400	400	429	3,705	826.1
Bağ Alanı	3,750	3,750	3,750	3,750	3,750	3,750	3,750	4,000	4,000	4,000	6.7
Meyve Alanı	22,210	22,210	23,270	23,370	24,940	26,440	27,890	28,210	28,310	28,310	27.5
Narenciye Alanı	8,580	8,580	8,640	8,640	8,900	8,900	9,040	9,540	9,540	9,540	11.2
Zeytin Alanı	78,320	78,320	77,730	77,730	77,730	77,730	77,730	77,730	77,730	77,730	-0.8
Kavaklık Alanı	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	0.0
Nadas Alanı	0	0	13,995	12,810	12,720	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000	1199900.0
Tarım Elverişi Boş Arazi	0	0	5,480	5,480	5,480	4,300	4,300	4,300	4,300	4,300	429900.0
Toplam Tarım Alanı	140,240	132,755	151,830	151,830	153,050	153,050	153,050	153,050	153,079	208,550	48.7

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.
*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.52 Selçuk ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Siğir	2,866	3,320	3,488	3,050	3,475	3,171	2,831	2,919	2,349	2,570	-10.3
Koyun	3,300	3,000	3,210	1,000	2,460	5,400	5,965	6,290	7,970	7,212	118.5
Keçi	3,600	2,720	2,860	4,000	5,000	4,171	4,376	4,931	6,072	5,505	52.9
Tavuk	6,000	5,000	259,010	419,360	417,191	372,283	367,015	100,207	86,250	83,500	1291.7
Arı Kovanı	4,000	3,000	1,000	2,000	3,042	3,401	3,250	3,151	3,202	3,404	-14.9

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.
*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.53 Selçuk ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları (2015)

Tarla Bitkileri	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Pamuk (Kütlü)	6,500	550	3,575	
Buğday (Ekmeklik)	1,300	558	725	
Mısır (Silaj) I.Ürün	1,250	5,500	6,875	
Mısır (Dane) (I.Ürün)	1,000	1,400	1,400	
Fiğ (Yeşil ot)	550	1,500	825	
Mısır (Dane) (II.Ürün)	500	1,000	500	
Mısır (Silaj) II.Ürün	500	4,500	2,250	
Sebzeler	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Domates (Salçalık)	1,950	8,000	15,600	
Domates (Sofralık)	300	4,500	1,350	
Karpuz	700	3,000	2,100	
Enginar	500	1,500	750	
Ispanak	450	1,200	540	
Pırasa	300	2,500	750	
Kavun	300	2,000	600	
Bezelye (Taze)	300	600	180	
Meyveler	Ağaç Sayısı		Verim (kg/ağaç)	Üretim (ton)
	Meyve Veren	Meyve Vermeyen		
Zeytin (Yağlık)	958,600	19,120	15	14,379
Zeytin (Sofralık)	7,000	6,000	35	245
Şeftali (Diğer)	623,400	59,600	50	31,170
Mandalina (Satsuma)	272,000	15,000	70	19,040
Nar	109,500	74,550	30	3,285
İncir	96,500	1,500	35	3,378
Badem	39,800	8,000	10	398
Ayva	22,500	12,000	20	450

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

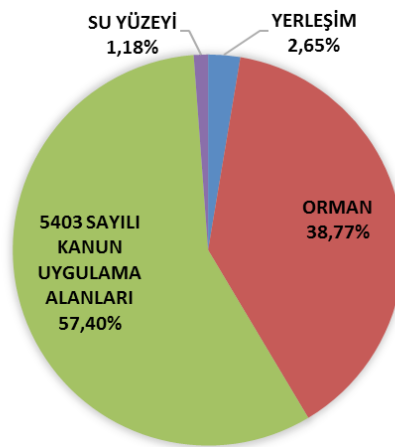
Selçuk İlçesi arazi varlığı, toplam 37.741,62 ha'dır. Bu alanın %38.77'lik bölümü orman mülkiyeti altında ve yaklaşık %2.65'lik bölümü ise yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır. İlçe arazilerinin %57.40'lık bölümü ise Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı sorumluluğu altındaki arazilerden oluşmaktadır (Anonim, 2013). Selçuk İlçesi arazi varlığını oluşturan kullanım şekilleri ve alansal dağılımı aşağıdaki gibidir:

- **Yerleşim Alanları:** Selçuk, Belevi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi'nden alınan verilere göre incelenen bu alanlar, ilçe genelinde 1001,02 ha ile %2.65'lik bir alan kaplamaktadır.
- **Orman:** Bu veriler, devam eden Orman Kadastro çalışmalarından alınmıştır. Orman arazileri 14.632,98ha'lık bir alan ile ilçe yüzölçümünün toplam %38,77'sini oluşturmaktadır.
- **Su yüzeyleri:** İlçe içerisinde 3 adet doğal göl bulunmaktadır. İlçe içerisinde toplam 444 ha'lık bir alanı ve ilçe yüzölçümünün %1,18'ini kaplayan Gebekirse, Akgöl ve Belevi gölleri Küçük Menderes Nehri'nin etkisiyle oluşmuştur. Toprak ve Arazi Sınıflaması Standartları Teknik Talimatına göre su ürünleri yetiştiriciliği sağlayan araziler özel ürün arazileri olarak kabul edilmektedir. Ancak Selçuk İlçesi içerisindeki bu göllerde geçim kaynağı olabilecek düzeyde balıkçılık yapılmamaktadır.
- **Sulama Sahaları:** Selçuk ilçesinde İzmir İl Özel İdaresi tarafından yapılan toplam 192,90 ha sulama sahası bulunmaktadır.

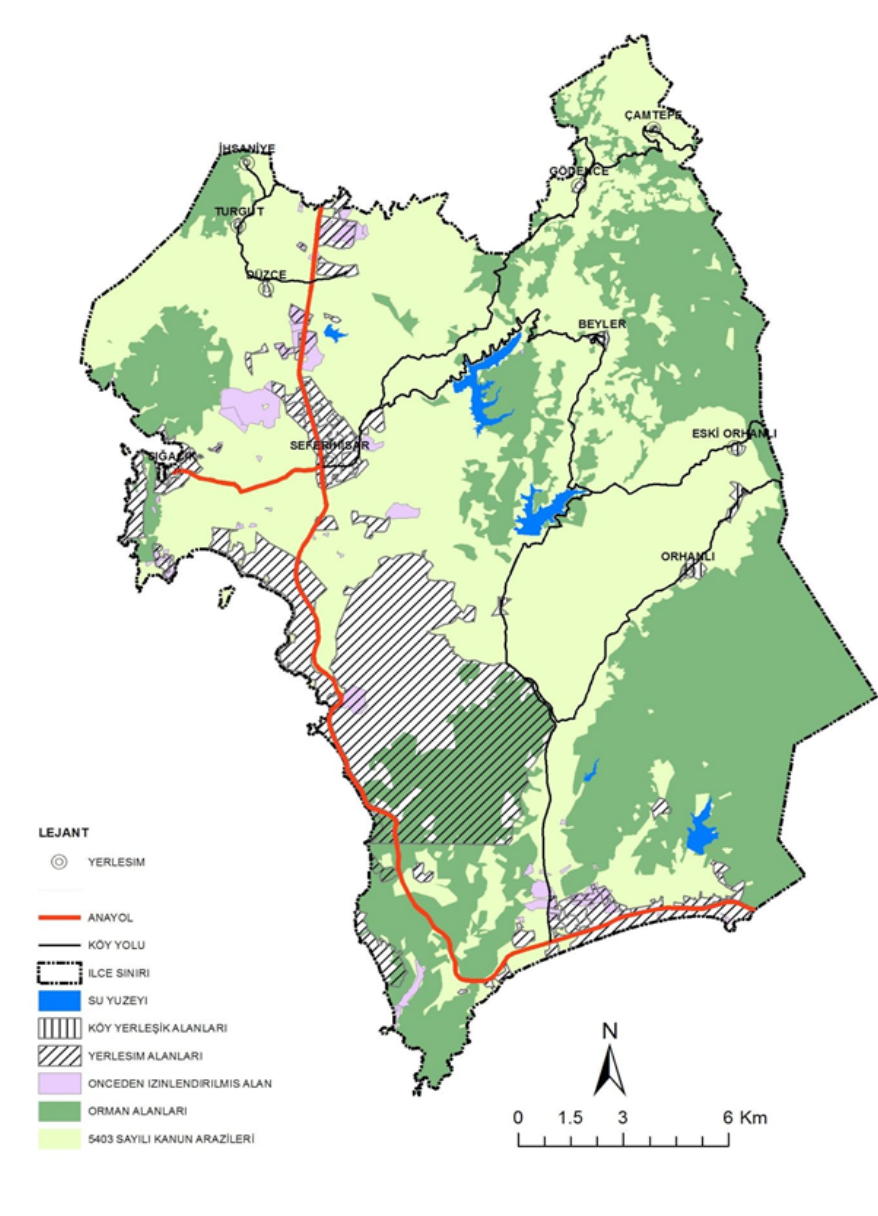
- **5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları:** 5403 Sayılı Kanunda belirtilen Mutlak Tarım Arazileri, Marjinal Tarım Arazileri, Özel Ürün Arazileri, Dikili Tarım Arazilerini içermektedir. Orman, yerleşim ve su yüzeyi dışında kalan ilçe arazileri 5403 sayılı yasa ve yönetmeliğinde belirtilen kriterlere göre incelenmiş ve sınıflandırılan bu araziler 21.663,51 ha ile ilçe yüzölçümünün %57,40'lık bir bölümünü oluşturmaktadır (Tablo 2.54; Şekil 2.79; Şekil 2.80).

Tablo 2.54 Selçuk ilçesi arazi kullanım şekli alansal dağılımı

Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Yerleşim	1001,02
Orman	14.632,98
5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları	21663,51
Su Yüzeyi	444,11
Genel Toplam	37741,62

Şekil 2.79 Selçuk ilçesi arazi kullanım şekli oransal dağılımı

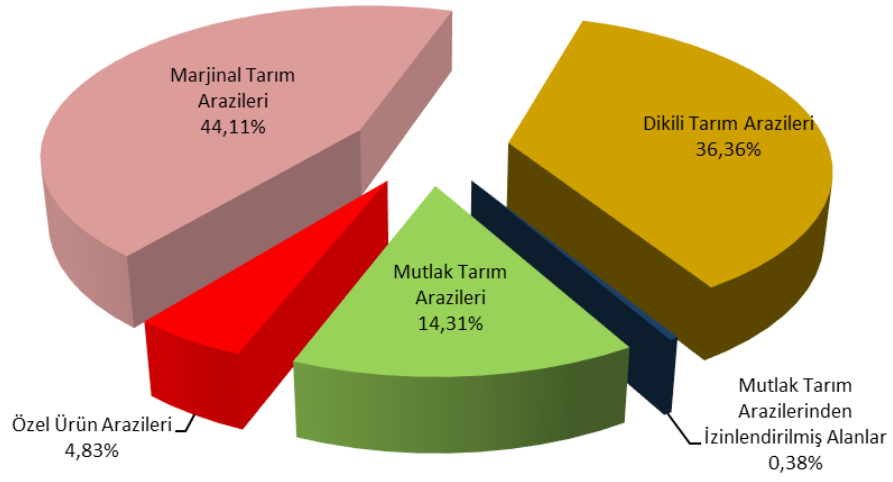

Şekil 2.80 Selçuk ilçesi arazileri kullanım haritası

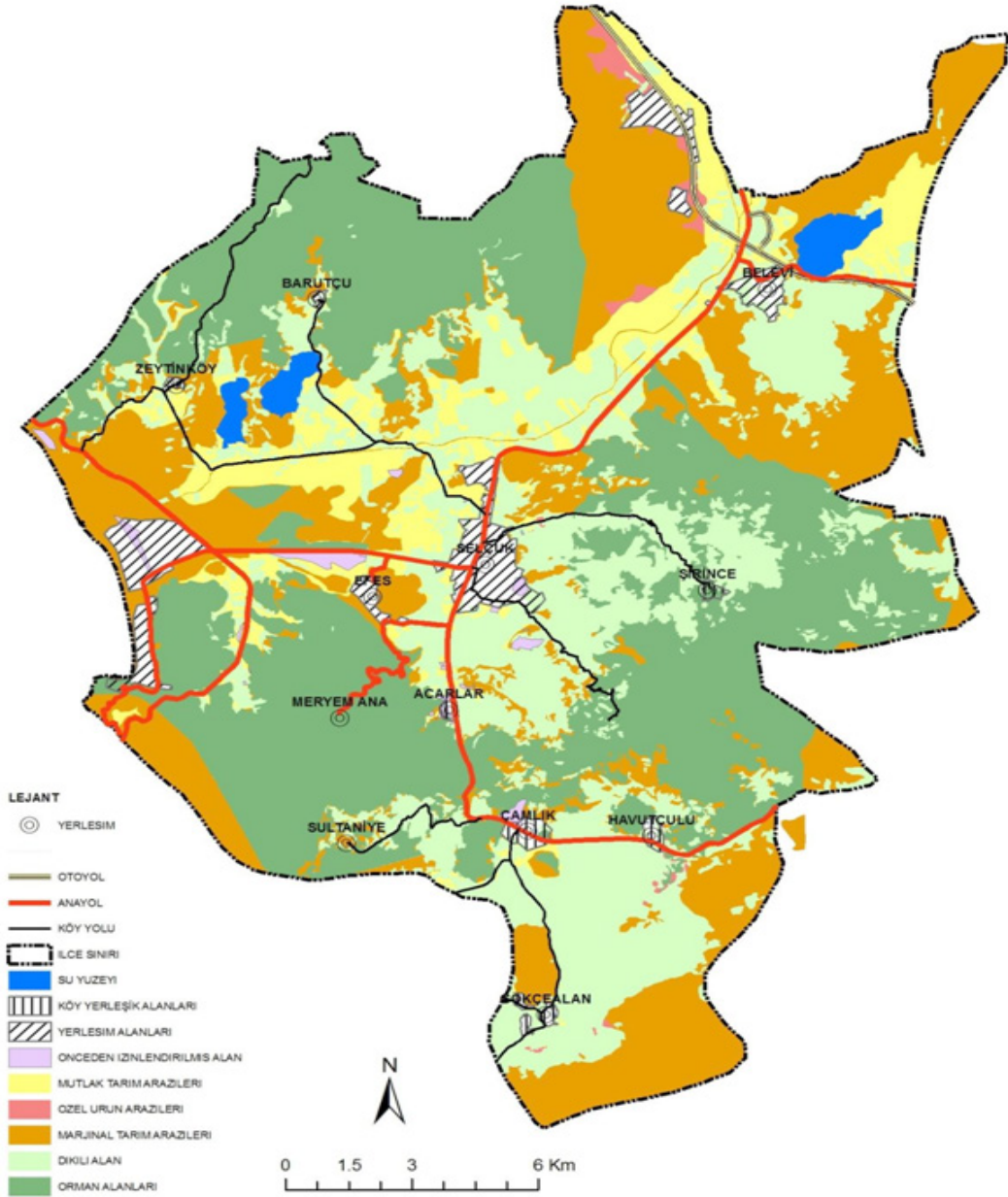
Selçuk İlçesi tarım arazileri varlığının kendi içerisindeki dağılımları incelendiğinde; % 44.11'lik oran ile marjinal tarım arazilerinin en geniş yüzölçümü grubu oluşturduğu, en küçük yüzölçümlü grupların ise % 0.38'lik oran ile mutlak tarım arazilerinden izinlendirilmiş alanlar ile özel ürün arazilerinin (% 4.83) oluşturduğu görülmüştür (Tablo 2.55; Şekil 2.81; Şekil 2.82).

Tablo 2.55 Selçuk ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı

Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Mutlak Tarım Arazileri	3,099.67
Özel Ürün Arazileri	1,047.19
Marjinal Tarım Arazileri	9,555.51
Dikili Tarım Arazileri	7,877.87
Mutlak Tarım Arazilerinden İzinlendirilmiş Alanlar	83.27
Genel Toplam	21,663.51

Şekil 2.81 Selçuk ilçesi, 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı

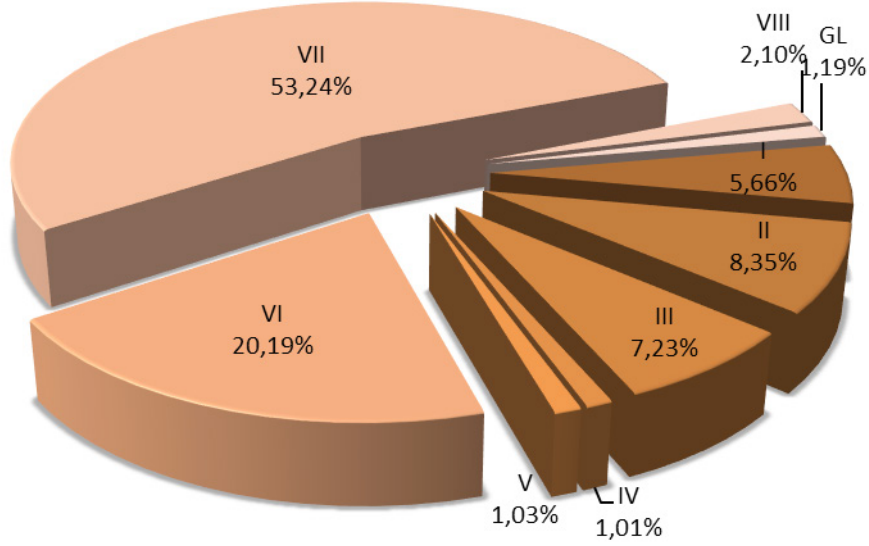

Şekil 2.82 Selçuk ilçesi arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre sınıflandırılmış haritası (Anonim, 2013)

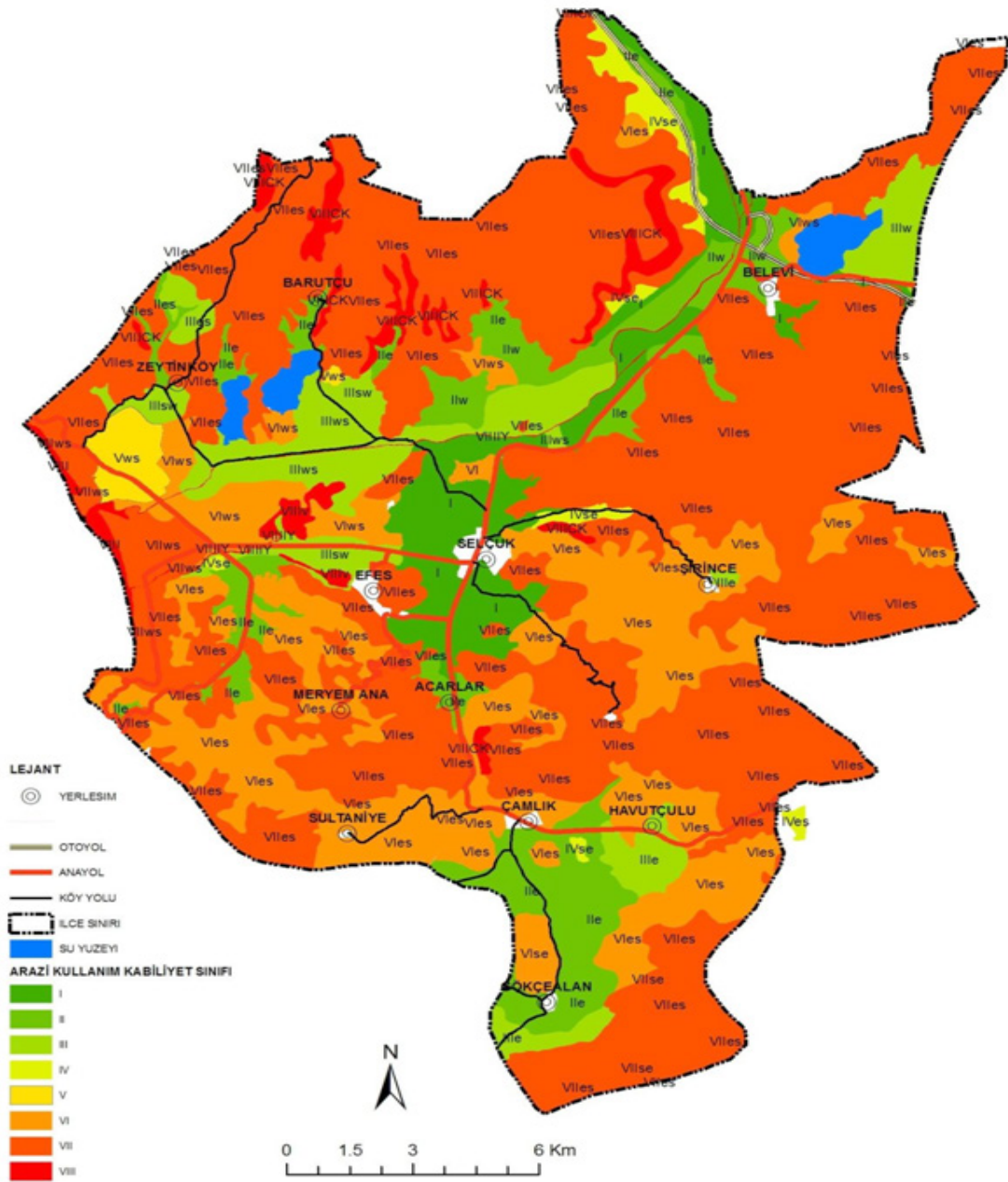
Selçuk İlçesi, arazi kullanım kabiliyet sınıflarına göre incelendiğinde; en fazla yüzölçüme sahip AKK grubunu %52.45'lik bir oran ile VII. sınıf arazilerin oluşturduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, I. II. ve III. sınıf verimli tarım arazilerinin de yaklaşık %21'lik bir bölümü oluşturduğu görülmüştür. Selçuk İlçesi'nde, kırsal kesime istihdam oluşturulabilmesi için verimli tarım arazilerinin korunması gerektiği anlaşılmaktadır (Tablo 2.44 , Şekil 2.83 ve 2.84).

Tablo 2.56 Selçuk ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı

Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfı	Toplam (ha)
I	2102.87
II	3106.31
III	2687.32
IV	377.32
V	382.08
VI	7508.29
VII	19795.77
VIII	779.44
Göl	444.11

Şekil 2.83 Selçuk ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre oransal dağılımı

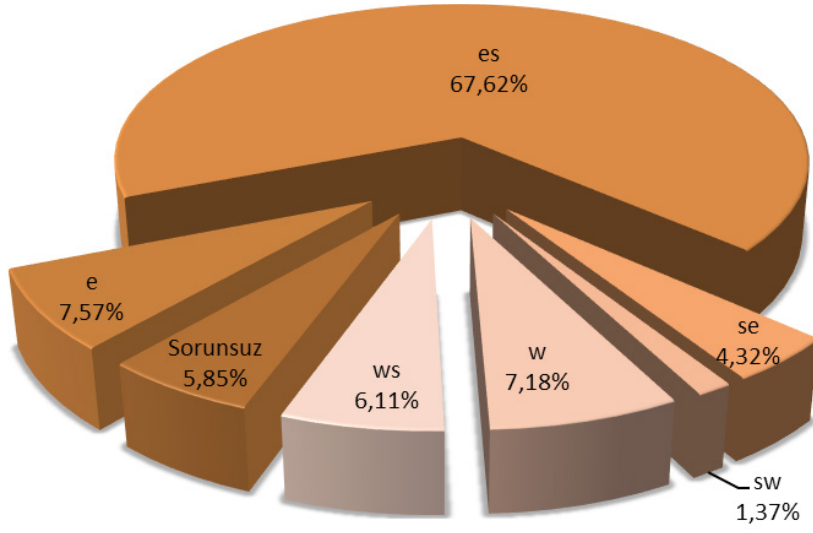

Şekil 2.84 Selçuk ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası

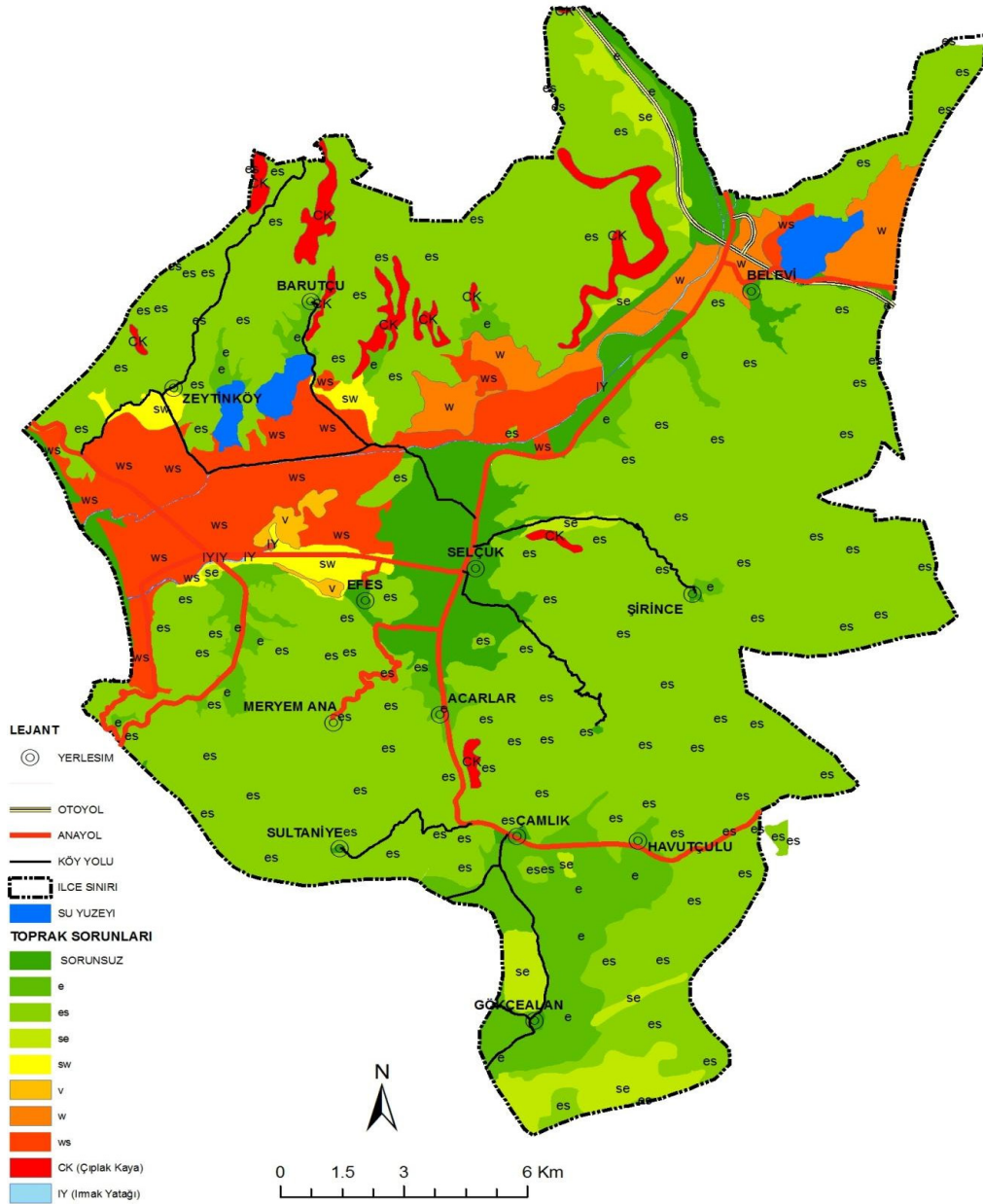
Selçuk İlçesi toprak sorunları açısından incelendiğinde; ilçe arazilerinde görülen toprak yetersizlikleri içerisinde eğim-erozyon ve toprak yetersizliği (es-se) etkisinin birlikte olduğu alanların yaklaşık %72 ile en fazla paya sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, özellikle eğimli arazilerde toprak muhafaza amaçlı çalışmaların bölgede etkili olarak yürütülmesi gereğini ortaya koymaktadır (Tablo 2.57, Şekil 2.85, Şekil 2.86).

Tablo 2.57 Selçuk ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı

Toprak Sorunları	Toplam (Ha)
Sorunsuz	2102.87
e	2721.25
es	24315.74
se	1551.88
sw	491.39
w	2580.99
ws	2195.84

Şekil 2.85 Selçuk ilçesi arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı

Şekil 2.86 Selçuk ilçesi arazileri toprak sorunları haritası

Tire

Tire İlçesi'nde tarım alanlarında son on yılda %39.9'luk azalma görülmektedir. En önemli artış süs bitkileri alanlarında (%145.4) yaşanmıştır. Bunu meyve (%59.9) ve zeytin (%8.8) alanları takip etmiştir. İlçede sebze alanı %97.4, bağ alanı %67.4, tarla alanı %42.1, narenciye alanı %31.6, azalmıştır. Tarıma elverişli boş arazi kalmamıştır (Tablo 2.58).

İlçenin tavuk (%201.8), koyun (%102.0) ve sığır (%88.2) varlığında önemli artışlar meydana gelmiştir. Arı kovanı (%55.3) ve keçi (%5.5) varlığı azalmıştır (Tablo 2.59).

Silajlık mısır (birinci ve ikinci ürün), ekmeklik buğday, dane mısır, fiğ, patates ve arpa önemli tarla bitkileridir. İlçede sebze üretimi önemli ürünler sırasıyla, salçalık domates, karpuz, salçalık biber, taze fasulye, kavun, taze soğan, beyaz lahana, taze börülce, taze bezelye, patlıcan ve çarliston biberdir. Yağlık zeytin. İncir, şeftali, armut, kestane, ceviz, elma, kayısı, nar ve kiraz önemli meyvelerdir (Tablo 2.60).

Tablo 2.58 Tire ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı (dekar)

Alan	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Tarla Alanı	182,810.0	181,425.0	144,370.0	127,045.0	127,045.0	125,382.0	121,550.0	123,150.0	105,800.0	105,800.0	-42.1
Sebze Alanı	76,201.1	68,626.1	68,696.1	68,696.0	68,075.0	68,001.0	71,833.0	67,913.0	70,630.0	2,019.0	-97.4
Süs Bitkileri Alanı	13.5	123.7	61.9	61.9	283.7	283.7	283.7	371.0	1,107.0	33.0	145.4
Bağ Alanı	4,000.0	4,005.0	1,327.0	1,327.0	1,327.0	1,327.0	1,326.0	1,326.0	1,326.0	1,306.0	-67.4
Meyve Alanı	29,790.0	29,790.0	31,340.0	32,340.0	33,005.0	34,069.0	34,085.0	32,144.0	47,598.0	47,648.0	59.9
Narenciye Alanı	190.0	180.0	180.0	180.0	180.0	180.0	180.0	180.0	180.0	130.0	-31.6
Zeytin Alanı	43,930.0	43,930.0	44,960.0	44,960.0	45,885.0	46,485.0	47,785.0	47,785.0	47,785.0	47,795.0	8.8
Kavaklık Alanı	350.0	350.0	350.0	350.0	350.0	350.0	350.0	350.0	350.0	350.0	0.0
Nadas Alanı	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Tarım Elverişi Boş Arazi	3,880.0	3,880.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-100.0
Toplam Tarım Alanı	341,164.6	332,309.8	291,285.0	274,959.9	276,150.7	276,077.7	277,392.7	273,219.0	274,776.0	205,081.0	-39.9

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.
*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.59 Tire ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Siğir	47,630	50,802	58,142	55,913	54,800	51,581	55,203	57,685	84,877	89,616	88.2
Koyun	22,250	22,205	25,000	18,500	25,400	26,620	30,800	31,310	39,860	44,950	102.0
Keçi	2,800	2,800	3,000	4,950	3,400	1,500	2,035	2,400	2,535	2,645	-5.5
Tavuk	484,000	241,000	137,000	481,100	478,000	420,000	450,000	663,000	1,162,400	1,460,717	201.8
Arı Kovanı	18,650	15,950	1,600	8,350	7,800	7,800	8,100	8,476	8,726	8,338	-55.3

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.
*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.60 Tire ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları (2015)

Tarla bitkileri	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Mısır (Silaj) II.Ürün	63,000	4,500	283,500.0	
Mısır (Silaj) I.Ürün	15,106	5,500	83,083.0	
Buğday (Ekmeklik)	33,650	355	11,931.8	
Mısır (Dane) (I.Ürün)	19,550	1,350	26,392.5	
Fiğ (Yeşil ot)	15,200	1,100	16,720.0	
Patates (I. Ürün)	6,300	3,500	22,050.0	
Arpa (Diğer)	6,000	301	1,806.0	
Sebzeler	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Domates (Salçalık)	15,000	5,065	75,975	
Karpuz	13,450	4,000	53,800	
Biber (Salçalık)	11,600	2,500	29,000	
Fasulye (Taze)	6,100	1,000	6,100	
Kavun	6,000	3,000	18,000	
Soğan (Taze)	2,000	1,500	3,000	
Lahana (Beyaz)	1,950	3,000	5,850	
Börülce (Taze)	1,700	800	1,360	
Bezelye (Taze)	1,550	750	1,163	
Patlıcan	1,480	3,000	4,440	
Biber (Sivri,Çarliston)	1,350	1,500	2,025	
Meyveler	Ağaç Sayısı		Verim (kg/ağaç)	Üretim (ton)
	Meyve Veren	Meyve Vermeyen		
Zeytin (Yağlık)	857,600	267,900	20	17,152
İncir	749,000	17,800	25	18,725
Şeftali (Diğer)	350,000	70,250	45	15,750
Armut	28,000	1,000	25	700
Kestane	23,000	700	30	690
Ceviz	19,200	1,900	35	672
Elma (Diğer)	11,500	-	25	288
Kayısı	9,070	-	50	454
Nar	9,000	3,500	30	270
Kiraz	7,450	530	25	186

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015

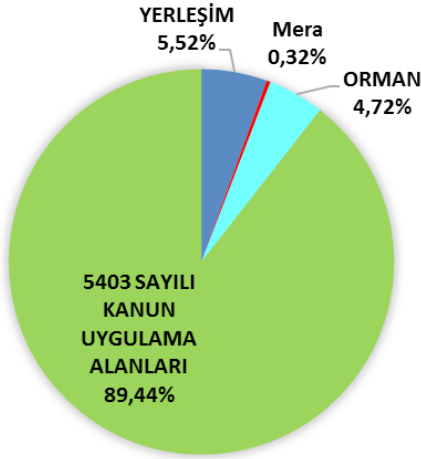
Tire İlçesi arazi varlığı, toplam 74.984,25 ha'dır. Bu alanın %4.72'lik bölümü orman mülkiyeti altında ve yaklaşık %5.52'lik bölümü ise yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır. İlçe arazilerinin %89.44'lük bölümü ise Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı sorumluluğu altındaki arazilerden oluşmaktadır (Anonim, 2013). Tire ilçesi arazi varlığını oluşturan kullanım şekilleri ve alansal dağılımı aşağıdaki gibidir:

- **Mera:** İlçede Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü tarafından tescili yapılmış 23 parsel mera bulunmaktadır. Bu araziler 240,72 ha alan kaplamakta ve Tire ilçesi alanın %0.32'sini kaplamaktadır.
- **Yerleşim Alanları:** İlçe genelinde 4.138,46 ha ile %5.52'lik bir alan kaplamaktadır.
- **Orman:** Bu veriler, devam eden Orman Kadastro çalışmalarından alınmıştır. Tire'de 3.538,68 ha'lık bir orman varlığı bulunmaktadır. Orman arazileri ilçe yüzölçümünün toplam %4.72'sini oluşturmaktadır.

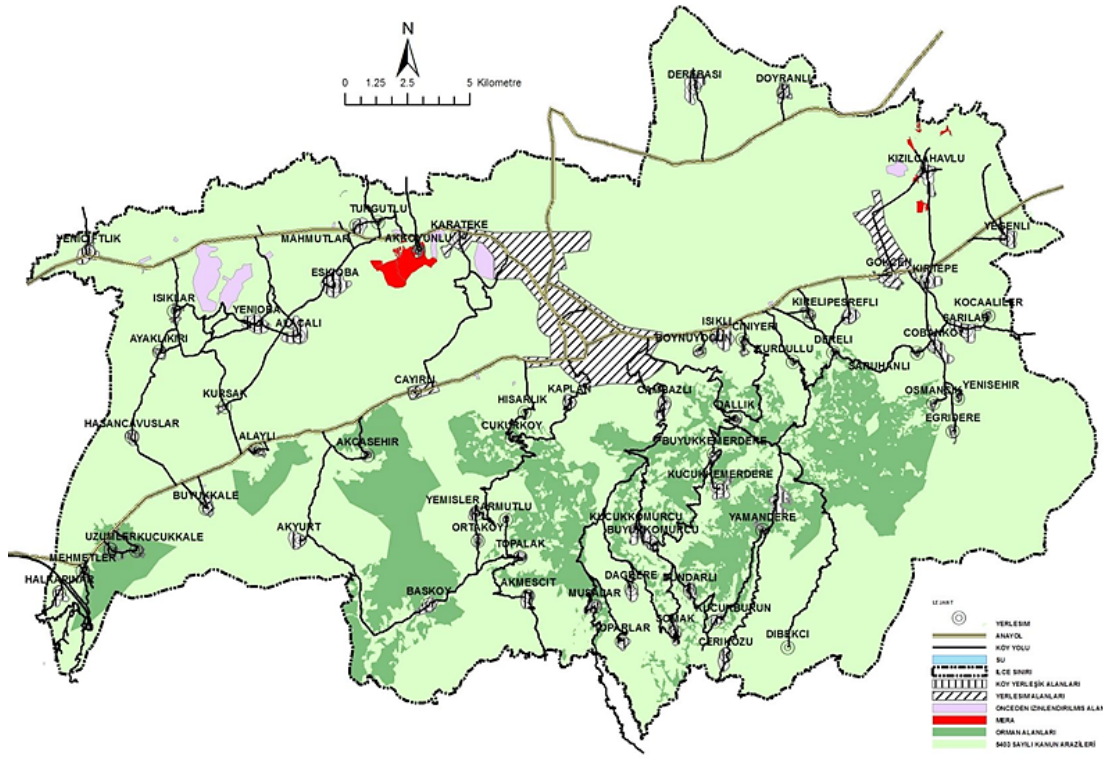
- **5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları:** 5403 sayılı Kanunda belirtilen Mutlak Tarım Arazileri, Marjinal Tarım Arazileri, Özel Ürün Arazileri, Dikili Tarım Arazilerini içermektedir. Orman ve yerleşim alanı dışında kalan ilçe arazileri 5403 sayılı yasa ve yönetmeliğinde belirtilen kriterlere göre incelenmiş ve sınıflandırılan bu araziler 67.066,39 ha ile Tire alanın %89,44'lük bölümünü içermektedir (Tablo 2.61; Şekil 2.87; Şekil 2.88).

Tablo 2.61 Tire ilçesi arazi kullanım şekli alansal dağılımı

Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Yerleşim	4138,46
Mera	240,72
Orman	3.538,68
5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları	67.066,39
Genel Toplam	74.984,25

Şekil 2.87 Tire ilçesi arazi kullanım şekli oransal dağılımı

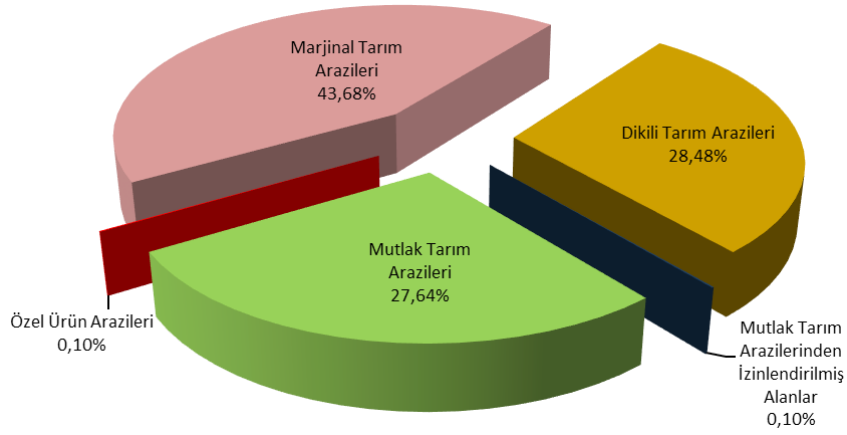

Şekil 2.88 Tire ilçesi arazileri kullanım haritası

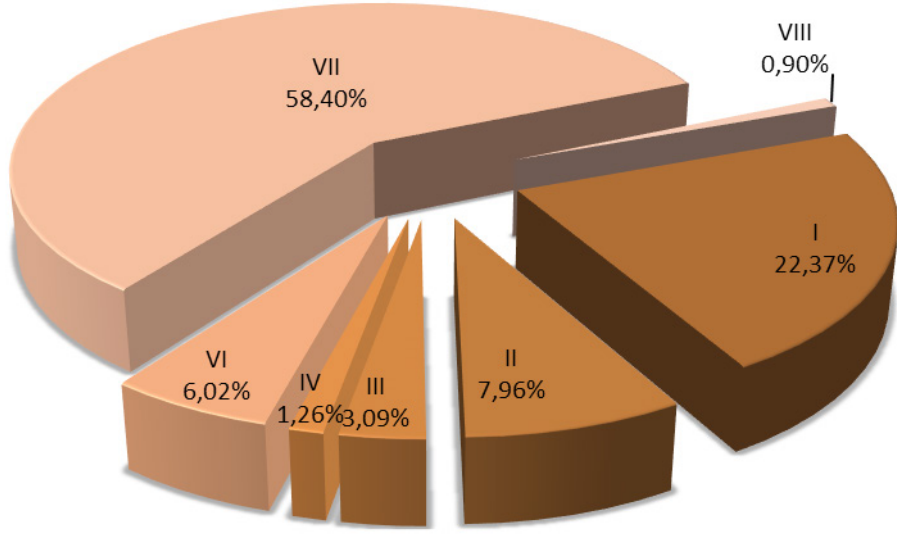
Tire İlçesi'nin 5403 sayılı toprak koruma yasası lejantına göre tarım arazileri varlığı incelendiğinde; %43.68'lik oran ile marjinal tarım arazilerinin en geniş yüzölçümü grubu oluşturduğu, en küçük yüzölçümlü grupların ise % 0.10'luk oran ile mutlak tarım arazilerinden izinlendirilmiş alanlar ile özel ürün arazileri olduğu görülmüştür (Tablo 2.62; Şekil 2.89; Şekil 2.90).

Tablo 2.62 Tire ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı

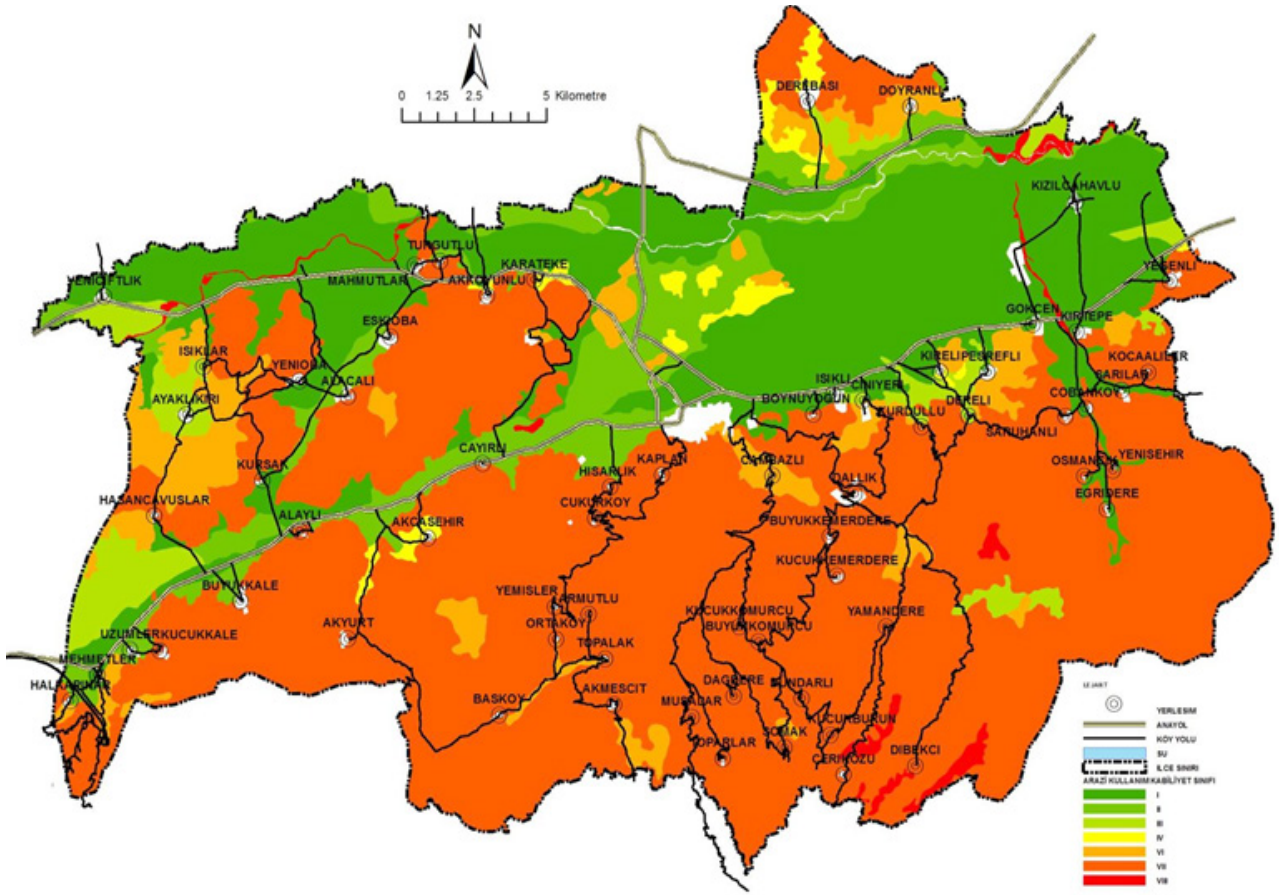
Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Mutlak Tarım Arazileri	18.535,19
Özel Ürün Arazileri	66,25
Marjinal Tarım Arazileri	29.297,19
Dikili Tarım Arazileri	19.102,03
Mutlak Tarım Arazilerinden İzinlendirilmiş Alanlar	65,73
Genel Toplam	67.066,39

Şekil 2.89 Tire ilçesi 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı

Şekil 2.91 Tire ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre (AKK) oransal dağılımı

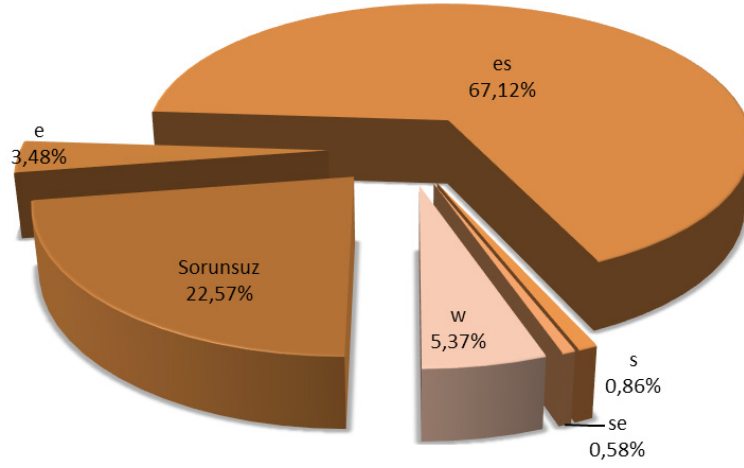

Şekil 2.92 Tire ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası

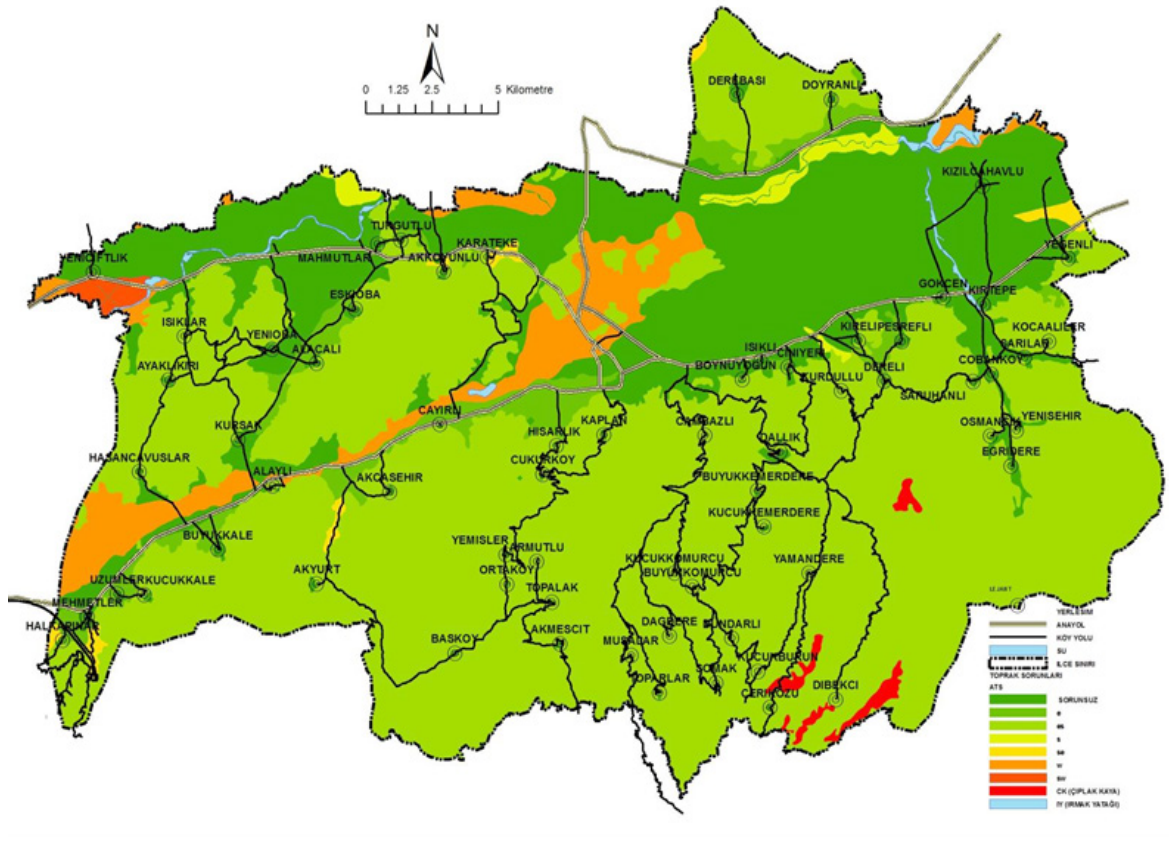
Toprak sorunları açısından, Tire arazilerinde görülen toprak yetersizlikleri içerisinde eğim-erozyon ve toprak yetersizliği (es-se) etkisinin birlikte olduğu alanların % 68'lik bir oran ile en fazla yüzölçüme sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, özellikle eğimli arazilerde toprak muhafaza amaçlı çalışmaların bölgede etkili olarak yürütülmesi gereğini ortaya koymaktadır (Tablo 2.64; Şekil 2.93; Şekil 2.94).

Tablo 2.64 Tire ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı

Toprak Sorunları	Toplam (Ha)
Sorunsuz	16438,64
e	2537,55
es	48881,43
s	627,04
se	425,18
w	3912,65

Şekil 2.93 Tire ilçe arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı

Şekil 2.94 Tire ilçesi arazileri toprak sorunları haritası

Torbalı

Torbalı İlçesi'nin en yüksek rakımı 781 m ile Keçikalesi Dağı tepesidir. En düşük rakım ise 15-20 m ile ilçenin güney kısmına düşen ovalardır. Yörenin mevcut toprak yapısı verimli olup, her türlü hububat ve endüstriyel bitkiler (pamuk, mısır, tütün vb.) ile sebze ve meyve yetiştirilir. Ayrıca dağ eteklerinde zeytinlikler mevcut olup, dağlar ise çam ağaçları ile kaplıdır.

Torbalı İlçesi tarım alanlarında son on yıllık dönemde %9.9'luk bir azalma söz konusudur. Sebze, bağ, narenciye ve süs bitkileri alanlarına azalma meydana gelirken, zeytin, meyve ve tarla alanları artmıştır. Tarıma elverişli boş araziler son on yılda %62.5 azalmıştır (Tablo 2.65). İlçedeki sığır, koyun, keçi ve tavuk sayıları artarken, arı kovanı varlığında düşüş yaşanmıştır (Tablo 2.66).

İlçede dane mısır, silajlık mısır, ekmeklik buğday, pamuk, fiğ ve arpa önemli tarla ürünleridir. Salçalık ve sofralık domates, fasulye, turşuluk hıyar, brokoli, pırasa, bezelye, karpuz ve bamya önemli sebzelerdir. Yağlık ve sofralık zeytin, şeftali, incir, nar, erik, mandalina ve armut ise önemli meyvelerdir (Tablo 2.67).

Tablo 2.65 Torbalı ilçesinin son 10 yıllık tarım alanı dağılımı (dekar)

Alan	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Tarla Alanı	140,262	147,867	142,657	140,112	140,547	140,546	95,820	121,050	136,726	150,756	7.5
Sebze Alanı	55,844	55,886	57,176	62,278	61,823	61,822	65,484	65,484	65,385	5,440	-90.3
Süs Bitkileri Alanı	446	952	487	487	569	569	566	571	530	429	-3.8
Bağ Alanı	12,030	12,310	12,355	10,170	10,170	10,170	9,100	9,100	9,100	9,009	-25.1
Meyve Alanı	9,630	8,895	9,100	10,775	10,795	10,795	10,276	10,276	10,381	10,381	7.8
Narenciye Alanı	330	330	330	328	328	328	300	253	300	300	-9.1
Zeytin Alanı	59,750	69,215	70,435	72,845	72,845	72,845	72,000	72,000	77,175	77,175	29.2
Kavaklık Alanı	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	0.0
Nadas Alanı	0	0	0	0	0	0	25,197	0	0	0	0.0
Tarım Elverişi Boş Arazi	5,383	5,383	8,955	4,569	2,199	2,200	20,529	20,496	4,820	2,021	-62.5
Toplam Tarım Alanı	283,825	300,988	301,645	301,714	299,426	299,425	299,422	299,380	304,567	255,661	-9.9

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.66 Torbalı ilçesinin son 10 yıllık hayvancılık verileri

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Siğir	19,000	24,935	24,500	18,900	19,960	26,185	26,087	25,731	27,395	24,622	29.6
Koyun	10,840	10,900	9,825	10,000	6,500	17,045	16,898	14,594	15,535	16,240	49.8
Keçi	5,898	6,000	5,450	1,500	1,650	9,700	9,571	8,400	8,720	9,050	53.4
Tavuk	2,185,617	3,517,000	4,799,000	3,858,000	3,964,000	3,937,700	3,733,850	3,429,160	4,140,000	3,555,435	62.7
Arı Kovanı	10,000	6,000	8,000	6,250	6,337	7,545	10,540	9,472	9,350	9,520	-4.8

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

*2006 yılı 100 alınmıştır.

Tablo 2.67 Torbalı ilçesinde bazı ürünlerin üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları (2015)

Tarla bitkileri	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Mısır (Dane) (I.Ürün)	60,575	1,600	96,920.0	
Mısır (Silaj) I.Ürün	37,410	6,000	224,460.0	
Buğday (Ekmeklik)	20,050	522	10,472.5	
Pamuk (Kütlü)	15,730	700	11,011.0	
Mısır (Silaj) II.Ürün	8,240	4,500	37,080.0	
Fiğ (Yeşil ot)	7,840	1,100	8,624.0	
Arpa (Diğer)	5,650	432	2,442.3	
Sebzeler	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Domates (Salçalık)	28,350	8,600	243,810	
Fasulye (Taze)	5,225	1,700	8,883	
Domates (Sofralık)	4,830	6,500	31,395	
Hıyar (Turşuluk)	3,915	2,300	9,005	
Brokoli	3,280	1,800	5,904	
Pırasa	2,930	4,000	11,720	
Bezelye (Taze)	2,440	1,000	2,440	
Karpuz	2,240	4,500	10,080	
Bamya	2,150	450	968	
	Ağaç Sayısı			
Meyveler	Meyve Veren	Meyve Vermeyen	Verim (kg/ağaç)	Üretim (ton)
Zeytin (Yağlık)	1,095,190	171,640	12	13,142
Zeytin (Sofralık)	291,800	9,875	15	4,377
Şeftali (Diğer)	160,535	22,600	40	6,421
İncir	31,160	3,955	50	1,558
Nar	16,700	156,876	40	668
Erik	14,450	3,250	25	361
Mandalina (Satsuma)	10,100	1,500	37	374
Armut	9,530	2,350	25	238

Kaynak: GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015.

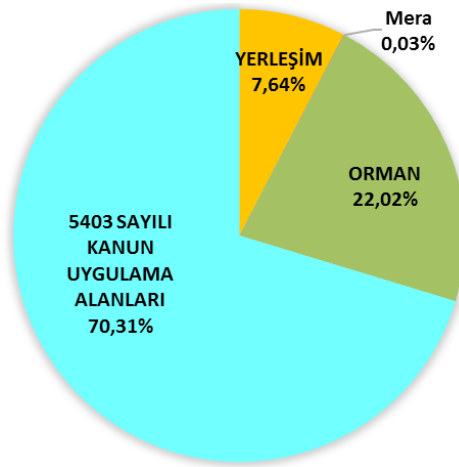
Torbalı İlçesi arazi varlığı, toplam 54.604,38 ha'dır. Bu alanın %22.02'lik bölümü orman mülkiyeti altında ve yaklaşık %7.64'lük bölümü ise yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır. İlçe arazilerinin %70.31'lik bölümü ise Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı sorumluluğu altındaki arazilerden oluşmaktadır (Anonim, 2013). Torbalı ilçesi arazi varlığını oluşturan kullanım şekilleri ve alansal dağılımı aşağıdaki gibidir:

- **Mera:** İlçede Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü tarafından tescili yapılmış 3 parsel mera bulunmaktadır. Bu araziler ilçe genelinde 15,58 ha alan kaplamakta ve ilçe yüzölçümünün %0,03'ünü oluşturmaktadır.
- **Yerleşim Alanları:** Torbalı Belediyesi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi'nden alınan verilere göre incelenen bu alanlar, ilçe genelinde 4172,79 ha ile %7,64'lük bir alan kaplamaktadır.
- **Orman:** Bu veriler, devam eden Orman Kadastro çalışmalarından alınmıştır. İlçe içerisinde 12.021,31ha'lık bir alan ile bulunmaktadır. Orman arazileri ilçe yüzölçümünün toplam %22,02'sini kaplamaktadır.
- **Sulama Sahaları:** Torbalı ilçesinde eski İzmir İl Özel İdaresi tarafından yapılmış toplam 2314,60 ha sulama sahası bulunmaktadır.
- **5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları:** 5403 sayılı Kanunda belirtilen Mutlak Tarım Arazileri, Marjinal

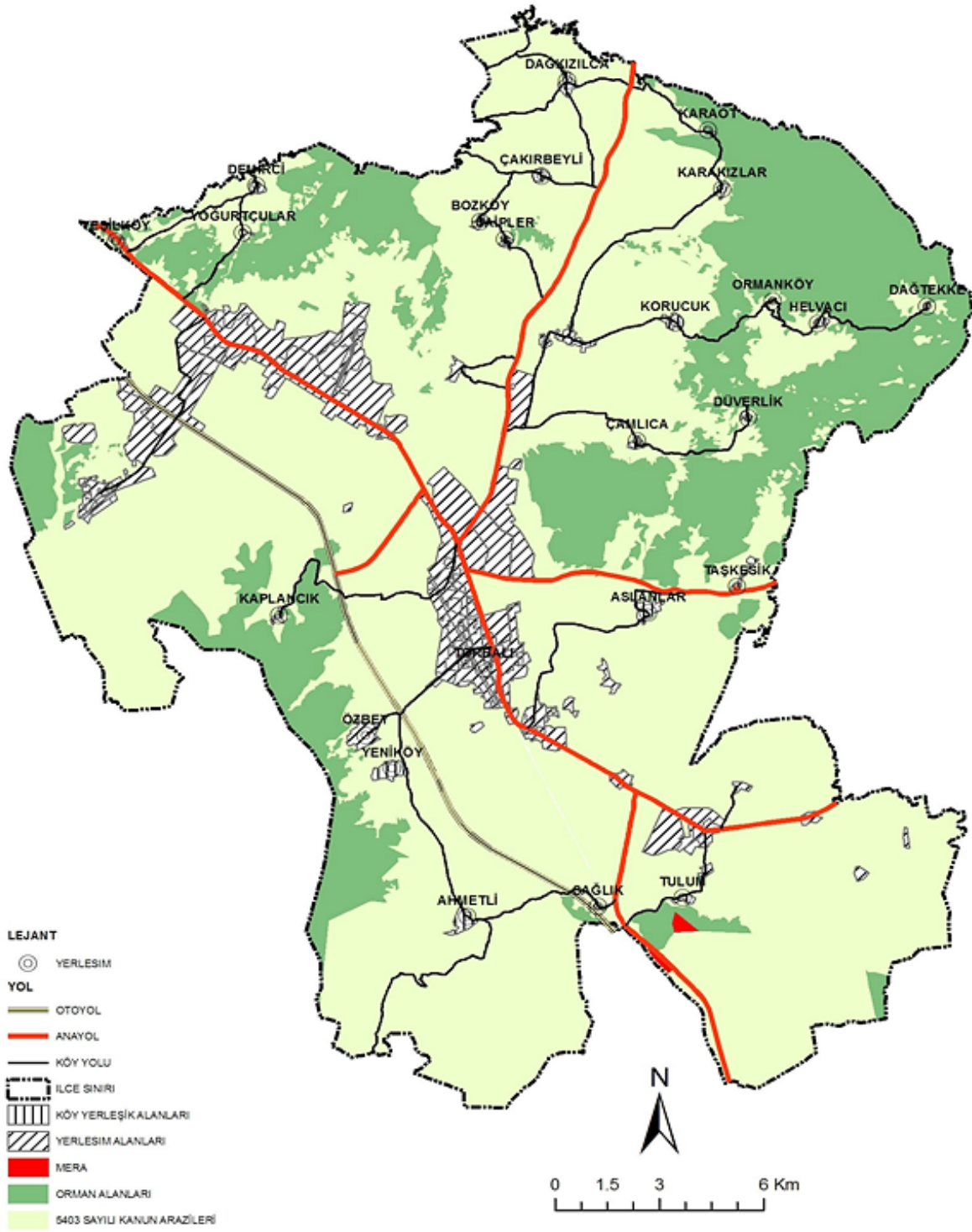
Tarım Arazileri, Özel Ürün Arazileri, Dikili Tarım Arazilerini içermektedir. Orman, yerleşim ve su yüzeyi dışında kalan ilçe arazileri 5403 sayılı yasa ve yönetmeliğinde belirtilen kriterlere göre incelenmiş ve sınıflandırılan bu araziler 38394,70 ha ile ilçe yüzölçümünün %70,31'lik bölümünü içermektedir (Tablo 2.68; Şekil 2.95; Şekil 2.96).

Tablo 2.68 Torbalı ilçesi arazi kullanım şekli alansal dağılımı

Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Yerleşim	4172,79
Mera	15,58
Orman	12.021,31
5403 Sayılı Kanun Uygulama Alanları	38394,70
Genel Toplam	54604,38

Şekil 2.95 Torbalı ilçesi arazi kullanım şekli oransal dağılımı

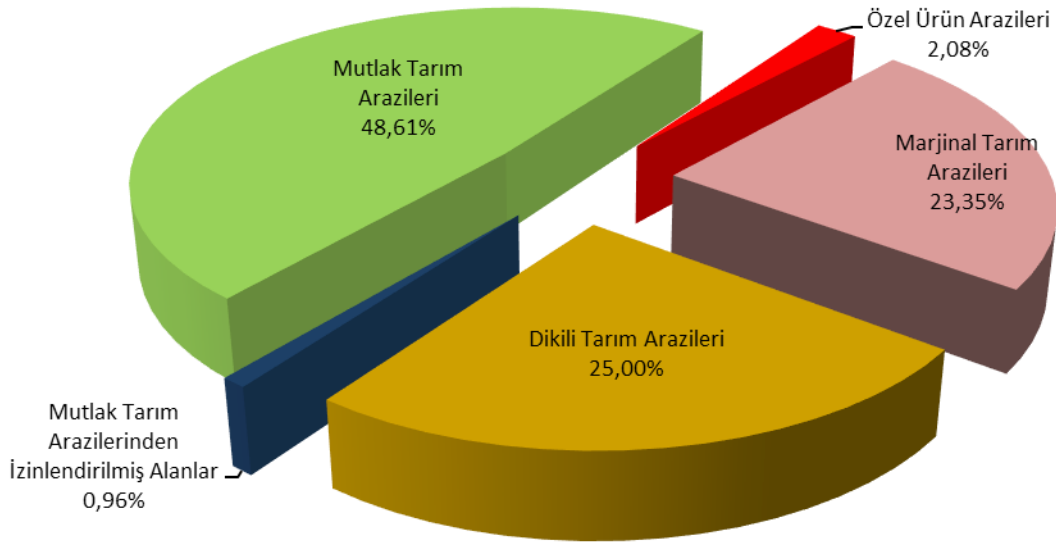

Şekil 2.96 Torbalı ilçesi arazileri kullanım haritası

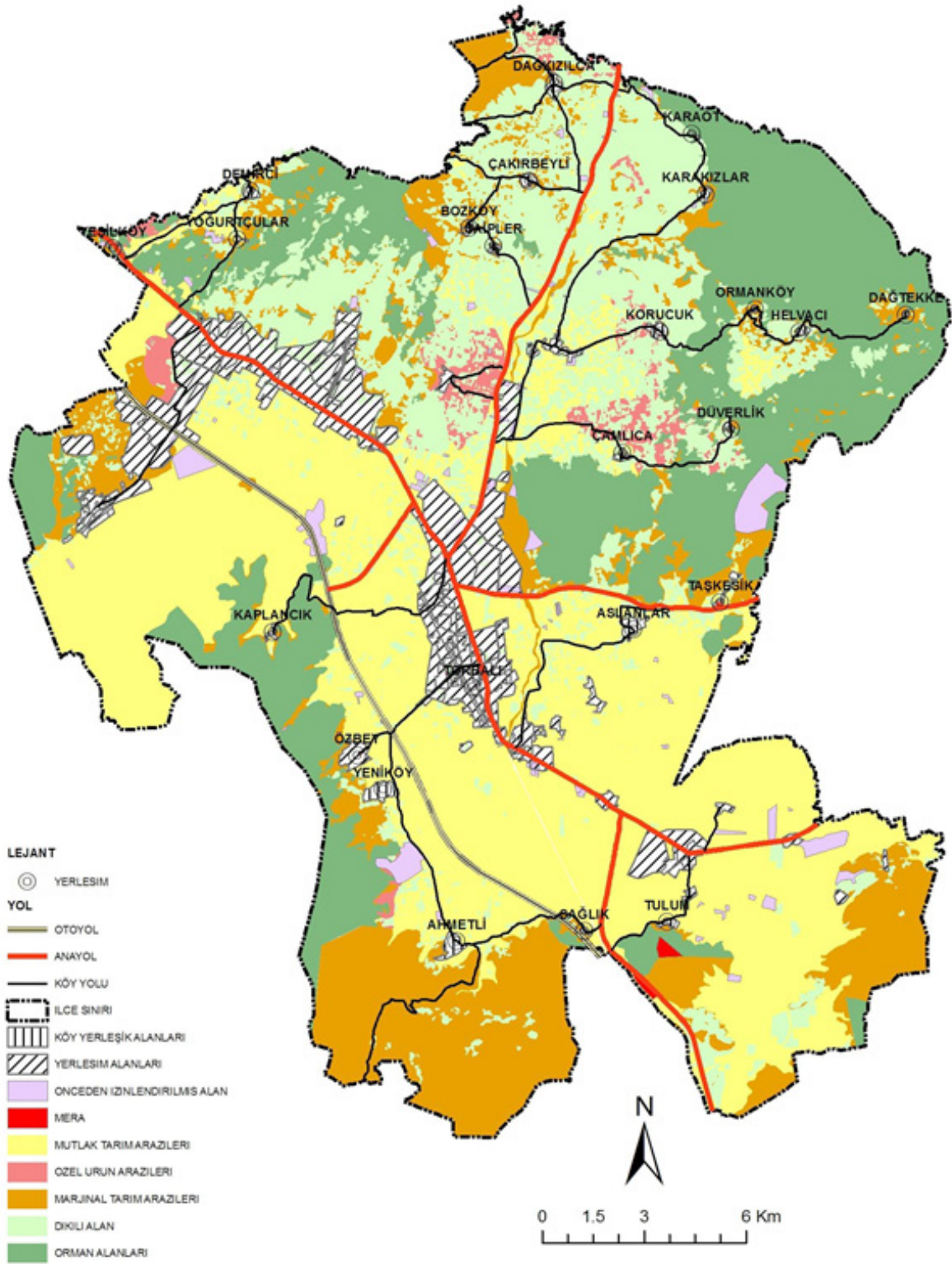
Torbalı İlçesi'nin 5403 sayılı toprak koruma yasası lejantına göre tarım arazileri varlığı incelendiğinde; % 48.61'lik oran ile mutlak tarım arazilerinin en geniş yüzölçümü grubu oluşturduğu, en küçük yüzölçümlü grupların ise % 0.96'lık oran ile mutlak tarım arazilerinden izinlendirilmiş alanlar ile özel ürün arazilerinin (%2.08) oluşturduğu görülmüştür (Tablo 2.69; Şekil 2.97; Şekil 2.98).

Tablo 2.69 Torbalı ilçe bütünü arazilerinin 5403 sayılı yasa lejantına göre alansal dağılımı

Arazi Kullanım Şekli	Toplam (ha)
Mutlak Tarım Arazileri	18.665,19
Özel Ürün Arazileri	799,74
Marjinal Tarım Arazileri	8.965,03
Dikili Tarım Arazileri	9.597,85
Mutlak Tarım Arazilerinden İzinlendirilmiş Alanlar	366,89
Genel Toplam	38.394,70

Şekil 2.97 Torbalı ilçesi 5403 sayılı kanun lejantına göre arazi sınıflarının oransal dağılımı

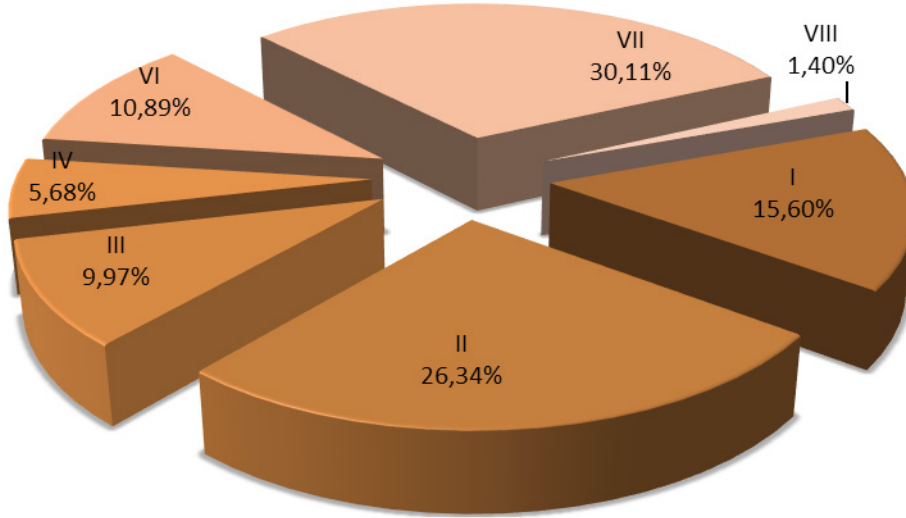

Şekil 2.98 Torbalı ilçesi arazilerinin 5403 sayılı kanun lejantına göre sınıflandırılması (Anonim, 2013).

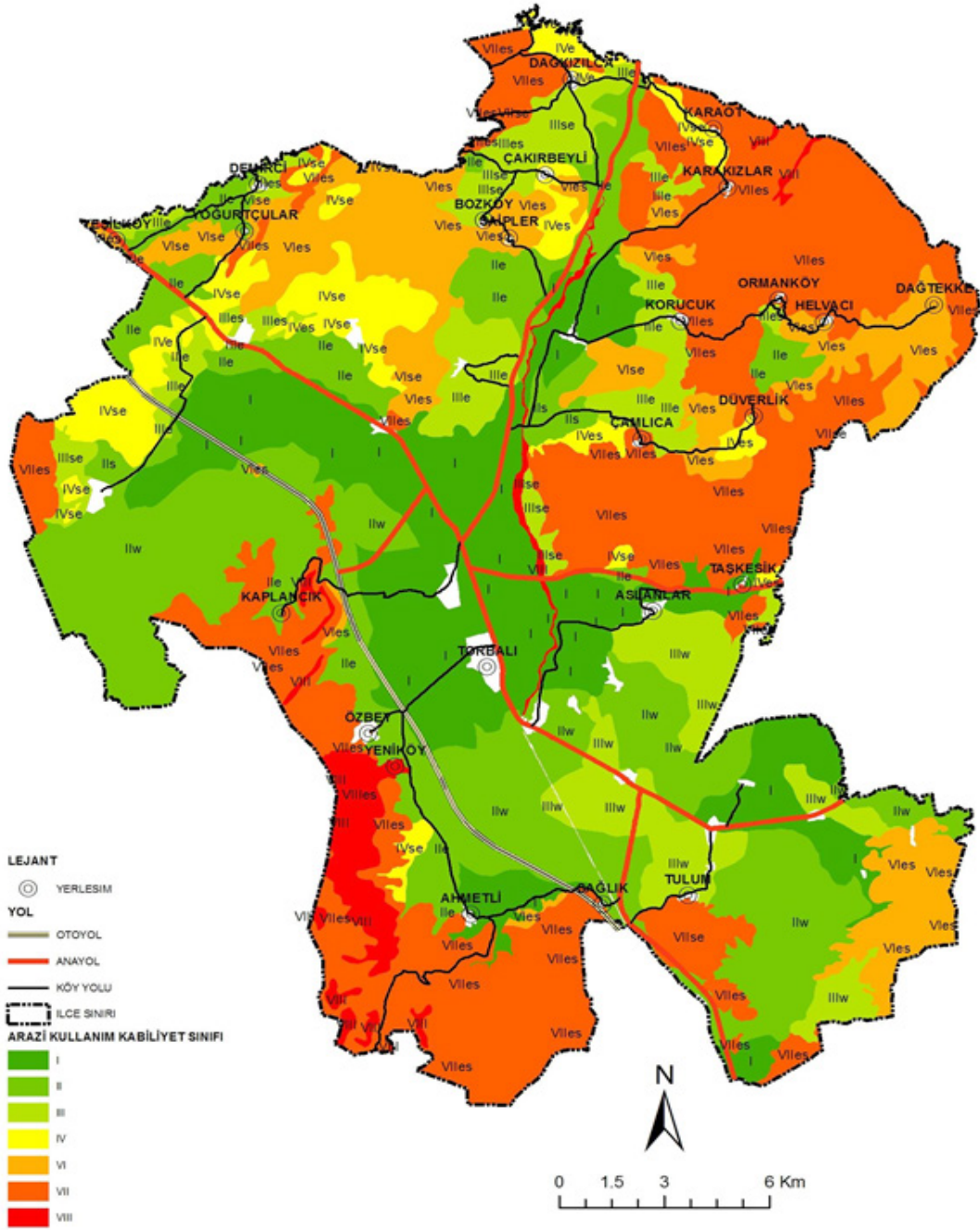
Torbalı İlçesi için en fazla yüzölçüme sahip arazi kullanım kabiliyeti grubunu % 58.40'lık bir oran ile VII. sınıf arazilerin oluşturduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, I. II. ve III. sınıf verimli tarım arazilerinin de yaklaşık % 33 lük bir bölümü oluşturduğu görülmüştür (Tablo 2.70; Şekil 2.99; Şekil 2.100).

Tablo 2.70 Torbalı ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre alansal dağılımı

Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfı	Toplam (ha)
I	8075,62
II	13634,5
III	5161,07
IV	2942,24
VI	5638,42
VII	15584,78
VIII	725,21

Şekil 2.99 Torbalı ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıflarına göre (AKK) oransal dağılımı

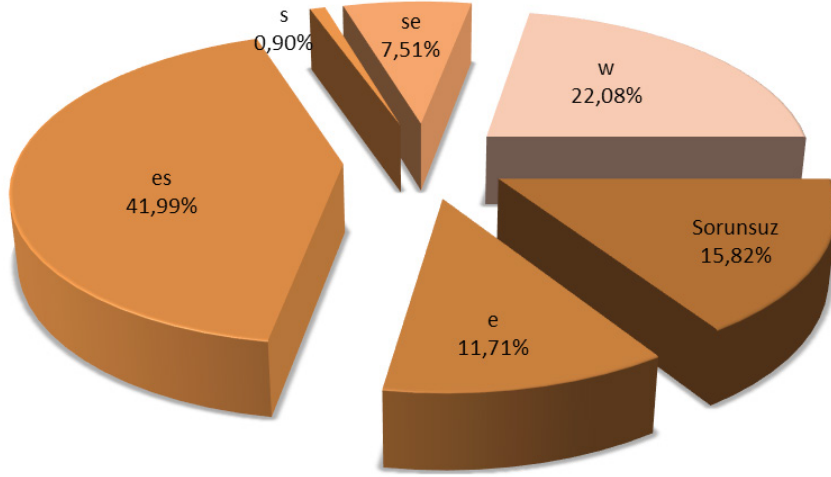

Şekil 2.100 Torbalı ilçesi arazilerinin kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritası

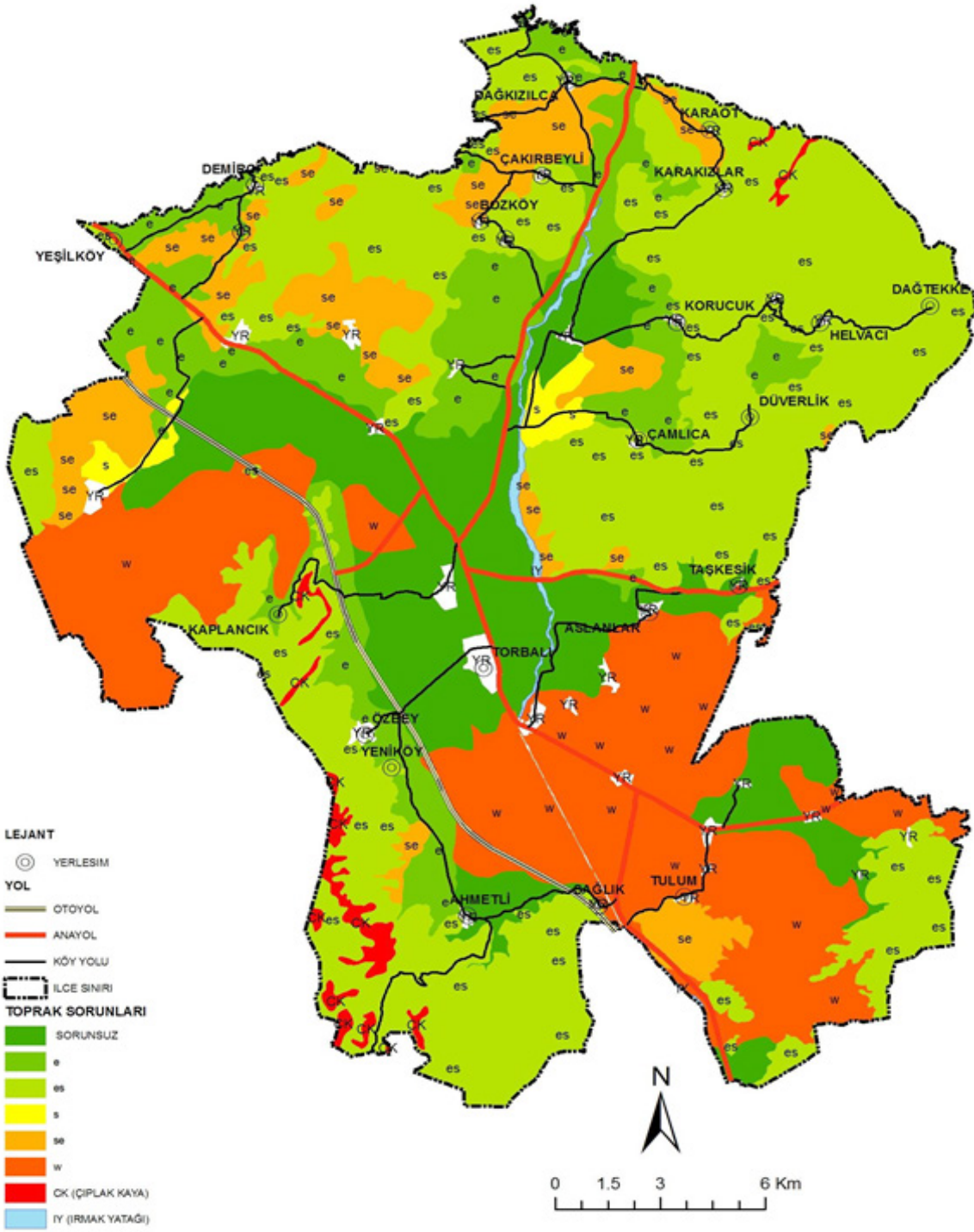
Toprak sorunları açısından, Torbalı arazilerinde görülen toprak yetersizlikleri içerisinde eğim-erozyon ve toprak yetersizliği (es-se) etkisinin birlikte olduğu alanların % 49.50'lik bir oran ile en fazla yüzölçüme sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, özellikle eğimli arazilerde toprak muhafaza amaçlı çalışmaların bölgede etkili olarak yürütülmesi gereğini ortaya koymaktadır (Tablo 2.71, Şekil 2.101, Şekil 2.102).

Tablo 2.71 Torbalı ilçesi arazilerinin alt toprak sınıflarına göre alansal dağılımı

Toprak Sorunları	Toplam (Ha)
Sorunsuz	8075,62
e	5975,59
es	21428,18
s	457,93
se	3830,7
w	11268,61

Şekil 2.101 Torbalı ilçe arazilerinin toprak sorunlarına göre oransal dağılımı

Şekil 2.102 Torbalı ilçesi arazileri toprak sorunları haritası

2.2.5. Turizm

Küçük Menderes Havzası'nda turizm, havzanın sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel özellikleri nedeniyle hızla gelişen ekonomik bir faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. İzmir bütünü değerlendirildiğinde Menderes ve Selçuk'un, İzmir kent merkezi ve Yarımada ile birlikte yükselen turizm değerleri olarak öne çıktığı görülmektedir. Doğal ve kültürel çekiciliklerinin yanında önemli dini yapılarıyla inanç turizmi açısından da önemli olan Selçuk İlçesi uzun yıllardır, özellikle uluslararası düzeyde öne çıkan bir turizm merkezidir. Kıyasal özellikler, doğal güzellikleri ve kültürel değerleri ile turizm açısından öne çıkan diğer bir ilçe ise Menderes'tir.

Havzada, Selçuk ve Menderes dışındaki ilçelerin turizm potansiyelinin değerlendirilebildiği ise söylenemez. Bununla birlikte, bu ilçeler sahip oldukları değerler ile İzmir'de yeni turizm türlerinin var olabilmesi açısından büyük bir potansiyel taşımaktadır (İZKA, 2009). Bu noktada Ödemiş ve Tire turizm potansiyeli açısından üzerinde durulması gereken iki önemli ilçedir. Ödemiş, Gölcük, Bozdağ gibi doğal kaynaklarının yanı sıra, Birgi evleri ve el işleriyle ünlü pazarıyla da turizm için uygun kültürel kaynaklara sahiptir. Ödemiş'i ayrıcalıklı kılan bir başka unsur da İzmir'in kış turizmi potansiyeli taşıyan tek noktası olmasıdır. Ege bölgesinde kış turizmine uygun fazla noktanın bulunmaması de burayı hem tanıtım hem de yatırım açısından önemli bir noktaya getirmektedir. Tire ise özellikle sahip olduğu kültürel miras ile turizm de öne çıkmaktadır.

Tablo 2.72'de, Küçük Menderes Havzası'nda bulunan ilçelerin 2005-2016 yılları işletme ve yatırım belgeli konaklama tesis, oda ve yatak sayıları verilmektedir. Tabloya göre Menderes ve Selçuk havzadaki diğer ilçelere göre öne çıkmaktadır. İl bazında değerlendirildiğinde ise, bu iki ilçenin tesis, oda ve yatak sayıları açısından Çeşme (94 tesis, oda, 13.671 yatak) ve Konak'ın (69 tesis, 10.617 yatak) oldukça gerisinde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Menderes ve Selçuk ilçelerinde bulunan tesislerin oda ve yatak sayı ortalamaları daha yüksektir. Diğer önemli bir detay ise havzada bakanlık belgeli konaklama tesis sayılarında 2005-2016 yılları arasında önemli bir değişiklik olmamasıdır. Selçuk, Tire ve Torbalı ilçelerinde gerileme olduğu görülmektedir. İzmir bütünü değerlendirildiğinde ise, 2005 yılında havzanın yatak kapasitesi İzmir'in yatak kapasitesinin yaklaşık %31'ini oluştururken, bu oran 2016 yılında %26'lara gerilemiştir.

Tablo 2.72 İşletme ve Yatırım Belgeli Tesis Sayıları İle Toplam Kapasiteler (İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016a; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016b)

		2005			2016		
		Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
BAYINDIR	Turizm İşletme Belgeli	-	-	-	1	12	21
	Turizm Yatırım Belgeli	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	1	12	21
BEYDAĞ	Turizm İşletme Belgeli	-	-	-	-	-	-
	Turizm Yatırım Belgeli	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-
KIRAZ	Turizm İşletme Belgeli	-	-	-	-	-	-
	Turizm Yatırım Belgeli	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-
MENDERES	Turizm İşletme Belgeli	15	1 876	4 057	12	2 735	5 756
	Turizm Yatırım Belgeli	3	941	2 817	5	633	1 306
	Toplam	18	2 817	6 147	17	3 368	7 044
ÖDEMiŞ	Turizm İşletme Belgeli	1	39	78	2	81	162
	Turizm Yatırım Belgeli	-	-	-	0	0	0
	Toplam	1	39	78	2	81	162
SELÇUK	Turizm İşletme Belgeli	11	1 652	3 629	13	2 101	4 555
	Turizm Yatırım Belgeli	3	1004	2050	3	439	878
	Toplam	14	2656	5 679	16	2 540	5 433
TİRE	Turizm İşletme Belgeli	1	35	70	1	35	70
	Turizm Yatırım Belgeli	1	50	100	0	0	0
	Toplam	1	85	170	1	35	70

		2005			2016		
		Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
TORBALI	Turizm İşletme Belgeli	1	44	88	1	44	88
	Turizm Yatırım Belgeli	2	75	153	0	0	0
	Toplam	3	119	241	1	44	88
İZMİR	Turizm İşletme Belgeli	134	11 940	25 138	183	16 366	34 691
	Turizm Yatırım Belgeli	46	6204	13812	80	6088	14 556

Bakanlık belgeli konaklama tesislerine gelen turist sayılarının 2005-2015 yılları arasındaki değişimi incelendiğinde, havzadaki toplam turist sayısının yaklaşık iki kat arttığı görülmektedir. Selçuk İlçesi özelinde değerlendirildiğinde ise yabancı turist sayıları belirtilen yıllar arasında yaklaşık 5 kat, yerli turist sayısı ise yaklaşık 9 kat artmıştır. Her iki dönemde de, ilçenin yabancı turistler tarafından daha çok tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca, turistlerin ilçedeki ortalama kalış süreleri diğer ilçelerin ve İzmir'in ortalamasından daha yüksektir. Tabloda dikkati çeken diğer bir noktada inanç turizmi ile çok sayıda turistin ziyaret ettiği (2015 yılı için Efes Antik Kenti 1.702.865 kişi, Meryem Ana Evi 700.000 kişi vb.) Selçuk ilçesinin konaklama değerlerinin nispeten düşük kalmasıdır. İlçeye gelen ziyaretçilerin büyük bir çoğunluğunun Kuşadası'nda geceleme tercih ettiği belirtilmektedir (İZTO, 2016). İzmir bu anlamda Selçuk'ta geceleyecek ve yerli halka gelir getirecek bir kitleyi çevre illere kaçırmaktadır. Bakanlık belgeli konaklama tesisi bulunan Ödemiş, Tire ve Torbalı ilçelerinde ise 2005-2015 yılları çok büyük bir değişim yaşanmamıştır (TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016b).

Tablo 2.73 Bakanlık Belgeli Konaklama Tesislerine Geliş, Geceleme Sayısı, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranları (2005)

İlçeler	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı(%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Menderes	31 941	12 758	44 699	241 687	41 929	283 616	7,6	3,3	6,3	39,82	6,91	46,72
Ödemiş	45	4 918	4 963	373	9 327	9 700	8,3	1,9	2,0	1,43	35,80	37,23
Selçuk	78 877	63 629	142 506	326 265	151 677	477 942	4,1	2,4	3,4	28,75	13,37	42,12
Tire	247	4 396	4 643	1 523	7 633	9 156	6,2	1,7	2,0	5,96	29,87	35,84
Torbalı	265	8 971	9 236	887	11 584	12 471	3,3	1,3	1,4	2,76	36,06	38,83
İzmir	345 523	776 469	1 121 992	1 136 592	1 405 735	2 542 327	3,3	1,8	2,3	17,29	21,38	38,66

(TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016b)

Tablo 2.74 Bakanlık Belgeli Konaklama Tesislerine Geliş, Geceleme Sayısı, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranları (2015)

İlçeler	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı(%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Menderes	149 603	107 249	256 852	656 148	258 726	914 874	4,4	2,4	3,6	45,15	17,80	62,95
Ödemiş	767	6 701	7 468	2 336	12 667	15 003	3,0	1,9	2,0	3,95	21,42	25,37
Selçuk	113 642	147 240	260 882	351 253	264 153	615 406	3,1	1,8	2,4	29,35	22,07	51,42
Tire	741	3 318	4 059	1 963	6 955	8 918	2,6	2,1	2,2	7,68	27,22	34,90
Torbalı	537	9 629	10 166	2 408	13 412	15 820	4,5	1,4	1,6	6,05	33,71	39,76
İzmir	738 562	1 361 007	2 099 569	2 385 501	2 400 732	4 786 233	3,2	1,8	2,3	23,19	23,34	46,53

(TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016b)

Bayındır

İlçe; doğal ve kültürel varlıklarıyla turizm potansiyeline sahip olmakla beraber, ulaşım-altyapı sorunları ve yeterince tanıtılmamasından dolayı, bu potansiyeli yeterince kullanamamaktadır. Bu nedenle ilçede turizm gelişiminden bahsetmek zordur, ancak ilçe için turizm keşfedilmeyi bekleyen bir potansiyeldir.

Doğal çekicilikler: Bayındır-Ergenli Köyü İzmir İli'nde 7 jeotermal alanından birisidir ve İzmir'de termal turizm kapsamında önemli merkezlerden bir tanesi olarak görülmektedir. Su sıcaklığı 48C°'dir ve kimyasal özellikler açısından iltihaplı eklem romatizmaları, dejeneratif eklem romatizmaları, yumuşak doku romatizmaları, kireçlenme, sindirim sistemi bozuklukları, sedef ve yüz felci gibi hastalıkların tedavisinde yararlanılmaktadır. Kimyasal kirlilik nedeniyle (amonyum 0,103 mg/lit; normal değer <0,05) içme kuru olarak uygun değildir (Güneş, 2005). Ergenli jeotermal kaynakları 29 Kasım 2012 tarihinde Kültür Turizm Bakanlığı tarafından Bayındır Termal Turizm Merkezi olarak ilan edilmiştir. Ancak, Kültür Turizm Bakanlığı ve İl Müdürlüğü verilerinde Bayındır'da yeterli sayıda ve nitelikte yatırım belgesi, belediye belgesi ve işletme belgesi konaklama tesisi bulunmadığı görülmekte ve Termal Turizm Merkezi ilan edilmesinden dolayı bu yatırımlara öncelik verilmesi gerektiği görülmektedir (İZTO, 2016).

İlçe sınırları içinde yer alan Alankıy, Ovacık ve Çınardibi yaylaları yayla turizminin geliştirilmesi açısından önem kazanmaktadır. İlçede yer alan diğer bir yayla olan Hisarlık Yaylası ve yayladan yola 200 m uzaklıktaki Güvencinlik Şelalesi ve oluşturduğu gölet diğer önemli turistik çekiciliklerden birisidir (URL-20). Ayrıca, yine ilçe de bulunan Bayındır Ovacık Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Ovacık Yaylası Anadolu Kestanesi Tabiat Anıtı, Döşemedere Mesire Yeri, Musluk Mesire Yeri, Kızılağaç Mesire Yeri, Or. Şeh. Ali Yağbasan Mesire Yeri ve Arıkbaşı Sulama Göleti trekking, dağcılık gibi özellikle günubirlik doğa turizmi faaliyetlerinin geliştirilmesi açısından potansiyel taşımaktadır (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2013).

Kültürel Çekicilikler: Bayındır, Kral Yolu üzerinde bulunan Efes-Sard arasındaki önemli noktalardan birisidir. Osmanlı ve Selçuklular zamanında eğitim ve kültür merkezi olarak kullanılan tarihi yapılar mevcuttur. Bunların en önemlileri Hacı Sinan Camii ve Külliyesi, Telcioğlu Camii, Recep Hanı, Eski Dede Türbesi, Dârül Kura Cami, Çinili Mescit, Demircilik Cami, Hacı Beşir Cami, Kayyumzâde Hasan Hüseyin Ağa Cami, Hacı İbrahim Cami, Hacı İlyas Cami ve Bıyıklar Cami, Osmanlı Devleti'nin son döneminden kalma Öşür Han (Eski Tekel Binası), çeşme, hamam ve çamaşırhaneleri önemli kültürel çekicilikleridir (Muslu, 2005; Batur ve ark. 2013). Yine Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine ait eski hükümet binası, restorasyon çalışmaları sonrası "Butik Otel" olarak hizmet vermeye başlamış, 2011 Tarihi Kentler Birliği Restorasyon Uygulama Dalı'nda ulusal ödül almıştır.

Ayrıca ilçede yürütülen çiçekçilik faaliyetleri turizm açısından farklılık yaratabilme potansiyeline sahiptir. Özellikle nisan ayında gerçekleştirilen çiçek şenliklerinin geliştirilmesi ve konaklama imkanlarının artırılmasıyla kültür turizmine yönelik büyük bir pazar oluşturulabilecektir (Tablo 2.75).

Tablo 2.75 Bayındır İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler (İZKA, 2013a)

Etkinlik Adı	Düzenleyen Kuruluş	Tarih
Çiçek Festivali		22-24 Nisan
Geleneksel Bayındır Rahvan At Yarışları	Bayındır Belediyesi	-
Deve Güreşleri	-	-

Beydağ

Küçük Menderes Havzası'nın en doğusunda bulunan Beydağ İlçesi'nin gelişimini, yeterli ulaşım imkanlarına sahip olmaması olumsuz yönde etkilemiştir. Turizm sektörü açısından da ilçedeki yapı oldukça zayıf ve konaklama sayıları oldukça düşüktür. Her ne kadar ilçe doğa turizmi türleri (dağ sporu, yamaç paraşütü, yayla turizmi, avcılık vb.) açısından potansiyele sahipse de özellikle Bozdağ, Gölcük Yaylası ve Birgi gibi yerlerin Beydağ ilçesine çok yakın olması ilçede turizm sektörünün gelişmesinin önüne geçmektedir.

Son dönemde, Beydağ Barajı'nın da turizm kapsamında kullanımına yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Beydağ Barajı Su Ürünleri Kooperatifi, İZKA ve İzmir Büyükşehir Belediyesi desteğiyle "Beydağ'da Alternatif Turizm Gelişiyor" projesi hayata geçirilmeye çalışılmaktadır. Ancak, tanıtım eksikliği ve tesis yetersizliğinden dolayı ilçenin bu aşamada yabancı turistlere açılmasını beklemek zordur. Ne yazık ki; ilçe, yerli turistler tarafından da yeterince tanınmamaktadır.

Doğal Çekicilikler: Kuzeyinde Bozdağlar, güneyinde ise Aydın Dağları ile çevrelenmiş olan ovanın üzerinde yer alan ilçenin (Günay, 2016) yamaç paraşütü ve yürüyüş açısından bir potansiyel taşıdığı ve uygun koşullar sağlandığında bu sporların kısa bir sürede gelişme göstereceği belirtilmektedir (İZTO, 2016). Aydın Dağları ve Karlık Mevkisi yamaç paraşütü için, Beyköy Mahallesi ile Karlık mevki doğa yürüyüşü açısından oldukça

uygundur (URL-20). Ayrıca İlçe, Ödemiş İlçesi ile ortak yaylası olan ve Halıköy sınırları içerisinde yer alan Ovacık Yaylası nedeniyle yayla turizmi açısından da potansiyel taşımaktadır.

Kültürel Çekicilikler: Beydağ'ın en önemli kültürel değerlerinden biri Beydağ Kalesi'dir. Ancak restorasyonu tamamlanamayan Kale ve çevresinin turist ziyaretlerine uygun olduğunu söylemek zordur. İlçede günümüze kadar gelen kaya mezarları, Pilâv tepe, İntepe, Cintepe, Beyler Tepesi Tümülüsleri ve Bizans Bazilikasının kalıntıları ise turizm kapsamında değerlendirilebilir. Küçük Menderes Nehri üzerinde yer alan Kemerli Köprü ve Tasavra Çayı üzerinde yer alan Taş Köprü Beydağ'da görülmeye değer yapılarıdır (URL-20).

Son yıllarda turizm kapsamında öne çıkan diğer bir unsur ise Beydağ Barajı'dır. Barajın çevresinde çocuk oyun alanı, yiyecek içecek tesislerinin yer aldığı bir eğlence ve dinlenme alanının yapıldığı, ancak bu alanın yeterince tanıtılmadığı görülmüştür. Şu anda atıl bir şekilde bekleyen Etibank lojmanlarının revize edilerek turizme kazandırılması ile turizmde bir hareketlilik sağlanabilir (İZTO,2016). Ayrıca, günümüzde Ovakent'e (Adagide) bağlı Konaklı (Adagüme) beldesinde halkın bir kısmının geçimini sağladığı demircilik zanaatının turistik ürüne dönüştürülmesi ile bir farklılık sağlanabilir (İZTO,2016).

*İlçede turizm kapsamında hareketlilik yaratabilecek kültürel etkinlikler Tablo 2.76'de verilmiştir.
Tablo 2.76 Beydağ İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler (İZKA, 2013b)*

Etkinlik Adı	Düzenleyen Kuruluş	Tarih
Bisiklet ve Vespit Şenliği		19-20 Haziran
Kurtuluş Şenlikleri ve İncir Festivali	Beydağ Belediyesi	3 Eylül
Bahar Şenliği		-

Kiraz

Kiraz ilçesinin İzmir kent merkezine uzak bir bölgede bulunması, ulaşım güçlüğü ve yeterince tanıtılmaması nedeniyle turizm gelişmemiştir. Ancak, ilçenin yayla turizmi, yamaç paraşütü ve trekking için potansiyel taşıdığı görülmektedir. Kiraz'a ulaşım karayolu ile sağlanmaktadır (İZTO,2016). Ödemiş'te son bulan demiryolu ulaşımının Kiraz'a kadar uzatılması düşünülmektedir.

Doğal Çekicilikler: Kiraz çevresinde başta Çatak Şelalesi olmak üzere pek çok şelale, bu şelalelerin etrafında ise çeşitli mesire alanları bulunur. Kış ve ilkbahar aylarında karın eksik olmadığı Bozdağ'dan inen Küçük Menderes Nehri'nin çevresindeki ve Çavuş Dağı eteklerindeki mesire alanları ise doğal güzellikleriyle dikkat çeker. Çavuş Dağı, Dokuzlar, Ovacık, Emenler, Altınoluk, Cevizli, Tekke, Ozan, Karakoyun yaylaları ise turizm açısından dikkat çeken diğer unsurlardır (URL-20). Ayrıca ilçenin çevresini saran Bozdağlarda Mayıs ayının sonlarına kadar kar görmek mümkün olup, bu aylardaki dağ manzarası dikkat çekmektedir (İZTO,2016). İlçenin Uzunköy ve Pınarbaşı mahallelerinde yamaç paraşütüne uygun alanlar bulunmaktadır (İZKA, 2013c).

Kültürel Çekicilikler: İlçede turistlerin ilgisini çekebilecek kültürel değerler Kale Antik Kenti (Gymnasium), Hisar Köyü-Asar (Hisar) Kalesi, Çayağzı Köyü – Tekke Türbesi ve Mezarlığı, Sarıkaya Köyü Camii ile Başaran Köyü – Erenler Tepesi Tümülüsü, Kaleköy Surları, Yağlar Kalesi, Kayacık Hisar Kalesi, Dokuzlar Yılanlı Kale_Aydinoğlu Cami, Suludere Camii ve Hamamı, Suludere Çeşmesi, Şemsiler ile Karaburç köylerindeki kral mezarları olarak sıralanabilir (Aksakal, 2010). Bu eserlerin yerli ve yabancı turistler tarafından ziyaret edilmediği bilinmektedir. Bu nedenle, ilçede tanıtım ve tarihi eserleri koruma/yeryüzüne çıkarma faaliyetleri önem kazanmaktadır.

Kiraz İlçesi'nin turizm kapsamında en önemli kültürel özelliklerinden birisi de geleneksel yaşayış biçimlerini koruyan yapısıdır. İlçe merkezi ve birkaç ova köyü dışında mevcut köylerinin tamamı Bozdağlar ve diğer dağların üzerinde ve eteklerinde konumlanmıştır. Köylere ulaşımın güç oluşu, bu köylerdeki geleneksel yaşam biçimlerinin korunmasına neden olmuştur.

İlçede düzenli olarak gerçekleştirilen tek etkinlik Kiraz Belediyesi tarafından 01 Eylül tarihinde gerçekleştirilen Kurtuluş şenlikleridir. Ayrıca ilçede ilk kez 2014 yılında Kiraz Şenlikleri gerçekleştirilmiştir. Geleneksel hale getirilmesine çalışılmaktadır (Tablo 2.77).

Tablo 2.77 Kiraz İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler (İZKA, 2013c)

Etkinlik Adı	Düzenleyen Kuruluş	Tarih
Kurtuluş Şenlikleri		01 Eylül
Kiraz Şenlikleri	Kiraz Belediyesi	-

Menderes

Menderes İlçesi İzmir ilinde en fazla yabancı turisti misafir eden ilçe durumundadır ve Küçük Menderes Havzası'nda Selçuk'la birlikte turizm kapsamında öne çıkmaktadır. Ahmetbeyli-Gümüldür-Özdere hattındaki 43 km'lik sahil şeridi, ilçenin İzmir kent merkezine, havalimanına, tren istasyonu ve çevre yollarına yakınlığı turizmde canlılığı arttırmaktadır. Ahmetbeyli sahilinden Cumhuriyet Mahallesi'ndeki Balıkçı Barınağı'na kadar olan sahil şeridi 1988 yılında Turizm Bakanlığı tarafından 1. sınıf Turizm Bölgesi ilan edilmiştir. Bu nedenle Menderes'in yeni turizm yatırımları bu güzergah üzerinde yoğunlaşmaktadır (İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, 2015).

Doğal Çekicilikler: İzmir ilinin güneyinde yer alan ilçenin 43 km'lik sahil şeridinde yer alan birbirinden güzel kıyı ve koyları günümüzde en çok talep gören turistik unsurdur. 2016 yılında 11 plajı mavi bayrak ödülünü almaya hak kazanmıştır (Mavi Bayrak Türkiye, 2016). İzmir ilinde Seferihisar İlçesinden sonra en çok mavi bayrağa sahip ilçe durumundadır.

İlçede bulunan Çatalca ve Balabandere Göletleri, Değirmendere Malta Şelalesi sportif olta balıkçılığı ve doğa yürüyüşlerinde mola yerleri olarak uygun alanlar olarak gösterilmektedir. Özellikle Özdere ve çevresindeki kızılçam ve meşe ormanları ekoturizm faaliyetleri için büyük bir potansiyel taşımaktadır. Ormanlık alanların ve derelerin denizle birleştiği noktalarda tarihi ören yerlerinin bulunması ilçeye ekoturizm faaliyetleri açısından bir ayrıcalık kazandırmaktadır (İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, 2015). İlçede günübirlik turizm potansiyelinden yararlanılabilecek diğer bir unsur ise İzmir'in içme suyu ihtiyacının %30'unu karşılayan Tahtalı Barajı'dır. Ancak, burada turizm faaliyetlerinin geliştirilebilmesi için gerekli yönetsel ve teknik altyapının sağlanması gerekmektedir.

İZKA desteği ile İzmir Kalkınma Ajansı'nın Turizm ve Çevre Mali Destek Programı kapsamında desteklediği, Ege Orman Vakfı tarafından 09.07.2010 ve 09.05.2011 tarihleri arasında yürütülen ekoturizm projelerinden birisi olan "Menderes-Efemçukuru-Çatalca Köyleri ve Bornova Karagöl-Kayadibi Köyleri Adım Adım Ekoturizm" projesi kapsamında bir yürüyüş parkuru oluşturulmuş ve ilgili köylerde bir eko-pazar kurulmuştur (Batur ve ark., 2013).

Ahmetbeyli Mahallesi'nde bulunan deniz mağaraları da ilçenin görülmeye değer diğer doğa güzellikleri arasındadır. Dalış ve sualtı turizmi için çok uygun olan bu kıyı hattında yaz aylarında dalış etkinlikleri gerçekleştirilmektedir (İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, 2015).

Kültürel Çekicilikler: MÖ 3500 yıllarından itibaren farklı uygarlıklara ev sahipliği yapan ilçe antik dönem yerleşimleri açısından önemlidir. Bu antik kentler; Ürkmez Köyü'nün tepelerinde kurulmuş olan Lebedos antik kenti (Seferihisar İlçesi sınırları içinde yer almakla birlikte Menderes İlçesi sınırına çok yakındır), Değirmendere'nin doğusunda deniz kenarında kurulmayan tek İon kenti olan Kolophon antik kenti, Kolophon antik kentine bağlı kent limanı olarak bilinen Notion; Menderes'in eski Bulgurca Köyü'nün kuzeyinde yer alan Bakla Tepe Höyüğü ve Notion'dan 2 km kadar uzaklıkta yer alan Klaros Kehanet (Bilicilik) Merkezi'dir. Döneminin önemli bilicilik merkezlerinden birisi olan Klaros Kehanet (Bilicilik) Merkezi günümüzde de Anadolu ve dünya arkeolojisinde önemli bir yere sahiptir. Bölgedeki yerleşimlere ait birçok kalıntı ile çanak, çömlekler, sikkeler vb. gibi eserler bulunmaktadır (Batur ve ark., 2013).

İlçe, ayrıca, Anadolu ve dünya arkeolojisi açısından oldukça önemli sayılan Türkiye'nin ilk arkeoparkına ev sahipliği yapmaktadır. Parktaki açık ve kutsal alanlarda, 2001 yılından bu yana yürütülen kazılarda ortaya çıkarılan tarihî eserler sergilenmektedir (URL-20). İlçede görülebilecek diğer tarihi eserler ise Kasımpaşa Türbesi, Kasımpaşa Camii, Samancıoğlu Camii, Cüneytbey Camii, Yıkık Minare, Özdere Cumhuriyet Mahallesi Camii, Gölcükler Camii, Görece Merkez Camii gibi tarihi camiiiler, Roma Kaplıcası, Palamutlararası Sarnıcı ve Gölova Sarnıcı olarak sıralanmaktadır (İZTO, 2016).

Menderes İlçesi'nin Görece Köyü'nde ise boncuk üretimi yapılmakta ve köy 'Boncuk Köy' olarak anılmaktadır. Köyde değişik renk ve biçimdeki boncukların yanı sıra boncuk yapılan ocaklar ve satış yapılan alanlar köye ve yöreye gelen yurtiçi ve yurtdışı ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir (Batur ve ark., 2013).

Tablo 2.78 Menderes İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler (İZKA, 2013d)

Etkinlik Adı	Düzenleyen Kuruluş	Tarih
Yaz Etkinlikleri		Ağustos
Özdere Uluslararası Kültür, Sanat ve Turizm Festivali		Temmuz
Görece Gençlik ve El Sanatları Festivali	Menderes Belediyesi	Haziran
Geleneksel Cumaovası Uluslararası Halk Dansları Şenliği		Temmuz
Görece Bahar Şenliği		Mart

Ödemiş

Havzada turizm potansiyeli açısından üzerinde durulması gereken ilçelerden birisi Ödemiş'tir. Çünkü ilçe turistik ürüne dönüştürülebilir son derece özellikli öğelere sahiptir. Bununla birlikte turizmden hak ettiği payı alabildiğini söylemek zordur. Bunun en önemli nedeni ise turizme yönelik altyapısının ve tanıtımının yeterli olmamasıdır.

Doğal Çekicilikler: Turizm kapsamında ilçede öne çıkan en önemli doğal unsur Bozdağlardır. Bozdağlar, Küçük Menderes ile Gediz ovaları arasında doğu-batı yönünde 170 km boyunca uzanır ve pek çok endemik bitkiye ev sahipliği yapmaktadır. Bozdağlar üzerinde yer alan Gölcük, Subatan, Elmabağı, Bozdağ, Çamyayla, Başova, Ayvacık, Kılıç, Gündalan, Kemer, Yılanlı, Horzum, Küçük ve Büyük Çavdar yaylaları yayla turizmi ve ekoturizme uygun alanlar sunar. Geçmişten günümüze Ege'deki yaylacılık faaliyetlerinin merkezi olan Bozdağlar üzerindeki yaylaların en büyüğü Gölcük Yaylası'dır. Yayla, içinde bulunan yaklaşık 1 km²'lik alüvyon set gölü ile turistik açıdan önemlidir. Göl çevresindeki düzlükler ve gerisindeki orman dokusu ekoturizm faaliyetleri açısından büyük bir potansiyel taşımaktadır (İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, 2013). Yaylalar sahip oldukları özellikler nedeniyle yamaç paraşütü, kros, doğa yürüyüşleri, bisiklet ve su sporları gibi doğa sporlarının yanı sıra, botanik ve doğal yaşam gözlemi, fotosafari gibi ekoturizm aktiviteleri için de potansiyel taşımaktadır.

Bozdağ yaylasında yer alan kayak merkezinde hem amatör hem de profesyonel kayakçılara yönelik üç adet kayak pisti ve teleferik bulunmaktadır. Kayak turizmi için çok kısa süreler uygun olduğu belirtilse de bölge özellikle kış turizmi ve dağcılık faaliyetleri açısından uygun özelliklere sahiptir. Bu özelliği ile Ödemiş İzmir'in kış turizmi potansiyeli taşıyan tek noktadır. Bozdağların ekoturizm faaliyetleri açısından önem taşıyan diğer unsurları, Subatan Düdeni ve Ayvacık Düdeni'dir. Yerli ve yabancı mağaracılık ekiplerinin düdeneye ilgisi büyüktür.

Kültürel Çekicilikler: Kuzeyde Bozdağlar ile güneyde Aydın Dağları arasında uzanan ve Küçük Menderes Irmağı'nın suladığı ovada yer alan Ödemiş'teki en eski insan kültürünün günümüzden 13 bin yıl öncesine dayandığı belirtilmektedir (İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, 2013; Kat, F., 2016). Bu nedenle, ilçe çok sayıda özellikli tarihi ve kültürel varlığa sahiptir. Bunların başında ise bir dönem Aydınolu Beyliği'ne ev sahipliği yapan ve UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesine alınan Birgi gelmektedir. Birgi Mahallesi'nde ziyaret edilebilecek en önemli unsurlar Aydınolu Mehmetbey Camii (Ulu Camii) Sultan Şah Türbesi, Çakırağa Konağı, Kale Medresesi, Sasalı Hamamı, Çarşı Hamamı, Sandıkkırımolu Konağı, Beyler Çeşmesi, Karaoğlu Camii, Dervişağa Hamamı ve Medresesi, Dervişağa Camii, Bıçakçı Esseyit Hacı Ali Ağa Çeşmesi, Pankunduz (Küp Uçuranlar Kulesi), Kütüphane, Güdük Minare Mescidi, Demir Mağazası, Umurbey Heykeli, İmam-ı Birgiyi Kabri'dir. Özellikle İmam-ı Birgi Mehmet Efendi'nin kabrinin burada bulunması Ödemiş'te önemli bir inanç turizmi hareketi oluşturmaktadır (İZTO,2016). Ayrıca restore edilerek kazanılan Birgi evleri ve sivil mimari örnekleri ziyaret edilmesi gereken mekanlar arasındadır (İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, 2013).

İlçede turizm kapsamında son yıllarda öne çıkmaya başlayan tarihi unsurlardan birisi de antik kentlerdir. Ödemiş'in 6 km kuzeyindeki Günlüce köyünde yer alan Hypaipa antik kenti ile Ödemiş'e 10 kilometre mesafedeki Türkönü ve Kurucuova köyleri arasındaki izlerine rastlanan Neikaia antik kentine ait tarihi kalıntılara yönelik çalışmalar devam etmektedir. Ayrıca bölgede çok sayıda höyük, Tümülüs ve kaya mezarı yer almaktadır. 1800'lü yıllardan bu yana varlığını sürdüren Tarihi Arasta Çarşısı ise Osmanlı Dönemi açık arasta türünün ender örneklerinden birisidir.

İlçede Ödemiş Müzesi, Ödemiş İbrahim Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi olmak üzere üç adet müze bulunmaktadır. Kentin eski belediye başkanlarından, koleksiyoner Mutahhar Başoğlu'nun koleksiyonundaki eserleri hazineye bağışlamasıyla kurulan Ödemiş Müzesi'nde toplam 16.253 eser bulunmaktadır (Kat, F., 2016). Ödemiş İbrahim Hakkı Ayvaz Kent Müzesi'nde ise aileye ait tarihi belge ve bilgilerin bulunduğu bölüm ve Türk Halk Müziği sanatçısı Bedia Akartürk Sanat Müzesi olmak üzere iki bölüm bulunmaktadır. Cumhuriyetin ilk otellerinden birisi olan Yıldız Oteli'nin Ödemiş Belediyesi tarafından müzeye dönüştürülmesi ile oluşturulan Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi'nde ise 956 taşınır eser ve 1162 adet matbu eser ile ilçenin geleneksel yaşam biçimlerinin sergilendiği özel odalar bulunmaktadır.

İlçenin kendine has çok sayıda yemeği bulunmaktadır. Bu yemekler arasında en öne çıkan iki tanesi tögül pidesi ve Ödemiş köftesidir. Ayrıca köpüoğlu mantısı, kumpir çıyartma, gaygırtma, sinkonta, bezdirme, kar helvası, köpük helva ve koruk suyu diğer öne çıkan yöresel tatlardır.

Ödemiş'te her cumartesi kurulan ve özellikle kadınların kendi el emeklerini sergileyip sattıkları "Kadın El Sanatları Pazarı" acentelerin tur programlarında yer almaktadır. Bu bölümde özgünlüğünü korumakta olan dantel, iğne oyası, mekik oyası ve kanaviçe gibi her türlü el işleri satılmaktadır. İğne oyaları, bilindiği gibi çok eski yıllardan günümüze ulaşan ilgi çekici bir el sanatıdır. Küçük dikiş iğnesi ile yapılan oyalarda motiflerine göre adlandırılmaktadır. Ödemiş çevresinde oya yapımında kullanılan iplikler oyacılar tarafından özel olarak hazırlanmaktadır. Kumaş ve başörtüsü kenarına yapıldığı gibi, oya motiflerinin birleştirilmesi ile çeşitli boylarda farklı amaçlarla kullanılabilir örtüler de yapılmaktadır (Muslu, 2005). İlçe ayrıca, etkinlikler kapsamında da son derece zengindir (Tablo 2.79).

Tablo 2.79 Ödemiş İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler (İZKA, 2013e)

Etkinlik Adı	Düzenleyen Kuruluş	Tarih
Kadın Emeği Panayırı		08 Mart
Sanat Sokağı		Ramazan Ayı
Engelliler Haftası Etkinlikleri		10-16 Mayıs
İlkbahar Kültür ve Sanat Etkinlikleri		28-29 Mayıs
Resim Şenliği	Ödemiş Belediyesi	01 Mayıs
Deve Güreşleri Şenliği		-
Atletizm Şenliği		29-30 Nisan
KIBATAEK Uluslararası Edebiyat, Şiir, Resim Şenliği		4-5-6 Eylül
Ödemiş'te Sanatın Baharı	Ödemiş Belediyesi – Balkan Kadınları Kültür ve Dayanışma Derneği	20-30 Nisan
Süs Bitkileri ve Fidancılık Sergisi	Ödemiş Belediyesi – Ödemiş Süs Bitkileri Üreticileri Birliği	Kasım

Bu özellikleri ile ilçenin kültür turizmi, inanç turizmi, kış turizmi, yayla turizmi, kuş gözleme turizmi, foto safari turizmi, botanik turizmi ve kamp karavan turizmi açısından potansiyel taşıdığı görülmektedir (Tablo 2.80). İzmir'in cazibe merkezi olabilecek bu potansiyellere sahip olan ilçenin, sahip olduğu potansiyelden yeterince yararlanamadığı görülmektedir. Bu durumun en önemli nedeni turizm açısından önemli olan bu öğelerin turistik ürünlere dönüştürülememesidir. Bu kapsamda tanıtım ve tesis sayısı yeterli değildir. Ayrıca ulaşım ağının yaygın ve pratik hale gelmesi gerekmektedir.

Tablo 2.80 Ödemiş ilçesinde aktif olabilecek turizm çeşitleri (Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2013)

Turizm çeşidi	Yeri
Kültür Turizmi	Birgi, Bademli, Günlüce, Kayaköy, Lübbey
İnanç Turizmi	Ulu Cami ve Aydınogulları Türbesi (Birgi), İmam-ı Birgivi Türbesi (Birgi)
Kış Turizmi	Bozdağ Kayak Merkezi, kayak ve snowboard
Yayla turizmi	Gölcük, Bozdağ, Subatan, Elmabağ, Subatan, Çamyayla, Horzum, Kemer, Hamamköy, Başova, Ayvacık
Kuş Gözlemi	Başova
Fotosafari	Birgi, Bozdağ, Gölcük, Bademli, Kayaköy, Hamamköy, Lübbey, Günlüce, Kemer, Yılanlı
Botanik Turizmi	Bozdağ, Çamyayla, Horzum, Subatan, Başova, Ayvacık
Kamp-Karavan	Gölcük

Selçuk

Havzada turizm faaliyetleri açısından en dikkati çeken ve öne çıkan ilçe Selçuk'tur. Özellikle inanç ve kültür turizmi kapsamında çok sayıda turisti ağırlamaktadır. Ancak bu ziyaretçiler çoğunlukla günübirlik tur programları ile ilçeye gelmektedir. Bu durum özellikle yerel halkın turizm faaliyetlerin bekledikleri geliri elde edememelerine neden olmaktadır.

Doğal Çekicilikler: Selçuk İlçesi'nin en önemli doğal turizm çekiciliklerinden birisi Pamucak Sahili'dir. 3 mavi bayrağa sahip olan sahil şeridi özellikle kamping ve günübirlik turizm için çok uygun bir durumdadır. Turizm tesisleri ve su sporları için de oldukça elverişli olan Pamucak'ta 4-5 yıldızlı oteller sahil boyunca yer almaktadır. Turizm merkezi ilan edilen Pamucak sahilinde ayrıca orman içi dinlenme alanı bulunmaktadır. Küçük Menderes Deltası da bu sahil üzerinde yer almaktadır. Biyoçeşitlilik açısından büyük önem taşıyan delta özellikle doğa gözlemi, kuş gözlemi gibi turizm türleri için potansiyel taşımaktadır.

İlçenin diğer bir doğal çekiciliği Göller Bölgesidir. Gebekirse Gölü ve Eleman Bataklığı'nın oluşturduğu doğal çevre ve buradaki kuş yaşamı önemli bir doğa turizmi potansiyelidir. Göller Bölgesi, Küçük Menderes Nehri'nin oluşturduğu alüvyal ovada yer alan, 74 ha büyüklüğünde ve 4 m derinliğindeki tatlı sulu Çakal Gölü'nden, 75

ha büyüklüğünde ve 5 m derinliğindeki hafif tuzlu Gebekirse Gölü'nden ve geniş bataklıklardan (en önemlileri Eleman ve Akgöl) oluşan bir bölgedir. Bahsi edilen iki gölde de 12 tür balık bulunmaktadır. Ticari balıkçılık ise sadece Gebekirse Gölü'nde yapılmaktadır. Aynı zamanda bir kuş popülasyonu olan bu alanda daha ziyade göç eden kuşlar görülür ve en yoğun rastlanan tür de küçük karabataktır. 1984 yılında Özel Koruma Alanı içinde 1000 ha alan Yaban Hayatı Koruma Sahası ilan edilmiş, 1991'de deltanın tümü doğal sit statüsüne girmiştir. Selçuk Göller Bölgesi'nde 38 Familya'ya dahil 92 kuş türü gözlemlenmiştir ve bunların 46'sının göçmen olduğu belirlenmiştir. Bunlar arasında dalgıç, pelikan, çeşitli türde ördek, çulluk ve kınalı keklik gibi kuşları sayabiliriz. Selçuk İlçesi'ne bağlı Belevi Mevkinde yer alan ve Tire İlçesi ile ortak varlıklarından birisi olan Belevi Gölü'nü ise turizme kazandırabilmek için çalışmalar gündeme gelmektedir.

İlçede yer alan Sütini Mağarası, Kurudağ Mağarası ve Kuşini Mağarası ekoturizm faaliyetleri kapsamında öne çıkmaya başlamıştır. Benzer şekilde özellikle Selçuk'un güneydoğu bölgesinde yoğunlaşmış olan kızılçam ormanları doğa yürüyüşleri açısından büyük bir potansiyel taşımaktadır.

Kültürel Çekicilikler: Antik çağın en önemli ve ünü dünyaca bilinen Efes Antik Kenti'nin ev sahibi olan Selçuk İlçesi, dinlerin ve uygarlıkların buluşma noktası durumundadır. Zengin tarihi ve kültürel varlıkları ile bir açık hava müzesi niteliği taşıyan Selçuk'ta ilk öne çıkan kültürel miras Efes Antik Kenti'dir. UNESCO Dünya Kültür Mirası listesinde yer alan antik kentin tarihi M.Ö. 6000'li yıllara kadar inmektedir. Büyük Tiyatro, Celsus Kitaplığı, Tetragonos Agora (Ticari Pazaryeri), Yamaçevler, Hadrian Tapınağı, Memnius Anıtı, Domitian Tapınağı ve Panayır Dağı'nın eteklerindeki tepelikte bir çukurlukta bulunan Stadyum ile şehrin sur duvarlarının yakınında bulunan Vedius Gymnazyumu, antik kentin öne çıkan unsurlarıdır.

Dünyanın yedi harikasından biri olan Arthemis Tapınağı İlçe merkezinden 400 m. uzaklıkta, Selçuk-Kuşadası yolu üzerindedir. Artemis Tapınağı'nın bugün sadece temel kalıntıları bulunmaktadır. Meryemana'nın ömrünün son yıllarını geçirdiği düşünülen Meryemana Evi ise 1957 yılında Papalık tarafından Hristiyanlık için "Hac Yeri" olarak ilan edilmiştir.

Şirince, tarihi ve görsel güzelliklere sahip evleri ile diğer bir kültürel çekiciliktir. Bir dağ yamacına kurulan köyde bugün 2 kilise kalıntısı ve bir çok tescilli yapı bulunmaktadır. Şirince'de gününbirlik geziler ve ev pansiyonculuğu gün geçtikçe gelişmektedir.

İlçenin öne çıkan diğer tarihi ve kültürel çekicilikleri; St.Jean Bazilikası, İsabey Camii, İsabey Hamamı, Yedi Uyuyanlar Mağarası, Belevi Mauseleumu, Bizans Su Kemerleri, Çukuriçi Höyüğü, Saadet Hatun Hamamı Müzesi, Ayasuluk Kalesi, Keçi Kalesi, Ayios Iones Prodromos, Çetin Kültür Köyü Müzesi, Selçuk Efes Kent Belleği Merkezi, Selçuk Efes Müzesidir.

Yarımada projesi kapsamında ortaya çıkan ve uygulamaya geçen gezi rotaları kapsamında İyonya uygarlığının 6 kenti Ephesus (Efes), Kolophon (Değirmendere-Menderes), Lebedos (Ürkmez-Seferihisar), Teos (Sığacık-Seferihisar), Klazomenai (İskele-Urla) ve Erythrai'yi (İldırı-Çeşme) içine alan tarih, zeytin ve bağ temalı rotalar belirlenmiş, bu rotaların altyapısını geliştirmeye yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Selçuk İlçesi'nde turizm kapsamında hareketlilik yaratan diğer bir unsur ise kültürel etkinliklerdir (Tablo 2.81). Bu etkinlikler arasında Selçuk Efes Festivali, Uluslararası Artemis Ephesia Jimnastik Festivali, çocuk oyunları şenliği ve denizci çocuk şenliği sayılabilir.

Tablo 2.81 Selçuk İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler (İZKA, 2013f)

Etkinlik Adı	Düzenleyen Kuruluş	Tarih
Hıdrellez Şenlikleri		05 Mayıs
Ramazan Şenlikleri		Ramazan Ayı
Selçuk Gençlik Haftası	Selçuk Belediyesi	16-19 Mayıs
Selçuk Efes Festivali		06-08 Eylül
Uluslararası Artemis Ephesia Jimnastik Festivali		09-10 Ekim
Çocuk Oyun Şenliği	Selçuk Belediyesi – SEGEM	22 Nisan
Denizci Çocuk Şenliği	Selçuk Belediyesi – Deniz Ticaret Odası İzmir Şubesi	26 Eylül
Deve Güreşleri	Selçuk Belediyesi – Kültür Turizm Vakfı	Ocak

Selçuk'a gelen yerli ve yabancı turistler, çoğunlukla gününbirlik ziyaretlerde bulunmaktadır. Selçuk İlçesi'ndeki konaklama tesislerinin sayısı ve nitelik açısından yetersiz oluşu, İzmir'de hem deniz yolu hem de hava yolu gümrük kapılarının bulunması, İzmir kaynaklı ziyaretlerin günü birlik olmasına olanak sağlaması, 18 km uzaklıkta Kuşadası'na deniz yoluyla gelen yabancı turistlerin Efes, Meryemana, Müze gibi yerleri günü birlik ziyaretlerinden sonra geceleme üzere Kuşadası başta olmak üzere yakın ilçelere yönelmeleri bu durumun en önemli nedenleridir.

Tire

Selçuk gibi farklı dinlerin ve kültürlerin kesişim noktasında yer alan Tire İlçesi, turizmde kültürel ve tarihi özellikleri ile öne çıkmaktadır. Ancak, ilçe tarihi ve kültürel zenginlikleri ve doğal turistik çekiciliklerine rağmen turizmde yeterli ilgiyi görmemekte ve bu çekicilikler turizmde kullanılamamaktadır. Bu noktada ulaşım güçlüğü, tanıtım yetersizliği ve turizm potansiyeli taşıyan öğelerin ürüne dönüştürülememesi önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kültürel çekicilikler: İlçenin kültürel çekicilikleri arasındaki han, hamam, mescit, türbe, camii, çeşme, bedesten gibi yapılar genel olarak Türk-İslam Dönemini yansıtan eserlerdir. Tire'de Türk İslam Dönemi öncesi yapıların varlığı sadece kiliseden camiye dönüştürülmüş eserlerin kalıntılarından gözlemlenebilmektedir. Prehistorik, Antik, Türk dönemi, günümüz olarak bir sınıflandırma yapabiliriz: İlçe merkezinde 2863 sayılı yasa kapsamında 1. derece tescilli 101 dini yapı, 8 adet sivil mimari, 176 adet sit (tescilli yapı) alanı bulunmaktadır. Bu kapsamda öne çıkan tarihi eserler; Çanakçı Mescidi, Yeşil İmaret Zaviyesi, Lütfi Paşa Cami, Yeni Cami, Karakadı Cami, Ulu Cami, Yeniceköy Cami, Kurt ve Doğancıyan Zaviyesi, Karahasan Cami, Yalınayak Cami, Molla Arap Cami, Yoğurtluoğlu Külliyesi, Kızıl Deli Baba Zaviyesi, Ali Baba Tekkesi, Şemsi Mescidi ve Ayazma, Dar'ülKurra Medresesi, İbni Melek ve Türbesi, Süleyman Şah Türbesi, Buğday Dede Türbesi, Sır Hatunlar Türbesi, Alaaddin Sultan Türbesi, Balım Sultan Türbesi, Necip Paşa Kütüphanesi, Abdüssellam Hanı, Yeni Han, Kutu Hanı, Kurşunlu Han, Eski-Yeni Hamamı, Terziler Hamamı, Yeniceköy Hamamı, Yeğenağa Çeşmesi, Hafsa Hatun Çeşmesi, Hüseyin Ağa Köprüsü'dür.

Batı Anadolu'nun en eski yerleşim birimlerinden biri olması nedeniyle zengin bir kültürel birikimi olan Tire'deki el sanatları, özünü kaybetmeden günümüze dek ulaşabilmiştir. İlçede yaşatılan urgancılık, semercilik, keçecilik, yorgancılık, hasırcılık, nalıncılık, saraççılık, beledi dokumacılığı ve oyacılık, Türk kültürünün eskimeyen birikimleridir ve turistik ürün olarak değerlendirilebilecek önemli unsurlardır. Turistik ürün olarak değerlendirilebilecek özelliklerden bir diğeri de yöreye özgü yiyeceklerdir. Tire peyniri, zeytinyağı, köftesinin öne çıktığı bu yöresel yiyeceklerin sunulduğu ve satıldığı nitelikli mekan sayısı azdır. Salı günleri kurulan ve Türkiye'nin en büyük açık pazarlarından biri olma özelliği taşıyan Tire Pazarı'na ise İzmir, Selçuk ve Kuşadası'ndan ziyaretçiler gelmektedir.

Tire'de diğer ilçelerden farklı olarak öne çıkan öğelerden birisi de Karambol Oyunudur. Yalnızca Tire'de oynanan karambol oyunu, ilçenin kültürel zenginliğinin bir parçasıdır. Tarihi İspanya'ya kadar giden bu oyunun Tire'ye İspanya'dan tehcir edilen Musevilerin getirdiği bilinmektedir. Alay Parkı'nda bir karambol sahası yer almakta ve yerel halk tarafından etkin bir biçimde kullanılmaktadır.

İlçenin öne çıkan diğer bir turistik çekiciliği gerçekleştirilen kültürel etkinlikleridir. Bektaşiliğin kurucusu Balım Sultan için Hisarlık Köyü yakınlarında, kendi adıyla anılan türbe çevresinde yüzlerce yıldır yapılan Sultan Nevruz Kutlamaları da ilçede büyük önem taşımaktadır. Her yıl 21 Mart tarihinde yapılan piknik niteliğindeki kutlamalar son yıllarda Taştepe, Maltepe ve Toptepe gibi semtlere taşınmıştır. Ortodokslarda Aya Yorgi, Katoliklerde Aziz Georgius adıyla kutlanmakta olan Hıdrellez kutlamaları da aynı mekanlarda yapılmaktadır. Ayrıca ilçede gerçekleştirilen etkinlikler diğer bir kültürel çekiciliği oluşturmaktadır (Tablo 2.82).

Tablo 2.82 Tire İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler (İZKA, 2013g)

Etkinlik Adı	Düzenleyen Kuruluş	Tarih
Kültür ve Sanat Festivali		3-6 Eylül
Geleneksel Deve Güreşleri		13 Şubat
Geleneksel At Yarışları		4 Eylül
Geleneksel Kurtuluş Şenlikleri	Tire Belediyesi	4 Eylül
Geleneksel Boğa Güreşleri		5 Haziran
Sultan Nevruz Kutlamaları		21 Mart
Hıdrellez Kutlamaları		5 Mayıs
Çal Dede Mahyası		Kurak Mevsimlerde

Torbalı

Ulaşım bakımından Ege Bölgesi ve İzmir'in en işlek yöreleri arasında yer Torbalı, ulaşım bağlantısı; kara yolu, hava yolu ve demir yolu ile yapılmaktadır (İZTO,2016). Doğal ve kültürel kaynakları ve ulaşım kolaylığına rağmen, havzanın Menderes ve Selçuk dışındaki diğer ilçelerinde olduğu gibi sürekli bir turizm gelişiminden bahsetmek mümkün değildir.

Doğal Çekicilikler: Ege Mağara Araştırmaları ve Koruma Derneği'nin (EGEMAK) yürüttüğü araştırma sonuçlarına göre Torbalı 8 mağarası ile İzmir'de en fazla mağara bulunan ilçelerinden biridir. İlçede bulunan ve henüz turizme açılmamış olan Özbey Köyü çevresindeki mağaralar zengin turizm potansiyeline sahiptir. Bu mağaralar içinde en ilginç ise Metropolis Antik Kenti yakınlarındaki Uyuzdere Mağarası'dır. Roma Dönemi'nde iskân yeri olarak kullanıldığı tahmin edilen mağarada çeşitli tarihi kaplar ve su testileri bulunmuş ancak herhangi bir arkeolojik çalışma yapılmamıştır. Dümbelek Mağarası, Maden Mağarası, Onyx Mağarası, İncirli Mağarası, Beşikçi Mağarası, Güvercinli Mağarası ve Sarı Kristal Mağarası ilçedeki diğer mağaralardır. Düz bir ovada kurulmuş olan Torbalı'yı çevreleyen dağlar özellikle yürüyüş açısından uygun olabilir. Dağtekte Köyü'nde şifalı su bulunmaktadır. Ayrancılar Mahallesi'nde yer alan Efeoğlu Tabiat Parkı ve Ayrancılar Suyunbaşı Mesire Alanı ise günübirlik faaliyetler açısından önemlidir.

Kültürel Çekicilikler: İlçe merkezine yaklaşık 5 km. uzaklıkta 10 yılı aşkın süredir kazı çalışmaları devam eden Metropolis Antik Kenti, yörenin en önemli ören yeridir. Metropolis'te yapılan kazılarda ortaya çıkarılan heykeller, mezar kabartmaları, seramik kaplar ve diğer mimari kalıntılar turizm için önem taşımaktadır. Ancak çıkarılan eserler çevre ilçe müzeleri ve il müzelerinde sergilenmektedir. Çıkan eserlerin yerinde teşhiri önem arz ettiğinden ilçede bir müzeye ihtiyaç vardır (İZTO, 2016).

Şehir merkezinde Sultan Abdülhamit'in evi olarak bilinen bina ise tadilat ve restorasyonu yapıldıktan sonra Kent Arşivi olarak kullanılmaya başlamıştır. 1940'lı yıllarda Halkevi olarak yapılan tek katlı bina ise günümüzde kütüphane olarak kullanılmaktadır (İZTO, 2016). 7.000 m² alana kurulu, Türkiye'nin en kapsamlı klasik otomobil ve motosiklet müzesi olan Key Museum, 1894 yılında Tepeköy mevkiinde kurulan ve günümüzde tadilat ve restorasyon işlemleri sonrasında kullanıma açılan Hipodrom binası ve 1879 yılında yaptırılan Sultan Abdülhamit'in Seyir Köşkü diğer çekiciliği olan unsurlardır.

İlçede hareketlilik yaratan etkinlikler ise Tablo 2.83'da verilmiştir. Torbalı'da turizmin gelişimi sahip olduğu doğal ve tarihi güzelliklerin tanıtımına bağlıdır (Muslu, 2005).

Tablo 2.83 Torbalı İlçesi'nde düzenli olarak gerçekleştirilen etkinlikler (İZKA, 2013h)

Etkinlik Adı	Düzenleyen Kuruluş	Tarih
Rahvan At Yarışları Festivali		
Deve Güreşi Festivali		
Torbalı Güz Etkinlikleri		3-9 Eylül
Hıdrellez Şenlikleri	Torbalı Belediyesi	5 Mayıs
Uçurtma Şenliği		Nisan
Kurtuluş Şenlikleri		7 Eylül
Ekin Şenlikleri		Güz ayları

Küçük Menderes Havzası'nda Turizme Yönelik Potansiyeller

Havzada gelişme olanağı görülen turizm çeşitleri arasında deniz (kıyı) turizmi, kültür turizmi, kırsal turizm, doğa turizmi, kamp ve karavan turizmi, yat turizmi, spor turizmi ve günübirlik turizm faaliyetleri sayılabilmektedir.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanan İzmir İli Doğa Turizmi Master Planı (2013) isimli raporda ilçelerin doğa turizmi potansiyelleri belirlenmiştir (Tablo 2.84). Buna göre çalışma alanında doğa turizmi açısından en yüksek potansiyele sahip olan ilçeler Menderes ve Ödemiş'tir (Şekil 2.103). Bu ilçeleri sırasıyla Selçuk, Torbalı, Tire, Bayındır, Beydağ ve Kiraz izlemektedir.

Tablo 2.84 Çalışma alanında öne çıkan 'Doğa Turizmi Değerleri Matrisi' (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2013)

	Torbali 14	Tire 13	Selçuk 16	Ödemiş	Menderes	Kiraz 10	Beydağ 11	Bayındır 13
Mağaracılık	×	×	-	×	-	-	-	-
Dağ Bisikletçiliği	×	×	×	×	×	×	×	×
Dağcılık	-	-	-	×	-	-	-	-
Denizel değerler	-	-	×	-	×	-	-	-
Dağ-yayla gezisi imkanı	×	×	×	×	×	-	×	×
Peyzaj güzelliği/foto safari	×	×	×	×	×	×	×	×
Kamping	-	-	-	×	-	×	-	-
Düzenlenmiş doğa gezisi rotası	×	×	×	×	×	×	×	×
Pansiyonculuk	-	-	-	-	×	-	-	-
Kır havasında şehir merkezleri	-	-	-	-	-	×	×	-
Kuş Gözlemciliği	-	-	×	-	-	-	-	-
Milli Park vb Sahalar (MP)	×	-	×	-	×	-	-	-
Milli Park vb'nde Konaklama	-	-	-	-	×	-	-	-
Aktif Kış Sporları Merkezi	-	-	-	×	-	-	-	-
Şelale Görme İmkkanı	-	-	-	×	×	×	×	×
Estetik göl/baraj olan yerler	-	-	×	×	×	-	×	×
Botanik Gezisi İmkkanı	-	×	-	-	-	-	-	×
Tescilli avlak sahası	×	-	-	-	×	-	-	-
Yabana hayatı geliştirme sahası	×	×	×	×	×	-	-	×
Yaban Hayatı (Fauna Gözlemi	-	-	-	-	-	-	-	×
Endemik Bitkilerin Gözlemi	×	×	×	×	×	×	×	×
Köy Pazarları	×	×	×	×	×	×	×	×
Bakir doğa parçaları keşif gezisi	-	-	-	-	×	×	×	-
Gastronomi gezisi	×	×	×	×	×	×	×	-
Tarihi eserler, sit alanı	-	-	×	×	-	-	-	-
Oryantiring	-	-	-	-	×	-	-	-
Atla geziye uygun	×	-	×	-	×	-	-	-
Hava Sporları	-	×	×	×	×	-	-	-
Agroturizm	×	×	×	×	×	-	-	×
İzcilik	-	-	-	×	×	-	-	-
Festival Turizmi	×	×	-	×	-	-	-	×

Şekil 10. İzmir İlinin Doğa Turizmi Değerleri Açısından Öne Çıkan İlçeleri Haritası

Şekil 2.103 İzmir'in Doğa Turizmi Açısından Öne Çıkan İlçeleri Haritası (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2013)

Çalışma alanının sahip olduğu ekoturizm potansiyeli çerçevesinde Kültür ve Turizm İzmir İl Müdürlüğü (2013) tarafından ekoturizm güzergâhları belirlenmiştir. Bu güzergâhların bir kısmı doğaseverler, amatör sporcular, öğrenciler ve sağlıklı yaşam ilkesini benimseyenlerin grup halinde günübirlik yürüyüş yaptıkları yerlerdir. Güzergâhların büyük çoğunluğunda günübirlik gidip-gelmeye uygundur. Çok az güzergâhın başlangıç/bitiş yerinde konaklama olanağı bulunmaktadır. Çalışma alanının doğal ve kültürel varlıklarını keşfetmeye odaklı ekoturizm güzergâh bilgileri aşağıda ilçeler bazında verilmiştir.

BAYINDIR

- 1-Bayındır-Turan-Ergenli-Dereköy (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 2-Bayındır-Kızılağaç-Alankıyı (Doğayı keşfetme)
- 3-Bayındır-Karahalili (Doğayı keşfetme)
- 4-Ahmetler Mahallesi-Alşankıyı-Yenikurudere (Kemalpaşa) (Doğayı keşfetme)
- 5-Çamlıbel-Balcılar (Doğayı keşfetme)
- 6-Hisarlık-Ovacık (Kemalpaşa) (Doğayı keşfetme)
- 7-Kızılcaova-Mersinli Mahallesi-Çınardibi (Doğayı keşfetme)

BEYDAĞ

- 1-Beydağ-Adaküre (Doğayı keşfetme)
- 2-Beydağ-Çamlık (Doğayı keşfetme)
- 3-Beydağ-Erikli-Çomaklar (Doğayı keşfetme)
- 4-Beydağ-Yeniyurt-Tabaklar (Doğayı keşfetme)
- 5-Halıköy-Ovacık Yaylası (Doğayı keşfetme)

KIRAZ

- 1-Suludere-Ovacık (Doğayı keşfetme)
- 2-Kiraz-Arkacılar-Yağlar-Karaman (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 3-Kiraz-Hisarköy-Gedik (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 4-İğdeli-Altınoluk-Çayağzı (Doğayı keşfetme)
- 5-Kiraz-Haliler-Vakıflar Mah.-Kale Antik Kenti (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 6-Kiraz-Saçlı-Yeşildere-Çatak (Doğayı keşfetme)

MENDERES

- 1-Değirmendere-Karacadağ-Özdere (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 2-Yeniköy-Kuyucak-Eski Orhanlı (Seferihisar) (Doğayı keşfetme)
- 3-Efemçukuru-Yeniköy (Doğayı keşfetme)
- 4-Yeniköy-Şaşal (Doğayı keşfetme)
- 5-Ahmetbeyli-Klaros Kutsal Alanı-Notion Antik Kenti (Kültürü+Doğayı keşfetme)

ÖDEMiŞ

- 1-Bozdağ-Gölcük (Doğayı keşfetme)
- 2-Gölcük-Zeytinlik (Doğayı keşfetme)
- 3-Hacıhasan-Kemerköy-Yılanlı (Doğayı keşfetme)
- 4-Bozdağ-Kayak Merkezi-Bozdağ Zirve (Doğayı keşfetme)
- 5-Ödfemiş-Birgi (Kültürü Keşfetme)
- 6-Konaklı-Ovakent-Bademli (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 7-Birgi-Gölcük (Kültürü+Doğayı keşfetme)

SELÇUK

- 1-Belevi-Şirince (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 2-Barutçu-Zeytinköy (Doğayı keşfetme)
- 3-Şirince-Selçuk-Efes Antik Kenti-Pamucak Plajı (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 4-Çamlık-Şirince (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 5-Efes Antik Kenti-Meryem Ana Evi (Kültürü Keşfetme)
- 6-Meryem Ana Evi-Arvalya-Pamucak Plajı (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 7-Meryem Ana Evi-Sultaniye (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 8-Fidanlık-Sinan Dede Türbesi (Piknik Yeri)-Belevi Mouseleumu (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 9-Belevi Yol Ayrımı-Keçi Kalesi-Sarnıçlar Mevkii (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 10-Bülbül Dağı- Lysimakhos Surları-Çetin Kültür Köyü (Müze) (Kültürü+Doğayı keşfetme)

TİRE

- 1-Tire-Kaplan (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 2-Kaplan-Hisarlık (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 3-Toptepe-Cambazlı (Doğayı keşfetme)
- 4-Akçeşehir-Değirmenbağ (Doğayı keşfetme)
- 5-Çayırılı-Akyurt (Doğayı keşfetme)

TORBALI

- 1-Torbali-Yeniköy-Metropolis (Kültürü Keşfetme)
- 2-Sağlık-Keçi Kalesi (Selçuk) (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 3-Dağkızılca-Vişneli (Kemalpaşa) (Doğayı keşfetme)
- 4-Dağtekte-Çınardibi (Bayındır) (Kültürü+Doğayı keşfetme)
- 5-Ahmetli-Zeytinköy (Selçuk) (Doğayı keşfetme)

Sonuç olarak, havzayı oluşturan ilçeler incelendiğinde, tüm ilçelerin farklı turizm türlerine yönelik potansiyeller taşıdığı görülmekle birlikte, Menderes İlçesi dışında turizm gelişiminden bahsetmek mümkün değildir.

2.2.6. Yenilik ve Girişimcilik

Yenilik ve girişimcilik konusu bölgedeki organize sanayi bölgeleri (OSB) ve ilçelerin beşeri sermaye durumu baz alınarak iki ayrı açıdan incelenecektir.

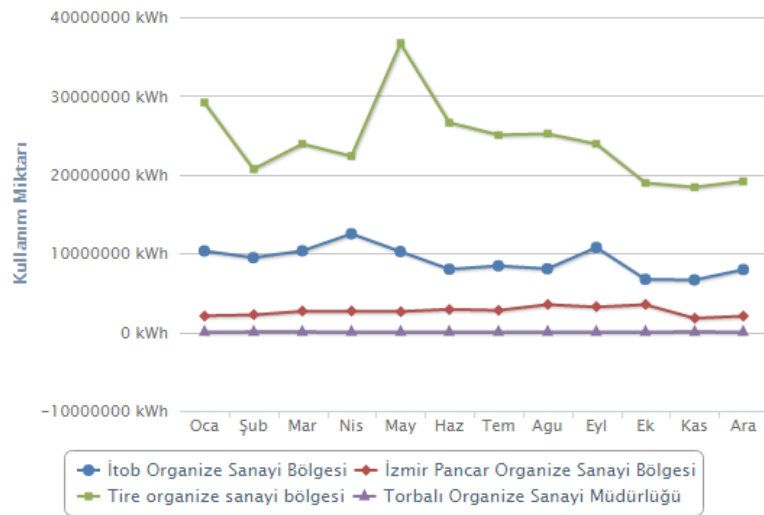
Havzadaki en eski OSB Tire'dedir. Daha sonra Torbalı'da yer alan Pancar OSB, Menderes İlçesi'nde İTOB OSB, Torbalı OSB ve en yeni olarak Ödemiş OSB faaliyete geçmiştir (Tablo 2.85). OSB'lerin sayısını baz alırsak havza bu açıdan kuvvetli bir girişimcilik örneğidir.

Tablo 2.85 İzmir'deki faal OSB Listesi

OSB Adı	İlçe	Kuruluş Yılı
İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi	Çiğli	1976
Tire organize sanayi bölgesi	Tire	1993
Aliağa Kimya İhtisas ve Karma OSB	Aliağa	1997
Bergama Organize Sanayi Bölgesi	Bergama	1997
Kınık Organize Sanayi Bölgesi	Kınık	1997
İzmir Pancar Organize Sanayi Bölgesi	Torbalı	1999
Buca Ege Organize Sanayi Bölgesi	Buca	2002
İtob Organize Sanayi Bölgesi	Menderes	2002
Menemen Plastik İhtisas OSB	Menemen	2004
Torbalı Organize Sanayi Müdürlüğü	Torbalı	2004
Ödemiş OSB	Ödemiş	2006
Bağyurdu OSB	Kemalpaşa	2008
İzmir Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi	Kemalpaşa	2011

Bölgede bulunan OSB'lerin faaliyet durumu ve işlerliği yenilik ve girişimcilik açısından önemlidir. Aşağıdaki grafikte, havzada yer alan OSB'lerin (veri noksanlığı dolayısı ile Ödemiş OSB hariç) elektrik tüketim miktarları verisi var olan en güncel yıla göre sunulmuştur. İlk bakışta net anlaşılmaktadır ki en çok elektrik tüketimi Tire OSB'de sonrasında İTOB, Pancar ve en son Torbalı OSB'de yapılmaktadır. Diğer bir deyişle, üretim bakımından daha işler olan OSB'ler Tire, İTOB ve görece daha az işler olanlar Pancar ve Torbalı OSB'lerdir.

Yenilik ekosistemi açısından bir diğer önemli gelişme de İTOB içinde 2012 yılında 'İzmir Bilim ve Teknoloji Parkı Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nin ilan edilmesidir. "İzmir Bilimpark" İzmir'de kurulan 4. teknopark olarak yapılanma çalışmalarını sürdürmektedir.

Şekil 2.104 OSB'lerin mümkün olan en güncel yıla ait elektrik tüketim miktarları,

İkinci önemli konu beşeri sermayedir. Kuşkusuz ki kaliteli bir işgücü kalkınmanın en önemli unsurlarındandır. Bu konuya ışık tutmak için aşağıda ilçeler bazında yükseköğrenim oranları sunulmuştur. Havza içinde yükseköğretim mezunu oranı en yüksek Tire'de (%9), sonrasında Menderes (%7.95), Torbalı (%7.85), Ödemiş (%7.58), Bayındır (%4.44), Beydağ (%3.91) ve en az Kiraz'dadır (%3.15). Havza ortalaması %6.3'tür ve bu rakam İzmir (%14.8) ve Türkiye ortalamasının (%11.77) çok altındadır.

Yenilik ve girişimcilik için diğer önemli olan bir gösterge de araştırma geliştirme faaliyetleri için önemli bir gösterge olan yüksek lisans ve doktora eğitimidir. Bu eğitimi almış olan nüfusun oranı ise oldukça azdır. Bu oran ilçeler arasında 10.000’de 2 ile 18 arasında değişmektedir. Kısacası, yenilik ve girişimcilik için ciddi bir unsur olan eğitilmiş işgücü havza genelinde en büyük sorunlardan biridir.

Tablo 2.86 Küçük Menderes Havzasındaki ilçeler bazında yüksek öğrenim oranı (İZKA, 2013j, TUİK 2013)

İlçeler	Yüksek Öğrenim Oranı (%)
Bayındır	4.44
Beydağ	3.91
Kiraz	3.15
Menderes	7.95
Ödemiş	7.58
Torbali	7.85
Tire	9
Havza Ortalaması	6.3
İzmir Ortalaması	14.81
Türkiye Ortalaması	11.77

Havza bazında yenilik ve girişimcilik konusu düşünüldüğünde ise akla ilk gelen unsur kalifiye işgücünün varlığıdır. İlçeler bazındaki işgücü nitelikleri de bu bağlamda büyük önem taşımaktadır. Aşağıdaki Tablo 2.87’de ilçelerde bitirilen okul oranlarının dökümleri sunulmuştur.

Tablo 2.87 İlçeler Bazında Eğitim, bitirilen okul oranları

İlçe	Bir Okul Bitirmedik (%)	0-5 Yaş veya Okuma Yazma Bilmeyen (%)	İlkokul, Ortaokul veya Dengi (%)	Lise veya Dengi (%)	Yüksek Okul, Fakülte veya Dengi (%)	Yüksek lisans veya Doktora (%)
Bayındır	18,11%	24,09%	49,36%	6,02%	2,33%	0,09%
Beydağ	19,45%	22,33%	48,77%	6,99%	2,47%	0,00%
Kiraz	17,86%	26,90%	48,35%	5,14%	1,71%	0,04%
Menderes	17,73%	18,56%	46,72%	11,29%	5,52%	0,18%
Ödemiş	17,48%	18,79%	53,91%	6,40%	3,31%	0,10%
Selçuk	19,15%	19,56%	46,14%	10,01%	5,04%	0,12%
Tire	17,09%	19,92%	51,85%	7,22%	3,87%	0,05%
Torbali	19,51%	23,88%	45,76%	7,92%	2,91%	0,02%

Kaynak: İZKA 2013i

Hiçbir okul bitirmeyenlerin oranı en az Ödemiş ve Tire’de olup (%17), en fazla Beydağ ve Torbalı’dır. (%19). Sadece ilköğretim mezunu olanların oranı Ödemiş’te %54, Tire’de %52, Bayındır ve Beydağ’da %49, Kiraz’da %48, Menderes’de %47, Selçuk ve Torbalı’da %46’dır.

Çok önemli olan üniversite ve yüksekokul mezunu olanların oranı verimlilik bakımından da ciddi bir göstergedir. Bu oran İzmir il geneline oranla düşüktür. Bu oran en yüksek Selçuk ve Menderes’te (%5), sonra sırasıyla Tire (%4), Ödemiş, Beydağ ve Torbalı (%3) ve Bayındır ve Kiraz’dır (%2).

Yenilik ve girişimcilik konusunda havza hayvancılık sektöründe büyük bir potansiyel vaat etmektedir. Bu potansiyeli ortaya koymak için hayvansal üretimin İzmir içindeki payını aşağıdaki Tablo 2.88’deki veriler ile özetlemekteyiz.

Tablo 2.88 Hayvancılık Ürünlerinin İlçe Bazında İzmir ili genelindeki payı

İlçeler	Sığır (%)	Koyun(%)	Keçi(%)	Süt(%)	Bal(%)	Kümes Hayvanı (%)
Bayındır	14,1	5,6	7,1	14,3	5,0	1,0
Beydağ	4,0	1,3	0,1	3,8	0,1	0,0
Kiraz	11,4	5,6	1,0	12,3	0,6	0,4
Menderes	4,6	6,3	8,1	3,7	5,0	3,6
Ödemiş	23,4	10,7	4,9	30,8	10,5	3,7
Selçuk	0,6	1,2	2,2	0,5	1,1	0,6
Tire	11,7	6,1	1,1	10,4	0,4	4,8
Torbali	5,2	2,8	3,8	3,8	6,7	2,1
Toplam	75,1	39,6	28,3	79,4	29,5	16,4

Kaynak: TÜİK, 2013

Büyükbaş (sığır) sayısı oranı %75 olup, İzmir ilinin ihtiyacının yaklaşık $\frac{3}{4}$ 'ünü karşılamaktadır. Bu oran koyun için %40, Keçi için %28'dir. Süt ve benzeri ürünlerin üretiminin %79 civarı havzadan karşılanmaktadır. Bal üretiminin %30 civarı, kümes hayvanlarının ise %16'sı karşılanmaktadır. Dolayısıyla, hayvancılık üretiminde havza büyük bir potansiyel vaat etmektedir. Hayvancılık kültürü, bilgi birikimi ve uzmanlaşma bu gücü daha da destekleyebilecektir.

2.3. ÇEVRE VE ENERJİ ALTYAPISI

Bu bölümde çevre, su ve enerji alanlarında bölgede yapılan çalışmalar, altyapı tesisleri, sorun ve potansiyeller bakımından Küçük Menderes Havzası'nın durumundan bahsedilecektir.

2.3.1.Havzadaki Mevcut ve Planlanan Çevre Yatırımları

Küçük Menderes Havzası'ndaki en önemli çevresel tehdit yüzey ve yeraltı sularındaki kirlenmedir. Evsel ve endüstriyel atıkların kısmen arıtılarak kısmen de arılmadan Küçük Menderes Nehri'ne deşarj edilmeleri, havzadaki su kalitesinin bozulmasına neden olmaktadır. Hâlihazırda Küçük Menderes Nehri'nin su kalitesi pek çok parametre açısından 4. sınıf su olarak değerlendirilmektedir.

Küçük Menderes Nehri ve kollarındaki su kalitesinin iyileştirilmesi için özellikle endüstriyel atıksu arıtma tesisi yatırımlarının hızlı bir şekilde tamamlanması gereklidir. Havzanın tamamının İzmir Büyükşehir Belediyesi sorumluluk alanı olmasını takiben İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi (İZSU) tarafından yeni bir planlamaya gidilmiş, mevcut tesislerin rehabilitasyonu ve yeni tesislerin planlama ve inşasına dönük hazırlıklar yapılmıştır.

Havzadaki ilçe merkezlerinin kanalizasyon şebekesi altyapısı büyük oranda tamamlanmış durumdadır. Menderes, Selçuk, Bayındır, Torbalı, Tire, Ödemiş ve Kiraz ilçe merkezinin tamamında kanalizasyon şebekesi bulunmaktadır. Bunlara bağlı bazı köy ve mahallelerde ise kanalizasyon şebekeleri planlama, proje veya inşa aşamasında bulunmaktadır. Menderes'e bağlı Kısıkköy, Özdere, Gümüldür, Görece, Oğlananası, Dereköy, Fevzi Çakmak ve Atatürk Mahalleleri, Tire'ye bağlı Gökçen, Kızılcahavlu, Kırtepe, Sarılar, Kocaaliler, Çobanköy, Eğridere, Osmancık, Yenişehir ve Çayırılı mahalleleri, Ödemiş'e bağlı Bademli, Konaklı, Ovakent, Birgi, Kaymakçı, Çaylı, Gölcük, Kayaköy ve Bozdağ mahalleleri ve Kiraz'a bağlı Ceritler, Hisarköy, Kırköy, Suludere, Karaman ve Arkacılar Mahallelerinde kanalizasyon projeleri yapım veya proje aşamasındadır. Havza genelinde hâlihazırda işletmede olan atıksu arıtma tesisleri (AAT) Tablo 2.89'de gösterilmektedir. Bunlara ek olarak halen planlama aşamasında olan atıksu arıtma tesisleri de Tablo 2.90'de verilmektedir.

Tablo 2.89 Küçük Menderes Havzası'nda İşletmede olan Evsel Atıksu Arıtma Tesisleri

Tesis	İlçe	Debi (m3/gün)	Deşarj Noktası	Durumu
Selçuk Doğal AAT	Selçuk	10.200	Küçük Menderes	İşletmede
Havza AAT	Menderes	21.600	DSİ Kurutma Kanalı	İşletmede
Kiraz AAT	Kiraz	2.000	Menderes Çayı	İşletmede
Torbali AAT	Torbali	21.600	Çevlik Çayı	İşletmede
Ayrancılar AAT	Torbali	6.912	Arapkahve Deresi	İşletmede

Tesis	İlçe	Debi (m3/gün)	Deşarj Noktası	Durumu
Bayındır AAT	Bayındır	6.912	Küçük Menderes'e dökülen bir dere	İşletmede
Ödemiş AAT	Ödemiş	15.765	Gali Çayı	İşletmede

Tablo 2.90 Küçük Menderes Havzası'nda İşletmede olan Evsel Atıksu Arıtma Tesisleri

Tesis	İlçe	Debi (m3/gün)	Deşarj Noktası	Durumu
Beydağ AAT	Beydağ	-	-	Planlama
Tire AAT	Tire	11.700	Tabak Deresi	ÇED aşaması
Hasköy AAT	Bayındır	2.000	K.Menderes eski dere yatağı	İnşa aşaması

Yukarıda bahsedilen ve kanalizasyon şebekeleri henüz tamamlanmamış yerleşimler için düşünülen arıtma tesisleri ile ilgili planlamalar devam etmektedir. Bu yerleşimlerden bazıları için münferit bazıları içinde ortak arıtma tesisleri yapılması planlanmaktadır. Bu yerleşimlerin buldukları lokasyonlar itibariyle mevcut veya planlanan arıtma tesislerine bağlanamadıklarından yeni münferit tesislerin kurulması ve bu esnada da bazı birleştirmelerin gündeme gelmesi gerekmektedir. Söz konusu yerleşimlerin bazılarında kanalizasyon şebekesi bulunmakta iken bazılarında kanalizasyon şebekesi de bulunmamaktadır. Ayrıca, yukarıda belirtilen yerleşimlerin bazılarında imar planları ile ilgili sıkıntılar bulunmaktadır. Bu nedenle, bu yerleşimlerin ilk olarak planlama ile ilgili sorunlarının çözülmesi, bunu müteakip olarak kanal altyapılarının tamamlanması ve son olarak da atıksu arıtma tesislerinin devreye alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, havzada etüt çalışmaları devam eden belde ve yerleşimler Tablo 2.91'de verilmektedir.

Tablo 2.91 Küçük Menderes Havzası'nda Etüt Çalışmaları Devam eden Yerleşimler

Belde	İlçe	Durum
Birgi	Ödemiş	Kanalizasyon şebekesi mevcut ancak AAT projesi yok.
Bademli	Ödemiş	Kanalizasyon projesi mevcut ancak AAT projesi yok.
Ovakent	Ödemiş	Kanalizasyon projesi mevcut ancak AAT projesi yok.
Konaklı	Ödemiş	Kanalizasyon projesi mevcut ancak AAT projesi yok.
Kaymakçı	Ödemiş	Kanalizasyon projesi mevcut ancak AAT projesi yok.
Çaylı	Ödemiş	Kanalizasyon projesi mevcut ancak AAT projesi yok.
Belevi	Selçuk	Kanalizasyon projesi yok. AAT projesi yok.
Gökçen	Tire	Kanalizasyon projesi kısmen var. Ana hatlar tamamlanmış. AAT projesi yok.
Bozdağ	Ödemiş	AAT projesi yok
Gölcük	Ödemiş	İmar planı ve kamulaştırma çalışmaları devam ediyor.

2.3.2. Su ve Enerji Kaynakları

Küçük Menderes Havzası'nın en önemli akarsuyu Küçük Menderes Nehri ve yan kolları olan Fetrek Çayı, Uladı Deresi, Ilıca Deresi, Değirmen Dere, Aktaş Deresi, Rahmanlar Deresi, Pirinçi Deresi, Yuvalı Dere, Ceriközkaya Deresi, Eğridere, Birgi Çayı, Çevlik Çayı ve Keles Çayıdır.

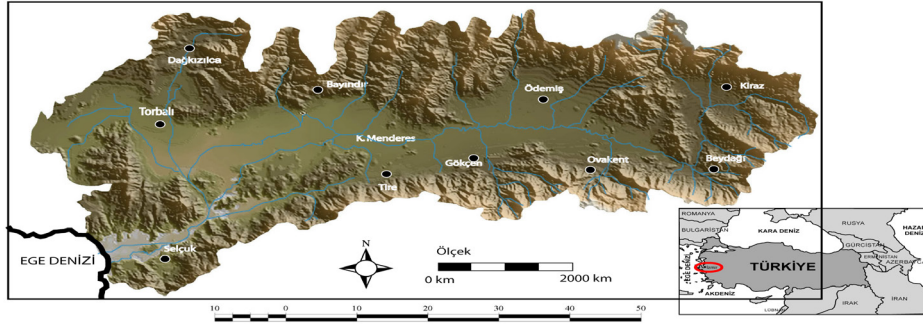
Küçük Menderes Nehri'nin denize döküldüğü yere yakın Belevi ve Selçuk bölgelerinde yaklaşık 1500 ha alanı kaplayan üç adet göl (Belevi Gölü, Barutçu Gölü ve Gebekirse Gölü) ve bir adet bataklık (Eleman) bulunmaktadır.

Havzada yer alan ve düz kesimleri oluşturan kırıntılı birimler (alüvyonel akiferler) verimli akiferlerdir. Küçük Menderes Havzası'nda farklı tarihlerde alüvyon akiferin yeraltısuyu rezervi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Yapılan su bütçesi ile ilgili çalışmalar Tablo 2.1'de sunulmuştur. Bu birim içinde DSİ Genel Müdürlüğü, İller Bankası, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Belediyeler ve şahıslar tarafından değişik amaçlarla açtırılmış çok sayıda (10000'den fazla) kuyu bulunmaktadır. Havzadaki kırsal alanların içme suyu yeraltı suyundan sağlanmaktadır. Alanda açılan kuyuların önemli bir kısmı da sulamada kullanılmaktadır. Havzanın drenaj alanı: 3.500 km² ve sulanabilir alan 88.500 ha'dır (Şekil 2.105 ve Şekil 2.106).

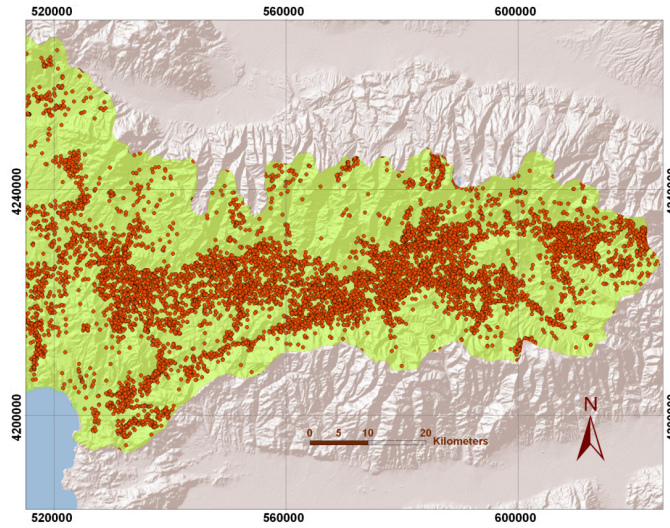
Tablo 2.92 Küçük Menderes Havzası Alüvyon Akifer Yeraltı suyu Rezervi

Kaynak	Rezerv (milyon m3)
DSİ (1973) Raporu	182
Nippon (1996) Raporu	130
DSİ (2000) Raporu	180

Küçük Menderes Havzası Alüvyon Akifer Yeraltısuyu Rezervi; DSİ 1973 Raporuna göre 182 milyon m³/yıl, Nippon-1996 Raporuna göre 130 milyon m³/yıl, ODTÜ-2000 Raporuna göre ise 180 milyon m³/yıl olarak belirlenmiştir. Havzanın alüvyon akifer + mermer akifer yeraltısuyu rezervi: 231 milyon m³/yıl'dır (DSİ). Yeraltı suları dışında havzada 6 adet baraj bulunmaktadır ve bu barajların toplam kapasiteleri ise 142 hm³'tür (Şekil 2.107).

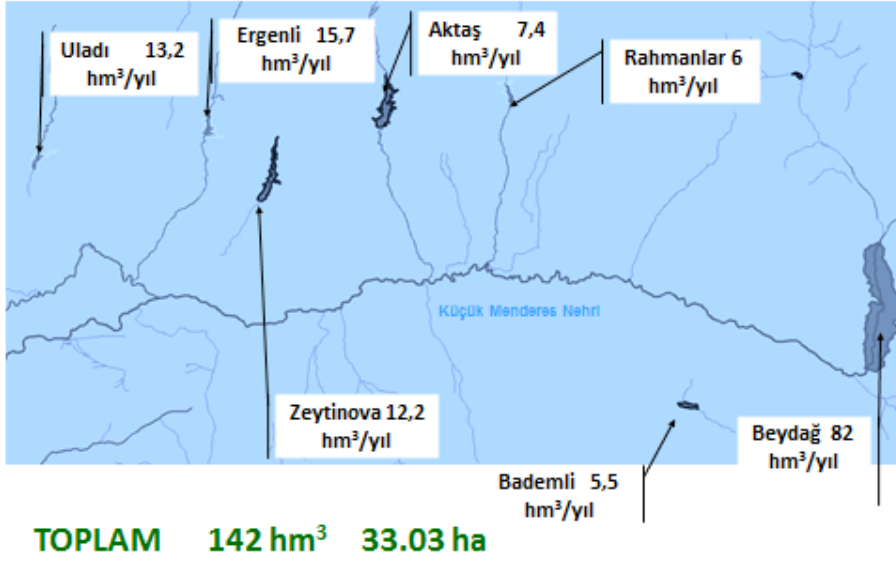

Şekil 2.105 Küçük Menderes Havzası (DSİ, 2000)

Şekil 2.106 Küçük Menderes Havzasında açılmış olan kuyular (Murathan, 2015).

Küçük Menderes Havzasındaki Barajlar

Şekil 2.107 Küçük Menderes Havzasında yer alan barajlar ve kapasiteleri

İZSU için 2016 yılında İzmir İçmesuyu Projesi Master Plan Raporu hazırlanmıştır. Bu raporda, bölgelerdeki nüfus artışına ağırlık verilmiş, nüfus projeksiyonuna bağlı olarak gerekecek su miktarına ilişkin önerilerde bulunulmuştur. Raporda, Küçük Menderes Havzası'nın su kaynaklarının sürdürülebilirliği özellikle de yeraltısuyu kaynaklarına ilişkin somut veriler sunulmamıştır.

Küçük Menderes Havzası tektonik kontrollü bir havzadır. Bu nedenle, Havzada bazı kesimlerde sıcak su kaynakları vardır. Bayındır İlçesi'ne yaklaşık 7 km uzaklıkta bulunan Ergenli-Dereköy jeotermal sahası Batı Anadolu'da Küçük Menderes grabeninin kuzey kenarında yer alan düşük entalpili bir sistemdir. Menderes Masifi'nin örtü kayaçları içinde bulunan kalkışist ve mermerler jeotermal sistemin rezervuar kayaçlarıdır. Sistem tektonik kontrollüdür. Düşük entalpili olup sahada açılmış sığ kuyulardaki su sıcaklığı 42-46 °C arasındadır. Termal turizm ve sağlık amaçlı kullanılmaktadır. Alanda 2009 yılında 310 m derinliğinde bir sondaj açılmıştır. Kuyudan 54,5°C sıcaklığında, 40-50 L/s kompresör debisi, 4,5 L/s artezyen debisi olan akışkan elde edilmiştir. Alandaki bu jeotermal sistem Bayındır'ın ekonomisine ciddi katkı sağlayacaktır. Bu jeotermal alanda sağlık turizmi yapılabileceği gibi, bu akışkan seracılık için de yaygın bir şekilde kullanılabilir. Diğer alanlarda yüzeyde kaynak görülmemesine rağmen, jeotermal açısından umut veren parametreler (jeolojik ve tektonik veriler) bulunmaktadır. Küçük Menderes Havzası'nda, jeotermal kaynakların yanısıra güneş, rüzgar ve biyogaz enerjisi için de gerekli ortamlar bulunmaktadır.

3. STRATEJİ GELİŞTİRME VE KATILIMCILIK

Küçük Menderes Havzası Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Yaşam Stratejisi katılımçılık çalışmaları, Bayındır, Beydağ, Menderes, Kiraz, Selçuk, Ödemiş, Tire ve Torbalı ilçelerinde yapılan ilçe halk çalıştayları ile başlatılmış, çalışmalara ait süreç, yöntem ve elde edilen sonuçlar bu bölümde verilmiştir.

3.1. İlçe Halk Çalıştayları

3.1.1. Çalıştay kapsamı, amaç ve yöntemi

Strateji çalışması kapsamındaki ilçelerde düzenlenen ilçe halk çalıştaylarından derlenen orijinal nitelikli veriler çalışmanın ana materyalini oluşturmuştur. Çalıştaylarda; tarım, turizm, yerleşim-kültür, çevre-enerji-su kaynakları, yenilik-girişimcilik konuları ele alınmıştır. İlçe halk çalıştaylarını yörede yaşayan, anılan konularda kendi adına, kamu, özel sektör, kooperatif ve diğer sivil toplum kuruluşlarında çalışan/faaliyet gösteren kişiler katılmışlardır.

Katılımcı tekniklerin kullanıldığı ilçe çalıştaylarında katılımcılar ilgi duydukları konulara göre, hazırlanmış masalarda köyleri/mahalleleri, ilçeleri ve hatta havzaları ile ilgili konuları tartışmışlar, sorunların çözümüne ve yörelerinin kalkınmasına yönelik fikirler geliştirmişlerdir. Çalıştaylarda, yereldeki doğal, kültürel ve tarımsal varlıklar yanında, mevcut eğilimler belirlenmiş ve eğilimlerin gelecek 10 yılda da görülme ihtimali incelenmiştir. Katılımcılar mevcut koşulları dikkate alarak, köy/mahalle, ilçe ve havzaya yönelik kalkınma fikirlerini tanımlamıştır. İlçelerdeki yerel (halk) çalıştaylarına katılanların sayısı 572 kişidir. En yüksek katılım Ödemiş ilçesindedir (Tablo 3.1). Çalıştaylar sırasıyla; Menderes, Beydağ, Ödemiş, Kiraz, Bayındır, Selçuk, Torbalı ve Tire ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcı listeleri EK-C'de verilmektedir.

Tablo 3.1 İlçe Halk Çalıştaylarına Katılım Durumu ve Toplantı Tarihleri

İlçeler	Yerel çalıştaylara katılım		Toplantı Tarihleri
	Sayı	Yüzde	
Bayındır	55	9,6	19.04.2016
Beydağ	50	8,7	08.04.2016
Kiraz	47	8,2	15.04.2016
Menderes	53	9,3	05.04.2016
Ödemiş	138	24,1	14.04.2016
Selçuk	80	14,0	21.04.2016
Tire	88	15,4	05.05.2016
Torbalı	61	10,7	26.04.2016
Toplam	572	100,0	

Resim 3.1 Beydağ İlçe Halk Çalıştayı yerleşim ve kültür çalışma grubu masası (08.04.2016)

3.1.2. Yerel Varlıkların Taranması

Yerel varlıkların belirlenmesinde yazılı kaynaklar, proje görüşmeleri ve ilçe halk çalıştaylarında dile getirilen konulardan oluşturulan özetler doğal varlıklar ve kültürel varlıklar ana kategorileri altında ilçelere göre aşağıda verilmektedir. İlçe Halk Çalıştaylarının ilk konusunu oluşturan “Yerel Varlık Tanımlama” oturumunda “ilçede öne çıkan yerel doğal ve kültürel varlıklar” ile “ayırt edici/özgün yerel doğal ve kültürel varlıklar” belirlenmiştir. İlçelerde öne çıkan yerel doğal ve kültürel varlıklar çalıştaylarda yapılan puanlamalara ve çalışma gruplarında ele alınma sıklığına bağlı olarak belirlenmiştir. Ayırt edici/özgün yerel doğal ve kültürel varlıklar ise sadece o ilçe çalıştayında ifade edilen varlıklar dikkate alınarak belirlenmiştir.

Bayındır ilçe halk çalıştayında en öne çıkan doğal varlıklar jeotermal kaynaklar ve çiçek festivali olmuştur. İlçe çalıştayında öne çıkan diğer doğal varlıklar ise dereler (Kanlı Dere, Yahudi Dere, Uladı Dere), yaylalar (Alankıy, Çınardibi, Ovacık yaylaları) ve ovalar, güneş ve rüzgar enerji potansiyeli, doğal bitki örtüsü (kekik, şeker otu, sarı kantaron otu, karabaş otu, salep, mantar, defne vb.), çiçek/ çiçekçilik, kaplıca (Dereköy ve Ergenli kaplıcaları), Efes/enfes üzümü (Kızıloba ve Sarıyurt Mahallesi), Yaban Hayatı Koruma Sahası, yamaç paraşütü pisti, kiraz, kuzeyinde yer alan orman, zeytin, kayrak taşı ve ocağıdır. Bayındır ilçe çalıştayında öne çıkan kültürel varlıklar ise etli ekmek, Uluk katmeri, zeytin ürünleri, kiraz şenliği, hayvan ürünleri, Kabağağ'ın (Taşköy) taş evleri'dir.

Bayındır İçin Ayırt Edici Doğal Varlıklar

Çiçekçilik, kaplıca (Dereköy, Ergenli kaplıcaları), Efes/enfes üzümü, Yaban Hayatı Koruma Sahası, Güvercinlik Şelalesi, kayrak taşı ve kayrak taşı ocağı, nergis, yanık kavak üzümü, siyak ve beyaz, askı üzümü, bisiklet rotaları, Falaka Barajı, Falaka patlıcanı, kendinden limon aromalı adaçayı, bakır madeni, Ovacık Milli Parkı, sebze fidesi üretimi, Uladı Barajı

Bayındır İçin Ayırt Edici Kültürel Varlıklar

Afrotürk Dana Bayramı, Antik Kral Yolu (Efes ile Sard arasında), Balcan balığı yemeği, Bayındır pazarı, bayrak dikme ritüeli, bulgur çorbası, çamaşırhane, çekiçte zeytin, Eski Furunlu Mahallesi ve Hacı İbrahim Ağa Camii, eski köylerdeki mezar taşları, Eskici Dede Hikayesi, etli ekmek, Hacı Sinan Camii ve külliyesi, Heyamol , körüklü çizme yapımı, Karpuz Festivali, Osmanlı'nın ilk darphane binası, oyma kaşıkçılık, Papaz Evi, pişmiş turşu, Sadık Paşa ve Sadık Paşa Mahallesi, Sarıyurt Kalesi, sepet örme, Turan çiçek kurutma kültürü, Türkiye Permakültür Enstitüsü, Uladı (Yakapınar) Kalesi, Uluk katmeri, Yusufllu'da restore edilen evler ve ev pansiyonculuğu

Beydağ ilçe çalıştayında öne çıkan doğal varlıklar sırasıyla kestane, incir, kaynak suları (Karlık, Parmak vb.), ipek böcekçiliği, zeytin, Beydağ Baraj Gölü, güneş enerjisi potansiyeli, şelaler (Öküz Uçuran Şelalesi, Beydağ Şelalesi), anıt ağaçlar (özellikle Beyköy Meydanındaki çınar ağacı), Küçük Menderes Nehri ve Ovacık Yaylası'dır. İlçede öne çıkan kültürel varlıklar ise sırasıyla; Ramazan Bayramının 3. günü yapılan Beyköy Kızlar Genceri, zincircilik (kar ve besi zinciri üretimi), Beydağ Kalesi, keşkek, kestane unu, ipek mendil, tandır (ovacık yaylası), beydağ simit dürümü'dür.

Beydağ İçin Ayırt Edici Doğal Varlıklar

Civa madeni yatakları, Dağ Kekiği, antiman madeni cevheri, Beydağ Barajı Seyir Tepesi, Beydağ Baraj Gölü, Öküz Uçuran Şelalesi, Beydağ Şelalesi, Aydın Dağları, Beydağ Şelalesi, Kaletape Mesire yeri, Beydağ Zirvesi

Beydağ İçin Ayırt Edici Kültürel Varlıklar

Cennet elması kurusu, Beydağ Kalesi, Beydağ Baklavası, Beydağ güvenci, Beydağ evleri / Beyköy Evleri, Beydağ simit dürümü, Beydağ'da kurulan kadın devletleri, Beyköy , Beyköy Kızlar Genceri, Bisiklet Festivali, Cohraz Geceleri Ritüeli, Cumhuriyet Bayramı kutlama geleneği, Çiftlik Mahallesi Lahitleri, çökelek tereyağı, değirmenler, deri işlikleri, Tesavural, erkek incir pazarı, kar şerbeti, karademircilik, Karaoba cami ve mezarlığı, Kaya ayuğu (Gavurevi), kestane unu, Oyuk baba ziyaretleri, Paleopolis Bellanbol, Perşembe Pazarı, sade baklava, sıcak demircilik, zincircilik, Beyköy Kuva-i Milliye Yolu (Tematik yol)

Kiraz ilçe halk çalıştayında en öne çıkan doğal varlıklar doğal kaynak suları (Ovacık, Bahçerası-Örenköy, Kangal Dağı-Sarısu Kaynağı ve Haliller) ile Kiraz Festivali olmuştur. İlçede öne çıkan diğer doğal varlıklar, verimli ovası, büyükbaş hayvancılık, verimli yaylalar, sulama barajı, kestane, ceviz, hünnap, kızılık, karadut ve ormanı olmuştur. İlçede öne çıkan diğer kültürel varlıklar ise Dokuzlar Köyü taşevleri ile köylerdeki düğün gelenekleridir.

Kiraz İçin Ayırt Edici Doğal Varlıklar

Kiraz İçin Ayırt Edici Kültürel Varlıklar

Alabalık çiftlikleri, Hisar Kalesi, Isırgan otlu pide, İğdeli Tarım Kredi Kooperatifi , İsa Bey Camii, Kaleköy, Kuvars maden işletmesi , Saç pidesi, Suludere hamamı ve Camii, Tahin tatlısı, Turşu işletmesi, Yağlar Kalesi

Menderes ilçe halk çalıştayında en öne çıkan doğal varlık deniz olmuştur. İlçede öne çıkan diğer doğal varlıklar ise Tahtalı barajı ve yeraltı su kaynakları, jeotermal kaynaklar, mandalina, güneş enerjisi potansiyeli, ormanlar, doğal içme suyu kaynağı (Küyner), Efemçukuru üzümü, Malta Şelalesi ve yabancı atlardır. İlçede öne çıkan kültürel varlıklar ise antik kentler (Klaros, Notion, Kolophon ve Lebedos), Deliömerli Hamamı, nazar boncuğu ve ocakları ve Gümüldür'deki bilinmeyen kilise'dir.

Menderes İçin Ayırt Edici Doğal Varlıklar

Yeniköy, Çatalca ve Ataköy Göleti, Çatalca Kıl Biberi, Efem Çukuru üzümü (Alfonse cinsi), Kaymakçı Baklası, Kaymakçı Bamyası, Malta şelalesi, mavi bayraklı plajları (Çukuraltı, Orta Mahalle, Gümüldür, Kargacık koyu), Tahtalı Barajı, Maltıs keçisi ve Sakız koyunu

Menderes İçin Ayırt Edici Kültürel Varlıklar

Antik kentler (Klaros, Notion, Kolophon ve Lebedos), Nazar boncuğu ve ocakları, Mandalina Festivali, Bisiklet Festivali, Uçurtma şenliği, Alevi kültürü, Samancıoğlu Camii, Cüneytbey Camii, Kasımpaşa Camii, Gölcükler Camii, Efemçukuru Üzüm Festivali, Gavurköy, Görece El Sanatları Festivali, Kuyucak kalesi, Şevketi Bostan Şenliği, Telli koyun ritüeli, Uluslararası Halk Dansları Şenliği, Gümüldür

Ödemiş ilçe halk çalıştayında en öne çıkan doğal varlık Gölcük Gölü ve Yaylası'dır. İlçede öne çıkan diğer doğal varlıklar yeraltı su kaynakları (Bademli, Bozdağ, Suçıktı ve Pıtrak), hayvancılık, Bozdağlar, güneş enerjisi potansiyeli, zeytin, yaylalar (Bozdağ, Dolaylar, Gölcük, Halkapınar, Hamamköy, Subatan, Ovacık, Başova), ipekçilik (Ödemiş ipeği), incir (İrimağzı inciri), fidancılık, rüzgar (Başova ve Çamyayla), arıcılık, verimli toprak, Birgi Çayı, endemik bitkiler, barajlar, hayvansal gübreden biyokütle enerjisi potansiyeli, iklim, patates ve Subatan Düdeni'dir. Ödemiş İlçesi'nde en öne çıkan kültürel varlık ise Birgi'dir. Özellikle Birgi'deki Birgi Mahallesi , Birgi Evleri, Medreseler, Ulucami, Aydınöğlü Mehmet Bey Cami, İmami Birgi türbesi, Çakırağa Konağı gibi yapılar öne çıkmaktadır. İlçedeki diğer önemli kültürel varlıklar Ödemiş Süt Festivali, Ödemiş Köfte, Keşkek, Efe ve Zeybek kültürü, Ödemiş Süs Bitkileri Fuarı, İmam-ı Birgivi, Koruksuyu işlenmesi, Ödemiş Pidesi (Töngül pidesi), Bademli Kiraz Festivali, Cumartesi pazarı, el sanatları (İğne oyası vb.), İrimağzı İncir Festivali, süt ürünleri (tulum, deri tulumu, çamur peyniri), Rahvan at yarışları, Kafkas Kültür Şenlikleri, Ekmek Dolması, Keçecilik, Ovakent deve güreşleri, 3 Eylül Kurtuluş Günü Etkinlikleri ve Milli Fuarı ve Barbunya (Bıçakçı) Festivali'dir.

Ödemiş İçin Ayırt Edici Doğal Varlıklar

Bozdağlar, Gölcük Gölü ve Yaylası, Uçurumcuk Şelalesi, Bademli Barajı, Bademli Şelalesi ve Dev Kazanı, Bozdağ, Dolaylar, Halkapınar, Hamamköy, Subatan, Ovacık ve Başova Yaylaları, Keldağ, Kuşkonmaz, Subatan Düdeni, Subatan Mağara

Ödemiş İçin Ayırt Edici Kültürel Varlıklar

Kayak turizmi, Birgi Mahallesi, Birgi Evleri, Medreseler, Ulucami, Aydınöğlü Mehmet Bey Cami, İmami Birgivi Türbesi, Çakırağa Konağı, Antik kentler (Hypapia, Nikeia), Ödemiş Süt Festivali, Ödemiş Köfte, Ödemiş Süs Bitkileri Fuarı, Cumartesi pazarı, Kafkas Kültür Şenlikleri, ekmek dolması, Barbunya (Bıçakçı) Festivali, İlk Kurşun Anıtı, Kaymakçı Erik Festivali, Birgi Mahallesi , Birgi Evleri, Medreseler, Ulucami, Aydınöğlü Mehmet Bey Cami, Çakırağa Konağı Festivali, gümüş tel kırma, İrimağzı İncir Festivali, Bedia Akartürk, Lübbey kışlağı / Lübbey köyü, Pirinçi Keşkek Festivali, UNESCO geçici listesi, el süpürgesi yapımı, kankat reçeli, Kaymakçı Boğa Güreşi Festivali, avutma, Bademli Fidancılık Festivali, Davut Dede Şenliği, Davutdede türbesi, dibile tatlısı, efe çizmeleri ve dikimi, Gencer Günü, heybeli çorba, kaya resimleri, Kayaköy, nohutlu ekmek, Ovakent Rum Evleri, Ödemiş açık pazarı, Ödemiş Milli Fuarı, Ödemiş türküleri, Sarmaşık kavurması, Sırıkçılık (Bademli), Sinkonta, taban gevreği, Tekke Helviş Festivali

Selçuk ilçe halk çalıştayında en öne çıkan doğal varlık Pamucak sahilidir. Bunu, sırasıyla leylek, Küçük Menderes Sulak Alanı / Deltası, şeftali, nar, ayva, mandalina, incir bahçeleri, Barutçu Gölü, Gebekirse Gölü, Meryemana Tabiat Parkı, zeytin, Magnuta mantarı, Belevi (Pegasos) gölü izlemektedir. Selçuk İlçesi'nde en öne çıkan kültürel varlık ise Efes Antik Kenti (Efes Girişi-Doğal Liman, Efes Müzesi)'dir. Antik kenti Selçuk-Efes Festivali, Antik Efes Kanalı, Şirince Köyü ve ev şarapları, Barutçu Yörük Festivali, Artemis Tapınağı, Efes Arkeoloji Müzesi, Meryemana Evi, Antik Su Kemerleri, bilinmeyen ve tanıtılmayan kiliseler, deve güreşi, İsa Bey Camii ve hamamı, Keçi Kalesi ve Sarnıçları, keşkek ve Selçuk - Efes Kent Belleği Müzesi izlemektedir.

Selçuk İçin Ayırt Edici Doğal Varlıklar

Afillinin gölü, ayva, Campanula (Çan) çiçeği, Çakal gölü (Barutçu), deniz börülcesi, dutlu yol, endemik balık türü, Gebekirse Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, hayıt bitkisi, Kazan Göl, kekil (zahder), kum zambakları, Kuşini Mağarası, Süt Mağarası, Yatıkkale Mağarası, Sütini Mağarası, Küçük Menderes Sulak Alanı / Deltası, leylek, manguta mantarı, Meryemana Tabiat Parkı, nar, okaliptüs ağaçları, salyangoz, suyun anası, Şirince Deresi, yaban çavdarı

Selçuk İçin Ayırt Edici Kültürel Varlıklar

Efes Antik Kenti, Selçuk-Efes Festivali, Antik Efes Kanalı, Şirince Köyü, Artemis Tapınağı, Efes Arkeoloji Müzesi, Meryemana Evi, Şirince'de ev şarapçılığı, Antik Su Kemerleri, İsa Bey Camii ve hamamı, Keçi Kalesi ve Sarnıçları, Selçuk - Efes Kent Belleği Müzesi, Efes Müzesi, Heykelcilik / Mermer ve Oniks işçiliği, Topalak Yemeği, Selçuk Kültür-Sanat Festivali, Spor Turizmi, Şeftali Festivali, Osmanca Üzümü, Saint Jean Kilisesi ve Ayasuluk Kalesi, Selçuk Müzesi, Yoğurtlu Oğlak Eti yemeği, Çamlık Lokomotif Müzesi, Çamlık Köyü, Gökçealan Köyü, Sultaniye Köyü, Ebe Gömeci Yemeği, Mübadiller, Olta Balıkçılığı, Tilki Kuyruğu, Yedi Uyuyanlar Nekropolü, 1. Dünya Hava Oyunları, Geleneksel Leylek Festivali, Anadolu Halk Yaşamı Müzesi, Ayasuluk Kalesi, Carpouza Kafe, Değirmen Boğazı, İngiliz çukuru (Artemis tapınağı eski sahası), Saint John Festivali, Selçuk Kalesi, St John Bazilikası, süpürge yapımı, Şeabettin Sivasî Türbesi, Şirince Bağbozum Şenliği, Uluslararası Halk Oyunları Festivali, Yedi Uyuyanlar Mağarası

Tire ilçe halk çalıştayında ise karadut en öne çıkan doğal varlık olmuştur. İlçede öne çıkan diğer doğal varlıklar incir, yeraltı su kaynakları (Kaplan Dağı Hasaıçavuş Köyü, Yenişehir, Kırtepe, Akçaşehir Köyü), zeytin, kestane, ceviz, kiraz, armut, fındık, Küçük Menderes Nehri, Balımsultan Mesire Yeri, arıcılık, Derekahve Vadisi, güneş enerjisi potansiyeli, Antep fıstığı, fasulye, kekik, nane, karabaşotu, kantaron otu ve defnedir. İlçede en öne çıkan kültürel varlık ise Süt Festivali'dir. Tire Köftesi, yemek kültürü, Girit Ot Festivali, Festivaller (Deve güreşi, Boğa güreşi, Giritliler Festivali, Nevruz), tarihi eserler (Küçük Kömürcü Oyma Taş Havuz, Balımsultan Türbesi, Tahtakale Bölgesi, Çaldede mahyası, bedesten, camiler, konaklar, hanlar, hamamlar), kuyu kebabı, semer ustalığı, Tire Salı Pazarı, keçe üretimi, el sanatları, Almira Antik Kenti, İbn-i Melek Hazretleri, kaleler (Büyükkale-Küçükale), urgancılık, Beledi dokuma ve deve güreşleridir.

Tire İçin Ayırt Edici Doğal Varlıklar

Ahlat, Arap Pınarı Doğal Mesire Alanı, Balımsultan Mesire Yeri, Balpınarı Vadisi, Derekahve Vadisi, Değirmendere Vadisi, dağ çileği, ıhlamur, iğnelik otu, Kaplan Dağı, Kaplan Deresi Mesire Yeri, Karagöl, linyit madeni, menekşe, sumak, Yenişehir Göleti, zımpara madeni

Tire İçin Ayırt Edici Kültürel Varlıklar

Süt Festivali, Tire Köftesi, Karadutlu lor tatlısı, Kuyu Kebap, Girit Ot Festivali, Tire Salı Pazarı, Almira Antik Kenti, İbn-i Melek Hazretleri Çaldede Mahyası, urgancılık, Beledi Dokuma, Balım Sultan Türbesi, Eskioba Göleti, Molla Arap Cami ve Medresesi, Necip Paşa Kütüphanesi, Ali Baba Tekkesi, Nevruz, kabak kemani, karambol oyunu, Yalınayak Hamamı, Yavukluoğlu Külliyesi, Hafza Hatun Cami, Sübye içeceği, Şems Cami – Ayazma, Tahtakale Hanı, Ali Efe Hanı, Buğday Dede Mesciti / Türbesi, cam işçiliği, domino oyunu, faytonlar, girit evleri, karadut şurubu, Kitre bebek yapımı, Kutuhan, Lütfü Paşa Cami, Mehmet Bey Cami, mehter takımı, nargile, süs takunyaları, Tahtakale Bölgesi, Tire bandosu, Tire sucuğu, Ulu Camii, Yeni Camii

Torbali ilçe halk çalıştayında Metropolis Antik Kenti en öne çıkan varlık olmuştur. İlçede öne çıkan doğal varlıklar Ayrancılar Suyun Başı Mesire Alanı (Suyun Başı), Ovaları (Tulum, Torbalı ve Subaşı), verimli geniş tarım arazileri, Fetret Çayı, Karaot köyündeki atalık tohumlar, zeytinyağı (özellikle Dirmil ve Korucuk), güneş enerjisi potansiyeli, Moskov Çayı, yeraltı su kaynakları, keşfedilmemiş mağaralar, Dağtekkre Suyu ve Dağ

Tekke Ormanı'dır. İlçede öne çıkan diğer kültürel varlıklar ise deve güreşleri, keşkek, Ahmetli Yörük Festivali, Balkan göçmen kültürü, halk oyunları, düğün gelenekleri, Karaot Tohum Takas Şenliği ve Saipler Köyü Zeytin Festivali'dir.

Torbalı İçin Ayırt Edici Doğal Varlıklar

Kuşçuburun Mahallesi Mesire Alanı, Ayrancılar Suyun Başı Mesire Alanı, Kızılağaç Yaylası, çam fıstığı, enginar, Fetret Çayı, Güllüce Gölü, Karaot köyü atalık tohumlar, keklik, bıldırcın, Güvercin İni Mağarası, Moskov Çayı, Tulum Ovası, Torbalı Ovası, Subaşı Ovası, Dağkızılca Ören Yeri, Kalker Rezervleri, pırasa, tarihi sakız ağacı, Torbalı Orman Fidanlığı, mantar ağacı

Torbalı İçin Ayırt Edici Kültürel Varlıklar

Metropolis Antik Kenti, Balkan göçmenleri kültürü, Karaot Tohum Takas Şenliği, Avcılık, Saipler Köyü Zeytin Festivali, sanayi, tarhana soğanı yemeği, Abdülhamit dinlenme köşkleri, eski kahvehaneler, mermercilik ve mermercilik okulu, aşure, Nif Dağı antik kenti, Özbey Uçurtma Şenliği, Sultan 2.

Abdülhamit'e ait eserler, Taşkesik Yörük Evleri, kırma böreği, dızmana böreği, yarımca böreği, Abdülhamit At Çiftliği, Yatır-Cemevi-Cami, Afro Türkler ve festivalleri, hoşmerim, Çandık ahşap dağ evleri, geleneksel taş tuğla üretimi, ilk demiryolu ve istasyonu, seracılık, köyler arası futbol turnuvası, yörük gözlemesi

3.1.3. Yerel varlıkların haritalanması

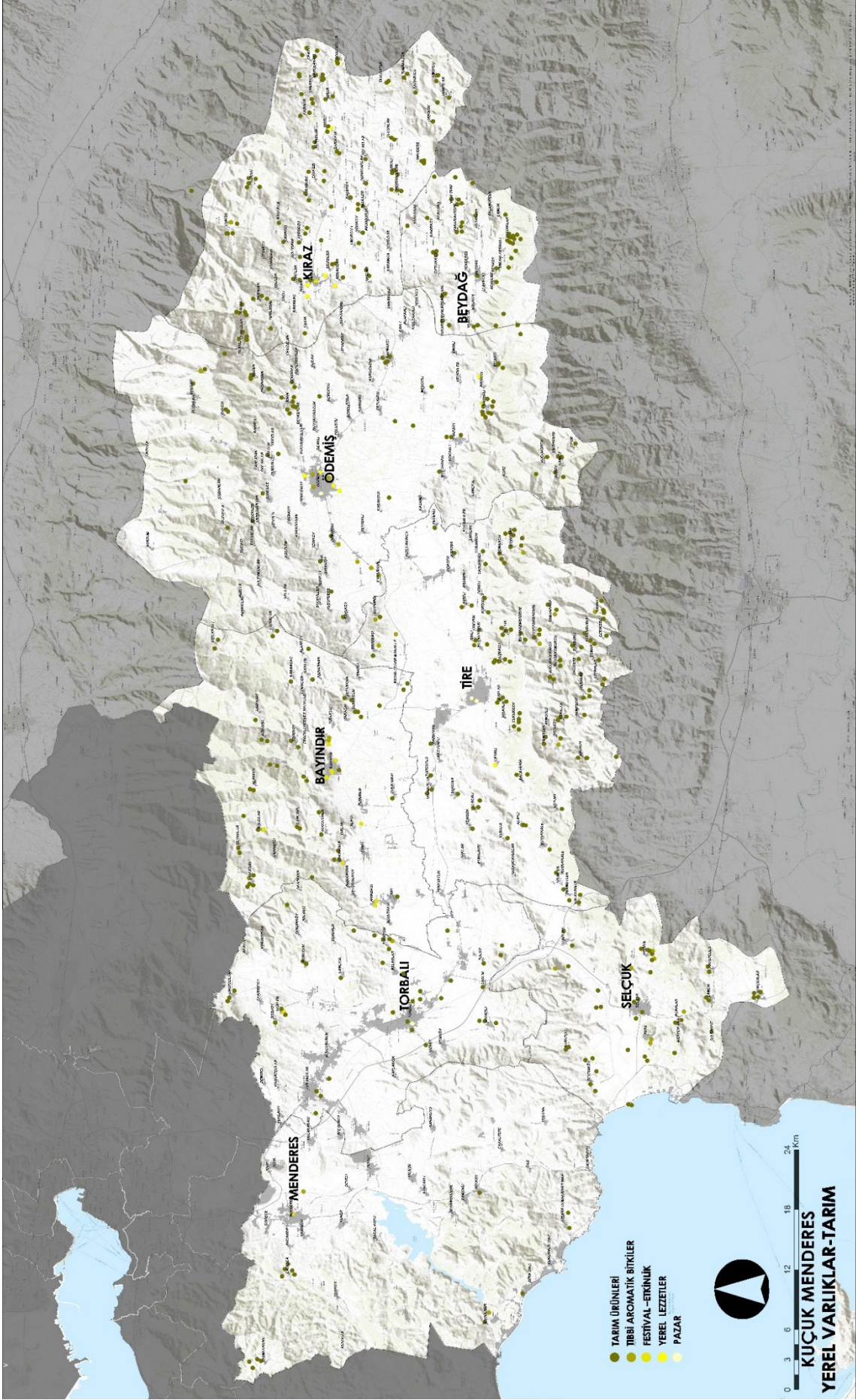
Küçük Menderes Havzası'nda yapılan 8 ilçe halk çalıştayında, yerel varlıkların haritalanması oturumunda katılımcılardan belirttikleri yerel varlıkların harita üzerinde göstermeleri beklenmiştir (Resim 3.2). Ayrıca bu sırada yeni çıkan yerel varlıklar da moderatör tarafından kayıt altına alınmıştır.

Proje kapsamında varlıkların harita üzerindeki yerlerinin belirlenmesi ve bunların bilgisayar ortamına aktarılması, birkaç basamakta yapılmıştır. İlçe çalıştaylarında belirlenmiş beş ana temanın haritaları, katılımcıların varlıkların yerlerini daha net tespit edebilmesi için hazırlanmıştır. Oluşturulan bu haritaların altlık bilgileri Esri Global Görüntüde bulunan WorldImagery arşivinden alınmıştır. Mevcut yerleşimler için ise İzmir 1/25000 çevre düzeni planı kullanılmıştır.

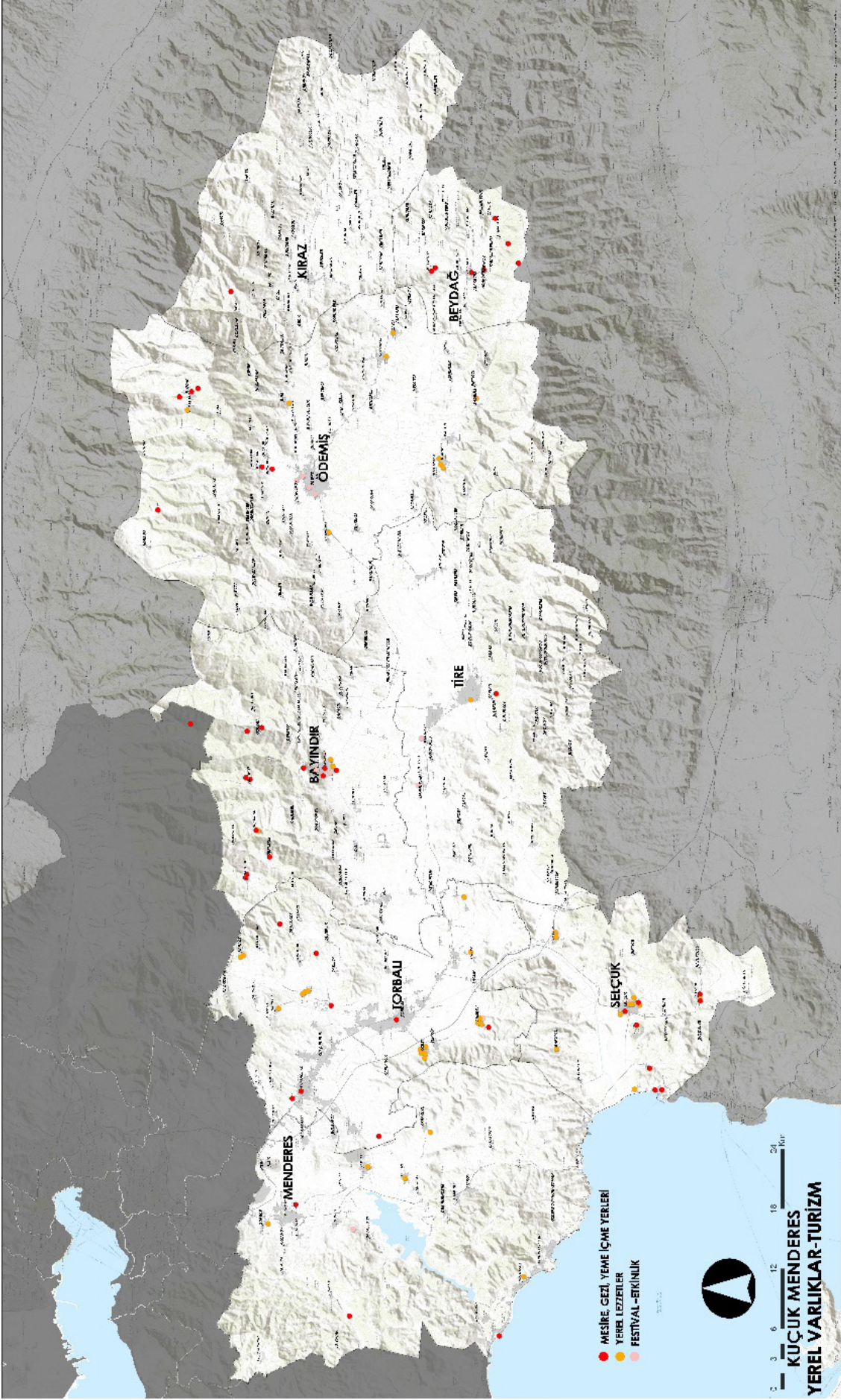

Resim 3.2 Tire İlçe Halk Çalıştayı, Yerel Varlık Haritalama Çalışması'ndan bir görünüm

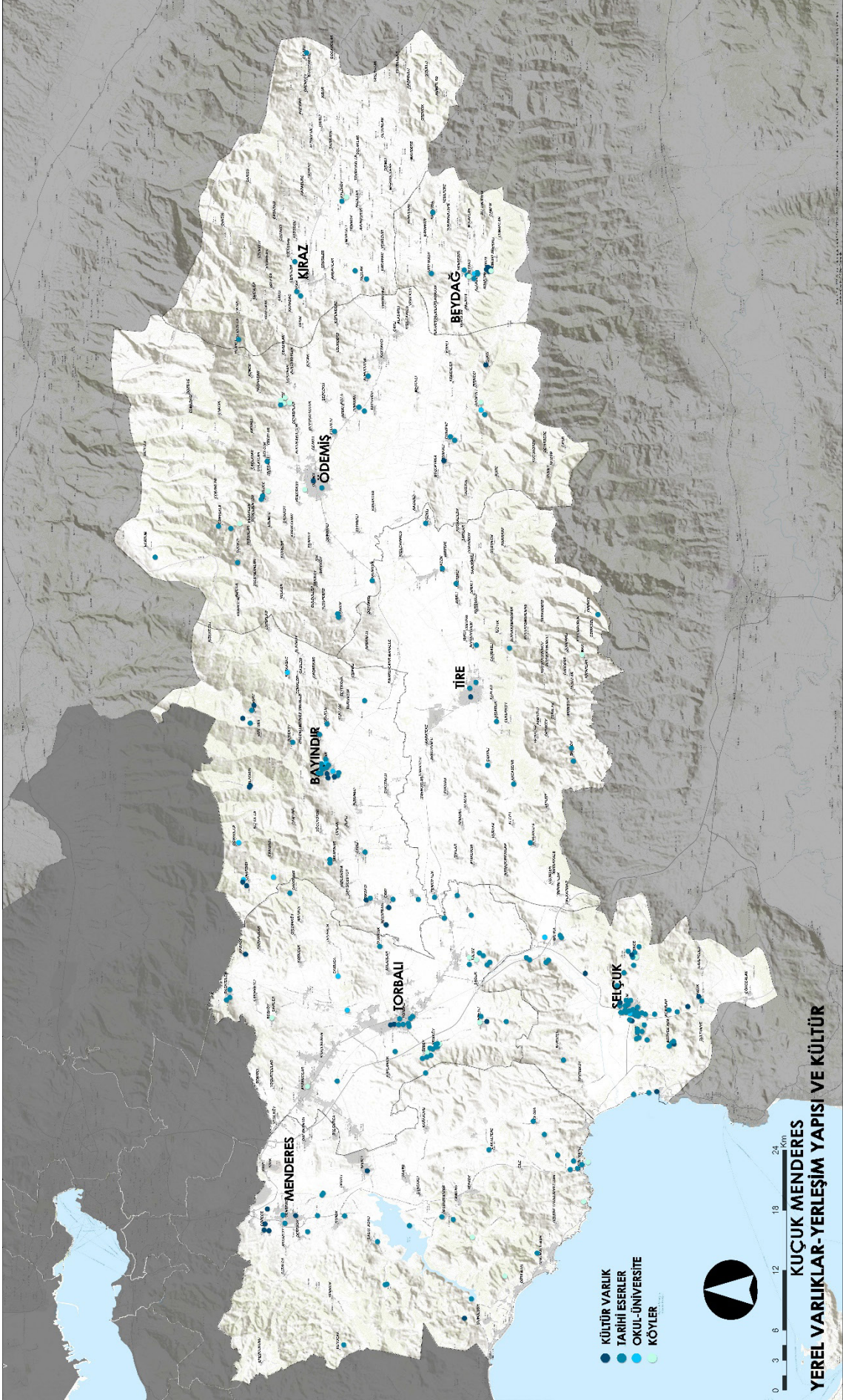
Çalıştaylarda, hazırlanan haritaların üzerinde katılımcılardan bildikleri kayıtlı olan ve olmayan varlıkların işaretlenmesi istenmiştir. İşaretlenen varlıklar çeşidine göre nokta, çizgi veya alan olarak ifade edilmiş, temasını ve ilçesini de ifade edecek şekilde kodlanmış ve veritabanı oluşturulmuştur. Arcgis programı yardımı ile bilgisayar ortamına aktarılan varlık lokasyonları, oluşturulan veritabanı ile birleştirilmiştir. Böylece, harita üzerindeki her bir noktanın bilgisi tanımlanmıştır. Her haritada yalnızca kendine ait değil diğer temalara da ait veriler çıktığı için öncelikle her temaya ait veriler (örneğin; tüm masalardan gelen sadece turizm verileri) kümelenmiştir. Temalarda en çok ifade edilen birkaç üst başlık belirlenerek (ör: yeme-içme-festival, tarihi eser, doğal güzellikler ve spor aktiviteleri) haritaya aktarılmıştır. Katılımcıların verdiği bilgiler ışığında aşağıda detayları verilen haritalar hazırlanmıştır.

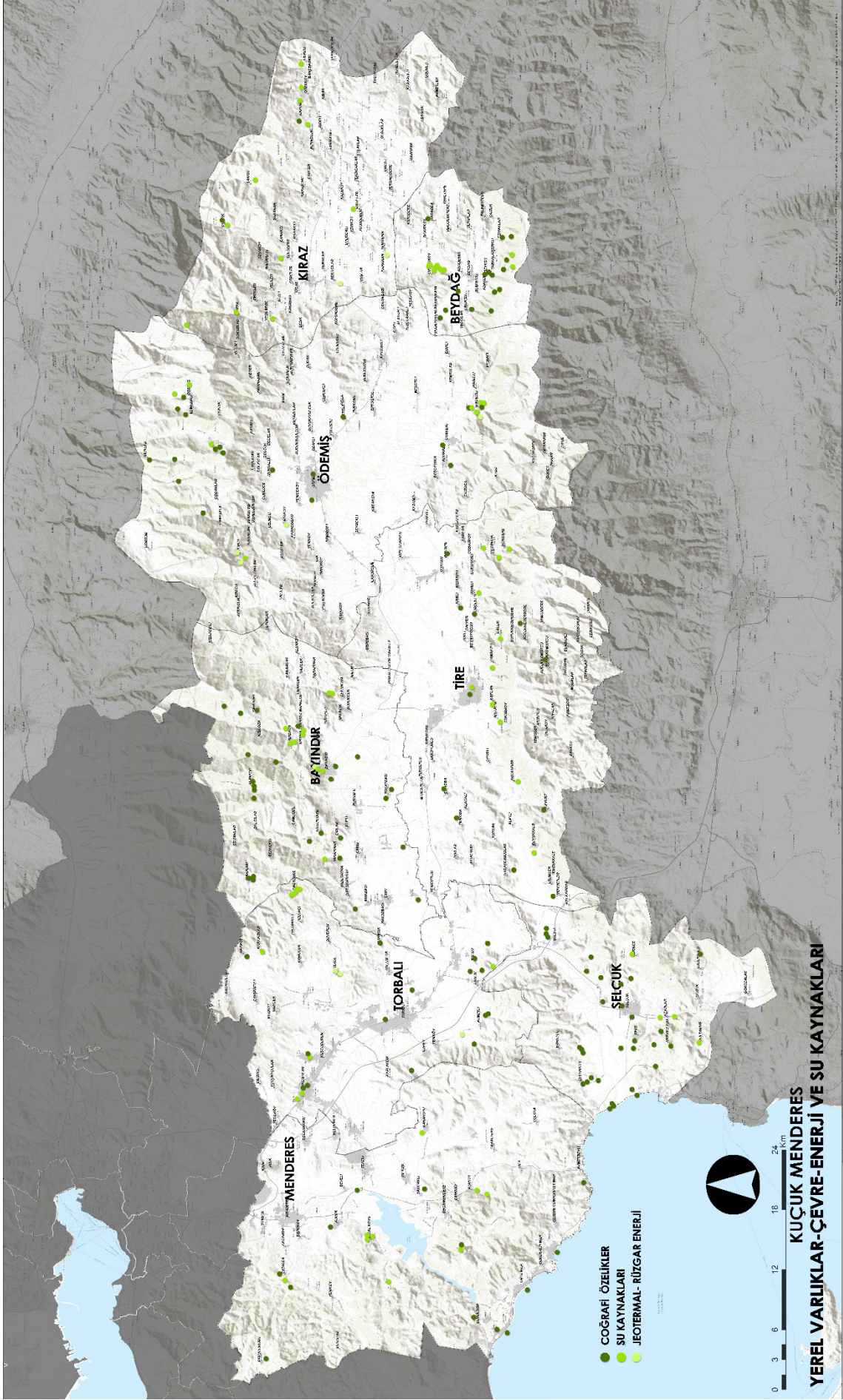
Şekil 3.1 Küçük Menderes Yerel Varlıklar-Tarım

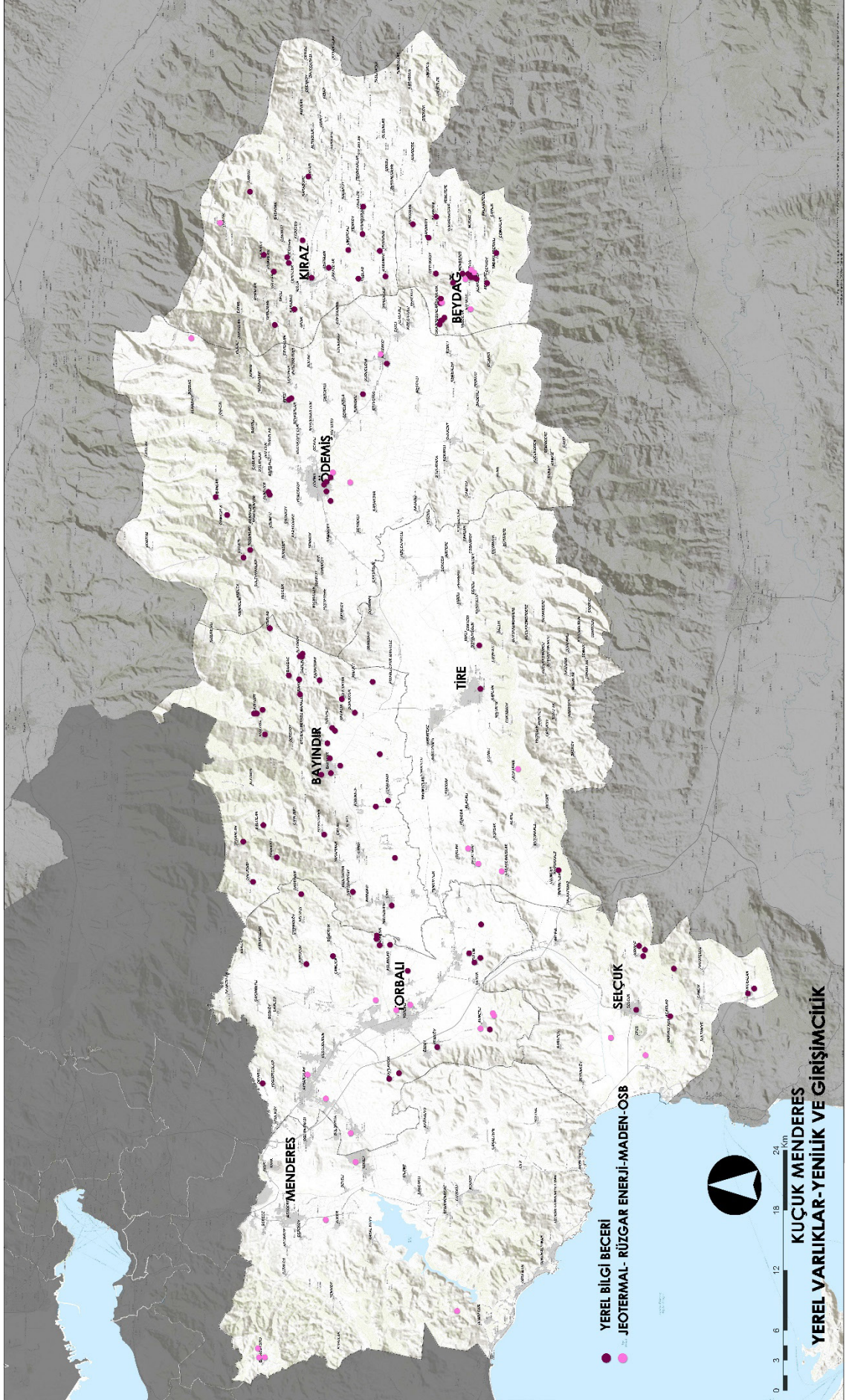
Şekil 3.2 Küçük Menderes Yerel Varlıklar-Turizm

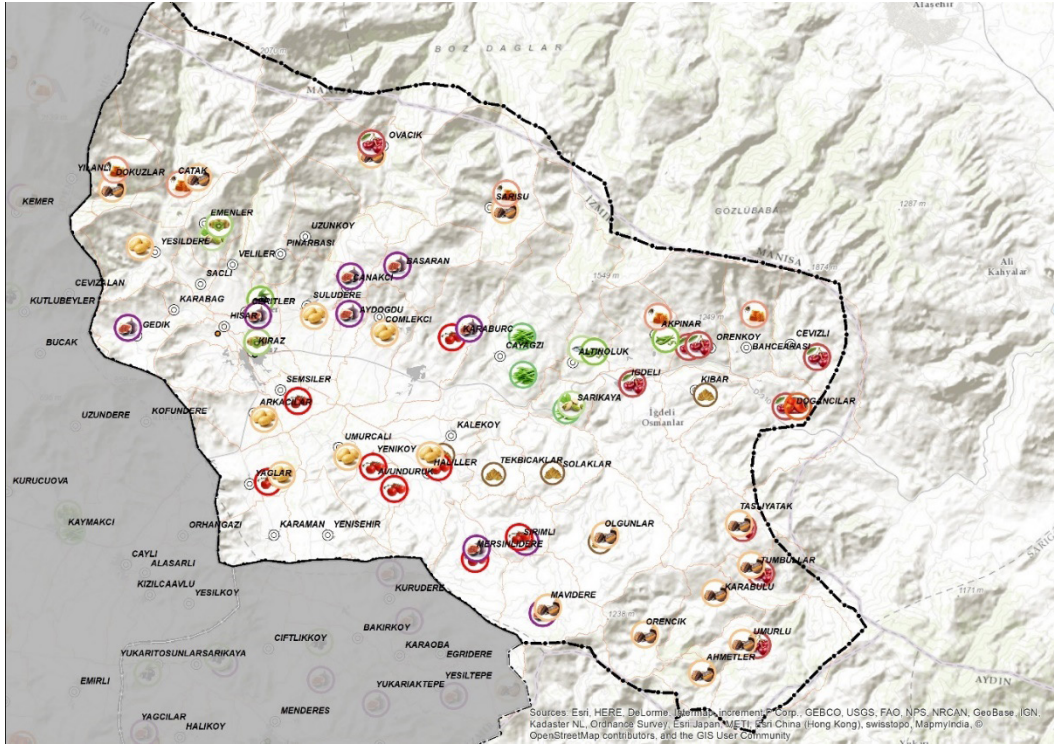
Şekil 3.3 Küçük Menderes Yerel Varlıklar-Yerleşim Yapısı ve Kültür

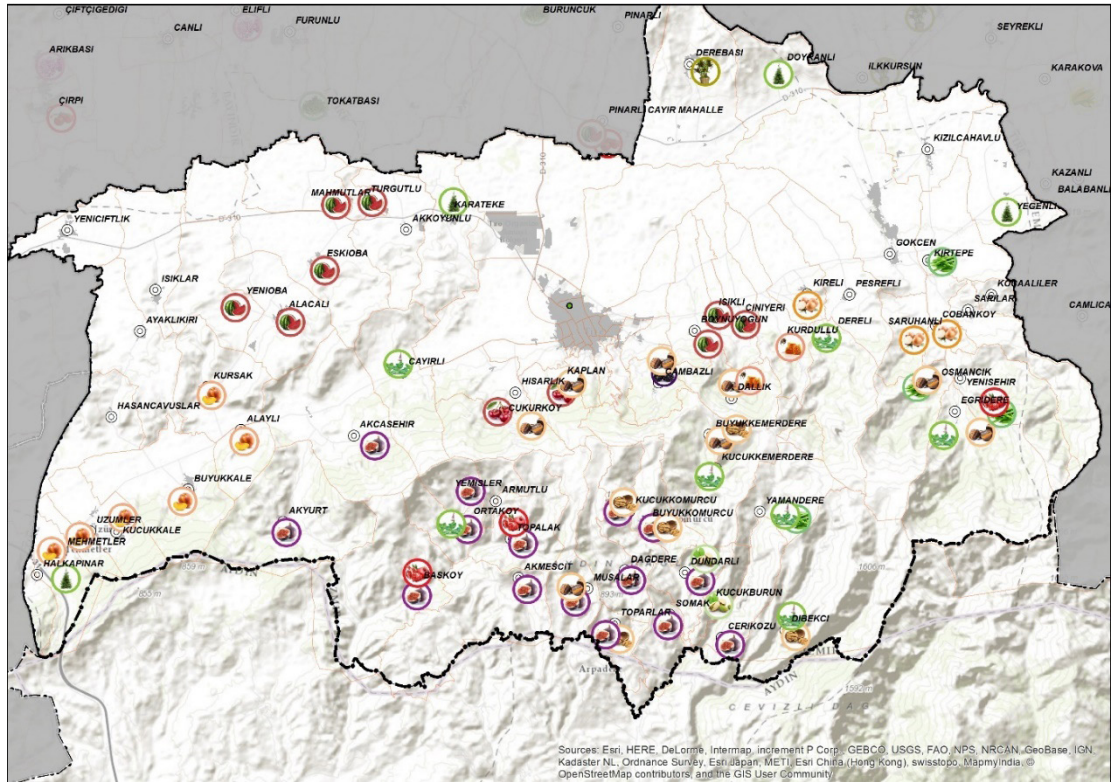
Şekil 3.4 Küçük Menderes Yerel Varlıklar-Çevre Enerji ve Su Kaynakları

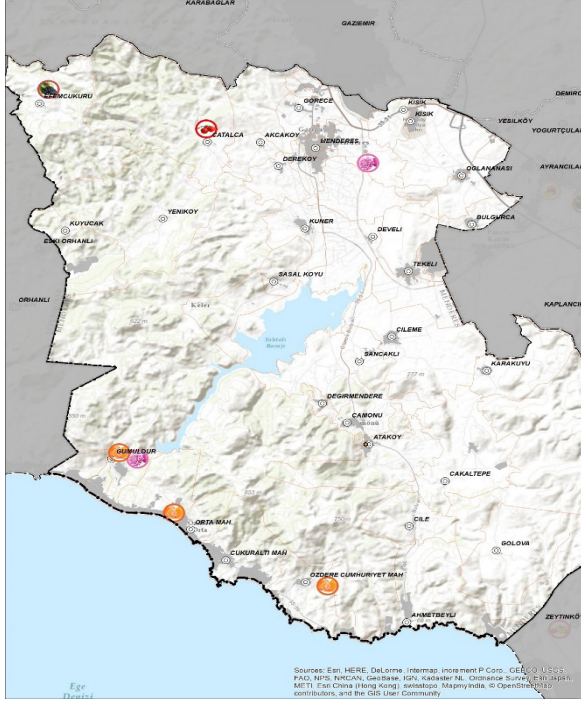
Şekil 3.5 Yenilik ve Girişimcilik

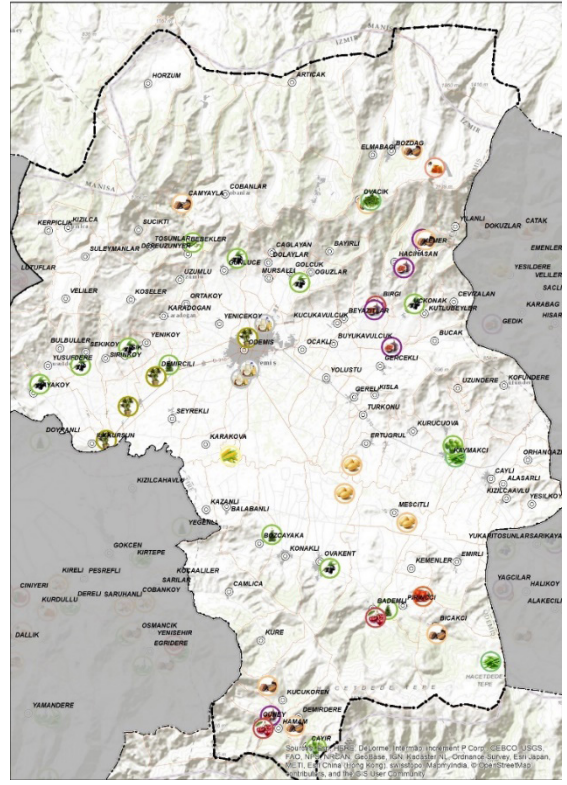
Şekil 3.8 Kiraz Tarım Haritası

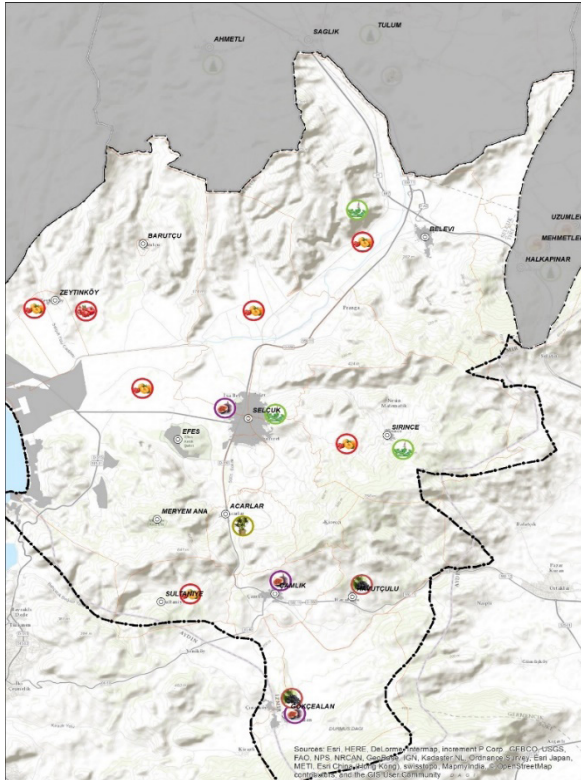
Şekil 3.9 Tire Tarım Haritası

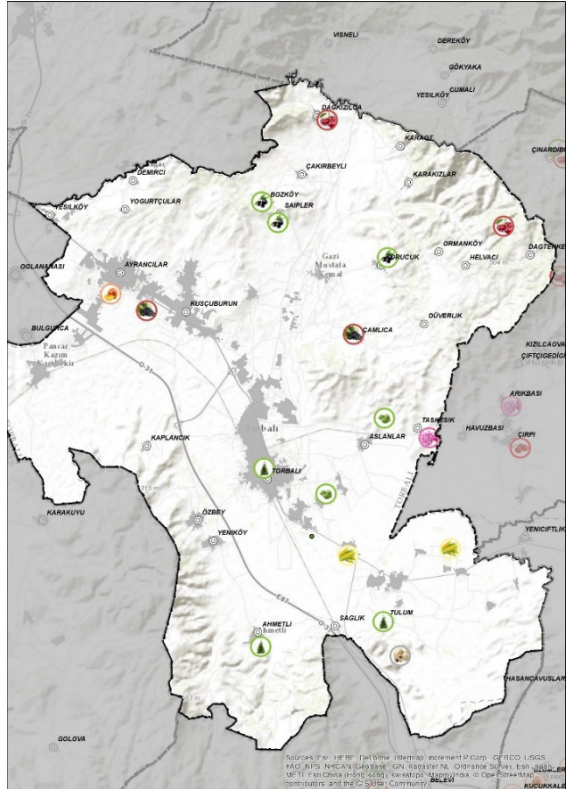
Şekil 3.10 Menderes Tarım Tematik Köy Haritası

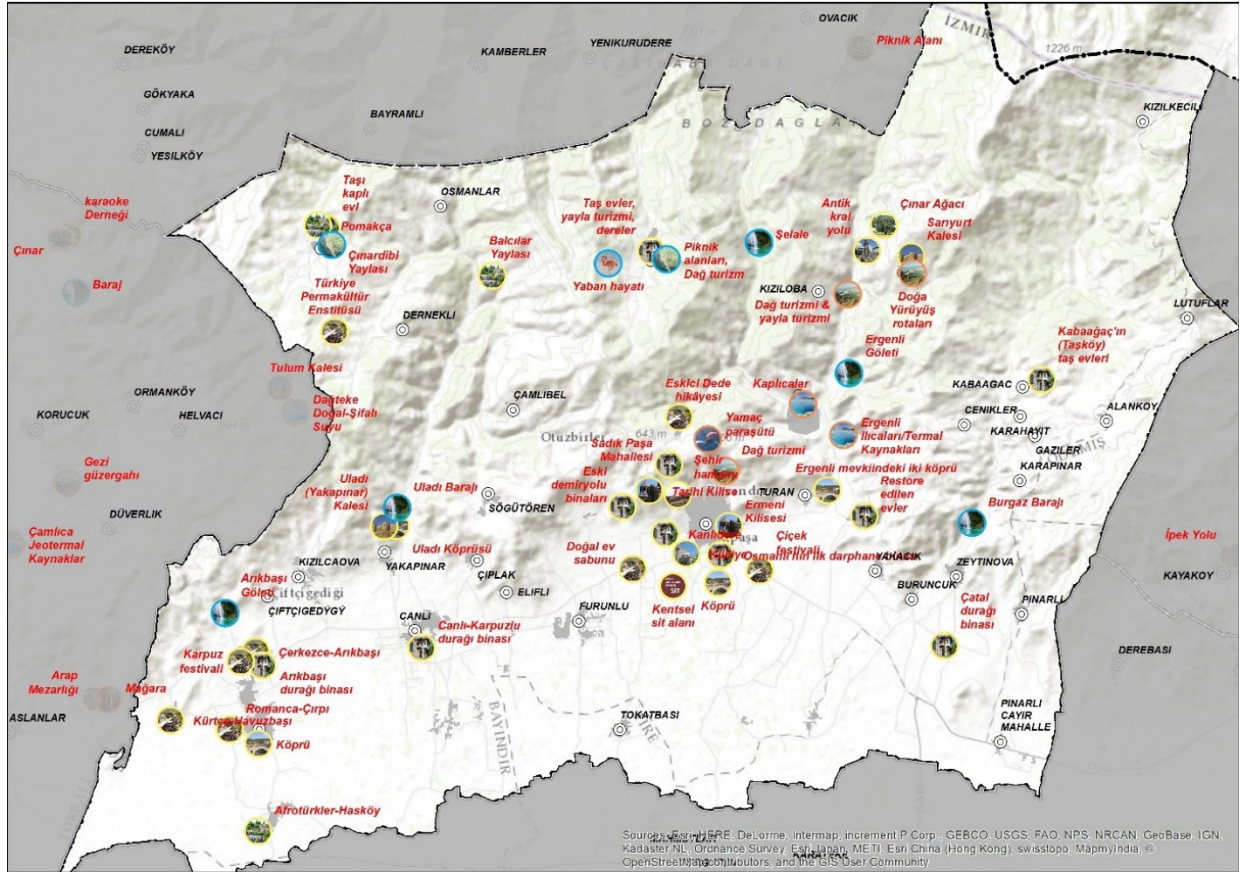
Şekil 3.11 Ödemiş Tarım Tematik Köy Haritası

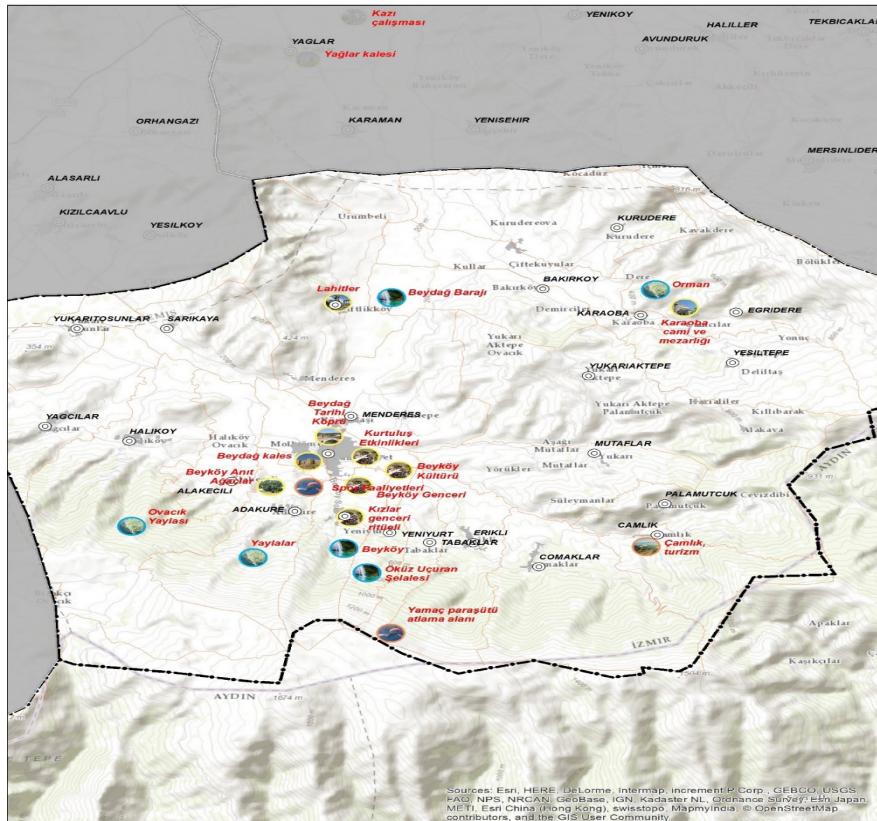
Şekil 3.12 Selçuk Tarım Haritası

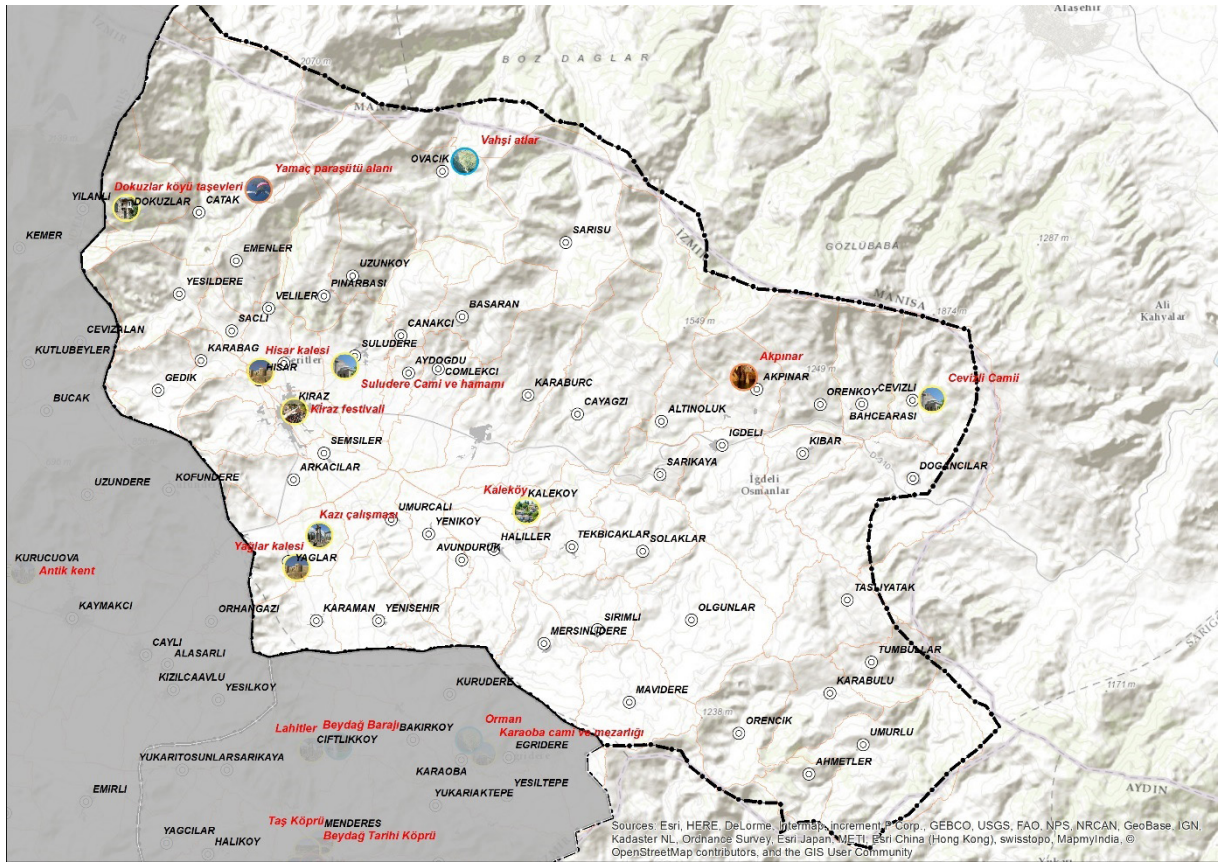
Şekil 3.13 Torbalı Tarım Haritası

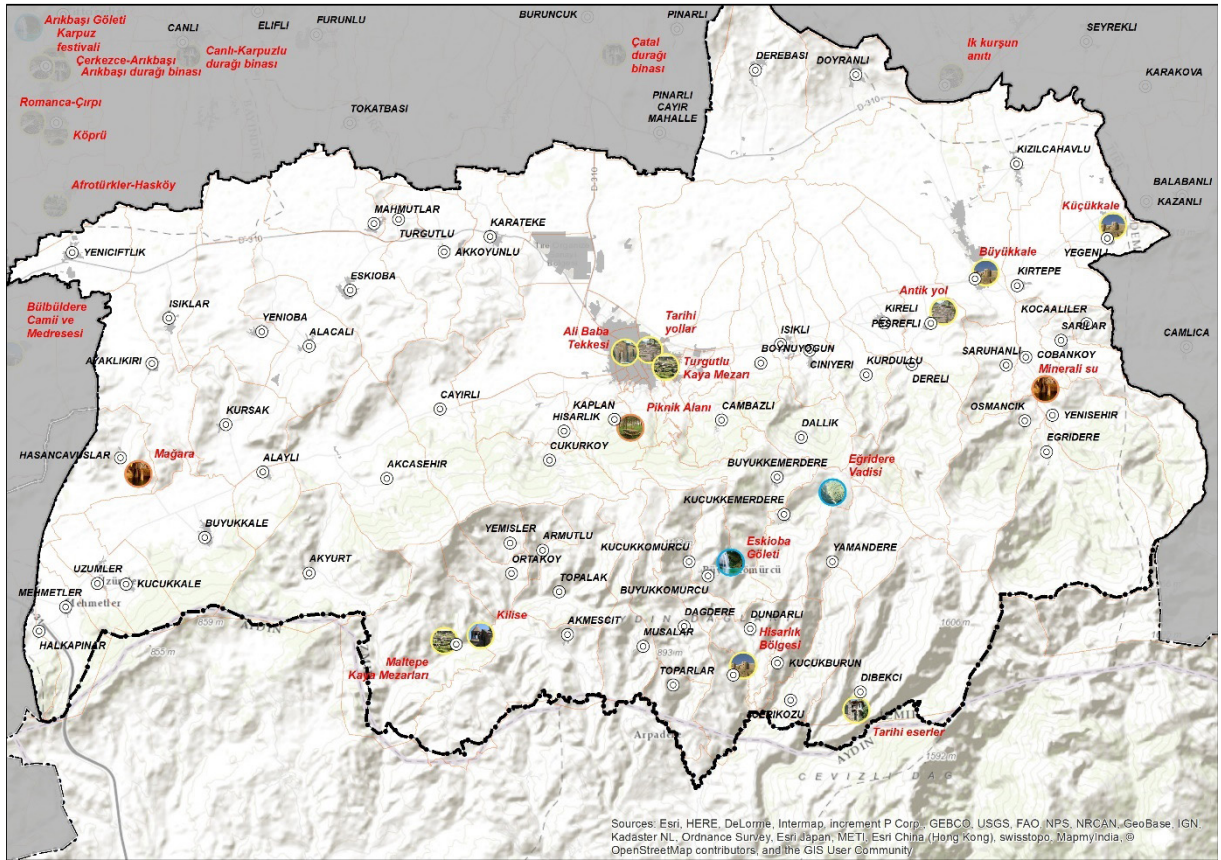
Şekil 3.14 Ödemiş Turizm Haritası

Şekil 3.15 Beydağ Turizm Haritası

Şekil 3.16 Kiraz Turizm Haritası

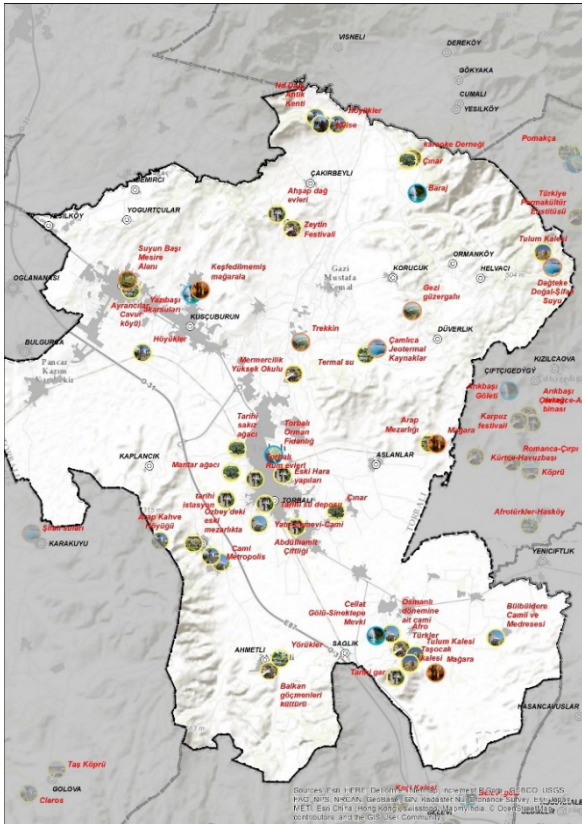
Şekil 3.17 Tire Turizm Haritası

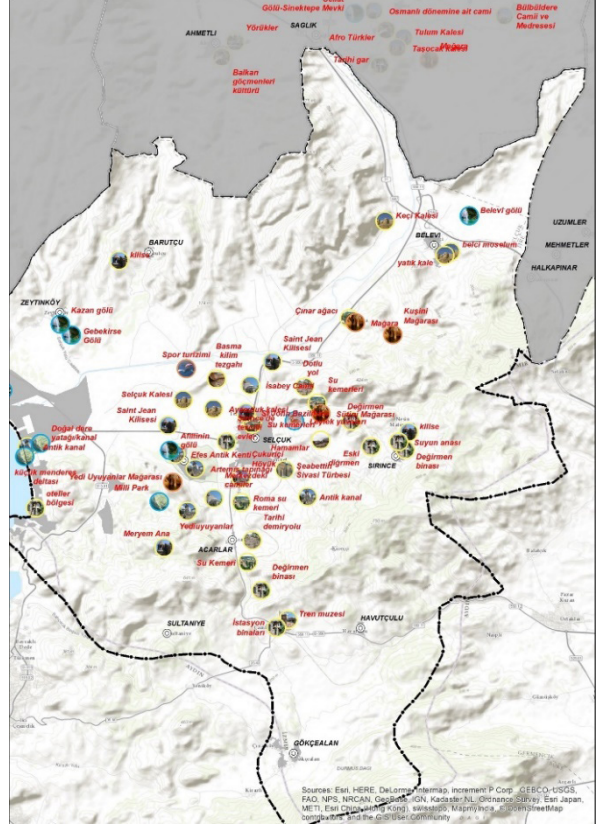
Şekil 3.18 Ödemiş Turizm Haritası

Şekil 3.19 Menderes Turizm Haritası

Şekil 3.20 Torbalı Turizm Haritası

Şekil 3.21 Selçuk Turizm Haritası

3.1.4. Yerel Varlıkların Değerlendirilmesi

Bu bölümde, havzada kalkınmada önemli ve etkili olacağı düşünölen doğal ve kültürel varlıklar ve önem düzeyleri incelenmiştir. Bu iki kategorinin kesişiminde ve yerel kalkınmanın merkezinde yer alan tarımsal varlıklar da ayrıca ele alınmıştır.

İlçe çalıştaylarında belirlenen önemli ve havza kalkınmasında etkili olabilecek varlıklar ufuk taramasında "1-5" ölçeğinde puanlanmış ve elde edilen sıralama Kutu 1'de verilmiştir. Buna göre, Küçük Menderes havzasındaki en önemli iki varlık meyve ağaçları ve büyükbaş hayvanlardır. Havza kalkınmasında meyvecilik ve hayvancılık en önemli tarımsal üretim dallarıdır. Ayrıca, havzada turizm açısından tarihi, kültürel ve doğal potansiyelinin de yüksek olduğu saptanmıştır.

KUTU 1:

ÖNEM SIRASINA GÖRE HAVZADAKİ TÜM YEREL VARLIKLAR

1. Meyveler (zeytin, üzüm, karadut, İncir, kiraz, mandalina, ayva, nar, şeftali, armut vb.)
2. Büyükbaş hayvancılık (besicilik, süt inekçiliği)
3. Üniversite ve Meslek Yüksekokulları
4. Şenlikler, hayırlar, festivaller, yarışlar, törenler, turnuvalar, oyunlar
5. Alternatif turizme uygun doğal alanlar (yamaç paraşütü, doğa yürüyüşü, bisiklet, dağcılık, kayak, kamping vb.)
6. Sebzeler (fasulye, patlıcan, biber, domates vb.)
7. Yerel pazarlar (üretici pazarı, erkek pazarı, salı pazarı vb.)
8. Antik kent ve arkeolojik alanlar (antik kanal, kral yolu, tümülüs, höyük, tapınak vb.)
9. Küçükbaş hayvancılık (koyun-keçi, et süt üretimi)
10. Süs bitkileri ve fidancılık (dış mekan, kesme çiçek vb.)
11. Enerji kaynakları olarak rüzgar ve güneş
12. Önemli Doğa Alanları (Ovacık Milli Parkı, Gebekirse Yaban Hayatı Koruma Sahası, Meryemana Tabiat Parkı,vb.)
13. Sert kabuklu meyveler (kestane, ceviz, badem, antep fıstığı vb.)
14. Yaylalar, dağlar, vadiler, ovalar (Ovacık, Çınardibi, Bozdağ, Başova, Keldağ, Derekahve, Balpınarı, Tulum ovası vb.)
15. Tarihi mahalle, sokak ve evler; kültürel yapılar (han, hamam, külliye, müze vb.)
16. Doğal bitki örtüsü (ormanlar, meşe ve palamut ağaçları, Çan çiçeği, adaçayı, sivriotu)
17. Şelale, göl, gölet ve barajlar (Gölcük Gölü, Öküz Uçuran Şelalesi, Arıkbaşı Göleti, Fetrek çayı, Karagöl vd.)
18. Geleneksel ticari yapılar (Zeytinyağı Fabrikası, bedesten, arasta, kahvehane vb.)
19. Mimari ve tarihi özelliği olan kırsal yerleşimler (Lübbey, Şirince, Kabağağaç vb.)
20. Gününbirlik turizme uygun doğal bölgeler (Ayrancılar, Kaletepe, Kuşçuburun, Arap Pınarı mesire alanları vb.)
21. Tarihi kalıntılar (Yel değirmeni, Duvar, Kale, Kule, Köprü, Su Kemeri, vb.)
22. Demiryolu kültürü ve yapıları
23. Yörük, Balkan ve Girit kültürü yemekleri (keşkek, güveç, baklava, tengül pidesi, Tire köfte, Ödemiş köfte)
24. Tıbbi aromatik bitkiler/otlar (Dağ kekiği, karabaşotu, adaçayı, sarı kantaron, Manduka mantarı, hayıt, sumak vb.)
25. Tarla bitkileri (patates, tahıllar, baklagiller, vb.)
26. Doğal kaynak suları (Menderes Şaşal suyu vb.)
27. Geleneksel ürünleri (meyve kurutma, sabunculuk, Ödemiş tulumu, Tire sucuğu vb.)
28. Anıt ağaçlar (Çınar, meşe ve zeytin ağaçları vb.)
29. Dini Yapılar (camii, kilise, manastır, sinagog, türbe vb.)
30. Sahil, plaj ve koylar (Pamucak, Pananos, Gümüldür Plajları, Kargacık koyu)
31. Tavukçuluk (et, yumurta)
32. Arıcılık, ipekböcekçiliği
33. Kültürel zenginlik (Yörük, Efe, Afrotürk, Pomak, Boşnak gelenekleri; halk oyunu ve eğlenceler)
34. Ilıca, şifalı su ve jeotermal kaynaklar (Dereköy ve Ergenli kaplıcaları, Deliömerli jeotermal sahası vb.)
35. Yaban hayatı (leylek, yıldı atları, yerel balık türleri vb.)
36. Küçük Menderes'in tanınmış kişilikleri (İbn-i Melek, İmam Birgivi, Bedia Akartürk, Gökçen Efe, Kamil Uğurbil)
37. Getirisi olabilecek doğal yetişen bitki örtüsü (delice, ahlat, menengiç vb.)
38. El işleri ve dokumacılık (ipek dokuma, hasırcılık, halıcılık, iğne oyası, kitre bebek yapımı)
39. Tatlı ve tuzlu su balıkçılığı
40. Kaybolmakta olan meslekler (taş ustalığı, semercilik, tenekecilik vb.)
41. El sanatları (zincircilik, keçecilik, boncukçuluk, urgancılık, nalıncılık, kabak kemane, at arabacılığı)
42. Jeolojik zenginlikler (Konaklı, Subatan, Güvercin İni Mağaraları vb.)
43. Madenler ve Doğal taşlar (cıva, kayrak taşı, altın, perlit, mermer, kalker, linyit vb.)

Doğal Varlıklar

Kalkınmada en önemli unsurlardan olan doğal varlıklar insan becerilerini, kültürel varlıkları ve tarımsal üretimi şekillendirmektedir. Doğal varlıklar yörelerin, bölge ve ülkelerin rekabet kapasitesini artırma, toplumsal değişimi ve nüfus hareketlerini yönlendirme potansiyeline sahiptir. Havzada yereli harekete geçirmeyi hedefleyen bu çalışmada kalkınmayı etkileyebilecek önemli doğal varlıklar belirlenmiş, ilçelere göre farklılıkların olup olmadığı, ilçeler arasında ve sektörler arasında bütünleşmeye ve işbirliği fırsatları ortaya konulmaya çaba sarf edilmiştir. İlerleyen bölümlerde bazı doğal varlıkların tarımsal varlıklar içinde de anıldığı ya da tarım, turizm gibi sektörlerde de etkili olduğu görülecektir.

Ufuk taraması toplantısında katılımcılar ilçe çalıştaylarında derlenen doğal varlıkların havza kalkınmasındaki önemini/etkisini beşli Likert ölçeğine göre puanlamışlardır. Ufuk taramasındaki değerlendirme sonucunda Küçük Menderes Havzası'nda kalkınmadaki önem/etki düzeyi bakımından doğal varlıklar Kutu-2'deki gibi sıralanmışlardır. Havzada öne çıkan en önemli doğal varlıklar alternatif turizme uygun alanlar, enerji kaynakları, doğa alanları, yayla-vadi-dağlar, bitki örtüsü, şelale, göl gibi özellikle turizme konu olması beklenen doğal varlıklar göze çarpmaktadır (Kutu 2).

Alternatif turizm için uygun doğal alanlar açısından Selçuk, Torbalı ve Beydağ; Enerji kaynakları (güneş ve rüzgar) Torbalı, Beydağ, Tire; Doğa alanları (parklar) Selçuk ve Bayındır; yayla-dağ-vadi-ovaların etkisi Bayındır, Beydağ, Tire; doğal bitki örtüsü Tire ve Bayındır; şelale, göl, gölet ve barajlar Beydağ, Ödemiş ve Tire; günübirlik turizm için uygun alanlar Torbalı ve Selçuk; tıbbi ve aromatik bitkiler ve otlar Tire, Ödemiş ve Beydağ; doğal kaynak suları Beydağ ve Menderes; Anıt ağaçlar Bayındır; sahil-plaj-koylar Selçuk ve Menderes; ılıca-şifalı su-jeotermal kaynaklar Bayındır; yaban hayatı Selçuk; doğal yetişen ve gelir getiren bitki örtüsü Tire ve Beydağ; tatlı ve tuzlu su balıkçılığı Beydağ, Selçuk ve Menderes; jeolojik zenginlikler Tire, Bayındır ve Torbalı; Madenler-doğal taşlar Beydağ, Tire ve Bayındır için kalkınmayı etkileyebilecek önemli doğal varlıklar olarak görülmektedir. Sahip olunan tüm doğal varlıkların önemi dikkate alındığında ilçeler Tire, Bayındır, Beydağ, Ödemiş, Menderes, Selçuk, Torbalı ve Kiraz şeklinde sıralanmaktadır (Tablo 3.2).

KUTU 2

DOĞAL VARLIKLAR

1. Alternatif turizme uygun doğal alanlar (yamaç paraşütü, doğa yürüyüşü, bisiklet, dağcılık, kayak, kamping vb.)
2. Enerji kaynakları olarak rüzgar ve güneş
3. Önemli Doğa Alanları (Ovacık Milli Parkı, Gebekirse Yaban Hayatı Koruma Sahası, Meryemana Tabiat Parkı,vb.)
4. Yaylalar, dağlar, vadiler, ovalar (Ovacık, Çınardibi, Bozdağ, Başova, Keldağ, Derekahve, Balpınarı, Tulum ovası vb.)
5. Doğal bitki örtüsü (ormanlar, meşe ve palamut ağaçları, Çan çiçeği, adaçayı, sivriotu)
6. Şelale, göl, gölet ve barajlar (Gölcük Gölü, Uladı Dere, Öküz Uçuran Şelalesi, Arıkbaşı Göleti, Fetrek çayı, Karagöl vd.)
7. Günübirlik turizme uygun doğal bölgeler (Ayrancılar, Kaletepe, Kuşçuburun, Arap Pınarı mesire alanları vb.)
8. Tıbbi aromatik bitkiler ve otlar (Dağ kekiği, karabaşotu, adaçayı, sarı kantaron, Manduka mantarı, hayıt, sumak vb.)
9. Doğal kaynak suları (Menderes Şaşal suyu vb.)
10. Anıt ağaçlar (Çınar, meşe ve zeytin ağaçları vb.)
11. Sahil, plaj ve koylar (Pamucak, Pananos, Gümüldür Plajları, Kargacık koyu)
12. Ilica, şifalı su ve jeotermal kaynaklar (Dereköy ve Ergenli kaplıcaları, Deliömerli jeotermal sahası vb.)
13. Yaban hayatı (leylek, yıldı atları, balık türleri vb.)
14. Getirisi olabilecek doğal yetişen bitki örtüsü (delice, ahlat, menengiç vb.)
15. Tatlı ve tuzlu su balıkçılığı
16. Jeolojik zenginlikler (Konaklı, Subatan, Güvercin İni Mağaraları vb.)
17. Madenler ve Doğal taşlar (civa, kayrak taşı, altın, perlit, mermer, kalker, linvit vb.)

Tablo 3.2 Havza ve ilçelerdeki doğal varlıkların kalkınmadaki etki düzeyleri

Doğal Varlıklar	İlçeler									
	Havza (ortalama)	Bayındır (ortalama)	Beydağ (ortalama)	Kiraz (ortalama)	Menderes (ortalama)	Ödemiş (ortalama)	Selçuk (ortalama)	Tire (ortalama)	Torbalı (ortalama)	
Alternatif turizme uygun alanlar	3,86	3,80	4,07	3,00	3,91	3,89	4,26	3,93	4,14	
Enerji kaynakları rüzgâr ve güneş	3,64	3,93	4,00	2,95	3,61	3,76	3,30	4,00	4,00	
Doğa alanları (milli parklar)	3,64	4,27	3,07	2,77	3,82	3,57	4,42	3,93	3,40	
Yaylalar, dağlar, vadiler, ovalar	3,63	4,27	4,07	3,09	3,14	4,00	3,12	4,07	3,67	
Doğal bitki örtüsü	3,58	4,00	3,60	2,86	3,39	3,63	3,74	4,07	3,80	
Şelale, göl, gölet ve barajlar	3,57	3,87	4,33	2,76	3,24	3,95	3,40	3,93	3,47	
Günübirlik turizme uygun yerler	3,53	3,50	3,64	2,23	3,71	3,52	4,00	3,87	4,20	
Tıbbi aromatik bitkiler ve otlar	3,41	3,53	3,60	3,05	3,21	3,70	3,55	3,71	3,07	
Doğal kaynak suları	3,38	2,71	3,80	3,38	3,79	3,52	2,61	3,64	3,43	
Anıt ağaçlar	3,37	4,00	3,27	2,91	3,33	3,30	3,50	3,60	3,31	
Sahil, plaj ve koylar	3,34	2,00	2,57	2,00	4,25	3,06	4,78	4,15	3,60	
Ilıca, şifalı su, jeotermal kaynak	3,27	4,93	2,57	2,32	3,74	3,21	2,72	3,36	3,60	
Yaban hayatı	3,21	3,33	2,60	2,19	3,32	3,15	4,17	3,80	3,33	
Doğal yetişen bitki örtüsü	3,10	3,27	3,47	2,77	2,96	3,33	2,95	3,54	2,80	
Tatlı ve tuzlu su balıkçılığı	3,09	2,36	3,73	2,77	3,35	3,15	3,44	3,21	2,50	
Jeolojik zenginlikler	2,93	3,40	2,67	2,36	2,71	3,15	2,60	3,62	3,27	
Madenler ve doğal taşlar	2,79	3,29	3,73	2,55	2,79	2,55	1,78	3,50	2,60	
Toplam	57,3	60,5	58,8	46,0	58,3	58,4	58,3	63,9	58,2	

Yaban hayatı Tire ve Selçuk'ta; Plajlar-koylar Selçuk'ta; yaylalar, dağlar vb. Bayındır-Tire-Beydağ-Ödemiş'te; madenler-taşlar Beydağ-Tire-Bayındır'da; alternatif turizm için doğal alanlar Selçuk-Torbalı-Menderes ve Beydağ daha önemsenmektedir. Günübirlik turizm açısından Torbalı, Selçuk, Tire ve Menderes avantajlıdır. Ilıca-şifalı su- jeotermal kaynaklar bayındır, Menderes ve Torbalı için fırsat görülmektedir. Şelale, gölet vb. zenginliklerin Beydağ, Tire, Ödemiş ve Bayındır açısından kalkınmada daha büyük etkiye sahiptir. Doğal alanlar (parklar) Selçuk ve Bayındır'da fazla önemsenmektedir. Balıkçılık Beydağ, Selçuk ve Menderes ilçelerinde etkisi yüksek çıkmıştır. Kaynak su varlığı Menderes, Beydağ ve Tire'de daha önemlidir (Tablo 3.3).

Tablo 3.3 Sahip oldukları doğal varlıklara göre ilçelerin karşılaştırılması (Kruskal Wallis Test)

Doğal varlıkları	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Jeolojik zenginlikler (Konaklı, Subatan, Güvercin İni Mağaraları vb.)	Bayındır	15	81.50	13.277*	7	0.066
	Beydağ	15	60.57			
	Kiraz	22	52.55			
	Menderes	21	61.74			
	Ödemiş	20	76.20			
	Selçuk	15	58.43			
	Tire	13	89.19			
	Torbalı	15	78.17			
Doğal bitki örtüsü (ormanlar, meşe ve palamut ağaçları, Çan çiçeği, adaçayı, sivriotu)	Bayındır	15	85.93	11.396	7	0.122
	Beydağ	15	71.60			
	Kiraz	22	50.93			
	Menderes	23	65.52			
	Ödemiş	19	69.84			
	Selçuk	19	75.63			
	Tire	14	87.93			
	Torbalı	15	77.83			
Yaban hayatı (leylek, yıldı atları, yerel balık türleri vb.)	Bayındır	15	73.90	24.618***	7	0.001
	Beydağ	15	53.90			
	Kiraz	21	43.07			
	Menderes	22	74.34			
	Ödemiş	20	68.28			
	Selçuk	18	98.64			
	Tire	15	87.77			
	Torbalı	15	73.10			
Sahil, plaj ve koylar (Pamucak, Pananos, Gümüldür Plajları, Kargacık koyu)	Bayındır	14	38.32	50.682***	7	0.000
	Beydağ	14	50.71			
	Kiraz	21	40.07			
	Menderes	24	88.46			
	Ödemiş	16	57.34			
	Selçuk	18	104.00			
	Tire	13	83.08			
	Torbalı	15	73.30			
Enerji kaynakları olarak rüzgar ve güneş	Bayındır	15	81.77	9.779	7	0.201
	Beydağ	15	81.80			
	Kiraz	22	53.02			
	Menderes	23	74.15			
	Ödemiş	21	73.43			
	Selçuk	20	66.20			
	Tire	15	87.33			
	Torbalı	15	81.97			

Doğal varlıkları	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Yaylalar, dağlar, vadiler, ovalar (Ovacık, Çınardibi, Bozdağ, Başova, Keldağ, Derekahve, Balpınarı, Tulum ovası vb.)	Bayındır	15	93.57	19.469***	7	0.007
	Beydağ	15	83.80			
	Kiraz	22	57.27			
	Menderes	21	54.10			
	Ödemiş	20	79.70			
	Selçuk	17	53.26			
	Tire	15	84.60			
	Torbalı	15	69.67			
Madenler ve Doğal taşlar (cıva, kayrak taşı, altın, perlit, mermer, kalker, linyit vb.)	Bayındır	14	86.14	25.435***	7	0.001
	Beydağ	15	99.50			
	Kiraz	22	64.00			
	Menderes	24	71.71			
	Ödemiş	20	64.63			
	Selçuk	18	40.53			
	Tire	14	93.11			
	Torbalı	15	66.67			
Alternatif turizme uygun doğal alanlar (Yamaç paraşütü, Doğa Yürüyüşü, Bisiklet, Dağcılık, Kayak, Kamping vb.)	Bayındır	15	67.30	15.241**	7	0.033
	Beydağ	15	77.40			
	Kiraz	20	42.20			
	Menderes	23	77.72			
	Ödemiş	19	67.76			
	Selçuk	19	83.84			
	Tire	15	70.93			
	Torbalı	14	80.25			
Günübirlik turizme uygun doğal bölgeler (Ayrancılar, Kaletepe, Kuşçuburun, Arap Pınarı mesire alanları vb.)	Bayındır	14	68.61	26.003***	7	0.001
	Beydağ	14	73.39			
	Kiraz	22	34.75			
	Menderes	21	77.38			
	Ödemiş	21	67.33			
	Selçuk	18	85.22			
	Tire	15	79.80			
	Torbalı	15	89.83			
Ilıca, şifalı su ve jeotermal kaynaklar (Dereköy ve Ergenli kaplıcaları, Deliömerli jeotermal sahası vb.)	Bayındır	15	120.23	42.417***	7	0.000
	Beydağ	14	51.93			
	Kiraz	22	44.68			
	Menderes	23	84.46			
	Ödemiş	19	65.39			
	Selçuk	18	55.94			
	Tire	14	70.21			
	Torbalı	15	78.77			

Doğal varlıkları	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Şelale, göl, gölet ve barajlar (Gölcük Gölü, Uladı Dere, Öküz Uçuran Şelalesi, Arıkbaşı Göleti, Fetrek çayı, Karagöl vd.)	Bayındır	15	79.47	14.878**	7	0.038
	Beydağ	15	96.43			
	Kiraz	21	51.60			
	Menderes	21	62.19			
	Ödemiş	21	79.52			
	Selçuk	20	65.88			
	Tire	14	80.04			
Torbali	15	67.80				
Tıbbi aromatik bitkiler ve otlar (Dağ kekiği, karabaşotu, adaçayı, sarı kantaron, Manduka mantarı, hayıt, sumak vb.)	Bayındır	15	76.87	5.760	7	0.568
	Beydağ	15	76.80			
	Kiraz	21	61.12			
	Menderes	24	67.35			
	Ödemiş	20	80.35			
	Selçuk	20	78.23			
	Tire	14	82.68			
Torbali	15	60.40				
Önemli Doğa Alanları (Ovacık Milli Parkı, Gebekirse Yaban Hayatı Koruma Sahası, Meryemana Tabiat Parkı,vb.)	Bayındır	15	89.70	26.681***	7	0.000
	Beydağ	15	52.93			
	Kiraz	22	46.43			
	Menderes	22	78.16			
	Ödemiş	21	68.00			
	Selçuk	19	100.63			
	Tire	14	78.93			
Torbali	15	64.70				
Getirisi olabilecek doğal yetişen bitki örtüsü (delice, ahlat, melengiç vb.)	Bayındır	15	75.70	6.722	7	0.458
	Beydağ	15	81.50			
	Kiraz	22	59.61			
	Menderes	23	66.02			
	Ödemiş	18	78.11			
	Selçuk	19	66.13			
	Tire	13	84.46			
Torbali	15	61.43				
Doğal kaynak suları (Menderes Şaşal suyu vb.)	Bayındır	14	50.11	13.588*	7	0.059
	Beydağ	15	81.50			
	Kiraz	21	70.17			
	Menderes	24	85.60			
	Ödemiş	21	73.21			
	Selçuk	18	50.25			
	Tire	14	78.07			
Torbali	14	73.14				

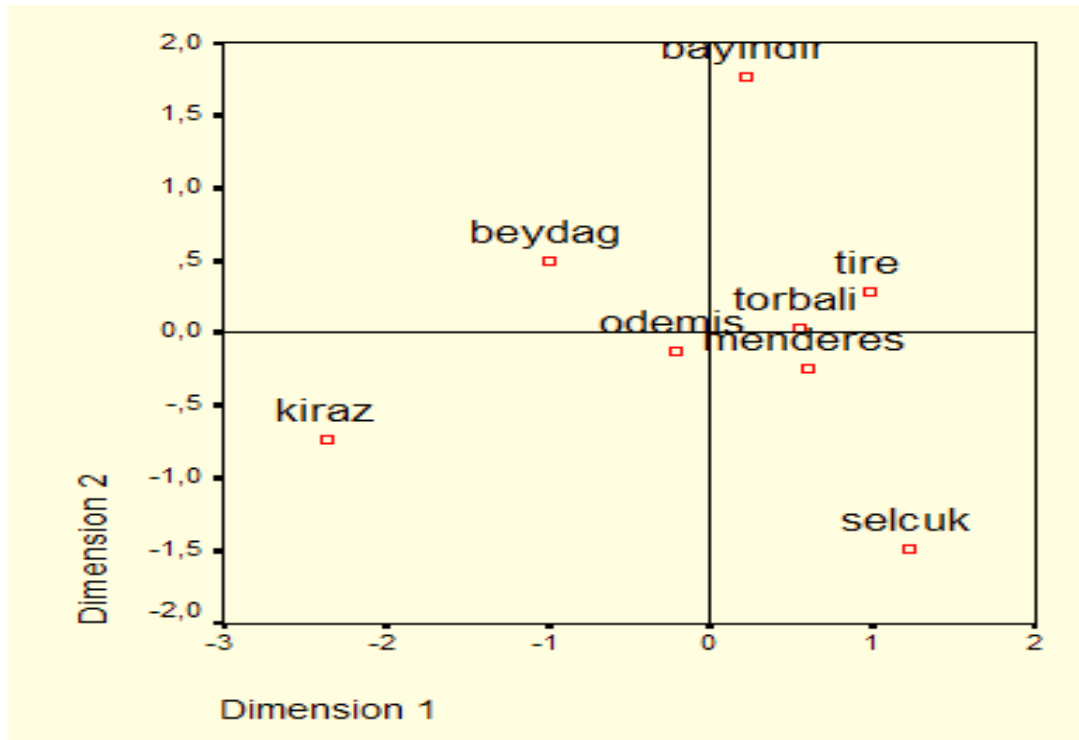
Doğal varlıkları	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Anıt ağaçlar (Çınar, meşe ve zeytin ağaçları vb.)	Bayındır	15	88.97	5.792	7	0.564
	Beydağ	15	67.57			
	Kiraz	22	58.82			
	Menderes	24	71.27			
	Ödemiş	20	69.00			
	Selçuk	18	75.33			
	Tire	15	77.27			
	Torbali	13	69.65			

*** p:0.01

** p:0.05

* p:0.10

Havzadaki doğal varlıkların ilçelerin kalkınmalarındaki önem/etkileme düzeyleri bakımından ilçelerin benzerlikleri çok boyutlu ölçekleme analizi (MDS) ile incelenmiştir (Stress: 07830; RSO: .96858). Tüm doğal varlıklar dikkate alındığında ilk etapta Kiraz, Bayındır ve Selçuk ilçeleri tek başlarına iken diğer ilçelerin yakınlaştığı görülmektedir. Daha genel benzeşmelere bakıldığında Beydağ-Ödemiş-Tire-Torbali-Menderes-Selçuk-Bayındır gruplanırken Kiraz'ın farklı kaldığı söylenebilir (Şekil 3.22).

Şekil 3.22 Havzadaki doğal varlıkların kalkınmadaki etkisine göre ilçelerin benzerliği

Kültürel Varlıklar

Havzanın kültürel zenginliğinin kalkınma çabalarında rehberlik etmesi hedeflenmiştir. Çalıştaylarda ortaya çıkan kültürel varlıklar ufuk taramasında değerlendirilerek, kalkınmayı etkileme düzeylerine göre belirlenen önem sıraları saptanmıştır (Kutu 3).

Meslek yüksekokulları, şenlikler, yerel pazarlar, antik kentler, tarihi mahalleler, geleneksel ticari yapılar, mimari ve tarihi özelliği olan yerleşim yerleri kalkınmayı etkileyebilecek önemli kültürel varlıklardır (Kutu 3).

Kültürel varlıklar; yüksekokullar Tire-Torbalı; şenlik-festivaller Bayındır-Selçuk-Tire; yerel pazarlar Tire-Bayındır-Torbalı; antik kent ve arkeolojik alanlar Selçuk-Ödemiş; tarihi mahalle-sokak Tire-Selçuk; geleneksel ticari yapılar Bayındır-Tire; mimari ve tarihi özellikli yerleşim yerleri Selçuk-Tire; tarihi kalıntılar Tire-Selçuk şeklinde öne çıkmaktadır (Tablo 3.4)

Selçuk'ta demir yolu kültürü; Tire'de Yörük-Balkan-Girit kültürü, geleneksel ürünler; Bayındır'da anıt ağaçlar; Bayındır ve Selçuk'ta dini yapılar daha önemlidir. Selçuk ve Tire'de kültürel zenginlikler önemlidir. Tanınmış kişilerin varlığı Tire'de ön plandadır. Elinin sanatları gibi konularda da Tire-Ödemiş-Beydağ dikkat çekmektedir. Kaybolan meslekler açısından Tire-Bayındır-Torbalı ilk sıradadır (Tablo 3.5). Sahip olunan kültürel varlıklara göre ilçelerin sıralanması Tire, Bayındır, Selçuk, Ödemiş, Torbalı, Menderes, Beydağ ve Kiraz şeklindedir (Tablo 3.5).

KUTU 3

KÜLTÜREL VARLIKLAR

1. Üniversite ve Meslek Yüksekokulları
2. Şenlikler, hayırlar, festivaller, yarışlar, törenler, turnuvalar, oyunlar
3. Yerel pazarlar (üretici pazarı, salı pazarı vb.)
4. Antik kent ve arkeolojik alanlar (antik kanal, kral yolu, tümülüs, höyük, tapınak vb.)
5. Tarihi mahalle, sokak ve evler; kültürel yapılar (han, hamam, külliye, müze vb.)
6. Geleneksel ticari yapılar (Zeytinyağı Fabrikası, Bedesten, Arasta, Kahvehane, vb.)
7. Mimari ve tarihi özelliği olan kırsal yerleşimler (Lübbey, Şirince, Kaba ağaç vb.)
8. Tarihi kalıntılar (Yel değirmeni, Duvar, Kale, Kule, Köprü, Su Kemerleri, vb.)
9. Demiryolu kültürü ve yapıları
10. Yörük, Balkan ve Girit kültürü yemekleri (keşkek, güveç, baklava, tengül pidesi, Tire köfte, Ödemiş köfte)
11. Geleneksel ürünler (meyve kurutma, sabunculuk, Ödemiş tulumu, Tire sucuğu vb.)
12. Anıt ağaçlar (Çınar, meşe ve zeytin ağaçları vb.)
13. Dini Yapılar (Camii, Kilise, Manastır, Sinagog, Türbe, Tekke, Mezarlıklar vb.)
14. Kültürel zenginlik (Yörük, Efe, Afrotürk, Pomak, Boşnak gelenekleri; halk oyunu ve eğlenceler)
15. Küçük Menderes'in tanınmış kişilikleri (İbn-i Melek, İmam Birgivi, Bedia Akartürk, Gökçen Efe, Kamil Uğurbil)
16. El işleri ve dokumacılık (ipek dokuma, hasırcılık, halıcılık, iğne oyası, kitre bebek yapımı)
17. Kaybolmakta olan meslekler (taş ustalığı, semercilik, tenekecilik vb.)
18. El sanatları (zincircilik, keçecilik, boncukçuluk, urgancılık, nalıncılık, kabak kemane, at arabacılığı)

Tablo 3.4 Havza ve ilçelerdeki kültürel varlıkların kalkınmadaki etki düzeyleri

Kültürel Varlıklar	İlçeler	Havza	Bayındır	Beydağ	Kiraz	Menderes	Ödemiş	Selçuk	Tire	Torbali
		(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)
Üniversite ve Meslek Yüksekokulları		3,94	4,00	4,14	3,95	3,26	3,81	4,00	4,53	4,21
Şenlikler, festivaller, oyunlar		3,94	4,67	3,53	2,68	4,14	4,10	4,37	4,31	4,07
Yerel pazarlar		3,75	4,07	3,53	2,82	3,73	3,86	3,90	4,47	4,00
Antik kent ve arkeolojik alanlar		3,71	3,60	2,80	2,90	3,74	4,19	4,65	3,92	3,62
Tarihi mahalle, sokak, ev; kültürel yapı		3,60	4,14	3,00	2,45	3,38	3,76	4,35	4,50	3,64
Geleneksel ticari yapılar		3,55	4,40	3,00	2,82	3,43	3,40	3,80	4,20	3,71
Mimari ve tarihi özellikli yerleşimler		3,53	3,64	2,87	2,65	3,00	4,05	4,53	4,21	3,36
Tarihi kalıntılar		3,52	3,71	3,20	2,77	3,50	3,84	4,10	4,21	2,93
Demiryolu kültürü ve yapıları		3,43	4,00	2,73	3,00	2,90	3,40	4,30	3,67	3,62
Yörük-Balkan Girit kültürü yemekleri		3,43	3,93	3,14	2,82	3,32	3,48	3,45	4,07	3,57
Geleneksel ürünler		3,38	3,53	3,23	2,91	3,36	4,00	2,95	4,20	2,93
Anıt ağaçlar		3,37	4,00	3,27	2,91	3,33	3,30	3,50	3,60	3,31
Dini Yapılar		3,35	4,36	2,80	2,37	3,00	3,58	4,28	4,07	2,57
Kültürel zenginlik		3,31	3,64	3,00	2,33	3,14	3,45	3,89	3,86	3,50
Küçük Menderes'in tanınmış kişilikleri		3,16	3,14	2,80	2,77	2,91	3,67	2,90	4,20	3,07
El işleri ve dokumacılık		3,09	3,00	3,27	2,82	2,65	3,85	2,95	3,60	2,64
Kaybolmakta olan meslekler		3,04	3,57	3,36	2,55	3,05	2,90	2,61	3,64	3,14
El sanatları		3,01	2,93	3,67	2,38	3,25	3,30	2,65	3,71	2,36
Toplam		62,1	68,3	57,3	49,9	59,1	65,9	67,2	73,0	60,3

İlçeler sahip oldukları kültürel varlıklar bakımından karşılaştırılmış olup, sadece ilçelere göre farklılık belirlenen varlıklar kısaca verilmiştir. Antik kent-arkeolojik alanlar bakımından Selçuk diğer ilçelerden oldukça farklıdır (Tablo 3.4).

Demiryolu kültürü ve yapılarının etkisi Selçuk ve Bayındır'da daha farklıdır. Dini yapıların varlığı ve kalkınmadaki beklenen etkisi Selçuk-Bayındır-Tire ilçelerinde farklıdır.

Mimari ve tarihi özelliği olan yerleşimler varlığı Selçuk-Tire-Ödemiş'te diğerlerine göre daha önemlidir. El işleri-dokumacılık Ödemiş-Tire; el sanatları Tire-Beydağ; geleneksel ürünler (meyve kurutma, sabunculuk, tulum, sucuk vb.) Tire-Ödemiş ilçelerinde daha önemlidir.

Tarihi kalıntılar Tire-Selçuk-Ödemiş; tanınmış kişilikler Tire-Ödemiş; kültürel zenginlikler (Efe, Yörük, Afrotürk, Pomak, Boşnak gelenekleri, halk oyunları ve eğlenceler) Selçuk-Tire –Bayındır'da etkili bulunmaktadır.

Yerel pazarların varlığı Tire-Bayındır-Torbali ilçelerinde daha çok önemsenmektedir. Şenlikler en yüksek öneme Bayındır'da sahiptir. Beydağ ve Kiraz İlçelerinde ise etkisi son derece zayıftır. Tarihi mahalle-sokak-ev-kültürel yapıların önemi Tire-Selçuk-Bayındır'da farklıdır. Geleneksel ticari yapıların beklenen etkisi Tire-Selçuk-Bayındır-Torbali'da yüksektir. Tire-Bayındır-Beydağ'da daha fazla kaybolan meslek söz konusudur (Tablo 3.5).

Yukarıda belirtilenlerin dışında kalan (anıt ağaçlar, yüksekokullar, yemekler) kültürel varlıkların havzanın kalkınmasına etkisi bakımından ilçeler arasında farklılık görülmemiştir.

Tablo 3.5 Sahip oldukları kültürel varlıklara göre ilçelerin karşılaştırılması (Kruskal Wallis Test)

Kültürel varlıklar	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Antik kent ve arkeolojik alanlar (antik kanal, kral yolu, Tümülüs, höyük, tapınak vb.)	Bayındır	15	65.93	30.686***	7	0.000
	Beydağ	15	43.23			
	Kiraz	20	45.90			
	Menderes	23	72.00			
	Ödemiş	21	81.95			
	Selçuk	20	101.98			
	Tire	13	75.08			
	Torbali	13	70.92			
Demi ryolu kültürü ve yapıları	Bayındır	14	86.75	21.594**	7	0.003
	Beydağ	15	52.87			
	Kiraz	21	56.50			
	Menderes	21	53.81			
	Ödemiş	20	66.53			
	Selçuk	20	96.43			
	Tire	15	77.87			
	Torbali	13	75.31			
Dini Yapılar (Camii, Kilise, Manastır, Sinagog, Türbe, Tekke, Mezarlıklar vb.)	Bayındır	14	97.14	40.414***	7	0.000
	Beydağ	15	53.80			
	Kiraz	19	40.58			
	Menderes	23	58.78			
	Ödemiş	19	74.05			
	Selçuk	18	97.89			
	Tire	15	89.07			
	Torbali	14	47.00			
Mimari ve tarihi özelliği olan kırsal yerleşimler (Lübbey, Şirince, Kabağaç vb.)	Bayındır	14	69.86	36.566***	7	0.000
	Beydağ	15	50.87			
	Kiraz	20	42.75			
	Menderes	20	50.90			
	Ödemiş	20	81.80			
	Selçuk	19	100.16			
	Tire	14	90.14			
	Torbali	14	64.36			
El işleri ve dokumacılık (ipek dokuma, hasırcılık, halıcılık, iğne oyası, kitre bebek yapımı)	Bayındır	15	67.00	16.448**	7	0.021
	Beydağ	15	75.20			
	Kiraz	22	61.84			
	Menderes	20	55.80			
	Ödemiş	20	94.85			
	Selçuk	19	66.47			
	Tire	15	87.30			
	Torbali	14	56.50			

Kültürel varlıklar	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
El sanatları (zincircilik, keçecilik, boncukçuluk, urgancılık, nalıncılık, kabak kemane, at arabacılığı)	Bayındır	14	65.71	19.866**	7	0.006
	Beydağ	15	87.20			
	Kiraz	21	49.14			
	Menderes	20	75.10			
	Ödemiş	20	76.40			
	Selçuk	17	57.88			
	Tire	14	88.57			
Torbali	14	47.57				
Geleneksel ürünleri (meyve kurutma, sabunculuk, Ödemiş tulumu, Tire sucuğu vb.)	Bayındır	15	74.53	17.884**	7	0.013
	Beydağ	13	66.58			
	Kiraz	22	55.86			
	Menderes	22	70.20			
	Ödemiş	21	89.88			
	Selçuk	19	58.08			
	Tire	15	96.63			
Torbali	14	58.11				
Tarihi kalıntılar (Yel değirmeni, Duvar, Kale, Kule, Köprü, Su Kemerleri, vb.)	Bayındır	14	73.68	18.918**	7	0.008
	Beydağ	15	61.73			
	Kiraz	22	47.41			
	Menderes	22	70.34			
	Ödemiş	19	77.39			
	Selçuk	20	89.48			
	Tire	14	90.50			
Torbali	14	56.79				
Küçük Menderes'in tanınmış kişilikleri (İbn-i Melek, İmam Birgivi, Bediâ Akartürk, Gökçen Efe, Kamil Uğurbil)	Bayındır	14	72.00	17.360**	7	0.015
	Beydağ	15	62.97			
	Kiraz	22	60.39			
	Menderes	23	64.74			
	Ödemiş	21	88.69			
	Selçuk	20	64.25			
	Tire	15	104.77			
Torbali	14	67.93				
Kültürel zenginlik (Yörük, Efe, Afrotürk, Pomak, Boşnak gelenekleri; halk oyunu ve eğlenceler)	Bayındır	14	79.50	21.923***	7	0.003
	Beydağ	15	60.23			
	Kiraz	21	40.43			
	Menderes	22	65.30			
	Ödemiş	20	71.98			
	Selçuk	19	88.89			
	Tire	14	88.39			
Torbali	14	75.86				

Kültürel varlıklar	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Yerel pazarlar (üretici pazarı, erkek pazarı, salı pazarı vb.)	Bayındır	14	84.93	22.470***	7	0.002
	Beydağ	15	59.33			
	Kiraz	22	43.41			
	Menderes	22	69.93			
	Ödemiş	21	72.81			
	Selçuk	20	78.40			
	Tire	15	98.50			
Torbali	14	82.07				
Şenlikler, hayırlar, festivaller, yarışlar, törenler, turnuvalar, oyunlar	Bayındır	15	96.37	33.484***	7	0.000
	Beydağ	15	54.67			
	Kiraz	22	33.80			
	Menderes	21	77.95			
	Ödemiş	20	71.38			
	Selçuk	19	82.16			
	Tire	13	80.38			
Torbali	14	75.04				
Tarihi mahalle, sokak ve evler; kültürel yapılar (han, hamam, külliye, müze vb.)	Bayındır	14	87.11	36.288***	7	0.000
	Beydağ	15	50.30			
	Kiraz	22	38.82			
	Menderes	21	63.48			
	Ödemiş	21	73.81			
	Selçuk	20	94.68			
	Tire	14	99.43			
Torbali	14	72.46				
Geleneksel ticari yapılar (Zeytinyağı Fabrikası, Bedesten, Arasta, Kahvehane, vb.)	Bayındır	15	99.43	21.264***	7	0.003
	Beydağ	15	56.47			
	Kiraz	22	50.25			
	Menderes	21	66.64			
	Ödemiş	20	64.93			
	Selçuk	20	79.78			
	Tire	15	91.43			
Torbali	14	74.57				
Üniversite ve Meslek Yüksekokulları	Bayındır	14	70.86	9.274	7	0.234
	Beydağ	14	81.86			
	Kiraz	22	75.86			
	Menderes	23	55.48			
	Ödemiş	21	64.95			
	Selçuk	20	70.90			
	Tire	15	88.87			
Torbali	14	78.43				

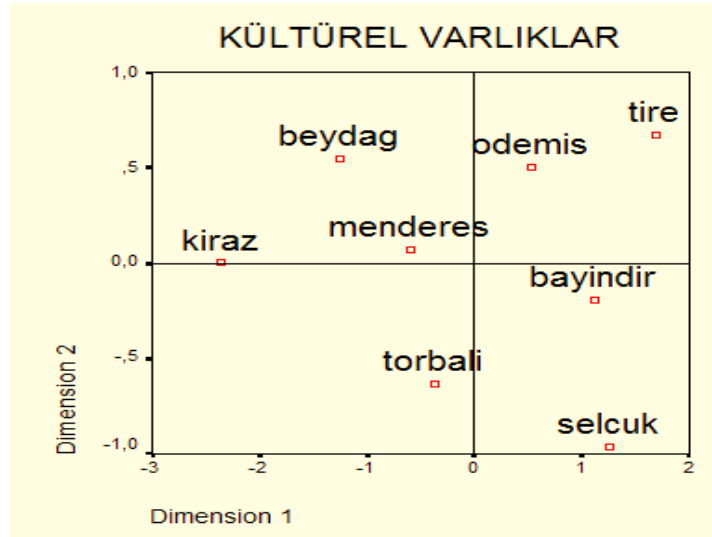
Kültürel varlıklar	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Kaybolmakta olan meslekler (taş ustalığı, semercilik, tenekecilik vb.)	Bayındır	14	87.64	13.597*	7	0.059
	Beydağ	14	80.96			
	Kiraz	22	54.14			
	Menderes	22	69.84			
	Ödemiş	21	65.00			
	Selçuk	18	55.58			
	Tire	14	88.46			
Torbali	14	74.14				
Yörük, Balkan ve Girit kültürü yemekleri (keşkek, güveç, baklava, tengül pidesi, Tire köfte, Ödemiş köfte)	Bayındır	14	87.64	11.286	7	0.127
	Beydağ	14	80.96			
	Kiraz	22	54.14			
	Menderes	22	69.84			
	Ödemiş	21	65.00			
	Selçuk	18	55.58			
	Tire	14	88.46			
Torbali	14	74.14				

*** p:0.01

** p:0.05

* p:0.10

Havzadaki kültürel varlıkların kalkınmadaki önem/etkileme düzeyleri açısından ilçelerin benzerlikleri çok boyutlu ölçekleme analizi (MDS) ile incelenmiştir (Stress: .03739; RSQ: .99211). İlçelerde doğal varlıklar ve tarımsal varlıklar açısından benzeşmeler veya kümelenmeler net gözlenebilirken, kültürel varlıklar açısından ilçelerin farklılaştığı ve havzada kültürel zenginliğin olduğu söylenebilir. Kültürel varlıklar bakımından Kiraz diğer ilçelerden genelde farklıdır. Havzada kültürel farklılığın en fazla olduğu ilçeler Kiraz- Tire; Kiraz-Selçuk; Kiraz-Bayındır; Kiraz-Ödemiş şeklindedir. Diğer farklılığın da Beydağ-Tire; Beydağ-Selçuk; Beydağ-Torbali ilçelerinde görülmektedir (Şekil 3.23).

Şekil 3.23 Havzadaki kültürel varlıkların kalkınmadaki etkisine göre ilçelerin benzerliği

Tarımsal Varlıklar

Ufuk taramasında tarımsal varlıkların da havza kalkınmasındaki önemi/etkisi beşli Likert ölçeğine göre puanlanmıştır. Puanlamaya göre Küçük Menderes Havzası'nda kalkınmada önem/etki düzeyi bakımından tarımsal varlıklar Kutu-4'teki gibi en önemliden başlayarak, sıralanmıştır. Dağ-tepe gibi yükseltilerin ve su kaynaklarının varlığı yanında iklim koşulları da ürün çeşitliliği açısından havzaya önemli avantaj sağlamaktadır.

Havzada en önemli tarımsal varlık meyveler (zeytin, üzüm, karadut, incir, kiraz, mandalina, ayva, nar, şeftali, armut vb.) görülmektedir. Aslında havzada tropik meyveler dışında hemen hemen her meyvenin yetişebildiği katılımcılar tarafından söylenmiştir.

Diğer önemli tarımsal potansiyeli de hayvansal üretimdir. Özellikle büyükbaş hayvancılık (besicilik ve sütçülük) ve yanında küçükbaş hayvancılık havza kalkınmasında etkili olacağı görülmektedir.

Meyvecilikte olduğu gibi havza sebze üretiminde de büyük potansiyeli sahiptir, nüfusun yoğun olduğu merkezlere yakınlığı sebze üretimi ve pazarlanmasında havzaya avantajlar sunmaktadır. Son yıllarda çevre duyarlılığının artması, yeni konutlarda ve şehircilikte peyzaj uygulamalarına artan ilgi havzada geleneksel ürünlerin yanında süs bitkileri üretiminin de gelişmesini olumlu etkilemiştir. Havza, Türkiye'de süs bitkileri ve fidanlarının üretiminde önemli bir merkez konumuna ulaşmıştır. Fidancılıkta da gerek iklim ve çiftçilerin girişimcilik becerileri, gerek devletin sertifikalı fidanlara yaptığı desteklemeler havzada fidancılık sektörünün geliştirmiştir. Özellikle örgütlenme ile üreticiler fidan ihraç etme becerisi kazanmışlardır.

Havzanın yüksek ve serin yörelerinde sert kabuklu meyve üretimi de önemli bir gelir kaynağıdır. Özellikle diğer bölgelerdeki kestane üretiminin hastalıklar nedeni ile azalması havza için fırsat olmuştur.

Havzadaki ekolojik farklılık tıbbi ve aromatik bitkilerin, otların üretilmesi ve pazarlanması açısından ekonomik değere dönüşmektedir.

Tarla bitkileri üretiminde (özellikle patates üretiminde) de Havza önemli bir üretim merkezi konumundadır. Tarımsal üretimin doğası gereği ve tarımsal yapıdan kaynaklanan aksaklıklar ürün piyasalarının aşırı dalgalanmasına ve arz-talep dengesinin bozulmasına yol açmaktadır.

Geleneksel ürünler (kültürel zenginlik olarak da önemlidir), tavukçuluk, arıcılık ve ipekböcekçiliği, doğal varlıkların sunduğu bitki örtüsü ve balıkçılık da havzada kırsal kalkınmayı tetikleyebilecek önemli tarımsal varlıklar olarak belirlenmiştir. Tüm tarımsal varlıklar bakımından Tire ilk, Ödemiş ikinci sırada olup, Beydağ, Bayındır, Menderes, Kiraz, Selçuk ve Torbalı onları izlemektedir (Tablo 3.6).

Tarımsal varlıkların ilçelerdeki etkisi incelendiğinde Meyvecilik Bayındır, Selçuk ve Beydağ'da; büyükbaş hayvancılık Ödemiş, Kiraz, Beydağ ve Tire'de; sebze üretimi Tire ve Beydağ'da, küçükbaş hayvancılık Tire ve Beydağ'da, süs bitkileri ve fidancılık Bayındır ve Ödemiş'te; sert kabuklu meyveler Beydağ, Ödemiş, Tire ve Bayındır'da; tıbbi-aromatik bitkiler ve otlar Tire, Ödemiş, Beydağ; tarla bitkileri Tire, Ödemiş ve Beydağ'da öne çıkmaktadır. Geleneksel ürünler (meyve kurutma, sabunculuk, Ödemiş tulumu, Tire sucuğu vb.) açısından Tire ve Ödemiş; tavukçulukta Tire, Torbalı ve Menderes; arıcılık ve ipekböcekçiliğinde Ödemiş ve Tire; getirisi olan ve doğal yetişen bitki örtüsü (delice, ahlat, menengiç vb.) bakımından Tire, Beydağ ve Ödemiş; tatlı ve tuzlu su balıkçılığında Beydağ, Selçuk ve Menderes ilçeleri dikkati çekmektedir (Tablo 3.7).

KUTU 4

TARIMSAL VARLIKLAR

1. Meyveler (zeytin, üzüm, karadut, incir, kiraz, mandalina, ayva, nar, şeftali, armut vb.)
2. Büyükbaş hayvancılık (besicilik, süt inekçiliği)
3. Sebzeler (fasulye, patlıcan, biber, domates vb.)
4. Küçükbaş hayvancılık (koyun-keçi, et süt üretimi)
5. Süs bitkileri ve fidancılık (dış mekan, kesme çiçek vb.)
6. Sert kabuklu meyveler (kestane, ceviz, badem, Antep fıstığı vb.)
7. Tıbbi ve aromatik bitkiler ve otlar (Dağ kekigi, karabaşotu, adaçayı, sarı kantaron, Manduka mantarı, hayıt, sumak vb.)
8. Tarla bitkileri (patates, tahıllar, baklagiller, vb.)
9. Geleneksel ürünler (meyve kurutma, sabunculuk, Ödemiş tulumu, Tire sucuğu vb.)
10. Tavukçuluk (et, yumurta)
11. Arıcılık, ipekböcekçiliği
12. Doğal yetişen bitki örtüsü (delice, ahlat, menengiç vb.)
13. Tatlı ve tuzlu su balıkçılığı

Tablo 3.6 Havza ve ilçelerdeki tarımsal varlıkların kalkınmadaki etki düzeyleri

Tarımsal Varlıklar	İlçeler	Havza	Bayındır	Beydağ	Kiraz	Menderes	Ödemiş	Selçuk	Tire	Torbalı
		(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)	(ortalama)
Meyveler		4,18	4,60	4,50	3,71	4,04	4,15	4,50	4,14	3,93
Büyükbaş hayvancılık		4,15	4,47	4,60	4,68	3,63	4,68	3,15	4,60	3,57
Sebzeler		3,81	3,93	4,07	3,64	3,63	3,57	3,79	4,21	3,93
Küçükbaş hayvancılık		3,70	3,87	3,33	4,09	3,63	3,95	3,21	4,21	3,21
Süs bitkileri ve fidancılık		3,65	4,80	3,47	3,09	4,04	4,45	2,79	3,77	2,79
Sert kabuklu meyve		3,64	4,07	4,60	3,90	2,92	4,10	3,00	4,07	2,71
Tıbbi aromatik bitkiler-otlar		3,41	3,53	3,60	3,05	3,21	3,70	3,55	3,71	3,07
Tarla bitkileri		3,39	3,53	3,67	3,41	3,00	3,70	3,05	3,86	3,14
Geleneksel ürünleri		3,38	3,53	3,23	2,91	3,36	4,00	2,95	4,20	2,93
Tavukçuluk		3,33	3,07	2,93	3,14	3,70	3,65	2,68	3,79	3,71
Arıcılık, ipekböcekçiliği		3,33	2,93	3,27	3,09	3,29	3,85	3,26	3,73	3,14
Doğal yetişen bitki örtüsü		3,10	3,27	3,47	2,77	2,96	3,33	2,95	3,54	2,80
Tatlı ve tuzlu su balıkçılığı		3,09	2,36	3,73	2,77	3,35	3,15	3,44	3,21	2,50
Toplam		46,2	48,0	48,5	44,3	44,8	50,3	42,3	51,0	41,4

Tarımsal varlıkların ilçelerin kalkınmasındaki olumlu etkileri incelendiğinde; sert kabuklu meyvelerin kalkınmadaki önemi/etkisi Beydağ-Tire-Bayındır-Ödemiş-Kiraz'da daha büyük bulunmuştur. Meyvecilik bakımından Selçuk-Bayındır-Beydağ; Süs bitkileri ve fidancılık açısından ise Bayındır-Ödemiş-Menderes diğer ilçelerden farklıdır. Büyükbaş hayvancılığın kalkınmadaki etkisi Ödemiş-Kiraz-Tire-Beydağ-Bayındır'da daha yüksektir. Küçükbaş hayvancılık Tire-Kiraz-Ödemiş-Bayındır'da daha yüksek öneme sahiptir. Tavukçuluğun önemi ise Tire-Torbalı-Menderes-Ödemiş ilçelerinde büyük bulunmuştur. Balıkçılıkta Beydağ-Selçuk-Menderes ilçeleri daha yüksek potansiyele sahiptirler (Tablo 3.7).

Tablo 3.7 Sahip oldukları tarımsal varlıklara göre ilçelerin karşılaştırılması (Kruskal Wallis Test)

Tarımsal varlıklar	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Sert kabuklu meyveler (kestane, ceviz, badem, antepfıstığı vb.)	Bayındır	15	85.33	37.216***	7	0.000
	Beydağ	15	104.57			
	Kiraz	21	81.40			
	Menderes	25	49.34			
	Ödemiş	21	84.62			
	Selçuk	18	52.08			
	Tire	14	86.25			
	Torbalı	14	41.61			
Meyveler (zeytin, üzüm, karadut, incir, kiraz, mandalina, ayva, nar, şeftali, armut vb.)	Bayındır	15	85.73	13.320*	7	0.065
	Beydağ	14	83.54			
	Kiraz	21	51.48			
	Menderes	24	71.17			
	Ödemiş	20	65.60			
	Selçuk	20	85.90			
	Tire	14	69.04			
	Torbalı	14	65.14			

Tarımsal varlıklar	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Sebzeler (fasulye, patlıcan, biber, domates vb.)	Bayındır	15	75.63	5.168	7	0.639
	Beydağ	15	76.90			
	Kiraz	22	66.73			
	Menderes	24	67.60			
	Ödemiş	21	63.62			
	Selçuk	19	70.53			
	Tire	14	88.32			
	Torbali	14	82.07			
Tarla bitkileri (patates, tahıllar, baklagiller, vb.)	Bayındır	15	75.37	8.107	7	0.323
	Beydağ	15	79.83			
	Kiraz	22	71.30			
	Menderes	23	59.26			
	Ödemiş	20	81.18			
	Selçuk	19	60.92			
	Tire	14	87.21			
	Torbali	14	63.68			
Süs bitkileri ve fidancılık (dış mekan, kesme çiçek vb.)	Bayındır	15	107.60	37.682***	7	0.000
	Beydağ	15	63.47			
	Kiraz	22	57.11			
	Menderes	24	84.00			
	Ödemiş	20	93.58			
	Selçuk	19	47.05			
	Tire	13	69.69			
	Torbali	14	45.93			
Büyükbaş hayvancılık (besicilik, süt inekçiliği)	Bayındır	15	81.13	36.107***	7	0.000
	Beydağ	15	86.43			
	Kiraz	22	90.23			
	Menderes	24	55.44			
	Ödemiş	19	90.55			
	Selçuk	20	42.00			
	Tire	15	88.27			
	Torbali	14	51.89			
Küçükbaş hayvancılık (koyun-keçi, et süt üretimi)	Bayındır	15	76.33	13.109*	7	0.069
	Beydağ	15	62.53			
	Kiraz	22	84.20			
	Menderes	24	70.54			
	Ödemiş	21	80.14			
	Selçuk	19	57.18			
	Tire	14	92.46			
	Torbali	14	53.39			

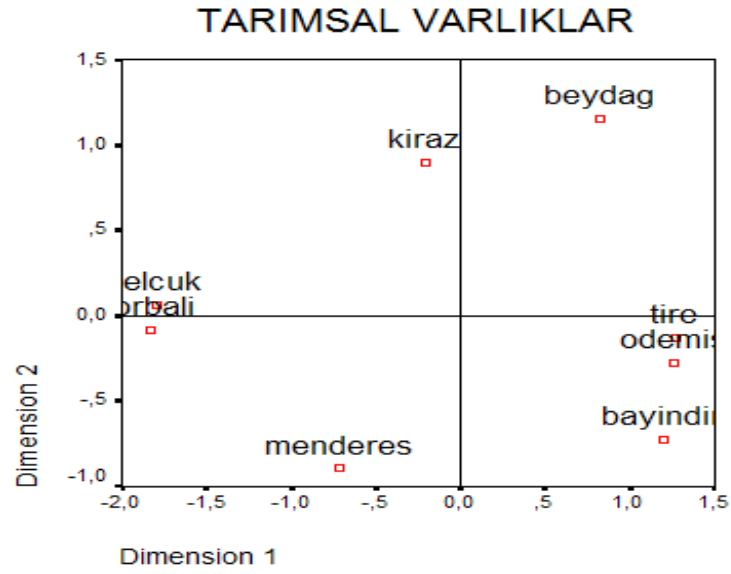
Tarımsal varlıklar	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Tavukçuluk (et, yumurta)	Bayındır	15	60.37	14.415**	7	0.044
	Beydağ	15	60.07			
	Kiraz	21	64.02			
	Menderes	23	81.96			
	Ödemiş	20	80.83			
	Selçuk	19	50.87			
	Tire	14	86.75			
	Torbali	14	84.11			
Arıcılık, ipekböcekçiliği	Bayındır	15	57.33	9.480	7	0.220
	Beydağ	15	70.90			
	Kiraz	22	63.93			
	Menderes	24	71.98			
	Ödemiş	20	91.33			
	Selçuk	19	70.08			
	Tire	15	86.03			
	Torbali	14	66.71			
Tatlı ve tuzlu su balıkçılığı	Bayındır	14	49.71	13.649*	7	0.058
	Beydağ	15	89.67			
	Kiraz	22	60.70			
	Menderes	23	77.72			
	Ödemiş	20	72.30			
	Selçuk	18	81.39			
	Tire	14	74.79			
	Torbali	14	53.43			
Getirisi olabilecek doğal yetişen bitki örtüsü (delice, ahlat, melengiç vb.)	Bayındır	15	75.70	6.722	7	0.458
	Beydağ	15	81.50			
	Kiraz	22	59.61			
	Menderes	23	66.02			
	Ödemiş	18	78.11			
	Selçuk	19	66.13			
	Tire	13	84.46			
	Torbali	15	61.43			
Tıbbi aromatik bitkiler ve otlar (Dağ kekiği, karabaşotu, adaçayı, sarı kantaron, Manduka mantarı, hayıt, sumak vb.)	Bayındır	15	76.87	5.760	7	0.568
	Beydağ	15	76.80			
	Kiraz	21	61.12			
	Menderes	24	67.35			
	Ödemiş	20	80.35			
	Selçuk	20	78.23			
	Tire	14	82.68			
	Torbali	15	60.40			

*** p:0.01

** p:0.05

* p:0.10

Havzadaki tarımsal varlıkların ilçelerin kalkınmasındaki önemleri/etkileme düzeyleri bakımından ilçelerin benzerlikleri çok boyutlu ölçekleme analizi (MDS) ile incelenmiştir (Stress: 07972; RSQ: .96425). Tüm tarımsal varlıklar dikkate alındığında ilk etapta Beydağ-Kiraz; Tire-Ödemiş-Bayındır; ve Selçuk-Torbali-Menderes ilçeleri şeklinde bir bütünleşme öngörülebilir (Şekil 3.24).

Şekil 3.24 Tarımsal varlıklara göre ilçelerin gruplandırılması

3.2. Ufuk Tarama Çalıştayı

3.2.1. Çalıştay kapsamı, amaç ve yöntemi

Çalıştaylarda tanımlanan varlıklar, proje konuları ve eğilimler anket formuna dönüştürülmüştür. Form, önce ufuk taramasındaki daha sonra da uzman panelindeki katılımcılar tarafından önem düzeylerine göre ağırlıklandırılmıştır.

Çalıştaylara katılmış olan kişiler İzmir'deki Ufuk Tarama Çalıştayı'na da davet edilmişlerdir. Çalışma ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra kendilerine dağıtılan anket formlarını doldurmaları istenmiştir. Ufuk taraması, havzanın bir bütün olarak incelenmesine fırsat vermiştir.

Anket formunda doğal-kültürel-tarımsal varlıklar, proje fikirleri/konuları, havzadaki eğilimler ve gelecek on yılda da görülme ihtimali katılımcılar tarafından Likert ölçeği yardımı ile önem dereceleri tanımlanmıştır. Puanlamada "1" hiç etkili değil; "2" az etkili; "3" etkili; "4" çok etkili ve "5" kesinlikle çok fazla etkili şeklinde dereceleme yapılmıştır. Anket formunda sadece proje konuları/fikirleri 10'lu (1: hiç-10 kesinlikle çok önemli şeklindeki) ölçeğe göre değerlendirilmiştir.

Ufuk taramasına İzmir İli'nde bulunan, konularla ilgili kamu, özel, STK temsilcileri de katılmışlardır. Ufuk taramasında toplam 169 kişinin görüşü alınmıştır. Kiraz ve Beydağ İlçeleri'nde ufuk taraması tarihinde son anda ilçelerde başka toplantıların düzenlenmesi nedeni ile çalıştaylara katılan kişiler ufuk taramasına gelemedikleri için anket formları bu kişilere ulaştırılarak, ilçeleri ve havza hakkında değerlendirme yapma fırsatı sunulmuştur. Böylece ufuk taramasına önemli sayıda havza sakininin katkısı sağlanmıştır (Tablo 3.8).

Tablo 3.8 Ufuk Tarama Çalıştayı katılımcılarının ilçelere dağılımı

İlçeler	Sayı	Yüzde (%)
Bayındır	15	8,9
Beydağ	15	8,9
Kiraz	22	13
Menderes	25	14,8
Ödemiş	21	12,4
Selçuk	20	11,8
Tire	16	9,5
Torbalı	15	8,9
Diğer	20	11,8
Toplam	169	100,0

Resim 3.3 Ufuk Tarama Çalıştayı'ndan bir görünüm (12.05.2016)

Çalışmada elde edilen veriler, tanımlayıcı istatistikler, Kruskal Wallis Testi, Mann Whitney U Testi ile karşılaştırmalar, ilçelerin birbirlerine olan benzerliklerini ve farklılıklarını gözlemlemek için çok boyutlu ölçekleme gibi istatistiksel analizler yardımıyla yorumlanmıştır.

3.2.2. Gelecek eğilimlerinin tespiti

Kırsal kalkınma çalışmalarının planlanmasında ve yürütülmesinde havzadaki eğilimlerin neler olduğunun bilinmesi büyük önem taşımaktadır. İlçe çalıştayları sırasında katılımcılardan mahalle/köy ve ilçelerinde gözledikleri gelişmeler veya değişimlerin neler olduğunu belirtmeleri istenmiştir.

Ufuk taramasında katılımcılar belirlenen eğilimlerin ne derece önemli olduklarını beşli Likert Ölçeği ("1" hiç önemli değil; "2" az önemli; "3" orta önemli; "4" önemli; "5" çok önemli) ile değerlendirmişlerdir.

Değerlendirmelere göre Havzadaki en önemli eğilimler gençlerde işsizlik, Küçük Menderes Nehri'nin kirliliği, su kaynaklarının bilinçsiz kullanımı, bilinçsiz tarımsal uygulamalar, sanayi kaynaklı kirlilik ilk beş eğilim olarak görülmektedir (Kutu 4).

Genelde eğilimlerin çoğunluğu (18 adet) olumsuz gelişmeleri işaret etmektedir. Nüfus ve göç, çevre kirliliği, kentleşme ve alt yapı sorunları genel başlıklar olarak verilebilir. Diğer yandan hayvancılığın gelişmesi, enerji kaynaklarının çeşitlenmesi, tarıma dayalı sanayinin varlığı, kadın girişimciliğin desteklenmesi, turizm fırsatlarının artması olumlu eğilimler olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca, köylerin mahalleye dönüşmesinin yaşamı olumsuz etkilemiş olmasından yakınılmaktadır (Tablo3.9).

KUTU 4

HAVZADA GÖZLENEN EĞİMLER

1. Gençlerdeki işsizlik sorunu
2. Küçük Menderes Nehrinde kirlilik
3. Su kaynakları, aşırı ve bilinçsiz kullanım
4. Bilinçsiz tarım uygulamaları (zirai ilaç, hayvancılık vb.) nedeniyle toprak ve su kaynakları kirleniyor
5. Sanayi kaynaklı kirlilik
6. Örgütlenme ve ortak eylem becerisi yetersiz (kooperatif, dernek, odalar vb.)
7. Kırsal kesimde nüfus yaşıyor (Gençler köyden göç ediyor)
8. Kültürel değerler yeni nesillere yeterince aktarılmıyor
9. Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı
10. Tarihi ve arkeolojik alanlar yok oluyor (bakımsızlık, yapılaşma, kaçak kazı)
11. Çarpık, plansız ve kimliksiz kentleşme
12. Yerleşim alanlarında altyapı sorunu (kanalizasyon, evsel atık)
13. Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği artıyor
14. Tarım işçisi bulmak zorlaşıyor
15. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı artıyor
16. Köylerin mahalleye dönüşmesi hayatı olumsuz etkiliyor
17. Üniversite ve yüksekokul kurma yönünde girişimler artıyor
18. Markalaşma, pazarlama ve tanıtıma yönelik eksiklikler devam ediyor
19. Tarıma dayalı sanayi gelişiyor
20. Organik tarım yaygınlaşıyor
21. Maden (altın, taşocağı vb.) işletmelerinin neden olduğu çevre sorunları artıyor
22. Kadınların üretime dahil edilebilmesi için teşvikler yaygınlaşıyor
23. Tarımsal üretimde seracılık, örtü altı üretim artıyor
24. Turizm türleri çeşitleniyor (kırsal turizm, kültür turizmi vb.)
25. Süs bitkileri ve kesme çiçekçilik gelişiyor
26. Kontrolsüz ve kaçak avlanma
27. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği artıyor
28. Çeşitli ürünlerde coğrafi işaretleme ve markalaşma konusunda girişimler artıyor
29. Bisiklet, doğa yürüyüşüne talep artıyor

Tablo 3.9 Havza ve ilçelerdeki gözlenen eğilimler ve önem düzeyleri

Önemli eğilimler	Havza (ortalama)	Bayındır (ortalama)	Beydağ (ortalama)	Kiraz (ortalama)	Menderes (ortalama)	Ödemiş (ortalama)	Selçuk (ortalama)	Tire (ortalama)	Torbali (ortalama)
Gençlerdeki işsizlik sorunu	4,69	4,86	4,83	4,90	4,53	4,89	4,82	4,67	4,00
Küçük Menderes Nehrinde kirlilik	4,69	4,71	3,83	4,70	4,53	4,79	4,80	5,00	4,82
Su kaynaklarında bilinçsiz kullanım - azalma riski	4,62	4,57	3,83	4,60	4,76	4,74	4,64	4,89	4,45
Bilinçsiz tarımla toprak-su kaynakları kirleniyor	4,57	4,64	4,67	4,73	4,29	4,68	4,64	4,67	4,30
Sanayi kaynaklı kirlilik devam ediyor	4,52	4,71	3,33	4,50	4,41	4,53	4,91	4,78	4,45
Örgütlenme yetersiz	4,47	4,43	4,50	4,36	4,22	4,63	4,73	4,44	4,55
Kırsal nüfus yaşılanıyor (Gençler göç ediyor)	4,47	4,71	4,83	4,55	4,37	4,28	4,40	4,44	4,45
Kültürel değerler yeni nesillere aktarılamıyor	4,40	4,29	4,00	3,80	4,47	4,42	4,45	4,78	4,82
Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı	4,39	4,21	3,83	4,18	4,39	4,42	4,36	4,89	4,73
Tarihi ve arkeolojik alanlar yok oluyor	4,34	4,29	3,60	4,60	4,41	4,33	4,40	4,88	4,00
Çarpık, plansız ve kimliksiz kentleşme	4,33	4,29	3,17	4,38	4,47	4,47	4,00	5,00	4,27
Yerleşim alanlarında altyapı sorunu	4,27	4,00	4,33	4,45	4,39	4,32	3,80	4,44	4,36
Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği artıyor	4,25	4,07	4,67	4,73	4,18	4,53	3,56	4,67	3,64
Tarım işçisi bulmak zorlaşıyor	4,21	4,31	4,67	4,27	4,22	4,11	3,50	4,78	4,09
Yenilenebilir enerji kullanımı artıyor	4,19	3,93	4,00	3,89	4,59	4,26	4,00	4,67	3,91
Köylerin mahalleye dönüşmesi olumsuz etkiliyor	4,19	4,43	3,17	4,40	4,18	4,37	3,70	5,00	3,73
Yüksekokul kurma yönünde girişimler artıyor	4,15	3,93	4,50	4,10	4,06	4,44	3,91	4,67	3,70
Markalaşma/pazarlama/tanıtım eksiklikleri	4,14	4,14	3,17	4,00	4,19	4,58	4,33	4,78	3,27
Tarıma dayalı sanayi gelişiyor	4,08	4,00	3,67	4,33	4,19	4,37	3,82	4,44	3,55
Organik tarım yaygınlaşıyor	4,06	4,07	4,17	3,45	4,47	4,26	3,82	4,56	3,45
Madencilik nedeni ile çevre sorunları artıyor	4,02	3,43	4,00	3,00	4,31	4,42	3,80	4,67	4,18
Kadınlar için teşvikler yaygınlaşıyor	4,02	4,36	3,20	3,27	4,31	4,05	4,27	4,67	3,45
Seracılık, örtü altı üretim artıyor	3,98	4,36	3,17	3,40	4,33	4,37	3,00	4,56	3,64
Turizm çeşitleniyor (kırsal, kültür turizmi vb.)	3,98	4,14	3,00	3,00	4,44	4,21	3,91	4,56	3,82
Süs bitkileri ve kesme çiçekçilik gelişiyor	3,97	4,64	3,33	3,09	4,35	4,53	2,44	4,44	3,64
Kontrolsüz ve kaçak avlanma	3,97	4,00	3,50	3,82	4,13	3,89	3,87	4,44	3,91
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği artıyor	3,95	3,71	3,67	4,18	4,06	4,26	3,44	4,67	3,27
Coğrafik işaretleme/markalaşma girişimi artıyor	3,92	4,29	4,00	3,40	4,06	4,26	4,00	4,00	2,91
Bisiklet, doğa yürüyüşüne talep artıyor	3,82	3,86	2,50	3,27	4,18	3,79	3,73	4,67	3,91

Havzadaki eğilimlerin ilçelere göre önem düzeyleri karşılaştırılmıştır. Kırsalın yaşlanması, nehrin kirliliği, yerleşim alanlarında altyapı yetersizliği, örgütlenme eğiliminin düşüklüğü, tarım topraklarının amaç dışı kullanımı, tarihin yok edilmesi, bilinçsiz tarım uygulamaları, su kaynaklarının bilinçsiz kullanımı, kontrolsüz avlanma, yüksekokul kurulması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artması, tarıma dayalı sanayinin gelişmesi ve organik tarımın yaygınlaşması arasında ilçeler arasında herhangi bir farklılık yoktur (Tablo3.2).

Selçuk-Tire-Bayındır'da sanayileşme ile birlikte kirlilik yoğunlaşmaktadır. Torbalı İlçesi haricinde Havzada genç işsizliği artmaktadır. Tire-Menderes-Ödemiş-Kiraz'da çarpık kentleşme daha fazla hissedilmektedir. Beydağ-Selçuk-Torbalı dışındaki ilçelerde köylerin mahalleye dönüşmesi yaşamı olumsuz etkilemektedir. Tire-Ödemiş-Menderes'te madencilik çevre sorunlarına yol açmaktadır. Özellikle Tire ve Torbalı'da kültürel değerler gelecek nesillere yeterince aktarılamamaktadır. Tire ve Beydağ'da tarım işçisi bulmak zorlaşmaktadır. Ürünlerde coğrafi işaretleme süreci Bayındır-Ödemiş-Tire Menderes'te artmaktadır (Tablo3.10).

Tablo 3.10 Havzada gözlenen eğilimlerin ilçelere göre önem düzeyleri (Kruskal Wallis Testi)

Gözlenen eğilimler	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Kırsal kesimde nüfus yaşılanıyor (Gençler köyden göç ediyor).	Bayındır	14	53.64	3.308	7	0.855
	Beydağ	6	56.58			
	Kiraz	11	49.73			
	Menderes	16	44.09			
	Ödemiş	18	44.50			
	Selçuk	10	44.20			
	Tire	9	52.06			
	Torbalı	11	45.95			
Küçük Menderes Nehrinde kirlilik devam ediyor	Bayındır	6	32.58	7.169	7	0.411
	Beydağ	10	45.15			
	Kiraz	17	46.26			
	Menderes	19	51.00			
	Ödemiş	10	49.60			
	Selçuk	9	58.50			
	Tire	11	50.41			
	Torbalı	14	54.68			
Sanayi kaynaklı kirlilik devam ediyor	Bayındır	10	46.20	12.063*	7	0.098
	Beydağ	17	46.91			
	Kiraz	19	48.00			
	Menderes	11	61.05			
	Ödemiş	9	58.61			
	Selçuk	11	41.27			
	Tire	14	53.50			
	Torbalı	6	52.42			
Gençlerdeki işsizlik sorunu artıyor.	Bayındır	17	45.26	20.741***	7	0.004
	Beydağ	19	57.08			
	Kiraz	11	51.73			
	Menderes	9	48.78			
	Ödemiş	11	24.82			
	Selçuk	14	41.82			
	Tire	6	49.75			
	Torbalı	11	53.18			

Gözlenen eğilimler	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Yerleşim alanlarında altyapı (kanalizasyon, evsel atık) sorunu devam ediyor	Bayındır	19	50.58	5.024	7	0.657
	Beydağ	10	37.25			
	Kiraz	9	53.17			
	Menderes	11	51.27			
	Ödemiş	14	49.64			
	Selçuk	6	50.67			
	Tire	11	45.09			
	Torbali	18	45.11			
Örgütlenme ve ortak eylem becerisi (kooperatif, dernek, odalar vb.) yetersiz kalıyor	Bayındır	11	58.55	2.936	7	0.891
	Beydağ	9	51.00			
	Kiraz	11	48.00			
	Menderes	14	45.86			
	Ödemiş	6	37.00			
	Selçuk	11	41.73			
	Tire	18	50.47			
	Torbali	19	48.84			
Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı artıyor	Bayındır	9	64.39	8.013	7	0.331
	Beydağ	11	59.91			
	Kiraz	14	45.39			
	Menderes	6	22.42			
	Ödemiş	8	50.00			
	Selçuk	17	53.65			
	Tire	19	50.74			
	Torbali	11	35.09			
Çarpık, plansız ve kimliksiz kentleşme devam ediyor	Bayındır	11	47.32	16.825**	7	0.019
	Beydağ	14	51.89			
	Kiraz	6	21.67			
	Menderes	10	51.35			
	Ödemiş	17	50.12			
	Selçuk	19	51.71			
	Tire	10	36.15			
	Torbali	9	72.00			
Köylerin mahalleye dönüşmesi hayati olumsuz etkiliyor	Bayındır	14	43.82	18.397**	7	0.010
	Beydağ	5	25.40			
	Kiraz	10	52.30			
	Menderes	17	51.26			
	Ödemiş	18	48.33			
	Selçuk	10	48.40			
	Tire	8	62.75			
	Torbali	11	34.55			

Gözlenen eğilimler	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Tarihi ve arkeolojik alanlar yok oluyor (bakımsızlık, yapılaşma, kaçak kazı)	Bayındır	6	49.17	11.623	7	0.114
	Beydağ	11	58.41			
	Kiraz	17	44.82			
	Menderes	19	49.95			
	Ödemiş	11	47.82			
	Selçuk	9	49.17			
	Tire	10	43.15			
Torbali	14	34.43				
Bilinçsiz tarım uygulamaları (zirai ilaç, hayvancılık vb.) nedeniyle toprak ve su kaynakları kirleniyor	Bayındır	9	32.33	3.200	7	0.866
	Beydağ	16	52.19			
	Kiraz	19	56.66			
	Menderes	10	43.05			
	Ödemiş	9	60.17			
	Selçuk	11	48.68			
	Tire	14	47.86			
Torbali	10	51.00				
Maden (altın, taşocağı vb.) işletmelerinin neden olduğu çevre sorunları artıyor	Bayındır	17	56.29	12.530*	7	0.084
	Beydağ	19	50.66			
	Kiraz	11	49.09			
	Menderes	9	57.50			
	Ödemiş	11	37.95			
	Selçuk	14	47.11			
	Tire	6	32.42			
Torbali	10	30.55				
Su kaynakları, aşırı ve bilinçsiz kullanım nedeniyle azalma riski taşıyor	Bayındır	17	50.68	10.731	7	0.151
	Beydağ	19	47.32			
	Kiraz	11	50.64			
	Menderes	9	62.83			
	Ödemiş	11	64.59			
	Selçuk	13	53.92			
	Tire	6	62.17			
Torbali	11	53.59				
Kültürel değerler yeni nesillere yeterince aktarılamıyor	Bayındır	18	51.11	15.069**	7	0.035
	Beydağ	19	42.84			
	Kiraz	10	27.40			
	Menderes	9	66.44			
	Ödemiş	11	43.95			
	Selçuk	14	48.79			
	Tire	6	34.92			
Torbali	11	43.50				

Gözlenen eğilimler	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Tarım işçisi bulmak zorlaşıyor	Bayındır	16	53.38	14.788**	7	0.039
	Beydağ	19	44.16			
	Kiraz	8	43.25			
	Menderes	9	59.89			
	Ödemiş	11	46.91			
	Selçuk	14	57.32			
	Tire	6	48.33			
	Torbali	10	33.95			
Kontrolsüz ve kaçak avlanma devam ediyor	Bayındır	16	52.50	5.117	7	0.646
	Beydağ	19	56.37			
	Kiraz	11	50.27			
	Menderes	9	53.39			
	Ödemiş	11	25.41			
	Selçuk	14	43.57			
	Tire	6	56.25			
	Torbali	10	48.00			
Çeşitli ürünlerde coğrafi işaretleme ve markalaşma konusunda girişimler artıyor	Bayındır	17	45.35	15.256**	7	0.033
	Beydağ	18	54.92			
	Kiraz	11	39.23			
	Menderes	9	63.72			
	Ödemiş	10	36.80			
	Selçuk	14	40.46			
	Tire	6	45.33			
	Torbali	9	41.94			
Üniversite ve yüksek okul kurma yönünde girişimler artıyor	Bayındır	17	58.62	9.025	7	0.251
	Beydağ	19	50.21			
	Kiraz	10	40.35			
	Menderes	9	62.28			
	Ödemiş	11	39.05			
	Selçuk	14	45.43			
	Tire	6	41.83			
	Torbali	9	53.78			
Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı artıyor	Bayındır	16	50.53	9.907	7	0.194
	Beydağ	19	56.92			
	Kiraz	11	37.64			
	Menderes	9	58.50			
	Ödemiş	11	32.59			
	Selçuk	14	49.14			
	Tire	6	50.00			
	Torbali	11	38.14			

Gözlenen eğilimler	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Tarıma dayalı sanayi gelişiyor	Bayındır	17	56.97	10.432	7	0.165
	Beydağ	19	54.61			
	Kiraz	11	43.59			
	Menderes	9	59.83			
	Ödemiş	11	38.14			
	Selçuk	14	50.36			
	Tire	6	16.58			
	Torbali	11	35.41			
Organik tarım yaygınlaşıyor	Bayındır	17	60.26	8.160	7	0.319
	Beydağ	19	47.79			
	Kiraz	11	45.50			
	Menderes	9	73.56			
	Ödemiş	11	51.09			
	Selçuk	14	53.04			
	Tire	6	20.75			
	Torbali	11	27.18			
Bisiklet, doğa yürüyüşüne talep artıyor	Bayındır	16	61.03	21.862***	7	0.003
	Beydağ	19	55.34			
	Kiraz	11	45.14			
	Menderes	9	65.94			
	Ödemiş	11	42.64			
	Selçuk	14	60.00			
	Tire	6	28.75			
	Torbali	10	34.85			
Turizm türleri çeşitleniyor (kırsal turizm, kültür turizmi vb.)	Bayındır	18	58.28	23.152***	7	0.002
	Beydağ	19	58.13			
	Kiraz	10	25.60			
	Menderes	9	65.06			
	Ödemiş	11	36.09			
	Selçuk	14	65.82			
	Tire	6	32.92			
	Torbali	11	28.86			
Tarımsal üretimde seracılık, örtü altı üretim artıyor	Bayındır	17	57.62	26.519***	7	0.000
	Beydağ	19	61.53			
	Kiraz	9	15.50			
	Menderes	9	59.33			
	Ödemiş	11	36.14			
	Selçuk	14	56.50			
	Tire	5	25.30			
	Torbali	11	32.23			

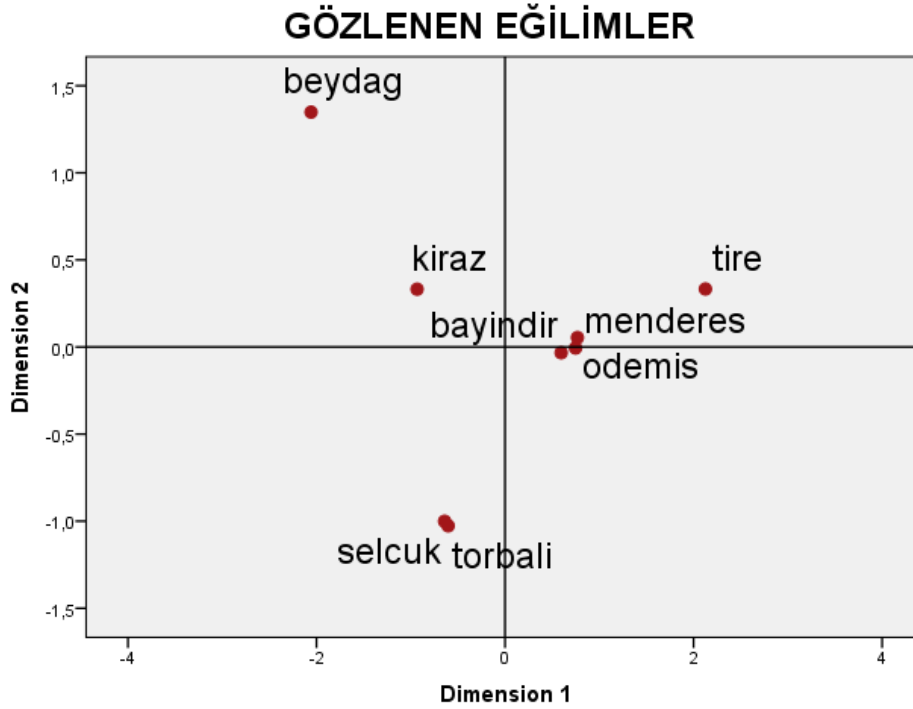
Gözlenen eğilimler	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Süs bitkileri ve kesme çiçekçilik geliyor	Bayındır	16	55.38	38.907***	7	0.000
	Beydağ	19	48.29			
	Kiraz	11	55.32			
	Menderes	9	66.17			
	Ödemiş	11	34.23			
	Selçuk	14	48.50			
	Tire	6	28.33			
	Torbali	11	41.55			
Kadınların üretime dahil edilebilmesi için teşvikler yaygınlaşıyor	Bayındır	16	47.09	18.518**	7	0.010
	Beydağ	19	59.24			
	Kiraz	9	51.28			
	Menderes	9	67.06			
	Ödemiş	11	28.18			
	Selçuk	14	42.96			
	Tire	6	40.83			
	Torbali	11	52.82			
Markalaşma, pazarlama ve tanıtıma yönelik eksiklikler devam ediyor	Bayındır	16	49.22	19.461***	7	0.007
	Beydağ	19	54.66			
	Kiraz	9	39.56			
	Menderes	9	67.44			
	Ödemiş	11	31.23			
	Selçuk	14	44.25			
	Tire	6	58.33			
	Torbali	11	60.73			
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği artıyor.	Bayındır	17	43.68	12.979*	7	0.073
	Beydağ	19	55.53			
	Kiraz	9	35.78			
	Menderes	9	64.11			
	Ödemiş	11	29.27			
	Selçuk	14	53.64			
	Tire	6	56.58			
	Torbali	11	49.73			
Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği artıyor.	Bayındır	16	44.09	17.899**	7	0.012
	Beydağ	18	44.50			
	Kiraz	10	44.20			
	Menderes	9	52.06			
	Ödemiş	11	45.95			
	Selçuk	6	32.58			
	Tire	10	45.15			
	Torbali	17	46.26			

*** p:0.01

** p:0.05

* p:0.10

Gözlenen eğilimler bakımından ilçelerin benzerlikleri incelendiğinde Beydağ diğerlerinden farklı konumlanırken, Selçuk-Torbali ve Ödemiş-Menderes-Bayındır-Tire-Kiraz diğer iki grubu oluşturmuştur (Stress: .07563; RSQ: .95301) (Şekil 3.25).

Şekil 3.25 Gözlenen eğilimlere göre ilçelerin gruplandırılması

Eğilimlerin Gelecek 10 Yılda da Gündemde Kalma İhtimali

Gözlenen/mevcut eğilimlerin gelecekte havzada görülme ihtimali de incelenmiştir. Geliştirilebilecek projelerde risklerin yönetilebilmesi açısından yararlı olduğu düşünülmektedir. Çalıştaylarda belirlenen ihtimaller ufuk taramasında katılımcılar tarafından değerlendirilmiştir. Buna göre 29 eğilimin gelecek on yılda da görülmesi en güçlüden daha zayıf ihtimale kadar sıralanmıştır (Kutu 5).

Havzada en güçlü ihtimal olarak gençlerde işsizlik sorunu görülmektedir. Diğer eğilimler; su kaynaklarının aşırı kullanımı sonucu azalma riski, kırsal nüfusun yaşlanması, Küçük Menderes Nehri kirliliği, sanayi kaynaklı kirlilik, bilinçsiz tarım nedeniyle toprak ve su kaynaklarının kirlenmesi, örgütlenme becerisinin yetersizliği, kültürel değerlerin yeni nesillere yeterince aktarılamaması, plansız kentleşme, köylerin mahalleye dönüşmesinin hayatı olumsuz etkilemesi şeklinde sıralanmaktadır. Tarım işçisi bulamama da önemli bir eğilimdir (Kutu 5).

KUTU 5

EĞİMLERİN 10 YIL SONRA GÖRÜLME İHTİMALİ

1. Gençlerdeki işsizlik sorunu
2. Su kaynakları, aşırı ve bilinçsiz kullanım nedeniyle azalma riski
3. Kırsal kesimde nüfus yaşıyor (Gençler köyden göç ediyor)
4. Küçük Menderes Nehrinde kirlilik
5. Sanayi kaynaklı kirlilik devam ediyor
6. Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı
7. Bilinçsiz tarım uygulamaları (zirai ilaç, hayvancılık vb.) nedeniyle toprak ve su kaynakları kirleniyor
8. Örgütlenme ve ortak eylem becerisi (kooperatif, dernek, odalar vb.) yetersiz
9. Kültürel değerler yeni nesillere yeterince aktarılamıyor
10. Çarpık, plansız ve kimliksiz kentleşme
11. Köylerin mahalleye dönüşmesi hayatı olumsuz etkiliyor
12. Tarım işçisi bulmak zorlaşıyor
13. Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği artıyor
14. Tarihi ve arkeolojik alanlar yok oluyor (bakımsızlık, yapılaşma, kaçak kazı)
15. Markalaşma, pazarlama ve tanıtıma yönelik eksiklikler devam ediyor
16. Yerleşim alanlarında altyapı (kanalizasyon, evsel atık) sorunu
17. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı artıyor
18. Organik tarım yaygınlaşıyor
19. Bisiklet, doğa yürüyüşüne talep artıyor
20. Maden (altın, taşocağı vb.) işletmelerinin neden olduğu çevre sorunları artıyor
21. Turizm türleri çeşitleniyor (kırsal turizm, kültür turizmi vb.)
22. Tarıma dayalı sanayi gelişiyor
23. Tarımsal üretimde seracılık, örtü altı üretim artıyor
24. Süs bitkileri ve kesme çiçekçilik gelişiyor
25. Üniversite ve yükseköğretim kurma yönünde girişimler artıyor
26. Kadınların üretime dahil edilebilmesi için teşvikler yaygınlaşıyor
27. Çeşitli ürünlerde coğrafi işaretleme ve markalaşma konusunda girişimler artıyor
28. Kontrolsüz ve kaçak avlanma
29. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği artıyor

İlçelerdeki durum incelendiğinde eğilimlerin büyük oranda gelecekte de devam edeceği görüşü hakimdir. Sözelimi, beşli Likert ölçeği ile yapılan değerlendirmede en yüksek puanla birinci sıradaki "gençlerde işsizlik sorunu" 4.50 puana sahipken, en son sıradaki küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin artmaya devam etmesi yönündeki beklenti 3.57 puan almıştır (Tablo3.11). Eğilimlerin devam etmesi yönündeki bu güçlü kanının, yapılacak projeler için uzun dönemli vizyon oluşturulmasına katkı yapabileceği düşünülmektedir.

Tablo 3.11 Havza ve ilçelerdeki gözlenen eğilimler ve önem düzeyleri

Eğilimler	Havza (ortalama)	Bayındır (ortalama)	Beydağ (ortalama)	Kiraz (ortalama)	Menderes (ortalama)	Ödemiş (ortalama)	Selçuk (ortalama)	Tire (ortalama)	Torbali (ortalama)
Gençlerdeki işsizlik sorunu	4,50	4,40	4,67	4,95	4,60	4,32	4,75	4,83	3,29
Su kaynaklarının bilinçsiz kullanımı ve azalma riski	4,35	3,93	4,15	4,52	4,60	4,40	4,28	4,55	4,25
Kırsal kesimde nüfus yaşılanıyor	4,34	4,73	4,71	4,75	4,47	3,76	4,16	4,75	3,50
Küçük Menderes Nehrinde kirlilik	4,33	4,00	4,14	4,40	4,42	3,84	4,70	4,75	4,43
Sanayi kaynaklı kirlilik devam ediyor	4,21	3,93	3,93	4,40	4,32	3,63	4,63	4,73	4,21
Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı	4,18	3,43	3,92	4,50	4,24	4,40	3,95	4,83	4,07
Bilinçsiz tarım toprak ve su kaynaklarını kirletiyor	4,17	3,93	3,92	4,29	4,20	4,25	4,26	4,75	3,69
Örgütlenme yetersiz	4,15	3,79	4,08	4,30	4,10	4,11	4,00	4,50	4,43
Kültürel değerler yeni nesillere aktarılamıyor	4,14	4,20	3,54	3,90	4,30	4,11	4,11	4,73	4,36
Çarpık, plansız ve kimliksiz kentleşme	4,12	3,43	3,85	4,60	4,30	4,15	3,95	4,50	4,00
Köylerin mahalleye dönüşmesinin olumsuz etkisi	4,10	3,86	3,69	4,40	4,10	4,05	4,33	4,82	3,50
Tarım işçisi bulmak zorlaşıyor	4,08	4,27	3,77	4,05	4,33	3,95	4,13	4,45	3,64
Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği artıyor	4,03	4,07	4,91	4,40	3,68	4,50	3,00	4,45	3,50
Tarihi ve arkeolojik alanlar yok oluyor	3,98	3,60	3,45	4,26	4,25	3,84	3,95	4,83	3,50
Markalaşma/pazarlama/tanıtım etkinlikleri	3,96	4,13	3,69	3,85	4,17	4,00	3,82	4,36	3,71
Yerleşim alanlarında altyapı sorunu	3,92	3,33	3,92	4,75	3,95	3,79	3,79	4,17	3,50
Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı artıyor	3,88	3,40	3,31	4,00	4,25	4,32	3,89	4,27	3,23
Organik tarım yaygınlaşıyor	3,84	3,67	3,69	4,00	4,30	3,79	3,44	3,64	4,08
Bisiklet, doğa yürüyüşüne talep artıyor	3,80	3,64	3,33	3,60	4,05	3,68	4,00	4,18	3,83
Madencilik nedeni ile çevre sorunları artıyor	3,79	3,13	3,46	3,15	4,37	3,70	4,06	4,67	4,00
Turizm çeşitleniyor	3,78	3,93	3,42	3,45	4,05	4,11	3,94	3,91	3,29
Tarıma dayalı sanayi gelişiyor	3,69	3,47	3,23	3,85	3,53	4,16	4,00	3,82	3,21
Tarımda seracılık, örtü altı üretim artıyor	3,67	4,20	2,77	3,47	4,24	3,95	3,18	4,18	3,14
Süs bitkileri ve kesme çiçekçilik gelişiyor	3,65	4,33	2,92	3,45	4,47	4,11	2,63	4,09	3,00
Yükseköğretim kurma girişimleri artıyor	3,65	3,40	3,85	3,43	3,94	3,80	3,67	3,82	3,29
Kadınlar için teşvikler yaygınlaşıyor	3,64	3,87	3,00	3,65	4,00	3,75	3,61	4,09	3,00
Coğrafi işaretleme/markalaşma girişimleri artıyor	3,60	3,40	3,69	3,38	4,05	3,79	3,61	4,00	2,86
KontROLSÜZ ve kaçak avlanma	3,59	3,40	3,08	3,79	3,89	3,40	3,69	4,17	3,21
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği artıyor	3,57	3,60	3,83	3,84	3,47	3,80	2,88	3,91	3,36

Yaşlı nüfus sorunu Beydağ-Kiraz-Tire-Bayındır'da gelecekte daha fazla hissedilecektir. Küçük Menderes Nehri'nin kirliliğinin gündemde kalacağı Tire-Selçuk-Torbalı-Kiraz-Menderes'te daha fazla düşünülmektedir. Sanayi kirliliğine Tire-Selçuk'ta daha çok endişe edilmektedir. Gençlerdeki işsizlik sorunu Kiraz-Tire-Selçuk'ta fazla dile getirilmiştir. Yerleşim alanlarında altyapı sorunu Kiraz-Tire'de daha fazla yaşanacağı belirtirmiştir. Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı Tire-Ödemiş-Kiraz daha fazla devam edeceği söylenmektedir. Çarpık kentleşmenin Kiraz-Tire-Menderes'te devam edeceği belirlenmiştir. Köylerin mahalleye dönüşümü ile hayatın olumsuz etkilenme durumunun Tire-Selçuk-Kiraz'da hissedilmesi daha çok beklenmektedir. Tarihi yapıların yok olmasından Tire'de daha fazla endişelenilmektedir. Madencilik kaynaklı kirliliğin Tire-Menderes; kültürel değerlerin nesillere aktarılamaması Tire'de; coğrafik işaretleme ve markalaşma girişimlerini Tire ve Menderes'te artması ümit edilmektedir. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının Menderes-Tire-Kiraz'da daha yaygınlaşması umulmaktadır. Tarıma dayalı sanayinin gelişme beklentisi Ödemiş-Selçuk-Kiraz-Tire daha yüksektir (Tablo3.12).

Bisiklet, doğa yürüyüşüne talep Tire-Menderes-Selçuk-Torbalı'da fazladır. Seracılığın gelişmesi yönündeki beklenti Bayındır-Tire-Ödemiş'te yüksektir. Süs bitkileri yetiştiriciliğinin artması Menderes-Bayındır-Ödemiş-Tire için daha çok umulmaktadır. Büyükbaş hayvancılık Beydağ-Ödemiş-Tire-Kiraz ilçelerinde devam edecek eğilimlerdenir (Tablo3.12).

Tablo 3.12 Havzadaki eğilimlerin gelecekte de görülme ihtimaline göre ilçeler (Kruskal Wallis Testi)

Gelecekteki eğilimler	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Kırsal kesimde nüfus yaşıyor (Gençler köyden göç ediyor).	Bayındır	15	79.80	21.855***	7	0.003
	Beydağ	14	81.18			
	Kiraz	20	80.75			
	Menderes	19	68.63			
	Ödemiş	21	45.40			
	Selçuk	19	61.24			
	Tire	12	80.75			
Torbalı	14	50.46				
Küçük Menderes Nehrinde kirlilik devam ediyor	Bayındır	15	52.80	14.961**	7	0.036
	Beydağ	14	61.68			
	Kiraz	20	72.13			
	Menderes	19	69.03			
	Ödemiş	19	47.47			
	Selçuk	20	79.85			
	Tire	12	82.63			
Torbalı	14	72.21				
Sanayi kaynaklı kirlilik devam ediyor	Bayındır	15	55.60	14.480**	7	0.043
	Beydağ	14	58.18			
	Kiraz	20	71.10			
	Menderes	19	67.89			
	Ödemiş	19	48.63			
	Selçuk	19	81.16			
	Tire	11	86.18			
Torbalı	14	62.25				

Gelecekteki eğilimler	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Gençlerdeki işsizlik sorunu artıyor.	Bayındır	15	60.60	30.469***	7	0.000
	Beydağ	12	76.17			
	Kiraz	19	84.89			
	Menderes	20	66.40			
	Ödemiş	19	54.68			
	Selçuk	20	73.25			
	Tire	12	78.17			
	Torbali	14	31.43			
Yerleşim alanlarında altyapı (kanalizasyon, evsel atık) sorunu devam ediyor	Bayındır	15	47.67	22.213***	7	0.002
	Beydağ	12	62.25			
	Kiraz	20	97.63			
	Menderes	20	66.50			
	Ödemiş	19	59.00			
	Selçuk	19	60.34			
	Tire	12	72.50			
	Torbali	14	54.57			
Örgütlenme ve ortak eylem becerisi (kooperatif, dernek, odalar vb.) yetersiz kalıyor	Bayındır	14	54.36	5.017	7	0.658
	Beydağ	12	62.75			
	Kiraz	20	71.95			
	Menderes	21	65.57			
	Ödemiş	19	64.32			
	Selçuk	20	61.30			
	Tire	12	78.92			
	Torbali	14	75.21			
Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı artıyor	Bayındır	14	41.18	18.259**	7	0.011
	Beydağ	13	55.81			
	Kiraz	20	76.00			
	Menderes	21	70.24			
	Ödemiş	20	76.05			
	Selçuk	20	61.38			
	Tire	12	93.33			
	Torbali	14	62.82			
Çarpık, plansız ve kimliksiz kentleşme devam ediyor	Bayındır	14	43.64	14.197**	7	0.048
	Beydağ	13	54.15			
	Kiraz	20	81.40			
	Menderes	20	74.10			
	Ödemiş	20	66.20			
	Selçuk	19	61.11			
	Tire	12	80.92			
	Torbali	14	64.07			

Gelecekteki eğilimler	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Köylerin mahalleye dönüşmesi hayati olumsuz etkiliyor	Bayındır	14	56.82	12.631*	7	0.082
	Beydağ	13	53.54			
	Kiraz	20	74.03			
	Menderes	20	62.63			
	Ödemiş	20	60.80			
	Selçuk	18	74.33			
	Tire	11	90.59			
Torbali	14	52.86				
Tarihi ve arkeolojik alanlar yok oluyor (bakımsızlık, yapılaşma, kaçak kazı)	Bayındır	15	53.30	21.992***	7	0.003
	Beydağ	11	46.14			
	Kiraz	19	75.42			
	Menderes	20	74.63			
	Ödemiş	19	61.63			
	Selçuk	19	61.05			
	Tire	12	97.42			
Torbali	14	46.61				
Bilinçsiz tarım uygulamaları (zirai ilaç, hayvancılık vb.) nedeniyle toprak ve su kaynakları kirleniyor	Bayındır	15	58.50	9.155	7	0.242
	Beydağ	12	55.71			
	Kiraz	21	69.93			
	Menderes	20	68.03			
	Ödemiş	20	68.80			
	Selçuk	19	69.39			
	Tire	12	87.50			
Torbali	13	50.65				
Maden (altın, taşocağı vb.) işletmelerinin neden olduğu çevre sorunları artıyor	Bayındır	15	47.83	20.731***	7	0.004
	Beydağ	13	52.62			
	Kiraz	20	49.68			
	Menderes	19	81.58			
	Ödemiş	20	63.50			
	Selçuk	18	71.47			
	Tire	12	92.88			
Torbali	14	73.57				
Su kaynakları, aşırı ve bilinçsiz kullanım nedeniyle azalma riski taşıyor	Bayındır	15	52.03	7.732	7	0.357
	Beydağ	13	55.35			
	Kiraz	21	72.40			
	Menderes	20	76.80			
	Ödemiş	20	62.90			
	Selçuk	18	65.78			
	Tire	11	73.50			
Torbali	12	59.00				

Gelecekteki eğilimler	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Kültürel değerler yeni nesillere yeterince aktarılamıyor	Bayındır	15	69.47	12.457*	7	0.086
	Beydağ	13	44.50			
	Kiraz	21	62.26			
	Menderes	20	74.78			
	Ödemiş	19	61.95			
	Selçuk	19	61.26			
	Tire	11	90.05			
	Torbali	14	73.07			
Tarım işçisi bulmak zorlaşıyor	Bayındır	15	71.73	8.052	7	0.328
	Beydağ	13	55.62			
	Kiraz	20	65.45			
	Menderes	21	76.81			
	Ödemiş	20	56.73			
	Selçuk	16	66.53			
	Tire	11	77.95			
	Torbali	14	52.68			
Kontrolsüz ve kaçak avlanma devam ediyor	Bayındır	15	58.17	9.196	7	0.239
	Beydağ	12	48.00			
	Kiraz	19	70.84			
	Menderes	19	72.37			
	Ödemiş	20	57.75			
	Selçuk	16	65.97			
	Tire	12	81.75			
	Torbali	14	54.79			
Çeşitli ürünlerde coğrafi işaretleme ve markalaşma konusunda girişimler artıyor	Bayındır	15	60.33	12.774*	7	0.078
	Beydağ	13	67.12			
	Kiraz	21	60.40			
	Menderes	19	79.21			
	Ödemiş	19	70.82			
	Selçuk	18	65.72			
	Tire	11	80.18			
	Torbali	14	39.54			
Üniversite ve yüksek okul kurma yönünde girişimler artıyor	Bayındır	15	58.20	4.047	7	0.774
	Beydağ	13	73.46			
	Kiraz	21	63.43			
	Menderes	18	73.78			
	Ödemiş	20	67.58			
	Selçuk	18	64.75			
	Tire	11	69.59			
	Torbali	14	53.18			

Gelecekteki eğilimler	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı artıyor	Bayındır	15	50.40	19.445***	7	0.007
	Beydağ	13	45.04			
	Kiraz	20	74.95			
	Menderes	20	76.03			
	Ödemiş	19	78.55			
	Selçuk	18	64.14			
	Tire	11	76.00			
	Torbali	13	41.62			
Tarıma dayalı sanayi geliyor	Bayındır	15	56.90	13.157*	7	0.068
	Beydağ	13	50.27			
	Kiraz	20	72.98			
	Menderes	19	57.76			
	Ödemiş	19	81.26			
	Selçuk	19	75.95			
	Tire	11	70.50			
	Torbali	14	49.18			
Organik tarım yaygınlaşıyor	Bayındır	15	62.27	9.155	7	0.242
	Beydağ	13	57.12			
	Kiraz	20	70.55			
	Menderes	20	80.78			
	Ödemiş	19	62.42			
	Selçuk	18	51.28			
	Tire	11	56.36			
	Torbali	13	73.31			
Bisiklet, doğa yürüyüşüne talep artıyor	Bayındır	14	58.79	5.084	7	0.650
	Beydağ	12	52.17			
	Kiraz	20	58.50			
	Menderes	20	72.60			
	Ödemiş	19	59.63			
	Selçuk	19	69.11			
	Tire	11	74.95			
	Torbali	12	65.54			
Turizm türleri çeşitleniyor (kırsal turizm, kültür turizmi vb.)	Bayındır	15	67.90	10.294	7	0.172
	Beydağ	12	54.54			
	Kiraz	20	52.78			
	Menderes	19	73.87			
	Ödemiş	19	76.08			
	Selçuk	18	70.58			
	Tire	11	66.86			
	Torbali	14	48.04			

Gelecekteki eğilimler	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Tarımsal üretimde seracılık, örtü altı üretim artıyor	Bayındır	15	82.83	26.760***	7	0.000
	Beydağ	13	38.65			
	Kiraz	19	58.68			
	Menderes	21	84.33			
	Ödemiş	20	73.13			
	Selçuk	17	48.44			
	Tire	11	82.36			
	Torbali	14	49.43			
Süs bitkileri ve kesme çiçekçilik geliyor	Bayındır	15	83.93	36.108***	7	0.000
	Beydağ	13	46.46			
	Kiraz	20	57.15			
	Menderes	19	89.11			
	Ödemiş	19	75.21			
	Selçuk	16	34.13			
	Tire	11	74.50			
	Torbali	14	45.32			
Kadınların üretime dahil edilebilmesi için teşvikler yaygınlaşıyor	Bayındır	15	74.57	11.346	7	0.124
	Beydağ	13	46.27			
	Kiraz	20	65.70			
	Menderes	19	77.24			
	Ödemiş	20	67.13			
	Selçuk	18	63.42			
	Tire	11	78.32			
	Torbali	14	47.71			
Markalaşma, pazarlama ve tanıtıma yönelik eksiklikler devam ediyor	Bayındır	15	71.70	4.932	7	0.668
	Beydağ	13	56.65			
	Kiraz	20	59.90			
	Menderes	18	71.64			
	Ödemiş	20	63.08			
	Selçuk	17	60.12			
	Tire	11	78.64			
	Torbali	14	57.71			
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği artıyor.	Bayındır	15	63.97	8.887	7	0.261
	Beydağ	12	73.08			
	Kiraz	19	72.76			
	Menderes	19	59.11			
	Ödemiş	20	69.90			
	Selçuk	17	44.79			
	Tire	11	73.55			
	Torbali	14	58.39			

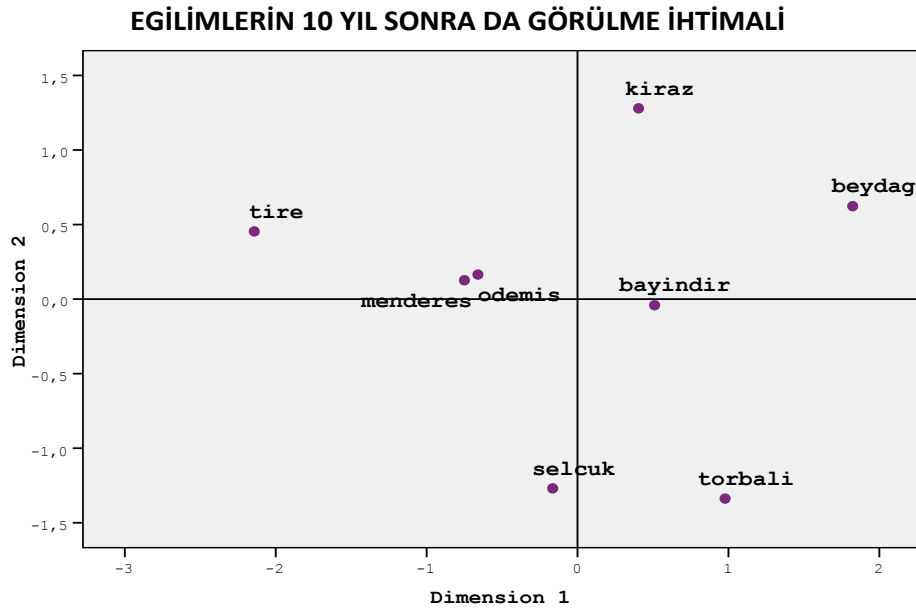
Gelecekteki eğilimler	İlçeler	Sayı	Sıra ortalaması	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği artıyor.	Bayındır	15	63.97	34.100***	7	0.000
	Beydağ	11	93.95			
	Kiraz	20	76.08			
	Menderes	19	49.84			
	Ödemiş	20	78.30			
	Selçuk	17	35.41			
	Tire	11	76.82			
	Torbali	14	46.68			

*** p:0.01

** p:0.05

* p:0.10

Mevcut/gözlenen eğilimlerin gelecek 10 yılda görülme olasılığı bakımından Menderes-Ödemiş-Tire-Bayındır ilçeleri bir grup; Selçuk-Torbali ve Beydağ-Kiraz'da benzeşen diğer gruplardır (Stress: .04300, RSQ: .98725) (Şekil 3.26).

Şekil 3.26 Mevcut eğilimlerin 10 yıl sonra da görülme ihtimaline göre ilçelerin gruplandırılması

3.3. Uzman Paneli

3.3.1. Çalıştay kapsamı, amaç ve yöntemi

Ufuk taramasında elde edilen sonuçların değerlendirilmesi amacı ile uzman paneli düzenlenmiştir. Panelde üniversite, kamu kuruluşları, özel sektöre, STK gibi farklı kesimlerden konu uzmanları davet edilmiştir. Panelde katılan 84 uzmandan 82'si anket formlarını doldurup, teslim etmiştir (Tablo 3.13). Uzmanlar, çalıştaylarda belirlenip, ufuk taramasında ağırlıklandırılan proje konularını önem düzeylerine göre puanlandırmıştır.

Tablo 3.13 Uzman Paneli katılımcılarının temalara göre dağılımı

Tartışma gruplarına göre uzman paneli katılımcıları		
Gruplar	Sayı	Yüzde
Tarım	25	30,5
Turizm	11	13,4
Yerleşim yapısı ve kültür	14	17,1
Çevre, enerji ve su kaynakları	23	28,0
Yenilik ve Girişimcilik	9	11,0
Toplam	82	100,0

Resim 3.4 Uzman Paneli'nden bir görünüm (27.05.2016)

3.3.2. Temalara göre varlık-odaklı kalkınma fikirlerinin değerlendirilmesi

Tarım

Proje konuları bakımında büyük oranda uzlaşısı olduğu görülmektedir. En uzlaşılan konu olan genç çiftçilerin özendirilmesi ve teşvik edilmesi ile en az uzlaşılan konu olan bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtılması konusu arasında fark çok yüksek değildir (fark; 1,43'tür). Bu proje konularının ve uzman görüşlerinin genel olarak uyumluluğunu göstermektedir. Ufuk taraması ve uzman paneli katılımcıları tarımsal sulama sisteminin iyileştirilmesi, tarım ürünleri için soğuk hava tesislerinin yapılması, havzada zeytin ve zeytinyağı ihtisas bölgesinin kurulması, tarımsal eğitim desteği, havzada sağlıklı gıda pazarlarının kurulması, ilçelerde toptancı halleri ve ürün borsalarının kurulması ve yeni ürün çeşitlerinin tanıtımı dışındaki konularda önemli oranda hem fikirdirler.

Bulgulara bakıldığında ilçelerde toptancı halleri ve ürün borsalarının kurulması ve yeni ürün çeşitlerinin tanıtımı konularında daha düşük uzlaşısı söz konusu iken diğerlerinde orta ve yüksek düzeyde uzlaşısı söz konusudur (Tablo3.14ve Tablo3.15).

Tablo 3.14 Ufuk taraması ve uzman paneline göre tarım projelerinin önemi

Tarım	ufuk	uzman	fark
Gençlere çiftçiliği özendirici ve teşvik edici projelerin hazırlanması	8,83	8,84	-0,01
Yeraltı su kaynaklarının korunması ve sulama kooperatiflerinin bilinçlendirilmesi	9,04	8,96	0,08
Ulusal çiçek borsası kurulması	7,87	7,75	0,12
Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	8,53	8,40	0,13
Deniz ve tatlı su balıkçılığı alanında yatırımların teşvik edilmesi	7,06	7,21	-0,15
Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin geliştirilmesi	8,79	8,58	0,21
Üretici birlikleri, kooperatif vb. örgütlenmenin desteklenmesi	9,01	9,24	-0,23
Tarıma dayalı işleme tesislerinin kurulması (meyve suyu, kestane şekeri vb.)	8,87	8,63	0,24
Yöresel tarım ürünlerinin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	8,79	9,04	-0,25
Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	8,07	7,80	0,27
Modern hayvan mezbaha ve kesimhanelerinin yapılması	8,52	8,20	0,32
Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması	8,85	8,52	0,33
Entegre et (büyükbaş, küçükbaş, tavukçuluk) tesisleri, organik kooperatifleri destekleme	8,42	8,08	0,34
Bitkisel ve hayvansal atıkların biyogaz üretimi vb. yöntemlerle geri kazanımının sağlanması	8,26	7,92	0,34
Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	8,97	8,63	0,34
Küçük Menderes Nehri kirliliğinin önlenmesine çalışmalarının arttırılması	9,52	9,16	0,36
Yem bitkisi üretiminin arttırılması	7,89	7,48	0,41
Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	8,47	8,00	0,47
Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	8,52	9,00	-0,48
Tarım ürünleri için soğuk hava tesislerinin yapılması	8,82	8,24	0,58
Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	7,82	8,42	-0,60
Küçük Menderes Havzası zeytin ve zeytinyağı ihtisas bölgesinin oluşturulması	8,90	8,24	0,66
Güneş, jeotermal enerjinin sulama, aydınlatma, ısıtma vb. için kullanımı	8,80	8,12	0,68
Tarımsal eğitim (Fidancılık, veterinerlik ya da hayvan besleme MYO) desteğinin verilmesi	8,80	8,04	0,76
İyi tarım ve organik tarım ürünleri için sağlıklı gıda pazarlarının oluşturulması	9,00	8,08	0,92
Tarım ürünlerine yönelik ilçe toptancı hallerinin veya ilçe ürün borsalarının oluşturulması	8,71	7,63	1,08
Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	8,32	6,88	1,44

Tablo 3.15 Tarımda proje konularının ufuk ve uzman panellerine göre önem düzeyleri (Mann With. T)

Proje konusu	Panel	Sayı	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	Mann-Whitney U	Z değeri	P değeri																																																																																																																																																																																																																																																				
Tarım ürünleri için soğuk hava tesislerinin yapılması	ufuk	165	98,400	16236	1584**	-2,087	0,037																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	25	76,360	1909				Tarıma dayalı işleme tesisleri kurulması (meyve suyu, kestane şekeri vb.)	ufuk	163	96,196	15680	1598	-1,603	0,109		uzman	24	79,083	1898	Üretici birlikleri, kooperatif vb. örgütlenmenin desteklenmesi	ufuk	165	94,697	15625	1930	-0,599	0,549		uzman	25	100,800	2520	Tarımsal eğitim (Fidancılık, veterinerlik hayvan besleme MYO) desteği verilmesi	ufuk	161	97,658	15723	1343***	-2,837	0,005		uzman	25	66,720	1668	İyi tarım ve organik tarım ürünleri için sağlıklı gıda pazarlarının oluşturulması	ufuk	164	99,409	16303	1327***	-3,054	0,002		uzman	25	66,080	1652	Tarım ürünlerine yönelik ilçe toptancı halleri veya ilçe ürün borsası kurulması	ufuk	162	98,204	15909	1182***	-3,269	0,001		uzman	24	61,750	1482	Havzada zeytin ve zeytinyağı ihtisas bölgesinin oluşturulması	ufuk	163	97,647	15916,5	1525**	-2,157	0,031		uzman	25	73,980	1849,5	Modern hayvan mezbaha ve kesimhanelerinin yapılması	ufuk	164	97,601	16006,5	1624	-1,770	0,077		uzman	25	77,940	1948,5	Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması	ufuk	165	98,297	16219	1601	-1,937	0,053		uzman	25	77,040	1926	Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin	ufuk	161	94,919	15282	1623	-1,346	0,178		uzman	24	80,125	1923	Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	ufuk	159	94,626	15045,5	1491	-1,779	0,075		uzman	24	74,604	1790,5	Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	ufuk	161	98,388	15840,5	1226***	-3,225	0,001		uzman	25	62,02	1550,5	Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	94,137	15156	1910	-0,429	0,668		uzman	25	89,400	2235	Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853		uzman	24	91,729	2201,5	Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman
Tarıma dayalı işleme tesisleri kurulması (meyve suyu, kestane şekeri vb.)	ufuk	163	96,196	15680	1598	-1,603	0,109																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	24	79,083	1898				Üretici birlikleri, kooperatif vb. örgütlenmenin desteklenmesi	ufuk	165	94,697	15625	1930	-0,599	0,549		uzman	25	100,800	2520	Tarımsal eğitim (Fidancılık, veterinerlik hayvan besleme MYO) desteği verilmesi	ufuk	161	97,658	15723	1343***	-2,837	0,005		uzman	25	66,720	1668	İyi tarım ve organik tarım ürünleri için sağlıklı gıda pazarlarının oluşturulması	ufuk	164	99,409	16303	1327***	-3,054	0,002		uzman	25	66,080	1652	Tarım ürünlerine yönelik ilçe toptancı halleri veya ilçe ürün borsası kurulması	ufuk	162	98,204	15909	1182***	-3,269	0,001		uzman	24	61,750	1482	Havzada zeytin ve zeytinyağı ihtisas bölgesinin oluşturulması	ufuk	163	97,647	15916,5	1525**	-2,157	0,031		uzman	25	73,980	1849,5	Modern hayvan mezbaha ve kesimhanelerinin yapılması	ufuk	164	97,601	16006,5	1624	-1,770	0,077		uzman	25	77,940	1948,5	Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması	ufuk	165	98,297	16219	1601	-1,937	0,053		uzman	25	77,040	1926	Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin	ufuk	161	94,919	15282	1623	-1,346	0,178		uzman	24	80,125	1923	Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	ufuk	159	94,626	15045,5	1491	-1,779	0,075		uzman	24	74,604	1790,5	Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	ufuk	161	98,388	15840,5	1226***	-3,225	0,001		uzman	25	62,02	1550,5	Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	94,137	15156	1910	-0,429	0,668		uzman	25	89,400	2235	Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853		uzman	24	91,729	2201,5	Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088										
Üretici birlikleri, kooperatif vb. örgütlenmenin desteklenmesi	ufuk	165	94,697	15625	1930	-0,599	0,549																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	25	100,800	2520				Tarımsal eğitim (Fidancılık, veterinerlik hayvan besleme MYO) desteği verilmesi	ufuk	161	97,658	15723	1343***	-2,837	0,005		uzman	25	66,720	1668	İyi tarım ve organik tarım ürünleri için sağlıklı gıda pazarlarının oluşturulması	ufuk	164	99,409	16303	1327***	-3,054	0,002		uzman	25	66,080	1652	Tarım ürünlerine yönelik ilçe toptancı halleri veya ilçe ürün borsası kurulması	ufuk	162	98,204	15909	1182***	-3,269	0,001		uzman	24	61,750	1482	Havzada zeytin ve zeytinyağı ihtisas bölgesinin oluşturulması	ufuk	163	97,647	15916,5	1525**	-2,157	0,031		uzman	25	73,980	1849,5	Modern hayvan mezbaha ve kesimhanelerinin yapılması	ufuk	164	97,601	16006,5	1624	-1,770	0,077		uzman	25	77,940	1948,5	Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması	ufuk	165	98,297	16219	1601	-1,937	0,053		uzman	25	77,040	1926	Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin	ufuk	161	94,919	15282	1623	-1,346	0,178		uzman	24	80,125	1923	Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	ufuk	159	94,626	15045,5	1491	-1,779	0,075		uzman	24	74,604	1790,5	Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	ufuk	161	98,388	15840,5	1226***	-3,225	0,001		uzman	25	62,02	1550,5	Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	94,137	15156	1910	-0,429	0,668		uzman	25	89,400	2235	Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853		uzman	24	91,729	2201,5	Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																							
Tarımsal eğitim (Fidancılık, veterinerlik hayvan besleme MYO) desteği verilmesi	ufuk	161	97,658	15723	1343***	-2,837	0,005																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	25	66,720	1668				İyi tarım ve organik tarım ürünleri için sağlıklı gıda pazarlarının oluşturulması	ufuk	164	99,409	16303	1327***	-3,054	0,002		uzman	25	66,080	1652	Tarım ürünlerine yönelik ilçe toptancı halleri veya ilçe ürün borsası kurulması	ufuk	162	98,204	15909	1182***	-3,269	0,001		uzman	24	61,750	1482	Havzada zeytin ve zeytinyağı ihtisas bölgesinin oluşturulması	ufuk	163	97,647	15916,5	1525**	-2,157	0,031		uzman	25	73,980	1849,5	Modern hayvan mezbaha ve kesimhanelerinin yapılması	ufuk	164	97,601	16006,5	1624	-1,770	0,077		uzman	25	77,940	1948,5	Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması	ufuk	165	98,297	16219	1601	-1,937	0,053		uzman	25	77,040	1926	Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin	ufuk	161	94,919	15282	1623	-1,346	0,178		uzman	24	80,125	1923	Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	ufuk	159	94,626	15045,5	1491	-1,779	0,075		uzman	24	74,604	1790,5	Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	ufuk	161	98,388	15840,5	1226***	-3,225	0,001		uzman	25	62,02	1550,5	Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	94,137	15156	1910	-0,429	0,668		uzman	25	89,400	2235	Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853		uzman	24	91,729	2201,5	Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																				
İyi tarım ve organik tarım ürünleri için sağlıklı gıda pazarlarının oluşturulması	ufuk	164	99,409	16303	1327***	-3,054	0,002																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	25	66,080	1652				Tarım ürünlerine yönelik ilçe toptancı halleri veya ilçe ürün borsası kurulması	ufuk	162	98,204	15909	1182***	-3,269	0,001		uzman	24	61,750	1482	Havzada zeytin ve zeytinyağı ihtisas bölgesinin oluşturulması	ufuk	163	97,647	15916,5	1525**	-2,157	0,031		uzman	25	73,980	1849,5	Modern hayvan mezbaha ve kesimhanelerinin yapılması	ufuk	164	97,601	16006,5	1624	-1,770	0,077		uzman	25	77,940	1948,5	Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması	ufuk	165	98,297	16219	1601	-1,937	0,053		uzman	25	77,040	1926	Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin	ufuk	161	94,919	15282	1623	-1,346	0,178		uzman	24	80,125	1923	Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	ufuk	159	94,626	15045,5	1491	-1,779	0,075		uzman	24	74,604	1790,5	Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	ufuk	161	98,388	15840,5	1226***	-3,225	0,001		uzman	25	62,02	1550,5	Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	94,137	15156	1910	-0,429	0,668		uzman	25	89,400	2235	Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853		uzman	24	91,729	2201,5	Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																	
Tarım ürünlerine yönelik ilçe toptancı halleri veya ilçe ürün borsası kurulması	ufuk	162	98,204	15909	1182***	-3,269	0,001																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	24	61,750	1482				Havzada zeytin ve zeytinyağı ihtisas bölgesinin oluşturulması	ufuk	163	97,647	15916,5	1525**	-2,157	0,031		uzman	25	73,980	1849,5	Modern hayvan mezbaha ve kesimhanelerinin yapılması	ufuk	164	97,601	16006,5	1624	-1,770	0,077		uzman	25	77,940	1948,5	Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması	ufuk	165	98,297	16219	1601	-1,937	0,053		uzman	25	77,040	1926	Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin	ufuk	161	94,919	15282	1623	-1,346	0,178		uzman	24	80,125	1923	Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	ufuk	159	94,626	15045,5	1491	-1,779	0,075		uzman	24	74,604	1790,5	Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	ufuk	161	98,388	15840,5	1226***	-3,225	0,001		uzman	25	62,02	1550,5	Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	94,137	15156	1910	-0,429	0,668		uzman	25	89,400	2235	Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853		uzman	24	91,729	2201,5	Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																														
Havzada zeytin ve zeytinyağı ihtisas bölgesinin oluşturulması	ufuk	163	97,647	15916,5	1525**	-2,157	0,031																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	25	73,980	1849,5				Modern hayvan mezbaha ve kesimhanelerinin yapılması	ufuk	164	97,601	16006,5	1624	-1,770	0,077		uzman	25	77,940	1948,5	Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması	ufuk	165	98,297	16219	1601	-1,937	0,053		uzman	25	77,040	1926	Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin	ufuk	161	94,919	15282	1623	-1,346	0,178		uzman	24	80,125	1923	Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	ufuk	159	94,626	15045,5	1491	-1,779	0,075		uzman	24	74,604	1790,5	Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	ufuk	161	98,388	15840,5	1226***	-3,225	0,001		uzman	25	62,02	1550,5	Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	94,137	15156	1910	-0,429	0,668		uzman	25	89,400	2235	Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853		uzman	24	91,729	2201,5	Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																																											
Modern hayvan mezbaha ve kesimhanelerinin yapılması	ufuk	164	97,601	16006,5	1624	-1,770	0,077																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	25	77,940	1948,5				Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması	ufuk	165	98,297	16219	1601	-1,937	0,053		uzman	25	77,040	1926	Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin	ufuk	161	94,919	15282	1623	-1,346	0,178		uzman	24	80,125	1923	Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	ufuk	159	94,626	15045,5	1491	-1,779	0,075		uzman	24	74,604	1790,5	Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	ufuk	161	98,388	15840,5	1226***	-3,225	0,001		uzman	25	62,02	1550,5	Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	94,137	15156	1910	-0,429	0,668		uzman	25	89,400	2235	Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853		uzman	24	91,729	2201,5	Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																																																								
Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması	ufuk	165	98,297	16219	1601	-1,937	0,053																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	25	77,040	1926				Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin	ufuk	161	94,919	15282	1623	-1,346	0,178		uzman	24	80,125	1923	Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	ufuk	159	94,626	15045,5	1491	-1,779	0,075		uzman	24	74,604	1790,5	Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	ufuk	161	98,388	15840,5	1226***	-3,225	0,001		uzman	25	62,02	1550,5	Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	94,137	15156	1910	-0,429	0,668		uzman	25	89,400	2235	Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853		uzman	24	91,729	2201,5	Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																																																																					
Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin	ufuk	161	94,919	15282	1623	-1,346	0,178																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	24	80,125	1923				Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	ufuk	159	94,626	15045,5	1491	-1,779	0,075		uzman	24	74,604	1790,5	Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	ufuk	161	98,388	15840,5	1226***	-3,225	0,001		uzman	25	62,02	1550,5	Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	94,137	15156	1910	-0,429	0,668		uzman	25	89,400	2235	Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853		uzman	24	91,729	2201,5	Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																																																																																		
Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	ufuk	159	94,626	15045,5	1491	-1,779	0,075																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	24	74,604	1790,5				Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	ufuk	161	98,388	15840,5	1226***	-3,225	0,001		uzman	25	62,02	1550,5	Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	94,137	15156	1910	-0,429	0,668		uzman	25	89,400	2235	Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853		uzman	24	91,729	2201,5	Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																																																																																															
Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	ufuk	161	98,388	15840,5	1226***	-3,225	0,001																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	25	62,02	1550,5				Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	94,137	15156	1910	-0,429	0,668		uzman	25	89,400	2235	Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853		uzman	24	91,729	2201,5	Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																																																																																																												
Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	94,137	15156	1910	-0,429	0,668																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	25	89,400	2235				Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853		uzman	24	91,729	2201,5	Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																																																																																																																									
Yöresel ürünlerin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	ufuk	162	93,762	15189,5	1902	-0,185	0,853																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	24	91,729	2201,5				Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183		uzman	24	106,896	2565,5	Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																																																																																																																																						
Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	91,515	14825,5	1623	-1,332	0,183																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	24	106,896	2565,5				Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272		uzman	25	82,760	2069	Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																																																																																																																																																			
Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	95,168	15322	1744	-1,098	0,272																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	25	82,760	2069				Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448		uzman	25	101,820	2545,5	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																																																																																																																																																																
Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	93,377	15220,5	1855	-0,758	0,448																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	25	101,820	2545,5				Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028		uzman	24	73,833	1772	Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																																																																																																																																																																													
Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	98,079	16183	1472**	-2,201	0,028																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	24	73,833	1772				Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270		uzman	25	81,780	2044,5	Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																																																																																																																																																																																										
Yem bitkisi üretiminin arttırılması	ufuk	159	94,186	14975,5	1720	-1,103	0,270																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	25	81,780	2044,5				Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475		uzman	24	87,000	2088																																																																																																																																																																																																																																							
Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflere destek	ufuk	163	95,031	15490	1788	-0,715	0,475																																																																																																																																																																																																																																																				
	uzman	24	87,000	2088																																																																																																																																																																																																																																																							

Proje konusu	Panel	Sayı	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	Mann-Whitney U	Z değeri	P değeri
Deniz ve tatlı su balıkçılığı alanında yatırımların teşvik edilmesi	ufuk	163	93,632	15262	1896	-0,245	0,806
	uzman	24	96,500	2316			
Güneş, jeotermal enerjinin sulama, aydınlatma, ısıtma vb. kullanımı	ufuk	164	97,863	16049,5	1581	-1,963	0,050
	uzman	25	76,220	1905,5			
Yeraltı su kaynaklarının korunması ve sulama kooperatiflerini bilinçlendirme	ufuk	162	95,574	15483	1770	-1,158	0,247
	uzman	25	83,800	2095			
Küçük Menderes Nehri kirliliğinin önlenmesine yönelik çalışmalar	ufuk	165	96,530	15927,5	1893	-0,871	0,384
	uzman	25	88,700	2217,5			
Bitkisel ve hayvansal atıkların biyogaz üretimi vb. yöntemlerle geri kazanımı	ufuk	160	95,653	15304,5	1576	-1,781	0,075
	uzman	25	76,020	1900,5			
Ulusal çiçek borsası kurulması	ufuk	157	92,357	14500	1671	-0,918	0,359
	uzman	24	82,125	1971			
Gençlere çiftçiliği özendirici ve teşvik edici projelerin hazırlanması	ufuk	161	93,621	15073	1993	-0,084	0,933
	uzman	25	92,720	2318			

*** p:0.01

** p:0.05

Turizm

Turizm proje konuları/fikirleri karşılaştırıldığında inanç turizminin güçlendirilmesi fikri arasındaki fark en büyüktür. Uzman panelince bu fikir yüksek oranda önemsenmiştir. Turizmle ilgili diğer proje konularında önemli derecede uzlaşma görülmektedir. Özellikle doğa sporları ve çevre yolu çalışmaları açısından tam bir uzlaşmanın olduğu söylenebilir. Uzman paneli katılımcılarının proje fikirlerini daha çok önemsedikleri görülmektedir (Tablo3.16 ve Tablo3.17).

Tablo 3.16 Ufuk taraması ve uzman paneline göre turizm projelerinin önemi

Turizm	ufuk	uzman	fark
Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması	8,30	8,30	0,00
Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	8,58	8,56	0,02
Sağlık turizminin geliştirilmesi (termal, spa vb.)	8,06	8,18	-0,13
Turistik alanlarda altyapı çalışmalarının iyileştirilmesi (tuvalet, otopark, kanalizasyon vb.)	8,67	8,90	-0,23
Atıl olan kamu binalarının (ilkokul, kamu dinlenme tesisleri, fabrikalar) hayata kazandırılması	8,69	9,10	-0,41
Yayla ve dağ turizmine yönelik altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı	8,03	8,70	-0,67
Festivaller, yöresel pazarlar gibi etkinliklerin ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi	8,60	9,27	-0,67
Doğal ve kültürel zenginliklerin tanıtılması (broşür, reklam filmi vb.)	8,36	9,27	-0,91
Kültür varlıklarını turizme kazandırarak cazibe merkezi haline getirilmesi	8,27	9,30	-1,03
Antik kentlerde kazı ve restorasyon çalışmalarının genişletilmesi	8,02	9,10	-1,08
Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	7,77	8,90	-1,13
Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	7,38	8,70	-1,32
Kaybolan mesleklerin (kalaycılık, semercilik, urgancılık, keçecilik gibi) canlandırılması	7,10	8,45	-1,35
El sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilmesi	7,33	8,70	-1,37
İnanç turizminin güçlendirilmesi (Klaros, Meryem Ana, Birgi, İbn-i Melek vb.)	7,50	9,27	-1,77

Tablo 3.17 Turizmde proje konularının ufuk ve uzman panellerine göre önem düzeyleri (Mann With. T)

Proje Konusu	Panel	Sayı	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	Mann-Whitney U	Z Değeri	P Değeri																																																																																																																																																																				
İnanç turizminin geliştirilmesi (Klaros, Meryem Ana, Birgi, İbn-i Melek vb.)	ufuk	158	82,92	13101	540**	-2,157	0,031																																																																																																																																																																				
	uzman	11	114,91	1264				Turistik alanlarda altyapı çalışmaları (tuvalet, otopark, kanalizasyon vb.)	ufuk	159	85,11	13533	777	-0,129	0,898	uzman	10	83,20	832	Sağlık turizminin geliştirilmesi (termal, spa vb.)	ufuk	159	86,16	13700	769	-0,694	0,488	uzman	11	75,91	835	Doğal ve kültürel zenginliklerin tanıtılması (broşür, reklam filmi vb.)	ufuk	159	84,24	13393,5	673,5	-1,327	0,184	uzman	11	103,77	1141,5	El sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilmesi	ufuk	159	83,21	13231	511	-1,916	0,055	uzman	10	113,40	1134	Kaybolan meslekleri (kalaycılık, se-mercilik, urgancılık gibi) canlandırma	ufuk	160	84,24	13478	598	-1,797	0,072	uzman	11	111,64	1228	Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	82,33	12926,5	523,5	-1,793	0,073	uzman	10	110,15	1101,5	Antik kentlerde kazı ve restorasyon çalışmalarının genişletilmesi	ufuk	159	83,82	13327,5	607,5	-1,288	0,198	uzman	10	103,75	1037,5	Festival, pazar gibi etkinliklerin ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi	ufuk	158	83,85	13248,5	687,5	-1,226	0,220	uzman	11	101,50	1116,5	Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması	ufuk	162	86,03	13937	734	-0,517	0,605	uzman	10	94,10	941	Yayla ve dağ turizmi için altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı	ufuk	157	83,46	13103	700	-0,589	0,556	uzman	10	92,50	925	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	82,41	12939	536	-1,713	0,087	uzman	10	108,90	1089	Kültür varlıklarını turizme kazandırıp, cazibe merkezi oluşturulması	ufuk	160	83,86	13417	537	-1,820	0,069	uzman	10	111,80	1118	Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410	uzman	9	71,89	647	Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823
Turistik alanlarda altyapı çalışmaları (tuvalet, otopark, kanalizasyon vb.)	ufuk	159	85,11	13533	777	-0,129	0,898																																																																																																																																																																				
	uzman	10	83,20	832				Sağlık turizminin geliştirilmesi (termal, spa vb.)	ufuk	159	86,16	13700	769	-0,694	0,488	uzman	11	75,91	835	Doğal ve kültürel zenginliklerin tanıtılması (broşür, reklam filmi vb.)	ufuk	159	84,24	13393,5	673,5	-1,327	0,184	uzman	11	103,77	1141,5	El sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilmesi	ufuk	159	83,21	13231	511	-1,916	0,055	uzman	10	113,40	1134	Kaybolan meslekleri (kalaycılık, se-mercilik, urgancılık gibi) canlandırma	ufuk	160	84,24	13478	598	-1,797	0,072	uzman	11	111,64	1228	Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	82,33	12926,5	523,5	-1,793	0,073	uzman	10	110,15	1101,5	Antik kentlerde kazı ve restorasyon çalışmalarının genişletilmesi	ufuk	159	83,82	13327,5	607,5	-1,288	0,198	uzman	10	103,75	1037,5	Festival, pazar gibi etkinliklerin ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi	ufuk	158	83,85	13248,5	687,5	-1,226	0,220	uzman	11	101,50	1116,5	Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması	ufuk	162	86,03	13937	734	-0,517	0,605	uzman	10	94,10	941	Yayla ve dağ turizmi için altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı	ufuk	157	83,46	13103	700	-0,589	0,556	uzman	10	92,50	925	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	82,41	12939	536	-1,713	0,087	uzman	10	108,90	1089	Kültür varlıklarını turizme kazandırıp, cazibe merkezi oluşturulması	ufuk	160	83,86	13417	537	-1,820	0,069	uzman	10	111,80	1118	Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410	uzman	9	71,89	647	Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823	uzman	10	88,10	881								
Sağlık turizminin geliştirilmesi (termal, spa vb.)	ufuk	159	86,16	13700	769	-0,694	0,488																																																																																																																																																																				
	uzman	11	75,91	835				Doğal ve kültürel zenginliklerin tanıtılması (broşür, reklam filmi vb.)	ufuk	159	84,24	13393,5	673,5	-1,327	0,184	uzman	11	103,77	1141,5	El sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilmesi	ufuk	159	83,21	13231	511	-1,916	0,055	uzman	10	113,40	1134	Kaybolan meslekleri (kalaycılık, se-mercilik, urgancılık gibi) canlandırma	ufuk	160	84,24	13478	598	-1,797	0,072	uzman	11	111,64	1228	Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	82,33	12926,5	523,5	-1,793	0,073	uzman	10	110,15	1101,5	Antik kentlerde kazı ve restorasyon çalışmalarının genişletilmesi	ufuk	159	83,82	13327,5	607,5	-1,288	0,198	uzman	10	103,75	1037,5	Festival, pazar gibi etkinliklerin ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi	ufuk	158	83,85	13248,5	687,5	-1,226	0,220	uzman	11	101,50	1116,5	Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması	ufuk	162	86,03	13937	734	-0,517	0,605	uzman	10	94,10	941	Yayla ve dağ turizmi için altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı	ufuk	157	83,46	13103	700	-0,589	0,556	uzman	10	92,50	925	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	82,41	12939	536	-1,713	0,087	uzman	10	108,90	1089	Kültür varlıklarını turizme kazandırıp, cazibe merkezi oluşturulması	ufuk	160	83,86	13417	537	-1,820	0,069	uzman	10	111,80	1118	Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410	uzman	9	71,89	647	Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823	uzman	10	88,10	881																				
Doğal ve kültürel zenginliklerin tanıtılması (broşür, reklam filmi vb.)	ufuk	159	84,24	13393,5	673,5	-1,327	0,184																																																																																																																																																																				
	uzman	11	103,77	1141,5				El sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilmesi	ufuk	159	83,21	13231	511	-1,916	0,055	uzman	10	113,40	1134	Kaybolan meslekleri (kalaycılık, se-mercilik, urgancılık gibi) canlandırma	ufuk	160	84,24	13478	598	-1,797	0,072	uzman	11	111,64	1228	Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	82,33	12926,5	523,5	-1,793	0,073	uzman	10	110,15	1101,5	Antik kentlerde kazı ve restorasyon çalışmalarının genişletilmesi	ufuk	159	83,82	13327,5	607,5	-1,288	0,198	uzman	10	103,75	1037,5	Festival, pazar gibi etkinliklerin ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi	ufuk	158	83,85	13248,5	687,5	-1,226	0,220	uzman	11	101,50	1116,5	Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması	ufuk	162	86,03	13937	734	-0,517	0,605	uzman	10	94,10	941	Yayla ve dağ turizmi için altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı	ufuk	157	83,46	13103	700	-0,589	0,556	uzman	10	92,50	925	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	82,41	12939	536	-1,713	0,087	uzman	10	108,90	1089	Kültür varlıklarını turizme kazandırıp, cazibe merkezi oluşturulması	ufuk	160	83,86	13417	537	-1,820	0,069	uzman	10	111,80	1118	Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410	uzman	9	71,89	647	Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823	uzman	10	88,10	881																																
El sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilmesi	ufuk	159	83,21	13231	511	-1,916	0,055																																																																																																																																																																				
	uzman	10	113,40	1134				Kaybolan meslekleri (kalaycılık, se-mercilik, urgancılık gibi) canlandırma	ufuk	160	84,24	13478	598	-1,797	0,072	uzman	11	111,64	1228	Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	82,33	12926,5	523,5	-1,793	0,073	uzman	10	110,15	1101,5	Antik kentlerde kazı ve restorasyon çalışmalarının genişletilmesi	ufuk	159	83,82	13327,5	607,5	-1,288	0,198	uzman	10	103,75	1037,5	Festival, pazar gibi etkinliklerin ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi	ufuk	158	83,85	13248,5	687,5	-1,226	0,220	uzman	11	101,50	1116,5	Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması	ufuk	162	86,03	13937	734	-0,517	0,605	uzman	10	94,10	941	Yayla ve dağ turizmi için altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı	ufuk	157	83,46	13103	700	-0,589	0,556	uzman	10	92,50	925	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	82,41	12939	536	-1,713	0,087	uzman	10	108,90	1089	Kültür varlıklarını turizme kazandırıp, cazibe merkezi oluşturulması	ufuk	160	83,86	13417	537	-1,820	0,069	uzman	10	111,80	1118	Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410	uzman	9	71,89	647	Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823	uzman	10	88,10	881																																												
Kaybolan meslekleri (kalaycılık, se-mercilik, urgancılık gibi) canlandırma	ufuk	160	84,24	13478	598	-1,797	0,072																																																																																																																																																																				
	uzman	11	111,64	1228				Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	82,33	12926,5	523,5	-1,793	0,073	uzman	10	110,15	1101,5	Antik kentlerde kazı ve restorasyon çalışmalarının genişletilmesi	ufuk	159	83,82	13327,5	607,5	-1,288	0,198	uzman	10	103,75	1037,5	Festival, pazar gibi etkinliklerin ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi	ufuk	158	83,85	13248,5	687,5	-1,226	0,220	uzman	11	101,50	1116,5	Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması	ufuk	162	86,03	13937	734	-0,517	0,605	uzman	10	94,10	941	Yayla ve dağ turizmi için altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı	ufuk	157	83,46	13103	700	-0,589	0,556	uzman	10	92,50	925	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	82,41	12939	536	-1,713	0,087	uzman	10	108,90	1089	Kültür varlıklarını turizme kazandırıp, cazibe merkezi oluşturulması	ufuk	160	83,86	13417	537	-1,820	0,069	uzman	10	111,80	1118	Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410	uzman	9	71,89	647	Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823	uzman	10	88,10	881																																																								
Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	82,33	12926,5	523,5	-1,793	0,073																																																																																																																																																																				
	uzman	10	110,15	1101,5				Antik kentlerde kazı ve restorasyon çalışmalarının genişletilmesi	ufuk	159	83,82	13327,5	607,5	-1,288	0,198	uzman	10	103,75	1037,5	Festival, pazar gibi etkinliklerin ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi	ufuk	158	83,85	13248,5	687,5	-1,226	0,220	uzman	11	101,50	1116,5	Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması	ufuk	162	86,03	13937	734	-0,517	0,605	uzman	10	94,10	941	Yayla ve dağ turizmi için altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı	ufuk	157	83,46	13103	700	-0,589	0,556	uzman	10	92,50	925	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	82,41	12939	536	-1,713	0,087	uzman	10	108,90	1089	Kültür varlıklarını turizme kazandırıp, cazibe merkezi oluşturulması	ufuk	160	83,86	13417	537	-1,820	0,069	uzman	10	111,80	1118	Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410	uzman	9	71,89	647	Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823	uzman	10	88,10	881																																																																				
Antik kentlerde kazı ve restorasyon çalışmalarının genişletilmesi	ufuk	159	83,82	13327,5	607,5	-1,288	0,198																																																																																																																																																																				
	uzman	10	103,75	1037,5				Festival, pazar gibi etkinliklerin ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi	ufuk	158	83,85	13248,5	687,5	-1,226	0,220	uzman	11	101,50	1116,5	Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması	ufuk	162	86,03	13937	734	-0,517	0,605	uzman	10	94,10	941	Yayla ve dağ turizmi için altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı	ufuk	157	83,46	13103	700	-0,589	0,556	uzman	10	92,50	925	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	82,41	12939	536	-1,713	0,087	uzman	10	108,90	1089	Kültür varlıklarını turizme kazandırıp, cazibe merkezi oluşturulması	ufuk	160	83,86	13417	537	-1,820	0,069	uzman	10	111,80	1118	Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410	uzman	9	71,89	647	Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823	uzman	10	88,10	881																																																																																
Festival, pazar gibi etkinliklerin ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi	ufuk	158	83,85	13248,5	687,5	-1,226	0,220																																																																																																																																																																				
	uzman	11	101,50	1116,5				Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması	ufuk	162	86,03	13937	734	-0,517	0,605	uzman	10	94,10	941	Yayla ve dağ turizmi için altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı	ufuk	157	83,46	13103	700	-0,589	0,556	uzman	10	92,50	925	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	82,41	12939	536	-1,713	0,087	uzman	10	108,90	1089	Kültür varlıklarını turizme kazandırıp, cazibe merkezi oluşturulması	ufuk	160	83,86	13417	537	-1,820	0,069	uzman	10	111,80	1118	Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410	uzman	9	71,89	647	Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823	uzman	10	88,10	881																																																																																												
Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması	ufuk	162	86,03	13937	734	-0,517	0,605																																																																																																																																																																				
	uzman	10	94,10	941				Yayla ve dağ turizmi için altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı	ufuk	157	83,46	13103	700	-0,589	0,556	uzman	10	92,50	925	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	82,41	12939	536	-1,713	0,087	uzman	10	108,90	1089	Kültür varlıklarını turizme kazandırıp, cazibe merkezi oluşturulması	ufuk	160	83,86	13417	537	-1,820	0,069	uzman	10	111,80	1118	Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410	uzman	9	71,89	647	Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823	uzman	10	88,10	881																																																																																																								
Yayla ve dağ turizmi için altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı	ufuk	157	83,46	13103	700	-0,589	0,556																																																																																																																																																																				
	uzman	10	92,50	925				Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	82,41	12939	536	-1,713	0,087	uzman	10	108,90	1089	Kültür varlıklarını turizme kazandırıp, cazibe merkezi oluşturulması	ufuk	160	83,86	13417	537	-1,820	0,069	uzman	10	111,80	1118	Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410	uzman	9	71,89	647	Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823	uzman	10	88,10	881																																																																																																																				
Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	82,41	12939	536	-1,713	0,087																																																																																																																																																																				
	uzman	10	108,90	1089				Kültür varlıklarını turizme kazandırıp, cazibe merkezi oluşturulması	ufuk	160	83,86	13417	537	-1,820	0,069	uzman	10	111,80	1118	Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410	uzman	9	71,89	647	Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823	uzman	10	88,10	881																																																																																																																																
Kültür varlıklarını turizme kazandırıp, cazibe merkezi oluşturulması	ufuk	160	83,86	13417	537	-1,820	0,069																																																																																																																																																																				
	uzman	10	111,80	1118				Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410	uzman	9	71,89	647	Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823	uzman	10	88,10	881																																																																																																																																												
Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	84,69	13381	602	-0,824	0,410																																																																																																																																																																				
	uzman	9	71,89	647				Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823	uzman	10	88,10	881																																																																																																																																																								
Atıl binaların (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	84,81	13484	764	-0,223	0,823																																																																																																																																																																				
	uzman	10	88,10	881																																																																																																																																																																							

*** p:0.01

** p:0.05

Yerleşim Yapısı ve Kültür

Yerleşim yapısı ve kültür konulu proje fikirlerinde de önemli oranda uzlaşma söz konusudur. Köy ve tarla içi yolların iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması ile çevre yolu çalışmalarının planlanması dışındaki konularda uzmanlar ve ufuk taraması katılımcılarının görüşleri birbirine yakındır (Tablo 3.18 ve Tablo 3.19).

Tablo 3.18 Ufuk taraması ve uzman paneline göre yerleşim yapısı/kültür projelerinin önemi

Yerleşim yapısı ve kültür	ufuk	Uzman	Fark
İnanç turizminin güçlendirilmesi (Klaros, Meryem Ana, Birgi, İbn-i Melek vb.)	7,50	7,54	-0,04
Yeraltı su kaynaklarının korunması ve sulama kooperatiflerinin bilinçlendirilmesi	9,04	9,14	-0,10

Yerleşim yapısı ve kültür	ufuk	Uzman	Fark
Toplu taşıma hizmetlerinin iyileştirilmesi (güzergah, sefer saatlerinin düzenlenmesi)	8,87	8,64	0,22
Bitkisel ve hayvansal atıkların biyogaz üretimi vb. yöntemlerle geri kazanımının sağlanması	8,26	8,50	-0,24
Atıl kamu binalarının (ilkokul, kamu dinlenme tesisleri, fabrikalar) hayata kazandırılması	8,69	8,43	0,26
Güneş, jeotermal enerjinin tarımsal sulama, aydınlatma, ısıtma vb. için kullanımı	8,80	8,50	0,30
Kültür varlıklarını turizme kazandırarak cazibe merkezi haline getirilmesi	8,27	7,86	0,41
Festivaller, yöresel pazarlar gibi etkinliklerin ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi	8,60	8,14	0,46
Antik kentlerde kazı ve restorasyon çalışmalarının genişletilmesi	8,02	8,50	-0,48
Çocuk ve gençler için sosyal alanlar (çocuk parkları, sinema, müzik, yüzme kursları vb.)	8,55	8,00	0,55
Dere yataklarının iyileştirilmesi	8,25	8,79	-0,54
Hayvan hastanesi, barınak ve mezarlığı kurulması	7,69	7,07	0,61
Engellilere yaşamı kolaylaştırıcı düzenlemeler (taşıt, merdiven, hizmet alanları vb.)	8,66	9,31	-0,65
Turistik alanlarda altyapı çalışmalarının iyileştirilmesi (tuvalet, otopark, kanalizasyon vb.)	8,67	7,43	1,24
Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması	8,85	7,50	1,35
Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	8,58	7,07	1,50

Tablo 3.19 Yerleşim yapısı ve kültür proje konularının ufuk ve uzman panellerine göre önemi (Mann With. T)

Proje Konusu	Panel	Sayı	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	Mann-Whitney U	Z Değeri	P Değeri
Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması	ufuk	165	93,567	15438,5	566,5***	-3,411	0,001
	uzman	14	47,964	671,5			
Güneş, jeotermal enerjinin sulama, aydınlatma, ısıtma vb. için kullanımı	ufuk	164	91,000	14924	902	-1,423	0,155
	uzman	14	71,929	1007			
Yeraltı su kaynaklarının korunması ve sulama kooperatiflerinin bilinçlendirilmesi	ufuk	162	88,441	14327,5	1124,5	-0,060	0,952
	uzman	14	89,179	1248,5			
Bitkisel ve hayvansal atıkların biyogaz üretimi vb. yöntemlerle geri kazanımı	ufuk	160	87,731	14037	1083	-0,216	0,829
	uzman	14	84,857	1188			
İnanç turizminin geliştirilmesi (Klaros, Meryem Ana, Birgi, İbn-i Melek vb.)	ufuk	158	86,373	13647	968	-0,352	0,725
	uzman	13	81,462	1059			
Turistik alanlarda altyapı çalışmaları (tuvalet, otopark, kanalizasyon vb.)	ufuk	159	88,849	14127	819	-1,749	0,080
	uzman	14	66,000	924			
Antik kentlerde kazı ve restorasyon çalışmalarının genişletilmesi	ufuk	159	86,053	13682,5	962,5	-0,863	0,388
	uzman	14	97,750	1368,5			
Festival, pazar gibi etkinliklerin ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi	ufuk	158	87,984	13901,5	871,5	-1,379	0,168
	uzman	14	69,750	976,5			

Proje Konusu	Panel	Sayı	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	Mann-Whitney U	Z Değeri	P Değeri																																																																																
Dere yataklarının iyileştirilmesi	ufuk	160	86,891	13902,5	1022,5	-0,560	0,575																																																																																
	uzman	14	94,464	1322,5				Kültür varlıklarını turizme kazandırarak cazibe merkezi haline getirilmesi	ufuk	160	88,328	14132,5	987,5	-0,762	0,446	uzman	14	78,036	1092,5	Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	89,377	14121,5	651,5***	-2,701	0,007	uzman	14	54,036	756,5	Toplu taşıma hizmetlerinin iyileştirilmesi (güzergah, sefer saatleri vb.)	ufuk	157	86,803	13628	973	-0,771	0,440	uzman	14	77,000	1078	Çocuk ve gençler için sosyal alanlar (çocuk parkı, sinema, müzik, yüzme kursları vb.)	ufuk	160	88,234	14117,5	1002,5	-0,688	0,492	uzman	14	79,107	1107,5	Hayvan hastanesi, barınak ve mezarlığı kurulması	ufuk	159	88,563	14081,5	864,5	-1,411	0,158	uzman	14	69,250	969,5	Engelliler için düzenlemeler (taşıt, merdiven, hizmet alanı vb.)	ufuk	160	85,928	13748,5	868,5	-1,091	0,275	uzman	13	100,192	1302,5	Atıl kamu binalarının (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	87,947	13983,5	962,5	-0,900	0,368
Kültür varlıklarını turizme kazandırarak cazibe merkezi haline getirilmesi	ufuk	160	88,328	14132,5	987,5	-0,762	0,446																																																																																
	uzman	14	78,036	1092,5				Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	89,377	14121,5	651,5***	-2,701	0,007	uzman	14	54,036	756,5	Toplu taşıma hizmetlerinin iyileştirilmesi (güzergah, sefer saatleri vb.)	ufuk	157	86,803	13628	973	-0,771	0,440	uzman	14	77,000	1078	Çocuk ve gençler için sosyal alanlar (çocuk parkı, sinema, müzik, yüzme kursları vb.)	ufuk	160	88,234	14117,5	1002,5	-0,688	0,492	uzman	14	79,107	1107,5	Hayvan hastanesi, barınak ve mezarlığı kurulması	ufuk	159	88,563	14081,5	864,5	-1,411	0,158	uzman	14	69,250	969,5	Engelliler için düzenlemeler (taşıt, merdiven, hizmet alanı vb.)	ufuk	160	85,928	13748,5	868,5	-1,091	0,275	uzman	13	100,192	1302,5	Atıl kamu binalarının (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	87,947	13983,5	962,5	-0,900	0,368	uzman	14	76,250	1067,5								
Çevre yolu çalışmalarının planlanması ve hayata geçirilmesi	ufuk	158	89,377	14121,5	651,5***	-2,701	0,007																																																																																
	uzman	14	54,036	756,5				Toplu taşıma hizmetlerinin iyileştirilmesi (güzergah, sefer saatleri vb.)	ufuk	157	86,803	13628	973	-0,771	0,440	uzman	14	77,000	1078	Çocuk ve gençler için sosyal alanlar (çocuk parkı, sinema, müzik, yüzme kursları vb.)	ufuk	160	88,234	14117,5	1002,5	-0,688	0,492	uzman	14	79,107	1107,5	Hayvan hastanesi, barınak ve mezarlığı kurulması	ufuk	159	88,563	14081,5	864,5	-1,411	0,158	uzman	14	69,250	969,5	Engelliler için düzenlemeler (taşıt, merdiven, hizmet alanı vb.)	ufuk	160	85,928	13748,5	868,5	-1,091	0,275	uzman	13	100,192	1302,5	Atıl kamu binalarının (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	87,947	13983,5	962,5	-0,900	0,368	uzman	14	76,250	1067,5																				
Toplu taşıma hizmetlerinin iyileştirilmesi (güzergah, sefer saatleri vb.)	ufuk	157	86,803	13628	973	-0,771	0,440																																																																																
	uzman	14	77,000	1078				Çocuk ve gençler için sosyal alanlar (çocuk parkı, sinema, müzik, yüzme kursları vb.)	ufuk	160	88,234	14117,5	1002,5	-0,688	0,492	uzman	14	79,107	1107,5	Hayvan hastanesi, barınak ve mezarlığı kurulması	ufuk	159	88,563	14081,5	864,5	-1,411	0,158	uzman	14	69,250	969,5	Engelliler için düzenlemeler (taşıt, merdiven, hizmet alanı vb.)	ufuk	160	85,928	13748,5	868,5	-1,091	0,275	uzman	13	100,192	1302,5	Atıl kamu binalarının (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	87,947	13983,5	962,5	-0,900	0,368	uzman	14	76,250	1067,5																																
Çocuk ve gençler için sosyal alanlar (çocuk parkı, sinema, müzik, yüzme kursları vb.)	ufuk	160	88,234	14117,5	1002,5	-0,688	0,492																																																																																
	uzman	14	79,107	1107,5				Hayvan hastanesi, barınak ve mezarlığı kurulması	ufuk	159	88,563	14081,5	864,5	-1,411	0,158	uzman	14	69,250	969,5	Engelliler için düzenlemeler (taşıt, merdiven, hizmet alanı vb.)	ufuk	160	85,928	13748,5	868,5	-1,091	0,275	uzman	13	100,192	1302,5	Atıl kamu binalarının (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	87,947	13983,5	962,5	-0,900	0,368	uzman	14	76,250	1067,5																																												
Hayvan hastanesi, barınak ve mezarlığı kurulması	ufuk	159	88,563	14081,5	864,5	-1,411	0,158																																																																																
	uzman	14	69,250	969,5				Engelliler için düzenlemeler (taşıt, merdiven, hizmet alanı vb.)	ufuk	160	85,928	13748,5	868,5	-1,091	0,275	uzman	13	100,192	1302,5	Atıl kamu binalarının (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	87,947	13983,5	962,5	-0,900	0,368	uzman	14	76,250	1067,5																																																								
Engelliler için düzenlemeler (taşıt, merdiven, hizmet alanı vb.)	ufuk	160	85,928	13748,5	868,5	-1,091	0,275																																																																																
	uzman	13	100,192	1302,5				Atıl kamu binalarının (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	87,947	13983,5	962,5	-0,900	0,368	uzman	14	76,250	1067,5																																																																				
Atıl kamu binalarının (ilkokul, dinlenme tesisi, fabrika) hayata kazandırılması	ufuk	159	87,947	13983,5	962,5	-0,900	0,368																																																																																
	uzman	14	76,250	1067,5																																																																																			

*** p:0.01

** p:0.05

Çevre, Enerji ve Su Kaynakları

Çevre, enerji ve su kaynakları temasında yer alan varlık-odaklı kalkınma fikirleri ile ilgili olarak uzman paneli ve ufuk taraması katılımcıları arasında önemli ölçüde görüş birliği olduğu söylenebilir. Çevre duyarlılığı ve doğal kaynakların kullanımı yönündeki fikirler benzer şekilde önemsenmiştir (Tablo 3.20 ve Tablo3.21). Diğer gruplarla karşılaştırıldığında, en çok uzlaş bu temada sağlanmıştır.

Tablo 3.20 Ufuk taraması ve uzman paneline göre çevre, enerji, su kaynakları projelerinin önemi

Çevre, enerji ve su kaynakları	ufuk	uzman	Fark
Yeraltı su kaynaklarının korunması ve sulama kooperatiflerinin bilinçlendirilmesi	9,04	9,04	0,00
Küçük Menderes nehri kirliliğinin önlenmesine yönelik çalışmaların artırılması	9,52	9,39	0,12
Bitkisel ve hayvansal atıkların biyogaz üretimi vb. yöntemlerle geri kazanımının sağlanması	8,26	8,09	0,18
Güneş, jeotermal enerjinin tarımsal sulama, aydınlatma, ısıtma vb. için kullanımı	8,80	8,61	0,20
Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	8,97	8,70	0,27
Jeolojik zenginlikler ve madencilik alanındaki yatırımların geliştirilmesi	6,50	5,65	0,85
Dere yataklarının iyileştirilmesi	8,25	9,17	-0,92

Tablo 3.21 Çevre, enerji, su kaynakları konularının ufuk taraması ve uzman paneline göre önemi (Mann W. T)

Proje Konusu	Panel	Sayı	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	Mann-Whitney U	Z Değeri	P Değeri																																																																				
Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi	ufuk	165	95,045	15682,5	1807,5	-0,406	0,685																																																																				
	uzman	23	90,587	2083,5				Güneş, jeotermal enerjinin sulama, aydınlatma, ısıtma vb. için kullanımı	ufuk	164	95,698	15694,5	1607,5	-1,224	0,221	uzman	23	81,891	1883,5	Yeraltı su kaynaklarının korunması ve sulama kooperatiflerinin bilinçlendirilmesi	ufuk	162	92,704	15018	1815	-0,233	0,816	uzman	23	95,087	2187	Küçük Menderes nehri kirliliğinin önlenmesine yönelik çalışmalar	ufuk	165	94,155	15535,5	1840,5	-0,312	0,755	uzman	23	96,978	2230,5	Bitkisel ve hayvansal atıkların biyogaz üretimi vb. yöntemlerle geri kazanımı	ufuk	160	93,050	14888	1672	-0,743	0,457	uzman	23	84,696	1948	Jeolojik zenginlikler ve madencilik alanındaki yatırımların geliştirilmesi	ufuk	157	92,806	14570,5	1443,5	-1,562	0,118	uzman	23	74,761	1719,5	Dere yataklarının iyileştirilmesi	ufuk	160	89,234	14277,5	1397,5	-1,944	0,052
Güneş, jeotermal enerjinin sulama, aydınlatma, ısıtma vb. için kullanımı	ufuk	164	95,698	15694,5	1607,5	-1,224	0,221																																																																				
	uzman	23	81,891	1883,5				Yeraltı su kaynaklarının korunması ve sulama kooperatiflerinin bilinçlendirilmesi	ufuk	162	92,704	15018	1815	-0,233	0,816	uzman	23	95,087	2187	Küçük Menderes nehri kirliliğinin önlenmesine yönelik çalışmalar	ufuk	165	94,155	15535,5	1840,5	-0,312	0,755	uzman	23	96,978	2230,5	Bitkisel ve hayvansal atıkların biyogaz üretimi vb. yöntemlerle geri kazanımı	ufuk	160	93,050	14888	1672	-0,743	0,457	uzman	23	84,696	1948	Jeolojik zenginlikler ve madencilik alanındaki yatırımların geliştirilmesi	ufuk	157	92,806	14570,5	1443,5	-1,562	0,118	uzman	23	74,761	1719,5	Dere yataklarının iyileştirilmesi	ufuk	160	89,234	14277,5	1397,5	-1,944	0,052	uzman	23	111,239	2558,5								
Yeraltı su kaynaklarının korunması ve sulama kooperatiflerinin bilinçlendirilmesi	ufuk	162	92,704	15018	1815	-0,233	0,816																																																																				
	uzman	23	95,087	2187				Küçük Menderes nehri kirliliğinin önlenmesine yönelik çalışmalar	ufuk	165	94,155	15535,5	1840,5	-0,312	0,755	uzman	23	96,978	2230,5	Bitkisel ve hayvansal atıkların biyogaz üretimi vb. yöntemlerle geri kazanımı	ufuk	160	93,050	14888	1672	-0,743	0,457	uzman	23	84,696	1948	Jeolojik zenginlikler ve madencilik alanındaki yatırımların geliştirilmesi	ufuk	157	92,806	14570,5	1443,5	-1,562	0,118	uzman	23	74,761	1719,5	Dere yataklarının iyileştirilmesi	ufuk	160	89,234	14277,5	1397,5	-1,944	0,052	uzman	23	111,239	2558,5																				
Küçük Menderes nehri kirliliğinin önlenmesine yönelik çalışmalar	ufuk	165	94,155	15535,5	1840,5	-0,312	0,755																																																																				
	uzman	23	96,978	2230,5				Bitkisel ve hayvansal atıkların biyogaz üretimi vb. yöntemlerle geri kazanımı	ufuk	160	93,050	14888	1672	-0,743	0,457	uzman	23	84,696	1948	Jeolojik zenginlikler ve madencilik alanındaki yatırımların geliştirilmesi	ufuk	157	92,806	14570,5	1443,5	-1,562	0,118	uzman	23	74,761	1719,5	Dere yataklarının iyileştirilmesi	ufuk	160	89,234	14277,5	1397,5	-1,944	0,052	uzman	23	111,239	2558,5																																
Bitkisel ve hayvansal atıkların biyogaz üretimi vb. yöntemlerle geri kazanımı	ufuk	160	93,050	14888	1672	-0,743	0,457																																																																				
	uzman	23	84,696	1948				Jeolojik zenginlikler ve madencilik alanındaki yatırımların geliştirilmesi	ufuk	157	92,806	14570,5	1443,5	-1,562	0,118	uzman	23	74,761	1719,5	Dere yataklarının iyileştirilmesi	ufuk	160	89,234	14277,5	1397,5	-1,944	0,052	uzman	23	111,239	2558,5																																												
Jeolojik zenginlikler ve madencilik alanındaki yatırımların geliştirilmesi	ufuk	157	92,806	14570,5	1443,5	-1,562	0,118																																																																				
	uzman	23	74,761	1719,5				Dere yataklarının iyileştirilmesi	ufuk	160	89,234	14277,5	1397,5	-1,944	0,052	uzman	23	111,239	2558,5																																																								
Dere yataklarının iyileştirilmesi	ufuk	160	89,234	14277,5	1397,5	-1,944	0,052																																																																				
	uzman	23	111,239	2558,5																																																																							

*** p:0.01

** p:0.05

Yenilik ve Girişimcilik

Yenilik ve girişimcilik temasındaki fikirler tarım, kültür, turizm gibi diğer gruplarla iç içe geçmiştir. Bu heterojen yapıya karşın, proje fikirlerinin önemi konusunda uzman ve ufuk taraması katılımcılarının büyük oranda uzlaştıkları söylenebilir. Entegre et tesisleri, bitkisel ürünlerde yeni çeşitlerin tanıtımı, havzada zeytinyağı ihtisas bölgesinin kurulması, hayvancılık ihtisas bölgesinin kurulması, tarım ürünlerine yönelik ilçelerde toptancı halleri veya ürün borsalarının kurulması gibi konularda uzlaşma düzeyi daha düşüktür. Özellikle uzmanlar bu konuların kısa ve orta vadede uygulanabilirliği konusunda daha kuşkuludur. Bunların dışındaki konularda uzlaşma yüksek düzeydedir (Tablo3.22 ve Tablo3.23).

Tablo 3.22 Ufuk taraması ve uzman paneline göre yenilik ve girişimcilik projelerinin önemi

Yenilik ve girişimcilik	ufuk	uzman	fark
Kaybolan mesleklerin (kalaycılık, semercilik, urgancılık, keçecilik gibi) canlandırılması	7,10	7,11	-0,01
Üretici birlikleri, kooperatif vb. örgütlenmenin desteklenmesi	9,01	9,11	-0,10
Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	8,52	8,67	-0,15
Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	7,38	7,56	-0,17
Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliliği yönünden desteklenmesi	8,07	7,89	0,18
Yöresel tarım ürünlerinin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi	8,79	8,56	0,23
El sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilmesi	7,33	7,56	-0,23
Gençlere çiftçiliği özendirici ve teşvik edici projelerin hazırlanması	8,83	8,44	0,39
Bağcılık ve gurme turizmüne (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	7,77	8,22	-0,45
Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırımın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	8,53	7,88	0,66

Yenilik ve girişimcilik	ufuk	uzman	fark
Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	7,82	7,11	0,71
Deniz ve tatlı su balıkçılığı alanında yatırımların teşvik edilmesi	7,06	6,22	0,83
Sağlık turizminin geliştirilmesi (termal, spa vb.)	8,06	7,22	0,83
Tarıma dayalı işleme tesislerinin kurulması (meyve suyu, kestane şekeri vb.)	8,87	7,67	1,20
İyi tarım ve organik tarım ürünleri için sağlıklı gıda pazarlarının oluşturulması	9,00	7,67	1,33
Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisleri, organik kooperatiflerin desteklenmesi	8,42	7,00	1,42
Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	8,32	6,67	1,66
Küçük Menderes Havzası zeytin ve zeytinyağı ihtisas bölgesinin oluşturulması	8,90	7,00	1,90
Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	8,47	6,33	2,14
Tarım ürünleri için ilçe toptancı hallerinin veya ilçe ürün borsalarının oluşturulması	8,71	6,44	2,27

Tablo 3.23 Yenilik ve girişimcilik proje konularının ufuk ve uzman panellerine göre önemi (Mann W. T)

Proje Konusu	Panel	Sayı	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	Mann-Whitney U	Z Değeri	P Değeri
Tarıma dayalı işleme tesisleri kurulması (meyve suyu, kestane şekeri vb.)	ufuk	163	89,015	14509,5	323,5***	-3,120	0,002
	uzman	9	40,944	368,5			
Üretici birlikleri, kooperatif vb. örgütlenmenin desteklenmesi	ufuk	165	88,239	14559,5	620,5	-0,945	0,345
	uzman	9	73,944	665,5			
İyi tarım ve organik tarım ürünleri için sağlıklı gıda pazarlarının oluşturulması	ufuk	164	89,497	14677,5	328,5***	-3,044	0,002
	uzman	9	41,500	373,5			
Tarım ürünlerine yönelik ilçe toptancı hali veya ilçe ürün borsası kurulması	ufuk	162	88,883	14399	262***	-3,448	0,001
	uzman	9	34,111	307			
Küçük Menderes Havzası zeytin ve zeytinyağı ihtisas bölgesinin oluşturulması	ufuk	163	89,074	14519	314***	-3,077	0,002
	uzman	9	39,889	359			
Hayvancılık ihtisas bölgelerinin oluşturulması	ufuk	159	87,082	13846	305***	-2,980	0,003
	uzman	9	38,889	350			
Bitkisel üretimde yeni çeşitlerin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	ufuk	161	88,053	14176,5	313,5***	-2,941	0,003
	uzman	9	39,833	358,5			
Havzaya özgü bitki örtüsüne yatırım ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	161	86,382	13907,5	421,5	-1,724	0,085
	uzman	8	57,188	457,5			
Yöresel tarım ürünlerinin coğrafi işaretleme ve markalaşmasına teşvik	ufuk	162	86,682	14042,5	618,5	-0,822	0,411
	uzman	9	73,722	663,5			
Arıcılığın geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi	ufuk	162	87,219	14129,5	531,5	-1,392	0,164
	uzman	9	64,056	576,5			
Seraların iyileştirilmesi ve ürün çeşitliği yönünden desteklenmesi	ufuk	161	86,233	13883,5	606,5	-0,843	0,399
	uzman	9	72,389	651,5			

Proje Konusu	Panel	Sayı	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	Mann-Whitney U	Z Değeri	P Değeri																																																																																												
Kırsalda kadın girişimciliğinin desteklenmesi	ufuk	163	86,567	14110,5	722,5	-0,079	0,937																																																																																												
	uzman	9	85,278	767,5				Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflerin desteklenmesi	ufuk	163	87,715	14297,5	372,5**	-2,154	0,031	uzman	8	51,063	408,5	Deniz ve tatlı su balıkçılığı alanında yatırımların teşvik edilmesi	ufuk	163	87,678	14291,5	541,5	-1,334	0,182	uzman	9	65,167	586,5	Sağlık turizminin geliştirilmesi (termal, spa vb.)	ufuk	159	86,302	13722	429**	-2,092	0,036	uzman	9	52,667	474	El sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilmesi	ufuk	159	84,387	13417,5	697,5	-0,128	0,898	uzman	9	86,500	778,5	Kaybolan mesleklerin (kalaycılık, semercilik, urgancılık gibi) canlandırılması	ufuk	160	84,872	13579,5	699,5	-0,145	0,884	uzman	9	87,278	785,5	Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	83,398	13093,5	690,5	-0,116	0,908	uzman	9	85,278	767,5	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	83,140	13053	650	-0,411	0,681	uzman	9	89,778	808	Gençlere çiftçiliği özendirici ve teşvik edici projelerin hazırlanması	ufuk	161	86,146	13869,5	620,5	-0,780	0,436
Entegre et (büyük-küçükbaş, tavuk) tesisi, organik kooperatiflerin desteklenmesi	ufuk	163	87,715	14297,5	372,5**	-2,154	0,031																																																																																												
	uzman	8	51,063	408,5				Deniz ve tatlı su balıkçılığı alanında yatırımların teşvik edilmesi	ufuk	163	87,678	14291,5	541,5	-1,334	0,182	uzman	9	65,167	586,5	Sağlık turizminin geliştirilmesi (termal, spa vb.)	ufuk	159	86,302	13722	429**	-2,092	0,036	uzman	9	52,667	474	El sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilmesi	ufuk	159	84,387	13417,5	697,5	-0,128	0,898	uzman	9	86,500	778,5	Kaybolan mesleklerin (kalaycılık, semercilik, urgancılık gibi) canlandırılması	ufuk	160	84,872	13579,5	699,5	-0,145	0,884	uzman	9	87,278	785,5	Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	83,398	13093,5	690,5	-0,116	0,908	uzman	9	85,278	767,5	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	83,140	13053	650	-0,411	0,681	uzman	9	89,778	808	Gençlere çiftçiliği özendirici ve teşvik edici projelerin hazırlanması	ufuk	161	86,146	13869,5	620,5	-0,780	0,436	uzman	9	73,944	665,5								
Deniz ve tatlı su balıkçılığı alanında yatırımların teşvik edilmesi	ufuk	163	87,678	14291,5	541,5	-1,334	0,182																																																																																												
	uzman	9	65,167	586,5				Sağlık turizminin geliştirilmesi (termal, spa vb.)	ufuk	159	86,302	13722	429**	-2,092	0,036	uzman	9	52,667	474	El sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilmesi	ufuk	159	84,387	13417,5	697,5	-0,128	0,898	uzman	9	86,500	778,5	Kaybolan mesleklerin (kalaycılık, semercilik, urgancılık gibi) canlandırılması	ufuk	160	84,872	13579,5	699,5	-0,145	0,884	uzman	9	87,278	785,5	Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	83,398	13093,5	690,5	-0,116	0,908	uzman	9	85,278	767,5	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	83,140	13053	650	-0,411	0,681	uzman	9	89,778	808	Gençlere çiftçiliği özendirici ve teşvik edici projelerin hazırlanması	ufuk	161	86,146	13869,5	620,5	-0,780	0,436	uzman	9	73,944	665,5																				
Sağlık turizminin geliştirilmesi (termal, spa vb.)	ufuk	159	86,302	13722	429**	-2,092	0,036																																																																																												
	uzman	9	52,667	474				El sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilmesi	ufuk	159	84,387	13417,5	697,5	-0,128	0,898	uzman	9	86,500	778,5	Kaybolan mesleklerin (kalaycılık, semercilik, urgancılık gibi) canlandırılması	ufuk	160	84,872	13579,5	699,5	-0,145	0,884	uzman	9	87,278	785,5	Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	83,398	13093,5	690,5	-0,116	0,908	uzman	9	85,278	767,5	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	83,140	13053	650	-0,411	0,681	uzman	9	89,778	808	Gençlere çiftçiliği özendirici ve teşvik edici projelerin hazırlanması	ufuk	161	86,146	13869,5	620,5	-0,780	0,436	uzman	9	73,944	665,5																																
El sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilmesi	ufuk	159	84,387	13417,5	697,5	-0,128	0,898																																																																																												
	uzman	9	86,500	778,5				Kaybolan mesleklerin (kalaycılık, semercilik, urgancılık gibi) canlandırılması	ufuk	160	84,872	13579,5	699,5	-0,145	0,884	uzman	9	87,278	785,5	Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	83,398	13093,5	690,5	-0,116	0,908	uzman	9	85,278	767,5	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	83,140	13053	650	-0,411	0,681	uzman	9	89,778	808	Gençlere çiftçiliği özendirici ve teşvik edici projelerin hazırlanması	ufuk	161	86,146	13869,5	620,5	-0,780	0,436	uzman	9	73,944	665,5																																												
Kaybolan mesleklerin (kalaycılık, semercilik, urgancılık gibi) canlandırılması	ufuk	160	84,872	13579,5	699,5	-0,145	0,884																																																																																												
	uzman	9	87,278	785,5				Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	83,398	13093,5	690,5	-0,116	0,908	uzman	9	85,278	767,5	Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	83,140	13053	650	-0,411	0,681	uzman	9	89,778	808	Gençlere çiftçiliği özendirici ve teşvik edici projelerin hazırlanması	ufuk	161	86,146	13869,5	620,5	-0,780	0,436	uzman	9	73,944	665,5																																																								
Turistik eşya tasarım atölyelerinin hayata geçirilmesi	ufuk	157	83,398	13093,5	690,5	-0,116	0,908																																																																																												
	uzman	9	85,278	767,5				Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	83,140	13053	650	-0,411	0,681	uzman	9	89,778	808	Gençlere çiftçiliği özendirici ve teşvik edici projelerin hazırlanması	ufuk	161	86,146	13869,5	620,5	-0,780	0,436	uzman	9	73,944	665,5																																																																				
Bağcılık ve gurme turizmine (yerel lezzetler) yatırımın çeşitlendirilmesi	ufuk	157	83,140	13053	650	-0,411	0,681																																																																																												
	uzman	9	89,778	808				Gençlere çiftçiliği özendirici ve teşvik edici projelerin hazırlanması	ufuk	161	86,146	13869,5	620,5	-0,780	0,436	uzman	9	73,944	665,5																																																																																
Gençlere çiftçiliği özendirici ve teşvik edici projelerin hazırlanması	ufuk	161	86,146	13869,5	620,5	-0,780	0,436																																																																																												
	uzman	9	73,944	665,5																																																																																															

*** p:0.01

** p:0.05

3.4. Strateji Paylaşım Toplantıları

Yerel varlık-odaklı kalkınma stratejileri oluşturulduktan sonra elde edilen taslağı tartışmak üzere paylaşım toplantıları düzenlenmiştir. İlki 20 Ekim 2016 tarihinde, sivil toplum kuruluşları ve meslek odaları ile yapılan toplantılara 12 kişi katılmıştır.

İkincisi, tarımsal kalkınma ve sulama kooperatiflerinden katılımcıların yer aldığı ve toplam 32 kişinin katılımıyla paylaşım toplantısı olmuştur (Resim 3.5). Bu toplantılarda, her bir stratejik temaya yönelik ilgili uzmanlarca sunum yapılmış, katılımcılar öneriler getirmişlerdir. Elde edilen sonuçlar strateji ağacında içerilmiştir.

Resim 3.5 Kooperatifler ile paylaşım toplantısından bir görünüm (26.10.2016)

3.5. Köy ve İlçe Ziyaretlerinin Değerlendirilmesi

Çalışma alanı sınırları içinde çok sayıda köy/kırsal mahalle vardır. Çalışmanın ikinci ve üçüncü etabında İlçe Halk Çalıştayları sonrasında tespit edilen köylere inceleme gezileri düzenlenmiş, muhtarlarla ve köylülerle görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca, ilçe teknik gezileri kapsamında da kırsal mahallelerin bir bölümüne gidilmiştir. Alan çalışması sonucu oluşturulan gözlemler varlık-odaklı kalkınma fikirlerine yansıtılmıştır.

Çalışma kapsamında yapılan teknik geziler, yaz ve sonbahar olmak üzere başlıca iki ana zaman diliminde gerçekleştirilmiştir. Temmuz-Ağustos 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilen yaz dönemi köy gezileri, toplam dört gün boyunca Küçük Menderes Havzası'nda yer alan 16 kırsal mahallenin muhtarları ile anket / söyleşi tarzında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin kapsamı, yerleşimin doğal ve kültürel varlıkları, geçim kaynakları, altyapı mevcudiyeti, nüfus hareketleri, gençlik / kadının durumu ve sosyalleşmesi, yeni yapı yapma pratiği, kooperatifleşme, ihtiyaçlar, potansiyeller ve proje fikirleri olarak özetlenebilir. Görüşme yapılan kırsal mahallelerin adları, köy muhtarlarının isimleri, ilçelere göre aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Bayındır: Dernekli (Muhtar Mustafa Ali Fırat)
- Beydağ: Beyköy (Muhtar İrfan Sucubaşı); Çiftlikköy (Muhtar Nazif Kaplan); Adaküre
- Kiraz: Hisarköy (Muhtar Tufan Kıran); İğdeli (Muhtar Barış Top)
- Menderes: Görece, Cumhuriyet Mahallesi Muhtar Selahattin Şar), Çatalca (Muhtar S. Üstün Güner) ve Değirmendere Fevzi Çakmak Mahallesi (Muhtar Mustafa Ertosun)
- Ödemiş: Birgi Cam-i Kebir Mahallesi (Muhtar Mehmet Yapıcı)
- Selçuk: Gökçealan (Muhtar Kaşif İz), Çamlık (Muhtar N. Yener Gözmener)
- Tire: Başköy (Muhtar Salih Gülmez); Çukurköy (Muhtar Mehmet Atıcı)
- Torbalı: Dağtekke (Muhtar Halit Bardar); Merkez Cumhuriyet Mahallesi (Atatekin Doğan) ve Tulum (Muhtar Sabahattin Akman)

Sonbahar dönemindeki ilçe teknik gezileri 19.10.2016 ile 05.11.2016 tarihleri arasında toplam dört gün sürede gerçekleştirilmiştir. Teknik gezilerin kapsamı, çalıştaylar kapsamında ilçe bazında öne çıkmış doğal / kültürel varlık, kooperatif, fabrika, müze vb. yerel kalkınma için önem teşkil eden yöreye has değerler ile geliştirilebilecek proje fikirlerinin irdelenmesini içermektedir. Geziler, İBŞB Strateji Daire Başkanlığı, Yerel Hizmetler Müdürlüğü, İlçe sorumluları ile ilçe belediyelerinden ve ilgili müzelerden görevlilerin rehberlik ve kolaylaştırıcılığında

gerçekleşmiştir (Resim 3.6). İlçelerde ziyaret edilen yerler ve ziyaret tarihleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

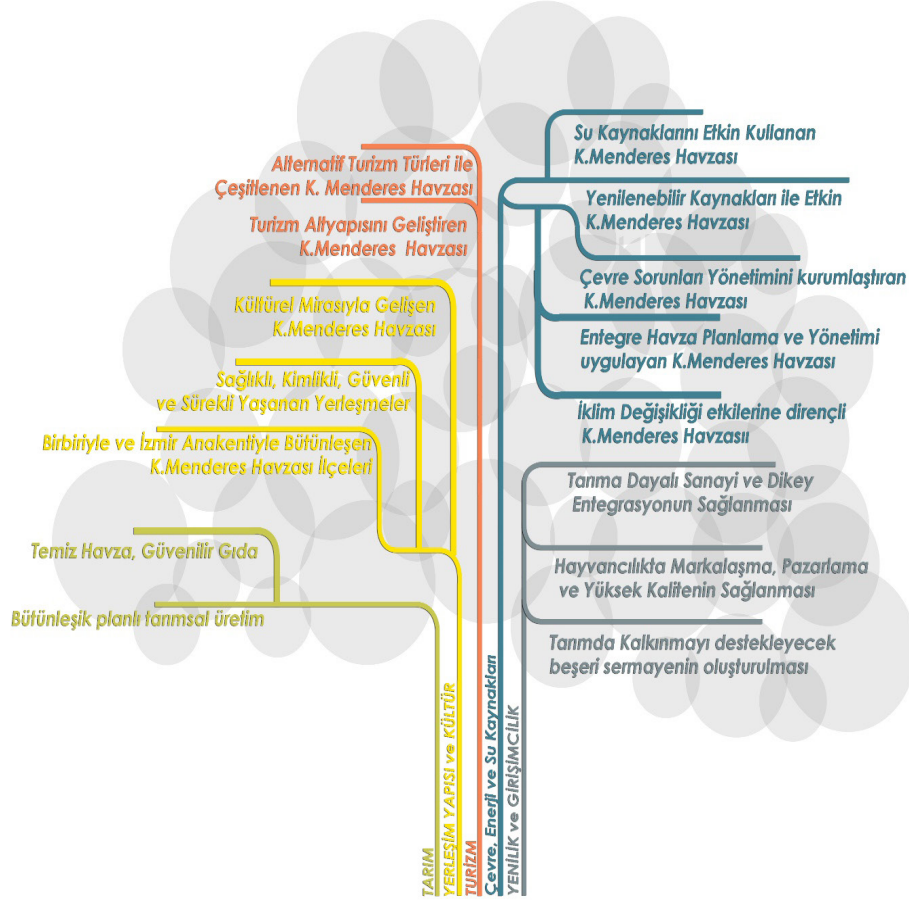
- Bayındır: Yusuf lu köyü ve Zeytin Perisi Evleri; Ergenli İlica mevkii, Dereköy Kaplıcaları; Dereköy, eski okul binası; Eski Furunlu Köyü, Hacı İbrahim Cami; Bayındır İlçe Merkezi, Bayındır Kent Müzesi, tarihi konut dokusu, Hacı Sinan Cami, Eski Hükümet Konağı ve Arasta bölgesi (05.11.2016)
- Beydağ: İlçe merkezi çarşısı; Beyköy Kalesi; Kızlargenceri meydanı ve asırlık çınar ağacı; Beyköy Barajı (19.11.2016)
- Kiraz: İğne Ovası, İğdeli Tarım Kalkınma Kooperatifi Başkanı ile görüşme; Hisar Kalesi (19.11.2016)
- Menderes: Deliömerli Roma Hamamı; Gümüldür Fevzi Çakmak Mahallesi; Özdere Çukuraltı Sahil Düzenlemesi; Claros Bilicilik Merkezi (01.11.2016)
- Ödemiş: Ödemiş Kadın El İşi Pazarı, Arasta Çarşısı; Töngül Fırını ve Kasap Hali, Küçük Cami; Yıldız Kent Arşivi; Bozdağ, Gölcük; Gölcük Mandrası (05.11.2016)
- Selçuk: Pamucak Sahili, Küçük Menderes Nehri deltası; Yedi Bilgeler Otel ve Şarap Evi; Gökçealan Köyü (01.11.2016)
- Torbalı: Torbalı Kent Arşivi ve Tanıtım Merkezi; Metropolis Antik Şehri (Yeniköy); Ahmetli köyü, mesire alanı ve Yörüklerin Yayla Hayatı; Sağlık Köyü; Key Müzesi (05.11.2016)
- Tire: Tire merkez, Arasta Bölgesi, Yeni Han, Kutu Han, Çöplü Hanı, Bedesten, Ali Efe Hanı; Tire tarihi konut dokusu; Yeni Cami; Alay Binası; Kara Kadı Külliyesi; Tire Belediyesi Hizmet Binası (Kent Müzesi); Tire Arkeoloji Müzesi (09.11.2016)

Resim 3.6 Torbalı İlçesi teknik gezisi, Key Müzesi'nden bir görünüm (05.11.2016)

4. KÜÇÜK MENDERES HAVZASI STRATEJİ AĞACI

4.1. Strateji Ağacı (Stratejik Eksenler ve Hedefler)

Strateji ağacı, her bir temayı oluşturan alt gelişme eksenleri ve bu eksenler üzerinde katılımcı süreçle elde edilen varlık-odaklı kalkınma fikirlerinin sınıflandırılmasından oluşmaktadır.

Uzman Paneli sonrasında tüm çalıştay ve odak grup toplantıları sonuçları birleştirilmiş, her bir tema için tekrarlar temizlenip, ifadeler rafine edilerek stratejik gelişme eksenleri tarif edilmiştir (bkz. Tablo 4.1).

Tablo 4.1 Küçük Menderes Havzası Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi Ana Eksenleri

Tarım	Eksen 1	Bütünleşik planlı tarımsal üretim
	Eksen 2	Temiz Havza, Güvenilir Gıda
Yerleşim Yapısı ve Kültür	Eksen 3	Birbirleriyle ve İzmir Anakentiyle Bütünleşen K.Menderes Havzası İlçeleri
	Eksen 4	Sağlıklı, Kimlikli, Güvenli ve Sürekli Yaşanan Yerleşmeler
	Eksen 5	Kültürel Mirasıyla Gelişen K.Menderes Havzası
Çevre, Enerji ve Su Kaynakları	Eksen 6	Su Kaynaklarını Etkin Kullanan K.Menderes Havzası
	Eksen 7	Yenilenebilir Kaynakları ile Etkin K.Menderes Havzası
	Eksen 8	Çevre Sorunları Yönetimini kurumlaştıran K.Menderes Havzası
	Eksen 9	Entegre Havza Planlama ve Yönetimi uygulayan K.Menderes Havzası
	Eksen 10	İklim Değişikliği etkilerine dirençli K.Menderes Havzası
	Eksen 11	Turizm Altyapısını Geliştiren K.Menderes Havzası
Turizm	Eksen 12	Alternatif Turizm Türleri ile Çeşitlenen K. Menderes Havzası
	Eksen 13	Tarıma Dayalı Sanayi ve Dikey Entegrasyonun Sağlanması
Yenilik ve Girişimcilik	Eksen 14	Hayvancılıkta Markalaşma, Pazarlama ve Yüksek Kalitenin Sağlanması
	Eksen 15	Tarımda Kalkınmayı destekleyecek beşeri sermayenin oluşturulması

Yukarıda belirtilen 15 ana stratejik gelişme eksenini altında yer alan varlık-odaklı kalkınma fikirlerinin birbirleri ve diğer temalarla olan ilişkisi ile mekansallaşma düzeyi sonraki bölümde daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Her bir ana tema için geliştirilen varlık-odaklı kalkınma fikirleri aşağıda verilmektedir. Ayrıca, bu bölümde verilen eksenler altında yer alan varlık-odaklı kalkınma fikirlerine dair özet tablolar (zamanlama, muhtemel proje paydaşları, gerekli ön araştırma fizibilite ve etütler, ölçekleme) ekler bölümünde yer almaktadır (EK-A). 12 ana stratejik gelişme eksenini altında yer alan varlık-odaklı kalkınma fikirlerinin birbirleri ve diğer temalarla olan mekansal etkileşimi sonraki bölümde daha ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

TARIM

Bütünleşik planlı tarımsal üretim

Yerel tarım ürünlerinin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi (ör: kestane, incir, zeytin vd.)

Katma değerli üretim ve pazarlama

Alternatif üretimlerin geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi (arıcılık, tıbbi aromatik bitkilerin yetiştiriciliği vb.)

Yerinde pazarlamaya (ör: K.menderes pazarı oluşturma-bütümlük) yönelik girişimlerin çoğaltılması

Turizm gibi sektörler ile bütünleşik tanıtım-festival organizasyonu yapılması

Ürün bazlı tarım ihtisas bölgelerinin oluşturulması (bal, zeytin, hayvancılık, çiçekçilik,kestane, ceviz, patates vb.)

Tarım dayalı sanayi-işleme tesislerinin kurulması (meyve suyu, mandıra, kestane şekeri, paketleme, ürün kurutma tesisi, vb.)

Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin geliştirilmesi

Tarımsal Altyapı

Modern hayvan mezbaha, kesimhanelerinin ve akredite laboratuvarın yapılması

Arılıkların yerlerinin belirlenmesi ve arılık yönetimi -destek planlarının oluşturulması

Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması

Tarım ürünleri için soğuk hava tesislerinin yapılması

Havza içi hayvansal ürünler için entegre üretim tesisi/tesisleri yapılması

Deniz ve tatlı su balıkçılığı alanında barınak, liman ve işleme tesislerinin kurulması ve yatırımların teşvik edilmesi

Havza tarım bilgi sisteminin oluşturulması

Kademeli örgütlenme ve üretimin izlenmesi

Kademeli örgütlenmenin oluşturulması (ürün bazlı birlik yada kooperatifler, K.Menderes üreticiler üst birliği)

Havza-bazlı yerel liderlik programı oluşturulması

Kamu ve yerel yönetimler işbirliğinde "tarımsal eğitim desteğinin" sağlanması

Teknolojik seracılık ve topraksız tarım uygulamalarının geliştirilmesi için eğitim verilmesi

Kırsal alandaki kadın girişimciliğin desteklenmesi

Salma tavukçuluğun geliştirilmesi

Yetiştiricilik

Dış mekan topraksız üretim malzemeleri geliştirilerek fidan tüpleri yoluyla toprak kaybının önlenmesi

Yenilikçi üretim yöntemlerinin (ör: gelişmiş teknoloji olan akıllı sera kullanımı) geliştirilmesi

Ürün çeşitliğinin planlanması (ör: arz-talep yönetimi ve bölgeler düzeyinde sera ürün deseni planlanması ve sera ürün ihtisas bölgelerinin oluşturulması/geliştirilmesi)

Havza bazında değişen iklim koşullarına uyumlu ve diğer havzalar ile rekabet yeteneğini güçlendiren yeni bitkisel ürünlerin geliştirilmesi ve tanıtılması (yeni meyve ve çiçek çeşitleri)

Havzaya özgü tarımsal bitki örtüsüne yatırımın geliştirilmesi, ekli alan ve kalite artışının sağlanması, işleme, tanıtım ve pazarlama desteğinin verilmesi

Havza içi ormanlardaki tıbbi aromatik bitkilerinin orman dışında, tarımsal üretim içerisinde yetiştiriciliğinin yapılması, tanıtılması ve markalaştırılmasının sağlanması, işleme tesislerinin kurulması (kekik, kantaron, adaçayı vb.)

Hayvancılık ihtisas bölgelerinin ve entegre (et, süt vb.) tesislerinin yerlerinin belirlenmesi ve kurulmasında öncülük edilmesi

Hayvancılık ihtisas bölgelerinde geri dönüşüm teknolojilerinin uygulanması (biyogaz, hayvan atıklarının çevreye olan olumsuz etkilerinin giderilmesi amacıyla ortak hayvan damlarının ve airtma tesislerinin yapılması (TEK-DAM))

TARIM

Temiz Havza, Güvenilir Gıda

Toprak-Su yönetimi ve izlenmesi

Havza su bilançosunun izlenmesi (Havzada su kullanan sektörlerin tahsisleri, Tarımsal su eşik değerlerinin bilinmesi)

Su kullanım öncelikleri ve miktarlarının belirlenmesi

Ekim yapılmayan tarım arazilerinde kentte yaşayan halkın (tarım meraklılarının) tarım faaliyetlerinin örgütlenmesi

Küçük Menderes Nehri ve besleyen bazı yan derelere atık/arıtma su kollektörlerin (kanalların) oluşturularak tarım kaynaklı kirliliğin önlenmesi

Havza Toprak sağlığı haritasının oluşturulması

Havza içi sürdürülebilir toprak kullanımı ve bitkisel ve hayvansal üretim için bütünelşik arazi kullanımı planlamasının yapılması

Yüksek teknoloji gelişmiş sulama yöntemlerinin havzaya uyarlanması ve tarımsal su kullanımının minimize edilmesi

Toprağa ve iklime uyumlu havza ürün deseni planlamasının yapılması (daha sağlıklı ürün, daha az don-dolu vb zarar, uygun toprak-ürün ilişkisi ile daha az ilaç-gübre kullanımı ve gıda sağlığının sağlanması vb.)

Uzaktan algılama teknolojisine dayalı hassas tarım uygulamaları ve pilot bölgede denenmesi

Ekolojik Üretim

Potansiyel organik/iyi tarım alanlarının belirlenmesi ve çevre düzeni/nazım planları ile bütünelştirilmesi

Sertifikasyon işlem ve pazarlama desteği (eğitim programları) sağlanması

Organik ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi (bal, yumurta, ege otları, aromatik-tıbbi değeri olan otlar vb.)

Organik ve iyi tarım üretiminin planlanması ve hayvancılık ile ortaklaşa bütünelşik üretimin sağlanması (çiftlik gübresinin organik yem ya da bitkisel üretim için kullanılması, organik et, süt yumurta vb. hayvansal ürünler için ise organik yem bitkilerinin kullanılması)

İyi tarım ve organik tarım ürünleri ile sağlıklı gıda pazarlarının oluşturulması

Organik entegre et (büyükbaş, küçükbaş, tavukçuluk) tesisleri ve üretimi için kooperatiflerin desteklenmesi

Meraların korunması, geliştirilmesi ve mera hayvancılığının geliştirilmesi, pazar payının artırılmasına yönelik tanıtım (sağlıklı gıda için)

YERLEŞİM YAPISI ve KÜLTÜR

Birbiriyile ve İzmir Anakentiyle Bütünleşen K.Menderes Havzası İlçeleri

Algıda bütünlüğün sağlanması

Havza ilçelerindeki kültürel etkinlikler ve sahip olunan varlıklar, ulaşım sistemi (tren, İZBAN, otobüs, vb.) ve programı hakkında veri tabanı oluşturulması ve paylaşılması

İlçe merkezlerinde ve özellikle kırsal mahallelerde yaşayanların ilçe merkezlerindeki ve Anakente yapılan etkinliklere katılımının sağlanması, gezilerin düzenlenmesi

İzmir'den Havza etkinlikleri, gezileri ve yerel pazarlarına katılımın sağlanması, programın hazırlanması ve kolaylaştırıcı olunması

İzmir'deki semt pazarlarında belli aralıklarla Havza pazarlarının kurulması ve yerel üreticilerin pazara gelmesinin desteklenmesi

Ulaşım bütünlüğün sağlanması

İzmir – Ödemiş tren seferlerinin sayısı ve niteliğinin artırılması, akşam son tren seferini karşılayan ve Kiraz'a giden otobüs seferlerinin konması

Özellikle Tire, Kiraz ve Ödemiş'te köy ve tarla yollarının iyileştirilmesi, köylere giden minibüs hatları sayısının artırılması

Havzada süt toplanan köylerin yollarının öncelikle iyileştirilmesi (örneğin İğdeli-Örencik yolu; Haliller-Sırmılı-Solaklar-Olgunlar-Örencik-Karabolu- Ömürlü yolu)

Torbalı'da İZBAN'ın kenti ikiye bölmese sorununun çözümü için güvenli, engelli erişimine açık, estetik kalitesi yüksek, yeni yaya, taşıt köprüleri, kavşakları, geçitleri yapılmasına dönük projelerin geliştirilmesi ve uygulanması (kentsel tasarım proje yarışmalarının düzenlenmesi)

Yerleşimlerin içinden geçen şehirlerarası karayollarının, kent içi geçişlerinde yarattıkları trafik, çevre kirliliği ve yaya güvenliği sorunlarının çözümüne yönelik projelerin geliştirilmesi (Bayındır, Beydağ, Kiraz, Ödemiş)

Beydağ - Nazilli karayolunun doğal peyzaj kalitesini bozmaksızın iyileştirilmesine yönelik proje geliştirilmesi, seyir terasları oluşturulması

Sağlıklı, Kimlikli, Güvenli ve Sürekli Yaşanan Yerleşmeler

Tarım topraklarını korumak için sağlıklı büyüme stratejileri benimseyen Küçük Menderes Havzası

Yürürlükte olan 1/100 000 ölçekli İzmir - Manisa Çevre Düzeni Plan kararlarının Havzadaki tarım topraklarında tarım dışı kullanım önerilen bölümlerinin (ör. Menderes ve Bayındır) irdelenmesi ve revizyonunun yapılması

1/25 000 ölçekli İl Çevre Düzeni Planının hazırlanması aşamasında, Havza İççelerindeki tarım alanlarının ve seraların korunacak şekilde plan kararlarının geliştirilmesi

Nüfusları artma eğilimine sahip yerleşimlerde, mevcut yerleşik alanların içindeki boşlukların doldurulması biçimiyle, mevcut atıl tesislerin kullanılması biçimiyle (ör. Beydağ Eti bank tesisleri, Ödemiş'teki tekstil fabrikası) veya eskimiş kentsel alanların dönüştürülerek kullanılmasını biçimiyle kentsel gelişiminin sağlanması (ör. Ödemiş girişindeki eski yerleşim alanı)

SYeni hayvan damlarının kesinlikle tarım toprakları üzerinde inşa edilmemesi, mevcutların mümkün olduğunca bir araya toplanarak hijyen koşullarının ve altyapılarının iyileştirilmesi

Altyapı ve kentiçi ulaşım

Engelliler tarafından kullanılan akülü araçlar için, ilçe merkezlerinde akülü şarj istasyonlarının kurulması ve enerji kaynağı olarak güneş pillerinden yararlanılması

Yerleşimlerdeki tüm kamusal alanlara, engelli erişimini olanaklı kılabilecek mekânsal düzenlemelerin yapılması

Tirde bölgesel otopark yapılması (yeri belirlenmiştir), Ödemiş ve diğer ilçe merkezlerinde genel otoparkların yapılması

İlçe merkezlerinde yol, su, kanalizasyon sistemi arzularında hızlı hizmet verebilecek teknik destek birimlerinin oluşturulması

Yerleşimlerin içinden geçen dere yataklarının ısılahı ve çevre düzenlemelerinin yapılması, üzerleri kapatılmadan dinlenme ve spor alanı olarak düzenlenmesi, mevcut kötü durumda olan yaya ve taşıt köprülerinin iyileştirilmesini yapılması

Beydağ, Beyköy Mahallesi'ndeki Çarşıbaşı Deresi ve Beyköy Şelalesi çevresinin piknik ve dinlenme alanı olarak düzenlenmesi

Yaban hayatını sürdürülebilmesi için İZBAN, otoyol ve demiryolu hatlarında peyzaj köprülerinin yapılması

İzmir-Aydın Otoyolu'ndan Torbalı Organize Sanayi Bölgesi ve Metropolis Antik Kenti'ne kolay ulaşımı sağlamak amacıyla yeni bir kavşak yapılması

Kolay ulaşılabilen, yer seçim ölçütlerine uygun, iyi tasarlanmış mezarlık alanlarının oluşturulması

YERLEŞİM YAPISI ve KÜLTÜR

YERLEŞİM YAPISI ve KÜLTÜR

Süreklili Yaşam

Sağlıklı, Kimlikli, Güvenli ve Sürekli Yaşanan Yerleşmeler

- Özellikle Bayındır, Beydağ ve Kiraz İlçelerinde, çalışan yerde yaşamayı çekici kılabacak nitelikli, ödenebilir konut (orta ve alt gelir düzeyine sahip aileler için) üretiminin gerçekleştirilmesi
- Özellikle; Bayındır, Beydağ ve Kiraz İlçe merkezlerinde nitelikli anaokulları, ilköğretim ve orta öğretim okulları, sosyal kültürel tesisler, restoranlar yapılması, sağlık tesislerinin iyileştirilmesi
- Bayındırda nitelikli öğrenci yurtları ve öğrenci evlerinin yapılması
- Kıyı şehirlerimiz arasında deniz ulaşımını sağlayacak ve geçişte var olan (Akdeniz, Karadeniz Gemileri vb.) gemi yolculuklarının İzmir merkezli olarak yeniden düzenlenmesi
- Taşınmaz eğitim yapılan kırsal mahallelerde, öğrencilerin servislerini bekleyebilecekleri, korumalı servis duraklarının yapılması
- Artık eskimiş olan, Beydağ'ın imar planlarının, yeni halihazır harita ile birlikte, İlçe merkezinin gereksinimlerini göz önüne alarak ve katılımcı bir süreçte yenilenmesi
- Kırsal mahallelerde/köylerde yolların, su ve kanalizasyon altyapısının iyileştirilmesi
- Çok uzak mesafeden taşınmaz eğitimle ilköğretim okullarına giden çocuklar için daha yakındaki köylerde mevcut okullarının iyileştirilerek açılması ve İlçe merkezlerinde orta öğretimde okuyan çocuklar için Belediyeler ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı güvenli yurtların yapılması
- Atıl kalan köy okullarının, veya başka mevcut/yeni bir yapının; bilgi paylaşım, ortak karar alınan, ortak etkinlik yapılan, eğitim ve sağlık hizmetlerinin alındığı, kolektif yaşam merkezi olan "çığdaş köy odaları"na dönüştürülmesi (özellikle nüfusu büyük köylerde uzaktan eğitim gibi teknik donatıların da eklenmesi ve yeterli sayıda çocuk varsa anaokulu olarak da kullanılması); açık kanalizasyon kanallarının üzerinin kapatılması
- İlçe Belediyesi'ne veya diğer kurumlara devredilmiş olan köy kahvelerini, köy odalarını köylünün yeniden kullanmasını sağlayacak idari düzenlemelerin yapılması (örneğin Kiraz İlçesi, Hisarköy köy kahvesi ve köy odası)
- Köylere giden hekimlerin muayene için kullanabilecekleri 'sağlık odaları'nın yapılması (örneğin Tire-Çukurköy)
- Merkez köy niteliğinde olabilecek bazı köylerin belirlenmesi, bu köylerde internet kafe, kütüphane, sağlık tesisi, üretim atölyesi ve soguk hava depoları, çocuk bahçesi, spor alanı vb. tesislerin yapılması ve bu köylere ESHOT seferlerinin de düzenlenmesi
- Kırsal mahallelere hizmet verebilecek, gezici kütüphanelerin düzenlenmesi
- Köylerde mevcut boş yapıların veya eski köy okullarının, kadınlar için üretim atölyelerine (reçel, sabun yapımı vb.) ve eğitim mekanlarına dönüştürülmesi
- Dağ köylerinde dil okullarının (matematik köyü gibi) açılması
- Özellikle Menderes'te başboş köpeklerin bakımı için yerel derneklerle işbirliği yapılarak sağlıklı hayvan barınakları ve hayvan hastanelerinin yapılması, düzenli hayvan mezarlıklarının oluşturulması
- Mevsimlik ve göçmen işçiler için sağlıklı ve güvenli barınma alanlarının yapılması
- Torbalı'daki Suriyeli mültecilerin çocuklarının eğitimi, yetişkinlerin mesleki ve dil eğitimlerinin ve uyum çalışmalarının yapılması
- Vatandaşlara ve mültecilere e-devlet kullanımını, internet kullanımını, özgeçmiş hazırlama vb. konularda eğitimlerin verilmesi
- Bayındır İlçesindeki Marmariç Ekolojik Yerleşimi gibi yeni kırsal yerleşimlerin gelişiminin yapı ruhsatları alabilecekleri şekilde fiziki gelişmelerinin yönlendirilmesi, "yeni köylülerin" boşalmış köylere, köy evlerine yerleşiminin desteklenmesi

YERLEŞİM YAPISI ve KÜLTÜR

Sosyal ve kültürel servisler, spor tesisleri

Farklı dini inançlara ve ritüellere sahip insanların yaşadığı yerleşimlerde, cemevi benzeri ibadet ve toplanma mekanlarının düzenlenmesi, var olanların iyileştirilmesi

Özellikle kırsal mahallelerde yalnız yaşayan yaşlılara evde sağlık, temizlik vb. hizmetlerin sunulmasına dönük düzenlemeler yapılması, ilçe merkezlerinde bakım evleri ve geriatri merkezlerinin yapılması

Kimsezsiz çocuklar için bakım evleri ve kadın sığınma evlerinin yapılması

Gençlik rehberlik ve rehabilitasyon merkezleri ve açık/kapalı spor alanlarının yapılması

Ödül almış olan Tire Devlet Hastanesi'nin, "Sağlık Kampüsü" ne dönüştürülerek, sağlık turizmüne kazandırılması

Tire'de Güne Dağı eteklerinde yamaç paraşütü sporcularına hizmet verecek tesisler yapılması

Tire'de sporcuların kamp yapabilecekleri büyük oteller ve antrenman tesisleri ve Ödemiş'te yeni bir stadyum ve futbol/spor sahalarının yapılması

Tire, Ödemiş vb. yerleşimlerin kent merkezlerinde ve Selçuk, Menderes sahillerinde nitelikli genel tuvaletlerin yapılması

Engellilere dönük atölyeler ve tarımsal üretim işlikleri (el ürünleri ve tarımsal ürün işleme) ve bakım merkezlerinin ilçe merkezlerinde yapılması

Bozdağ kayak merkezinin canlandırılması, Gölcük Gölü'nün çevre düzenlenmesinin yapılması, gölün ıslahı ve otelin açılması

Bayındır, Ergenli Ilıca Mevkinde yer alan ve alacak olan konaklama tesisi, mesire yeri, kafe, restoran vb. tesisleri içeren bir kentsel tasarım projesi, altyapı ve çevre düzenlenmesinin yapılması

Torbalı'da daha büyük ve modern bir pazar yerinin yapılması

Torbalı'da Yeniköy-Ahmetler arasında mülkiyeti Belediye'ye ait alanda spor kompleksi, futbol sahası ve mesire yeri yapılması

Bayındır Alanı ve Çınardır'daki yaylalarda var olan ikinci konut niteliğindeki konutların geliştirilmesi ve yayla turizmüne kazandırılması

Bayındır Merkez-Bayındır Tepe arasında ve Gölcük (Ödemiş) teleferik yapılması

Menderes'teki hobi bahçelerinin yeniden canlandırılması

Tire'de keçeci, nalıncı, urgancı vb. alanlarda eğitim verilmesi, üretimin sürdürülmesi ve pazarlanmasında kolaylaştırıcı olunması

YERLEŞİM YAPISI ve KÜLTÜR

Sağlıklı, Kimlikli, Güvenli ve Sürekli Yaşanan Yerleşmeler

Yerel temsil ve işbirliği

Küçük Menderes Havzasında yer alan Belediyeler ve Valilik arasında fiziki planlama ve Havzanın yönetimi konusunda işbirliğinin güçlendirilmesi

Önemli kentsel ve arkeolojik sit alanlarının bulunduğu yerleşimlerin fiziki planlarının katılım süreçleriyle ve bütüncül olarak revizyonlarının yapılması, konaklama, gezi ve yürüyüş alanları ve alışveriş mekanlarının çevre kalitesinin iyileştirilmesine yönelik projelerin hazırlanması (ör: Bergama ve Kınık ilçe mrk.)

Küçük Menderes Havzası Belediyeler Birliği canlandırılarak, ilçeler arası işbirliğinin ortak çalıştaylar, seminerler ve ortak projeler geliştirilerek güçlendirilmesi

Doğal ve kültürel varlıklara duyarlı sivil toplum örgütleri ile Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi

Kimlikli yaşam çevreleri

İlçe Belediyelerinde; Üniversitelerin ilgili bölümlerinin ve meslek odalarının temsilcileri ve yerelde yapı tasarlayan ve üretin mimar ve mühendislerin temsilcilerinden oluşan, sanat ve estetik kurullarının oluşturulması

İlçe Belediyesinin yürütüldüğünde yerel halkın katılımı süreçleri ile, çevre ve insan sağlığını gözeterek şekilde, yerel ve/veya yeniden kullanılabilir malzeme ile yapılan, enerji etkin sürdürülebilir yapı tasarımını içeren, ilçe estetik kurulunun denetiminde, herkes tarafından çok kolay anlaşılabilir ve görsel malzemelerle desteklenmiş kentsel ve kırsal tasarım rehberlerinin hazırlanması

Menderes Görecedeki boncuk ocaklarının açılması, eğitiminin yapılması, pazarlama olanaklarının geliştirilmesi ve satış birimlerinin yapılması

Karakuyun Yaylasındaki 37 tescilli taş evin restorasyonunun yapılması ve turizme kazandırılması

İlçe merkezlerinde kaldırımların esnaf tarafından dışarıya mal çıkarılarak daraltılmasının ve yayalara rahatsızlık verilmesinin önlenmesine yönelik düzenleme eğitim ve denetimlerin oluşturulması

Afet risklerinin azaltılması

Yerleşmelerde afet riski taşıyan yapıların belirlenmesi, güçlendirilmesi veya yenilenmesi

Özellikle yoğun yerleşim alanlarında (ilçe merkezlerinde) fiziki planlamaya esas oluşturacak jeolojik - jeoteknik etütlerin yapılması ve afet sonrası lojistik destek mekanlarının ve toplanma alanlarının hazırlanması

Kültürel Mirasıyla Gelişen K.Menderes Havzası

Kültürel mirasın ayrıntılı tespiti ve değerlendirilmesi

Kültürel miras envanter çalışması; yüzey taraması yapılarak taşınmaz kültür varlıklarının tespit edilmesi, koruma stratejilerinin ortaya çıkarılması, kültür mirasının önem derecesinin sıralanması, yapı stoğu, kültürel peyzaj alanları, antik yerleşimler ve köyler de dahil olarak tespiti; pilot / odak uygulama alanlarının belirlenmesi

Tiredeki arkeolojik sit alanlarının (7 adet) kazılarak açık hava müzesi haline getirilmesi
Tirede, Tire Kültür Derneği tarafından hazırlanmış olan, yaklaşık 400 yapının (1981 tescilli, diğerleri de tescilsiz değer nitelikte), envanter çalışmasının İngilizce/Türkçe olarak kitap haline getirilmesi

Tire'nin UNESCO Dünya Kültür Mirası'na başvuru sürecinde destek sağlanması ve kolaylaştırıcı olunması

Ödemiş, Tire, Birgi, Selçuk yerleşimlerinde İngilizce-Türkçe kent rehberlerinin hazırlanması

Çocuklar ve yetişkinler için kültürel değerlerin varlığına, korunmasına yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması

Selçuk'ta 2006-2015 yılları arasında 150 kişi ile görüşülerek yapılmış olan yerel tarih çalışmalarının belgesel ve kitap haline getirilmesi, toplumsal paylaşılması

Havza ilçelerinde sözlü tarih çalışmalarının desteklenmesi, bilgi ve deneyim paylaşımının sağlanması (örneğin Selçuk Sözlü Tarih Çalışması)

Restorasyon ve yeniden işlevlendirme

Terkedilmiş köylerin canlandırılmasına ilişkin çalışmalar ve alternatif proje sürecinin başlatılması (Lübbey vd.)

Tarihi binaların restorasyonu ve yeniden işlevlendirilme çalışmaları için özel sektöre teşvik verilmesi ve özendirilmesi (sanat merkezi, butik otel, vd.)

Restorasyon projelerinin elde edilmesi ve imalat aşamasında çalışacak teknik elemanların ve yapı ustalarının eğitime yönelik, Kültür ve Turizm Bakanlığı normlarına da uygun olan "restorasyon rehberi" hazırlanması (tarihi yapıların bahçelerinin de yapının kimliğine uygun olarak düzenlenmesinin rehberde yer almasının sağlanması)

İlçe Belediyelerinde, Koruma Bölge Kurullarında, yapı denetim firmalarında ve mimari bürolarda çalışan mimar ve mühendislere, nitelikli yapı üretimi ve restorasyonu konularında, "kapasite geliştirme" eğitimlerinin verilmesi

Envanter çalışması sonucu belirlenmiş olan, çok önemli ve öncelikli yapıların Büyükşehir ve İlçe Belediyelerince kamulaştırılıp veya yerel girişimcilere restorasyonlarının ve yeniden işlevlendirilme çalışmalarının yapılması

Bayındır İlçe merkezinde yer alan Başar Han, Papaz Evi gibi yapıların restorasyonunu yapılarak tasarım atölyesi vb. etkinliklerin yapılacağı ortamların oluşturulması

Beydağ Kalesi'nin kazı alanının kontrol altına alınması, tamamlanması ve restorasyonunun yapılarak ziyarete açılması

Hisar köyü Kalesi'nin temizlenmesi ve restorasyonunun yapılarak ziyarete açılması

Menderes, Deliömerli Kırval Mahallesi'nde yer alan 'Roma Hamamı'nın restorasyonu ve çevre düzenlemesinin yapılarak ziyarete açılması

Havzada yer alan Cumhuriyet döneminde inşa edilmiş tescilli veya tescilsiz tipik yapı stoğunun korunması ve boş olanların yeniden işlevlendirilmesi

Kent belleği ve bilgi sisteminin oluşturulması

Kentsel ve kırsal yerleşimlerdeki kültür varlıkları ve doğal yapıya ilişkin coğrafi envanterin (veri tabanı) oluşturulması

Öğrencilerin yerel kültür bilincinin geliştirilmesine yönelik MEB Onaylı ders müfredatının geliştirilmesi

Yerleşimlerde tescillenmiş veya tescil edilme potansiyeli olan yapı ve alan bilgilerinin ve restorasyonu yapılmış yapıların Kent Bilgi Sistemine / İzmir Kent Rehberine girilmesi ve tanıtımının yapılması

Yerel halkın en azından belli gün ve haftalarda, kendi ilçelerindeki müzeleri ve kültürel alanları ücretsiz gezimlerini olanaklı kılan düzenlemelerin yapılması, "hemşehri kartı" uygulamasının başlatılması

Yalnız yaşayan veya yoksul-yaşlı ailelerin yaşadığı evlerin bakım, tutum, onarım ve temizliğinin yapılması konusunda bilgi ve hizmet sisteminin kurulması

Müzelerin yapılması ve İzmir'de "müze bilgi ağı" kurulması

Selçuk, Tire, Ödemiş, Birgi'de "ziyaretçi bilgilendirme merkezleri"nin açılması

İzmir ilindeki tüm müzelerin birbirine bağlı olarak, sergiledikleri eserleri ve etkinliklerini paylaşacakları bir "müze bilgi ağı"nın kurulması ve sürekli olarak güncel tutulması

YERLEŞİM YAPISI ve KÜLTÜR

TURİZM

Turizm Altyapısını Geliştiren K.Menderes Havzası

Selçuk - Efes turist potansiyelinin Havzanın iç kısımlarına aktarılması

Havzaya yönelik alternatif tur programlarının oluşturulması (kültür turu, doğa turu, inanç turu, gastronomi turu vb.)

Efes'e gelen yabancı turistlerin gezi programlarına geceleme turlarının dahil edilmesi

Izmir, Kuşadası ve yakın çevrede faaliyet gösteren seyahat acentelerinin toplumun farklı kesimlerine hitap eden uygun fiyatlı turlar düzenlemek üzere desteklenmesi

Fiziki altyapının iyileştirilmesi

Günübirlik algısını değiştirecek yöreye uygun (pansiyonculuk vb.) konaklama olanaklarının geliştirilmesi, yerel halkın teşvik edilmesi için iyi uygulama örneklerinin tanıtılması (Özellikle Birgi)

Turistik alanlarda fiziki altyapının iyileştirilmesi (dere yatağı ıslahı, tuvalet vb. gereksinimlerin giderilmesi, özellikle antik kentlerde tuvalet gibi sorunların teknik olarak çözümü, mevcutların iyileştirilmesi -akıllı Tuvaletler)

Turistik ürünlere ulaşımın/erişimin kolaylaştırılması, özellikle toplu taşıma olanaklarının iyileştirilmesi

Turistik yerleşimlerde (özellikle Birgi'de) düzensiz parklanma sorununun önüne geçilebilmesi için ring sisteminin/depo otoparkların oluşturulması

Kent merkezleri ile turistik alanlar arasında bisiklet gibi sürdürülebilir ulaşım seçeneklerinin geliştirilmesi (Örn: Selçuk merkez ve Pamucak sahil)

Şirince, Keçi Kalesi ve Belevi'yi birbirine bağlayacak teleferik, funiküler ve İZBAN entegrasyonunun kurulması

Gölcük Gölü çevresi rekreasyon projesinin (yürüme yerleri, bisiklet parkurları, su sporları, gondol turları vb.) hazırlanması ve uygulanması

Finansal altyapının geliştirilmesi

Özellikle kadın ve gençlerin gelir getirici turizm faaliyetlerine aktif katılımının desteklenmesi

Sosyal sorumluluk projelerinin turizm altyapısının çözümüne yönelik olarak planlanması

Sektörün rekabetçiliğini sağlayacak program ve projelerden yararlanabilmek için bölgesel, ulusal ve uluslararası fon kaynaklarının takip edilmesi, bu kapsamda üniversitelerle işbirliğinin en üst düzeyde tutulması

Kurumsal altyapının geliştirilmesi

Özellikle kadın ve gençlerin gelir getirici turizm faaliyetlerine aktif katılımının desteklenmesi

Yerel turizm eylem gruplarının oluşturulması (Ör: Özgür Rehberler Projesi -gönüllülerden)

Yerel halkın turizm gelirlerinden yararlanabilmesine yönelik altyapının oluşturulması

TURİZM

Turizm Altyapısını Geliştiren K.Menderes Havzası

Doğal ve kültürel zenginliklerin tanıtılması (broşür, reklam filmi vb.) ve önemli turizm değerlerine ilişkin görsel ve yazılı materyallerin hazırlanması

Tanıtım altyapısının geliştirilmesi

- Tren güzergahlarında ekranlar vasıtasıyla alternatif alanların, güzergahların ve ürünlerin tanıtımının yapılması
- İnsanların kolay erişilebileceği noktalara tanıtıma yönelik materyallerin konulması (cep haritası/kıtapçığı vb.) (İZTAV işbirliği ile)
- Havzanın turistik değerlerinin tanıtımına yönelik mobil/web uygulamalarının geliştirilmesi
- Turizme yönelik çok dilli izmir (ör: visitizmir.org) ve Küçük Menderes Havzası portalının geliştirilmesi
- Son dakika (Last minute) yolcularımıza hakkında bilgi alabilecekleri ofisler oluşturulması ve bu ofislerde Havza tanıtımı yapılması
- Havzaya yönelik mistik romanların/ popüler yayımların hazırlanması
- Tire ve diğer ilçelerde kent içi ve kent dışı kültürel ve doğal değerleri içeren yürüyüş rotalarının belirlenmesi ve tanıtım broşürlerinin hazırlanması ve web sitesinde duyurulması

Yerel hizmet sektörünün eğitimi

- Turizm sektöründe çalışanların nicelik, nitelik olarak artırılması ve sektörde çalışanların bilinçlenmesine yönelik eğitim programlarının oluşturulması
- Yerel halktan turizm sektöründe çalışmak için istekli olanlara hizmet ve kalite eğitimlerinin düzenlenmesi
- Havza hakkında turizm farkındalığının artırılması ve 'sonumlu turizm' yaklaşımının geliştirilmesi
- Doğal alanların tanıtımı için "Doğa Rehberleri"nin yetiştirilmesine yönelik eğitim programlarının oluşturulması
- Yerel halkta turizm alanında girişimcilik, proje yazma ve yönetim eğitimlerinin verilmesi
- Turizm altyapı eksikliklerinin belirlenebilmesi için ziyaretçi görüşlerinin alınması ve bu kapsamda özellikle sosyal medya yorumlarının izlenmesi

Yöresel değerlerin farklılaşan/değer yaratan turizm ürünlerine dönüştürülmesi

- Kaybolan mesleklerin (kalaycılık, semercilik, keçecilik gibi) yeniden canlandırılması ve el sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilerek turistik ürüne dönüştürülmesi
- Taki, magnet, resim, kupa, giysi vb. kültürel tematik değerleri yanıtıma yönelik turistik eşya tasarımı ve üretim atölyelerinin ve satış birimlerinin kurulması
- Turistik ürünlerin geliştirilme/tasarlanma aşamalarında dünya turizm eğilimlerinin takip edilmesi
- Havzada üretilen ürünlerin çeşitlendirilerek turistik ürüne dönüştürülmesi (örn. farklı aromalarla süt ve süt ürünlerinin çeşitlendirilmesi, kuru sebze ve meyveler)
- Turistik ürünlerin (özellikle yeme-içme) denetimlerinin yapılması, sürekliliğinin sağlanması
- Aile içi işletmelerin desteklenmesiyle yerel kültür farklılıklarının korunması/öne çıkarılması
- Turistik değerleri cazibe merkezi haline getirebilmek için turistik hikayelerin oluşturulması

TURİZM

Alternatif Turizm Türleri ile Çeşitlenen K. Menderes Havzası

Ekoturizm-Doğa Turizmi -Kırsal Turizm - Sağlıklı Yaşam Turizmi

Havzanın doğal zenginliklerine (Jeolojik zenginlikler, doğal bitki örtüsü, sahil, plaj ve koylar, yaylalar, dağlar, vadiler, ovalar, şelale, göl, gölet ve barajlar vb.) ilişkin turizm envanter çalışmasının yapılması

Günübirlik turizme uygun doğal bölgelerin (Ayrancılar, Kaletepe, Kuşçuburun, Arap Pınarı mesire alanları vb.) altyapılarının geliştirilmesi ve işletme planlarının hazırlanması

Bayındır'da Çiçek Müzesinin (Arboretum) oluşturulması

Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması (ör: Keçi kalesi yamaçlarındaki fay kırığının dağ turizmine kazandırılması)

Yamaç paraşütü sahalarının belirlenmesi (Ödemiş-Bozdağ, Beydağ - Karlık Mevkii, Tire- Güme Dağı Etekleri, Kiraz - Bekçi Tepesi, Bayındır vb.) ve altyapı çalışmalarının yapılması

Doğa yürüyüşü yapanların tercih ettikleri Menderes'teki ormanların doğa yürüyüş yollarının temizliğinin yapılması, moloz dökümünün engellenmesi

Menderes'te Tahtalı Barajı Koruma Alanlarında, bisiklet, safari, ATM ve at gezi parkurlarının belirlenmesi ve yürüme parkurlarının oluşturulması

Yayla ve dağ turizmine yönelik altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı (Ovacık, Alankıy, Çınardibi ve Karakuyun Yaylaları, Bozdağ vb.)

Karadan ve denizden yeni turizm destinasyonlarının oluşturulması (Selçuk-Teos-Foça yelkenli/gemi turları vb.) / Tematik güzergahların oluşturulması ve altyapısının (yeme-içme, konaklama, işaretleme, tuvalat vb.) geliştirilmesi (Sart efes antik yolu, doğa sporları güzergahı vb.) ve ulusal ve uluslararası rota kitaplarına dahil edilmesi (Yerel değil bölgesel düşünülmesi -7 kıtise turu - İzmir, Aydın, Manisa ve Denizli gibi) (Artemis yolu (düzenli yürünen bir yol)

Bayındır ve Kiraz'da "sağlıklı yaşam" turizminin geliştirilmesi ve diğer doğal-kültürel değerler ile bütünleşmesinin sağlanması (Dereköy yakınındaki terk edilmiş köy bu kapsamda kullanılabilir) (Dağ Tekke Suyunun sağlıklı yaşam turizmi kapsamında kullanılabilirliğinin araştırılması) (Dereköy ve Ergenli kaplıcaları, Delilömerli jeotermal sahası vb.)

Kuş gözlemi (Gebekirse Gölü, Belevi Gölü, Eleman Bataklığı vb.), endemik bitki gözlemi (Bozdağlar vb), fotosafarı gibi alternatif turizm çeşitlerinin gelişimine yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi

Etkinlik Turizmi

Turistik hafızanın oluşturulabilmesi için "5 Duyu"ya hitap eden (five sense making) yerler ve organizasyonlar oluşturulması (Birgi'de ıhlamur kokusu, çay bardağında türk kahvesi, tematik bahçeler)

Garden Tourism / çiçek sergilerinin turistik değer haline getirilmesi / profesyonelleşmesi

Yapımına 1858 yılında başlanan eski İzmir-Aydın demiryolunu endüstriyel miras rotası olarak kullanarak Selçuk-Çamlık arasında nostaljik kara tren çalıştırılması (TCDD'nin yeni güzergah projesine uygun olarak, eski güzergahın turistik amaçla kullanılması)

Turizmin canlandırılması için festivaller, kamp, karavan alanları, pazarlar vb. ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi (Kamp-karavan Bozdağ ve Gölçük'te) (Bayındır Çiçek Festivali, Ödemiş Süs Bitkileri Fuarı vb.) (Torball Rumeli Balkan Göçmenleri Festivali)

TURİZM

Alternatif Turizm Türleri ile Çeşitlenen K. Menderes Havzası

İnanç Turizmi ile Öne Çıkan K.Menderes Havzası

Havzada mevcut olan inanç turizmi faaliyetlerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi (Birgi, Meryemana, Efes, Klaros, St. Jean Kilisesi, İbn-i Melek vb.)

Rehberlerin inanç turizmi konusunda gelişimine yönelik eğitim programlarının (özellikle yüksek lisans programı) açılması

Farklı dinlerin önemli günlerine özel etkinlik programlarının oluşturulması ve etkin tanıtımının yapılması (Noel Konserleri vb.)

Vatikan gibi ilgili kurumlarla iletişim kurularak inanç turizmi faaliyetlerinde görev alabilecek uzmanların yetiştirilmesi

İnanç Turizmi konusunda öneme sahip olan ancak tanınmayan yapıların tanıtılması (St. Paul Kilisesi vb.)

Kültür Turizmi

Tarihi mekanların restorasyonu ve korunması, yeniden işlevlendirme yoluyla farklı toplumsal amaçlarla (sanat, spor vb.) kullanımının sağlanarak yaşayan mekanlar haline getirilmesi (Kiraz Karakuyun yaylasındaki taş evler)

Tematik köylerin oluşturulması (Efe Kültürü-Lübbey Köyü / Cırpı Köyü vb.)

Efes'in su yollarının turizme kazandırılması

Havzanın kapsamlı tarihi ve kültürel turizm envanteri hazırlanması

Özellikle Tire merkez, Birgi, Bademli gibi kentsel kültürel değerlere sahip alanların tanıtımının yapılması ve kültür turları düzenlenmesi

Artemis Tapınağı'nın simülasyonunun yapılması ayrıca Efesi üç boyutlu canlandırma ve çok dilli tanıtım uygulamalarının geliştirilerek engelliler için "audiodiologue" projesinin hazırlanması

Havzada çıkarılan eserlerin yerelde sergilenebilmesi için yeni müzelerin yapılması (ör: Metropolis, Torbalı)

Kiraz kalesinin restorasyonu, içindeki özel mülkiyet sorununun çözülmesi ve etkinliklerin buraya yönlendirilmesi

Gastronomi Turizmi

Gastronomi turizmi kapsamında yöreye özgü yiyeceklerin tanıtımı için tarihini/öyküsünü anlatan bir sistem geliştirilmesi

Yörenin yeme-içme kültürünün tanıtımında önemli rol oynayabilecek "Gürme Turizmi"nin geliştirilmesi

Yöresel yiyecek-içecek sunan küçük işletmelere teşvikler sağlanması

Havzanın yöresel yemek çeşitliliğini yansıttacak ulusal/uluslararası ağırla bağlı atölyeleri kurulmasının teşvik edilmesi ve mevcut restoranları entegre ederek niteliği açısından iyileştirilmesi

Yabancı seyahat acenteleri ve gurmeler için Havzanın tanıtımına yönelik turlar düzenlenmesi

Çevre, Enerji ve Su Kaynakları

Su Kaynaklarını Etkin Kullanan K.Menderes Havzası

Su Kaynaklarının Araştırılması, Planlanması ve Yönetimi

- Küçük Menderes Havzasının su kaynaklarının bütüncül kullanılmasına yönelik araştırmaların yapılması
- Yeraltı suyu kaynakların korunması ve geliştirilmesine yönelik planlamaların yapılması
- Yeraltı ve yüzeysel su kaynakları ilişkisine bu kaynakların etkin kullanımına yönelik eğitim ve çalışmaların yapılması
- Küçük Menderes Nehri'nin hidrolojik ve hidrolojik rejiminin ıslahı ve yatak genişletilmesi ile ilgili çalışmaların yapılması
- Su kaynaklarını kirletme potansiyeli bulunan doğal kirleticilerin araştırılması
- Hayvancılıkta su tüketiminin incelenmesi ve verimli su tüketimine yönelik çalışmaların yapılması
- Sanayide su kullanımını planlaması ve aşırı su tüketimi olan sanayi yatırımlarını izleme/denetleme çalışmaları yapılması
- Küçük Menderes Havza Kurulu ile İZSU havza koordinasyon kurulu işbirliğinin sağlanması
- Damlama sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması
- Küçük Menderes nehri boyunca miktar ve kalite odaklı sürekli izleme ağı kurulması
- Yeraltı suyunun beslenmesi amacıyla yeraltı barajlarının yapılması
- Deniz suyundan tatlı su eldesi (Pamucak-Selçuk)
- Göllerin çok fonksiyonlu kullanımına ilişkin çalışmaların yapılması

Çevre Problemleri ve Giderimi

Küçük Menderes Nehri kirliliğinin tam karakterizasyonunun yapılması

- Tarımsal (bitkisel ve hayvansal üretim) kaynaklı kirliticilerin giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması
- Evsel ve endüstriyel katı atıkların giderimine yönelik planların yapılması
- Havzadaki kirlilik yüklerine ait bir envanter çalışmasının yapılması
- Havzadaki tüm büyük yerleşimlerin atıksu arıtma tesislerinin devreye alınması ve kirlitici deşarjının minimizasyonunun sağlanması
- Küçük yerleşimler için ortak atıksu arıtma tesislerinin kurulması
- Arıtılmış atıksuların yeniden kullanımına dönük projelerin geliştirilmesi
- Kuyularda aşırı çekimin minimize edilmesine yönelik çalışmaların yapılması

Yenilenebilir Kaynakları ile Etkin K.Menderes Havzası

Yenilenebilir Enerji Kaynakların Geliştirilmesi

- Jeotermal kaynakların sağlık ve termal turizm için geliştirilmesi (Bayındır) ev ısıtması için kullanılması (Menderes)
- Rüzgar, güneş, biyokütle enerjilerinin etkin ve entegre kullanımının sağlanması
- Baraj ve göl alanları üzerinde pilot ölçekte yüzer güneş enerjisi sistemlerinin kurulması
- Ekolojik su ve atık arıtımı veya bertarafı gibi enerji odaklı projelerin uygulanması
- Güneş panelleri kurulması (Çatı büyüklüğü belli büyüklükte olan binalarda fotovoltaik panel kurulması (meclis kararı ve plan notları ile); tip fizibilite çalışması; güneşlenme haritası; yapı statik hesabı)

Çevre, Enerji ve Su Kaynakları

Çevre Sorunları Yönetimini Kurumlaştıran K.Menderes Havzası

Kirillik kaynaklarını izleme, denetim ve önlem alma

Kirillik sorunlarına yönelik olarak etaplama ve önceliklendirme (öncelik evsel atıklarda olmalı)

Kirillik yüklerinin belirlenerek alıcı ortam odaklı planlanması

Havzadaki tüm büyük yerleşimlerin atıksu arıtma tesislerinin devreye alınması ve netre kirletici deşarjının en aza indirilmesi

Sanayi kaynaklı atıklar için Çevre II Md. ile koordineli çalışmalar yapılmalı

Küçük yerleşimler için ortak atıksu arıtma tesislerinin kurulması (yapay sulak alanlar veya konvansiyonel tesisler)

Artılmış atıksuların yeniden kullanımına dönük projelerin geliştirilmesi

Turizm tesislerinde artılmış deniz suyu kullanımının teşvik edilmesi ve teknoloji transferi-geliştirme

Zirai atıkları katma değere dönüştürücü projelerin (enerji, kompost, biyokömür vb.) üretilmesi

Beydağ – Ödemiş – Kiraz düzenli çöp deponi alanının yapılması

Havzadaki tüm küçük yerleşimlerin (ör: Beydağ, Ahmetbeyli, Özbey, Yeniköy, Subaşı, Gölcük vd.) kanalizasyon şebekelerinin ve atıksu bertarafına dönük tesislerin kurulması

Gölcük-Ödemiş turizm bölgesinin altyapı ihtiyacının giderilmesi ve göle atıksu girişinin engellenmesi

Havzadaki tüm sanayi tesislerinde katı atık depolama ve arıtma tesislerinin yapılması ve etkin arıtma yapıldığı sıklıkla bir biçimde denetlenmesi

Yerleşim alanlarında çöpün ayrıştırılarak toplanması ve depolanmasına yönelik projeler ve çöp aktarma istasyonlarının yapılması

Ödemiş'te hava kirillığının önlenmesi için doğal gaz sistemine geçişin hızlandırılması

Doğa ve çevre bilincinin aşlanması için halk katımlı bio-blitz (tür-say) gibi vatandaş bilim etkinliklerinin yapılması

Entegre Havza Planlama ve Yönetimi uygulayan K.Menderes Havzası

Planlama ve Yönetim Altyapısı

Havza bazı mekansal veritabanı hazırlanması (arazi çalışması, arazi ekibi ve eğitimi, analiz-envanter çalışması donanımı, finansman, üniversite işbirliği, hukuki, idari ve teknik altyapının oluşturulması vd.)

Yeşil altyapı sistemi envanter, analiz ve planlama çalışması (havza ve yerel ölçekte) yürütülmesi

Havza – İlçe ölçeğinde üretilen planlama ve yönetim çalışmalarının bir araya getirilerek ve uyumlandırarak havza ölçeğinde planlama ve yönetim belgesi hazırlanması

Permakültür konusunda (havza ve yerel ölçekte) bilinçlenme, eğitim ve uygulama çalışmaları yürütülmesi

İklim Değişikliği etkilerine dirençli K.Menderes Havzası

Havza Ölçeğinde Küresel İklim Değişikliği Etkilerinin Kısa-Orta-Uzun Vadede Çalışılması

Küçük Menderes Havzası İklim Modeli Geliştirilmesi

İklim değişikliği etkilerine karşı önlemler: en aza indirme (mitigasyon), uyum (adaptasyon), dirençlilik (rezilyans) geliştirilmesi

Tarım – su – sanayi – turizm – ormancılık sektörlerinde iklim değişikliği performansı ve risklerinin kullanılması

Geçmişe yönelik iklim ve geleceğe dönük projeksiyon (tarımsal ürün deseni gibi) araştırması yapılması

Flora ve fauna izleme çalışması yapılması

Barajlarda iklim değişikliği etkisinin çalışılması

Tarım Dayalı Sanayi ve Dikey Entegrasyonu sağlayan K.Menderes Havzası

Yan sanayi dallarının geliştirilmesi

Tarım ekipman ve makineleri üzerine sanayi bölgeleri oluşturulması

Besi zincirliği (Beydağ), kurutma, şıeleme tesisleri, buzhane, soğuk hava depoları, yükleme tesisleri, yem fabrikaları gibi tesislerin geliştirilmesi

Geniş ölçekli tarımsal sanayi ve altyapıların desteklenmesi

Arazi bütünleştirme ve geniş ölçekli tarım-sanayi konusunda desteklerin sağlanması

Entegre, et ve süt ürünleri tesislerinin desteklenmesi

Markalaşmanın sağlanması

Kooperatifleşme ve markalaşmanın geri ödemesiz kredi ve eğitimlerle desteklenmesi

Marka tescil, patent, ambalajlama, logo tasarımı gibi kurumsallaşma adımlarının desteklenmesi

Hayvancılıkta markalaşan, pazarlama ve yüksek kalitenin sağlandığı K.Menderes Havzası

Yönetim - organizasyon etkinliğinin sağlanması

Entegre ve büyük ölçekte üretim yapacak çok katılımcı olan kooperatiflere her türlü kira, arazi, kredi desteğinin sağlanması

Stratejileri yürütebilecek etkin bir üst icra kurulunun oluşturulması

Hayvancılık ve çiçekçilik üzerine bir borsa kurulması

Stratejileri yürütebilecek etkin bir üst icra kurulunun oluşturulması

Hayvancılıkta permakültür oluşumlarının desteklenmesi, havza ve yere ölçekte bilinçlenme, eğitim ve uygulama çalışmaları yürütülmesi

Tarımda Kalkınmayı destekleyecek beşeri sermayesini oluşturan K.Menderes Havzası

Birlikte Üretme, Paylaşarak Öğrenme

Tarım ve hayvancılıkla ilgili ziraat ve veterinerlik meslek yüksek okullarının Havzada açılması

Halk eğitim yolu ile saçla, tarhana yapımı vb. kursların açılması

Pazarlama, satış, tanıtım eğitimlerinin küçük üreticiye sağlanması

Bağcılık, narenciye üretimi gibi konularda eğitimlerin verilmesi

E-ticaret nasıl yapılır konusunda eğitimlerin ücretsiz sağlanması

Organik sertifikası nasıl alınır konusunda eğitimlerin ücretsiz sağlanması

YENİLİK ve GİRİŞİMCİLİK

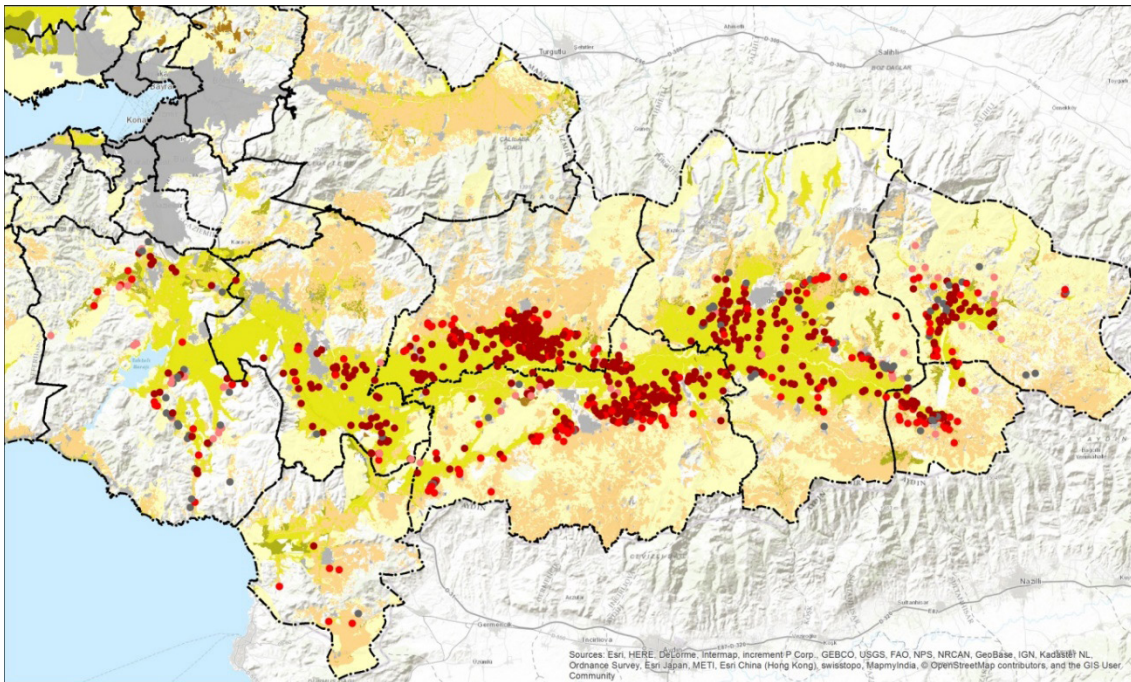
4.2. Strateji Ağacı Hedeflerinin Değerlendirilmesi

4.2.1. Stratejik hedeflerin mekansal etkileşim analizi örnekleri

Analiz1: Tarım-Tarım (Hayvancılık)

Küçük Menderes Havzası, sahip olduğu doğal kaynaklar nedeniyle, tarım ve sanayi potansiyeli yanında, gelişen bir turizm merkezidir. Tüm bu sektörlerin başarısı ve sürdürülebilirliği düşünüldüğünde, tarım-çevre politikalarının doğru şekilde belirlenmesi ve uygulanması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, kesintisiz ve sağlıklı gıda üretimi için havza bütününde tarım arazilerinin korunması, arazi kullanım planlarının oluşturulması ve akılcı yöntemlerle kullanılması büyük önem taşımaktadır.

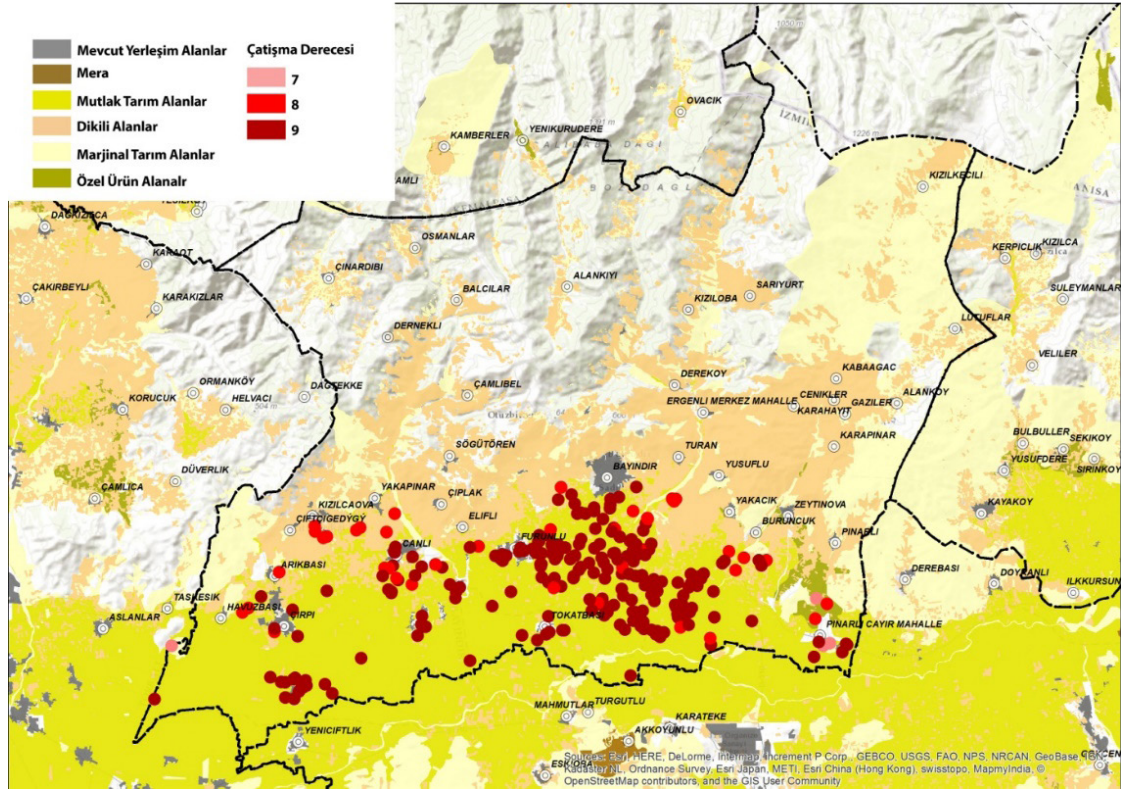
Havza içerisinde tarımsal üretim şeklinin mevcut uygulamaları bakımından kendi üretim alanları ve temel üretim materyallerinin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile çelişmekte olduğu görülmüştür. En önemli çelişki, havza genelinde hayvancılık tesislerinin birinci sınıf sulu tarım arazileri içerisine yayılmasıdır. Hayvancılık tesislerinde, hayvan damları ile birlikte bakıcı için konut, yem deposu, malzeme deposu vb. kullanımlar için de yapılaşmalar başlamıştır. Küçük Menderes Havzası içerisinde, dağınık şekilde ova içerisinde yayılım göstermiş yaklaşık 958 adet hayvancılık tesisi belirlenmiştir (Şekil 4.1).

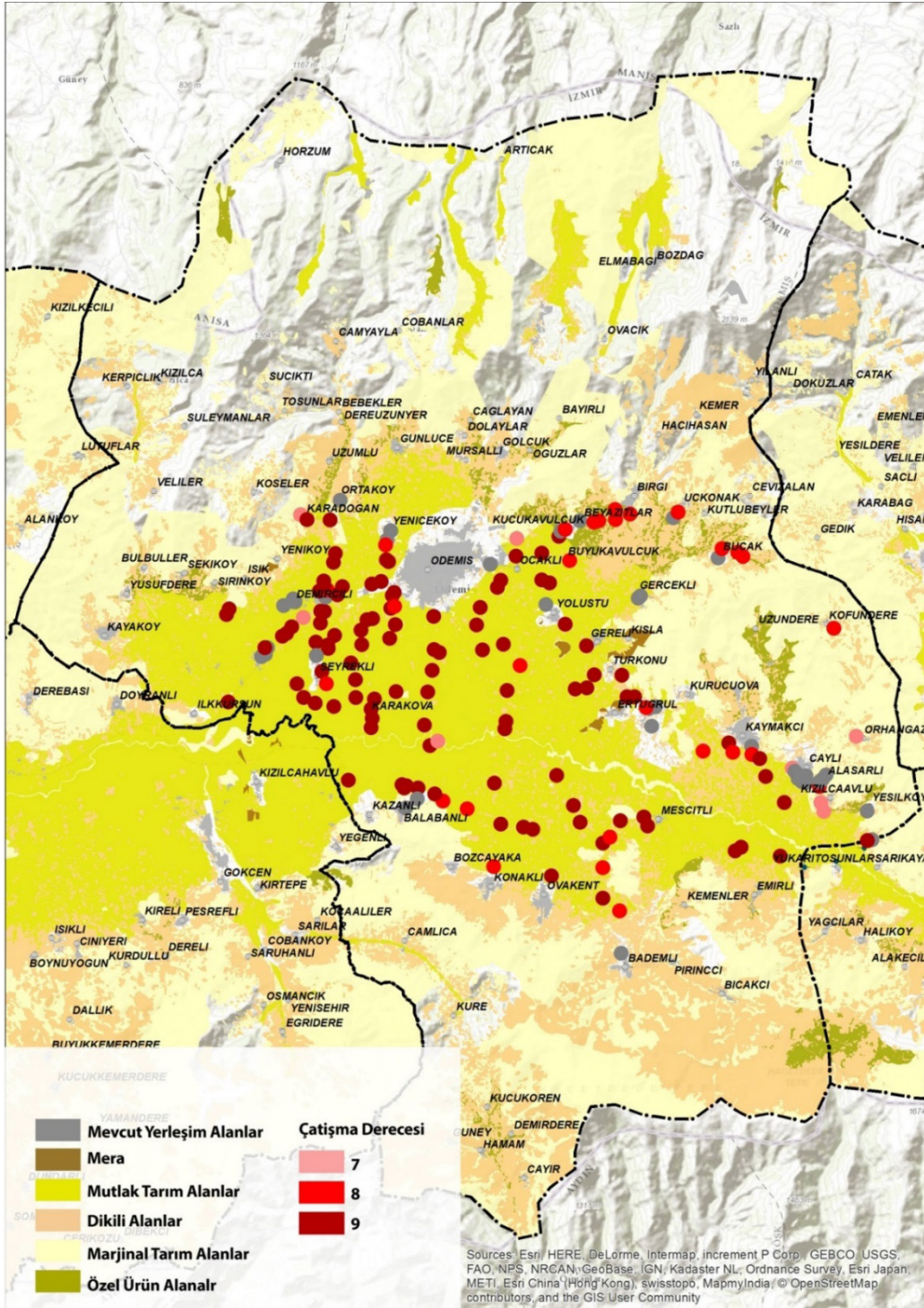
Şekil 4.1 Küçük Menderes Havzası içerisinde hayvancılık tesislerinin dağılımı

Atıkların kontrolü ise ayrı bir sorunu oluşturmaktadır. Özellikle, hayvancılık sektöründe en büyük girdi olan yem bitkilerinin üretileceği toprakların tarımsal nitelikli yapılar ile kapatılması önemli bir yanlışı ve çelişkiyi oluşturmaktadır. Bu şekilde hayvancılık yapan çiftçilerin köy yerleşim alanından iskânlarını da ovaya kaydardıkları ve bunun sonucunda köy yerleşim alanlarının ovaya doğru yayılmakta olduğu görülmüştür. Ova içerisinde yola cephesi olan araziler dışındaki parseller yola ulaşmak için ilave tarım arazisini yol olarak kullanmaktadır. Böylece toprak kaybı artmaktadır. Kanalizasyon tesisinin yapılmasının mümkün olmadığı ova alanlarında evsel atıklar araziye yada yan derelere deşarj edilmektedir. Hayvancılıkta kullanılan suyun çoğunlukla bireysel kuyulardan (izinli/izinsiz) sağlandığı görülmüştür.

Havza içerisinde özellikle Bayındır ve Ödemiş ilçelerinde hayvancılık tesislerinin tamamı mutlak tarım arazilerinin üzerinde yer almaktadır (Şekil 4.2 ve Şekil 4.3). Hem Bayındır hem de Ödemiş ilçelerine ait bu haritalar incelendiğinde özellikle hayvancılık-tarım koruma kullanma dengesinde çatışma düzeylerinin son derece yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

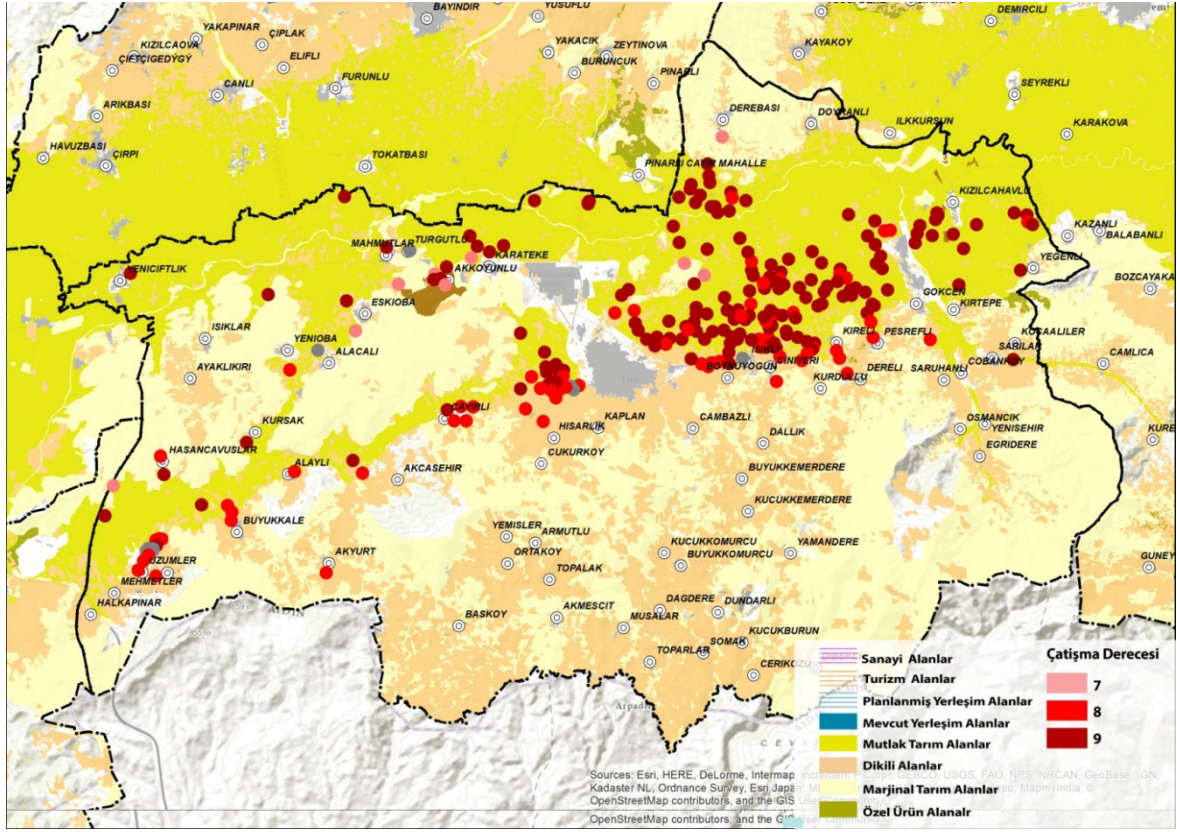

Şekil 4.2 Bayındır ilçesi arazi sınıflandırma haritası üzerinde hayvancılık tesislerinin dağılımı ve çatışma düzeylerinin gösterimi

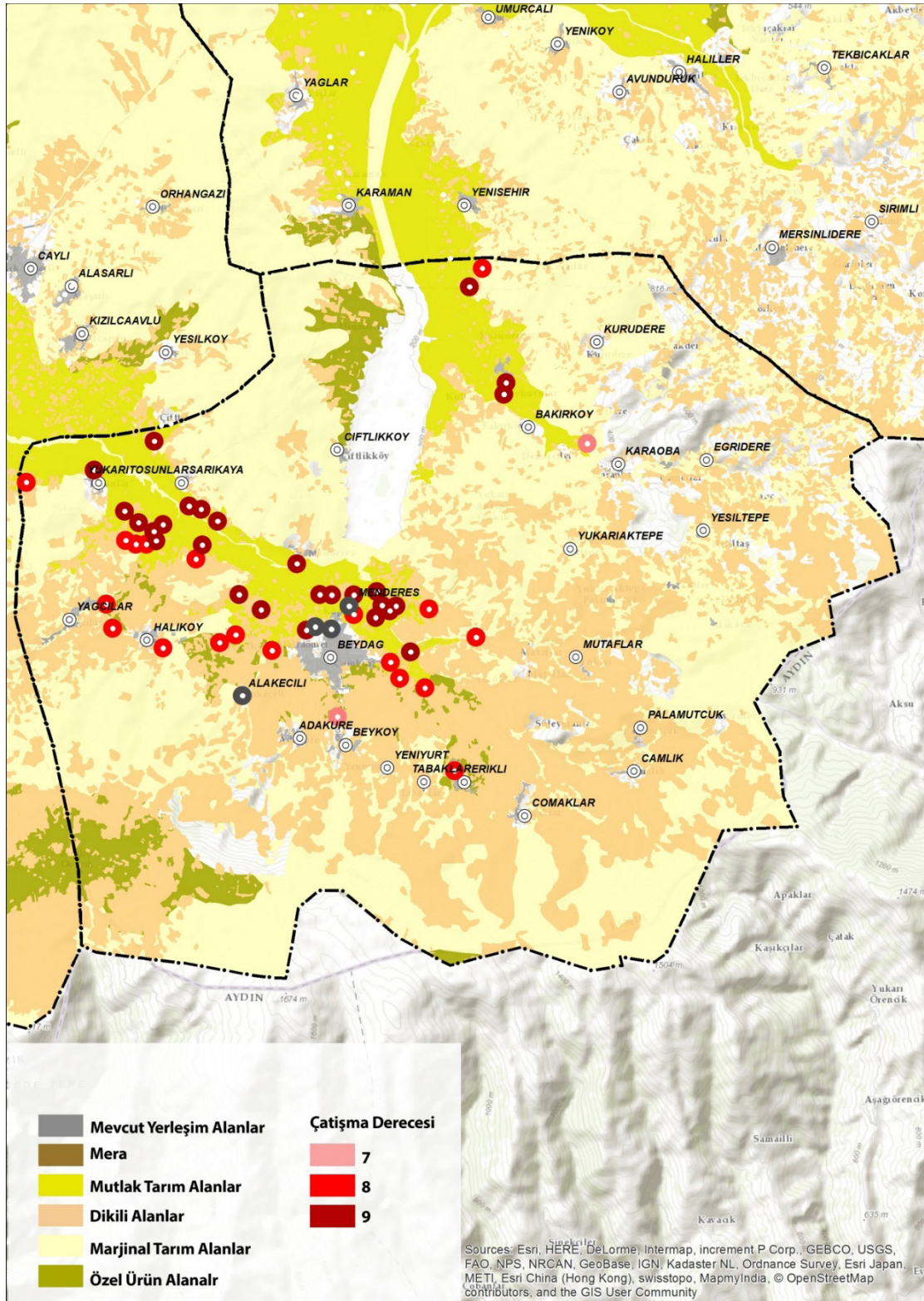
Şekil 4.3 Ödemiş ilçesi arazi sınıflandırma haritası üzerinde hayvancılık tesislerinin dağılımı ve çatışma düzeylerinin gösterimi

Tire İlçesi'ndeki durum incelendiğinde, diğer ilçelere göre çok büyük bir farklılığının olmadığı, bu bölgede de mutlak tarım arazilerinin hayvancılık tesisleri tarafından işgal edildiği açıkça görülmektedir (Şekil 4.4). Hem havza hem de ilçe bazlı incelemelerde hayvancılık tesisleri için uygun marjinal arazilerin mevcut olduğu belirlenmiştir.

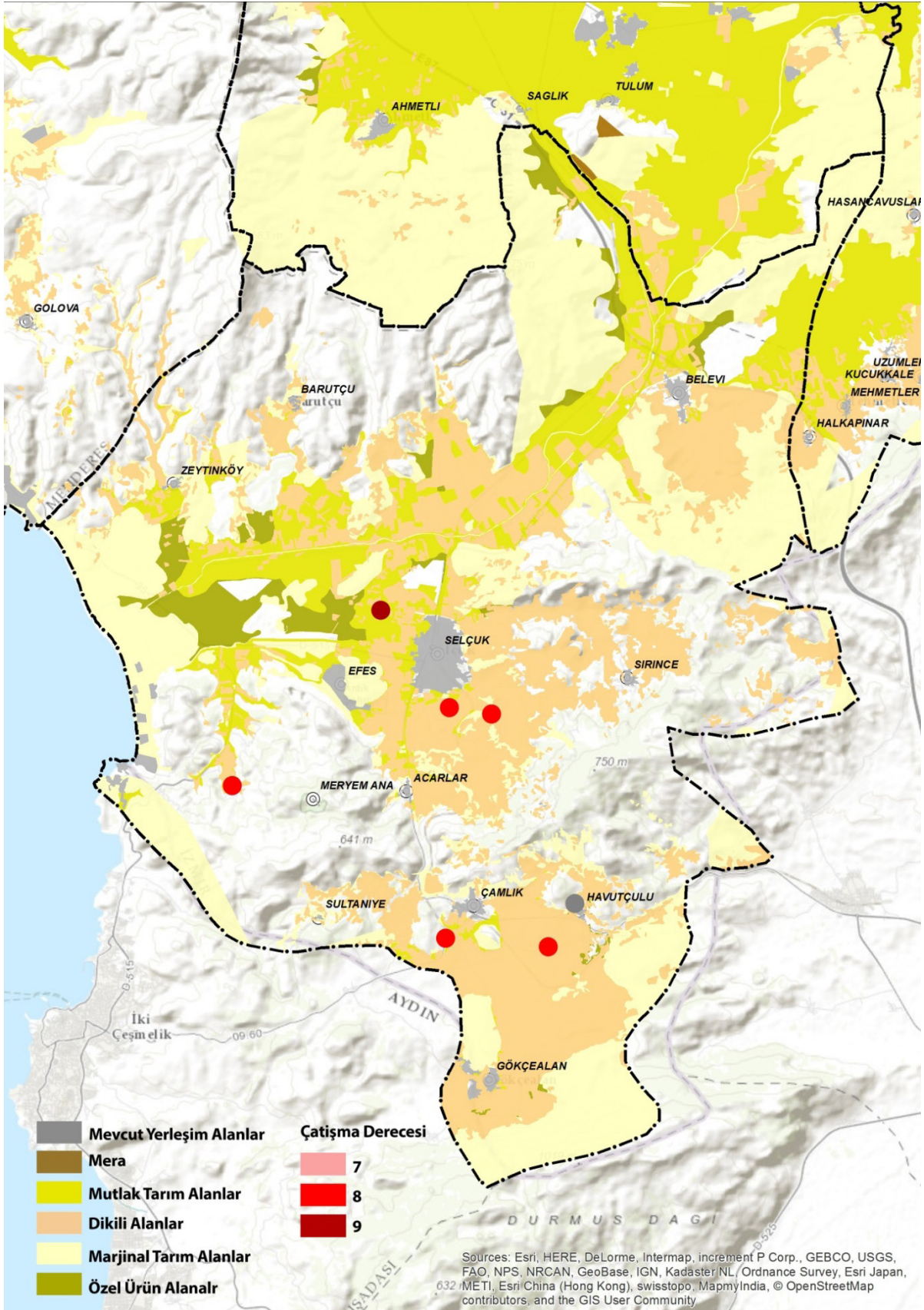

Şekil 4.4 Tire ilçesi arazi sınıflandırma haritası üzerinde hayvancılık tesislerinin dağılımı ve çatışma düzeylerinin gösterimi

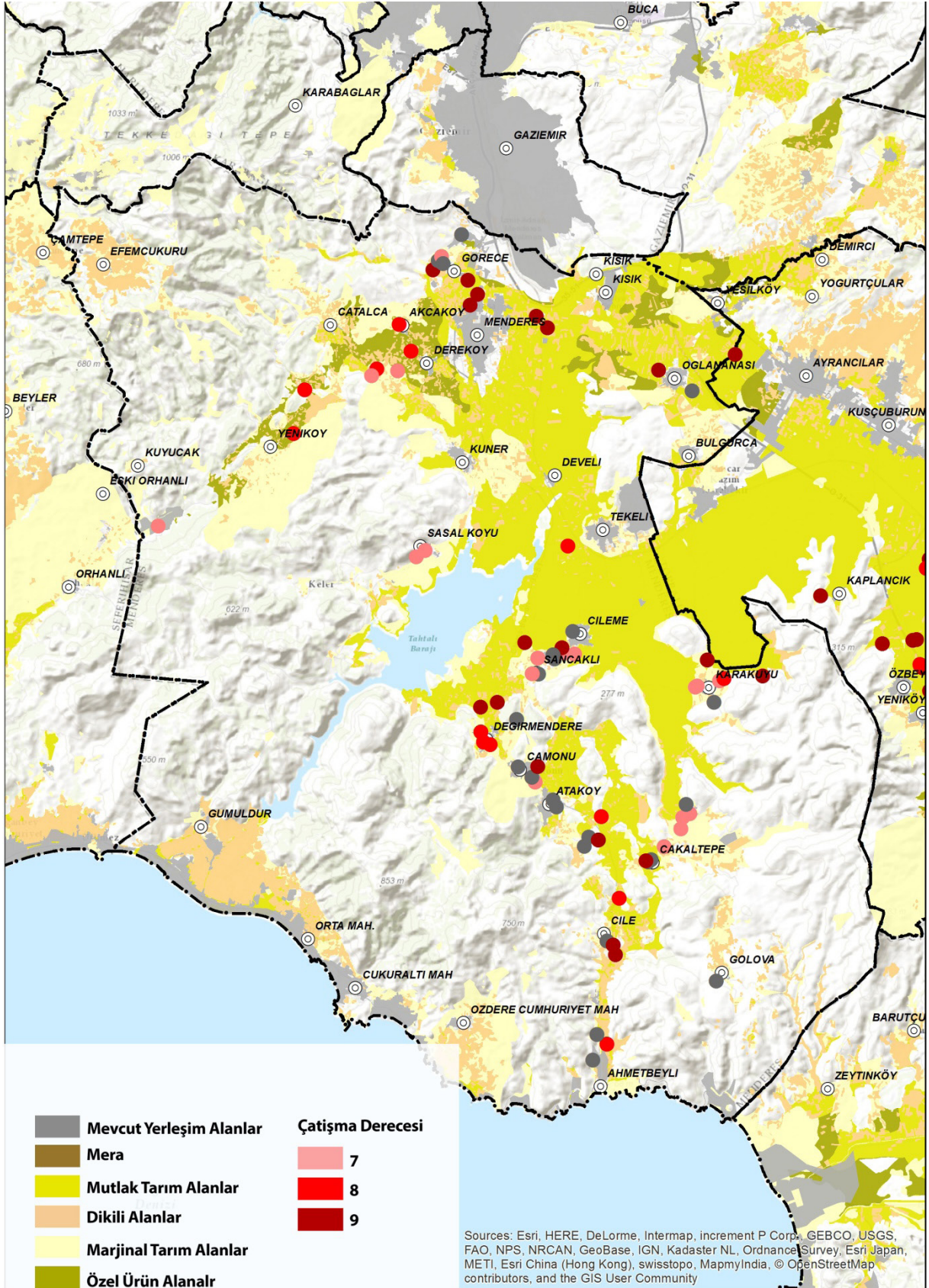
Havzada hayvancılığın ova içerisindeki yayılma şekli Kiraz ve Beydağ ilçelerinde de izlenmektedir. Bu ilçelerin yüzölçümlerinin küçük olması nedeniyle hayvancılık tesislerinin sayısı buraya kadar gösterilen ilçelere göre daha az olmakla beraber, bu bölgelerde kit kaynak olan mutlak tarım arazilerinin üzerinde gelişmeleri devam etmektedir (Şekil 4.5, 4.6). Bir yandan hayvancılığın en önemli girdilerinden biri olan yem bitkileri için verimli tarım arazilerine ihtiyaç duyulurken diğer yandan alternatif alanlar mevcut olmasına rağmen mutlak tarım arazilerinin işgal edilmeye devam edilmesi önemli bir çelişki yaratmaktadır. Bu durum tüm havzada, marjinal tarım arazileri üzerinde hayvancılık ihtisas organize bölgelerine ne denli ihtiyaç duyulduğunun önemli bir göstergesidir.

Şekil 4.5 Beydağ İlçesi arazi sınıflandırma haritası üzerinde hayvancılık tesislerinin dağılımı ve çatışma düzeylerinin gösterimi

Şekil 4.7 Selçuk İlçesi arazi sınıflandırma haritası üzerinde hayvancılık tesislerinin dağılımı ve çatışma düzeylerinin gösterimi

Şekil 4.8 Menderes İlçesi arazi sınıflandırma haritası üzerinde hayvancılık tesislerinin dağılımı ve çatışma düzeylerinin gösterimi

Bu durum, özellikle birinci sınıf sulu tarım arazilerinin işgal edilmesinin yanında diğer bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Örneğin, kanalizasyon tesisinin yapılmasının mümkün olmadığı ova alanlarında evsel atıklar araziye ya da yan derelere deşarj edilmektedir. Ayrıca, hayvancılıkta kullanılan suyun çoğunlukla

bireysel kuyulardan (izinli/izinsiz) sağlandığı görülmüştür. Mevzuat, tarımsal nitelikli tesislerin her sınıf tarım arazisi üzerinde yapılmasına izin vermektedir. Ancak Küçük Menderes Havzası'nda, ovaya yayılan hayvancılık tesislerinin çokluğu kümülatif etki yaratmakta ve özetle aşağıdaki sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır:

- Tarım arazilerinin doğrudan kullanılarak yok edilmesi,
- Hayvancılık ve evsel atıkların kontrolünün güçleşmesi,
- Dere yada açık arazilere deşarj edilen sıvı atıkların yüzey ve yeraltı suyuna bulaşma riskini oluşturması (nitrit ve nitrat kirliliği),
- İşletmelerin gerek duyduğu suyun şebeke ile sağlanmasındaki zorluklar ve bu nedenle çok sayıda bireysel kuyunun açılma zorunluluğu,
- Yer altı su kullanımının kontrolünün güçleşmesi,
- Çok dağınık yapıda olmaları nedeniyle koruyucu veteriner hekim kontrollerinde aksaklıklara neden olunması ve gıda sağlığı riski oluşturması,
- Süt toplayıcılığında soğuk zincirin uzamasına ve zaman kaybına neden olması,
- Gelecekte yem bitkileri üretim alanlarının daralması ve yem girdisinde dışa bağımlı olunması sonucunda hayvancılığın sürdürülebilirliğinin uzun vadede güçleşmesi.

Bağlantılı diğer bir konu da hayvancılığın havzadaki su kaynakları üzerinde yaratabileceği olası baskılardır. Su, sığırların yaşamında oksijenden sonra gelen en önemli öge olup vücudun %56-81'i, kanın ise %90'unu sudan oluşturmaktadır. Yüksek verim için temiz, kaliteli ve yeter miktarda suyun sağlanmış olması gerekmektedir. Yetiştiriciler çoğunlukla yemleme konusuna önem verirler. Ancak, ineklerin gereksinmesi olan su istenen zaman, miktar ve kalitede sağlanmadığında istenilen yüksek verim seviyesine ulaşılması beklenemez. Ayrıca, su tüketimi ile yem tüketimi arasında yüksek ilişki söz konusu olup yem tüketiminin yüksek olması performansın iyileşmesi anlamını içerdiği için mutlaka göz önünde tutulması gerekir (Smart, 1991). Bir ineğin tüketmiş olduğu 1 kg kurumaddeden faydalanabilmesi için 5 litreye kadar su tüketimi gerekmekte ve ayrıca 1 litre süt üretebilmek için en az 3 litre suya gereksinim duymaktadır (NRC, 1980). Buradan yapılacak basit bir hesapla günde 30 kg süt veren bir ineğin günde 150 litre suya ihtiyacı olacağı bununda özellikle sıcak ve kuru iklimlerde daha artacağı ortaya çıkmaktadır. Hayvanlar suya yeterince ve kolaylıkla erişemediklerinde verim hızla ve keskin bir şekilde düşecektir. Bu nedenle, işletmedeki hayvanların su tüketiminin kontrol altında tutulması ve yeter miktar ve kalitede su temin edildiğinden ve bu temin edilen suyun hayvan tarafından rahatlıkla tüketildiğinden emin olunması için zaman zaman kontroller yapılması gerekir.

Bölgede gelişmekte olan hayvancılığın sürdürülebilirliği için hayvan damlarının ova içerisine yayılmadan yapılmasının sağlanması gerekmektedir. Hem bölgesel hem de ulusal gıda üretimi açısından çok önemli olan hayvancılık, havzadaki bitkisel üretim, özellikle sera üretimi için de oldukça önemlidir. Bu nedenlerle, Küçük Menderes Havzası içerisinde potansiyeline bağlı olarak birkaç köye hizmet verebilecek "hayvancılık ihtisas bölgelerinin" oluşturulması gerekmektedir. Havzadaki hafif ya da orta eğimli marjinal tarım arazilerinin üzerinde oluşturulacak parsellerde; hijyen düzeyi yüksek ve birbirinden izole bireysel damlar, ortak bakıcı-bekçi evleri, et, süt vb ürünlerinin işleneceği, ambalaj veya paketleneyeceği entegre tesisler, toplu veteriner hizmetleri, ortak su temini ve şebekeleştirilmesi, ortak biyogaz, kompost üretim ve atık arıtma tesislerin yer alması sağlanmalıdır.

Özetle, "bizim çiftlik" benzeri projelerin, köy ya da birleşik bölge düzeyinde gerçekleştirilmesi ve altyapılarının oluşturulması tarım-tarım (hayvancılık) çatışmasının azaltılmasında önem arz etmektedir.

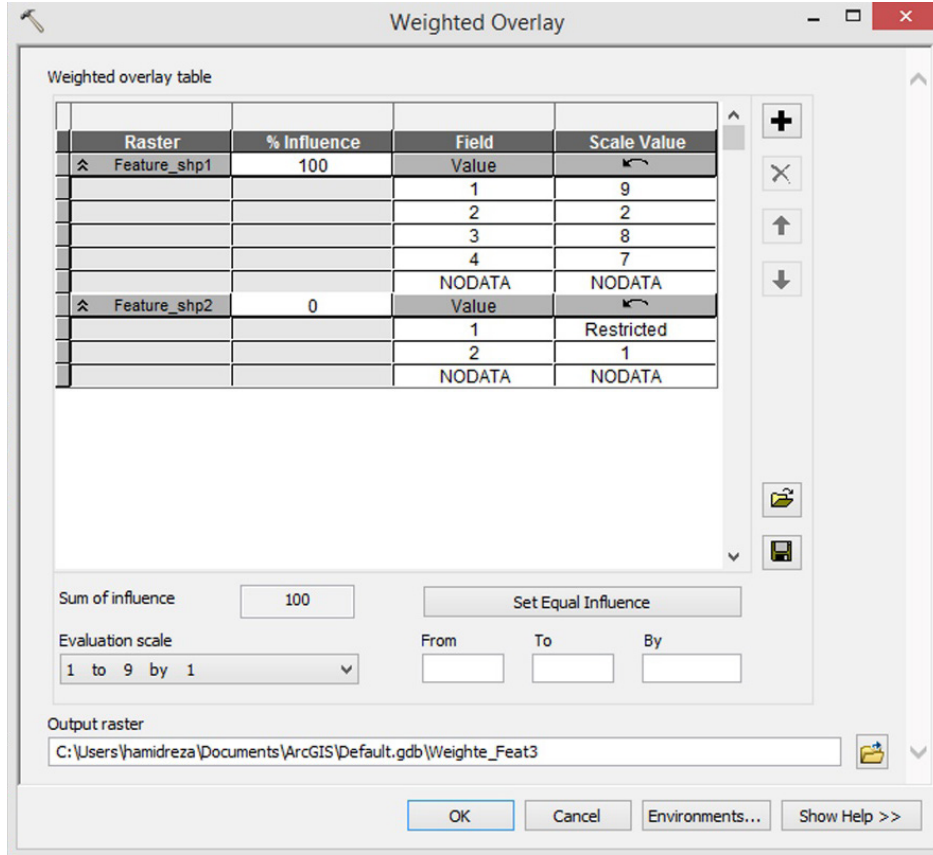
Analiz2: Tarım-Yerleşim çatışması

Bu bölümde; mevcut tarım alanları ve yerleşimler ile yürürlükte olan fiziki planların ilişkisi irdelenecektir. Küçük Menderes Havzası çok değerli tarım topraklarına sahiptir ve bu Havza'da yer alan yerleşimler ve sanayi alanları, turizm ve ikinci konut alanları ve hayvan damları ve çiçek- fidan yetiştirme seraları, tarım topraklarının tarım amacı dışında kullanılmasına ve yok olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle Havza'da tarım alanlarına zarar vermeyen yerleşim politikaları, bunu hayata geçirecek fiziki planlama çalışmaları ve etkin denetim, çok değerli olan bu varlığın gelecek kuşaklara aktarılabilmesinin ön koşuludur.

Bu kapsamda Havza yerleşimleri, Mekânsal Örtüşme Analizi yöntemiyle incelenmektedir. Şekil 4.1'de Havza'nın tarım toprak kategorileri ile yerleşim alanları (mevcut ve planlanmış) gösterilmektedir.

Kullanılmış olan veri seti, "İzmir İli Arazi Sınıflandırması Projesi" Envanter çalışmasından alınmıştır. Söz konusu olan çalışmada Quickbird ve İkonos Uydu Görüntüsü ile mevcut yerleşim alanları sayısallaştırılmıştır, ayrıca planlanmış alanlar için 1/5000 ölçekli nazım planlar ve 1/25000 ölçekli çevre düzeni planları kullanılmıştır. Mekânsal çatışma analiz kapsamında Esri ArcGIS "Mekânsal Örtüşme Analizi (Weighted Overlay Analysis)" kullanılmıştır. Şekil 4.9 de Weighted Overlay işlem penceresi görülmektedir. Ağırlıklandırma yöntemi olarak,

Işıl Ünsal tarafından hazırlanmış olan “ALAN KULLANIM KARARLARINA YÖNELİK DOĞAL EŞİK ANALİZİ MODELİ GELİŞTİRİLMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: (İZMİR) URLA ÖRNEĞİ” tez çalışmasında kullanılmış olan metot temel alınmıştır. Bu çalışmada kullanılan, arazi kullanım ağırlıkları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Şekil 4.9 “Weighted Overlay” işlem penceresi

Tablo 4.2 Doğal Eşik Analizi Kriter Seti

KATMANLAR	İNDEKS DEĞER	İNDEKS DEĞER
SİTLER	1.DERECE DOĞAL SİT	20 PUAN
	2.DERECE DOĞAL SİT	15 PUAN
	3.DERECE DOĞAL SİT	10 PUAN
	1.DERECE ARKEOLOJİK SİT	20 PUAN
	2.DERECE ARKEOLOJİK SİT	15 PUAN
	3.DERECE ARKEOLOJİK SİT	10 PUAN
	1D.DOĞAL+3.D.ARKEOLOJİK SİT	(20+10) 30 PUAN
MERA		9 PUAN

KATMANLAR		İNDEKS DEĞER	İNDEKS DEĞER
ORMAN	MESCERE	KIZILÇAM	19 PUAN
		HALEP ÇAMI	19 PUAN
		FISTIK ÇAMI	19 PUAN
		KIZILCAM_HALEP ÇAMI	19 PUAN
		OT (AĞAÇSIZ ORMAN TOPRAĞI)	18 PUAN
		KAYALIK	18 PUAN
		OT_KAYALIK	18 PUAN
		İSKAN_MEZARLIK	18 PUAN
		KIZILÇAM_AĞAÇLANDIRILMIŞ	18 PUAN
		BOZUK	18 PUAN
		BOZUK_KAR_OT	18 PUAN
		BOZUK_KAR_KAYALIK	18 PUAN
		BOZUK_KARIŞIK	18 PUAN
		BOZUK_KIZILÇAM_BOZUK_KARIŞIK	18 PUAN
		BOZUK_KIZILÇAM_KIZILÇAM	18 PUAN
		YANMIŞ	18 PUAN
		AĞAÇLANDIRMAYA HAZIR	18 PUAN
		TARIM	18 PUAN
		TESİS	17 PUAN
		MADEN_İŞLETİMSİNE_AÇILMIŞ	17 PUAN
HALEPÇAMI_BOZUK_HALEPÇAMI	19 PUAN		
SU YÜZEYLERİ	KAPALILIK	%10 VE ALTI	16 PUAN
		% 11 - % 30	17 PUAN
		% 31 - %70	18 PUAN
		% 71 VE ÜZERİ	19 PUAN
TARIM		MUTLAK TARIM ARAZİLERİ	18 PUAN
		DİKİLİ TARIM ARAZİLERİ	17 PUAN
		ÖZEL ÜRÜN ARAZİLERİ	14 PUAN
		MARJİNAL TARIM ARAZİLERİ	4 PUAN
		SERALAR	17 PUAN
		SULAMA ALANLARI	19 PUAN
FAY HATLARI			20 PUAN

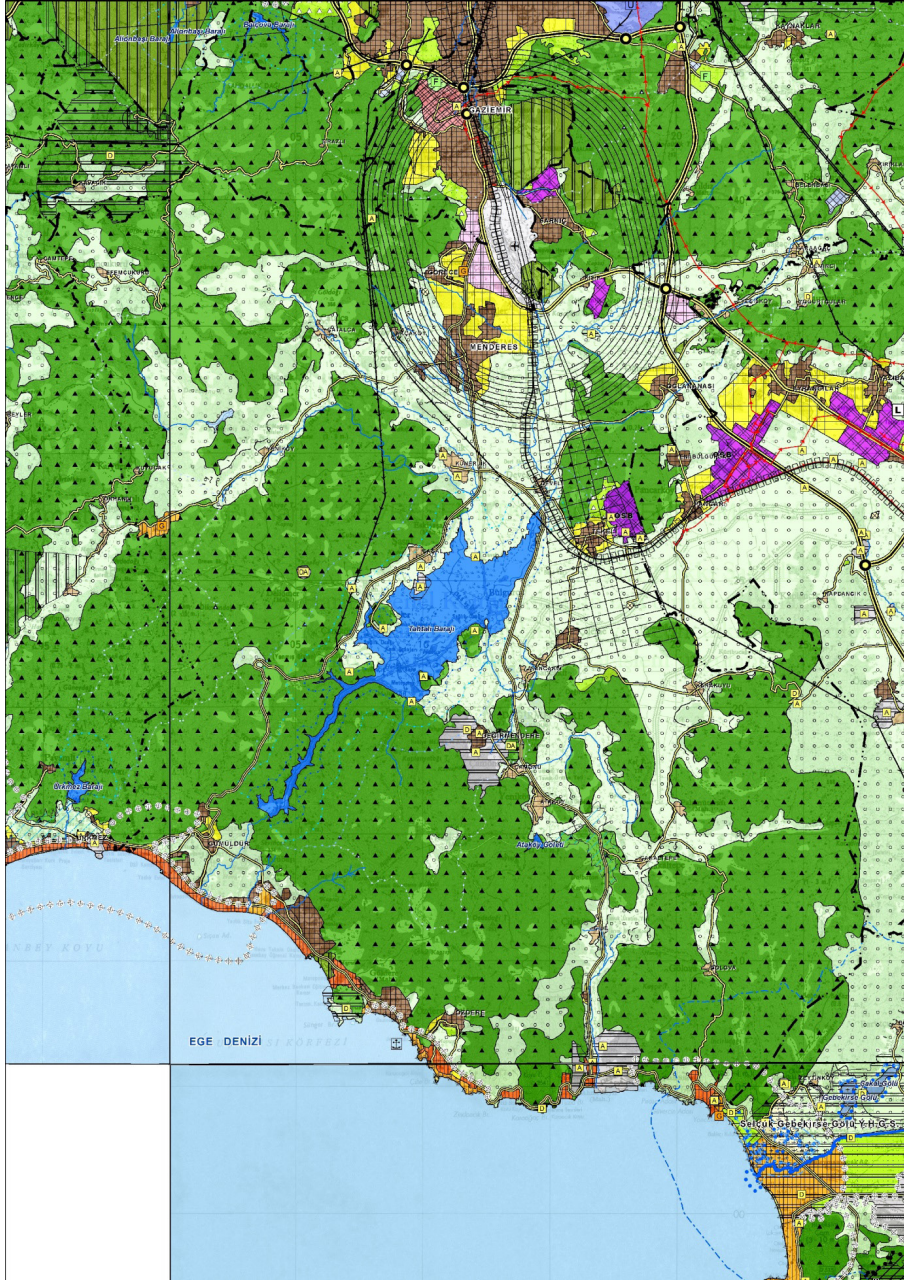
Çatışma düzeyleri de bu puanlamaya paralel olarak sınıflandırılmıştır ve en yüksek çatışma derecesi 5 ile ve en düşük çatışma derecesi ise 1 ile değerlendirilmiştir. En yüksek çatışmanın gözlemlendiği alanlar, çok nitelikli tarım alanları ile yerleşim alanlarının ve planlarda yerleşim alanı olarak belirlenmiş alanların, çakıştığı alanlar olarak tanımlanmıştır.

Yukarıdaki değerlendirmeye paralel olarak, Havza bütününde, mevcut tarım alanları ile mevcut ve planlanmış yerleşim alanlarının etkileşiminin/çatışmanın analizi yapılacaktır. Bu kapsamda Havza yerleşimleri daha yakından ve ilçeler bazında incelenecektir. Küçük Menderes Havzası'nın sahip olduğu çok değerli tarım alanları, bütün olarak aşağıda Şekil 4.10 de görülmektedir.

2015 yılında yeniden onaylanmış olan 1/100 000 ölçekli İzmir – Manisa Çevre Düzeni Planı'nda, Havza'da bulunan bazı yerleşimlerin, sanayi ve turizm tesislerinin gelişme alanlarının bu mutlak tarım alanları üzerinde önerildiği görülmektedir. Belirlenmiş olan bu gelişme alanları ile mevcut tarım arazileri arasında nasıl bir çatışma yaşandığı ve yaşanacağı, aşağıda ilçeler bazında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Menderes İlçesi

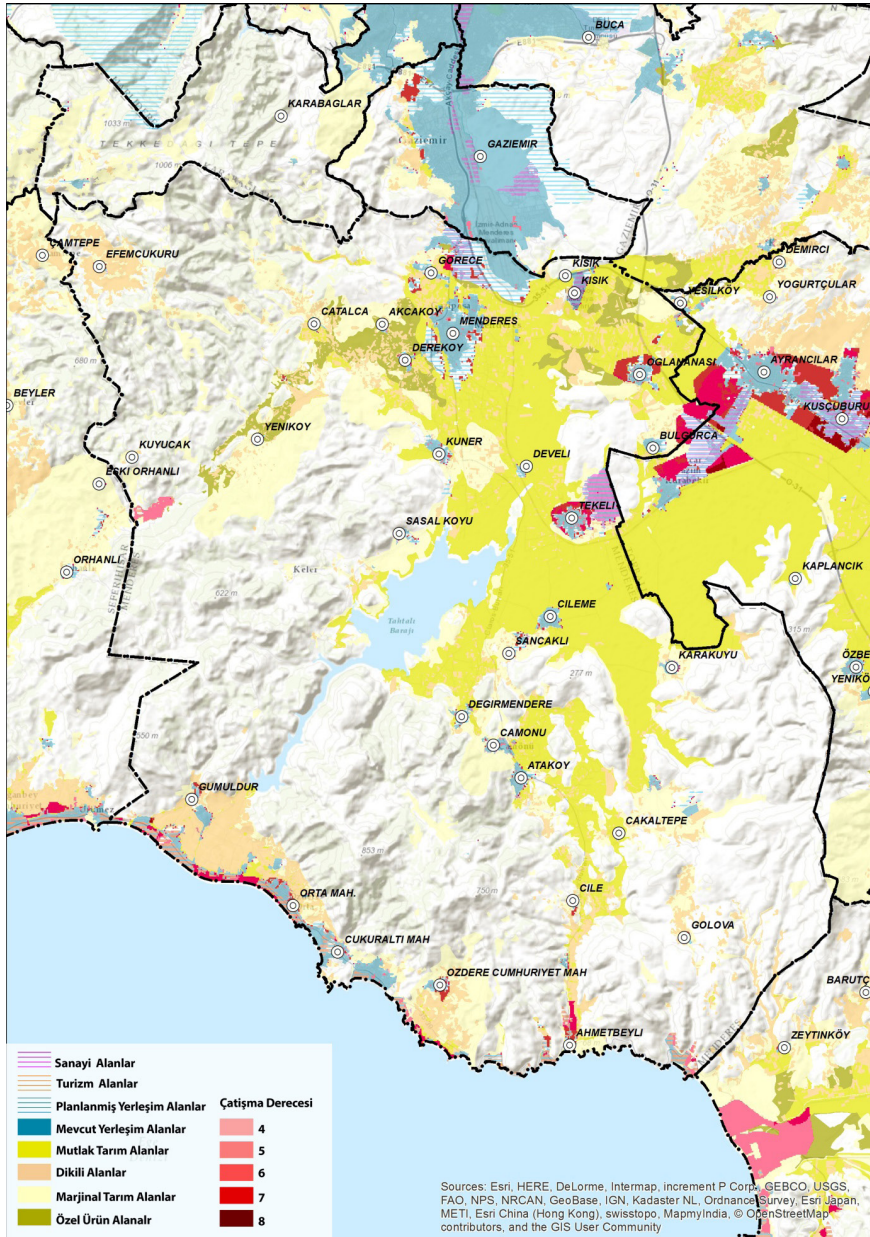
Gazimir İlçesi'nin güneyinde ve Anakent'e en yakın konumda olan Menderes İlçesi, bir yandan çok değerli tarım toprakları ortasında yer almaktadır, bir yandan da Tahtalı Barajı Koruma Alanları sınırları içinde yer almaktadır. Sanayi ve depolama alanlarının da yer aldığı bu İlçe' de, 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planında; Menderes yerleşiminin kuzey, kuzey-doğusu ve doğusunda, Ayrancılar, Bulgurca ve Oğlanası, Tekeli yerleşimlerinde konut ve sanayi gelişim alanları önerilmiştir.

Şekil 4.12 1/100 000 ölçekli İzmir-Manisa Çevre Düzeni Planı'nda Menderes İlçesi'nde öngörülen arazi kullanım türleri

Havza'nın doğal değerleri ile bu Plan kararları üst üste çakıştırıldığında ise, özellikle bu yerleşimde çok üst düzeyde çatışma yaşandığı ve yaşanacağı açıklıkla görülmektedir. Menderes İlçesi'nde bir diğer çatışma alanı ise kıyılarda yer elen Gümüldür, Orta Mahallesi, Çukuraltı Mahallesi ve Ahmetbeyli Mahalleleri'nde görülmektedir. Aşağıdaki çatışma alanlarının görüldüğü harita incelendiğine, bu çatışmanın "dikili tarım alanları" ile konut ve turizm gelişme alanları arasında yaşandığı/yazanacağı anlaşılmaktadır ki, bu dikili alanlar da çoğunlukla ünlü "Gümüldür mandalinası" nın yetiştirildiği alanlardır.

Gerek Menderes Belediye Başkanlığı, gerekse de Kaymakamlık'ta yapılan görüşmelerde, Menderes'in sürekli göç aldığı, nüfus artışının fazla olduğu, İzmir içinden, Ankara'dan ve doğudan göç aldığı bilgisi verilmiştir. (15.2.2016 tarihli görüşmeler). Hızlı büyümenin yeterince kontrol edilemediği ve tarım topraklarına doğru yayılmanın olduğu ve doğru büyüme stratejisinin dikkatle belirlenmesi gerektiği, bu görüşmelerde ve İlçe Çalıştayında da altı çizilen bir konu olmuştur.

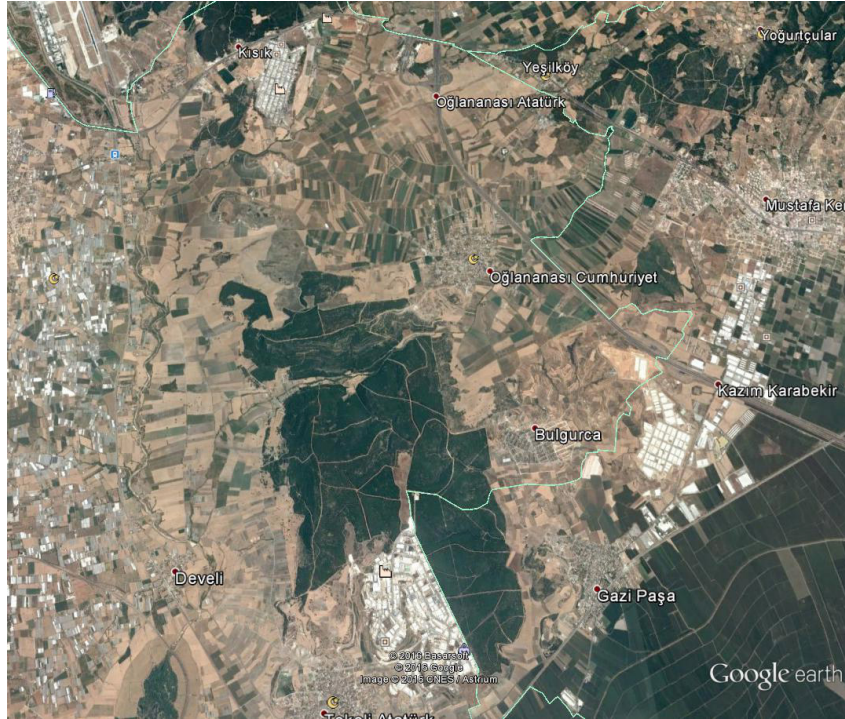

Şekil 4.13 Menderes İlçesi'nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları

Aşağıdaki uydu görüntüsünden de görüldüğü gibi, İlçe Merkezi, tarım arazilerinin ve örtü altı üretimin yapıldığı arazilerin ortasında yer almaktadır.

Şekil 4.14 Menderes İlçe Merkezi'nin çevresindeki örtü altı üretim alanları (Google Earth; Erişim tarihi 8.12.2016)

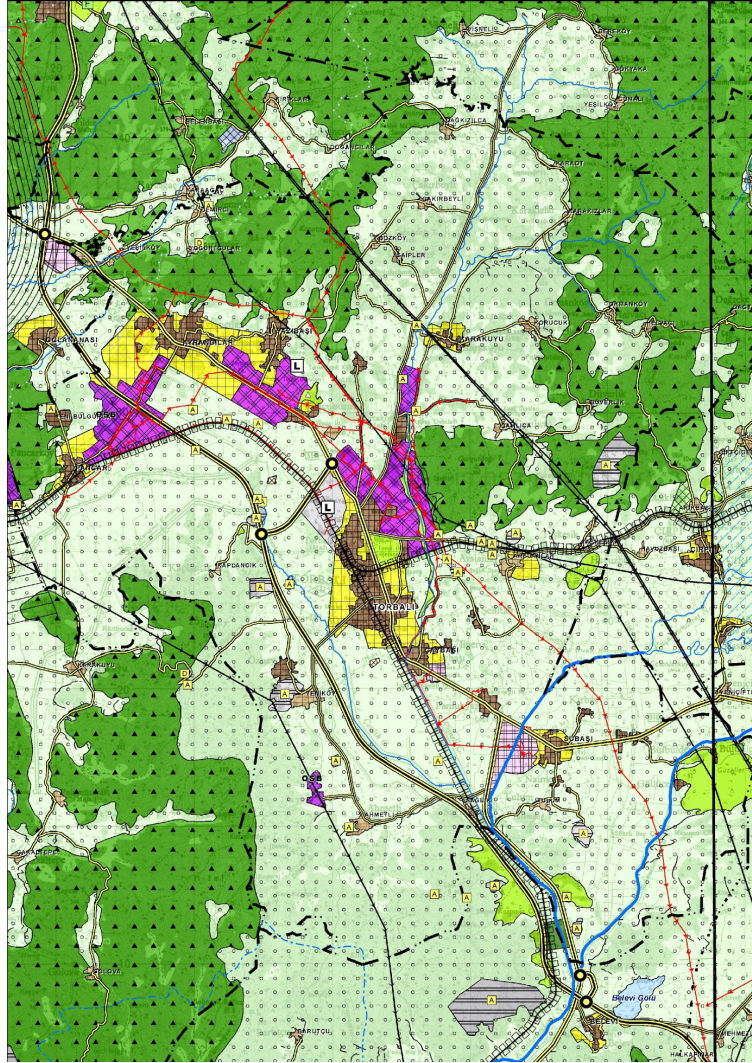

Şekil 4.15 Menderes İlçesi'nde Oğlananası Mahallesi'nin çevresindeki mutlak tarım alanları (Google Earth; Erişim tarihi 8.12.2016)

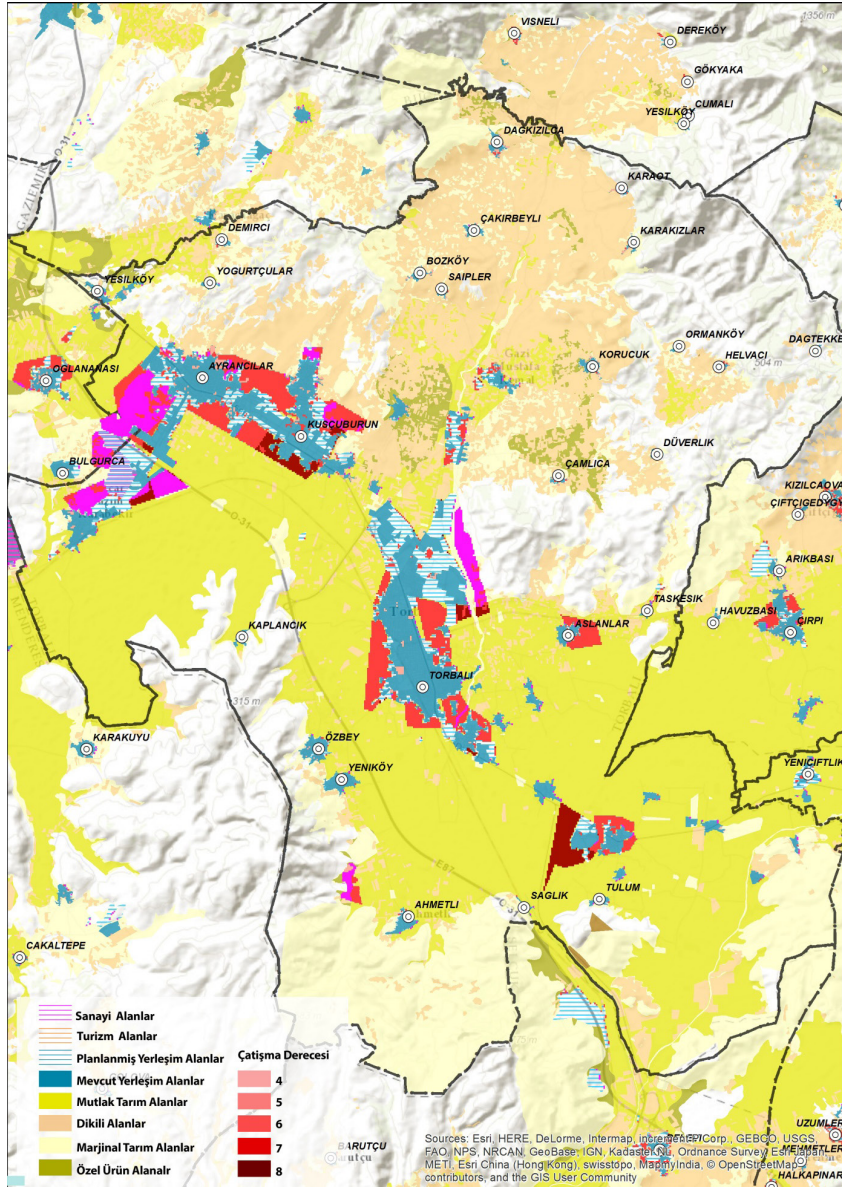
Yukarıdaki Fotoğraf 4.15 de görüldüğü gibi, Oğlananası Mahallesi'nin kuzeyindeki tarım alanları, Çevre Düzeni Planı'nda kentsel gelişme alanı olarak planlanmıştır. Bulgurca Mahallesi'nin güney ve güney-batısındaki tarım alanları da benzer biçimde gelişme alanı olarak planlanmıştır ve bu gelişme alanları, Torbalı İlçesi sınırları içinde de devam etmektedir.

Torbalı İlçesi

Torbalı İlçesi sınırları içinde yer alan Ayrancılar, Kuşçuburun Mahalleleri ve Torbalı İlçe Merkezi yerleşimleri, mutlak tarım alanlarıyla çevrilidir. Bu tarım alanlarının bir bölümü ise kentsel gelişme alanı ve sanayi gelişme alanı olarak planlanmıştır. Bu gelişme alanları ve tarım alanlarının çatışma düzeyi ise aşağıdaki haritada açıklıkla görülmektedir.

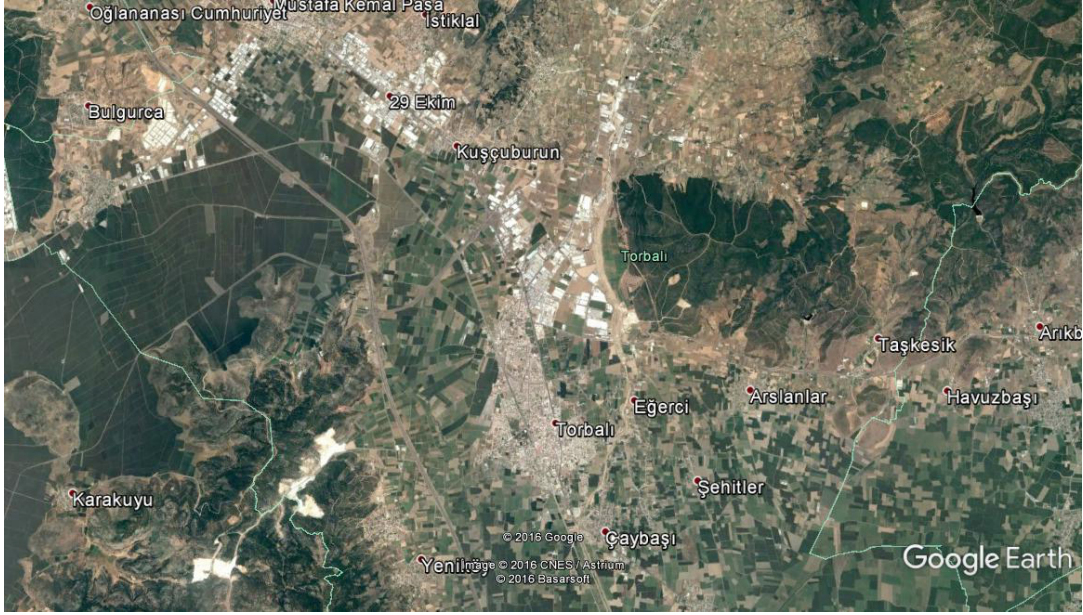

Şekil 4.16 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Torbalı İlçesi'nde öngörülen arazi kullanım türleri

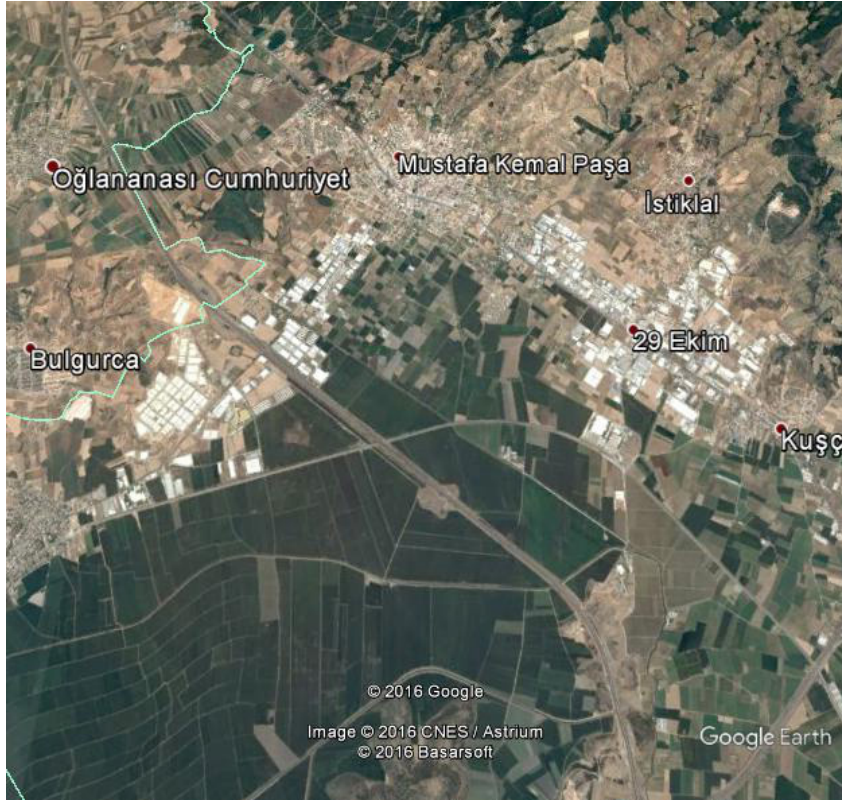
Şekil 4.17 Torbalı İlçesi'nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları

Torbalı İlçesi'ndeki sanayi alanları bir yandan tarım arazileri üzerinde büyürken, bir yandan da arıtma tesisi olmayan sanayi kuruluşları, tarım topraklarını ve akarsuları da kirletmektedir.

Şekil 4.18 Torbalı İlçesi'nde Kuşçuburun ve Ayrancılar Mahallelerinin çevresindeki mutlak tarım alanları (Google Earth; Erişim tarihi 8.12.2016)

Torbalı İlçe Merkezi'nin doğusu ve batısında, güney-doğusunda (Çaybaşı Mahallesi'ne doğru) kentsel gelişme alanları önerilirken, kuzeyinde bulunan sanayi alanları da genişletilmiştir.

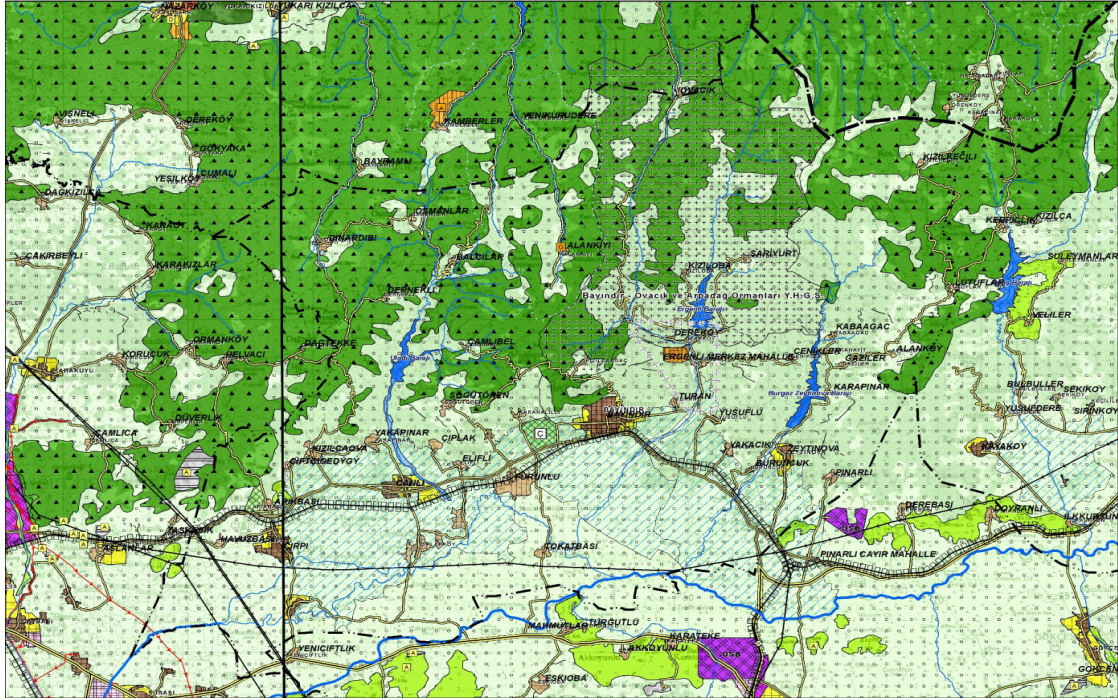

Şekil 4.19 Torbalı İlçesi'nde Ayrancılar (Mustafa Kemal Paşa) Mahallesi'nin çevresindeki mutlak tarım alanları (Google Earth; Erişim tarihi 8.12.2016)

Ayrancılar (Mustafa Kemal Paşa) Mahallesi, Kuşçuburun Mahalleleri'nin çevresi de sanayi ve konut gelişme alanları olarak planlanmıştır ve tüm bu araziler, mutlak tarım alanlarıdır ve çatışma analizi haritasında bu çelişki, açıklıkla görülmektedir. 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporunda ise Ayrancılar, Pancar ve Yazıbaşı Mahallelerinde onaylı imar planlarının, gelecek nüfusun gereksiniminin çok üstünde alanları kentsel gelişme alanı olarak planlandığı belirtilmektedir. Bu nedenle hem 1/100 000 ölçekli planın hem de daha alt ölçeklerdeki fiziki planların çok dikkatle ve özenle irdelenerek tarım topraklarını koruyacak biçimde revizyonunun yapılması gereklidir.

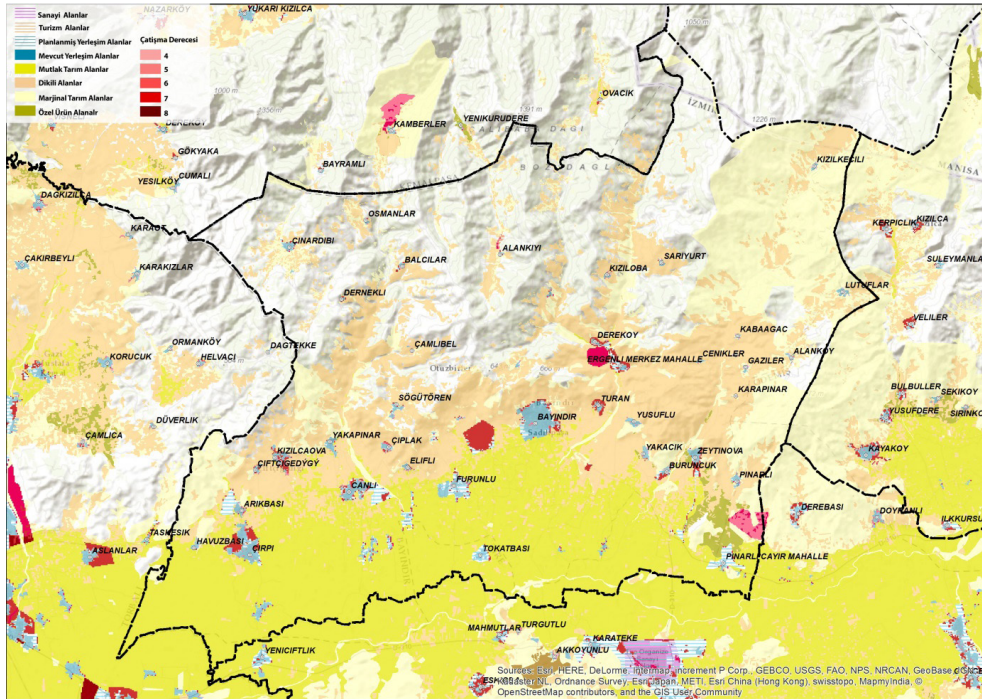
Bayındır İlçesi

Bayındır İlçesi sınırları içindeki yerleşimler genellikle "dikili tarım alanları" ile çevrilidir. 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planında, bu yerleşimlerden İlçe Merkezi çevresinde, Canlı ve Buruncuk Mahalleleri çevresinde görece olarak sınırlı gelişme alanı önerilmiştir.

Şekil 4.20 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Bayındır İlçesi'nde öngörülen arazi kullanım türleri

Bayındır İlçe Merkezi'nin çevresi zeytin ağaçlarıyla çevrilidir, o yüzden yerleşimin çevresinde az da olsa çatışma alanı olduğu görülmektedir. Aynı durum Canlı ve Çırpı yerleşimleri için de geçerlidir.

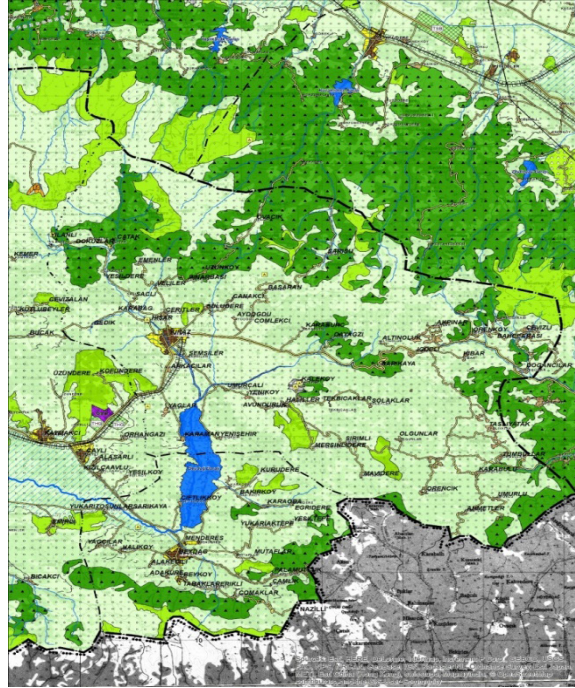
Şekil 4.21 Bayındır İlçesi'nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları

Şekil 4.22 Bayındır İlçe Merkezi ve çevresindeki zeytinlik alanlar ve tarım alanları (Google Earth; Erişim tarihi 8.12.2016)

Kiraz İlçesi

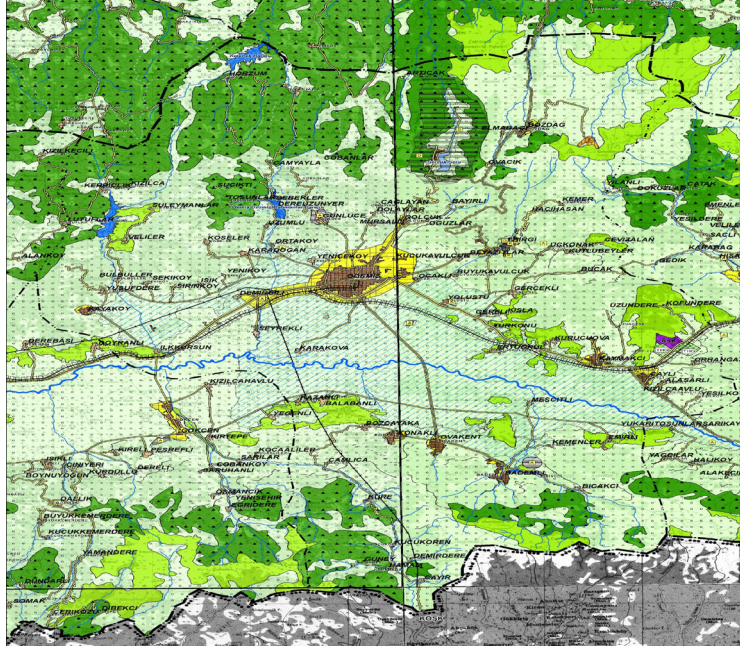
Küçük Menderes Havzası'nın en doğusunda yer alan Kiraz İlçe Merkezi de mutlak tarım arazileri ile çevrilidir ve 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda yerleşimin doğusu ve batısında kentsel gelişme alanları önerilmiştir.

Şekil 4.23 4.2.1.9 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Kiraz İlçesi'nde öngörülen arazi kullanım türleri

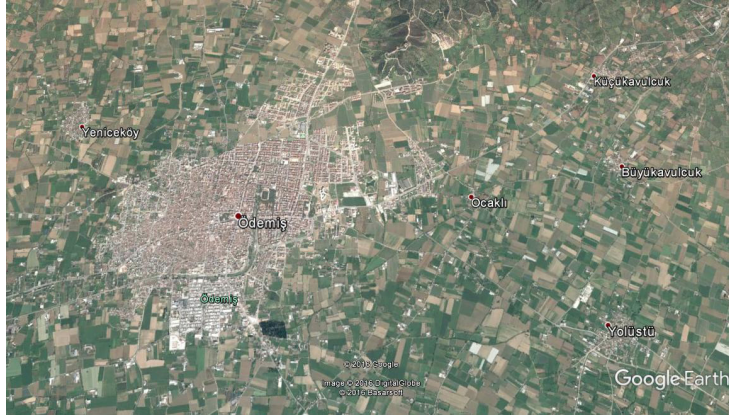
Ödemiş İlçesi

Küçük Menderes Havzası'nda yer alan diğer ilçelerde çalışanların yaşamayı tercih ettikleri ilçe merkezlerinden birisi de Ödemiş İlçe Merkezidir. Şekil 4.26 de görüldüğü gibi İlçe Merkezi, mutlak tarım alanları ile çevrilidir.

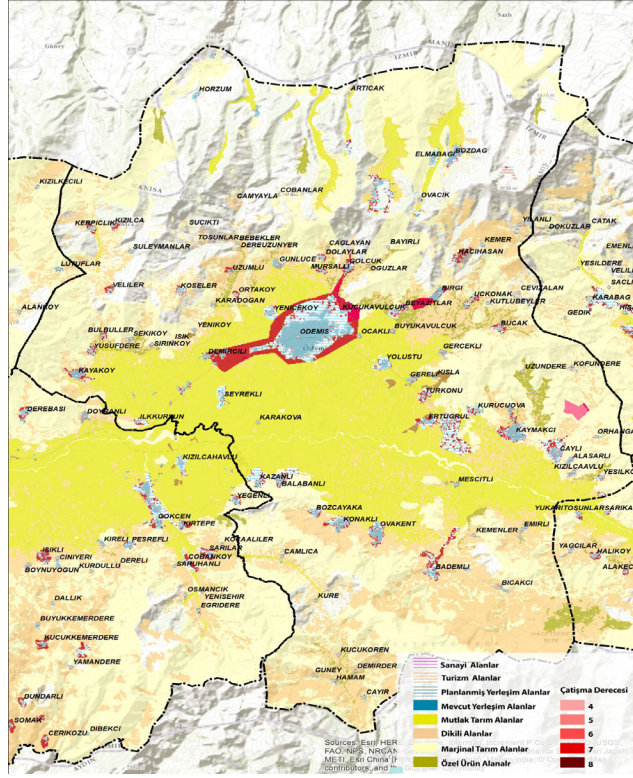
Şekil 4.26 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Ödemiş İlçesi'nde öngörülen arazi kullanım türleri

1/100 000 ölçekli İzmir-Manisa Çevre Düzeni Planı'nda, Ödemiş İlçe Merkezi'nin kuzeyi, doğusu ve güneybatısındaki Demircili Mahallesi'ne doğru, karayolu ve demiryoluna paralel olarak kentsel gelişme alanı önerilmiştir.

Şekil 4.27 Kiraz İlçe Merkezi ve çevresindeki zeytinlik alanlar ve tarım alanları (Google Earth; Erişim tarihi 8.12.2016)

Aşağıda çatışma düzeylerini gösteren Haritada da görüldüğü gibi, bu gelişme alanları ile tarım alanları üst düzeyde çatışma göstermektedir.

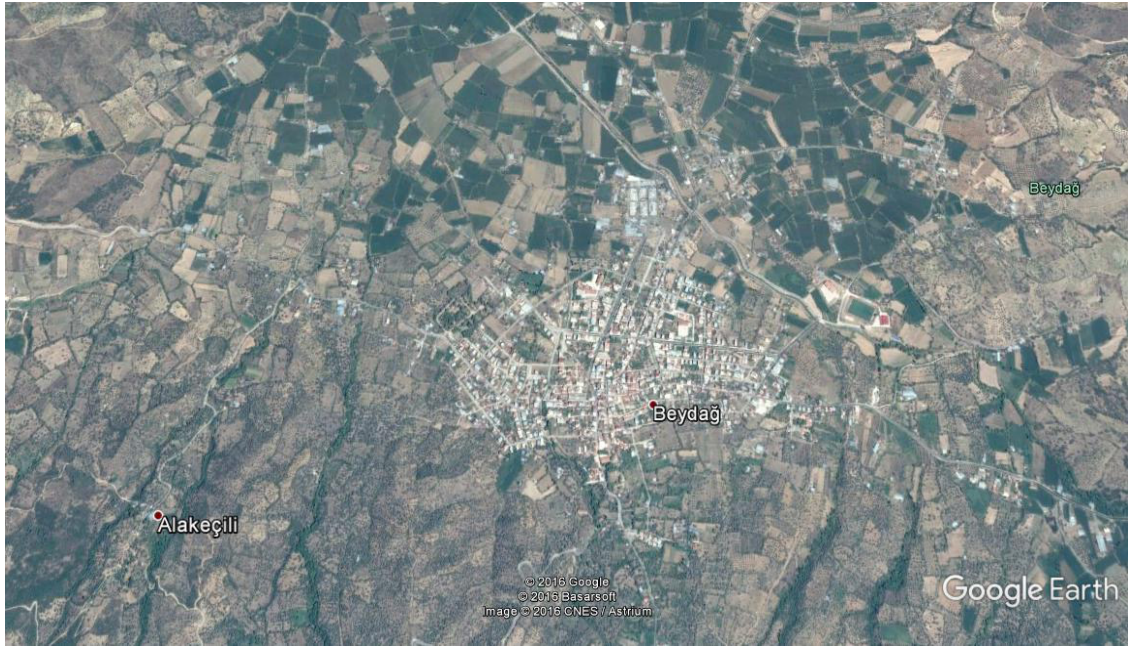
Şekil 4.28 Ödemiş İlçesi'nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları

Yukarıdaki çatışma haritasında da görüldüğü gibi, kırsal mahallelerden Bademli, Kaymakçı ve Çaylı Mahallelerinde ve Çaylı Mahallesi'nin kuzey-doğusunda planlanmış olan OSB alanı ile tarım alanı arasında çatışma görülmektedir.

Beydağ İlçesi

Beydağ İlçesi, Havza'nın güney-doğusunda yer almaktadır ve İlçe Merkezinin kuzeyi mutlak tarım alanlarıyla çevriliyken, güneyi de dikili tarım alanlarıyla çevrilidir ve ağırlıklı olarak bu alanlarda zeytin ağaçları vardır.

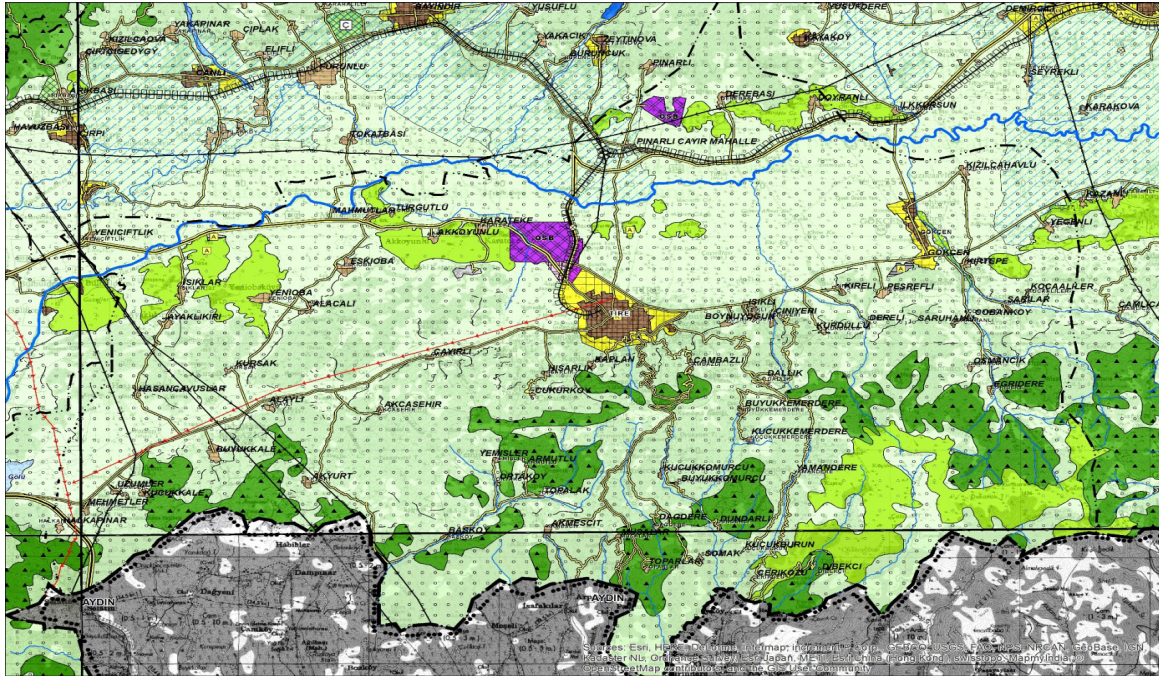
1/100 000 ölçekli İzmir-Manisa Çevre Düzeni Planı'nda Beydağ İlçe Merkezi'nin çevresinde sınırlı da olsa bir gelişme alanı önerilmiştir. Bu Planın Açıklama Raporunda, Beydağ İlçe Merkezi'nin yürürlükteki planlarının veri olarak alındığı belirtilmiştir. Çatışma analizi haritasında bu gelişme alanında ve kırsal mahallelerin yerleşim alanlarında tarım alanlarıyla çatışma olduğu görülmektedir.

Şekil 4.31 Beydağ İlçe Merkezi ve çevresindeki zeytinlik alanlar ve tarım alanları (Google Earth; Erişim tarihi 8.12.2016)

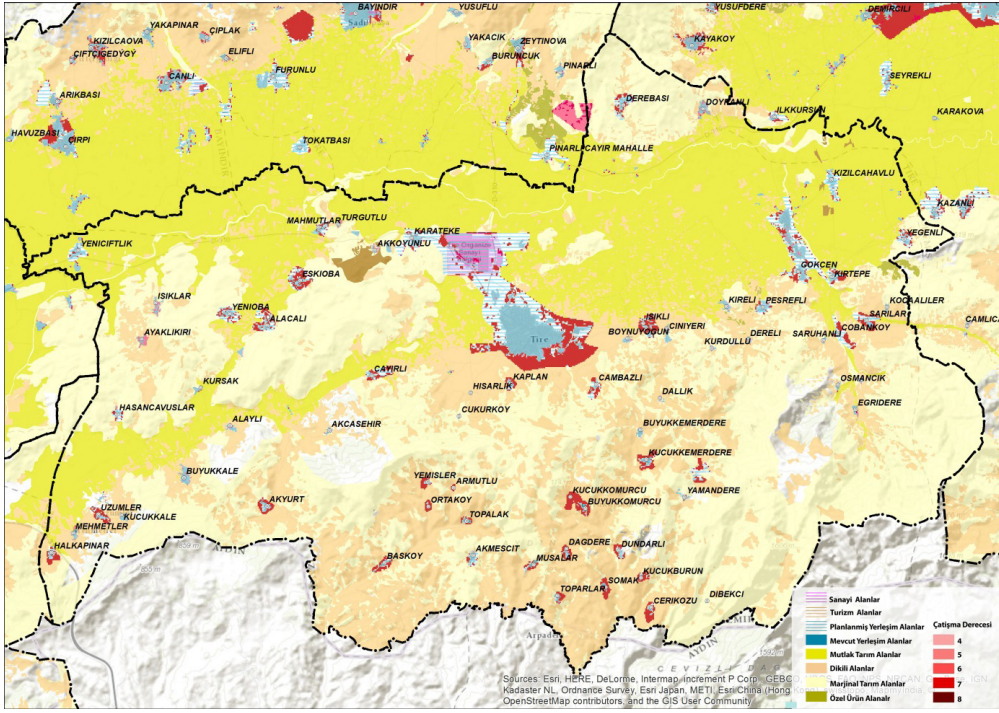
Tire İlçesi

Tire İlçesi'nin kuzeyinde ağırlıklı olarak mutlak tarım alanları, güneyinde ise dikili tarım alanları yer almaktadır.

Şekil 4.32 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Tire İlçesi'nde öngörülen arazi kullanım türleri

Yukarıda Tire İlçesi sınırları içinde 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın kararları görülmektedir. Bu Plan'da Tire İlçe Merkezi'nin ağırlıklı olarak kuzeye olmak üzere, her yöne gelişme alanı önerilmiştir. İlçe Merkezi'nin kuzey-batısında ise OSB alanı yer almaktadır. Bir bölümünün gerçekleşmiş olduğu bu OSB alanı ve Tire İlçe Merkezi'nin gelişme alanları ile mutlak tarım alanları ve dikili tarım alanları arasındaki çatışma açıklıkla görülmektedir.

Şekil 4.33 Tire İlçesi'nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları

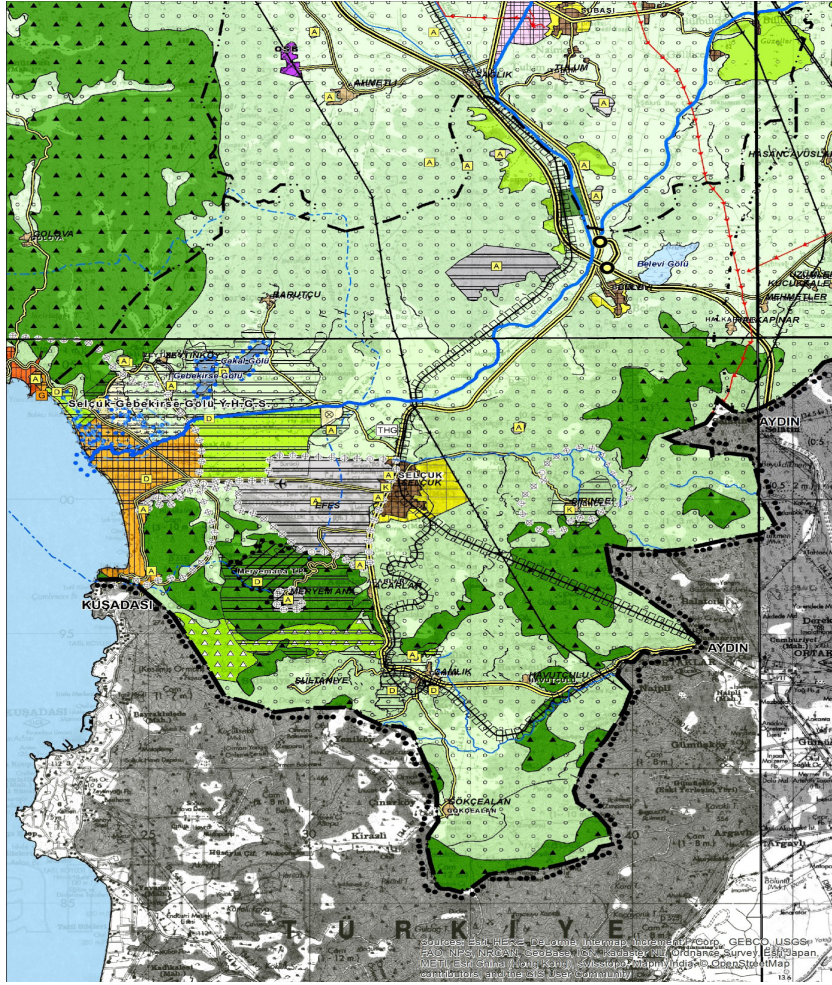

Şekil 4.34 Tire İlçe Merkezi, OSB ve çevresindeki zeytinlik alanlar ve tarım alanları (Google Earth; Erişim tarihi 8.12.2016)

Çevre Düzeni Planı'nda Tire kentinde var olan imar planlarının genel olarak yeterli olduğu, hedef yılda erişilecek büyüklüğün gereksinim duyacağı kentsel gelişme alanları için planlı alan içinde yeterli alan olduğu görüldüğü, plan bütünlüğünün sağlanması ve kent açısından gereksinim duyulan bazı kullanımlar için ilave alan düzenlemesine gidildiği, Plan Raporunda belirtilmiştir.

Selçuk İlçesi

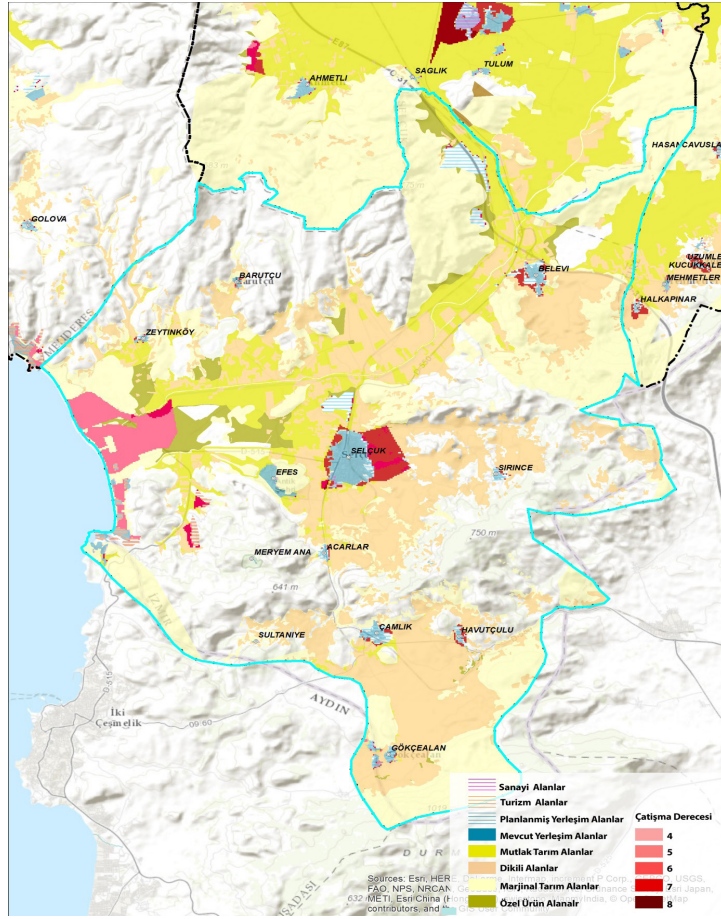
Küçük Menderes Havzası'nın en batısında yer alan Selçuk İlçesi, aynı zamanda Küçük Menderes Nehri'nin Pamucak sahillerinde denize döküldüğü ilçesidir.

Şekil 4.35 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Selçuk İlçesi'nde öngörülen arazi kullanım türleri

Yukarıdaki 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda, Selçuk İlçe Merkezi'nin doğusuna kentsel gelişme alanları önerilmiştir. Plan Açıklama Raporu'nda; Selçuk'ta, turizm gelişmelerinin de etkisi dikkate alınarak, hedef yıl nüfusunun 43.000 kişi kabul edildiği, mevcut imar planlarının hedef yıl için yeterli olmadığı Selçuk'ta, imar planına ek gelişme alanı düzenlemelerinin yapıldığı belirtilmektedir (sf.49). İlçe Merkezi'nde belirlenmiş olan bu kentsel gelişme alanları, dikili tarım alanları üzerinde önerilmiştir ve bu nedenle de aşağıdaki çatışma haritasında İlçe Merkezi'nin doğusunda tarım alanları ile plan kararları arasında çatışma görülmektedir.

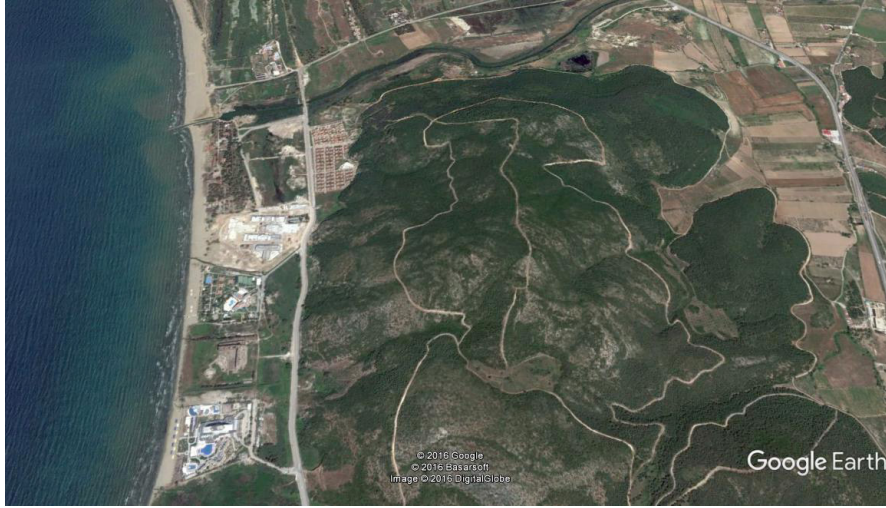
Çatışma analizi haritasındaki bir diğer çatışma alanı ise, Pamucak sahilinde görülmektedir. Çevre Düzeni Planı'nda turizm gelişme alanı olarak planlanmış olan bu sahilde bugün mevcutta da bazı turizm tesisleri ve yazlık konut siteleri yer almaktadır.

Şekil 4.36 Selçuk İlçesi'nde tarım alanları ve yerleşim alanları ve fiziki planlar ilişkisi ve çatışma alanları

Şekil 4.37 Selçuk İlçe Merkezi, çevresindeki zeytinlik alanlar ve tarım alanları (Google Earth; Erişim tarihi 8.12.2016)

Şekil 4.38 Selçuk İlçesi Pamucak sahili ve mevcut turizm tesisleri ve yazlık konut siteleri
(Google Earth; Erişim tarihi 8.12.2016)

Pamucak sahilinde turizm tesisi gelişimi önerilmekle birlikte bu durum sahilin doğal yapısına zarar verebilecektir. Bu değerli sahiller Efes Antik Kenti'ne ve Selçuk İlçesi'ndeki diğer kültürel varlıklara çok yakındır. Ne yazık ki, Küçük Menderes Nehri, çok kirlenmiş olarak bu sahile ulaşmakta ve bu durum doğal değerler, turizm potansiyeli ve İlçede yaşayanlar açısından sorun oluşturmaktadır. Yukarıdaki analiz sonucunda şu değerlendirmeleri yapmak mümkündür:

- Küçük Menderes Havzası'nda bulunan yerleşimler, ağırlıklı olarak mutlak tarım alanları üzerinde veya dikili tarım arazileri üzerinde büyüme eğilimindedirler,
- Yürürlükte olan imar planları ve 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planında önerilen Havza'daki yerleşimlerin gelişme alanları da mutlak tarım alanları veya dikili alanlarla çelişki içermektedir ve tarım alanlarının gelecekte de zarar görmesi tehlikesi vardır,
- Havza'daki yerleşimlerin nüfus artışının, öncelikle mevcut yerleşik alan sınırları içindeki boş alanları doldurarak, yoğunluğu artırarak, atıl yapı stoğunu sağlıklılaştırarak ve yeniden işlevlendirerek, eskimiş, köhnemiş, kültürel değeri olmayan yapı stoğunu yıkıp, yeniden yapılarak kullanmanın yollarını deneyerek, sağlıklı ve tarım topraklarına zarar vermeyecek şekilde yerleştirileceği, büyüme biçimlerinin benimsenmesi gerekir,
- Yürürlükteki fiziki planların yukarıda önerilen kentsel büyüme politikasını hayata geçirecek biçimde revizyonlarının yapılması gerekir,
- Revizyonu yapılacak fiziki planlara uygun biçimde ve tarım topraklarına zarar vermeyecek biçimdeki yapılaşmanın ise çok iyi denetlenmesi gerekir.

4.2.2. Gelişme hedeflerinin zenginleştirilmesi: eko-inovasyon süreci örnekleri

Küçük Menderes Havzası, başta çok nitelikli tarım alanları olmak üzere yüzey suları ve yeraltı su kaynakları, sulak alanlar, orman alanları, meralar vb. ekolojik değerlere sahiptir ve çalışmanın önceki bölümlerinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu değerlere zarar vermeden yerel kalkınmayı sağlamak ve bu eşsiz coğrafyayı tüm değerleriyle birlikte, gelecek kuşaklara aktarabilmek hepimizin görevidir.

Bunun yollarından biri de üretim alanında eko-inovasyon süreçlerinin devreye girmesi ve kendi kaynaklarına uygun bir biçimde çevreyle dost bir gelişme biçimine yönelmesidir. Yerel varlıkları korumanın önemli yollarından biri üretim değer zincirini tanımlayarak çarpan etkisini arttırmak ve böylelikle kapasitesini ve ölçeğini ağırla aracılığıyla genişletmektir. Yüksek katma değerli ürün ve hizmetler üretebilmenin yolu da yeniliklerden ve tasarımdan geçmektedir. Yeniliklerin bölge kaynaklarıyla uyumlu bir yapıya bürünerek ortaya çıkması, yani eko-inovasyon, kalkınma yolunun sürdürülebilir olmasının ön koşuludur.

Bu bağlamda, tarımın büyük önem taşıdığı havzada, özellikle Ödemiş, Bayındır ve çevresindeki ilçelerde (Torbali, Tire gibi) hayvancılık ve iç ve dış mekan bitkileri, arıcılık, zeytincilik gibi örnekler ele alınacaktır. Ülkemiz ve incelemekte olduğumuz havzalar, bu örnekler için son derece uygun kaynaklara sahiptir. Ancak, gerekli yatırımlar, altyapı ve kamu-yatırımcı işbirliği sağlanmadan başarıya ulaşması zor görünmektedir.

Bu bölümde, Küçük Menderes Havzası genelinde incelenen varlık-odaklı kalkınma fikirleri içinde yukarıda belirtilen örnek alanlar üzerinden bölge, ülke ve uluslararası düzeyde bazı karşılaştırmalı analiz ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Konular ele alınırken yörenin ekolojik ve sosyal yapısıyla bütünleşik, birden çok üretim alanını kesebilen, üretimde değer zinciri oluşturabilecek ve çarpan etkisi yaratabilecek konular üzerinde durulmuştur.

Örnek1: İç ve Dış mekan bitki üretimi

Küçük Menderes Havzası'nda iç ve dış mekan bitkilerinin orta vadede üretim ve pazarlamada ön plana çıkacağı ve gelecek beş yılda yıllık %7'lik büyüyeceği beklentisi vardır. Havza'da son yıllarda iç ve dış mekan bitkilerinin üretimi için yatırım yapan firmaların sayıları artmaktadır. Havzadaki yerel girişimciler yanında diğer illerden gelen yatırımcılar da sektörün gelişimine önemli katkı yapmaktadır. İstikrarlı büyüme potansiyeli, sahip olduğu genç ve dinamik nüfus, ekolojik koşullar, coğrafi konum ve ulaşım olanakları nedeni ile sektörün havza kalkınmasında lokomotif rol üstleneceği öngörülmektedir.

Ödemiş, Bayındır ve Torbali ilçelerinin fiziksel ve ekolojik koşullarına bağlı olarak toprak ve su kalitesi bitkisel üretim için oldukça uygundur. Örneğin; Bozdağ'dan gelen kar suyu içilebilecek kalitede olup, ovanın yeraltı ve üstü su kaynaklarını beslemektedir. Bu durum bitki ekolojisi ve yetiştiriciliği açısından önemli bir avantajdır.

Ödemiş-Torbali boyunca gün uzunluğu, kuzeye kapallık ve bitkilerin soğuklaması Bozdağ'ın eteklerinde bulunmalarından kaynaklanmaktadır. Yörenin fiziki coğrafyası ve ekolojik koşullarına bağlı dinamik yapısı peyzaj çeşitliliğini ve buna bağlı olarak bitkisel üretimde çeşitliliği sağlamaktadır. Örneğin; ovada yaprağını döken bitkilerin varlığına karşın, Bozdağ yöresinde iğne yapraklı bitkiler hakim durumdadır.

İç ve dış mekan bitki yetiştiriciliğinde Küçük Menderes Havzası'nın potansiyeli oldukça yüksektir:

- İklim, toprak, su gibi doğal kaynaklar açısından uygundur.
- Genç işgücü vardır.
- Mevsimlik çiçekte mekanizasyona geçilmesi işgücü maliyetlerini düşürmüştür.
- Mevsimlik bitkilerde torf (toprak dışı materyal) kullanımı artmıştır.
- Son 10 yılda kurakçıl bitkilerin kullanımları artmıştır.
- Permakültür uygulamasını havza bazında yaygınlaştırma potansiyeli yüksektir.
- Duvar, çatı uygulanmaları nedeni ile dikey bahçelere son yıllarda önem kazanmıştır.
- Lavanta ve yaban mersini gibi bitkilerin havzada üretimi ve işlenerek katma değer yaratma fırsatı bulunmaktadır.

Yörenin iklimi ve dinamik yapısı bitkisel üretimde yüksek kalite ve erkencilik avantajı sağlamakta olup, pazara diğer yerlerden daha önce girilmektedir. Coğrafik konumu ve ulaşım olanakları pazarlama fırsatlarını artırmaktadır. Mevsimlik bitki üretiminde torf kullanımının yaygınlaşması; toprak dışı malzeme kullanımı üretimin çevreye olumsuz etkisini azalttığı gibi, nakliye maliyetlerini de düşürmektedir. Bir kamyonu tonaj nedeni ile daha fazla bitki yüklenebilmekte ve bitki başına taşıma masrafları düşmektedir.

Sektörün gelişiminde üretim materyali oldukça önemli olup, üretimin kalitesini ve maliyetlerini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, Ödemiş Kaymakamlığı ve Ödemiş Süs Bitkileri Üreticileri Birliği proje hazırlayarak, İzmir Kalkınma Ajansı'na sağlıklı bitkisel materyali (çelik, fide) üretimi amaçlı tam otomatik sera, anaç parseli,

tünel sera vb. köklendirme ortamı gibi olanakları olan 11 milyon adetlik tesis kurulması için proje başvurusunda bulunmuş ve proje Haziran 2016'da onaylanmıştır. Yaklaşık 120 dekarlık alan tahsis edilmiş olan projenin ilk iki yıl sahipliğini Kaymakamlık üstlenecek olup, sonrasında tesis kooperatife devredilecektir (Projenin ödeme emrinin çıkması beklenmektedir). Bu suretle yörede sektörün en önemli sorunlarından biri olarak tanımlanan sağlıklı üretim materyali ve ortamı elde edilmesi sağlanacaktır. Mevcut koşullarda %60 civarında olan kaliteli çelikle üretimin iyileştirilmesi söz konusudur.

İç ve dış mekan bitki üretimi 2009 yılından itibaren artmaya başlamıştır. Geleneksel ürünlerinde (örneğin; patateste) fiyat düşüklüğü yörede alternatif ürün olarak bu bitkilerin üretimine ilgiyi artırmıştır. Bitki üretiminin marjinal getirisi yüksek görülmektedir. Arz-talep dengesi bozulmadığı sürece önemli bir kazanç kaynağı ve yerel kalkınmada lokomotif olarak dikkate alınmaktadır.

İstihdam açısından da havzada önemli paya sahip olan iç ve dış mekan bitkileri üretiminde genel olarak dekara iki işçinin çalıştığı dikkate alınmaktadır. Havzada 120.000 kadar işçinin 12 ay boyunca üretimde çalıştığı hesaplanmaktadır. Bu durum sürekli gelir elde etme, yörenin uzmanlaşması ve kente göçün önlenmesi gibi açılardan da önemlidir.

Havza (Ödemiş, Bayındır, Gölcük, Bozdağ, Bademli, Kiraz, Tire) olarak ele alındığında yaklaşık 4000 üretici 60.000 dekar arazide üretim yapmaktadır. Kurumsal işletmeler tüm işletmelerin %10 kadarını (büyük işletmelerin tamamı, orta-büyüklerin de %50) oluşturmaktadır. Küçük işletmeler ise aile işletmesi şeklinde olup, kendi işgücünü kullanmaktadır. Havzada iç ve dış mekan bitkileri üretimi yapan işletmelerin büyüklükleri ve payları Tablo 4.3 'de verilmiştir.

Tablo 4.3 İşletme büyüklükleri ve payları (Kaynak: Ödemiş Süs Bitkileri Üreticileri Birliği, 2016)

İşletme tipi	Arazi genişliği	Payı (%)
Büyük	101 dekar üzeri	5
Orta-büyük	51-100 dekar	10
Orta	21-50 dekar	30
Küçük	20 dekar ve daha az	55

Türkiye genelinden müşterileri olan havzada, belediyeler alımların %40 kadarını gerçekleştirmektedir. Belediye alımları doğrudan veya ihale yolu ile firmalar aracılığı ile yapılmaktadır. Belediye alımlarının %90 çalı ve %10 ağaç grubu bitkilerdir. Sektörde üretim-alım-satım yapan işletmeler ticarete %30; TOKİ %10; fabrika, konut gibi peyzaj çalışmaları için alım yapanlar da %10'luk paya sahiptirler.

Havza, iç ve dış mekan bitkilerinin yıllık 30 milyon dolarlık ihracat gelirinə sahiptir (Türkiye iç-dış mekan bitkileri ihracatının %30 kadarı). Irak, Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Gürcistan, Dubai önemli alıcılardır. Ortadoğu'da istikrarın sağlanması durumunda, diğer tarım ürünlerinde olacağı gibi, bitki ihracatında da önemli sıçramalar yaşanabilecektir.

Havzanın iç ve dış mekan bitkilerinin üretimindeki başlıca avantajları sıralandığında; (1) iklim koşullarının elverişli olması, (2) kuzeye kapallık, (3) uygun toprak yapısı, (4) ulaşım ve pazara erişim kolaylığı, (5) genç nüfusun varlığı ve (6) yerel ve havza dışından yatırımcıların ilgisinin artmış olmasıdır.

Diğer taraftan, iç ve dış mekan bitkilerin üretiminin gelişmesi ve sürdürülebilirliğinde önemli tehditler göz önüne alındığında; (1) toprak ve su kaynaklarının kullanımının bilinçsiz olması (Ör: mısır bitkisi üretiminde yanlış ve aşırı su kullanımı), (2) Bitki satışı ile birlikte en değerli toprak katmanlarının da satılarak yok olması, (3) kentleşme ve sanayileşme baskısı sonucu verimli toprakların imara açılması, (4) üretim planlaması yapılmaması nedeniyle aşırı fiyat düşmeleri ve sonucunda, gelir kaybı ve ekonomik zararlar, (5) damla sulama sistemi gibi çağdaş sulama yöntemlerinin kullanımının düşük olması ve (6) gübreleme amaçlı toprak tahlili yaptırma eğiliminin oldukça düşük olmasından bahsedilebilir.

Yukarıda belirtilen tehditlerin yanında, Küçük Menderes Havzası genelinden gözlenen (1) uzun vadeli yatırımlara destek verilmemesi, (2) Arazilerin parçalı olması, (3) Alet-ekipman yetersizlikleri, (4) İşgücü kalitesinin yetersizliği, (5) Fide ve çelik üretimindeki aksaklıklar gibi konular da sektörün gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Sosyo-ekonomik açıdan iç ve dış mekan bitki üretimi ve pazarlaması istihdam açısından önemli bir fırsat olarak düşünülmelidir. Örneğin, Bayındır'da sanayi olmaması, iş olanaklarının zayıflığı gençlerin göç etmesine yol açmaktadır. Buna karşın, sektördeki aile işletmelerinin pek göç vermediği belirtilmektedir.

Türkiye'de iç ve dış mekan bitkilerin %55 kadarı havza'da üretilmesine karşın, elde edilen gelir bu oranda değildir. Bu yapı ihracattan aldığı payda da kendini göstermektedir. Sözelimi; Yalova İli, marka değeri, ürün kalitesi gibi nedenlerle havza'dan daha fazla gelir sağlamaktadır.

Havza için örnek/model olabilecek önemli üretim merkezleri yurtdışından Pistoia Ovası (İtalya), Amsterdam (Hollanda); yurt içinde de Yalova, Adapazarı ve Bursa'dır. Türkiye'de bu illerin model olmasındaki nedenler aynı zamanda havzada sektörün gelişmesine yönelik hedefleri de işaret etmektedir. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Kaliteli fide-çelik üretilmesi ve kullanımı,
- Bitki yetiştiriciliğinde standardizasyon,
- İşletmelerin ve işgücünün uzmanlaşmış olması,
- Yetiştiricilerin kurumsal kayıtlı olmaları,
- Daha yüksek fiyat ve gelir elde edilmesi,
- İşletmelerde teknolojiyi kullanım düzeyinin yüksekliğidir.

Havzada iç ve dış mekan bitkileri yetiştiriciliği sektörünün lokomotif işlevini yerine getirebilmesi için, yukarıdaki model üretim bölgelerinin özellikleri yanında aşağıdaki konuların da öncelikli olarak ele alınması gereklidir:

- Islah ve doku kültürü çalışmaları,
- Kompost tesisi,
- Modern sera tesisleri,
- Makineleşme,
- KDV indirimi,
- Bitki pasaportu uygulaması,
- Kayıt dışı üretimin kontrol altına alınması,
- Toprak, su ve bitki analiz laboratuvarı kurulması,
- Üretici birlikleri, yerel yönetimler, bakanlık kuruluşları, üniversiteler, araştırma kuruluşları, özel sektör kuruluşları gibi aktörler arasında güçlü işbirliğinin sağlanmasıdır.

Havzada iç ve dış mekan bitki sektörünün geleceğine yönelik eğilimler aşağıda belirtilmiştir. Buna göre;

- Sektörün Ödemiş-Bayındır-Torbalı aksında gelişmesi ve bütünleşmesi,
- Rekabet kapasitesini arttırma yolunda teknoloji destekli üretime geçilmesi,
- Mevsimlik ve iç mekan bitki üretiminden ağaç, ağaççık ve çalı grubu bitkilere yönelmesi,
- Bitki materyalinde ve üretiminde standardizasyon,
- Dış mekan bitkileri yanında özellikle son yıllarda iklim değişikliği etkilerine bağlı olarak kurakçıl bitkilerin üretimi ve kullanımı,
- Farklı bölgelerden girişimcilerin havzada modern işletmeler kurma eğiliminde olması,
- Karmaşıklaşan üretim ve pazarlama yapısı sonucu yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası işbirliklerinin artmasıdır.

Yukarıda sıralanan tespit ve eğilimleri agro-inovasyon örnekleri olarak detaylandırdığımızda altı ana başlıkta toplayabiliriz

1) Sera İhtisas Üretim Bölgeleri:

Havzada önemli düzeyde gelişmiş ve daha da gelişme potansiyeli yüksek olan seracılık üretiminin etkili bir şekilde desteklenebilmesi ve güçlü pazar ortamını yakalayabilmesi için ürün bazlı ihtisas bölgelerine ayrılması ve kümelenmesi gerekmektedir. Kümelenmenin de aktörler arasında işbirliklerini arttıracığı açıktır. Günümüze kadar gelen seracılık üretimi aslında kısmen ilçeler düzeyinde ihtisaslaşmış gibi görünse de, sebze ve süs bitkisi üretimi havzanın her bölgesinde ve dağınık olarak yapılmaktadır. Tarımın en önemli parametreleri olan sözleşmeli üretim, pazar oluşturma, temel üretim materyalleri ve uzman işgücü barındırma gibi sorunların etkisinin azaltılabilmesi için havzanın her bölgesinde aynı ürünlerin yetiştirilmesi mantığının terk edilmesi gerekmektedir. Havza içerisinde sera üretiminin alt bölgeler düzeyinde ihtisaslaşmaları, aynı ürün çeşitliliği ile bir biri ile rekabet etmemeleri gerekmektedir. Havzada yapılacak bir sera ürün deseni ve fidancılık planlanmasına bölgesel markalaşma ya da *havza içi coğrafi işaret* oluşturulması şeklinde yaklaşılabilir. Bu nedenle, gelişme eksenlerinde de belirtildiği gibi, Havzanın mevcut üreticilik bilgisi ve pazar oluşma potansiyeli dikkate alınarak, Küçük Menderes Havzasının doğu bölümlerinin meyve fidancılığı, Bayındır odaklı orta bölgelerinde dış mekan ve kesme çiçekçilik, batı bölümünde ise sebze üretim ağırlıklı sera ihtisas bölgeleri oluşturulmalıdır.

Sera ihtisas bölgeleri içerisinde, ürünlerin işlenebileceği (ambalajlama, paketleme, şişeleme, kurutma vb) ve pazarlanabileceği ortak alanlarının oluşturulması, bu alana ait alt yapı ve tanıtımlarının sağlanması katma değerinde kalmasını sağlayacak ve üretimi motive edecektir. Örneğin bölgede üretilen süs bitkilerin tüm çeşitlerin tanıtılabileceği (sergilenebileceği) ve kooperatiflerin/üreticinin adresleneceği bir "Perakende sergi serası" oluşturulması üretici - tüketici buluşması açısından önemli kolaylıklar sağlayacaktır.

Seracılık yapılan bölgelerde sadece üretim değil, ürün çeşitliliğine göre işleme tesisleri (soğuk hava deposu, konserve, kurutma, domates suyu, salça, turşu yapma vb) kurulmalıdır. İşleme tesisleri ya da atölyeleri Kooperatifler ve İzmir Büyükşehir Belediyesi işbirliği ile yapılabilirliği vardır.

Seracılık bölgelerinde ara eleman yetişmesine olanak sağlayacak, bölge insanının eğitim düzeyini geliştirecek girişimler bölgede faaliyet gösteren üniversiteler ile birlikte sağlanmalıdır. Özellikle karlı üretim genç nüfusu bu konuda eğitime yönlendirecek ve nüfusun üretim alanı içerisinde kalmasını sağlayacaktır. Ayrıca, alternatif enerji kaynaklarının (güneş enerjisi gibi) kullanımını da kolaylaştıracaktır. Bayındır'daki jeotermal kaynakların seracılıkta kullanım olanağından da yararlanılmalıdır.

2) Doku Kültürü Laboratuvarı:

Havza içerisinde hem fidancılığın hem de seracılığın gelişmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için atılması gereken temel adımlar vardır. Bunlardan bir tanesi kazancı daha yüksek yetiştiriciliklerdir. Bunun yanında ürün çeşitliliği ve ürünün standardının yüksek olması diğer önemli parametrelerdir. Fidancılık ve seracılıkta üretimin en önemli girdisini fidan temini ya da yetiştirme aşaması oluşturmaktadır. Özellikle seracılıkta dışarıdan temin edilecek tohum ya da fidan, maliyetin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bunun yanında meyve, dış mekan ve ya da sera süs bitkileri fidanlarının ürün standardının sağlanamaması önemli riskleri oluşturmaktadır. Bu nedenle hem fidancılık hem de süs bitkileri ve sera tarımsal üreticiliğinde bölgeye çok önemli katkı sağlayacak bir "doku kültürü laboratuvarı"nın kurulması sağlanmalıdır. Ekonomik olarak çok sayıda fidan üretmek aynı zamanda ürün standardının güvenilirliği sağlanmış olacaktır. Bölgenin diğer iller ile rekabetinin güçlendirilmesinde oldukça önemli olan doku kültürü laboratuvarı ve fidanların dış mekana adaptasyonu için gerekli olan bakım serası Ege Üniversitesi Bayındır Meslek Yüksek Okulu ve kooperatifler işbirliği ve işleticiliğinde kurulması mümkündür. Havzada, süs bitkileri odaklı bir Meslek Yüksek okulunun bulunması ve burada doku kültürü uzman akademisyenlerin bulunması önemli bir fırsat olarak görülmeli ve değerlendirilmelidir.

Bayındır'daki çiçek yetiştiricileri, genellikle sipariş üzerine çalışmakta ve belli çeşitler üzerine yoğunlaşmaktadır. Müşteri portföyünün genişletilmesi ve sipariş sürekliliği riskinin azaltılması için perakende pazara çeşit sunulması gerekmektedir. Bu amaçla, bölge iklimine uyumlu ve değerli yeni süs bitkisi çeşitlerinin belirlenmesi ve havzaya ithal edilmesi rekabet gücünü de arttıracaktır. Ancak, fidan maliyetinin yüksek olması ürün çeşitliliğinin sağlanması ve sürdürülebilmesi açısından en önemli eşiği oluşturmaktadır. Bölgeye kurulacak bir doku kültürü laboratuvarı bu eşiğin aşılmasında önemli rol oynayacaktır.

3) Organik Gübre Kompostlama:

Sera ve diğer tarımsal üretimde gıda güvenliğinin sağlanması havza temel eksenlerinden birisi olarak tanımlanmıştır. Bu amaçla, seracılıkta yoğun gübre ve pestisit kullanımını azaltmak yetiştiricilik stratejilerinden birisi olarak benimsenmiştir. Seracılıkta yoğun gübre kullanımını hem gıda güvenliğini tehdit etmekte hem de önemli girdi oluşturmaktadır. Bölgede üretilen sera ürünlerinin "güvenilir gıda" kimliğini kazanması ve sürdürülebilmesi için bazı organik gübre preparatları ile bitkisel üretimin desteklenmesi önem kazanmaktadır. Bu nedenle özellikle havzanın orta ve batı bölümlerinde yoğunlaşan sebze üretiminde kullanılmak üzere kompost ve vermikompost (Solucan gübresi) örnek üretim tesisleri kurulmalıdır. Vermikompost üretiminde sera, tarla veya pazar atıkları hammadde olarak kullanılmaktadır. Geleneksel kompostlamadan farklı olarak elde edilen vermikompost, üretim yöntemi nedeniyle, "organik gübre" özelliğini tam olarak göstermektedir. Sahip olduğu yüksek makro ve mikro elementler nedeniyle bitkisel üretimde verim artışını sağlaması yanında, yetiştirme ortamındaki biyoçeşitliliği de önemli düzeyde desteklemektedir. Bu sayede yetiştirme ortamındaki değişim & dönüşüm olaylarının kesintisiz oluşması ile toksik bileşiklerin biyodegradasyonu da sürdürülebilir hale getirilecektir. Solucan gübresi hem katı olarak (vermikompost) hem de sıvı olarak (kompost çayı) kullanılabilirliği için direkt yetiştirme ortamına verilebileceği gibi, sulama sistemlerinden de uygulanabilmektedir. Fazla işgücü gerektirmeyen ve bu nedenle de tesis maliyeti yüksek olmayan bu tür girişimler, kooperatifler bünyesinde kurulabileceği gibi üreticilere eğitim desteği sağlanarak kendi ihtiyaçlarını karşılamaları sağlanabilecektir. Seralardaki tarımsal ürünlerin gıda sağlığının sürekli sorgulandığı son yıllarda, özellikle vermikompost ile bitkisel üretimin desteklenmesi Küçük Menderes Havzası ürünleri için önemli bir avantaj sağlayacaktır. Bununla birlikte elde edilecek vermikompostun, kompost çayının ve solucanların; bitkisel üretimde kullanılmalarından bağımsız olarak ekonomik kazanç içinde sokulmalarının da mümkün olabileceği göz ardı edilmemelidir. Sağlıklı gıda üretimi yapılması ve bu özelliğin tanıtımlarda ön plana çıkarılması kaliteli ve etkili pazar edinilmesinde oldukça önemlidir.

TÜİK'in 2015 yılı verilerine göre sadece Bayındır'da 3.684.800 adet zeytin ağacı, 363.800 adet kiraz ağacı, 45.00 adet şeftali ağacı, 2.620 omca bulunmaktadır. Bu ağaçların budama artıkları kompost için en önemli girdilerin başında yer almaktadır. Ayrıca, ilçelerdeki park ve bahçe alanlarından elde edilen budama artıkları da bu amaçla kullanılabilir.

4) Tüplü Bitki Satışında Toprak Kaybının Önlenmesi:

Küçük Menderes Havzası'nda dış ve iç mekan çiçek yetiştiriciliği faaliyetleri nedeniyle bölgenin değerli tarım toprağı kaybedilmektedir. Toprak dışı materyal kullanımı sadece %5 civarındadır. Toprak dışı materyallerin kullanımının teşvik edilmesi ve özellikle, dere yataklarından toprak alımının yasaklanması ve caydırıcı cezalar verilmesi gerekmektedir. Gerek süs bitkisi gerekse fidancılıkta, üretim alanı toprakları organik madde ile zenginleştirilerek çoğalma ortamları oluşturulmaktadır. Bölgeden yıllık bitki satış miktarı milyonlar ile ifade edilmektedir. Bu da bölgeden tonlarca toprağın da bitki ile birlikte satılması ve havzadan götürülmesi anlamı taşımaktadır. Uzun vadede bitkisel üretimi tehlikeye sokacak olan bu durum toprak dışında materyaller ile oluşturulacak üretim ortamları ile önlenmelidir. Bu konuda yani toprak dışı materyal üretimi ile ilgili proje çağrısına çıkılmalıdır. Ayrıca, bölgenin ihtiyacı olan tohum ekme makinası, köklendirme üniteleri için kooperatif veya birlikler ile işbirliği yapılmalıdır.

5) Havza topraklarına ve iklim değişikliğine uyumlu alternatif bitkisel üretim:

Tıbbi ve aromatik bitkiler Havzanın önemli yerel varlıklarındandır. Bayındır'da Turan Köyündeki Turan Nergisi, Ödemiş-Bozdağ'da yaban mersini dikkate alınması gereken önemli potansiyellerdir.

Küçük Menderes Havzası'nın özellikle orta kuzey ve doğu sınır bölümlerindeki eğimli arazilerde yer alan mikaşist ve magmatik jeolojik ana materyal üzerinde oluşmuş asit karakterli topraklar mevcuttur. Çoğunlukla Bayındır ve Ödemiş ilçesi kuzey sınırlarında olan mikaşistler kireç içermeyen kayalardır. Buna bağlı olarak topraklarında da kireç mevcut değildir ve toprak pH değeri 5.5-6.5 arasında değişmektedir. Son yıllarda ekonomik değeri yüksek bitkisel üretim içerisine giren yaban mersini (blue berry) yetiştirilmesi için yukarıda belirtilen nispeten yüksek rakımlı bölgeler uygun görülmektedir. Tarımı yapılan yaban mersini çeşidi toprakta bazı düzenlemeleri gerektirmektedir. Örneğin toprak asitliğini korumak için kükürt uygulaması yapmak ve organik madde ile zenginleştirmek temel koşul olarak bilinmektedir. Eğimli arazilerde küçük parseller şeklinde yapılacak denemeler ile bölgeye adaptasyonu sağlayan çeşitler belirlenmeli ve sonra yaygınlaştırılmalıdır. Pazar değeri yüksek olan yaban mersininin tıbbi değeri de vardır.

İklim değişikliğine duyarlı kurakçıl süs bitkisi üretimi de aynı derecede önemlidir. Çalı grubu bitkilerin üretiminde oldukça avantajlı olan havza, kurakçıl bitkiler açısından da önemli potansiyele sahiptir. Başlıca müşteriler olan belediyelerin park, bahçe gibi açık ve yeşil alan uygulamalarında, en azından belli bir oranda kurakçıl bitki kullanımına zorunluluk getirilmesi (benzer ilke TOKİ gibi toplu konut uygulamalarında da) çevre kaynaklarının korunması ve sürdürülebilirliği, başta sulama ve bakım olmak üzere maliyet ve işgücünde tasarruf sağlayacaktır.

Diğer bir konu da zaten havza topraklarına uyumlu ve üretimi belirli bir nitelik taşıyan ürünlerin katma değerinin yükseltilmesidir. Havzadaki kestane üretimi bu kategoride ele alınabilir. Türkiye'deki kestane ağacı varlığı 2.373 bin adet ağaç olup bunun %61.88'ini ve kestane üretiminin %63.28'ini Ege Bölgesi karşılamaktadır. Türkiye'de en çok üretiminin yapıldığı iller Aydın (20.989 ton), İzmir (10.176 ton), Kastamonu (10.321) ve Sinop'tur (4.242 ton), (Anonim,2015). Kestane özellikle İzmir'in Beydağ ve Ödemiş ilçelerinde üreticilerin temel geçim kaynağını oluşturmaktadır.

Her ne kadar Bursa kestane şekeriyle ünlü olsa da, İzmir ve Aydın yukarıda bahsedildiği gibi kestane üretiminde Türkiye'de ilk sıralarda yer almaktadır. Özellikle Ödemiş, Kiraz, Beydağ ve Tire bölgesinde yetişen yüksek kalitedeki kestanenin işlenemediği, tanıtımında yetersizlikler ve bunun sonucunda üreticilerin hak ettikleri payı almadıkları görülmüştür. Bu nedenle özellikle bu bölgelerde, kestanenin farklı şekillerde tüketiciye sunulabileceği işleme tesislerinin yer alacağı "Kestane İhtisas Bölgesi" kurulması halinde havza kestanenin ve kestane ürünlerinin marka olabileceği, katma değerinin yerinde kalarak getirisinin artırılabilmesi dikkate alınmalıdır. Halen hasat sonrası doğrudan satış şeklinde pazarlaması yapılırken sadece bir firma kabuğunu soyarak ve ambalajlayarak pazarlamaya çalışmaktadır. Kestane depolanması özellikle fiyat yönetimi bakımından oldukça önemlidir. Ayrıca uygun depolama olanakları da sağlanarak tüm dünyaya ihracatı yapılabilecek bir potansiyele sahiptir.

Yörede üretilen kestanenin ve kestane ürünlerinin özellikle kadın girişimciliği ile pazarlanabileceği ortak alanlarının oluşturulması, bu alana ait alt yapı ve tanıtımlarının sağlanması katma değerinin yerinde kalmasını sağlayacak ve üretimi motive edecektir.

Küçük Menderes Havzası'nda önemli düzeyde gelişme potansiyeli bulunan kestane ve kestane ürünlerinin etkili bir şekilde desteklenebilmesi ve güçlü pazar ortamının yakalanabilmesi için ilçeler düzeyinde ürün bazlı ihtisaslaşmanın sağlanması gerekmektedir. Havza kestanesi üretiminde kimlik ya da coğrafi işaret oluşturabilecek düzeyde yetiştiricilikler mevcuttur. Bu durum göz önünde bulundurularak yöre kestanesi için mutlaka coğrafi işaret tescili alınmalıdır. Ayrıca, Avrupa Birliği coğrafi işaretinin de alınması hedeflenmelidir.

İzmir Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü'nün 2016 yılı istatistiklerine göre Küçük Menderes Havzası ilçeleri İzmir meyve üretiminin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. İhracata dönük ürünler olan incir ve kestanede Ödemiş, kestane, zeytin ve incirde Tire, Beydağ ve Kiraz ön plana çıkarken, şeftali ve narda Selçuk ilk sırayı almaktadır. İzmir'deki incir üretiminin %80'i, kestane üretiminin de %96'sı Küçük Menderes ilçelerinde gerçekleştirilmektedir. Bunların yanında, Menderes İlçesi'nde yetiştirilen marka değeri olan Gümüldür mandalinası da (satsuma) önemli bir yer tutmaktadır.

Günümüz koşullarında meyvecilik, hem insan sağlığı açısından hem de ülke ekonomisine katkısı bakımından çok önemlidir. Kestane (*Castanea sativa* Mill.), eski zamanlardan beri insan beslenmesinde önemli bir yer almıştır. Araştırmacılar, ilk zamanlarda Alp yöresinde yaşayan insanların ağırlıklı kestane beslenme şekli ile yaşamlarını geçirdiklerini bildirmektedirler. Bu nedenle kestane meyvesi fakirin ekmeği, ağacı da ekmek ağacı olarak tanımlanmaktadır. Kestane Türkiye'de Marmara ve Kuzey Anadolu'da özellikle meşe, gürgen, kayın, ıhlamur gibi yapraklı bitki türleriyle karışık halde bulunmaktadır. Ege ve Akdeniz bölgesinde yerel olarak doğal yayılış göstermekle birlikte, daha çok kültürü de yapılmaktadır. Kestane, gıda ve ahşap sanayinde kereste olarak ve ayrıca ekolojik ve peyzaj amaçlı olarak da Akdeniz Bölgesi'nde ekonomik öneme sahip önemli bir ağaç türüdür (Santos et al., 2014). Kestane, özel bal elde edilmesinde arıcılık bakımından önemlidir. Ayrıca kestane ağacının çeşitli kısımlarından tanen elde edilerek deri sanayisinde kullanılmaktadır.

Dünyada yaklaşık 2 milyon ton kestane meyvesi üretimi yapılmaktadır. Türkiye, 60 bin ton kestane üretimi ile Çin ve G.Kore'den sonra dünyada üçüncü sırada yer almakta ve dünya kestane üretiminin %3.2'sini karşılamaktadır. Kestane üretiminde Türkiye dünyada 3. sırada olmasına rağmen, dış ticaret rakamlarının düşük olması, Türkiye'nin bu potansiyelini iyi değerlendiremediğini göstermektedir.

Son yıllarda yapılan çalışmalar sonucu ülkemizdeki kestane üretim ortalaması arttırılmış ve 5–10 bin tonu ihraç edilerek önemli bir döviz girdisi sağlanmıştır. Seleksiyon, aşı ve terbiye sistemleri ile kültüre alınabilen kestaneler bu yolla hem kısmen bodurlaştırılmakta ve erken yıllarda meyveye yatırılarak meyve verimi ve kalitesi artırılmıştır. Meyveleri önemli gelir kaynağı olduğu gibi ağaçları da mobilya sanayinde kıymetli keresteler oluşturmaktadır. Ayrıca erozyon riski olan arazilerde kazık köklü bir bitki olması nedeniyle kestane bahçeleri kurarak hem bölge ekonomisine katkı sağlanmış, hem de erozyonla oluşacak toprak kayıpları da engellenmiş olacaktır.

Sonuç olarak, Küçük Menderes havzası kırsal bölgeleri için oluşturulan bu stratejik hedefler ve İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin sağlayacağı desteklemelerle birlikte yörenin istikrarlı bir yapıya kavuşturulması sağlanmış olacaktır.

6) İç ve Dış Mekan Bitki Üretiminin Turizm ile İlişkisi: Bahçe Turizmi

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünya ekonomisinde en hızlı gelişen ve genişleyen sektörlerden biri haline gelen turizm bir ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda kazanım elde etmesini sağlayan en önemli hizmet sektörlerinden birisi durumundadır (Çoban ve Özcan, 2013). İhtiyaçların ve beklentilerin hızla değiştiği uluslararası turizm piyasasından, sahip olduğu rekabet gücü nedeniyle daha büyük pay alma çabası içinde bulunan Türkiye'nin, bu dinamizmini koruması için, turizm faaliyetlerini çeşitlendirmesi ve turistik gelişme kutupları yaratması gerekmektedir (Kızılırmak, 2006).

Küçük Menderes Havzası (Ödemiş, Bayındır, Gölcük, Bozdağ, Bademli, Kiraz, Tire) için en önemli gelir kaynaklarından birisi olan iç ve dış mekan bitki üretimi turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında değerlendirildiğinde "Bahçe Turizmi" kavramı ön plana çıkmaktadır. Botanik zenginliği, doğal güzellikleri, huzurlu bir ortama sahip olmaları gibi pek çok özelliği nedeniyle bahçeler/parklar önemli turistik destinasyonlar haline gelmeye başlamıştır. Bahçe turizminin en önemli bileşeni yerel halkla ve ekonomi ile ilişkilerin doğru kurgulanması ve yerel halk için yeni bir gelir kapısı açmasıdır. Bu kapsamda, dünyada öne çıkmaya başlayan çok sayıda bahçe örneği bulunmaktadır (Cult Tour, 2012).

Hollanda'nın güneyinde Lisse kenti yakınlarında yer Keukenhof Çiçek Bahçesi" 1949 yılında bir grup çiçek soğanı ihracatçısının çabalarıyla kurulmuş ve ilk yıl 230.000 ziyaretçiye ev sahipliği yapmıştır. Günümüzde yıllık ekilen 7 milyon çiçek soğanı ile dünyanın en büyük çiçek bahçelerinden birisi olan Keukenhof, her yıl mart ayının son haftasından Mayıs ayı ortasına kadar ziyarete açılmaktadır. Çiçek soğanı ihracatı hedeflenerek kurulan bahçe günümüzde turist akınına uğramakta ve turizmden önemli bir gelir elde edilmektedir. 2016 yılında kuruluşunun 67. yılını kutlayan parkı 1.1 milyon kişi ziyaret etmiştir.

Bahçeye ekilen çiçek soğanları, çiçek soğanlarını sergilemek isteyen 100 adet üretici tarafından sağlanmaktadır. Bahçenin tasarımcıları ise her üreticiye özel tasarımlar oluşturmaktadır. Üreticilerle karşılıklı görüşmelerle şekillenen bu tasarımlar çiçeklerin renkleri, yükseklikleri ve çiçek açma zamanları dikkate alınarak yapılmaktadır (URL-24).

Şekil 4.39 Keukenhof Çiçek Bahçesi (Hollanda)

Dünyadaki bir başka ilgi çekici Mucize Bahçesi Dubai’de çölün ortasında kurulan Miracle Garden’dir. Dünyanın en büyük çiçek bahçesi olarak bilinen bahçede yaklaşık 70 farklı çiçek türüne ait 100 milyon çiçek yer almaktadır (Şekil 4.40). Haftada 55 bin kişinin ziyaret ettiği bahçe ayrıca Guinness Rekorlar Kitabına girmiştir (URL-22).

Şekil 4.40 Mucize Bahçesi (Dubai)

Son yıllarda turizmde deneysel yaklaşımlar öne çıkmaktadır. Tüketicinin odak noktası olduğu bu yaklaşımda, duylara hitap edecek, şaşırtacak, hayat tarzlarını yansıtacak ve kendilerine deneyim sağlayacak ürün ve hizmetleri tercih edeceği ön görülmektedir (Yetiş, 2015). Buna göre işletmelerin önce farkındalık, sonrasında ise farklılık yaratabilmek için duygular ve hisler aracılığıyla hatırlanacak deneyim olanakları tasarlaması gerekmektedir (Güzel, 2013).

Deneysel yaklaşımın boyutlarından ilki duysal deneyimdir. Duysal deneyim yaratabilmek için görme, tatma, koklama, duyma ve dokunma duylarına hitap edilmesi gerekmektedir (Yetiş, 2015). Turizmde ürün çoğu zaman destinasyon olduğu için, destinasyonun 5 duyuya hitap etmesi gerekliliğinden bahsedilebilir. Bahçe turizminde destinasyon bahçenin kendisidir. Buna göre bahçenin tasarımı, renklerin kullanılış biçimi gibi unsurlar kişinin görme duysuna, bahçenin kendine has bir kokusunun oluşu koklama duysuna, bahçeye özgü kuş sesleri, su sesi yada müzik sesi duyma duysuna, bahçede ikram edilen yiyecek ve içecekler tatma duysuna ve kişinin bahçede dokunduğu objeler ise dokunma duysuna hitap etmektedir. Duysal Bahçeler (Sensory Gardens) olarak isimlendirilen bu bahçelerin terapötik bir değeri olduğu da vurgulanmaktadır (URL - 23).

Duyusal deneyimin kullanıldığı ilk parklardan birisi Yeni Delhi’de bulunan Beş Duyunun Bahçesi’dir (Garden of Five Sense). 2003 yılında kurulan bahçe yaklaşık 8 ha’lık bir alana yayılmıştır. Farklı tasarım ve ürünlerle ziyaretçilerin duyularına hitap edilmesi hedeflenmiştir (Şekil 4.41). Ayrıca son yıllarda yine çok sayıda parkta, ziyaretçilerin 5 duyuya yönelik özellikleri keşfetmelerine özel etkinlikler gerçekleştirilmektedir.

Şekil 4.41 Beş Duyunun Bahçesi

Tüm bu eko-inovasyon faaliyetlerinin merkezinde dikkatli bir envanter oluşturma ve planlama yer almalıdır. Bayındır bölgesinin süs bitkisi üretim potansiyelinin belirlenmesi ve yönetiminin bu envanter dikkate alınarak planlanması gerekmektedir. Bu amaçla, öncelikle çiçekçilik ile uğraşılan alan genişliği, üretim kapasitesi, işgücü miktarı ve yaş dağılımı ve potansiyel istihdamı belirlenerek bir yönetme ve gelişme programı oluşturulmalıdır. Fidancılıkta sertifikasyon işlemlerinin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması önemli bir hedef olmalıdır. Bunun yanında Ege Bölgesine hitap edecek ürünler ile fidan çeşitliliğinin zenginleştirilmesi bir diğer temel hedef olmalıdır.

Örnek 2: Arıcılığın geliştirilmesi: İzmirli Arılar Projesi

İzmir il sınırlarında gerek sulak alan gerekse orman ve tarımsal bitki örtüsü çok geniş alanlar kaplamasına rağmen bal ve arı ürünleri üretiminde potansiyelinin çok altındadır ve diğer illere göre çok gerilerdedir. Arılık olarak kullanılabilir alanlar, kovan kapasitesi, nektarlı bitki örtüsü çeşidi varlığı ve bu bitkilerin çiçekli fenolojik evrelerine ait sayısal ve mekânsal bir envanter yoktur. Buna bağlı olarak bilinçli bir arıcılık politikası oluşturulamamakta ve uygulanmamaktadır. Arıların geniş alanlardan beslenebilme özelliği nedeniyle, arıcılığın havza yönetimi içerisinde alınacak kararlar ile korunması, özellikle yüksek arılık potansiyeline sahip alanların gelişme stratejileri ile çelişmemesi gerekmektedir. Havza arıcılığının korunması ve geliştirilmesi sadece gıda üretimi için değil, diğer bitkilerin döllenme biyolojilerinde de önemli yer tutması ve verim artışı sağlaması nedeniyle çok önemlidir. Havza içerisindeki barajların/göletlerin mutlak ve yakın koruma kuşaklarındaki arazilerin tarımsal kullanım kısıtları bölgedeki çiftçilerin önemli ölçüde tarımdan çekilmesine neden olmaktadır. Baraj su aynası çeperlerinde yer alan ve yılın büyük bir bölümünde ıslak ya da nemli olan bölümlerinde neredeyse her dem yeşilliğini koruyan doğal bitki örtüsü bulunmaktadır. Bu nedenlerle öncelikle baraj/göl koruma alanları içerisindeki arazilerde başta lavanta olmak üzere nektar bitkileri tarımının teşvik edilmesi ve ürün bazlı organik bal üretiminin sağlanması önemli bir alternatif olabilecektir. Sadece lavanta bitkisi çiçek döneminde sağlanacak bal ile lavanta balının elde edilmesi ve markalaşması, değeri yüksek bal elde edilmesini sağlayabilecektir. Bu amaçla, lider çiftçiler düzeyinde lavanta balı üretiminin organize edilmesi ve üreticiliğin yaygınlaştırılması planlanmalıdır.

Bunun yanında, özellikle Torbalı-Bayındır-Ödemiş aksındaki dağlık arazilerde, aromatik değeri yüksek doğal bitkiler mevcuttur. Benzer şekilde, Beydağ-Tire dağlarında aromatik bitkiler ve kestane üretimi mevcuttur. Bitki popülasyon yoğunluğunun özel bal üretimine (kestane balı, kekik balı, püren balı, çam balı vb) uygun olduğu saptanan alanlarda arıcılığın teşvik edilmesi, alternatif gelir sağlanması ve biyoçeşitliliğin desteklenmesi açısından önemlidir. Havza içerisindeki bazı alanlar için doğal bitki örtüsü tespit çalışmaları yapılmıştır (Örneğin Tire Güme Dağı Çiçekli Bitkileri- Seçmen vd., 2015). Havzadaki mevcut nektar bitkisi özelliği taşıyan bitkilerin bir envanterinin çıkartılması ve Küçük Menderes Havzası arılık geliştirme ve yönetim planlarının yapılması gerekmektedir.

Havza İçi Bal Rotalarının belirlenmesi:

Arıcıların daha az gezerek ve daha verimli bal, polen, propolis ve diğer arı ürünleri üretebilmesi için havza içerisinde nektar bitkilerinin yerlerinin ve nektar verim zamanlarının (çiçek dönemlerinin) belirlenmesi ve sonuçta havza içerisinde bir "bal rotası"nın belirlenmesi gerekmektedir. Arılık olarak kullanılacak yerlerin uzaktan algılama tekniği kullanarak sayısal ortamda ve coğrafi bilgi sistemi kurallarına uygun olarak belirlenmesi, haritalanması, arılık potansiyelinin ölçülmesi ve karar vericilere bir yönetim planı önerilmelidir. Bu konuda E.Ü. Ziraat Fakültesi ve Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü uzmanları ile İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarım Daire Başkanlığı'nın ortak proje geliştirmesi mümkündür.

İzmir'de arılık olarak kullanılacak alanlar, bitki örtüsü çeşidi, yeri ve bu bitkilerin fenolojik evreleri bilinmediğinden ve mekânsal veriye dayalı bir arılık envanteri olmadığından verimli ve sağlıklı bal ve arı ürünleri üretimi mümkün olamamaktadır. Bunun yanında bir yönetim planı ve arılık amenajmanı oluşturulamaması nedeniyle arıcılar sıklıkla kovanların yerlerini değiştirmek zorunda kalmakta, genellikle düşük verimli üretime karşın nakliye girdileri artmaktadır. Bu sebeple, İzmir il sınırlarında arılık olarak kullanılacak yerlerin uzaktan algılama tekniği kullanılarak, sayısal ortamda ve coğrafi bilgi sistemi kurallarına uygun olarak belirlenmesi, en uygun arılık yerlerinin mekânsal envanterinin çıkartılarak haritalanması, belirlenen yerlerin nektar potansiyelleri ve nektar sağlama periyotlarının belirlenerek arılık potansiyellerinin ölçülmesi ve arılıkların zamana bağlı kullanıma uygunluklarının ve kapasitelerinin belirlenmesi ile karar vericilere bir yönetim planı önerilmesi gerekmektedir. Böylece, gerekirse amenajman uygulamaları ile yeni bitkilerin havzaya dahil edilmesi ile arıcıların havza içerisinden çıkmadan, üretim maliyeti düşük ve karlı bir üretim yapmaları sağlanmalıdır.

Kış sezonu, soğuk hava yüzünden birçok koloninin sönmesine neden olduğundan, bal arıları için zorlu bir dönem olarak değerlendirilmektedir. Kolonilerin iyi bir şekilde kışlatılması temel olarak kışın geçirileceği bölgeye ve arıcılık uygulamalarına bağlıdır. Dünyanın birçok yerinde problem haline gelen sıcaklık stresi son zamanlarda ülkemiz arıcılığını da tehdit etmektedir. Havza içerisinde bulunan bazı ilçelerde yaz sezonunda oldukça yüksek sıcaklıklar görülebilmektedir. Özellikle yaz aylarında bal arısı kolonilerinin yüksek sıcaklıklara maruz kaldığı bölgelerde arıcılar kovan kayıpları yaşayabilmektedirler. Kolonilerin başarılı şekilde kışlatılması ve yüksek sıcaklıklardan en az etkilenecekleri yerlerin belirlenebilmesi için havza içerisinde, coğrafi bilgi sistemleri ve uzaktan algılama tekniğine dayalı çalışmaların yapılması gerekmektedir. Ayrıca, bu çalışmalar sonucunda, arıcılara yaz sezonu boyunca görülebilecek ekstrem sıcaklık ve kuraklık koşullarında modifiye edilmiş arı kovanları kullanmalarının tavsiye edilmesi gibi işletme önerileri de yapılabilecektir. İklim koşulları, hastalıklar, flora, su varlığı, arılıkların yollara ve kalıntı bölgelerine olan uzaklıkları da arı ölümleri ile belirgin ilişkisi olan problemlerdir.

Polinasyon (Tozlaşma): Verimli Bahçeler

Arıcılık, polinasyon ile tarımsal ürünlerin verim artışını sağlayan ve kalitesini destekleyen bir tarımsal faaliyet olduğu için desteklenmesi gereken oldukça önemli bir sektördür. İnsan gıdasının önemli bir kısmı doğrudan veya dolaylı olarak arı tozlaşmasına ihtiyaç duyan bitkilerden oluşmaktadır ve bal arıları büyük kolonilerden oluşmaları, kolay taşınabilmeleri ve yönetilebilmeleri sebebiyle en önemli tozlaştırıcılar olarak kabul edilmektedir. Havza içerisinde yer alan ilçeler, toplam dikili alan varlığı bakımından oldukça zengindir ve havzada tozlaşmaya ihtiyaç duyan çeşitli kültür bitkilerinin tarımı yapılmaktadır. Arıcılığın bölgeye sağlayacağı polinasyona bağlı olarak narenciye, elma, erik, armut, kayısı, şeftali, badem, çilek, kavun, karpuz gibi meyve bahçeleri, yonca, kolza, kanola, üçgül, ayçiçeği, pamuk, salatalık, kabak, brokoli, havuç, karnabahar, soğan gibi diğer kültür bitkileri ve özellikle mikro-klima özelliğine sahip bölgelerde başta kiraz olmak üzere tozlaşma hassasiyeti gösteren diğer bitkisel üretim çeşitlerinin verimlerinde önemli artışlar ve simetrik meyve oluşumu sağlanacak, sıkı meyve veya tohum salkımları oluşacak ve meyvelerin eşzamanlı olgunlaşması sağlanacaktır. ABD, Kanada ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerdeki arıcılar, bal arılarının bu özelliklerinden oldukça etkin bir şekilde faydalanmakta, kovanlarını tozlaşmaya ihtiyaç duyan ürünlerin yetiştiriciliğini yapan, tohum ve meyve-sebze üretiminde artış ve kalite sağlamayı hedefleyen çiftçi ve işletmelere kiralarak arı ürünlerinden elde ettikleri gelirden kat kat fazlasını kazanmaktadırlar. Bu olumlu özellikler dikkate alındığında, arıcıların polinasyon konusunda bilgilendirilmeleri ve kovanlarını tozlaşma için kullanmak isteyen arıcılar için doğru bir rota oluşturulmalıdır. Havza içerisinde polinasyon servisleri oluşturulmalı ve bu kurumlar aracılığı ile arıcı ve bahçe sahibi arasında sözleşme yapılarak kovanların polinasyon amacıyla kiralanması teşvik edilmeli ve garanti altına alınmalıdır.

Coğrafi İşaretli Ballar (Ör: Güme dağı balı)

Havza içerisinde sadece havzaya özgü (endemik) bitkilerin olduğu önceki çalışmalar ile belirlenmiştir. Bunun yanında yine havzaya özgü nektar bitkilerinin bulunduğu alanların belirlenmesi (bal rotası) ile havza içerisinde birden fazla coğrafi işaret oluşturulabilecek potansiyel mevcuttur. Ayrıca, baraj/göl koruma alanları içerisindeki arazilerde başta lavanta olmak üzere nektar bitkileri tarımının teşvik edilmesi ve ürün bazlı organik bal üretiminin sağlanması, önemli bir girdi oluşturacaktır. Lavanta bitkisinin yüksek esans içeriğine sahip olması aromatik bitki pazarında değerini yükseltmektedir. Bu anlamda, havza çiftçisine yeni bir gelir kaynağı oluşturacaktır. Bu amaçla, lider çiftçiler düzeyinde lavanta balı üretiminin organize edilmesi ve üreticiliğin yaygınlaştırılması planlanmalı ve markalaşmaya gidilmelidir.

Arıcılık için bir diğer önemli bitki, Ege Bölgesinin bazı alanlarında yaşam şansı bulan, odunsu gövdeli maki topluluğu olan, sonbaharın ilk yağmurları ile mor, ilkbaharda da beyaz çiçek açan püren bitkisidir. Genellikle toprak derinliği fazla olmayan alanlarda yaşayabilen püren bitkisi, kökleri ve yaprakları ile erozyonu önlemesi açısından da son derece önemlidir. Püren bitkisi, açtığı çiçeklerle arılar için önemli bir polen ve nektar kaynağıdır. Ürettiği polen ile bal arısı kolonilerini destekleyip yavru yapmalarını teşvik ederek arı kolonilerinin kış kayıplarına uğramadan başarılı şekilde bahara çıkmalarını sağlamaktadır. Püren poleni arıcılar tarafından polen tuzakları ile alınıp piyasaya sunulmakta ve yüksek oranda talep görmektedir. Bunun yanında, kan akışını hızlandırıcı özelliği bulunan püren balı bazı hastalıkların tedavisinde de kullanılmaktadır. Bu olumlu özelliklerinden dolayı amenajman uygulamaları ile havzada bozulmuş alanlara dikimi yapılabilecek önemli bir arıcılık bitkisi olarak değerlendirilmelidir.

Deniz kenarı ve kayalık bölgelerde, genellikle tınlı bünyeli, nötr ve hafif alkali, kireççe fakir, tuzluluk etkisinin olmadığı, değişen miktarlarda organik madde içeren, azotlu ve azotça zengin, fosfor bakımından zengin, potasyumca eksik toprakları tercih eden hayıt bitkisi arıcılık açısından önemli bir diğer bitkidir. Havzanın özellikle baraj koruma alanlarının su basma seviye yakınlarına, baraj ve göletlere ulaşan dere yataklarına ve havzanın diğer uygun bölgelerinde yapılacak amenajman uygulamaları ile dikilecek hayıt bitkisi sayesinde, yüksek ateş, baş ağrısı, gaz sorunu, idrar yolu ile kadınların hormonal rahatsızlıklarına ve depresyona iyi gelen kaliteli bir hayıt balı elde edilecek ve çiçekli dönemde yapılacak sağım ile hayıt balı coğrafik olarak işaretlenebilecektir.

Arı meraları, kadın girişimlerin desteklenmesi

Amenajman uygulamaları ile havzada uygun yerlerde oluşturulacak arı meraları, sabit kovanlı arıcılık açısından önemli bir ortam yaratacaktır. Özellikle köy bazında kadın girişimciler için uygulanabilirliği yüksek olan arı meralarına ekimi-dikimi yapılabilecek nektar bitkileri, uzun süreli nektar bitkilerinin ortamda bulunmasını sağlamak amacıyla ardışık çiçeklenme dönemlerine sahip bitki türlerinden seçilmelidir. Planlanması mümkün olan arı meralarının vazgeçilmez nektar bitkilerinden birisi arı otu olmalıdır. Çok kaliteli balı olan bu bitki, iyi bir mera bitkisi olmasının yanında, yeşil gübre bitkisi ve tıbbi bitki olarak da yetiştirilmektedir. 1832 yılında Avrupa'ya getirilen arı otunun Almanya ve İngiltere başta olmak üzere bir çok Doğu Avrupa ülkesinde yeşil ve kuru ot bitkisi, erozyonu önleyici örtü bitkisi ve süs bitkisi olarak kullanımı yanında, elverişli bir nektar ve polen kaynağı olarak da arı yetiştiricileri tarafından geniş bir şekilde ekimi yapılmaktadır. Ayrıca silaj üretimine çok uygun bir bitki olması nedeniyle süt verimi artışına katkıda bulunmaktadır. Küçük baş sürü hayvancılığı ile de birlikte düşünülebilir. Arı otu, nektar ve polen kaynağı açısından dünyadaki nektar bitkisi sıralamasında 20 bal bitkisi arasında yer almakta ve pek çok ülkede bal arılarının yararlanması için özellikle arıların önüne ekimi yapılmaktadır. Çiçeklenme süresi iklim ve çeşit gibi pek çok faktöre bağlı olarak değişmekle birlikte, bir bitki için yaklaşık 1 ay, bir tarla için ise 1.5-2 ay olmaktadır. Havzadaki nektarlı bitkilerden elde edilecek balların coğrafi olarak işaretlenmesi ile balın markalaşması sağlanabilecek ve dolayısıyla havza ballarının getirisi daha yüksek olacaktır. Arı meraları başta akasya olmak üzere diğer nektar bitkilerince zenginleştirilebilir ve 'bal rotası' içerisinde önemli fonksiyon alabilir.

Küçük Menderes Havzası Apiterapi Merkezi

Bal arısının (*Apis mellifera* L.) ürünleri olan bal, polen, arı ekmeği (bee bread), propolis, arı sütü, arı zehiri ve apilarnilin değişik doz ve terkiplerde hazırlanarak insan hastalıklarının tedavisinde ilaç olarak kullanılmasına tıp dilinde "Apiterapi" adı verilmektedir. Bir çok ülkede bu arı ürünlerinin tıp, ilaç ve kozmetik sektörlerinde kullanılmasına karşın, büyük bir arıcılık potansiyeline sahip olan Türkiye'de bal dışındaki arı ürünleri yeteri kadar bilinmediği gibi bal dışındaki arı ürünlerinin üretim ve tüketim düzeyleri de maalesef istenilen düzeyde değildir. Bal, arı sütü, polen, bal, balmumu, arı zehiri, propolis gibi arı ürünleri Japonya Amerika, Ukrayna ve Romanya gibi arıcılığı gelişmiş ülkelerde modern tıbbin içerisine entegre edilmiştir ve ilaç sektöründe ve kozmetikte de yararlanılmaktadır. Özellikle, biyoaktivitesi yüksek olan koyu renkli kestane balı kronik yaralar, yanıklar, diyabet, ülser gibi hastalıkların tedavisinde kullanılabilir. Kansızlık (anemi) ve egzama tedavisinde kullanılan balın yorgunluk giderici, sakinleştirici ve bağırsık sistemini güçlendirici etkileri de bulunmaktadır. Arı ürünleri üretiminin gelişmiş olduğu ülkelerde polen; polen tabletleri, polen granülleri, polen sıvıları ve polen şekerlemeleri halinde tüketime sunulmaktadır. Polen üretimi bakımından çok büyük bir potansiyele sahip olan ülkemizde, üretimdeki teknik bilgi yetersizliği ve pazarlamada karşılaşılan sorunlar nedeniyle eldeki bu kaynaklardan yeterince yararlanılamamaktadır. Polen, kronik prostat, karaciğer ve kanser hastalıklarının tedavisinde alternatif tedavi yöntemi olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, gebelikte polen kullanımı, fetüs gelişimini iyileştirmekte ve ceninin sağlıklı olarak gelişmesine yardımcı olarak ölü doğum riskini azaltmaktadır. Arı Ekmeği (bee bread), arının çiçek tozlarını petek gözlerine depolaması sırasında ağızdan çıkardığı bazı enzimler ve balla ıslattığı, propolisle yüzeyini kapladığı bir besin olarak tanımlanmaktadır. Kansızlık, gastrit ve kolit hastalıklarının tedavisinde arı ekmeğinden faydalanılabilmektedir. Propolisin antimikrobiyal, antifungal, antivirus, anti-inflamatör ve anestezi gibi birçok özelliği bulunmaktadır. Bu etkileri sayesinde sinir hastalıkları, mide-duodenum ülseri ve göz hastalıklarının tedavisinde kullanılmasından olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca saf olarak çiğnenmesi, diş eti çekilmelerinin ve ağız içi yaralarının tedavisinde de yardımcı olmaktadır. Arı sütü, hammaddesini çiçek tozu ve balın oluşturduğu arı sütü son derece kuvvetli bir besin maddesidir. Bir çok ülkede diyetlerde ve kozmetik amaçlarla, bilinen terapötik ve onarıcı, tedavi edici özelliklerinden dolayı ticari bir madde olarak üretilmekte ve kullanılmaktadır. Arı sütünün endarterit (atardamarların iltihabı), arthrit, neuralgia, hipotoni

(kasların tonüsünde artma veya azalma), stenikardi (göğüste şiddetli ağrı ve nefes darlığının neden olduğu ani nöbetler), karaciğer yağlanması, kronik dejeneratif hastalıkların tedavisi ve geriatik şikayetlerin giderilmesi ile seboreya (yağ bezlerinin aşırı salgı yapması), iltihaplı eklem hastalıkları, yorgunluk, zayıflık ve kuvvetsizlik hallerinde kullanıldığı belirtilmektedir. Ayrıca, biyolojik dayanıklılığı artırıcı, ani heyecan ve ruhi gerginlik hissini azaltıcı, rahatlatıcı, iştah arttırıcı, zindelik kazandırıcı gibi özelliklere de sahip olduğu bilinmektedir. Bunun sonucu olarak, mide-barsak hastalıkları, sinirsel ve fiziksel yorgunluk halleri, sinirsel ve ruhsal bozuklukların tedavisi ile yaşlılık ve seksüel zayıflık hallerinde de yaygın olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda arı sütünün kandaki kolesterol ve şeker düzeyini düşürücü, damar genişletici ve görme yeteneğini arttırıcı etkileri de bulunmaktadır. Arı zehiri kuvvetli bir antibiyotiktir ve bu zehirden "apitoksin" adı verilen tabletler üretilmektedir. Arı zehiri tıpta romatizma, bel ve adale ağrısı, eklem ve sinir iltihaplarının tedavisinde de kullanılmakta, kanı sulandırarak kalp hastalığı ve yüksek tansiyon riskini azaltmaktadır. Apilarnil, gelişme döneminde 3-7 gündeki erkek arı larvalarına verilen isimdir. Zeka ve motor kaslarının gelişiminde depresyon, fiziksel yorgunluk ve sinir sistemi hastalıklarında etkili olmaktadır. Ayrıca Alzheimer tedavisinde, uykusuzlukta, kemik gelişimi, endokrin rahatsızlıklarında da kullanılmaktadır. Dünyada arı ürünlerine yönelik oldukça fazla tıbbi araştırma yapılmasına karşın, ülkemizde konu ile ilgili tıbbi çalışmalar son derece sınırlıdır. Büyük bir arıcılık potansiyeline sahip olan Küçük Menderes Havzası'nda giderek artan organik yaşam talebiyle bağlantılı olarak, apiterapi alanında kullanılacak farklı arı ürünlerinin üretimi teşvik edilmeli ve desteklenmelidir. Ayrıca turistik değerlere fazlasıyla sahip havzada kurulacak bir apiterapi merkezi ile hem arıcılığın gelişmesi hem de bölgenin kalkınmasına destek sağlanabilir.

Arılık yerlerinin düzenlenmesi ve kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi:

Orman içi ve yakınlarında tesis edilen arılıklarda özellikle çevre kirliliği, kovanların iklim koşulları ya da yaban hayvanları tarafından zarar görmesi, ulaşım ve nakliye zorluğu, zorunlu malzemelerin depolanması için yer olmaması önemli engeller oluşturmaktadır. Arıcılığın teşvik edilmesi için gerek duyulan bir diğer konu ise arıcıların mekanlarının ilgili kurumlarca izin verildiği ölçüde düzenlenmesidir. Yüksek kapasiteli ve uzun süreli konaklama potansiyeli olan arılıkların, arıcıların zorunlu ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi özellikle kadın girişimciliği için önemli bir teşvik enstrümanı olacaktır. Proje ile belirlenecek önemli arılık potansiyeli olan alanlar için bu düzenlemelerin yapılması oldukça önemlidir.

İzmir arılıklarında arı hastalık ve zararlıları ile mücadele yöntemleri ve uygun ırkların seçilmesi: İzmirli Arılar

Bal ve arı ürünlerinde meydana gelen kalıntı arıcılığımızın önemli sorunlarından biridir. Havzada gerçekleştirilen arıcılık faaliyetlerinde, bal arısı kolonilerinde görülecek arı hastalık ve zararlılarına karşı yapılacak mücadelede, bal ve diğer arı ürünlerinde kalıntı bırakmayacak, insan sağlığı üzerine olumsuz etkisi bulunmayacak, havzada yapılan tarımsal üretime zarar vermeyecek, organik ve biyolojik mücadele yöntemleri kullanılmalı ve arıcılar bu konuda bilinçlendirilmelidir. Havza arıcılığından elde edilen arı ürünlerinin beklenen seviyede olmamasının bir diğer nedeni de doğru arı ırkları ile çalışılmamasıdır. Bunun için havzanın iklim koşullarına adapte olmuş ve havzada bulunan bitkilerden en yüksek veriminin elde edilmesini sağlayacak uygun ekotiplerin geliştirilmesine yönelik ıslah çalışmalarının yapılması desteklenmelidir.

Örnek 3: Entegre Süt Koridoru: Havzada Süt Ürünlerinde Hem Dikey Hem Yatay Entegrasyon

İzmir'in Türkiye'nin süt başkenti olarak görülmesi, özellikle Küçük Menderes Havzası'nın bu alandaki verimliliği, bölgenin hangi alanlarda uzmanlaşması gerektiğinin en güzel kanıtıdır. İzmir Türkiye'nin süt ve süt mamülleri üretiminin yaklaşık %9'unu karşılamakta olup, ihracatta da ciddi bir paya sahiptir. Bir eko-inovasyon süreci olarak bu bölümde havzayı bir süt koridoruna dönüştürebilmek için, bu alanda hem dikey hem de yatay entegrasyonu sağlayan bir model sunulmaktadır.

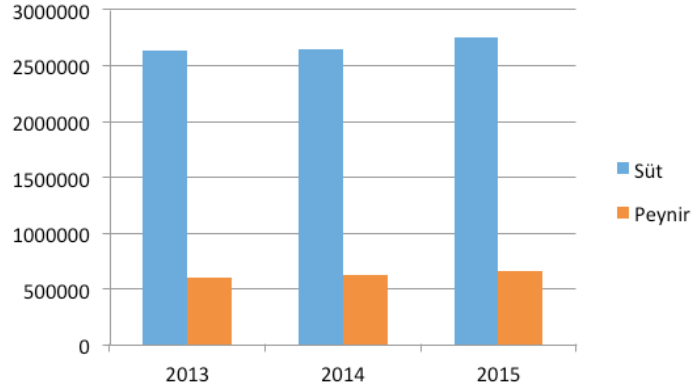
Öncelikle süt sektörünün dünyadaki dağılımı göz önüne serilmektedir. İlk olarak, kıtaların süt üretimleri ve bu üretimlerin hangi kaynaklardan olduğunu gösteren Tablo 4.4 aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 4.4 Dünya çığ süt üretiminin hayvan türleri ve kıtalara göre dağılımı (ton)

Kıtalar	İnek-Sığır	Manda	Koyun	Keçi	Deve	Toplam (%)
Afrika	34.120.566	2.614.500	2.250.650	4.184.887	2.722.814	6,15
Amerika	185.227.147	0	42.095	592.500	0	24,89
Asya	177.475.135	77.290.169	4.823.340	10.653.509	205.294	36,22
Avrupa	210.277.938	203.791	3.021.664	2.526.426	80	28,93
Okyanusya	28.475.109	0	0	50	0	3,81
Toplam (%)	85,12	10,73	1,36	2,40	0,39	

Kaynak: FAO, 2013; Aras, 2015.

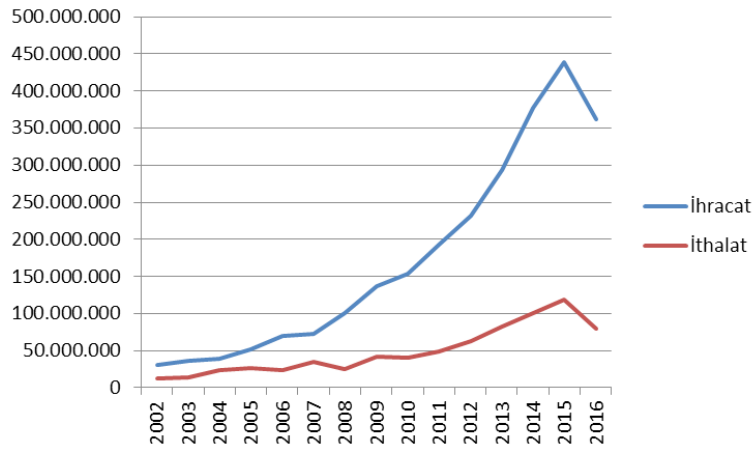
Bu tablodan gözlemlenebileceği üzere, dünya süt üretiminin %25'i Amerika kıtasından, %36'sı Asya'dan, %29'u Avrupa kıtasından karşılanmaktadır. Kaynak olarak ise, süt üretiminin %85'i inek ve sığırdan karşılanmaktadır. Türkiye'nin süt ve peynir üretiminin gelişimi ise aşağıdaki grafikte (Şekil 4.42) yer almaktadır. Litre veya kilo cinsinden sunulan veriler itibarı ile son yıllarda bir artış gözlenmektedir.

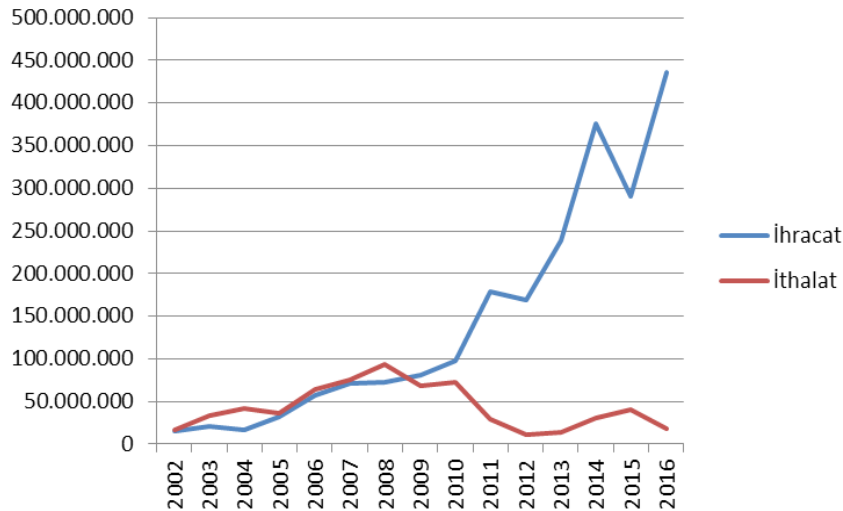
Şekil 4.42 Türkiye'de Süt ve Peynir Üretiminin Gelişimi (litre veya Kilo), Kaynak:TÜİK

Sektördeki dış ticaret istatistikleri ise süt ürünlerinin önemini ve neden bu sektöre uzmanlaşmamız gerektiğini çok net bir şekilde yansıtmaktadır. Aşağıdaki üç grafikte (Şekil 4.43, 4.44, 4.45), peynir, lor, süt, krema ve tereyağı ürünleri için ülkemizin ihracat ve ithalat verileri 2002 yılından günümüze kadar olan süreç için gösterilmiştir.

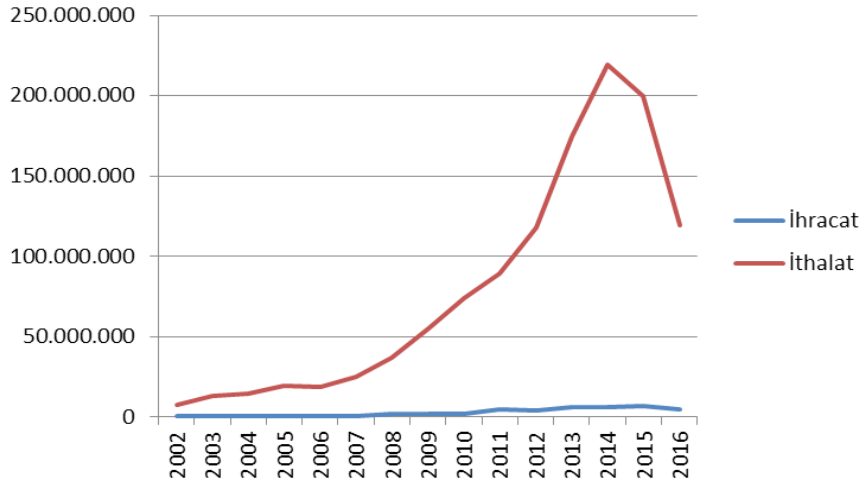
Tereyağı hariç, diğer tüm ürünlerde çok kuvvetli bir dış ticaret fazlamız vardır. Özetle, ülkemizin bu alanda bir karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmaktadır. İhracatımız giderek artmakta ve ithalata karşı baskın çıkmaktadır.

Şekil 4.43 Peynir ve lor ihracat ve ithalatının yıllar içinde gelişimi, Kaynak:TÜİK

Şekil 4.44 Süt ve krema ihracat ve ithalatının yıllar içinde gelişimi, Kaynak:TÜİK

Şekil 4.45 Tereyağı vb. süt bazlı yağ ihracat ve ithalatının yıllar içinde gelişimi, Kaynak:TUIK

Bu sektör, Küçük Menderes Havzası özelinde incelenecek olursa, bölgenin İzmir'in süt ürünleri sektörünü domine ettiğini görmekteyiz. Aşağıdaki Tablo 4.5 ve 4.6 'te havzadaki bazı ilçeler bazında süt üretimi, ve bu üretimin izmir toplamı içindeki payları yer almaktadır. Rakamlar, havzanın bu alandaki üretkenliğini göstermektedir. Öyle ki, sadece Ödemiş, Bayındır, Tire ve Kiraz ilçelerinin payı %71 civarındadır. Beydağ, Torbalı, Menderes ve Selçuk'u da katarsak bu oran %80'in üstüne çıkmaktadır. Özetle, İzmir'in süt ürünleri ihtiyacının yaklaşık %80'i havzadan sağlanmaktadır.

Tablo 4.5 Havzadaki İlçeler Bazında Süt Üretimi

İlçeler	Süt Üretimi (Ton)
Ödemiş	503.696
Bayındır	209.259
Tire	249.335
Kiraz	222.939
İzmir Toplamı	1.674.000
Türkiye Toplamı	18.600.000

Kaynak:Yusuf Güçer, Süt Sektöründe Mevcut Durum, İzmir İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

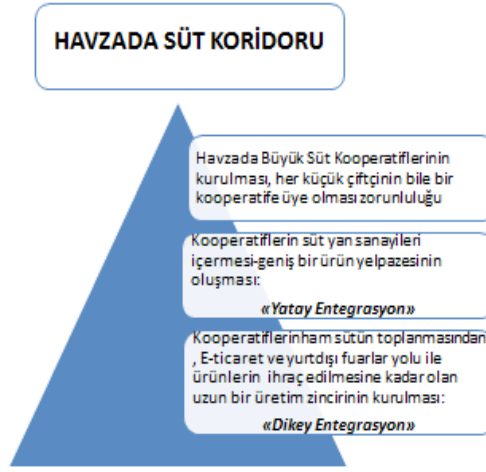
Tablo 4.6 Havzadaki İlçelerin İzmir Süt Üretimi içindeki Payı

İlçeler	Süt Üretimi (%)
Ödemiş	30,09
Bayındır	12,50
Tire	14,89
Kiraz	13,32
İlçeler Toplamı'nın Payı	70,80

Kaynak:Yusuf Güçer, Süt Sektöründe Mevcut Durum, İzmir İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

FAO tarafından dünyanın en iyi örnek kırsal kalkınma modeli seçilen Tire Süt Kooperatifi, Kiraz İlçesi'nde süt ürünleri bakımından etki alanını genişleten İğdeli Kooperatifi bölgedeki örnek gelişimlerdir. Bunların dışında çeşitli büyük endüstriyel firmalar için de bölge önemli bir süt toplama alanıdır. Örneğin, Tire Organize Sanayi Bölgesi içinde kurulan Süttaş Tire Entegre Tesislerinde 850 kişinin çalışacağı ve 8 bin üretici aileye aylık düzenli gelir elde etme imkanı getirileceği belirtilmektedir.

Havzanın süt ürünlerindeki karşılaştırmalı üstünlüğü, üretkenliği göz önüne alındığında, bir eko-inovasyon süreci olarak **Havzada bir Süt Koridoru** oluşturulmasını önermekteyiz.

Şekil 4.46 Süt Koridoru Modeli

Süt koridoru modelinin 3 temel ögesi bulunmaktadır:

- 1) Örgütlü ve bütünleşik süt kooperatiflerinin oluşturulması, ölçek ekonomisinin geliştirilmesi: Herbir çiftçinin bir kooperatife üye olması mutlaka teşvik edilmelidir. Böylece, havzadaki üretimin tamamı ölçek ekonomisine dahil olabilecektir. Özellikle Tire Ödemiş, Beydağ ve Bayındır bölgelerinde gelişen bu üretimi, ihtisas bölgeler teşkil ettirilerek, dağınık ve bireysel olarak sürdürülmekte olan mevcut durumdan daha iyi bir konuma getirmek gereklidir.
- 2) Yatay Entegrasyon: Sadece süt ürünleri değil, yan sanayilerin ve hizmetlerin de geliştirilmesi önemlidir. Süt, peynir, lor, tereyağı vb. ürünler ile gurme turizmi gibi alanlarda yatırımların yapılması ve teşvik edilmesi elzemdir.
- 3) Dikey Entegrasyon: Süt ürünleri üretiminin her aşaması bölgedeki kooperatiflerin büyük tesislerinde yer almalıdır. Ham sütün toplanması, tesislerde işlenmesi, tesislerdeki ekipmanlara dair teknolojinin geliştirilmesi, sağlık hususunda laboratuvar testlerinin yapılması, paketlenmesi, pazarlanması, yurt dışı fuarlar ve e-ticaret yolu ile ihraç edilmesi dahil tüm aşamaların bu tesislerde gerçekleşmesi gerekmektedir.

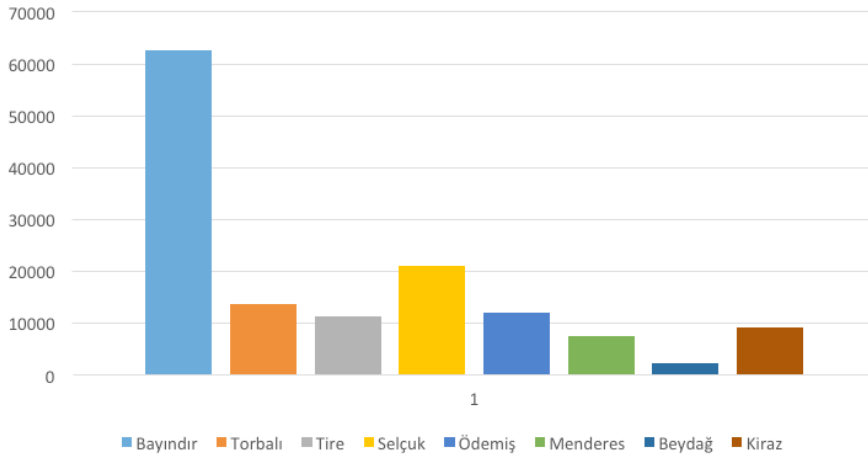
Örnek 4: Zeytin ve Zeytincilik

Zeytincilik, zeytin ve zeytinyağı üretimi Küçük Menderes Havzası için oldukça önemli bir yere sahiptir (Tablo 4.7.). Havza bazında bakıldığında ulusal boyutta firmalara zeytin ve zeytinyağı tedarik edilmekle birlikte çiftçiler sadece kendi ihtiyaçları için de zeytincilik yapmaktadır. Havzada geniş arazilerde organize biçimde zeytincilik yapılmakla beraber genel görünüm bölünmüş arazilerde verimsiz değerlerde zeytincilik yapıldığıdır. Buna rağmen havza sahip olduğu zeytincilik potansiyeli sebebiyle bu alanda yapılacak iyileştirme çalışmalarını karşılıksız bırakmayacaktır.

İzmir 220.213 ton zeytin üretimiyle 1.676.000 tonluk toplam Türkiye üretiminin %13.13'ünü karşılamaktadır. Küçük Menderes Havzası'nın İzmir'in toplam zeytin üretimine oranıysa %63.43'tür. Bu oran hem İzmir hem de Küçük Menderes Havzası için zeytinciliğin önemini ve potansiyelini ortaya koymaktadır. Bayındır 62.596 tonluk üretimiyle sadece İzmir'in değil Türkiye'nin en çok zeytin üreten ilçeleri arasındadır (Şekil 4.47).

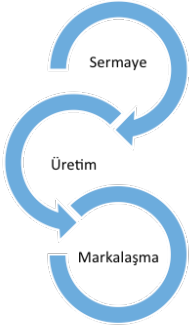
Tablo 4.7 Küçük Menderes Havzası'nda zeytincilik, Kaynak: TÜİK, 2015

	Toplam Zeytin Üretimi (ton)	Zeytin Ağaçlarının Kaptığı Alan (ha)
Türkiye	1676000	825827
İzmir	220213	98016
Bayındır	62596	16559
Torbali	13760	7718
Tire	11299	4817
Selçuk	21127	7836
Ödemiş	12088	6139
Menderes	7414	5505
Beydağ	2302	1083
Kiraz	9113	2162

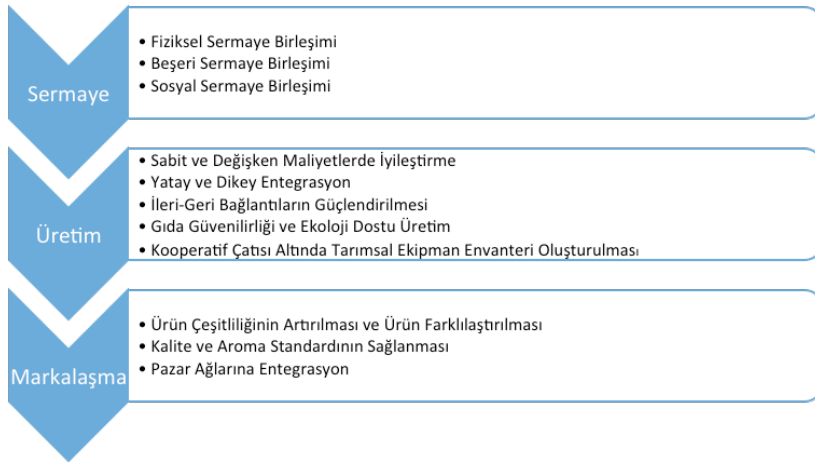
Şekil 4.47 Küçük Menderes Havzası ilçelerinin toplam zeytin üretimi

Zeytin ağaçlarının kapladığı alanlara bakacak olduğumuzda ise İzmir'in Türkiye'nin toplam zeytin alanlarının %11.86'sına; Küçük Menderes Havzası ilçelerinin ise İzmir'in toplam zeytin alanlarının %52.86'sına sahip olduğunu görüyoruz. Bayındır toplam zeytin alanları noktasında da havzanın diğer ilçelerinden önde bulunmaktadır.

Bu çerçevede, havza ilçelerinde zeytincilik üretici birliklerinin kurulmasını ve bu birliklerin Bayındır merkezli bir üst üretici birliği altında toplanması önerilmektedir.

Havzanın Zeytincilik sektöründe sahip olduğu potansiyeli ortaya çıkarabilecek ve bu potansiyeli katma değere dönüştürebilecek, havzayla ve çevreyle uyumlu eko-inovatif fikir ve girişimlere ihtiyacı vardır. Bu çerçevede üretim sürecinin başlangıcına uygulanacak ve şok yaratacak bir değişim-girişim, doğru yönetilerek ürünün topraktan pazara ulaşımı sürecinde kelebek etkisi yaratacaktır. Bu kelebek etkisi birbirine entegre üç ana aşamayla tanımlanabilir: Sermaye birleşimi, üretim ve markalaşma. Bu üç aşamanın yatay ve dikey entegrasyonla desteklenmesi son derece önemlidir.

Sermaye Birleşimi: Kelebek etkisi için gereken şok bu aşamada oluşturulacak sermaye birleşmesidir. Zeytincilik yapan her çiftçi bir kooperatife paydaş yapılmalıdır. Böylelikle hem fiziksel hem beşeri hem de sosyal sermaye biraraya getirilebilir. Sermaye birleşiminin yaratacağı şok, kelebek etkisi gösterip hem üretim hem de markalaşma aşamalarında olumlu yeni değişimler sağlayabilecektir.

Üretim: Sermaye birleşimi sayesinde çıktı miktarı artacağından ölçek ekonomisinin etkisiyle sabit maliyetlerin birim başına yükü azaltılmış olacaktır. Kaynaklar sadece zeytin ve zeytinyağına değil, zeytinle ilişkili sabun, pirina, kolonya, kozmetik vb. ürünlerin üretimi için de harcanmalı; üründe çeşitlilik sağlanmalıdır. Üretim sürecinde ihtiyaç duyulan ve öncesinde çoğunlukla kiralanan ekipmanlar kooperatif tarafından satın alınarak tüm paydaşların kullanabileceği bir üretim ekipmanı envanteri oluşturulmalı ve birim başına düşen değişken maliyetler azaltılmalıdır. Kooperatif çatısı altında bütünleştirilmiş tarım arazileri sayesinde kontrollü ve organize, çevresel etkileri azaltılmış bir üretim süreci sağlanmalıdır. Özellikle iyi tarım, organik tarım, slow food vb. üretim modellerine dayalı, aroma ve zeytin çeşitliliği üzerinden ürün farklılaşması teşvik edilmelidir. Bu hem çevresel etkileri azaltacak hem de markalaşma sürecinin gıda güvenilirliği ve ekolojik ürün temasına oturmasını kolaylaştıracaktır.

Üretim için diğer bir alternatif permakültür ile ilgilidir. Permakültür uygulamasını havza bazında yaygınlaştırma potansiyeli oldukça yüksektir. Kırsal turizm açısından ev pansiyonculuğu, eko-turizm gibi önemli fırsatlar söz konusudur. Permakültür ve kırsal turizm seçenekleri ile özellikle giderek nüfus kaybeden dağlık bölgelerdeki kırsal mahalleler için bir fırsat ortaya konulabilir. Bayındır'da Yusufçu gibi bazı kırsal mahallelerin tematik okullar ağı ile (Ör: Karaburun İncecik Zeytin Okulu, Foça Mutfak Atölyesi) birbirine bağlanarak yeniden üretim üssü haline getirilmesi mümkündür. Bu anlamda, başta eski köy okulları olmak üzere üretime ve eğitime dönebilecek atıl yapı stoku bulunmaktadır.

Markalaşma: Üretim, havzayı tanımlayan bir isimle pazara çıkmalıdır. Aromaya ve zeytin çeşidine dayalı zeytinyağları üretilmeli ve coğrafi işaretlemelerle bu süreç desteklenmelidir. Marka, tescil, patent, logo gibi kurumsallaşma süreçleri hızla tamamlanmalıdır. Yüksek kalitede ve çevreyle uyumlu bir üretim süreci sonunda ortaya çıkarılmış ürünler slow food vb. ağlar aracılığıyla hem ulusal hem de uluslararası pazarlara ulaştırılmalıdır.

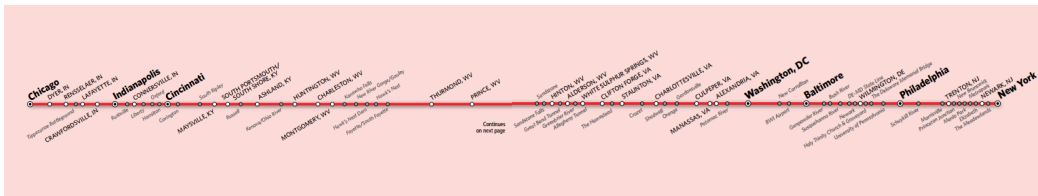
Örnek 5: Demiryolu Turizmi

Demiryolları ağı 19. yüzyılda turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin gelişimindeki en önemli itici güçlerden birisi olmuştur. Araba ve uçakların yaygın olarak kullanılmaya başlanması ile demiryolları ve turizm arasındaki etkileşim gerilemiştir. Ancak özellikle son yıllarda daha yeşil bir ulaşım aracı olması ile yine ön plana çıkması ile trenlerin/demiryollarının turizm ve kırsal kalkınma kapsamında kullanımı gittikçe yaygınlaşmıştır (Walton, 2009).

Her ne kadar turizm, kırsal kalkınma ve diğer nedenlerle demiryollarının kullanımını birbirinden kesin çizgilerle ayırmak mümkün olmasa da demiryolu mimarisi, tünel yada geçişler gibi bileşenleri ve geçtiği çevrenin özelliklerini izleme şansı vermesi gibi nedenlerle, trenler insanları günlük hayattan kısmen uzaklaştıran ve farklılık yaratan en azından araçlar olarak görülmektedir (Dickinson and Lumsdon, 2010).

Demiryollarının kırsal kalkınma ve turizm kapsamında kullanımı iki biçimde olmaktadır: turizm ve diğer yolculukların birlikte gerçekleştirildiği seyahatler, turistlere yönelik özel olarak düzenlenen seyahatler (Page and Ge, 2009). Bununla birlikte demiryollarının turizm kapsamında kullanımına yönelik bir standart bulunmamaktadır. Yolculuklar trenlerin hızları (yavaş-hızlı) ve özellikleri (tarihi-müze trenler, hızlı trenler), seyahat mesafesi ve süreleri (çok günlük, günübirlik, saatlik vb.), durak sayıları (tek duraklı, çok duraklı) gibi pek çok özellik çerçevesinde farklılaşmaktadır. Bu kapsamda Fransa'da TGV, Japonya'da Bullet, Almanya'da ICE gibi trenlerle yüksek hızlı ve uzun mesafeli yolculukların yanında yavaş / tarihi trenlerle gerçekleştirilen ve toplam süresi 1-2 saatle sınırlı olan yolculuklar da söz konusudur.

Bununla birlikte, yerel kalkınma çabaları çerçevesinde, yerel – bölgesel girişimler tarafından gerçekleştirilen ve yörenin özelliklerinin görülmesini/desteklenmesini sağlamayı hedefleyen güzergahların oluşturulmasına yönelik çalışmalar hız kazanmıştır (Dickinson and Lumsdon, 2010). Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde Amtrak Demiryolları ve Milli Parklar Birimi kırsal turizmi demiryolları ile birlikte geliştirmek için uzun süredir birlikte çalışmalar yapmaktadırlar (Şekil 4.48). Kırsal turizmi geliştirmenin yanısıra, yolcularla doğal ve kültürel açıdan önem taşıyan Mississippi Nehri, Hyde Park'ta bulunan Roosevelt Konağı, New Orleans Caz Park gibi kamusal alanlar arasında etkileşim kurmak ve bu değerlerin korunması konusunda bilinç oluşturmak amaçlanmaktadır (URL-27).

Şekil 4.48 Amtrak Tren Yolu Güzegahlanna Örnekler (URL-27)

İngiltere’de de bu kapsamda geliştirilen çok sayıda oluşum bulunmaktadır. Güney Tynedale Demiryolu Koruma Derneği tarafından geliştirilen 1983 yılında başlatılan Güney Tynedale Demiryolu gönüllük ilkesine dayanan bir oluşumdur (Şekil 4.49). Alston ve Lintley arasındaki 3,5 millik bir güzergahta hizmet veren demiryolu, İngiliz Demiryollarının Haltwhistle - Alston arasındaki eski hattını kullanmaktadır. 1851-1852 yıllarında açılan hat 1976 yılında kapatılmıştır. Genellikle günübirlik yada özel etkinliklere yönelik turlar gerçekleştirilmektedir (URL-28).

Şekil 4.49 Güney Tynedale Demiryolu (URL-28)

Bu anlamda Küçük Menderes Havzası’nda yer alan demiryolu ağı, ulaşım amaçlı yolcu taşıma işlevi yanında, demiryoluna dayalı turizm için de potansiyel bir alt yapı sunmaktadır. Havza’da yer alan İzmir-Selçuk, İzmir-Tire ve İzmir-Ödemiş demiryolu hatları yapılacak talep fizibilite çalışması sonunda sadece turistlere yönelik olarak düzenlenen seyahat seferleri için kullanılabilir.

Küçük Menderes Havzası’nda etkisi azalsa da halen süregelen bir demiryolu kültürü mevcuttur. Havza ilçeleri ile İzmir arasındaki ulaşım ve ticari mal aktarımı için 19. yüzyılın ortalarından itibaren demiryolu kullanılmıştır. Anadolu topraklarında işletmeye alınmış ilk demiryolu, ‘Ottoman Railway Company’ isimli bir İngiliz şirketince 1856’da inşaatı tamamlanan ve işletilen İzmir (Alsancak)-Aydın demiryoludur; Havza’da İzmir-Torbali-Selçuk-Çamlık hattını oluşturmaktadır. 1883 ve 1884 yıllarında aynı şirketçe işletmeye açılan İzmir (Basmane)-Tire ve İzmir (Basmane)-Ödemiş Bölgesel Tren Hatları da Küçük Menderes Havzası’nın içlerine kadar uzanarak, bölgedeki tarımsal zenginliğin 130 seneyi aşkın bir süredir İzmir Limanı’na akışını sağlamıştır. Demiryolu vasıtasıyla İzmir kent merkezi ile kurulmuş ekonomik tabanlı bu bağ, günümüzde bölgenin ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğini güçlendirmek üzere turizm odaklı da hizmet verebilir.

Demiryolunun getirdiği ekonomik hareketlilik, Ödemiş, Tire, Selçuk, Bayındır ve Tire İlçeleri’nin fiziki altyapısının güçlenmesini ve emtiya deposu, fabrika, hangar, gar, istasyon ve otel yapısı gibi günümüzde hem kültürel hem de endüstriyel miras değerine de sahip kamusal ve ticari yapıların inşasını sağlamıştır. Bu yapılar bölgede mevcut demiryolu kültürünün yapısal belleklerini oluşturmaktadır. Bunlar arasında tren yolları üzerinde yer alan gar ve istasyon yapıları, yerleşime varıldığı noktada kente girişte kent kapısı algısı yaratan sembolik yapılardır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca tescil edilmiş bu yapıların restore edilerek iyileştirilmesi, veya yeniden işlevlendirilmesi, Havzada yapılacak demiryolu odaklı endüstriyel turizm faaliyetinin önemli bileşenlerinden biri olacaktır. Örnek olarak, Bayındır Tren İstasyonu Lokomotif Hangarı olarak işlev görmüş ve restore edilerek yeniden işlevlendirilen Bayındır Hangar Kafe, kullanıma kazandırılmış tarihi demiryolu yapılarından (Şekil 4.50).

Şekil 4.50 Bayındır Hangar Kafe (Kaynak: Proje Ekibi, Nisan 2016)

Küçük Menderes Havzası'nda demiryolu kültürü ile ilişkilendirilebilecek mevcut kimi kültürel varlıklar önemli potansiyel teşkil etmektedir. İzmir-Aydın-Denizli tren yolu hattının yeniden düzenlenmesi ile kullanıma kapatılan Selçuk-Çamlık Tren İstasyonu alanında mülküyeti T.C. Devlet Demiryolları'na ait atıl vaziyette ve terk edilmiş tarihi lojman yapıları, Atatürk Konağı ve araziler değerlendirilmeyi bekleyen önemli potansiyeller taşımaktadır (Şekil 4.51). Osmanlı döneminde buharlı trenlerin bakım merkezi olan kullanılan alanın kısıtlı bir bölümü günümüzde, TCDD Çamlık Açık Hava Buharlı Lokomotif Müzesi olarak hizmet vermektedir (Şekil 4.51). 21.04.2016 tarihinde yapmış olduğumuz Selçuk Halk Çalıştayında da Selçuk-Çamlık tren güzergahında nostaljik kara tren (buharlı tren) seferleri düzenlenmesi talep edilmiş, seferlerin turistik anlamda bölge için önemli bir yatırım alanı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, demiryoluna sahip olmayan havza ilçelerinden Beydağ ve Kiraz'da da halkın ulaşım için Ödemiş aktarmalı olarak demiryolunu kullandığı, mevcut hattın Kiraz'a uzatılması talep edildiği Nisan 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen Halk Çalıştayları'nda dile getirilmiştir.

Şekil 4.51 Selçuk-Çamlık Mahallesi Atatürk Konağı ve Çamlık Açık Hava Lokomotif Müzesi.
(Kaynak: Proje Ekibi, Temmuz 2016; Anonim, 2016)

İlçelerde yer alan Kent Arşivi ve Kent Müzeleri binaları da önemli ziyaret noktalarındandır. Torbalı'da Osmanlı Dönemi'nde tahıl ambarı olarak kullanılmış ve restore edilerek yeniden işlevlendirilen Torbalı Belediyesi, Kent Arşivi ve Tanıtım Merkezi, Tekel Binası olarak kullanılmış ve restore edilerek yeniden işlevlendirilen Selçuk Efes Kent Belleği Merkezi; Ödemiş'te Yıldız Oteli olarak kullanılmış ve restore edilerek yeniden işlevlendirilen Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi (ÖYKAM) bunlara örnek olarak verilebilir (Şekil 4.52).

Şekil 4.52 Torbalı Belediyesi, Kent Arşivi ve Tanıtım Merkezi, Selçuk Efes Kent Belleği Merkezi ve Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi (ÖYKAM); Kaynak: Proje Ekibi, Kasım 2016; URL-10; URL-29)

Yukarıda ifade edilen Havzadaki demiryolu kültüründen yola çıkarak ve yöre halkının belleğinde yer etmiş 'bölgeye zenginliği taşıyan demiryolu' algısından da yararlanarak, **Küçük Menderes Havzası Demiryolu Endüstri Mirası Odaklı Bütünleşik Turizm Projesi** geliştirilmiştir. Projenin amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Havzanın doğal ve kültürel çeşitliliğini tanıtmak, bilinir ve ulaşılabilir kılmak,
- Yerelde kalkınmaya katkı sağlamak ve güçlendirmek
- Yok olmaya yüz tutmuş zanaatlara talep oluşturmak, pazar yaratmak, alınabilir kılmak,
- Küçük Menderes Havzası'nda noktasal değil, bütüncül bir turizm anlayışı oluşturmak ve geleceğe yönelik olarak sürdürülebilir kılmak
- Ulaşılabilir, alternatif, ucuz ve çeşitli turizm destinasyonları oluşturmak, bir destinasyon netvörkü
- Yerli ve yabancı turistlere kendi ilgi alanları doğrultusunda öznel rotalar çıkarabilme serbestliği yaratmak
- Toplu ulaşım araçlarından treni kullanarak, karbon salınımı düşük ve çevre etkisi daha az turistik faaliyetler gerçekleştirmek

Projenin hedef kitlesi, hem yerli hem de yabancı ziyaretçilerdir. Havza'da Menderes kıyıları ve Selçuk odaklı turizm ziyaretçi potansiyelini, Havza içerisine de aktarılması ve ziyaretçi sayısının artırılması hedeflenmiştir.

Havzada yer alan demiryolu hattı, projenin ana omurgasını oluşturmaktadır. İlçe merkezlerinde yer alan merkez tren istasyonları her ilçe için turların ana başlangıç noktası olarak öngörülmüştür. Tren ulaşımı olmayan Menderes'e İZBAN, Beydağ'a ise karayolu ile aktarmalı ulaşım sağlanabilir. Ödemiş'teki tren yolunun Kiraz ilçesine uzatılacağı kabul edilmiştir.

Küçük Menderes Havzası'nda yer alan doğal ve kültürel varlıklar, ilçe merkezlerinden yayılarak destinasyon ağlarını oluşturan hedeflerdir. Başka bir deyişle, varlıklar birbirini tamamlayan bütünleşik turizm yaklaşımında projeyi ayakta tutan ana unsurlardır.

Ziyaretçilerin rotalarını oluşturmalarını sağlayacak iki ana faktör ele alınmıştır: ilçede ziyaret edilecek varlıkların türü ve ilçede geçirilecek süre. Buna göre bir ziyaretçi, belirli bir destinasyon için hem zaman hem de ziyaret edilecek varlık çeşidini isteği doğrultusunda belirleyebilecektir. Örneğin Tire'yi ziyaret etmeyi hedefleyen bir kişi mevcut tren sefer saatlerine göre belirlenecek zaman aralığında gitmek istediği yerleri, uzaklığı ve varlık çeşidine göre listeleyerek bir rota oluşturabilmektedir.

Bu kapsamda varlıkların ilçe merkezlerine uzaklıklarına dayalı üç ana bölge belirlenmiştir. Bu bölgeler Şekil 4.53'da sarı tonda halkalar olarak gösterilmiştir.

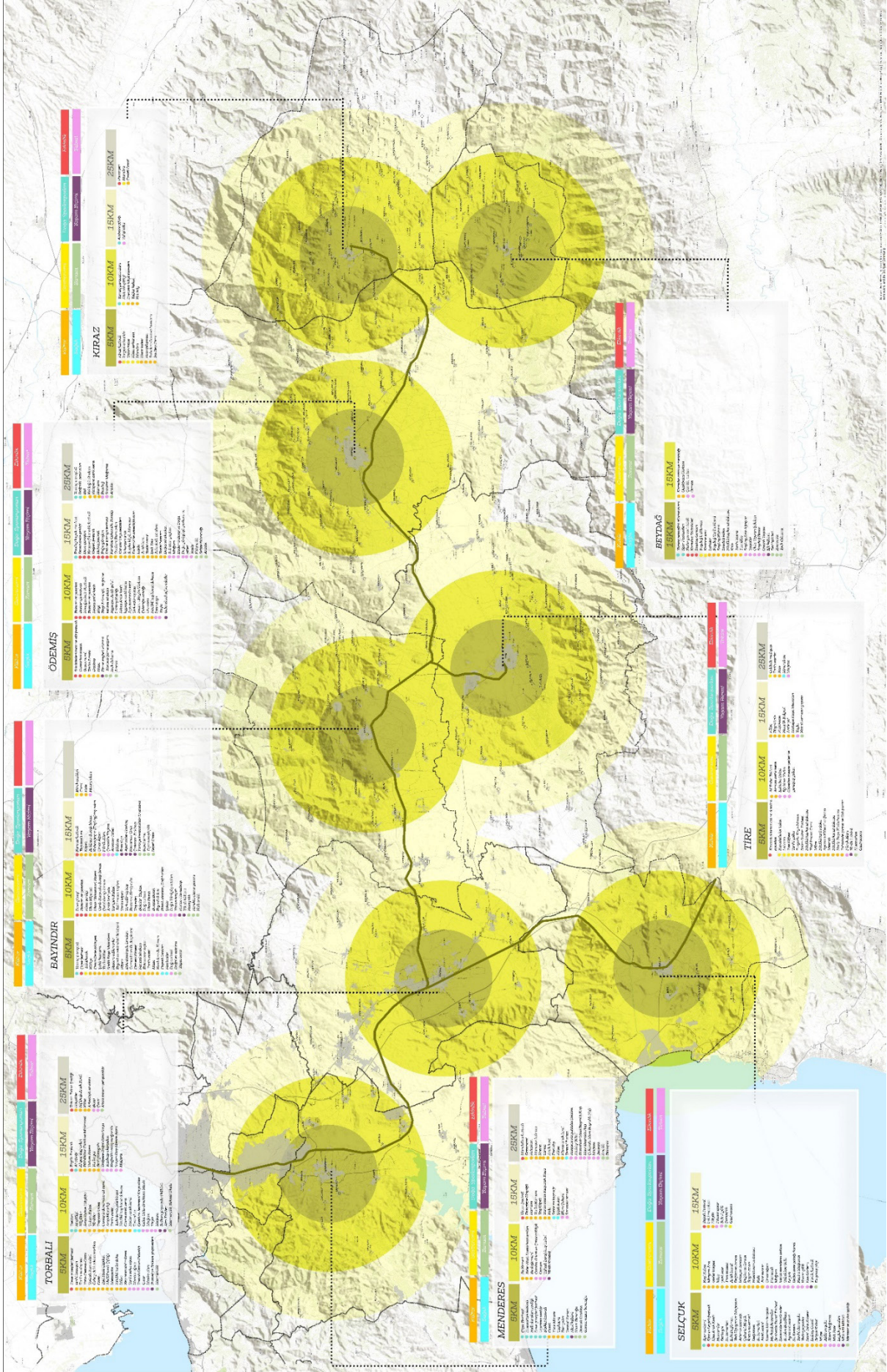
- Birinci bölge bir saatlik yürüme mesafesini temsilen 5 km yarıçaplı alanda yer alan doğal ve kültürel varlıklar
- İkinci bölge 5 ile 10 kmlik yarıçapta yer alan ve araçla yaklaşık 5-10 dakika uzaklıktaki varlıklar
- Üçüncü bölge 10 ve 15 kmlik yarıçapta yer alan ve araçla 10-20 dakika uzaklıktaki varlıklar
- Dördüncü bölge 15 ve 25 kmlik yarıçapta yer alan ve araçla 20-30 dakika uzaklıktaki varlıkları belirtilmektedir.

Küçük Menderes Havzası'nda yer alan turizm odaklı kültürel ve doğal varlıklar ise toplam sekiz ana grup altında toplanmıştır.

1. **KÜLTÜR:** Dini yapılar (cami, kilise, mescit, türbe, manastır, vb.), mezar taşları, anıt, han, hamam, tapınak, su değirmeni, arasta, kentsel sit alanı, arkeolojik sit alanı, terk edilmiş köy, geleneksel köy, su kemeri, konut, konak, köprü, kütüphane, kale, antik kent, tümülüs, höyük, kült alanı ve müze başlığı altındaki varlıkları kapsamaktadır.
2. **GASTRONOMİ:** Yerel yemekler, mandıra, alabalık çiftliği, işlenmiş gıda ürünleri (kestane unu, peynir, vb.), bal ve lokanta başlığı altındaki varlıkları kapsamaktadır.
3. **DOĞA SPORLARI:** Yamaç paraşütü, at çiftliği, bisiklet parkuru, kayak merkezi, kuş gözlemi ve yürüyüş parkuru başlığı altındaki varlıkları kapsamaktadır.
4. **ETKİNLİK:** Festival (Yörük, çiçek, karpuz, el sanatları, vb.) at yarışı, deve güreşi, yöresel ritüel (kızlar genceri, çaldade mahyası, vb.), şenlik (halk oyunları, Sultan Nevruz, vb.), pazaryeri, turnuva ve oyun başlığı altındaki varlıkları kapsamaktadır.
5. **SAĞLIK:** Ilica, termal kaynak, termal turizm, çamur, şifalı ve mineralli su başlığı altındaki varlıkları kapsamaktadır.
6. **ZANAAT:** El sabunu, sepet örme, körüklü çizme yapımı, nalbantlık, saraç, ipek dokuma, zincircilik, kalaycılık, deri işçiliği, arıcılık, fidancılık, boncukçuluk, mermer ve oniks işçiliği, kabak kemane yapımı ve atalık tohum yetiştiriciliği başlığı altındaki varlıkları kapsamaktadır.
7. **YAŞAM BİÇİMİ:** Yerel diller (Pomakça, Romanca, Çerkezce, vb.), etnik gruplar (AfroTürk, vb), farklı kültürler (yörük, alevi, efe, mübadil, rumeli ve balkan, vb.) başlığı altındaki varlıkları kapsamaktadır.
8. **TABİAT:** Mağara, dağ, doğal sit alanı, jeopark, yayla, piknik alanı, ağaç, baraj, göl, gölet, orman fidanlığı, orman, vadi, akarsu, şelale, milli park, delta, plaj, koy ve kuş türü başlığı altındaki varlıkları kapsamaktadır.

Şekil 4.53,i yukarıda belirtilen sekiz ana varlık grubu altında o ilçeye özel yer alan varlıkların isimlerini ve dört ana zaman dilimine göre merkezden uzaklığını göstermektedir.

Şekil 4.53 Küçük Menderes Havzası Demiryolu Endüstri Mirası Odaklı Bütünleşik Turizm Projesi Önerisi

4.3. Strateji Ağacı Hedeflerinin Konumlandırılması: Çok Katmanlı Gelişme Perspektifi

Bu bölümde öncelikle, İzmir İli ile ilgili ve daha özeldir Küçük Menderes Havzası ile ilgili, değerlendirmeler ve mekânsal kararlar içeren; bölgesel ve yerel düzeydeki fiziki planlar irdelenecektir. Daha sonra ise, tematik ulusal ve yerel strateji dökümanları ele alınacaktır. Çalışma grubumuz tarafından geliştirilmiş olan proje fikirleri ile makro ölçekli ulusal, bölgesel ve İzmir kent bütünü düzeyinde geliştirilmiş olan ana stratejiler arasındaki ilişkiler irdelenecektir.

4.3.1. Bölgesel ve Yerel Düzeydeki Fiziki Planlarda Küçük Menderes Havzası

Ülkemiz mekânsal planlama pratiği, kademeli bir yapıya sahiptir. İmar Mevzuatı her bir kademede planın kapsamını, elde edilme ve onama sürecini ve plan dilini tanımlamaktadır. Farklı düzeylerde üretilmekte olan bu fiziki planlar arasında uyum ve kademeli birliktelik, planlamanın temel ilkelerindedir. Bu kademeli yapı içinde, günümüz pratiğinde en üst düzeyde, bölge ölçeğindeki planlar yer bulmaktadır. Kalkınma Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuş olan kalkınma ajansları tarafından hazırlanan bölge planları, bölgesel kalkınmaya yönelik ana stratejileri belirlemektedir. "İzmir Bölge Planı" da İZKA tarafından 2014 yılında tamamlanmıştır. 2014-2023 yılları arasındaki dönem için hazırlanan bu bölge planının bir alt kademesinde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanmış olan "İzmir-Manisa 1/100.000 ölçekli Çevre Düzen Planı" yer alır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanan bir diğer fiziki plan ise İzmir İli Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlama Projesi-Kıyı Alanları Mekansal Strateji Planıdır. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanmış olan "İzmir Kentsel Bölge Nazım Planı Revizyonu" ise 2013 yılında onaylanmıştır ve 5216 sayılı Yasa kapsamında belirlenmiş olan İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan ilçeleri kapsamaktadır. Bu Plan; 6360 sayılı Yasa ile İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içine dahil edilmiş olan; Bayındır, Ödemiş, Kiraz, Beydağ, Tire ve Selçuk ilçelerini kapsamamaktadır. Aşağıda, bu planlar sırasıyla ve özetlenerek ele alınacak ve çalışma alanımızla ilişkileri irdelenecektir.

İzmir Bölge Planında Küçük Menderes Havzası'nda yer alan ilçeler

İzmir Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanmış olan İzmir Bölge Planı; 2014-2023 dönemini kapsamaktadır. Planın vizyonu; "*Bilgi, tasarım ve yenilik üreten, Akdeniz'in çekim merkezi İzmir*" olarak belirlenmiştir. Planda; (1) Güçlü ekonomi, (2) Yüksek yaşam kalitesi ve (3) 'Güçlü toplum' olmak üzere üç gelişme eksenini belirlenmiştir. Küçük Menderes Havzası'nda ve İBŞB sınırları içindeki ilçeler özelinde; İzmir Bölge Planı'nın saptamaları, öngörülleri ve benimsenen hedefleri aşağıda özetlenmiştir.

Gediz, Bakırçay ve Küçük Menderes Havzalarının tarım ve turizm potansiyeli üst düzeydedir, ancak üçü de kirlilik sorunuyla karşı karşıyadır. Plan Raporunda bu konu ve alınacak önlemler şöyle ifadelendirilmiştir;

"Havza kirliliği sadece tarımsal açıdan değil, barındırdıkları turizm değerinin sürdürülebilirliği açısından da önemli bir tehdittir. Kirliliği önlemek için ortak havza yönetimi, atıksu arıtma tesisleri, tarımda ilaçlama, sulama ve gübrelemede bilinçlendirme çalışmaları ve düzenli katı atık depolaması öne çıkan önlemlerdir" (sf.46).

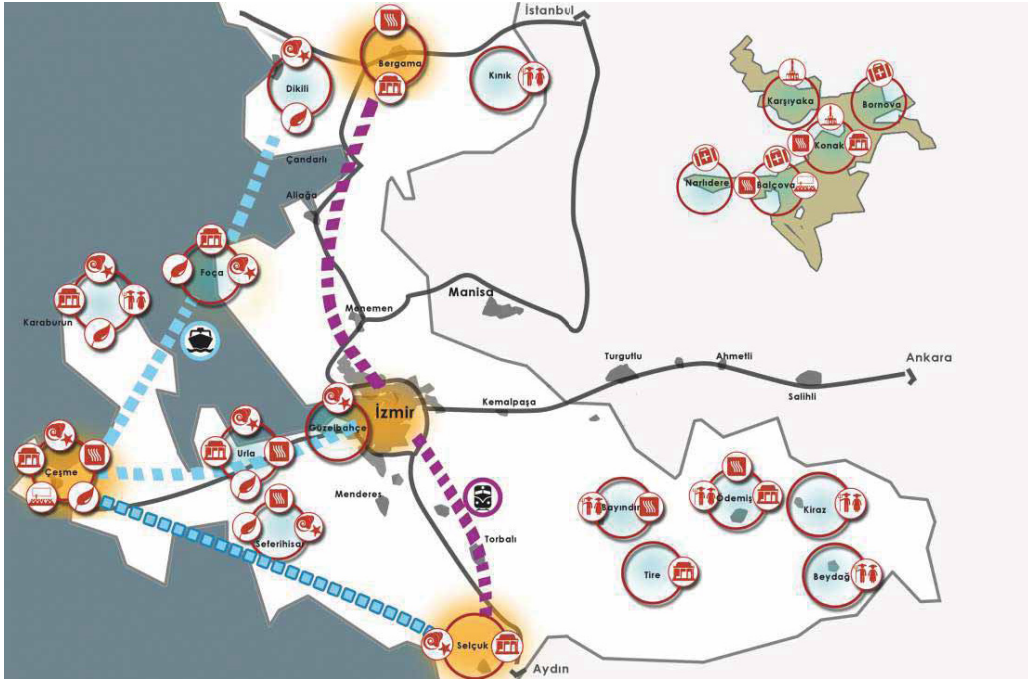
Havza kirliliğinin yanı sıra, tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı ve bunun engellenmesi, tüm havzalarda ve özellikle Küçük Menderes Havzası'nda çok önemlidir.

"2011 yılı verilerine göre İzmir'de 1.648,7 ha tarım arazisi en çok konut amaçlı olmak üzere, madencilik, sanayi ve turizm amacıyla tarım dışında kullanılmaktadır"(sf.80).

Küçük Menderes Havzası'nda, organik tarım alanlarının en fazla olduğu ilçeler; Menderes, Tire ve Beydağ'dır (sf.81).

Bölge Planı'nda bölgesel turizm odakları ve ana turizm koridorları ise aşağıdaki Şekil 4.54 de olduğu gibi şematize edilmiştir. Üst ölçekli stratejilere ve Çevre Düzeni Planı kararlarına uyumlu olarak, Selçuk-Merkez Kent (Konak) ve Bergama aksı, raylı sistem bağlantısının devreye girmesiyle bir tarih ve turizm koridoru olarak geliştirilecektir. Ayrıca Çeşme, Karaburun, Foça ve Selçuk ilçelerini kapsayan kıyı turizmi aksında denizyolu ulaşımı güçlendirilecektir (sf.103).

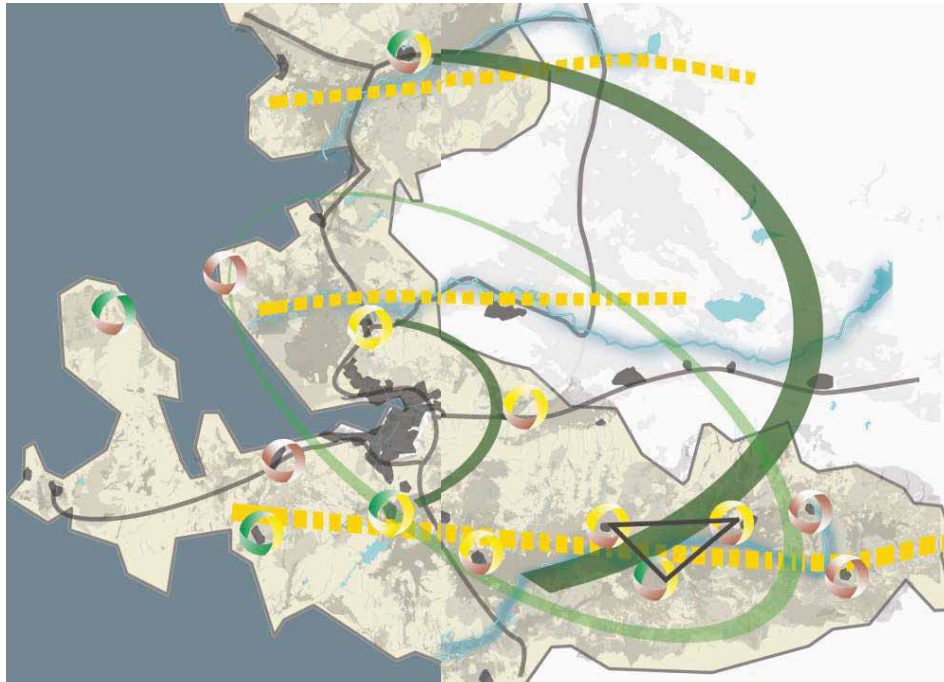
Altı çizilen bir başka hedef ise, İzmir'in sağlık konusunda uluslararası bir çekim merkezi olmasına yöneliktir (sf.110). Sağlık turizmini güçlendirebilmek için mevcut yatırımlar tamamlanacak, eksikler giderilecek ve başta Karaburun, Seferihisar, Selçuk, Menderes, Dikili, Bergama, Foça, ve Balçova ilçeleri olmak üzere sağlık çalışanlarının yabancı dil eğitimi alması sağlanacaktır ve turizmin yoğunlaştığı ilçelerde yaz aylarında sağlık hizmet sunumu kapasitesi arttırılacaktır (sf.113).

Şekil 4.54 Bölgesel turizm odakları ve koridorları (sf. 103)

Barındırdığı yerleşimlerle üç önemli kırsal koridoru oluşturan Bakırçay, Gediz ve Küçük Menderes havzalarında, havza bazlı sürdürülebilir tarımsal üretim planlaması yapılacağı, tarımsal işgücünün yoğunlaştığı alanlarda, öncelikle Bayındır-Tire-Ödemiş üçgeni olmak üzere modern tarım tekniklerinin kullanımının yaygınlaştırılacağı ve girdi kullanımı konusunda üreticilerin bilgi ve becerilerinin artırılması için çiftçi eğitim ve uygulamalı gösterim çalışmalarının arttırılacağı belirtilmektedir (sf.88). Tarım topraklarının korunması konusu ve tarımsal üretimin devamı konusunda Bölge Planı'nda şu öneriler yer almaktadır;

"Birincil tarımsal kuşağı oluşturan Menemen, Kemalpaşa, Menderes, Torbalı ve Seferihisar ilçelerinde tarımsal faaliyetin devamının sağlanması için verimli toprakların başka tür kullanımlara tahsis edilmemesi ve korunması sağlanacaktır. Bu ilçelere ek olarak, ikincil tarımsal kuşağı oluşturan Dikili, Bergana, Kınık, Kiraz, Beydağ, Ödemiş, Bayındır ve Tire ve Karaburun ilçelerinde tarladan sofraya güvenli gıda yaklaşımı doğrultusunda iyi tarım, organik tarım, emtegre kontrollü üretim gibi çevre dostu ve izlenebilir sertifikalı üretim teknikleri yaygınlaştırılacaktır" (sf.88).

Şekil 4.55 Sürdürülebilir tarım gelişme şeması (sf.89).

Yukarıdaki tarım gelişme şemasında, K.Menderes Havzası ikincil tarım kuşağında ve tarım işgücünün yoğunlaştığı bölge olarak yer almaktadır. Havza'da, Bayındır ve Menderes'de süs bitkiciliğinin geliştirileceği, Ödemiş başta olmak üzere fidan üretim ve pazarlama faaliyetlerinin güçlendirileceği belirtilmektedir. Güneyde Torbalı aksı üzerinde ve çevresindeki verimli tarım alanları için tehdit oluşturan sanayi alanlarında, temiz üretim uygulamaları yaygınlaştırılacaktır (sf.90).

İzmir İli'nin su fakirliği sınırında olduğunun belirtildiği Plan Raporu'nda, su ve katı atık yönetimine ilişkin şu saptamalar ve öneriler yer almaktadır;

- Beydağ, Tire, Kınık ilçeleri atıksu arıtımı açısından yetersiz durumdadır ve bu konuda öncelikli ilçeler olarak görülmektedir (sf.115)
- K. Menderes Havzası, IV. sınıf su kalitesiyle kirlilik tehdidiyle karşı karşıyadır. Havza 70 bin hektarlık sulanabilir arazi potansiyeli ile Batı Anadolu'nun gelişmeyi bekleyen önemli havzalarındandır. Havzada yeraltı suyu seviyesi düşmekte ve azalan yeraltı suyu miktarının yüzey suyu kaynakları geliştirilerek karşılanması amaçlanmaktadır. Bu anlamda Beydağ Barajı önemli barajlardan biridir.
- Havzada Kiraz ve Selçuk ilçelerinde AAT bulunmaktadır. Kirazdaki AAT ise çalıştırılmamaktadır. Beydağ, Tire ilçelerinin kanalizasyonu mevcut olduğu halde evsel AAT bulunmamaktadır. Ödemişin AAT si ise işletmeye açılmıştır.
- Havzada katı atıklar düzensiz olarak depolanmaktadır. Sadece Ödemiş'in katı atık bertaraf tesisi proje aşamasındadır. K. Menderes Havzasında yaklaşık 550 sanayi işletmesi mevcuttur ve bunların yaklaşık %54 ünde AAT bulunmamaktadır (sf.117).
- Havzada tarımsal üretimde kullanılan aşırı kimyasal ilaç ve gübre atıkları havza için tehdit oluşturmaktadır. Ayrıca çok sayıda açılan yeraltı suyu sondaj kuyusu nedeniyle su seviyesi gittikçe düşmektedir. Bundan dolayı alanda bilinçlendirme çalışmaları yapılması önem kazanmaktadır (sf.118).
- K. Menderes Deltası, Gebekirse Gölü, Bozdağ gibi hassas ekosistemlerdeki biyoçeşitlilik korunacaktır (sf.123).
- Bayındır'da jeotermal konut ısıtma yatırımları hızlandırılacaktır (sf. 121)
- Entegre havza yönetiminin, K. Menderes havzasında da kurumsal yapısının oluşturulması, Kiraz, Beydağ, Ödemiş, Tire, Bayındır, Torbalı, Selçuk ilçelerinde katı atıkların havza yataklarından uzaklaştırılması önemlidir (sf.121).

İzmir kentinin saçaklanarak büyümesi, kentin çeperinde; konut, sanayi, depolama ve turizm amaçlı yapılaşmaların olması, kentlerin ihtiyaç ötesinde genişlemesi, nüfusun kırsal alanları terketmesi, kaçak yapılaşma, afetlere dayanıksız yapılaşma, İzmir İli'ndeki mevcut yapılaşma sorunları olarak tanımlanmaktadır. Örneğin; güneyde İzmir-Torbalı yolu üzerinde ve çevresinde verimli tarım alanları üzerindeki kontrolsüz yapılaşan sanayi tesisi bulunduğu, bu tesislerin Tahtalı Barajı Koruma Havzası için tehdit oluşturduğu belirtilmektedir (sf.177).

Bu bağlamda, yazlık konut sitelerine de dikkat çekilmektedir. İzmir İli kıyılarında 131875 adet ikinci konutun yer aldığı ve kıyıların sürdürülebilir kullanımı ve yazlık konut stokunun değerlendirilmesinin İzmir için önemli olduğu belirtilmektedir (sf.130).

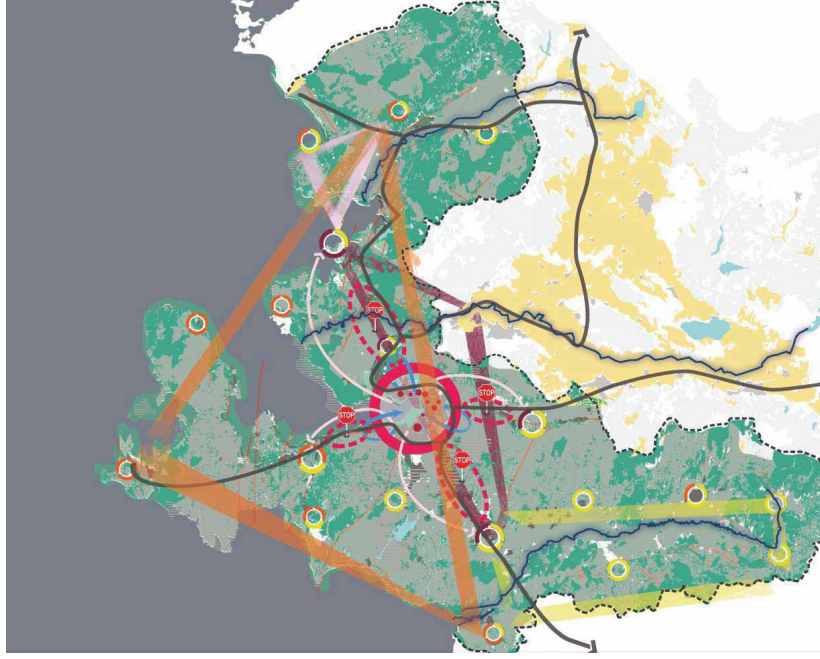
Kentin ulaşım sistemine yönelik olarak ise; gündemde olan otoyol ve yüksek hızlı tren projelerinin bir an önce hayata geçirilmesi gerektiği, toplu ulaşımdaki payı %3 olan deniz ulaşımının daha etkin hale getirilmesi gerekliliği dile getirilmektedir. Merkez ve ilçeler arasındaki ulaşım bağlantılarının ve kırsal ulaşım altyapısının güçlendirilmesi ise benimsenen bir başka hedefdir (sf.135).

Kırsal kalkınma bağlamında; kırsal alanlarda yaşam koşulları ve iş imkanlarının geliştirilmesi, kırsalda katma değeri yüksek tarımsal faaliyetlere geçilmesi yönünde üretici birlikleri, kooperatifler ve yaygın olarak çiftçilere yönelik eğitimlerin düzenlenmesi ve finansal desteklerin sağlanması stratejileri benimsenmiştir. Kırsalda tarım dışı gelir kaynakları sağlanması bakımından ekoturizm, doğa turizmi, köy pansiyonculuğu, otantik ve katma değeri yüksek el sanatları, yerel ürünler gibi tarım dışı ekonomik faaliyetlerin destekleneceği, tarım ürünlerinin işlenmesi ve paketlenmesine yönelik tarıma dayalı sanayinin geliştirileceği ve kırsal alanda e-ticaret olanakları geliştirileceği ifade edilmektedir (sf.166).

Kırsalda; İzmir ve Ege köy hayatı, mimarisi, sokak mimarisi konularında çevre iyileştirme, restorasyon, restitüsyon çalışmalarının sürdürülmesi, mevcut doğal ve tarihi öneme sahip ören yerleri, doğal gezi alanları vb. yerlerde işaret tabelaları, ışıklandırma, park ve tuvalet alanları gibi altyapı iyileştirmelerinin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir (sf.166).

Anahatlarıyla özetlenmeye çalışılan İzmir Bölge Planı'nın, özellikle Küçük Menderes Havzası'ndaki ilçeler özelinde önerdiği gelişme odakları ve nitelikleri ise, aşağıda ilgili bölümü sunulan mekânsal gelişim şemasında görülmektedir. Şemada;

- Aliğa → endüstriyel büyüme odağı
- Torbalı, Urla, Kemalpaşa → bölgesel büyüme odağı
- Çeşme, Selçuk, Bergama → turizm odağı
- Foça, Seferihisar, Karaburun, Dikili → ikincil turizm odağı
- Tire, Bayındır, Ödemiş, Menemen, Menderes → tarım odağı
- Kınık, Kiraz, Beydağ → ikincil tarım odağı olarak gelişmesi öngörülmektedir.

Şekil 4.56 Bölgesel gelişme şeması (sf.191).

1/100 000 ölçekli İzmir-Manisa Çevre Düzeni Planı'nda Küçük Menderes Havzası

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2015 yılında onaylanmış olan Çevre Düzeni Planı'nın temel hedefleri;

- Planlama Bölgesini oluşturan alan bütününde koruma kullanma dengesini gözetmek,
- Doğal, kültürel, tarihsel, sosyal ve ekonomik değerlerini korumak ve geliştirmek,
- Bölge bütününde gelişme olanakları ve iç dinamikler doğrultusunda, yerleşme düzeni ve kademelenmesini oluşturmak,
- Koruma kullanma dengesi gözetilerek, sektörel olanakların değerlendirilmesini ve geliştirilmesini sağlamak,
- Alıcı ortamlarda (su, toprak ve hava) var olan kirlenmenin giderilmesi ve yeni kirlenmelerin oluşmasını önleyecek kararları geliştirmek olarak belirlenmiştir (sf.2).

Hedef yılı 2025 olarak belirlenen bu Çevre Düzeni Planı, İzmir ve Manisa il sınırları içindeki alanı kapsamaktadır. İzmir İli'nin 2025 yılında toplam nüfusunun 5.471.343 kişiye ulaşacağını öngörüldüğü planda İzmir İli; "İzmir Merkez Kent" ve "diğer kentsel yerleşimler" olarak ikili bir ele alışla çalışılmıştır.

2025 yılında, nüfusunun 3.737.000 olacağı öngörülen İzmir Merkez Kentin saçaklanarak büyüme eğiliminde olduğu ve özellikle değerli tarım alanlarına zarar verdiğinin belirtildiği çalışmada, planlama kararlarının oluşturulması aşamasında, merkez kentten kaynaklanan nüfus yükünün öncelikle onaylı imar planı bulunan, yerleşik alan içinde ve çevresindeki henüz yapılaşmamış alanlarda eritilmesi, bu alanların yeterli olmaması durumunda, eşik sınırlarına dayanmış merkez kenti zorlayacak yeni gelişme alanları önermek yerine, merkez kente yakın konumlanmış çevre yerleşmelerde, bu yerleşmelerin kendi gereksinmelerinin üzerinde planlanmış olan alanlardan, koruma kararlarıyla gelişmeyen bölümlerin kullanılması ilkesel olarak benimsenmiştir (sf.10).

Merkez kent dışındaki kentsel yerleşmeler ise; Aliğa, Bayındır, Bergama, Beydağ, Çeşme, Dikili, Foça, Karaburun, Kemalpaşa, Kınık, Kiraz, Ödemiş, Menderes, Menemen, Seferihisar, Selçuk, Tire, Torbalı ve Urla ilçeleri olarak belirlenmiştir. 2025 yılında bu ilçelerin toplam nüfusunun ise 1.513.700 kişi olacağı öngörülmektedir (sf.12).

Plan Açıklama Raporunda; endüstriyel gelişmelerin giderek İzmir Merkez Kentten daha uzak noktalara sıçraması, önlem alınmaması durumunda saçaklanma boyunun uzamasına, kentsel kullanımların kırsal alan içindeki saçaklanmasının verimli tarım alanlarına verdiği zararın artmasına neden olduğu, Kemalpaşa aksında süren endüstriyel saçaklanma, Manisa'nın Turgutlu ilçe merkeziyle birleşme eğilimine dönüştüğü, Torbalı aksında verimli tarım alanlarını da harcayarak artan saçaklanma eğiliminin de Torbalı merkezi aşarak, Çaybaşı-Subaşı hattında karayolu çevresinde yapılaşmaların artmasına neden olduğu belirtilmektedir (sf.10).

Küçük Menderes Havzası'nda yer alan; Doğanbey-Ürkmez-Gümüldür-Özdere aksı, ikinci konut saçaklanmalarının yoğun olarak gözlendiği bölge olarak tanımlanmıştır. İzmir Merkez Kent dışında bulunan ilçe merkezlerinden Bayındır ve Selçuk yerleşmeleri ise, her ne kadar ekonomik ilişkiler açısından İzmir'in etki alanında bulunsalar da, gerek mekansal ve gerekse sahip oldukları gelişme dinamikleri açısından, İzmir Merkez Kent ile bağımlılık ilişkisi sınırlı yerleşim merkezleri olarak değerlendirilmiştir (10).

Yukarıdaki ilçelerden Küçük Menderes Havzası'nda yer alan ve bu çalışmanın konusunu oluşturan ilçelere dair nüfus öngörülere ise özetle şöyledir:

Torbalı: Torbalı ve çevresindeki alanlarda da yoğun bir sanayi gelişmesi gözlendiği belirtilerek, bu gelişmelerin yakın çevrede organize sanayi bölgeleri için yer belirlemelerinin yapılması ile de desteklendiği ve bu durumun, aynı aksta konut alanlarında genişlemeyi de beraberinde getirdiği ifade edilmiştir. 2000 yılı nüfus sayımı öncesinden başladığı belirtilen bu gelişmelerin bir bölümü, yapılan nüfus kabulüne de yansımıştır.

Bu çerçevede; Torbalı ilçe merkezinin yanı sıra, 5747 sayılı Yasa ile mahalleye dönüştürülmüş olan ve aslen ilçe merkezinden kopuk konumda bulunan Ayrancılar, Yazıbaşı ve Pancar yerleşme bölümlerinde geçmişte benzer niteliğe ve büyüklüğe sahip olan diğer yerleşmelere oranla önemli nüfus değerleri ortaya çıkmıştır. İzmir merkez kentin saçaklanmasıyla çevrelerinde son yıllarda önemli endüstriyel gelişmeler yaşanan Ayrancılar ve Yazıbaşı gibi bölümlerde nüfusta artış ivmesinin sürmesi kaçınılmaz görünmektedir. Çoğunluğu, saçaklanmış İzmir Merkez kentin uzantısı olan ve İzmir'in etkisinde olan bu yerleşmelerin bir bölümü, zaman içinde İzmir'den kaynaklanarak artan nüfusun yerleşeceği, çalışacağı alanlardır. Bu nedenle, planlama kararları üretilirken kentsel gelişme alanı büyüklükleri İzmir'in etkileri de dikkate alınarak belirlenmiştir. Torbalı İlçe Merkezi'nin 2025 yılı için toplam nüfus öngörüsü 217500 kişidir (sf.12-13).

Menderes: İlçe merkezinin İzmir Merkez Kent ile birleştiği Menderes İlçesi sınırları içinde ancak İzmir Merkez Kent dışında yer alan ve 5747 sayılı Yasa ile mahalleye dönüştürülmüş olan ve aslen ilçe merkezinden kopuk konumda bulunan yerleşmelerin çevresinde önemli kentsel gelişmeler gözlenmektedir. Endüstriyel gelişmelere komşu konumdaki Tekeli ve Oğlananası mahallelerinin nüfus kabulü bu doğrultuda projeksiyon değerinin üstünde tutulmuştur. Arkeolojik sit üzerinde konumlanmış, genişleme olanakları sınırlı olan Değirmendere Mahallesi'nin nüfusu, sınırlı tutulurken, İkinci konutların yoğun gelişme gösterdiği Gümüldür ve Özdere bölümlerinde de yerleşme çevresinde bulunan verimli tarım topraklarının yapılaşma baskısından korunması amacıyla projeksiyon değerleri arttırılmadan kabul edilmiştir. Menderes İlçe toplam nüfusunun 2025 yılında 54200 kişi olacağı öngörülmüştür (sf.13).

Bayındır: Bayındır ilçe merkezi ve 5747 sayılı yasa ile Bayındır'ın mahallesi durumuna gelen Canlı ve Çırpı yerleşmelerinde, geçmişten günümüze uzanan kırsal nitelikli olağan gelişme çizgisinin süreceği tahmin edilmiş ve bu doğrultuda nüfus kabulleri yapılmıştır. Zeytinova mahallesi, kırsal yerleşme özelliğini korumaktadır. Yapılan projeksiyonlar sonucunda, hedef yıla gelindiğinde nüfusta bir azalmanın ortaya çıkması olasılığı görülmektedir. Ancak, yer seçimi yapılmış olan Bayındır Organize Sanayi Bölgesi'ne en yakın konumlu yerleşim merkezi olan Zeytinova'da hedef yıla gelindiğinde, nüfusta dışa göç eğiliminin durması ve düşük de olsa bir artış beklenebilir. Bu nedenle hedef yıl için nüfus kabulü arttırılarak yapılmıştır. İlçe toplam nüfusunun 2025 yılında 64000 kişi olacağı öngörülmüştür (sf.13).

Ödemiş: İlçe merkezinde düzenli bir nüfus artışının gelecekte de süreceğinin öngörüldüğü Planda, Ödemiş'in genel olarak kendi mahallelerinden nüfus aldığı belirtilmektedir. Yapılan projeksiyonlarda hedef yıla kadar nüfusta azalmanın en çok ortaya çıktığı bölge Ödemiş ilçe sınırları içindeki mahallelerdir. Nüfusun azalmakta olduğu mahallelerde, Beydağ Barajı sulama projesinin etkileri sonrasında göçün azalacağı, mevcut nüfus büyüklüğünün korunacağı varsayımıyla hareket edilmiş, kurulma çalışmaları süren Organize Sanayi Bölgesi'nin olası etkileri düşünülerek öngöründe bulunulmuştur. Ödemiş İlçe toplam nüfusunun 2025 yılında 155000 kişi olacağı öngörülmüştür (sf.12-14).

Kiraz: Plan Açıklama Raporunda Kiraz ilçe merkezinde düzenli bir nüfus artışının dikkat çektiği, Ödemiş Organize Sanayi Bölgesi ve Beydağ Barajı'nın olumlu etkilerinin gelecekte yerleşme dışına yoğun göç oluşumunu önleyeceği varsayımıyla 2025 yılı nüfusunun 50000 kişi olacağı öngörüldüğü belirtilmektedir (11-14).

Beydağ: Plan Açıklama Raporunda, genel olarak kırsal bir nitelikte olan Beydağ ilçe merkezi için nüfus projeksiyonlarında, artışın oldukça düşük seviyelerde kaldığının görüldüğü, buna karşın nüfusun, planlamada esneklik sağlayacak bir düzeye arttırıldığı belirtilmektedir. Beydağ İlçesi toplam nüfusunun 2025 yılında 15000 kişi olacağı öngörülmüştür (sf.12-14).

Tire: Tire ilçe merkezinde düzenli bir nüfus artışının görüldüğü ve Tire Organize Sanayi Bölgesi'nin etkisi de düşünülerek nüfus öngörüsünde bulunulduğu Raporda belirtilmektedir. 2025 hedef yılı için öngörülen nüfus 93500 kişidir (sf.12-14).

Selçuk: Genel olarak tarım ve turizm sektörlerinin geliştiği ilçe merkezi için yapılan projeksiyon sonucunda elde edilen değer üstünde bir değer, Pamucak Turizm Merkezi'nin bu dönem içinde yapılaşacağı, artan turizm etkinliği nedeniyle doğal artışın üzerinde bir nüfus artışının gerçekleşme olasılığı dikkate alınarak kabul edilmiştir. Ancak, ilçe merkezinin çevresindeki alanların verimli tarım alanları ve arkeolojik, doğal sit alanları olması yerleşmenin gelişimini etkilemektedir. Düzenli bir nüfus artışının gözlendiği Belevi yerleşmesinde var olan eğilim doğrultusunda nüfus kabulüne gidilmiştir. Ancak, yerleşmenin tüm çevresinin verimli tarım alanlarından oluşması, son yıllarda verimli tarım alanlarını tahrip edecek nitelikte gelişmelerin göze çarpması nedeniyle, planlama aşamasında koruma-kullanma dengesini gözetecek biçimde nüfusun yerleştirilmesi zorunludur. Selçuk İlçesi'nin 2025 yılı için öngörülen toplam nüfusu 54500 kişidir (sf.12-13).

Plan Açıklama Raporu'nda, denize kıyısı olan ilçelerde, yerleşim merkezlerinde veya kopuk olarak kıyıda ayrı ayrı, tekil veya grup yapılaşmalarının, özellikle tarım arazilerine zarar verdiği belirtilmiştir. Bu tür mevzi gelişmelerin dikkat çekici büyüklüklere ve sayıya ulaştığı, bu tür yapılaşmaların; tarımsal açıdan verimli toprakların, tarımla uğraşan aileleri geçindiremeyecek düzeyde küçülmesi, verimliliğin azalması, kentsel altyapının yakınlaşması, ulaşımın kolaylaşması, ulaşılabilirliğin artması gibi etkenler nedeniyle tarım topraklarında el değiştirmenin kolaylaşmasından kaynaklandığı belirtilmiştir.

Planlama aşamasında ilkesel olarak, yerleşim merkezlerinden kopuk, denetimsiz, altyapı sorunlarının yoğunlaştığı bu oluşumların engellenmesinin benimsendiği ifade edilmektedir. Planlama öncesinde oluşmuş bu tür konut alanlarından, belirli büyüklüğe erişmiş ve ortak altyapı çözümünün geliştirilebileceği alanların, çevresel özellikleri dikkate alınarak korunması, ilke olarak benimsenmiştir. Bunun yanında, gelecekte bu türden parçacı konut yapılaşmalarının doğal alanlar içinde yaygınlaşmasının önlenmesi amacıyla, yerleşim merkezleri çevresinde her kesime hizmet verecek nitelikte rekreasyon alanlarının, bölge parklarının, büyük kentsel yeşil alanların düzenlenmesinin, Çevre Düzeni Planı'nın temel yaklaşımlarından biri olarak benimsendiği dile getirilmiştir (sf.23).

Sektörel gelişim kararları

Plan Açıklama Raporu'nda; kıyı kesimlerinde turizm gelişmesi için uygun olan alanlarda ortaya çıkan ikinci konut yapılaşmalarının, bütünlüklü bir turizm gelişmesini engellediği dile getirilmiştir. Çeşme-Alaçatı bölgesindeki gelişmelerin, 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı kararları ile ortaya çıkmış olduğu, Plan kararlarının "tercihli turizm ve ikinci konut alanı" olarak düzenlenmiş olmasının, tercihin arazi sahiplerine bırakılmış olmasının, bu alanların genel olarak ikinci konut yapılaşmaları ile dolmasına neden olduğu belirtilmiştir. İzmir'in diğer kıyı alanlarından; Özdere, Gümüldür, Ürkmez, Doğanbey, Seferihisar aksında, yerleşim merkezlerinin dışında var olan turizm tesislerinin sayısının da oldukça az olduğu, Kuzeyde Foça-YeniFoça aksında ve Çandarlı-Dikili sahil kesiminde de turizm tesislerinin sayısının oldukça düşük olduğu ifade edilmektedir. Bu alanlarda da kıyıdaki gelişmelerin ikinci konut ağırlıklı olarak sürdüğü ve turizm tesislerinin, ikinci konut alanları ile iç içe konumlanmış durumda olduğu vurgulanmaktadır.

Planlama kararları üretilirken, jeotermal kaynakların turizm açısından kullanımının olanaklı olduğu bölgelerde, daha geniş kapsamlı termal turizm alanlarının oluşturulması ve tesis niteliğinin artırılması amaçlanmıştır. (sf.24)

Endüstriyel Gelişmeler

Plan Raporunda; Planlama Bölgesi içinde yerleşim merkezlerinden kopuk endüstriyel gelişmelerin; genel olarak önemli ulaşım aksları üzerinde yer seçtiği, genel olarak tek tesis ölçeğinde mevzii olarak gerçekleştiği, belirli bölgelerde zamanla bir araya gelerek yoğunlaşmalar yaşanmış olduğu belirtilmiştir. "Bir bölümünün yasal dayanakları tartışmalı olan bu yapılaşmaların, buldukları alanlarda dondurulması, altyapı sorunlarının giderilmesini sağlayacak düzenlemelerin yapılması ve benzer biçimde tekil yeni sanayi tesislerinin yapılmasının önlenmesi" gerektiğinin altı çizilmiştir.

Aliağa, Kemalpaşa ve Torbalı akslarındaki gelişmelerin dikkat çekici boyutlara ulaştığı, bu gelişmelerin yerel yönetimler tarafından plan kararları ile desteklenerek genişlemiş olduğu, İzmir-Kemalpaşa-Turgutlu bağlantısını sağlayan İzmir-Ankara Karayolu üzerinde tekil olarak yapılaşmış tesislerin büyük bölümünün, geçmişin verimli tarım topraklarının ortadan kaldırılmasına neden olduğu dile getirilmiştir. (sf.24)

Sanayi tesislerinin yer seçimine yönelik olarak; Planda, organize nitelikte olmayan sanayi alanlarının organize duruma getirilmesi, yeni sanayi gelişiminin ihtisaslaşmış ve organize nitelikte gerçekleşmesi için gerekli kararların üretilmesi ilkesi benimsenmiştir (sf.25).

Tarım ve Hayvancılık Geliştirme Alanları:

Çevre Düzen Planında; "teknolojik seracılık alanları", "tarım ve hayvancılık geliştirme alanları" ve "tarımsal niteliği korunacak alanlar" tanımlanmış ve tarımsal ürünlerin katma değerinin artırılması hedeflenmiştir.

İzmir İli'nde Kentsel Gelişme Alanları

Çevre Düzeni Planı'nda İzmir'de özellikle kuzey aksında yeni gelişme alanları düzenlenmiş ve sanayi gelişimindeki kuzeye kaymaya koşut olarak, konut gelişmesinin de kuzeye kayması hedeflenmiştir. Bu alanların ulaşım bağlantılarını güçlendirecek yatırımların, karayolu ve demiryolu bağlantılarının programlanmış olması da bu gelişmeyi desteklemektedir.

İzmir Merkez Kent olarak tanımlanan alan içinde var olan organize sanayi bölgesi ve serbest bölge korunurken, kuzeyde Asarlık çevresinde ve Menemen çevresinde yeni küçük ölçekli sanayi alanları da düzenlenmiştir. Merkez Kent çevresindeki alanlardan, yapılaşma öngörülme ve orman alanı olmayan bölümlerin ağaçlandırılması, rekreasyon alanları olarak düzenlenmesi ve kent çevresinde geniş bir yeşil kuşak oluşumu desteklenmiştir. Aşağıda, Çevre Düzeni Planı'nın Küçük Menderes Havzası ve bu Havza'daki yerleşimlere yönelik plan kararlarının bir bölümü verilmiştir.(sf.40).

İzmir Merkez Kent Dışında Kalan Kentsel Yerleşmeler Gelişme Alanları:

Bu bölümde Çevre Düzeni Planının kentsel yerleşmelerin gelişme alanları konusunda, bizim çalışma alanımızı doğrudan ilgilendiren ana kararları özetlenecektir.

Torbalı: Planın hedef yılına gelindiğinde İlçe'de 90.000 kişinin yaşayacağı kabul edilmiş, ilçe merkezinde var olan onaylı imar planlarının büyüklüğüne bakıldığında, hedef yıl için gerekli alanın var olduğu görülmüştür. Bu nedenle yeni gelişme alanı eklemesinin yapılmadığı Torbalı'da 5216 sayılı yasa ile köy tüzel kişiliğini yitirerek mahalleye dönüşen yerleşmelerde gelişme alanı önerilmemiş, bu yerleşmelerin, kırsal yerleşmeler için öngörülen kurallar doğrultusunda alt ölçeklerde planlanması önerilmiştir.

Ayrancılar: İzmir Merkez Kent'ten kaynaklanan nüfus artışı için Kent çevresinde gereksinim duyulan gelişme alanlarının bir bölümünün yer alması öngörülen Ayrancılar'da, plan dönemi içinde yerleşmeye İzmir kaynaklı gelecek nüfus hariç, hedef yıl için 25.000 nüfus kabul edilmiştir. 5747 sayılı yasa ile Torbalı'nın mahallesi durumuna gelen Ayrancılar'da onaylı imar planları bu nüfus için gerekli olanın oldukça üstündedir. Planda, bu büyüklükten yola çıkıldığında, Ayrancılar çevresinde düzenlenen gelişme alanlarında, mevcut nüfusa ilave 29.000 kişinin daha yaşayabileceği, toplam nüfus büyüklüğünün 43.000 kişiyi aşacağı belirtilmektedir.

Çaybaşı: Hedef yıl için 12.000 nüfusun öngörüldüğü, 5747 sayılı Yasa ile Torbalı'nın mahallesi durumuna gelen Çaybaşı yerleşmesinde mevcut imar planlarının Çaybaşı yerleşmesinin merkez kesiminde ve Torbalı ilçe merkezine bitişik olarak bulunduğu ve yeterli olduğunun görüldüğü, Çaybaşı'nda imar planları içinde bulunan sanayi alanlarından, karayoluna cephe, büyük bölümü yapılaşmış alanlar korunurken, karayoluna cephe olmayan, tarım alanı niteliğindeki bölümlerin iptal edildiği ve bu alanların tarım alanına dönüştürüldüğü ifade edilmiştir.

Karakuyu: Çevresinde son yıllarda başta mermer sanayi olmak üzere sanayi tesisleri gelişmeye başlayan ve 5747 sayılı yasa ile Torbalı'nın mahallesi durumuna gelen Karakuyu'da hedef yıl için 3500 kişilik nüfusun kabul edildiği, mevcut imar planları gerekli olan gelişme alanları açısından yeterli olduğu belirtilmiştir.

Pancar: Plan Açıklama Raporunda; Organize Sanayi Bölgesi ve bu bölge çevresinde planlanmış sanayi alanları ile birlikte 1300 hektarı aşkın alanda nazım imar planı hazırlanmış ve onaylanmış olan, 5747 sayılı yasa ile Torbalı'nın mahallesi durumuna gelen Pancar'da, organize sanayi ve diğer sanayi alanları dışarıda bırakıldığında imar planlarının büyüklüğünün 544 hektara düştüğü belirtilmektedir. 2025 yılı için 9500 nüfus önerilen Pancar'da, bu nüfus için gerekli olan alanların oldukça üstünde bir gelişme alanının planlanması ifade edilmiştir.

Planlı gelişme alanlarından bir bölümü Orman Amenajman Planları uyarınca orman alanında kaldığından iptal edilirken, sanayi alanlarının bir bölümü de ilgili kurum görüşleri alınmadan mutlak tarım alanları üzerinde planlanmış olduğundan iptal edildiği belirtilmektedir. Yapılan düzenlemeler sonucunda 384 hektar gelişme alanının planlanmış olduğu, 2005 yılında yaşadığı tahmin edilen yaklaşık 6400 kişiye ek olarak, 23.000 kişilik daha gelişme alanı planlanmış olduğu ifade edilmektedir. İzmir Merkez Kent'in gereksinim duyduğu gelişme alanlarının bir bölümünü karşılamasını öngörülmüş olduğu yerleşmelerden olan Pancar'da, kendi gereksinim duyduğu alana ek olarak yaklaşık 20.000 kişilik alan planlanmış olduğu ve bu alanların Pancar Organize Sanayi Bölgesi ile çevresindeki sanayi alanlarının dolmasına koşut olarak kullanılacağı tahmin edildiği belirtilmektedir.

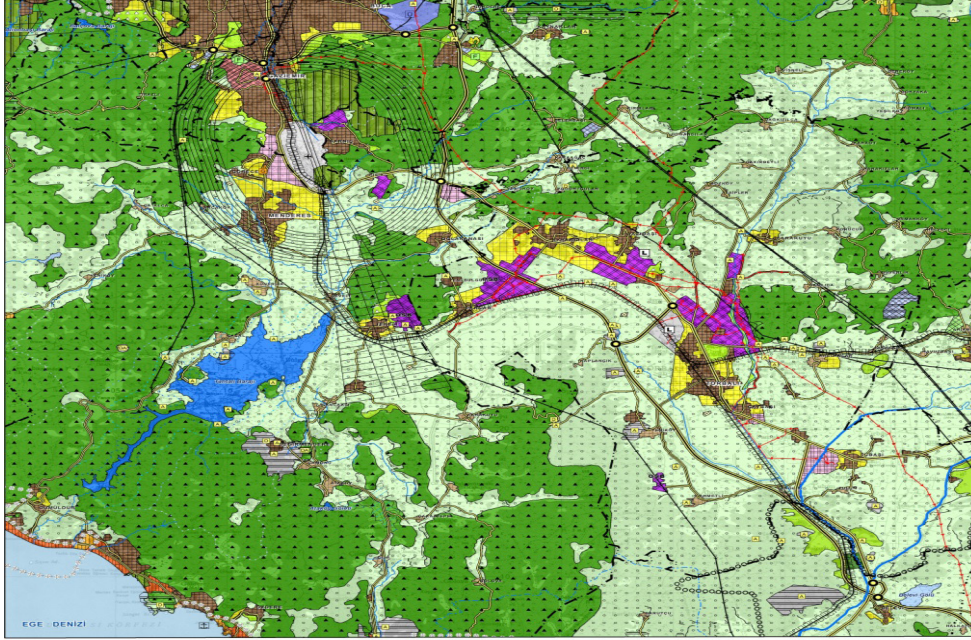
Subaşı: Hedef yıl için 7500 nüfus öngörülen 5747 sayılı yasa ile Torbalı'nın mahallesi durumuna gelen Subaşı yerleşmesinde, onaylı imar planlarında var olan gelişme alanları yeterli olduğu belirtilmektedir.

Subaşı sınırları içinde, onaylanmış sanayi-depolama amaçlı imar planlarının bulunduğu alanlar Çevre Düzeni Planında sanayi alanı olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu alanlarda, varsa mevzuata aykırılıklar içeren imar planlarının iptalinin ilgili idarelerce yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Yazibaşı: İzmir Merkez Kent'ten kaynaklanan nüfus artışı için Kent çevresinde gereksinim duyulan gelişme alanlarının bir bölümünün yer alması öngörülen bir diğer yerleşme olan ve 5747 sayılı yasa ile Torbalı'nın mahallesi durumuna gelen Yazibaşı'da, plan dönemi içinde yerleşmeye İzmir kaynaklı gelecek nüfus hariç,

hedef yıl için 10.000 nüfus kabul edilmiştir. Plan Raporunda; onaylı imar planlarının bu nüfus için gerekli olanın oldukça üstünde olduğu belirtilmektedir. Bu büyüklükten yola çıkıldığında, Yazıbaşı çevresinde düzenlenen gelişme alanlarında, mevcut nüfusa ilave 13.500 kişi daha yaşayabilecek, toplam nüfus büyüklüğü 16.500 kişiyi bulacaktır. İzmir merkez kaynaklı, ilave 6500 kişilik nüfusun Yazıbaşı'ya yerleşmesi öngörülmüştür.

Yazıbaşı çevresinde bir bölümü sanayi, bir bölümü konut alanı olan, imar planlarının bulunduğu alanlara Çevre Düzeni Planında yer verilmiş olmakla birlikte bu alanlarda, varsa mevzuata aykırılıklar içeren imar planlarının iptalinin ilgili idarelerce yapılması öngörülmektedir.

Şekil 4.57 Çevre Düzeni Planının Torbalı ve Menderes ile ilgili bölümü

Menderes: İzmir Merkez Kent'e dahil edilen Menderes İlçesi'nde, her biri farklı birer yerleşme niteliğine sahip olan ancak 5747 sayılı yasa ile mahalle haline getirilen ve İzmir Merkez Kent ile bütünleşmeyen yerleşmelere ilişkin plan kararları aşağıda verilmiştir (sf.48).

Değirmendere: Tümüyle arkeolojik sit alanları ile çevrelenmiş ve gelişme olanağının kısıtlı olduğu belirtilen Değirmendere'de, alt ölçekli koruma amaçlı imar planlarına göre uygulama yapılması gerektiği ifade edilmiş ve 2025 yılı için 2700 nüfus öngörülmüştür.

Oğlananası: Hedef yıl için öngörülen 4000 nüfus için gerekli alanların üstünde bir alanın planlanmış olduğunun belirtildiği Oğlananası'nda mevcut imar planlı alanların korunduğu dile getirilmiştir.

Tekeli: Hedef yıl için 8000 nüfusun öngörüldüğü yerleşmenin imar planlarında bulunan gelişme alanlarının yeterli olduğu görüldüğü, gereksinimden daha büyük olan imar planlarının, yerleşmenin bitişiğinde kurulan organize sanayi bölgesi alanı dikkate alınarak daraltılmadığı belirtilmiştir.

Gümüldür: Gümüldür'de, onaylı imar planlarının önemli bir bölümünün ikinci konut yapılaşmaları ile doygunluğa ulaşmış tercihli kullanım alanlarından olduğu, 2025 yılı için yazlık nüfus hariç, 15.000 kişilik nüfusun kabul edildiği yerleşmenin, gelişme alanlarının, mevcut yapılaşmalar ve eşiklerin dikkate alınarak belirlendiği ifade edilmiştir.

Geçmiş yıllarda onaylı çevre düzeni planına aykırı olarak planlanmış alanlardan bir bölümü bu planlara göre yapılaşmalarını tamamlamış olduğu, yoğun yapılaşmaların gerçekleştiği, tarımsal niteliği ortadan kalkmış alanların, planda kentsel yerleşik alan olarak gösterildiği, bunun yanında kısmen yapılaşmış bazı alanların da hedef yıl için kentin gereksinim duyduğu gelişme alanları olarak düzenlenmiş olduğu ifade edilmiştir.

Yerleşmenin güneydoğusunda, Özdere sınırında, kentsel yerleşik alan olarak belirlenen ve çevresinde yeni gelişme alanı önerilmeyen ve aslen ikinci konut niteliğinde sitelerin yapıldığı, kıyadaki tek turizm alanının gerisinde kalan bölgede, geçmişte çevre düzeni planı kararlarına aykırı biçimde hazırlanmış, onaylanmış ve kısmen imar uygulaması görmüş alanda, plan kararı iptal edilerek bu alanın tarım alanına dönüştürülmüş olduğu belirtilmiştir.

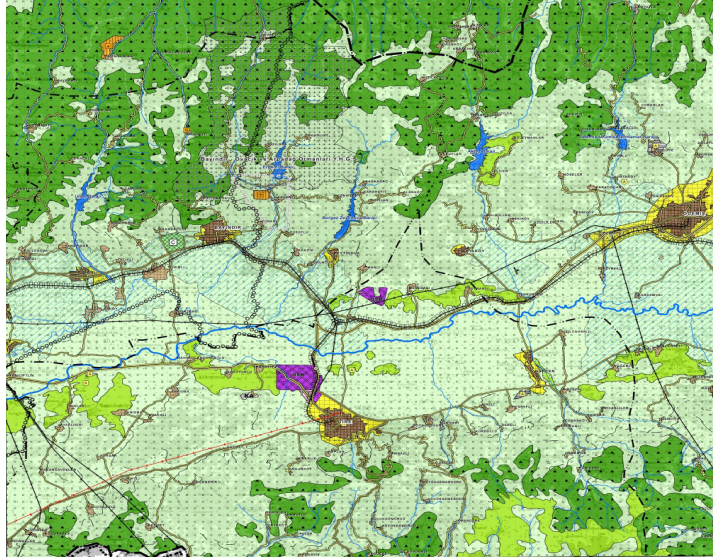
Özdere: Turizm ve ikinci konut ağırlıklı olarak yapılaşmış olan Özdere'de hedef yıl için yazlık nüfus hariç, 24.500 nüfus öngörülmüş, gereksinimi karşılayacak gelişme alanları düzenlenmiş olduğu ifade edilmektedir.

Bayındır: Bayındır kentinde mevcut imar planlarının 2025 yılı için yeterli olmadığı, bu nedenle, Çevre Düzeni Planı ile yeni gelişme alanları önerildiği belirtilmektedir. Yerleşmenin kuzeydoğusunda jeotermal kaynaklara yakın bölümde önerilen turizm alanlarının yapılaşma koşullarının alt ölçekli planlarda belirlenmesi öngörülmüştür.

Canlı: Hedef yıl için 4000 nüfus kabul edilmiştir ve mevcut imar planlarının 2025 yılı için yeterli olmadığı ve bu nedenle, Çevre Düzeni Planı ile yeni gelişme alanları önerilmiş olduğu ifade edilmektedir.

Çırpı: Hedef yıl için 6500 nüfusun kabul edildiği Çırpı yerleşmesinde, mevcut imar planlarının 2025 yılı için yeterli olmadığı, bu nedenle, Çevre Düzeni Planı ile yeni gelişme alanları önerildiği belirtilmiştir.

Ödemiş: 2025 yılı için 93.000 nüfus büyüklüğü kabul edilen Ödemiş ilçe merkezinde var olan onaylı planların, plan dönemi içinde ortaya çıkacak gereksinimi karşıladığı, yeni kentsel gelişme alanı açılmasına gerek olmadığı düşünülerek mevcut imar planları içinde henüz yapılaşmamış alanların kentsel gelişme alanları olarak düzenlenmiş olduğu belirtilmektedir. Küçük Menderes Havzası içinde sulama projelerinin yaşama geçmesi sonrasında, nüfus artış hızında bir yükselmenin ortaya çıkması olasılığı da dikkate alınarak, planlı alanlarda azaltmaya gidilmediği ifade edilmektedir (sf.48).

Şekil 4.58 Çevre Düzeni Planının Ödemiş, Tire ve Bayındır ile ilgili bölümü

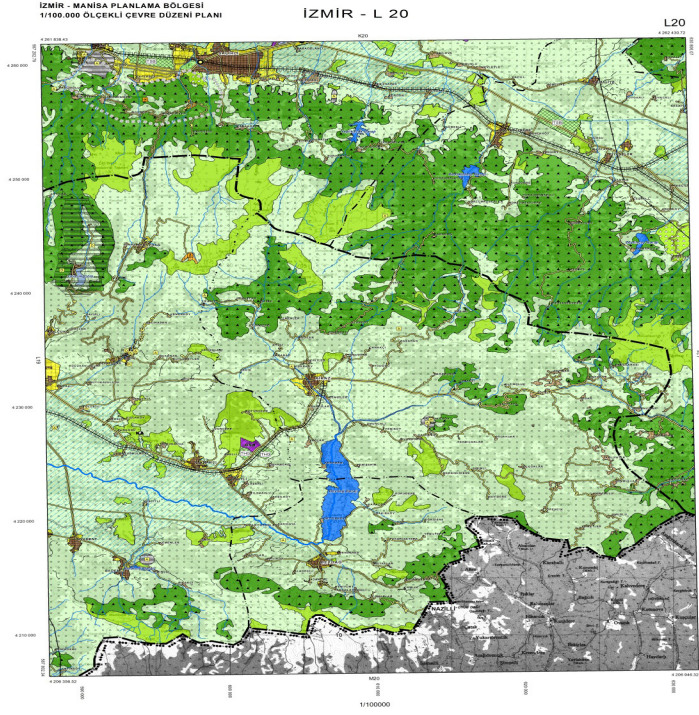
Bademli, Birgi, Bozdağ, Çaylı, Kayaköy, Kaymakçı, Konaklı, Ovakent: Bu yerleşmelerde, hedef yıl için kabul edilen nüfusun gereksinimi olan gelişme alanlarının, planlı alanlar içinde bulunması nedeniyle, imar planı bulunan alanların korunmuş olduğu, bu sınırların içindeki henüz yapılaşmamış planlı alanlar dışında yeni kentsel gelişme alanı oluşturulmadığı belirtilmektedir.

Gölcük: Yaz aylarında, göl kıyısında var olan yayla bölümüne taşınan, kış aylarında ise ova kesiminde yaşamın sürdüğü Gölcük yerleşmesinin her iki bölümünde var olan yerleşik alanlar ve gelişme alanları bir arada değerlendirilmiştir. Yaz aylarında kullanılan ikinci konutların da yoğun olarak yer aldığı Göl kıyısında yer alan planlardaki gelişme alanlarından geçersiz hale gelen doğal sit içindeki bölümler tarım alanına dönüştürülürken, bu bölümdeki yerleşik alanın planda gösterildiği ifade edilmektedir.

Göl kıyısındaki bölümde hazırlanacak alt ölçekli, koruma amaçlı planlarda, yeni gelişme alanlarının önerilmemesi, bu alanda yaz aylarında artan nüfusu sınırlandıracak önlemlerin geliştirilmesi, göl çevresinin rekreatif amaçlı kullanımına yönelik plan kararlarının geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir (sf.47).

Kiraz: Planın hedef yılı olan 2025 için 16.000 nüfus büyüklüğü kabul edilen Kiraz ilçe merkezinde günümüzde var olan imar planı bulunan alanlarda henüz yapılaşmamış boş alanlar gereksinimi karşılayacak düzeyde olduğundan plan sınırları içindeki alanların korunmuş olduğu, bu alanlar dışında ilave kentsel gelişme alanı oluşturulmadığı belirtilmiştir. (sf.47).

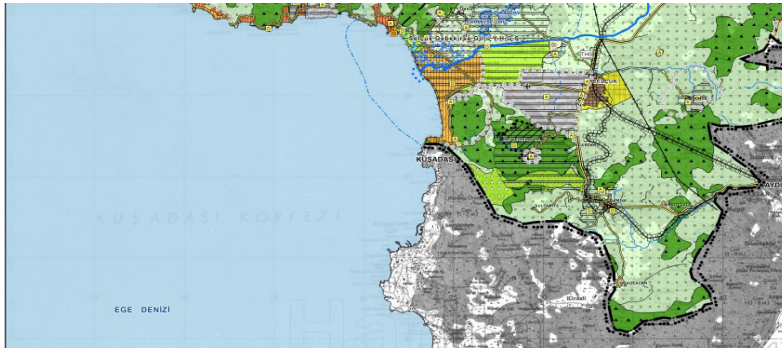
Beydağ: Çevre Düzeni Planı'nın hedef yılı olan 2025 için 7500 nüfus büyüklüğü kabul edilen Beydağ ilçe merkezinde, günümüzde var olan imar planı bulunan alanlarda henüz yapılaşmamış boş alanlar gereksinimi karşılayacak düzeyde olduğundan plan sınırları içindeki alanlar korunmuş, bu alanlar dışında planda ilave kentsel gelişme alanı oluşturulmadığı ifade edilmektedir (sf.44).

Şekil 4.59 Çevre Düzeni planının Kiraz, Beydağ ile ilgili bölümü

Tire: Çevre Düzeni Planı'nın hedef yılı olan 2025 yılında Tire nüfusunun 67.000'e ulaşacağı kabul edilmiştir. Tire kentinde var olan imar planlarının genel olarak yeterli olduğu, hedef yılda erişilecek büyüklüğün gereksinim duyacağı kentsel gelişme alanları için planlı alan içinde yeterli alan olduğu görüldüğü, plan bütünlüğünün sağlanması ve kent açısından gereksinim duyulan bazı kullanımlar için ilave alan düzenlemesine gidildiği, Plan Raporunda belirtilmiştir.

Selçuk: 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planları içinde yer alan Selçuk'ta, turizm gelişmelerinin de etkisi dikkate alınarak, hedef yıl nüfusu 43.000 kişi kabul edilmiştir. Mevcut imar planlarının hedef yıl için yeterli olmadığı Selçuk'ta, imar planına ek gelişme alanı düzenlemelerinin yapıldığı belirtilmektedir (sf.49).

Şekil 4.60 Çevre Düzeni Planının Selçuk ile ilgili bölümü

Organize sanayi bölgeleri

Plan Açıklama Raporu'nda, İzmir İl sınırları içindeki organize sanayi bölgelerinden Çiğli'deki Atatürk OSB, Kemalpaşa OSB, Tire OSB, Aliağa OSB, Bergama OSB, Kınık OSB, Torbalı OSB, Tekeli OSB ve Pancar OSB (Torbalı-II) karma organize sanayi bölgeleri olarak kabul edilirken, bazı organize sanayi bölgelerinin ise ihtisaslaşması öngörülmüştür.

Küçük Menderes Havzası içinde yer seçimi yapılmış olan Bayındır Organize Sanayi Bölgesi'nin gıda sanayi ağırlıklı olarak düzenlenmesi, bölgede yer alan jeotermal kaynaklardan da faydalanarak, Organize Sanayi Bölgesi'nin Havza içinde yetişen ürünlerin değerlendirileceği ihtisaslaşmış bir Gıda Organize Sanayi Bölgesi'ne dönüştürülmesi önerilmiştir.

Ödemiş Organize Sanayi Bölgesi'nin Ödemiş ve çevresinde uzun yıllardan bu yana süregelen birikime koşut olarak tarım makineleri konusunda ihtisaslaşmanın yanı sıra, Havza'da yetişen tarımsal ürünlerin değerlendirilmesine yönelik sanayi alanı olarak da değerlendirilebileceği öngörülmüştür (sf.62).

Sanayi Alanları, Sanayi-Depolama ve Depolama Alanları

Menderes: Tümüyle Tahtalı Barajı Havzası içinde yer alan Menderes ilçe sınırları içinde yer alan tek sanayi alanı, Kısıkköy mahallesi bitişiğinde yer alan ve aslen küçük sanayi sitesi niteliğinde olan Kısıkköy Ağaç İşleri Sanayi Sitesi'nin; yürürlükteki ilgili tüm mevzuata uygun tesislerin bulunması ve çalışması koşuluyla, içme suyu havzasında var olan site alanının planda korunduğu belirtilmektedir. Alana ilişkin yapılaşma koşulları ve yenilemeye ilişkin kararların, alt ölçekli planlarda düzenlenmesi önerilmiştir.

Havza içinde kalan alanlarda, onaylı 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planında depolama alanları olarak gösterilmiş olan alanlar, bu planda da korunmuş ve depolama alanları olarak gösterilmiştir. Depolama alanlarında, yapılaşma kararlarının mevcut plan kararları da dikkate alınarak alt ölçekte belirlenmesi önerilmiştir.

Ayrancılar-Pancar-Yazıbaşı: Onaylanarak uygulamaya geçilmiş imar planlarıyla mekansal olarak birleşmiş üç mahalle sınırları içinde, sanayi amaçlı hazırlanmış imar planları çevre düzeni planında gösterilmiş olmakla birlikte bu alanlarda, varsa mevzuata aykırılıklar içeren imar planlarının iptalinin ilgili idarelerce yapılması gerektiği ifade edilmektedir (sf.66)

Pancar Mahallesi sınırları içinde, Organize Sanayi Bölgesi olarak belirlenmiş ve henüz yapılaşmanın başlamamış olduğu alan çevresindeki sanayi alanlarının organize sanayi bölgesi ile birleştirilmesinin, var olan ve gelecekte daha da büyümesi kaçınılmaz olan çevresel sorunların önlenmesi için zorunlu olduğu Plan Raporunda belirtilmektedir. Bu alanın bütünlük olarak organize sanayi bölgesine dönüştürülmesi de Çevre Düzeni Planı'nın kararlarındandır.

Torbalı-Karakuyu: Torbalı ilçe merkezinin kuzeyinde belediye sınırları içinde var olan sanayi alanlarından, küçük sanayi sitesi niteliğindeki alanlar kentsel yerleşik alanlar olarak planda yer alırken, büyük bölümünde yapılaşmalar bulunan kentin kuzeyindeki planlı sanayi alanlarının da Çevre Düzeni Planında sanayi alanı olarak düzenlendiği ifade edilmektedir.

Torbalı'nın kuzey kesiminde, Torbalı-Kemalpaşa karayolunun doğusunda, bir bölümü Torbalı, bir bölümü de Karakuyu Mahallesi sınırları içinde yer alan ve bölgede yoğunlaşan mermer sanayi tesislerinden önemli bir bölümünün içinde yer aldığı alanın, alt ölçekli planlarda gerekli tüm kurum ve kuruluş görüşleri alınarak, ihtisaslaşmış mermer organize sanayi bölgesine dönüştürülmesi amacıyla önerildiği belirtilmektedir.

Torbalı ilçe sınırları içindeki planlı sanayi alanlarının bulunduğu alanların çevresinin verimli tarım alanları olduğu dikkate alınarak, bu alanların mevcut yapılaştıkları alanlar içinde sınırlandırılması, gelecekte sanayi alanlarının genişlemesine izin verilmemesi, yeni sanayi alanı taleplerinin organize sanayi bölgeleri içine yönlendirilmesinin de Çevre Düzeni Planı'nın kararlarından olduğu belirtilmiştir.

Çaybaşı-Subaşı: Torbalı ilçe sınırları içinde yer alan Çaybaşı Mahallesi'nde, karayolu kenarında kısıtlı bir alanda, mevcut sanayi ve depolama tesislerinin bulunduğu alanda var olan onaylı imar planları korunduğu ve bu alanda, ilave sanayi-depolama alanı düzenlemesine gidilmediği ifade edilmiştir.

Subaşı sınırları içinde, İzmir-Aydın yolu ile Tire-Ödemiş yolunun birleştiği kavşak noktası ile yerleşme arasında onaylanmış sanayi-depolama amaçlı imar planlarının bulunduğu alanlar, Çevre Düzeni Planında sanayi alanı olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu alanlarda, varsa mevzuata aykırılıklar içeren imar planlarının iptalinin ilgili idarelerce yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Teknolojik Seracılık Bölgeleri

Bayındır Organize Çiçekçilik Bölgesi: Bayındır ilçe merkezi ve çevresinde yaygın bir üretim türüne dönüşmüş olan bahçe bitkileri ve çiçekçilik için, jeotermal kaynak olanaklarının da kullanılacağı organize çiçek seralarının bulunacağı bir bölgenin düzenlenmesinin yapıldığı belirtilmiştir (sf.72).

Ulaşım

1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın İzmir İli ve daha özelde Küçük Menderes Havzası ilçeleri ve çevresine ilişkin ulaşım kararları şöyle özetlenebilir:

- Planda, İzmir-Aydın, İzmir-Manisa-Balıkesir, İzmir-Manisa-Uşak, demiryolu bağlantılarının yanı sıra, İzmir-Aliağa, İzmir-Bayındır-Ödemiş, İzmir-Bayındır-Tire arasında erişimi sağlayan demiryolu bağlantıları ile proje aşamasında olan İzmir-Kemalpaşa-Turgutlu demiryolu bağlantısı da planda gösterilmiştir.
- Adnan Menderes Havalimanı'nın plan dönemi için yeterli olacağı, ancak ulaşım bağlantılarının geliştirilmesi gerektiğine karar verilmiştir. Güneyde, özellikle yaz aylarında yoğun olarak havayolunu kullanan yolcu talebine neden olan Selçuk-Efes ve Aydın il sınırları içinde yer alan Kuşadası'na erişimi kolaylaştırmak amacıyla, Menderes-Selçuk arasındaki demiryolu standartlarının artırılması plan kararı olarak benimsenmiştir.

Doğal Koruma Alanları

Sulak alanlar: Planlama Bölgesi içinde bulunan tüm sulak alanların korunmasını öngören kararlar, Çevre Düzeni Planı'nın ilkeleri ve kararları arasında yer almaktadır. Çevre Düzeni Planı sınırları içindeki sulak alanların bir bölümü birden fazla koruma statüsü ile koruma altına alınmışken, bir bölümüne yönelik koruma kararı ise bulunmadığı dile getirilmiştir. Bu alanlar şöyle tanımlanmıştır;

Küçük Menderes Deltası: Uluslararası öneme sahip sulak alanlardan olan Küçük Menderes Deltasının, bir yandan Küçük Menderes Nehri'nde yaşanan kirlilik nedeniyle bozulma yaşarken, diğer yandan nehri besleyen dereler üzerinde başlatılan baraj çalışmaları nedeniyle risk altında olduğu Plan Raporunda belirtilmiştir. Diğer sulak alanlarda olduğu gibi, doğal sit olarak koruma altına alınmış olan sulak alanın bir bölümü Pamucak Turizm Merkezi sınırları içinde kalmaktadır.

Ödemiş-Gölcük Gölü: Planlama Bölgesi içindeki bir başka sulak alan Ödemiş ilçe sınırları içinde bulunan ve bir krater gölü olan Gölcük Gölü'dür. Aynı zamanda doğal sit alanı olarak koruma altına alınmış olan Gölcük Gölü'nün, bitişik alanda var olan Gölcük yerleşmesinden kaynaklanan kirlenme ve tarımsal amaçlı su kullanımından kaynaklanan kuruma tehlikesini yaşamakta olduğu Plan Raporu'nda belirtilmektedir. Bölgenin doğal sit ilan edilmesinden önce hazırlanmış ve gölün her iki yakasında yapılaşma öngören imar planlarının henüz yapılaşma bulunmayan bölümlerinin iptal edildiği belirtilmektedir (sf.79).

Selçuk-Belevi Gölü: Belevi mahallesinin kuzeydoğusunda, bulunan ve geçmişte mevsimsel olarak sulak alana dönüşen alanın, otoyol yapımı sonrasında sulak alan özelliklerini korur duruma geldiği ve Gölün, önemli kuş alanlarından biri durumuna geldiği belirtilmektedir (sf.79).

Çevre sorunlarına ilişkin kararlar

Plan Açıklama Raporu'nda; Planlama Bölgesi içinde, çevresel sorunları şöyle gruplanmıştır;

- Tarım Topraklarında Kontrolsüz (Planlı ve Plansız) Yapılaşma,
- Altyapı Yetersizliği ve Yatırımdan Kaçınma
- Su ve Toprak'ta Kirlenme,
- Ormanlara Yönelen Tehditler,
- Korunacak Alanlara Yönelen Tehditler,
- Kıyılarda Yapılaşma Baskısı,
- Kullanımdan Kaynaklı Bozulmalar ve Görsel Kirlilik (sf.80).

Bu sorunların çözümüne karşı geliştirilen öneriler ise aşağıda özetlenmiştir.

Atıksu Kirliliğinin Önlenmesi: Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporunda; Havzaların önemi ve kirlilik düzeyleri hakkında aşağıdaki değerlendirme yapılmıştır;

"Planlama Bölgesi içinde kalan alanlar bir yandan ülkemizin önemli, verimli tarımsal havzaları olduğu gibi, diğer yandan önemli oranda kentleşme ve sanayileşme eğiliminin görüldüğü alanlardır. Planlama Bölgesi içinde yaşanan gelişmeler bir yandan da önemli oranda çevresel kirlenmenin görüldüğü alanlardır. Yaşanan kirlenme ve artma tesisi eksikliği, Planlama Bölgesi içinde yer alan başta Gediz, Bakırçay, Küçükenderes ve Nif olmak üzere akarsularda açık biçimde gözlenmektedir. Planlama Bölgesi içinde mevcut durumda İzmir Merkez, Selçuk, Manisa Merkez, Alaşehir dışında yerleşim merkezlerinin bütününe yönelik atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır. Planlama Bölgesi içinde yer alan çok sayıda sanayi tesisi ve yazlık sitede bireysel arıtma tesisleri kurulmuşsa da, mevzii olarak yapılaşmış olan çok sayıda tesisin arıtma tesisi bulunmamaktadır..." (sf.82).

"Küçük Menderes Havzası içinde bulunan yerleşmelere bir bütün olarak bakıldığında, Havzada tek evsel atıksu arıtma tesisinin Selçuk ilçe merkezinde olduğu görülmektedir. Havza içinde yer alan ilçe merkezlerinden, Torbalı ve Bayındır kentleri ile çevrelerinde var olan mahallelerin Küçük Menderes Nehri'ne akan atıksularının arıtılması için İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından projelendirilen Küçük Menderes ortak arıtma tesisi projesinin kısa sürede yaşama geçirilmesi sonrası Havzada yaşanan kirlenmenin önemli bir bölümü ortadan kalkmış olacaktır" (sf.82).

"Küçük Menderes Havzası içindeki önemli kentsel kirlilik kaynaklarından olan Ödemiş'te atıksu arıtma tesisinin kurulmasına ilişkin proje, Dünya Bankası kredisi kullanılarak İller Bankası tarafından başlatılmıştır.

Var olan ve projelendirilmiş olan atıksu arıtma tesislerinin dışında kalan yerleşmelere bakıldığında, Küçük Menderes'in kuzeyinde Kiraz, Birgi, Kaymakçı, Çaylı, Kayaköy ve Zeytinova mahallelerinde, güneyde ise Beydağ ilçe merkezi ile Tire ilçe merkezlerinin yanı sıra Bademli, Ovakent, Konaklı ve Gökçen mahallelerinde ortaklaşan çözümlerin kısa sürede geliştirilmesi gerekmektedir.

Yerleşim merkezlerinin yanı sıra, Havza içinde yer seçimi yapılmış olan Tire, Bayındır ve Ödemiş Organize Sanayi Bölgelerinde arıtma tesislerinin tamamlanması, OSB alanları dışında sanayi tesislerinin kurulmasına izin verilmemesi gerekmektedir” (sf.83).

Bu kapsamda, Planlama Bölgesi içinde oluşan en önemli atıksu kirliliğini oluşturan sanayi tesislerinin kuruluşunun gerçekleştiği alanlarda ve var olan sanayi tesislerinde geçerli olmak üzere aşağıda sayılan genel önlemler geliştirilmiştir:

- Planda sanayi alanı olarak önerilmiş olan alanların, altyapısı tamamlanmış, arıtma tesisleri faal, organize sanayi bölgesi statüsünde düzenlenmesi ve organize sanayi bölgesi niteliğinde olmayanların ilgili mevzuat doğrultusunda Organize Sanayi Bölgesi'ne dönüştürülmeleri esas kabul edilmiştir.
- Çevre Düzeni Planı öncesinde onaylı imar planı bulunan ve kısmen yapılaşmış olan ve organize sanayi bölgesine dönüştürülemeyen sanayi alanlarında yer alan ya da alacak olan sanayi tesislerinde ilgili mevzuatta öngörülen süre içinde atıksu arıtma tesisi oluşturmaya zorunluluk getirilmiştir
- Planlanmış sanayi alanlarında, taleplerin yönlendirilerek aynı sanayi türlerinin bir araya getirilmesine yönelik düzenlemelere gidilmiştir.
- Çevre kirliliğini önlemek amacıyla belirlenen önlemler ile birlikte “Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği”nin “Teknik Usuller Tebliği”nde belirtilen kriterler sağlanmadan hiçbir yapı ve tesise iskan ve işletme ruhsatı verilmeyeceği plan kararı haline getirilmiştir.
- Tüm Havzalarda Havza Entegre Çevre Yönetimi projelerinin kısa süre içinde yaşama geçirilmesi zorunluluk olarak belirlenmiş ve plan kararları arasında yer alması sağlanmıştır (sf.84).

Katı Atık Kirliliğinin Önlenmesi

Plan Açıklama Raporu'nda Küçük Menderes Havzası içinde yer alan yerleşmelerin tamamında katı atıkların düzensiz olarak döküldüğü, bu önemli bir çevresel sorunu olsa da, tüm yerleşmelere hizmet verebilecek bir ya da iki noktada kurulacak bir düzenli depolama ve bertaraf tesisi ile sorunun çözülebileceği belirtilmektedir. Bu kapsamda, Küçük Menderes Havzası içinde iki ayrı noktada düzenli depolama alanı oluşturulması planlanmış ve bu tesislerden ilkinin Tire yakınlarında, ikinci tesisin ise Ödemiş, Kiraz ve Beydağ ilçe merkezleri ile Ödemiş'in mahalleleri tarafından ortaklaşa kullanılacak biçimde yer seçmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla Ödemiş Belediyesi tarafından seçilmiş ve çalışmaları başlatılmış olan alan planda Küçük Menderes Havzası doğu kesimi düzenli depolama alanı olarak belirlenmiştir.

Ödemiş'te yeri belirlenen düzenli depolama tesisinin yanı sıra, Tire ilçe merkezi, Tire ve Bayındır Organize Sanayi Bölgeleri ile Gökçen ve Zeytinova mahalleleri tarafından kullanılacak bir başka düzenli depolama alanı önerilmiştir. Bu amaçla seçilen alanın, mevcut durumda Tire Belediyesi tarafından çöp döküm alanı olarak kullanılan Akkoyunlu ve Karateke mahallelerinin güneyinde bulunan alan olduğu belirtilmiştir (sf.83).

İzmir İli Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlama Projesi – Kıyı Alanları Mekansal Strateji Planı

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü tarafından 2008 ve 2009 yıllarında Antalya, Samsun, Sinop kıyı alanları için, Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlama Projeleri yapılmıştır. Kıyı alanlarında uyumlu ve dengeli kullanımı teşvik etmek için tüm sektörleri kapsayan bütünsel karar alma süreçlerini sağlamayı amaçlayan planlama çalışması, 2011 yılında da “İzmir İli Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlama Projesi” (İZMİR BKAY) olarak yapılmıştır.

İZMİR BKAY'ın amacı; kıyılarımızda biriken bir dizi sorunun olduğu ve mevcut planlama uygulama sistemi ile kurumsal ve yasal yapının bu sorunların çözümünde yetersiz kalması ve yeni bir planlama ve yönetim anlayışının gerekliliğinden hareketle; İzmir kıyı alanlarında yapılacak, arazi kullanım planları, sektörel plan ve projelere esas olacak yol gösterici veriler, uygulama ilkeleri ve mekânsal gelişme stratejilerini hazırlamak ve uygulamaya yönelik yönetim modelinin geliştirilmesidir (İzmir BKAY; sf. 29). Aşağıda; bu planın temel ilkeleri ve kararları özetlenecektir.

İzmir ili kıyı alanları kıyı uzunluğu; fiziki coğrafya, jeo-morfolojik yapı, kıyı yerleşmelerinin nitelikleri ve nüfus dağılımı, kıyıya yönelik sektörel eğilimler, idari sınırlar, özel statülü alanlar vb. ölçütler gözönüne alınarak 11 bölgeye ayrılmıştır. Proje kapsamında önerilen bölgelerin sorun ve potansiyeller açısından da benzer özelliklere sahip olması gözönüne alınmaktadır. Küçük Menderes Havzası sınırları içinde yer alan ve denize kıyısı olan **Menderes ve Selçuk ilçeleri ise 11 no lu bölge** olarak tanımlanmıştır (sf.13).

Şekil 4.61 Proje alanı – bölgeler (sf.14)

Sulak alan ekosistemleri – Küçük Menderes Deltası ve Gebekirse Gölü Yaban Hayatı Koruma Sahası

BKAY Raporunda; sulak alanların yeryüzündeki başka ekosistemlerle karşılaşamayacak işlev ve değerlere sahip olduğu, derinliklerinin genelde 6 metreye kadar olan sığ göl, lâgün, deltalar, korunaklı kıyıları, su dolaşımı sınırlı olan bölgelerin, sulak alan olarak nitelendirildiği belirtilmektedir. Sulak alanların, yerli ve kıtadan kıtaya göç eden milyonlarca göçmen kusun okyanusları aşmadan önce yumurtlama, yavru çıkarma ve mevsimlik yaşam alanları olduğu için, ekolojik açıdan son derece önemli habitatlar olduğu belirtilmektedir. Küçük Menderes Havzası'nda yer alan Küçük Menderes Deltası, İzmir İli Selçuk İlçesi Zeytinköy sınırları içerisinde bulunmaktadır. Yaban Hayatı Koruma Sahası ise; Küçük Menderes Nehri'nin oluşturduğu alüvyal ovada yer alan, 74 ha büyüklüğünde ve 4 metre derinliğindeki tatlı Çakal Gölü'nden, 75 ha büyüklüğünde ve 5 metre derinliğindeki hafif tuzlu Gebekirse Gölü'nden ve geniş bataklıklardan (en önemlileri Elaman ve Akgöl) oluşan bir kıyı sulak alanıdır. Bir diğer bataklık alan olan Cevaşır Bataklığı, sadece kış aylarında sular altında kalmaktadır. Göllerin kenarı sazlıklarla (Phragmites) kaplıdır. Bataklıkların büyük bölümünde ise ilgin (Tamarix) hakim türdür. Deniz suyu nehir boyunca 4 km içeri sokulmakta, ancak sadece Gebekirse Gölü'nü etkilemektedir (sf.36).

Yerleşik nüfus, ikinci konut nüfusu ve turizm yatak kapasitesi

Plan çalışmaları kapsamında; il sınırları içindeki kıyılarda yaşayan nüfus, ikinci konut sayısı, turizm tesisi varlığı ve yatak kapasiteleri incelenmiştir. 11 nolu bölgede yer alan Menderes-Selçuk Bölgesinde de, 2010 yılı ilçeler toplam nüfusu 105.418 kişi, kıyı alanı yerleşik nüfusu 13.664 kişi, ikinci konut sayısı 18.520 adet, ikinci konut nüfusu 74.080 kişi ve turizm yatak kapasitesi 19065 adet olarak belirlenmiştir. İzmir ili kıyı ilçelerinde ikinci konut sayısı 131875 adet ve ikinci konut nüfusu 527.500 kişi ve turizm yatak kapasitesi 67.842 adettir. Diğer ilçelerle karşılaştırıldığında; Menderes- Selçuk bölgesi, turizm yatak kapasitesi en çok olan bölgedir. Menderes ve Selçuk'ta kamping ve kamu eğitim tesisleri de ikincil kullanımlar olarak ortaya çıkmaktadır (sf.42).

Turizm merkezleri ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri

2634/4957 sayılı Turizm Teşvik Kanunu uyarınca Bakanlar Kurulu'nca İzmir İli'nde çeşitli dönemlerde Kültür Turizm Koruma ve Gelişim Alanları (KTKGB) ile Turizm Merkezleri (TM) ilan edilmiştir. Bazı KTKGB ve TM'lerde tevsi ya da sınır değişiklikleri yapılmış, yargı kararları ile iptal edilenler değerlendirilerek yeni turizm merkezleri ilan edilmiştir. 2011 yılı itibarıyla İzmir İli'nde 16 Turizm Merkezi ve KTKGB Bölgesi vardır. Bunlardan ikisi; Küçük Menderes Havzası'nda Özdere ve Pamucak'da yer almaktadır.

- İzmir-Özdere-Kesre Turizm Merkezi, 97,3 ha büyüklüğündedir ve 1997 yılında turizm merkezi olarak ilan edilmiştir.
- İzmir-Selçuk-Pamucak 2 nolu Turizm Merkezi ise 1000 ha büyüklüğündedir ve 1987 yılında turizm merkezi ilan edilmiştir.

İZMİR İLİ BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI YÖNETİM VE PLANLAMA PROJESİ

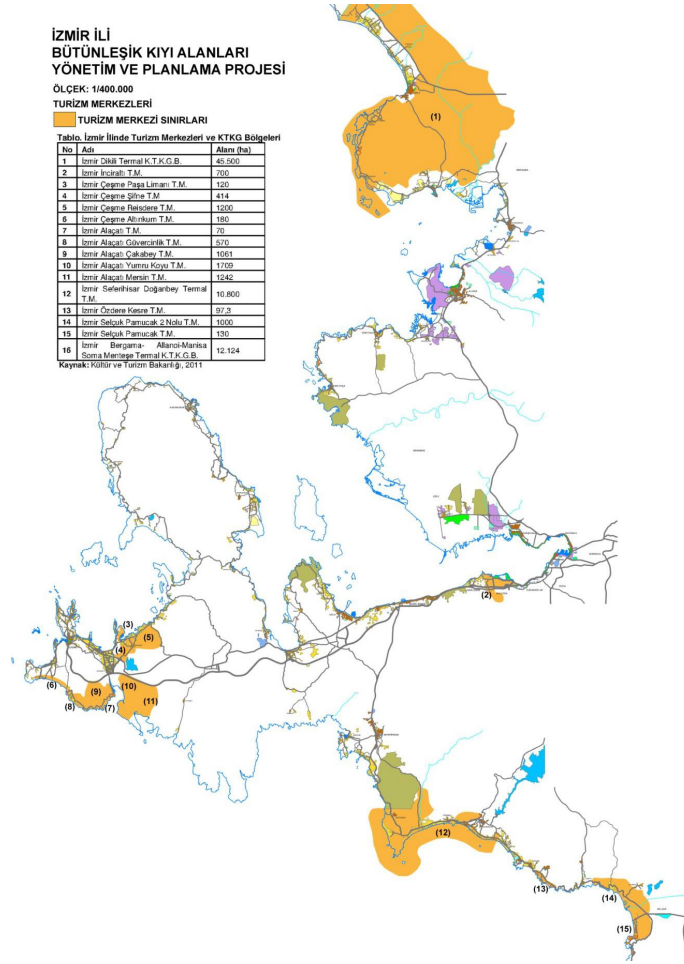
ÖLÇEK: 1/400.000

TURİZM MERKEZLERİ

TURİZM MERKEZLERİ SINIRLARI

No	Adı	Alanı (ha)
1	İzmir Dikili Terminal K.T.K.G.B.	45.500
2	İzmir İçmeler T.M.	700
3	İzmir Çeşme Paşa Limanı T.M.	120
4	İzmir Çeşme Sığirci T.M.	414
5	İzmir Çeşme Falezleri T.M.	1200
6	İzmir Çeşme Akdeniz T.M.	180
7	İzmir Alaçati T.M.	70
8	İzmir Alaçati Güvercinlik T.M.	570
9	İzmir Alaçati Çukurbay T.M.	1061
10	İzmir Alaçati Yürme Köyü T.M.	1700
11	İzmir Alaçati Mersin T.M.	1242
12	İzmir Selçuk-Hisar Oğlanbey Terminal T.M.	10.800
13	İzmir Özdere Klesce T.M.	97,3
14	İzmir Selçuk Pamucak 2 Nolu T.M.	1000
15	İzmir Selçuk Pamucak 1 Nolu T.M.	130
16	İzmir Bergama - Alaçatı-Marmışa Soma Maniçe Terminal K.T.K.G.B.	12.124

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011

Şekil 4.62 İzmir İli Turizm Merkezleri ve KTKG Bölgeleri (sf.102)

Bölgelere göre mevcut durum ve gelişme eğilimleri

Planda 11 alt bölgedeki mevcut arazi kullanım durumunun tespiti yapılmış ve gelişme eğilimleri değerlendirilmiştir. 11 nolu bölgede yer alan Menderes ve Selçuk ilçelerinin kıyılarına yönelik olarak yapılmış olan tespit ve değerlendirmeler şöyle özetlenebilir;

- 11 nolu bölge, Gümüldür, Özdere, Ahmetli yerleşmeleri ile Selçuk-Pamucak Turizm Merkezlerini kapsamaktadır.
- Gümüldür ve Özdere’de yazlık konut kullanımları, kamu kampları ve turizm tesisleri ağırlıklı olarak yer almaktadır.
- Kıyı arkasında orman, maki, ve narenciye bitki örtüsü ile kaplı araziler ve yerleşmeler bulunmaktadır.
- Selçuk-Pamucak Turizm Merkezi’nde kitle turizmine dönük tesisler yer almaktadır.
- Menderes-Selçuk Bölgesi; kıyı, deniz ve kültürel turizm gelişimi ile yat turizmi için potansiyel taşımaktadır.

Mekansal ve çevresel sorunlar

Herbir altbölgede gözlenen sorunların saptandığı çalışmada; 11 nolu bölgede yer alan Selçuk ve Menderes kıyıları, bir diğer ifadeyle Gümüldür, Özdere, Ahmetli ve Pamucak kıyılarında gözlenen sorunlar şöyle özetlenebilir;

- Yaygın yazlık konut gelişmesinin kıyı kullanımı çevre ve altyapı üzerindeki olumsuz etkileri,
- Selçuk-Pamucak 2 nolu TM’nin K.Menderes Deltası Gebekirse Gölü Yaban Hayatı Koruma Sahası üzerindeki olası olumsuz etkileri,
- Kıyıda kaçak yapılaşma ve kıyının doğal yapısının bozulması,
- Yerleşme ve yapılaşmanın narenciye tarımı ve doğal bitki dokusu üzerindeki olumsuz etkileri (sf.141).

Çevre ve koruma öncelikleri

Gümüldür, Özdere, Ahmetli ve Pamucak kıyılarını içeren 11 nolu bölgenin koruma öncelikleri ise şöyle belirlenmiştir.

- Küçük Menderes sulak alan ekosistemi, göller, sazlıklar ve bataklıkların korunması, Küçük Menderes Deltası ve Gebekirse Gölü Yaban Hayatı Koruma Sahası yönetim planının yapılması
- Küçük Menderes üzerinde kum kaybına neden olan etkenlerin ortadan kaldırılması ve deltada erozyonun önlenmesi
- Orman ekosistemi ve narenciye bahçelerinin oluşturduğu doğal dokunun korunması
- Klaros ve Notion Antik Kentlerinin koruma amaçlı imar planı ve yönetim planlarının yapılması
- Yazlık konut bölgeleri atıksu arıtma tesislerinin bütünsel projelere dayalı olarak yapılması
- Kıyının doğal yapısının korunması, kıyıda kaçak yapılaşmanın önlenmesi (sf.142).

Selçuk-Menderes Bölgesi mekansal stratejiler

Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim Planı'nda tanımlanmış olan 11 alt bölge; kendi içinde de alt bölümlere ayrılmıştır. Selçuk-Menderes Alt Bölgesi de 11A, 11B, 11C ve 11D alt bölümlerine ayrılmış ve her bir alt bölüm özelinde; mevcut durum ve gelişme eğilimleri, kıyı ve deniz özellikleri, ekosistem özellikleri ve koruma statüleri, tehlike ve riskler, kıyı arkası gelişme stratejileri ve kıyı planlama stratejileri geliştirilmiştir. Aşağıda bu stratejiler alt başlıklar halinde aktarılacaktır.

Mevcut durum ve gelişme eğilimleri

11 nolu alt bölgede baskın kullanımlar; yazlık konut ve turizm tesisleri olup, kıyı arkasında orman, makilik ve narenciye bahçeleri yer almaktadır. Alt bölgelerdeki mevcut durum ise şöyledir;

11A Gümüldür Kıyı Kesimi yazlık konut alanları ve turizm tesisleri, kamu dinlenme tesisleri, narenciye tarımı,

11B Özdere kıyı kesimi yazlık konutlar, turizm tesisleri, kamu dinlenme tesisleri, kıyı arkası orman makilik ve narenciye bahçeleri,

11C Pamucak Turizm Merkezi turizm tesis alanları, kamping, sulak alanlar, orman ve makilik alanlar

Bölgenin Gümüldür- Özdere alt bölgeleri yazlık konut ve turizmin birlikte geliştiği alt bölgelerdir. Pamucak alt bölgesinde kıyı ve deniz turizmine yönelik tesisler yer almaktadır.

Kıyı ve deniz özellikleri

Kıyı morfolojisi

11A Gümüldür kıyıları kumsal, alçak kıyı ve plajlar

11B Özdere kıyıları yüksek kıyılar, koylar, plaj ve kumsallar

11C Ahmetli kıyıları yüksek dik kıyılar, küçük koylar ve plajlar

11D Pamucak kıyıları kesimi, alçak kıyı, kumsal ve plajlar

Rüzgar ve dalga iklimi

Baskın rüzgar yönü batı, yaz aylarında batı, kış aylarında güneybatı. Baskın dalga yönü batı (W), batı-güneybatı (W, SW) kuzey ve kuzeydoğu (N, NE) yılın %55'i sakin deniz koşulları, maksimum dalga yüksekliği 5.5 m (açık denizde 7 m).

Kıyı çizgisi dinamiği

11A bölgesi, kıyı erozyonuna duyarlı, **11D** Bölgesi aşınmaya ve kıyı erozyonuna duyarlı

Tehlike ve riskler

1. derece deprem bölgesi orta düşük düzeyde tsunami riski, zemin yapısı nedeniyle kıyıların depremden etkilenme olasılığı yüksek, tsunami riski orta düzeyde olup, tsunami dalga yüksekliği 3-4 metreden azdır. Akarsu ağzları, alçak kıyılar, barınak ve limanlar tsunamiden etkilenebilir.

11A ve **11D** alt bölgelerinin deniz seviyesi yükselmesinden etkilenme olasılığı vardır.

Gümüldür ve Özdere'de narenciye bahçelerinin yazlık konut ve turizm gelişmesinden olumsuz etkilenmesi

K. Menderes sulak alan ekosisteminin turizm gelişmelerinden olumsuz etkilenme olasılığı vardır.

Küçük Menderes Havzasında, tarımsal gübre ve ilaçlama ile sanayiden kaynaklanan kirlilik yüklerinin kıyı ve deniz ortamını etkilemesi söz konusudur.

Aşağıda; Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlama Projesi Mekansal Gelişme Potansiyeli ve Gelişme Öncelikleri paftasının, Menderes ve Selçuk ilçelerini kapsayan bölümü yer almaktadır. Bu paftada da görüleceği gibi, 11 nolu alt bölgeye ilişkin geliştirilen stratejiler ise şunlardır:

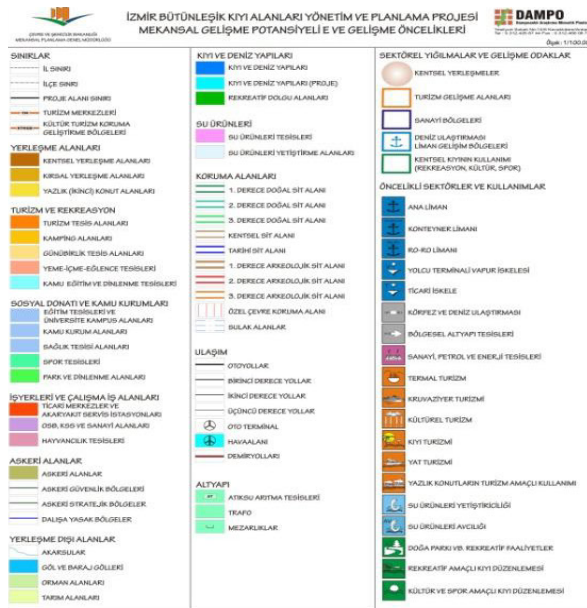
Kıyı arkası gelişme stratejileri

11A. Yazlık konut alanlarının altyapı ve atıksu tesislerinin geliştirilmesi, kıyı ve deniz turizminin yanı sıra, alternatif turizm türlerinin özendirilmesi, yazlık konut gelişimlerini turizm işletmeciliğine yönlendirecek özendirici proje ve teşvikler,

11B. Yazlık konut alanlarının altyapı ve atıksu tesislerinin geliştirilmesi kıyı ve deniz turizminin yanı sıra, alternatif turizm türlerinin özendirilmesi, yazlık konut gelişimlerini turizm işletmeciliğine yönlendirecek özendirici proje ve teşvikler

11C. Altbölgede yapılacak planlarda, orman alanları, zeytinlikler, kıyı ekosistemini sürdüren koruyan kırsal yerleşme ve tarımsal doku ile uyumlu turizm türlerinin geliştirilmesi,

11D. Küçükmenderes Deltası ve Gebekirse Gölü sulak alan ekosistemi ve Yaban Hayatı koruma alanları için yönetim planı yapılması, turizm çeşitliliğini sağlamaya yönelik alt yapının geliştirilmesi, kongre, inanç turizmi, eko turizmin geliştirilmesi

Şekil 4.63 Mekansal gelişme potansiyeli ve gelişme öncelikleri

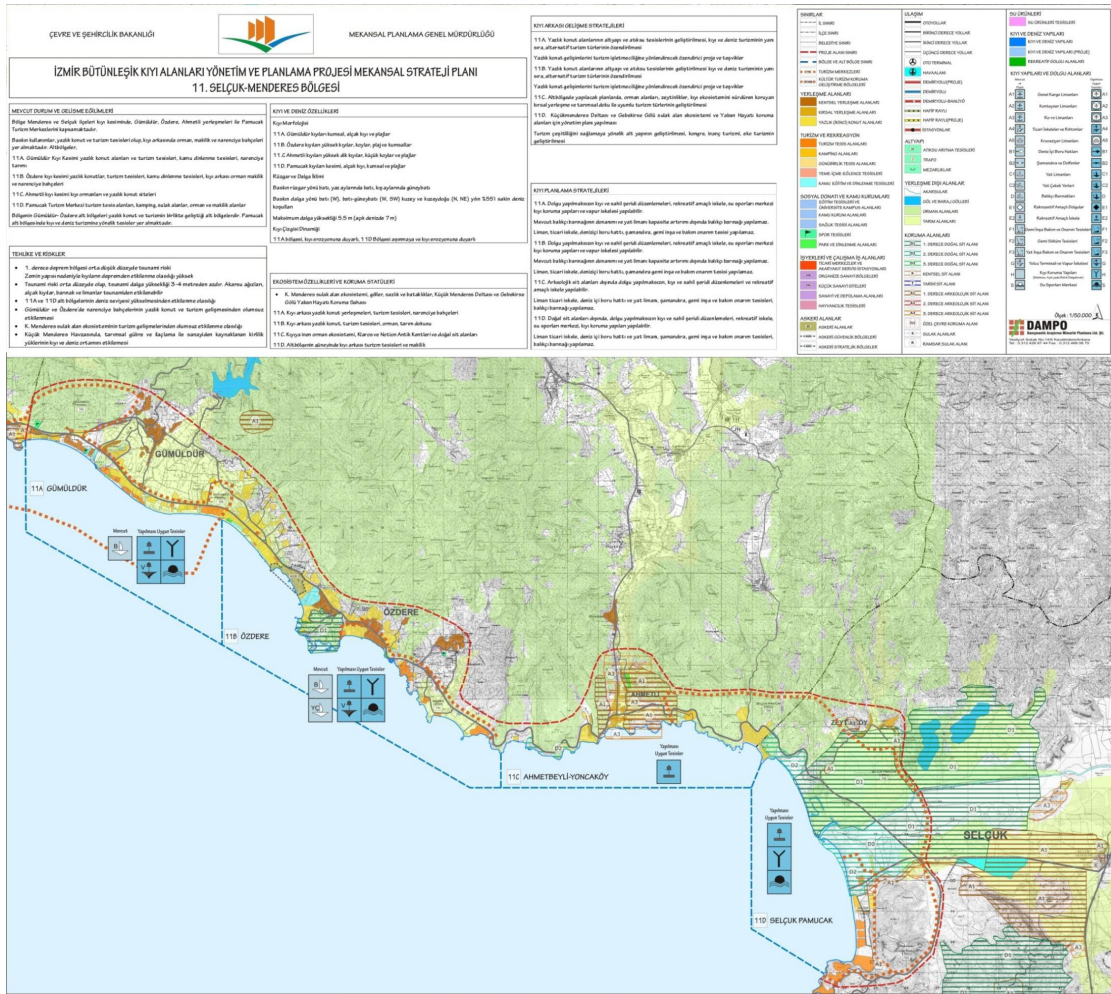
Kıyı Planlama stratejileri

11A. Dolgu yapılmaksızın kıyı ve sahil şeridi düzenlemeleri, rekreatif amaçlı iskele, su sporları merkezi kıyı koruma yapıları ve vapur iskelesi yapılabilir. Mevcut balıkçı barınağının donanımı ve yat limanı kapasite artırımı dışında balıkçı barınağı yapılamaz. Liman, ticari iskele, deniz içi boru hattı, şamandıra, gemi inşa ve bakım onarım tesisi yapılamaz.

11B. Dolgu yapılmaksızın kıyı ve sahil şeridi düzenlemeleri, rekreatif amaçlı iskele, su sporları merkezi kıyı koruma yapıları ve vapur iskelesi yapılabilir. Mevcut balıkçı barınağının donanımı ve yat limanı kapasite artırımı dışında balıkçı barınağı yapılamaz. Liman, ticari iskele, deniz içi boru hattı, şamandıra gemi inşa ve bakım onarım tesisi yapılamaz.

11C. Arkeolojik sit alanları dışında dolgu yapılmaksızın, kıyı ve sahil şeridi düzenlemeleri ve rekreatif amaçlı iskele yapılabilir. Liman ticari iskele, deniz içi boru hattı ve yat limanı, şamandıra, gemi inşa ve bakım onarım tesisleri, balıkçı barınağı yapılamaz.

11D. Doğal sit alanları dışında dolgu yapılmaksızın kıyı ve sahil şeridi düzenlemeleri, rekreatif iskele, su sporları merkezi, kıyı koruma yapıları yapılabilir. Liman ticari iskele, deniz içi boru hattı ve yat limanı, şamandıra, gemi inşa ve bakım onarım tesisleri, balıkçı barınağı yapılamaz.

Şekil 4.64 Selçuk-Menderes Bölgesi Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlama Projesi Mekansal Strateji Planı (sf.204)

İzmir İli kıyı alanları mekânsal strateji planının uygulanması için yönetim modeli

Yönetim modeline temel olabilecek yaklaşımlar, şöyle özetlenmiştir;

- Kıyı alanlarındaki gelişme ve faaliyetlerin yönlendirilmesi için, mevcut mevzuatı belirli yönleri ile koruyarak yeni bir yasal ve kurumsal yapılanmaya gidilmesi,
- Mevcut yasal ve kurumsal düzenlemelerde önemli bir değişiklik yapmadan mevcut yapının daha etkili hale getirilmesi için bağlayıcılığı olmayan bir eşgüdüm mekanizmasının kurulması, olarak ortaya çıkmaktadır. (İzmir BKAY; sf.206)

Bu yaklaşımlarda önerilen “yerel organizasyon modeli”, Plan Raporu’nda aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

Yerel Organizasyon Modeli

Bu modelin amacı; ülkemiz kıyı alanlarındaki kaynakların hem korunmasını hem de bozulmadan kullanımını amaçlayan bütünleşik yönetim ve planlama yaklaşımının uygulanması için yerel düzeyde paydaş gruplar arasında bir eşgüdüm mekanizması önerilmesidir. Yönetim modelinin oluşturulmasında; kıyı alanlarına ilişkin mevcut kurumsal ve yasal yapıyı ve kurumların yetkilerine müdahale etmeyen, ancak merkezi ve yerel düzeyde, yatay ve dikey eşgüdümü temel alan bir yaklaşım benimsenmelidir.

Mekansal stratejilerin yaşama geçirilmesi, uygulamaların ve gelişmelerin izlenmesi amacı ile model kapsamında iki yapı önerilmektedir.

Kıyı Konseyi

Kıyı Konseyi tüm paydaş grupların temsilcilerinin katılımı ile oluşan yerel düzeydeki örgütlenmeyi ifade eder. Kıyı konseyi, yerel kamu kurum ve kuruluşları, merkezi kurumların yerel örgütleri, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinden oluşur. Konsey, Vali ve Büyükşehir Belediye Başkanının eş başkanlığında yönetilir.

Konseyin görevleri “Kıyı Alanları Mekansal Strateji Planı”nın uygulanması ve izlenmesi, bu süreçte; farklı kurumlar ve sektörler arasındaki uyumun sağlanması, anlaşmazlıkların giderilmesi, Projenin yerelde sahiplenilmesinin sağlanması, mekansal strateji planına dayalı olarak geliştirilecek sektörel, alansal ve tematik yönetim planları, eylem planları ve projelerin yönlendirilmesi, izlenmesi, değerlendirilmesi.

Planlama ve Uygulamaları İzleme Birimi

Kıyı Konseyi çalışmalarının yürütülmesinde ve alınan kararların uygulanmasında yardımcı olacak daimi birimi ifade eder. Bünyesinde ilgili uzmanların yer alması sağlanır.

Planlama ve Uygulamaları İzleme Birimi ve Sekreteryası, Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, İl Özel İdaresi ya da Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulur. Görevi, “Kıyı Alanları Mekansal Strateji Planı”nın uygulamalarını kolaylaştırmak, izlemek ve gerekli girişimleri yapmaktır. Kıyı Konseyinin çalışmaları için gerekli desteği sağlamak, Konsey kararlarını yerine getirmektir.

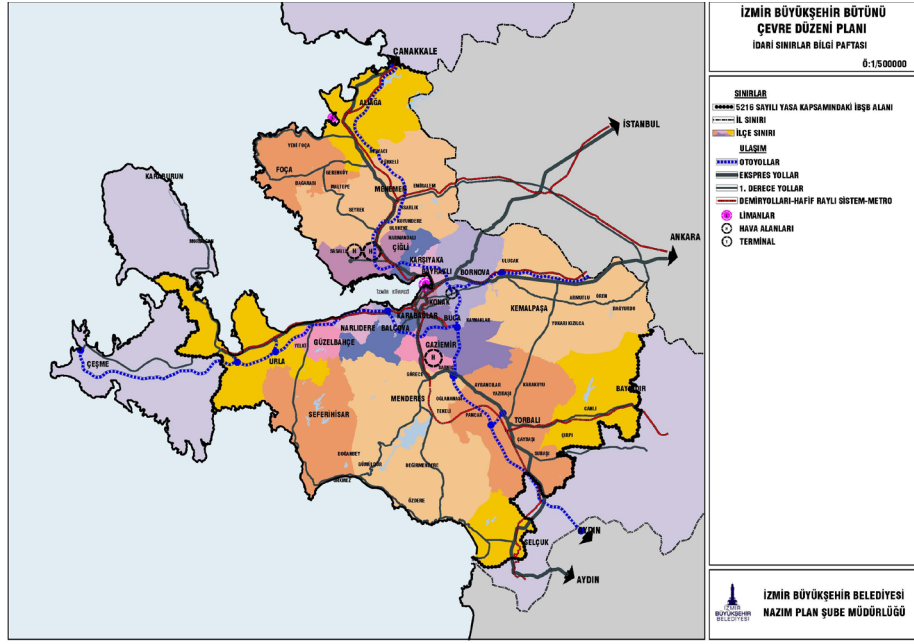
Sektörel, tematik ya da alansal düzeyde geliştirilecek yönetim eylem planı ve projelerinin ve yatırımların eşgüdümünü sağlamaktır. (İzmir BKAY; sf.208)

İzmir Büyükşehir Bütünü Çevre Düzeni Planı

2013 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanmış ve Meclisi tarafından onaylanmış olan Plan çalışmasında; çevre ve kültür değerlerine saygılı, istihdam yaratabilen ve çeşitlendiren, iskan, sosyo-kültürel faaliyetler ve kentsel ihtiyaçları karşılayabilecek bir yerleşme düzenini amaçlayan bir planlama anlayışı ile bu amaçlara dönük kararlar oluşturulması hedeflenmiştir.

Plan’ın onaylandığı zaman, İBŞB sınırları içinde 21 adet ilçe vardır ve Küçük Menderes Havzası Sürdürülebilir Gelişme Stratejisi çalışmasının kapsamı içinde kalan ilçelerden, Kiraz, Beydağ, Ödemiş,Tire İlçeleri, İBŞBÇDP kapsamı dışındadır. Bu nedenle bu ilçelere dönük plan kararları yoktur. Aşağıda, Plan’ın temel analiz verileri, Plan’ın genel ilkeleri ve Plan sınırları içinde kalan Torbalı ve Menderes ve Bayındır İlçelerine dönük kararları özetlenecektir.

Şekil 4.65 İBŞB sınırları

Konut alanlarına yönelik yapılmış olan analizlerde; (İBŞB) sınırları içerisinde bina sayısının, CBS 2007 yılı verileri doğrultusunda 564.416 olarak alındığında kaçak ve sağlıksız yapılaşma oranının %15.3 olduğu söylenebileceği, İzmir kentinde son yıllarda kentin sürekli büyümesine ve yayılmasına neden olan nüfus hareketleri sonucunda, sayısal olarak yeterli gibi görülse de nitelik açısından önemli bir konut sorununun varlığını, konut alanındaki temel problem olarak gözlendiği belirtilmektedir. Bu bağlamda yapılan çok önemli bir değerlendirme ise yeni gelişmekte olan konut alanlarında üretilen konutların ağırlıklı olarak özel sektör tarafından üretildiği ve yüksek gelir grubuna hitap ettiği yönündedir. Bu durumun, farklı sosyo-ekonomik koşullara sahip bireylerin, özellikle alt gelir gruplarının konut edinebilirliğinin düşük olduğunu gösterdiği dile getirilmiştir. Dile getirilen bir başka sorun ise, konut alanlarının yoğun yapılaşması ve sosyal donatı alanlarının yetersizliğidir.

2009 yılında, İzmir İli sınırları içinde 17 adet, İBŞB sınırları içinde ise 12 adet ve kuruluşu yapılan 9 adet OSB bulunduğu, bunların dışında 27 adet OSB projesi için yer seçimi yapıldığı ve 15'inin kesinleştiği bilgisi; sanayi alanlarının analizi bölümünde yer almaktadır (sf.46).

Plan Açıklama Raporu'nda; İzmir'in yarışan dünya metropollerinde etkin olarak yerini almasının, bölgenin yaşamsal öneme sahip kaynakları ile uyumlu gelişmesine bağlı olduğu vurgusu yapılmış, İzmir Kentsel Bölgesi'nin asıl probleminin; başta İzmir Merkez Kenti olmak üzere kentsel yerleşmelerin ne yönde, ne kadar ve nasıl büyüyeceğinin olmadığı; asıl problemin, mevcut onaylı planların tarif ettiği alanlarda, sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik ve aidiyet ilkelerinin nasıl gerçekleşeceği ve daha sağlıklı, güvenli ve yaşam kalitesi ve standartları yüksek, performansı iyi bir kentsel bölgenin nasıl yaratılabileceği olarak belirlenmiştir. İzmir Kenti için; yaşamsal öneme sahip alanlar (su havzaları, tarım ve orman alanları) ile ekosistemlerin, biyolojik çeşitliliğin, yer altı ve yerüstü doğal kaynakların, su, toprak ve hava kalitesinin korunarak, sürdürülebilir bir geleceğin öngörülmesi planın temel ilke ve stratejisidir.

Plan çalışmasının bir diğer çok önemli saptaması ise, eskiden İBŞB sınırları dışında olan belediyeler tarafından onaylanmış olan imar planlarının gereğinden fazla gelişme alanı belirlemiş olduğudur. Bu durumun, bir yandan kısıtlı olan tarım topraklarının bozulmasına ve yok olmasına neden olurken, diğer yandan yerel yönetimlerin altyapı yükünü arttırdığı vurgulanmıştır. Bu sebeple eşik sentezleri sonucu; gerektiği yerlerde, ihtiyacın fazlası olarak açılmış gelişme alanlarında kentin doğal yapısını ve gelişimini doğru yönlendirme açısından yeniden değerlendirmeye gidilmiş olduğu belirtilmiştir (sf.96).

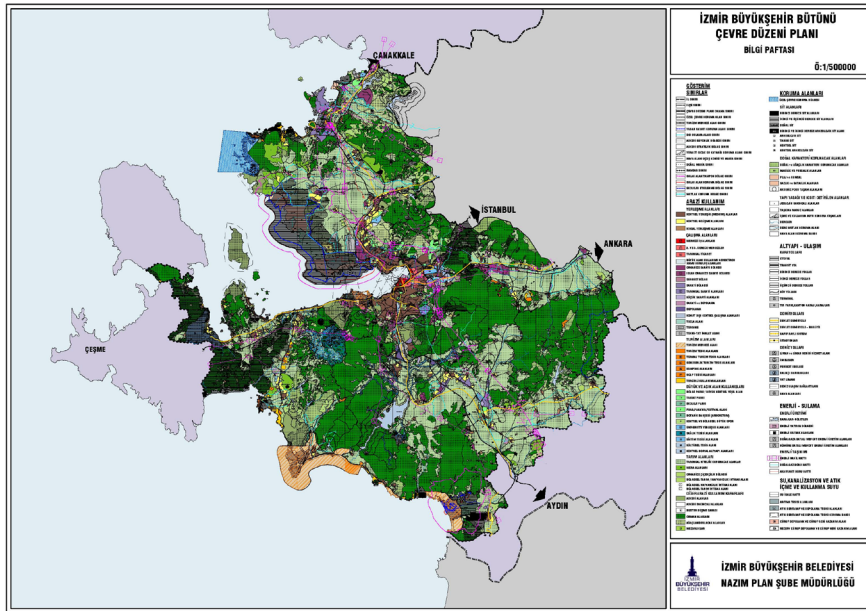
Plan Raporu'nda; İzmir Kentinin tarihsel referanslarının çok güçlü olduğu, ancak merkez yerleşimin çok yoğun bir yapılaşmaya maruz kalmış olduğu, sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik ve hakçılık ilkelerini karşılayamayacak derecede performansının düşmüş olduğu, önemli bir problem olarak gündeme getirilmiştir. Bir diğer problem ise, Kentin çeperlerinde gözlenen ve kontrol dışı olan saçaklanma problemi olarak tanımlanmıştır. Dikkat çekilen üçüncü problem ise; kent içerisinde değişik yasal düzenlemelerle yetkilendirilen, bağımsız otoriteler tarafından üretilmiş olan bağımsız plan ve projelerin varlığıdır.

Yukarıda özetlenen analizler, problemler ve benimsenen hedeflere paralel olarak geliştirilen ilkeler ve plan kararları ise aşağıda özetlenmiştir;

- Kent Bölgesi'nin çevresini doğu batı ekseninde kesen verimli dört ana tarımsal havza üzerinde ortaya çıkan kentsel gelişme baskılarını bertaraf edecek nitelikte alternatif yerleşme odaklarının oluşturulması,
- Uluslararası anlaşmalar ile tescillenen sulak alanlar, yabancı yaşam formlarının var olmasına olanak veren ekolojik sistemler ve özel yaşam türlerinin içinde geliştiği doğal yapıların korunmasında etken olan ölçütler ile uyumlu çevresel arazi kullanım stratejilerinin geliştirilmesi (sf.109).
- Merkez Kenti kuzey güney koridoru boyunca kesen aksta bir üçgen oluşturacak biçimde konumlanmış olan üç tarihsel referans noktasına (Bergama, Sardes, Efes) işaret edilmesi, Bölgedeki bu üç tarihsel dokunun birbiri ile bağıntılı biçimde ve Merkez Kent odaklı olarak yeniden organizasyonunun gerekli olması,
- Kentsel ve kırsal gelişme yönlerinin ve alanlarının, hedef yıla ilişkin nüfus kabulleri ve gelişme potansiyelleri doğrultusunda belirlenmesi ve etaplar halinde yapılaşmaya açılması,
- Sanayi gelişmelerinin mevzii olarak, korunması öngörülen alanlar içinde yapılaşmasını önleyecek kararların geliştirilmesi, mevcut tesislerin çevresel etkilerinin, ise kontrol altına alınması,
- İBŞB sınırları içinde kalan yerleşim alanlarının 2030 yılı toplam nüfusunun 5 602 620 kişi olarak öngörülmüş olması ve aynı yıl itibarıyla toplam çalışan sayısının 1 978 801 kişi olarak öngörülmüş olması, işgücünün %65'inin hizmetler, %25'inin sanayi, %10'unun ise tarım sektöründe istihdam edileceğinin öngörülmüş olması,
- İzmir Merkez Kent'te yığılmayı önlemek amacıyla; gelişme alanlarının Çiğli-Menemen arasında, kuzey aksta belirlenmiş olması, Kent Merkezinde ve çeperlerde bazı alanların, rekreasyon alanları, sağlık tesisi alanları, üniversite alanları, bölge parkı, tabiat parkı ve kentsel sosyal altyapı alanları gibi kullanımlara ayrılması,
- Mevcut imar planlarına göre, gelişme alanları gereksinim duyulan kentsel gelişme alanından daha büyük olan yerleşmelerde, bu planla yeni gelişme alanı kararı üretilmemiş olması, bu planlardan mevzuata uygun olarak onaylanmamış ve yapılaşmasını tamamlamamış olanların bir kısmında var olan imar planlarının da iptal edilmesine ilişkin, plan uygulama hükümleri ile gerekli düzenlemeler yapılmış olması (110),
- Kırsal alanların gelişme alanlarının kaldırılmış olması; ilgili kurum ve kuruluş görüşleri, jeolojik ve jeoteknik etüt raporları, nüfus projeksiyon verileri, doğal ve yapay eşikler dikkate alınarak kırsal gelişme alanı tespitlerinin alt ölçekli planlarda kesinleşeceğinin öngörülmüş olması,
- Planlama çalışmaları sırasında yapılan araştırmalarda; sanayi gelişmesinin gözlemlendiği alanlarda, yerel yönetimler tarafından ihtiyaçtan fazla ve mevzuat gereği alınması gerekli olan görüşler alınmadan imar planlarının yapılmış olduğu tespit edilmiş olması, bu durumun bir taraftan verimli tarım alanlarının yitirilmesine neden olduğu gibi, diğer taraftan da yer seçimi yapılmış olan organize sanayi bölgelerinin boş kalmasına neden olmuş olması ve altyapıdan yoksun, denetimsiz alanların ortaya çıkmasına sebep olması, bu nedenle bazı bölgelerdeki sanayi kararlarının kaldırılmış olmasıdır (114),

Planlama alanında bölgesel kararlar; Merkez Kent, Batı Aksı, Kuzey Aksı ve Güney Aksı olarak gruplanmıştır. Küçük Menderes Havzası yerleşmelerinin İBŞB sınırları içindeki bölümü, Güney Aksında yer almaktadır. Bu aksa ilişkin plan kararları şöyle özetlenebilir;

- Bölgesel ve yerel ölçekte altyapı, ulaşım, sosyal ve kültürel donatıların, yaşam kalitesi ve yerleşim düzeninin sağlanması,
- Konut ve sanayi alanlarında planlı gelişimin sağlanması,
- Tarım havzasının korunması ve yüksek potansiyelli tarım alanlarının tarım faaliyetlerine ayrılması, bölgede tarımsal açıdan çok sayıda küçük yerleşme de bulunduğundan gelişme potansiyelinin "tarım" olması, tarımsal havzanın korunması için şehirselleşmenin yerleşim merkezlerinde toplanması, kırsal alanlarda sanayi ve depolama yatırımlarından kaçınılarak tarımsal potansiyelin güçlendirilmesi ve örgütlenmesi,
- Ekolojik ve tarihi değerlerin korunması, turizm ve araştırmalarla değerlendirilmesi,
- Merkez ve art ulaşım bağlantılarının bölgesel hizmet ve ekonomik döngü bağlamında iyileştirilmesi,
- Konut, sanayi, OSB'lerde enerji ihtiyacının karşılanmasında doğal gaz ve jeotermal kaynakların kullanılmasına yönelik planlama ve yatırımların gerçekleştirilmesi, seraların ısıtılmasında jeotermal kaynakların devreye sokulması,
- Plansız ve dağınık gelişim göstermiş sanayilerin mevcut organize sanayi bölgelerine yönlendirilmesi, planlı sanayi parseli satışının yapıldığı ancak içine sanayi tesisi yapılmadığı göz önüne alınarak, tesis edilmiş ve onaylanmış OSB'lerde tam kapasite elde edilinceye kadar kısa vadede ek ve yeni alanlara izin verilmemesi, yatırımların zamana daha planlı yayılmasının sağlanması,
- Bayındır İlçesinde bölgenin ekonomisinde önemli yer tutan çiçekçilik sektörünün gelişimine ivme kazandırılmasını sağlamak,
- Kentsel Kullanım Alanları bazında bölge merkezi kapsamında ağırlıklı olarak Torbalı İlçesi ile birlikte diğer yerleşimler için de 2.-3. Derece merkezler belirlenmesidir.

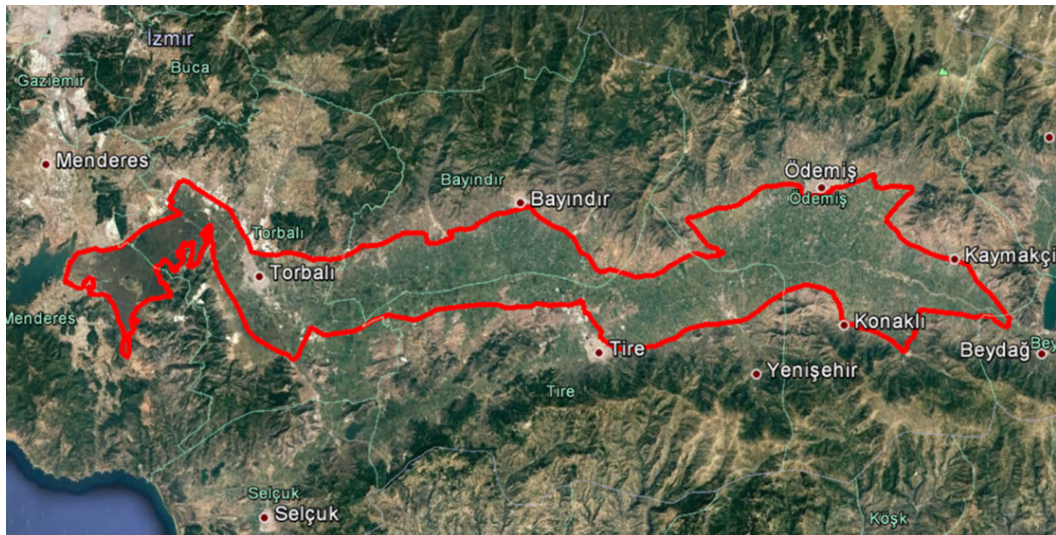

Şekil 4.66 İBŞB Çevre Düzeni Planı

Fiziki planlamaya veri teşkil edecek konuların irdelenmesi: Büyük Ovalar

Küçük Menderes Havzası içerisinde mekânsal öneriler için dikkate alınması gereken temel parametrelerden birisi Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanan ve kesinleştirilmek üzere Bakanlar Kuruluna sunulan "Büyük Ova"ların sınırlarıdır. Büyük ovalar, tarımsal üretim potansiyeli yüksek, erozyon, kirlenme, amaç dışı veya yanlış kullanımlar gibi çeşitli nedenlerle toprak kaybı ve arazi bozulmalarının hızlı geliştiği ovalar; kurul veya kurulların görüşü alınarak, Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile büyük ova olarak ilan edilen tarımsal bütünlüğü olan arazilerdir. Büyük ova tanımı yapılan arazilerin yan vadi yada topoğrafik yapı nedeniyle parçalanmamış olması gerekmektedir. Büyük ova olarak tanımlanmış arazilerin tarım dışına çıkartılması yasaklanmıştır, ancak Bakanlar Kurulunun kamu yararı kabul edeceği amaçlar için tarım dışı kullanılabilir.

Büyük ovaların sınırlarının çizilip koruma altına alınma çalışmaları, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım yasasının TBMM den geçmesi ve Resmi Gazetede ilan edildiği tarih olan 2005 yılından günümüze kadar devam etmektedir. Ülke düzeyinde büyük ova sınırları tüm 2015 yılında tamamlanmış ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı internet sitesinde yayınlanmıştır. Büyük Ovaların Bakanlar Kurulu kararından sonra ilan edilmesi beklenmektedir. Bu bilgilere göre Türkiye'de 184 adet büyük ova belirlenmiştir. Küçük Menderes Havzası da bu ovalardan biri olarak kabul edilmiştir. Sınırları Beydağ yerleşimi önerilerinden başlamakta, kuzeyde Ödemiş ve Bayındır yerleşim alan sınırlarına kadar çıkmaktadır. Güneyde ise Konaklı, Tire ve Belevi gölü arasındaki tepelik alanlar sınırları oluşturmuştur. Batısında Menderes ilçesi düz arazileri kapsayan Küçük Menderes büyük ovası sınırları içerisinde Selçuk ilçesi ve batısındaki araziler yer almamaktadır. Ancak, revizyon önerisi olarak Selçuk ve batısındaki düz-düze yakın eğimli arazilerinde Küçük Menderes Havzası büyük ovası içerisinde tutulması Bakanlığa önerilmiştir (Şekil 4.67).

Şekil 4.67 Küçük Menderes Havzası için Büyük Ova önerisi

“Büyük ovalardaki koruma ve geliştirme amaçlı tarımsal altyapı projeleri ve arazi kullanım plânları, kurul veya kurulların görüşleri dikkate alınarak, Bakanlık ve valilikler tarafından öncelikle hazırlanır veya hazırlattırılır” denilmektedir. Yapılacak çalışmaların mutlaka fiziki plan süreçleri ile entegre edilmesi ve bu yönde koruma kullanma dengesinin netleştirilmesi gerekmektedir.

4.3.2. Tematik Strateji Belgelerinde Küçük Menderes Havzası

Küçük Menderes Havzası Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Yaşam Stratejisi stratejik temaları ile uyumlu olduğu düşünülen diğer strateji belgeleri ulusal (üst ölçekli ülke genelindeki stratejiler), bölgesel (il bütünü ele alan stratejiler) ve yerel (sadece Küçük Menderes Havzası yerleşimlerini kapsayan belgeler) ölçeklerde ele alınarak çok katmanlı gelişme perspektifi açısından değerlendirilmiştir. Aşağıda özet tablolar biçiminde ele alınan çok ölçekli gelişme perspektifi katmanları EK-B’de ayrıntılı biçimde verilmektedir (bkz. Şekil 4.67, Şekil 4.68 Şekil 4.69 Şekil 4.70, , Şekil 4.71, Şekil 4.72).

Tarım temasında üretilen strateji belgelerinin ağırlıklı olarak ulusal düzeyde olduğu görülmektedir. Mikro havza bütününde yerel stratejilerin de geliştirilmesine ihtiyaç vardır. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin gerçekleştirdiği destekleyici ve paylaşımcı tarım uygulamalarının diğer strateji belgeleriyle entegrasyonu güçlendirilmelidir.

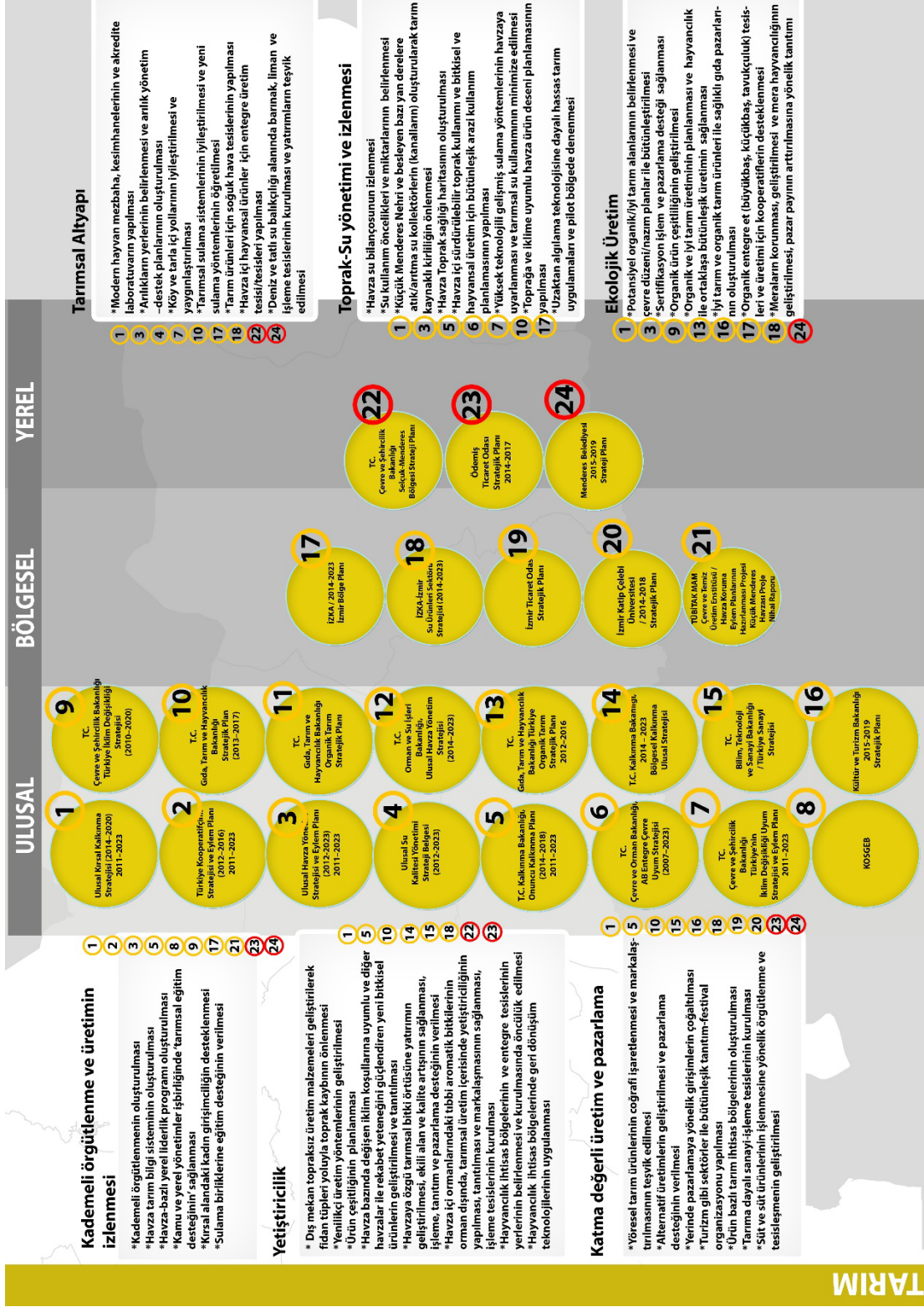
Turizm alanında turizm altyapısı ile ilgili ulusal, bölgesel ve yerel strateji belgelerinin önerileriyle uyum ağırlıktadır. Öte yandan, yerel turizm istihdamı, eko-turizm ve Selçuk ile ilgili geliştirilen öneriler yerel stratejilerle de uyum göstermektedir.

Yerleşim ve kültür temasında ulusla ve bölgesel stratejilerle uyum öne çıkmaktadır. Özellikle, ulaşım ve altyapı geliştirmeye yönelik hedeflerde bu durum gözlenmektedir. Algı bütünlüğü, yerel temsil ve işbirliği ile kent belleği konularında daha çok entegrasyona ihtiyaç vardır.

Çevre, enerji ve su kaynakları stratejik önemi ve değeri nedeniyle ağırlıklı olarak ulusal strateji belgelerinde yer almaktadır. Yenilenebilir enerji alanı ise ulusal stratejiler haricinde bölgesel düzeyde en çok çakışmanın olduğu belgelerdir. Çok katmanlı gelişim çerçevesinde özellikle enerjinin yerelleşmesi ve su yönetiminin bulunduğu coğrafya ile entegrasyonu açısından yerel bazda da çalışmalara ihtiyaç vardır.

Son dönemde rekabetçiliğin ve kentlerin gelişmesinin ana göstergelerinden biri kabul edildiğinde yenilik ve girişimcilik açısından ulusal ve bölgesel düzeydeki stratejilerle çok katmanlı bir uyum kolaylıkla sağlanmaktadır. Havza için özellikle, markalaşma ve beşeri sermayenin geliştirilmesi konusunda bölgesel ve ulusal stratejiler yol gösterici olacaktır. Bu yönde ilerleme sağlayabilmek için bölgede yerel strateji üreten kurumlar olan üniversiteler ve diğer araştırma kurumları ile entegrasyon sağlanmalıdır.

Şekil 4.68 Tarım fikirlerinin çok katmanlı karşılaştırması

Selçuk - Efes turist potansiyelinin Havzanın iç kısımlarına aktarılması

- 1 "Havza yönelik alternatif tur programlarını oluşturulması
- 2 "Efes'e gelen yabancı turistlerin gezi programlarına gecemeleli turları dahil edilmesi
- 3 "İzmir, Kusadasi ve yakın çevrede faaliyet gösteren seyahat acentelerinin toplumun farklı kesimlerine hitap eden uygun fiyatlı turlar düzenlemek üzere desteklenmesi

Fiziki altyapının iyileştirilmesi

- 1 "Turistik alanlarda fiziki altyapının iyileştirilmesi
- 2 "Güvenlik algısını değiştirmek yöreye uygun konaklama olanaklarının geliştirilmesi, yerel halkın tepki edilmesi için iyi uygulamaların emelilerinin tanıtılması
- 3 "Yerel halkın tepki edilmesini önlemek için fiziki altyapının iyileştirilmesi
- 4 "Turistik alanlarda (özellikle Bilgiçide) düzenli bakımların sorununa önüne geçilebilmesi için ring sisteminin/depo atölyelerinin oluşturulması
- 5 "Kent merkezleri ile turistik alanlar arasında bisiklet gibi sürdürülebilir ulaşım seçeneklerinin geliştirilmesi
- 6 "Şirince, Keçi Kalesi ve Belerçi birbirine bağlayacak teleriferik, funiküler ve İZBAN entegrasyonunun kurulması
- 7 "Gölkük Gölü çevresi rekreasyon projesinin hazırlanması ve uygulanması

Finansal altyapının geliştirilmesi

- 1 "Özellikle kadın ve gençlerin gelir getiren faaliyetlerine aktif katılımının desteklenmesi
- 2 "Sektörün rekabetsizliğini sağlayacak program ve projelerin gerçekleştirilmesi için bölgesel, ulusal ve uluslararası fon kaynaklarının takip edilmesi, bu kapsamda üniversitelerle işbirliğinin en üst düzeyde tutulması
- 3 "Sosyal sorumluluk projelerinin turizm altyapısının çözümüne yönelik olarak planlanması

Tanıtım altyapısının geliştirilmesi

- 1 "Doğal ve kültürel zenginliklerin tanıtılması ve önemli turizm değerlerine ilişkin görsel ve yazılı materyallerin hazırlanması
- 2 "Tren güzergahlarında ekranlar vasıtasıyla alternatif alanların, güzergahların ve ürünlerin tanıtımlarının yapılması
- 3 "İnsanların kolay erişilebileceği noktalara tanıtıma yönelik materyallerin konulması
- 4 "Havzanın turistik değerlerinin tanıtımına yönelik mobil/web uygulamalarının geliştirilmesi
- 5 "Turizme yönelik çok dilli İzmir ve Küçük Menderes Havzası portalının geliştirilmesi
- 6 "Son dakika yolcularının İzmir hakkında bilgi alabilecekları ofisler oluşturulması ve bu ofislerde Havza tanıtımı yapılması
- 7 "Havzaya yönelik mistik romanların/popüler yayınların hazırlanması
- 8 "Tire ve diğer ilçelerde kent içi ve kent dışı kültürel ve doğal değerlerin içeren yürüyüş rotalarının belirlenmesi ve tanıtım broşürlerinin hazırlanması ve web sitesinde duyurulması

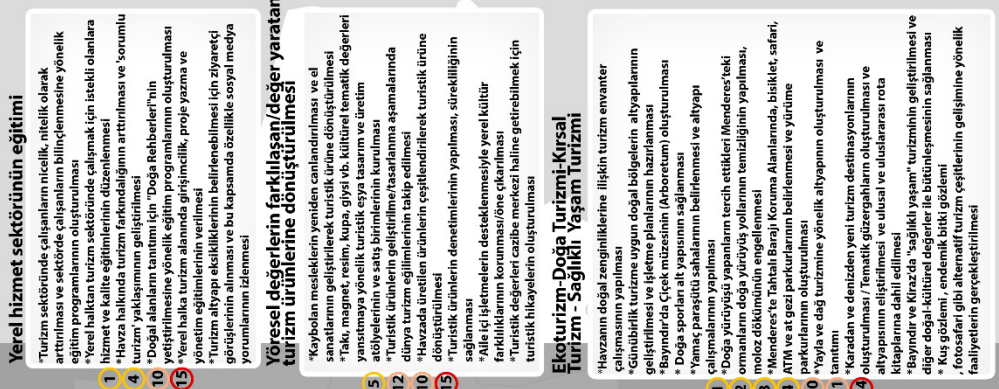
ULUSAL

BÖLGESEL

YEREL

Yerel hizmet sektörünün eğitimi

- 1 Turizm sektöründe çalışılan nicelik, nitelik olarak artırılması ve sektörde çalışılanın bilinçlenmesine yönelik eğitim ve tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi
- 2 "Yeni halkın turizm sektöründe çalışmak için istekli olanlara hizmet ve kalite eğitimlerinin düzenlenmesi"
- 3 "Havza halinde turizm faaliyetlerinin artırılması ve sorumlu turizm anlayışının geliştirilmesi"
- 4 "Doğal alanların tanıtımı için 'Doğa Rehberleri'nin oluşturulması"
- 5 "Yetiştirilmesine yönelik eğitim programlarının oluşturulması"
- 6 "Yerel halkın turizm alanında girişimcilik, proje yazma ve yönetim eğitimlerinin verilmesi"
- 7 "Turizm altyapı eksikliklerinin belirlenmesi için ziyaretçi görüşmelerinin alınması ve bu kapsamda özellikle sosyal medya yorumlarının izlenmesi"

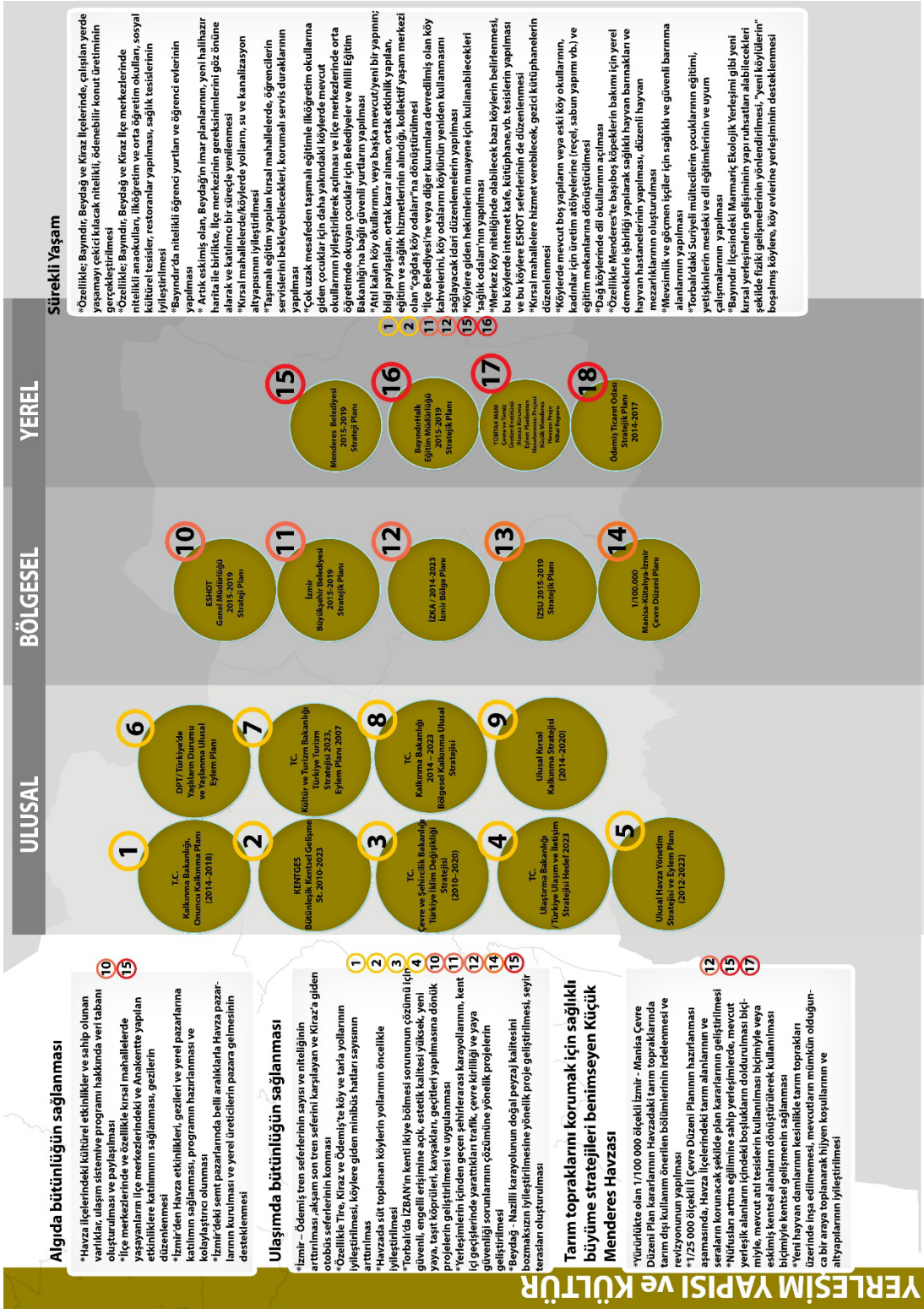
Yöresel değerlerin farklaştırılması/değer yaratarak turizm ürünlerine dönüştürülmesi

- 8 "Kıybolan maddelerin yeniden sayılandırılması ve el sanatlarının geliştirilmesi için turistik ürün geliştirilmesi"
- 9 "Turizmde mevsimlik turizm, yerel ve kültürel turistik değerleri aktif hale getirmek için turistik ürünlerin geliştirilmesi"
- 10 "Turistik ürünlerin geliştirilmesi/hasarlanma aşamalarında doğru turizm ürünlerinin takip edilmesi"
- 11 "Havzada üretilen ürünlerin çeşitlendirilerek turistik ürüne dönüştürülmesi"
- 12 "Turistik ürünlerin denetimlerinin yapılması, sürekliliğinin sağlanması"
- 13 "Alle içi işletmelerin desteklemesiyle yerel kültür farklılıklarının korunması/öne çıkarılması"
- 14 "Turistik değerleri cazibe merkezi haline getirebilmek için turistik hikayelerin oluşturulması"

Ekoturizm-Doğa Turizmi-Kırsal Turizm - Sağlıklı Yaşam Turizmi

- 1 "Havzanın doğal zenginliklerine ilişkin turizm envanter çalışmasının yapılması"
- 2 "Güvenlik turizme uygun doğal bölgelerin altyapılarının geliştirilmesi ve işletme planlarının hazırlanması"
- 3 "Bayındır da Çipek müzesinin (Arbonetum) oluşturulması"
- 4 "Doğa sporları alan yapısının sağlanması"
- 5 "Yanık parçaları sanatlarının belirlenmesi ve altyapı çalışmaları yapılması"
- 6 "Doğa Yürüyüş Yollarının teschi etmeleri Menderes'teki diğer bölgelerde de oluşturulması"
- 7 "Menderes'te Tahatlı Barajı Koruma Alanlarının, bisiklet, safari, ATM ve at gezileri parkurlarının belirlenmesi ve yürütme parkurlarının oluşturulması"
- 8 "Yayla ve dağ turizmine yönelik altyapının oluşturulması ve tanıtımı"
- 9 "Karadeniz ve denizden yeni turizm destinasyonlarının oluşturulması / Tematik güzergahların oluşturulması ve altyapısının geliştirilmesi ve ulusal ve uluslararası rota kitaplarına dahil edilmesi"
- 10 "Kıyapınan geliştirilmesi"
- 11 "Bayındır ve Kiraz'da 'sağlıklı yaşam' turizminin geliştirilmesi ve diğer doğal-kültürel değerleri ile bütünleşmesinin sağlanması"
- 12 "Kuş gözlemi, endemik bitki gözlemi"
- 13 "Fotosafarı gibi alternatif turizm çeşitlerinin gelişimine yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi"

Şekil 4.69 Turizm fikirlerinin çok katmanlı karşılaştırması

Altyapı ve kentsi ulaşım

- 1 *Havza ilçelerindeki kültürel etkinlikler ve sahip olunan varlıklar, ulaşım sisteminde program hakkında veri tabanı oluşturulması ve paylaşılması
- 5 *İlçe merkezlerinde ve özellikle kırsal mahallelerde yaşayanların ilçe merkezlerindeki ve Ankarantepe yapılan etkinliklere katılımının sağlanması, gezilerin düzenlenmesi
- 6 *İzmir den Havza etkinlikleri, gezileri ve yerel pazarlarına katılımın sağlanması, programın hazırlanması ve kolaylaştırıcı olunması
- 7 *İzmir'deki sempt pazarlarında belli aralıklarla Havza pazarlarının kurulması ve yerel üreticilerin pazara gelmesinin desteklenmesi

Sosyal ve kültürel servisler, spor tesisleri

- 1 *Farklı dini inançlara ve ritüellere sahip insanların yaşadığı yerleşimlerde, cemevi benzeri ibadet ve toplanma mekanlarının düzenlenmesi, var olanların iyileştirilmesi
- 2 *Özellikle kırsal mahallelerde yalnız yaşayan yaşlılara erde sağlıklı, tembelik vb. hizmetlerin sunulmasına yönelik düzenlemeler yapılması, ilçe merkezlerinde bakımevleri ve geriatri merkezlerinin yapılması
- 3 *Kimsesiz çocuklar için bakımevleri ve kadın sığınma evlerinin yapılması
- 4 *Gençlik rehberlik ve rehabilitasyon merkezleri ve açık/kapalı spor alanlarının yapılması
- 5 *"Ödül" almış olan Tire Devlet Hastanesi'nin, "Sağlık Kampüsü" ne dönüştürülerek, sağlık turizmine kazandırılması
- 6 *Tire'de Güne Dağı eteklerinde yamaç paraşütü sporcularına hizmet verecek tesisler yapılması
- 7 *Tire'de sporcuların kamp yapabilecekleri büyük oteller ve antrenman tesisleri ve Ödemiş'te yeni bir stadyum ve futbol/spor sahalarının yapılması
- 8 *Tire, Ödemiş vb. yerleşimlerin kent merkezlerinde ve Selçuk, Menderes sahillerinde nitelikli genel tuvaletlerin yapılması
- 9 *Engellilere yönelik atölyeler ve tarımsal üretim işlikleri ve bakım merkezlerinin ilçe merkezlerinde yapılması
- 10 *Bozdağ kayak merkezinin canlandırılması, Gölkük Gölü'nün çevre düzenlenmesinin yapılması, gölün ıslahı ve otelin açılması
- 11 *Bayındır Ergenli İlca Mevkisinde yer alan ve alacak olan konaklama tesisi, mezarı yer, kafe, restoran vb. tesisleri içeren bir kentsel tasarım projesi, altyapı ve çevre düzenlenmesinin yapılması
- 12 *Forball da daha büyük ve modern bir pazar yerinin yapılması
- 13 *Forball da Yeniköy-Ahmetler arasında mülkiyeti Belediye'ye ait alanda spor kompleksi, futbol sahası ve mesire yeri yapılması
- 14 *Bayındır Alanı'nda Çınardibi'ndeki yaylalarda var olan ikinci konut niteliğindeki konutların geliştirilmesi ve yapıya turizmüne kazandırılması

Yerel temsil ve işbirliği

- 1 *Küçük Menderes Havzasında yer alan Belediyeler ve Valilik arasında fiziki planlama ve Havzanın yönetimi konusunda işbirliğinin güçlendirilmesi
- 2 *Yerel Hizmetler Müdürlükleri koordinasyonunda ilçeler ve Büyükşehir Belediyesi arasında işbirliğinin güçlendirilmesi ve muhtarlar meclisi kurularak düzenli, tematik, sektörel odak grup toplantılarının yapılması ve yatrın önceliklerinin belirlenmesi
- 3 *Küçük Menderes Havzası Belediyeler Birliği canlandırılarak, ilçeler arası işbirliğinin ortak çalıştaylar, seminerler ve ortak projeler geliştirilerek güçlendirilmesi
- 4 *Doğal ve kültürel varlıklara duyarlı sivil toplum örgütleri ile Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi

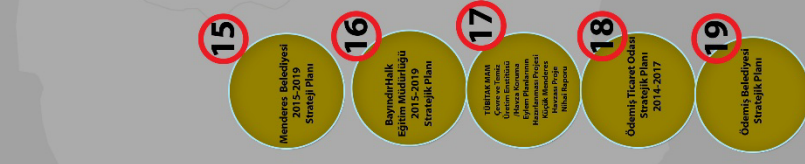
ULUSAL

BÖLGESEL

YEREL

Kimlikli yaşam çevreleri

- *İlçe Belediyelerinde Üniversitelerin ilgili bölümlerinin ve meslek odalarının temsilcileri ile yerelde yapı tasarlaya ve üretken mimar ve mühendislerin temsilcilerinden oluşan, sanat ve estetik kurullarının oluşturulması
- *İlçe Belediyesinin yürüttüğü yerel halkın katılımı süreçleri ile, çevre ve insan sağlığını gözeterek şekillenen, enerji ve/veya yeniden kullanılabilir malzeme ile yapılan, enerji etkin sürdürülebilir yapı tasarımı içeren, ilçe estetik kurulumunu denetiminde, herkes tarafından çok kolay anlaşılabilir ve görsel malzemelerle desteklenmiş kentsel ve kırsal tasarım rehberlerinin hazırlanması
- *Yere özel yapı malzemesi sektörünün geliştirilmesi, ince yapı işleri zanaatkarların desteklenmesi ve gençlerin eğitimi
- *Menderes Görece'deki boncuk ocaklarının açılması, eğitiminin yapılması, pazarlama olanaklarının geliştirilmesi ve satış birimlerinin yapılması
- *Karakuyun Yaylasındaki 37 tescilli taş evin restorasyonunun yapılması ve turizme kazandırılması
- *İlçe merkezlerinde kaldırımların sırtafarından dışarıya mal çıkararak daraltılmasının ve yayalara rahatsızlık vermesinin önlenmesine yönelik düzenleme eğitim ve denetimlerin oluşturulması

Afet risklerinin azaltılması

- 1 *Yerleşimlerde afet riski taşıyan yapıların belirlenmesi, değerlendirilmesi veya yenilenmesi
- 2 *Özellikle yoğun yerleşim alanlarında fiziki planlamaya esas oluşturulacak jeolojik - jeoteknik etütlerin yapılması ve alanlarının hazırlanması

Kültürel mirasın ayrıntılı tespiti ve değerlendirilmesi

- * Kültürel miras envanter çalışması: yüzey taraması yapılarak taşınmaz kültür varlıklarının tespit edilmesi, koruma stratejilerinin ortaya çıkarılması, kültür mirasının önem derecesinin sınıflandırılması, yapı stoğu, kültürel peyzaj alanları, anıtkı yerleşimler ve köyler de dahil olarak tespiti; pilot / odak uygulamaları alanlarının belirlenmesi
- *Tire'deki arkeolojik sit alanlarının kazılarla açık hava müzesi haline getirilmesi
- *Tire'de, Tire Kültür Derneği tarafından hazırlanmış olan, yaklaşık 400 yapının , envanter çalışmasının İngilizce/Türkçe olarak kitap haline getirilmesi
- *Tire'nin UNESCO Dünya Kültür Mirası'na başvuru sürecinde destek sağlanması ve kolaylaştırıcı olunması
- *Ödemiş, Tire, Birgi, Selçuk yerleşimlerinde İngilizce-Türkçe kent rehberlerinin hazırlanması
- *Çocuklar ve yetişkinler için kültürel değerlerin varlığına, korunmasına yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması
- *Selçuk'ta 2006-2015 yılları arasında 150 kişi ile görüşülerek yapılmış olan yerel tarih çalışmalarının belgesel ve kitap haline getirilmesi, toplumsal paylaşılması
- *Havza ilçelerinde sözlü tarih çalışmalarının desteklenmesi, bilgi ve deneyim paylaşımının sağlanması

"Müze bilgi ağı" kurulması

- 2 * Selçuk, Tire, Ödemiş, Birgi'de "ziyaretçi bilgilendirme merkezleri"nin açılması
- 7 * İzmir'deki tüm müzelerin birbirine bağlı olarak, sergiledikleri eserleri ve etkinlikleri paylaşacakları bir "müze bilgi ağı"nın kurulması ve sürekli olarak güncel tutulması

YERLEŞİM YAPISI VE KÜLTÜR

Restorasyon ve yeniden işlevlendirme

- *Terkedilmiş köylerin canlandırılmasına ilişkin çalışmalar ve alternatif proje sürecinin başlatılması (Lübbey vd.)
- *Tarihi binaların restorasyon ve yeniden işlevlendirilme çalışmaları için özel sektöre teşvik verilmesi ve özendirilmesi (sanat merkezi, butik otel, vd.)
- * Restorasyon projelerinin elde edilmesi ve imalat aşamasında çalışacak teknik elemanların ve yapı ustalarının eğitime yönelik, Kültür ve Turizm Bakanlığı normlarına da uygun olan "restorasyon rehberi" hazırlanması (tarihi yapıların bahçelerinin de yapının kimliğine uygun olarak düzenlenmesinin rehberde yer almasının sağlanması)
- *İlçe Belediyelerinde, Koruma Bölge Kurulları'nda, yapı denetim firmalarında ve mimar bürolarda çalışan mimar ve mühendislere, nitelikli yapı üretimi ve restorasyonu konularında, "kapasite geliştirme" eğitimlerinin verilmesi
- *Envanter çalışması sonucu belirlenmiş olan, çok önemli ve öncelikli yapıların Büyükşehir ve İlçe Belediyelerince kamulaştırılıp veya yerel girişimcilerce restorasyonlarının ve yeniden işlevlendirilme çalışmalarının yapılması
- * Bayındır İlçe merkezinde yer alan Basar Han, Papaz Evi gibi yapıların restorasyonunun yapılarak tasarım atölyesi

ULUSAL

- 1 T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)
- 2 KENTİCES Bölümlük Kentleşme Gelişim Str. 2019-2023
- 3 T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2019-2020)
- 4 T.C. Ulaştırma Bakanlığı, Türkiye Hava Yolları Stratejisi Hedef 2023
- 5 Ulusal Hava Yolu Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2023)
- 6 DPT/Türkiye'de Yaşılama Durumu ve Yaşılama Ulusal Eylem Planı
- 7 T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007
- 8 T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014-2023 Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi
- 9 Ulusal Hava Kalkınma Stratejisi (2014-2020)

BÖLGESEL

- 10 ESHOT Genel Müdürlüğü Strateji Planı
- 11 İzmir Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı
- 12 İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı
- 13 İZSU 2015-2019 Stratejik Planı
- 14 T.100.000 Manisa-Kırsehir İlimit Çevre Düzeni Planı

YEREL

- 15 Menderes Belediyesi Strateji Planı
- 16 Bayındır Halk Eğitim Müdürlüğü Stratejik Planı
- 17 TÜRKİYE İKAM Planı, Kentsel Dönüşüm, Yaşılama, Turizm, Kültür, Sanat, Yatırım ve Sosyal İhtiyaçlar Stratejik Planı
- 18 Ödemiş Turizm Odası Stratejik Planı (2014-2017)
- 19 Ödemiş Belediyesi Stratejik Planı

Kent belleği ve bilgi sisteminin oluşturulması

- *Kentsel ve kırsal yerleşimlerdeki kültür varlıklar ve doğal yapıya ilişkin coğrafi envanterin (veri tabanı) oluşturulması
- *Öğrencilerin yerel kültür bilincinin geliştirilmesine yönelik MEB Onaylı ders müfredatının geliştirilmesi
- * Yerleşimlerde tesclenmiş veya tescil edilme potansiyeli o yapı ve alan bilgilerinin ve restorasyonu yapılmış yapıların Kent Bilgi Sisteminine / İzmir Kent Rehberi'ne girilmesi ve tanıtımının yapılması
- *Yerel halkın en azından belli çün ve haftalarda, kendi ilçelerindeki müzeleri ve kültürel alanları ücretsiz gezdirmelerini olanaklı kılan düzenlemelerin yapılması, "hensahri Kart" uygulamasının başlatılması
- *Yalnızca yaşayan veya vokal-yaslı ailelerin yaşadığı evlerin bakım, tutum, onarım ve temizliğinin yapılması konusunda bilgi ve hizmet sisteminin kurulması

Şekil 4.70 Yerleşim ve kültür fikirlerinin çok katmanlı karşılaştırması

ÇEVRE, ENERJİ VE SU KAYNAKLARI

Su Kaynaklarının Araştırılması, Planlanması ve Yönetimi

- 1 *Küçük Menderes Havzasının su kaynaklarının bütüncül kullanılmasına yönelik araştırmaların yapılması
- 2 *Yeraltı su kaynaklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik planlamaların yapılması
- 3 *Yerata ve yüzeyel su kaynakları ilişkisine bu kaynakların etkin kullanımına yönelik eğitim ve çalışmalarının yapılması
- 4 *Küçük Menderes Nehri'nin hidrolojik ve hidrolojik rejimini ilâhî ve yataak genişletilmesi ile ilgili çalışmaları yapılması
- 5 *Su kaynaklarını kirlenme potansiyeli bulunan doğal kırıltıcıların araştırılması
- 6 *Hayvancılıkta su tüketiminin incelenmesi ve verimli su tüketimine yönelik çalışmaların yapılması
- 7 *Sanayide su kullanımını planlaması ve aşırı su tüketimi olan sanayi yatırımlarını izleme/denetleme çalışmaları yapılması
- 8 *Küçük Menderes Havza Kurulu ile İZSU havza koordinasyon kurulu işbirliğinin sağlanması
- 9 *Damlama sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması
- 10 *Küçük Menderes nehrî boyunca miktar ve kalite odaklı sürekli izleme ağı kurulması

Su Kaynaklarını Kullanımı

- 1 *Yeraltısının beslenmesi amacıyla yeraltı barajlarının yapılması
- 2 *Dentiz suyundan tatlı su eldesi (Pamucak-Saçlık)
- 3 *Göllerin çok fonksiyonlu kullanımına ilişkin çalışmaların yapılması

Çevre Problemleri ve Giderimi

- 1 *Küçük Menderes Nehri kirliliğinin tam karakterizasyonunun yapılması
- 2 *Farmasal (bitkisel ve hayvansal) üretimi kaynaklı kırıltıcıların giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması
- 3 *Evsel ve endüstriyel katı atıkların giderimine yönelik planların yapılması
- 4 *Havzadaki kırıltık yüklerine ait bir envanter çalışmasının yapılması
- 5 *Havzadaki tüm büyük yerleşimlerin atık suyu tesislerinin devreye alınması ve kırıltıcı deşarjının minimize edilmesine yönelik çalışmaların yapılması
- 6 *Küçük yerleşimler için ortak atık suyu tesislerinin kurulması
- 7 *Ayrılmış atıkların yeniden kullanımına yönelik projelerin geliştirilmesi
- 8 *Kuyularda aşırı çekimin minimize edilmesine yönelik çalışmaların yapılması

Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Geliştirilmesi

- 1 *Jeotermal kaynakların sağlık ve termal turizm için geliştirilmesi (Bayındır) evsılması için kullanılması (Menderes)
- 2 *Rüzgar, güneş, biyokütle enerjilerinin etkin ve entegre kullanımının sağlanması
- 3 *Baraj ve göl alanlarında pilot ölçeklerde yüzey güneş enerjisi sistemlerinin kurulması
- 4 *Ekolojik su ve atık arıtımı veya bertarafı gibi enerji odaklı projelerin uygulanması
- 5 *Güneş panelleri kurulması (Çaşı büyüklüğü belli büyük-ölçekte olan binalarda fotovoltaik panel kurulması) (medis) karar ve plan notları ile); tıp fizibilite çalışması; güneşlenme haritası; yapı statik hesabı)

ULUSAL

1 TC. Çevre ve Orman Bakanlığı, AB Entegrasyon Uyum Stratejisi (2007-2023)

2 Ulusal Havza Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2023) 2011-2023

3 TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2010-2020)

4 Ulusal Su Kalitesi Yönetimi Strateji Belgesi (2012-2023)

5 TC. Kalkınma Bakanlığı, Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi 2014-2023

6 TC. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Aziz Güvenliği Strateji Belgesi

7 TC. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Yeşil Kusak Ağaçlandırma Eylem Planı 2013-2017

8 TC. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2015-2019 Stratejik Planı

9 TC. Çeşitli Bakanlıklar, AB Entegrasyon Uyum Stratejisi (UCES) (2007-2023)

10 TC. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Türkiye Turizm Stratejisi (2013-2017)

11 TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı 2007-2013

BÖLGESEL

13 İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı

14 İZSU / 2015-2019 İzmir Bölge Stratejik Planı

15 İZSU / 2015-2019 İzmir Bölge Stratejik Planı

16 1/100.000 Menica-Kızılöz-İzmir Çevre Düzeni Planı

17 1/25.000 İzmir Kentisel Bölge Nazım İmar Planının (İNMP)

YEREL

18 Ödemiş Ticaret Odası, Ödemiş Ticaret Odası Stratejik Planı 2014-2017

19 Menderes Belediyesi, Menderes Belediyesi Stratejik Planı 2015-2019

20 TÜRKİYE İZSU, Çevre ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Havza Koruma Eylem Planlaması Projesi, Küçük Menderes Havzası Proje Nihai Raporu

Kırıltık kaynaklarını izleme, denetim ve önlem alma

- 1 *Kırıltık sorunlarına yönelik olarak etaplama ve önceliklendirme
- 2 *Kırıltık yüklerinin belirlenerek alıcı ortam odaklı planlanması
- 3 *Havzadaki tüm büyük yerleşimlerin atık suyu tesislerinin devreye alınması ve nehris kırıltıcı deşarjının en aza indirilmesi
- 4 *Sanayi kaynaklı atıklar için Çevre II Md. ile koordineli çalışmalar yapılması
- 5 *Küçük yerleşimler için ortak atık suyu tesislerinin kurulması
- 6 *Ayrılmış atıkların yeniden kullanımına dönük projelerin geliştirilmesi
- 7 *Turizm tesislerinde arıtılmış deniz suyu kullanımının teşvik edilmesi ve teknoloji transferi-geliştirme
- 8 *Zirai atıkları katma değere dönüştürücü projelerin üretilmesi
- 9 *Reydağ - Ödemiş - Kıraz düzenli çöp deponisi alanının yapılması
- 10 *Havzadaki tüm küçük yerleşimlerin kanalizasyon şebekelerinin ve atık su bertarafına dönük tesislerin kurulması
- 11 *Gölcük-Ödemiş turizm bölgesinin altyapı ihtiyacının giderilmesi ve göle atık su girişinin engellenmesi
- 12 *Havzadaki tüm sanayi tesislerinde katı atık depolama ve arıtma tesislerinin yapılması ve etkin arıtma yapıldığına sıkı bir biçimde denetlenmesi
- 13 *Yerleşim alanlarında çöpün ayrııştırılarak toplanması ve depolanmasına yönelik projeler ve çöp aktarma istasyonları
- 14 *Ödemiş'te hava kirliliğinin önlenmesi için doğal gaz sistemine geçişin hızlandırılması
- 15 *Doğal ve çevre bilincinin artırılması için halk katılımlı bio-bitiz (tur-say) gibi vatanadağ bilim etkinliklerinin yapılması

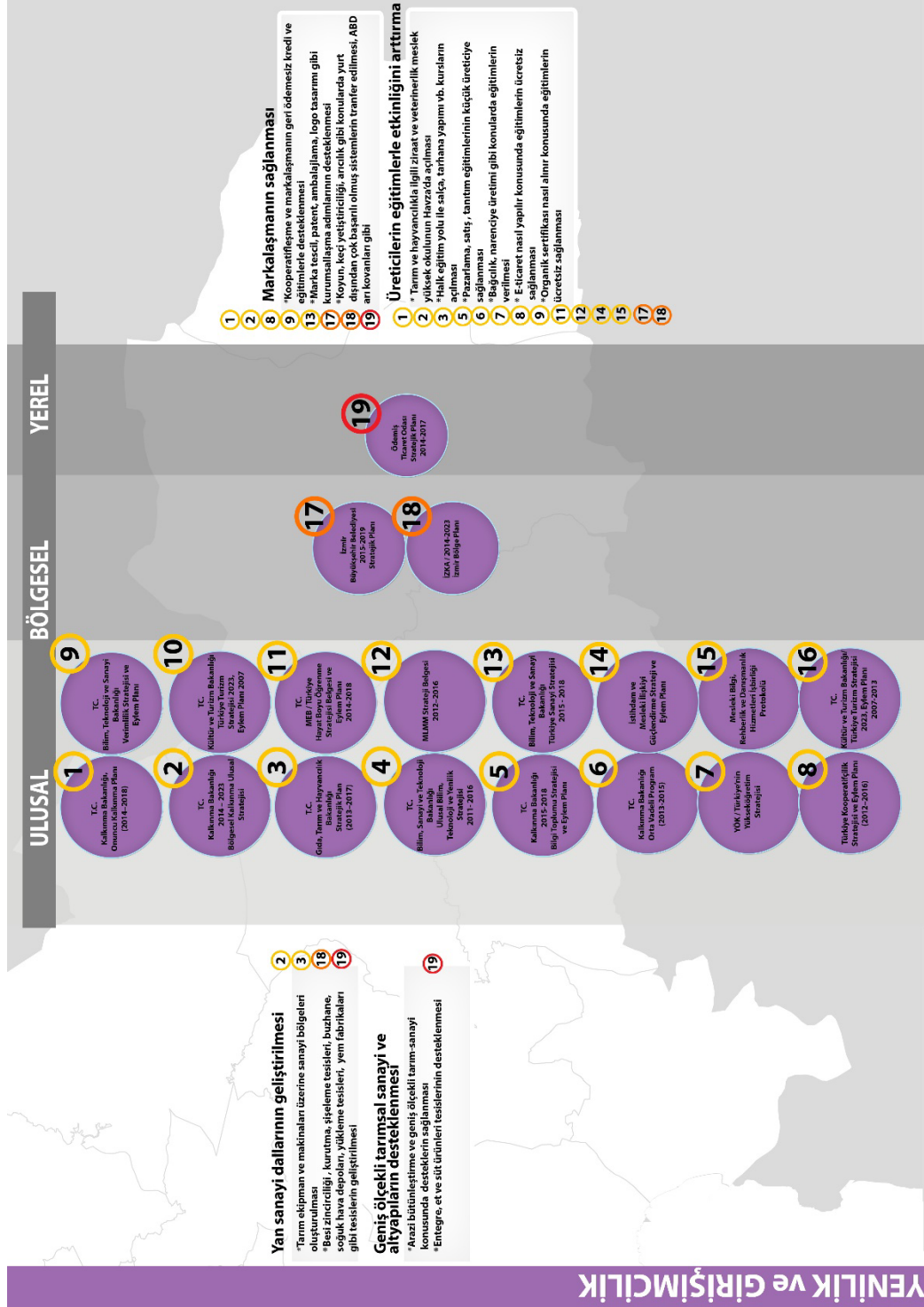
Planlama ve Yönetim Altyapısı

- 1 *Havza bazı mekansal veritabanı hazırlanması
- 2 *Yeni altyapı sistemi envanter, analiz ve planlama çalışması
- 3 *Üretimi
- 4 *Havza - İlçe ölçeğinde üretilen planlama ve yönetim çalışmalarının biraraya getirilmesi ve uyumlandırılarak havza ölçeğinde planlama ve yönetim belgesi hazırlanması
- 5 *ermakültür konusundaki bilinçlenme, eğitim ve uygulama çalışmalarının yürütülmesi

Havza Ölçeğinde Küresel İklim Değişikliği Etkilerinin Kısa-Orta-Uzun Vadede

- 1 *Küçük Menderes Havzası iklim modeli geliştirilmesi
- 2 *İklim değişikliği etkilerine karşı önlemler: en aza indirme (mitigasyon), uyum (adaptasyon), dirençlilik (rezilyans) geliştirilmesi
- 3 *Turizm - su - sanayi - ormancılık sektörlerinde iklim değişikliği performansı ve risklerinin kullanılması
- 4 *Çeşitli ölçeklerde iklim ve geleceğe dönük projeksiyon (tarımsal ürün deseni gibi) araştırması yapılması
- 5 *Flora ve fauna izleme çalışması yapılması
- 6 *Barajlarda iklim değişikliği etkisinin araştırılması

Şekil 4.71 Çevre, enerji ve su kaynakları fikirlerinin çok katmanlı karışlaştırması

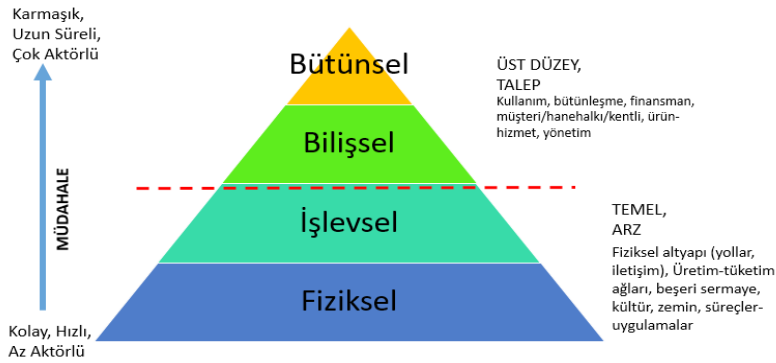
Şekil 4.72 Yenilik ve girişimcilik fikirlerinin çok katmanlı karşılaştırım

5. STRATEJİ HARİTASI, GELİŞME SENARYOSU ve YÖNETİŞİM

'Küçük Menderes Havzası Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Yaşam Stratejisi' kapsamında oluşturulan varlık-odaklı kalkınma fikirleri için önerilecek öncelikli eylemlerin nasıl seçileceği, nasıl bir zaman yönetim planına karşılık geleceği ve ilgili aktörlerin rol ve sorumluluklarının neler olabileceği bu bölümde ele alınacaktır.

5.1. Strateji Haritası Bileşenleri

Öncelikli eylemlerin seçimine yönelik proje çalışması içinde katılımcılar tarafından üretilen varlık-odaklı kalkınma fikirleri yine katılımcılardan alınan geribildirimlerle kendi içinde önem düzeyine göre sıralanmıştır. Ancak, ortaya çıkan fikirlerin kendi arasındaki ilişkiselliğin ve bunun yaratabileceği sinerjik etkinin de tarif edilmesine ihtiyaç vardır. Bunun için firmaların hedeflerinin yaratabileceği değeri ölçmeye yönelik Kaplan ve Norton (2006) tarafından geliştirilen "Dengeli Ölçüm Kartı Sistemi (Balanced Scorecard) bir fikir verebilir. Kaplan ve Norton, firma için finansal perspektif, müşteri perspektifi, iç süreçler perspektifi ve örgütlenme-büyüme perspektifi olmak üzere 4 katmanda hareket edecek bir 'strateji haritası'tanımlanması önermiştir. Her bir perspektif içinde yer alan stratejik hedefler gerçekleştirildiğinde bir üst perspektifteki hedeflerin gerçekleştirilmesine katkı vermektedir. Böylelikle en alt katmanda yapılan bir eylemin en üstte yaratacağı etki büyümektedir. Strateji Haritası yaklaşımı güncel çalışmaya aşağıdaki gibi uyarlanmıştır (Şekil 5.1).

Şekil 5.1 Strateji Haritası Çerçevesi

Küçük Menderes Havzası Strateji Haritası şu 4 perspektiften oluşmaktadır:

- **Fiziksel katman:** Altyapı perspektifini içermektedir. Tüm fiziksel ve ihtiyaç duyulan teknik/sosyal altyapı donanım ve tesis gereksinimleri ile model uygulamalar (ör: model ahırlar, örnek sulama tesisleri)ve envanter çalışmalarını içermektedir. Bu alandaki hedefler, daha kolektif ihtiyaçlara, daha öncelikli ve hızlı olarak servis vermelidir.
- **İşlevsel katman:** Üretim ve tüketim ağları perspektifini içermektedir. Sektörel ve tematik bazda odakların (ör: köy mutfakları) oluşturulması ve sektörel gelişim anlamında desteklenmesini (ör: gelişmiş seracılık tesisleri kurma) kapsamaktadır. Bu hedeflerin çarpan etkisi yüksektir. İşlevsel katman, özellikle yöredeki yerel varlık altyapısını en farklı ve yenilikçi biçimde kullanan/bütünleştiren (ör: aile işletmelerinde tarım-dışı faaliyetlerin özendirilmesi) uygulamalara yönelik geliştirilmelidir.
- **Bilişsel katman:** Fiziksel ve işlevsel katmanda tanımlanan stratejiler daha çok bölgede süre giden sosyal kültürel ve ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesine yönelik arz öncelikli imkanlar yaratacaktır. Bilişsel katman ise insan, araştırma ve öğrenme perspektifini içermekte ve bu anlamda bireye yönelik ve talep duyarlı olması nedeniyle farklılaşmaktadır. Araştırma, tanıtım-sunum hizmet ve ürünleri, eğitim talebi bu kategoride tanımlanabilir. Her bir stratejik eylem kişinin talebi ve işlevsel katmandaki yeteneklerini geliştirme yönünde kurulmalıdır.
- **Bütünsel katman:** Yönetim/ yönetim, birden fazla tema veya organizasyonu bir araya getirme ve entegrasyonu içermektedir. Bütünleşik uygulamalar (ör:entegre yenilenebilir enerji kullanımı, tarım ihtisas OSB) ve yönetim (ör: köy muhtarlar heyeti, belediyeler birliği) eksenindeki stratejik hedefler ile çok aktörlü, çok sektörlü olan ve daha uzun vadede erişilebilecek hedefleri tanımlamaktadır.

Çalışmada, tüm bu katmanlardaki stratejik hedeflerin ilişkiselliği ve yaratabileceği değer zincirini göstermek üzere tarım stratejik temasında geliştirilen hedefler strateji haritası olarak örneklenmiştir (bkz. Şekil 5.2).

Bütünleşik planlı tarımsal üretim

Temiz Havza, Güvenilir Gıda

Bütünsel

Bütünleşik uygulamalar ve yönetim

Hayvancılık ile ortaklaşa bütünleşik üretim

Kademeli örgütlenme oluşturma

Ürün çeşitliliği planlaması

Bütünleşik tarımsal arazi kullanım planlaması

Havza su bilançosunun izlenmesi

Havzaya özgü ürün desenli pazarlama

Tarımsal tanıtım, yöresel festival

Havza tarım bilgi sistemi

Bilişsel

İnsan, Araştırma ve Öğrenme Perspektifi

Meraların korunması ve geliştirilmesi

Arlık eğitimi/-yönetim destek planlama

Tarımsal eğitim desteği

Kadın girişimciliğin desteklenmesi

Yerel liderlik programı

Sulama birlikleri eğitimi

Su kullanım öncelik ve miktarı planlama

Sertifikasyon işlem ve pazarlama eğitimi

Potansiyel iyi ve organik tarım alanları belirleme

Uzaktan algılamaya dayalı hassas tarım

Havza toprak sağlığı haritası

İşlevsel

Üretim ve Tüketim Ağları Perspektifi

Hayvancılık ihtisas bölgeleri

Arcılık

Süt ve süt ürünleri işleme

Organik entegre et ve mera hayvancılığı tesisleri

İklim koşullarına uyumlu yeni bitkisel ürünler

Tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği

Doğal ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi

Topraksız üretim, fidan tüpleri

Ekolojik, sağlıklı gıda pazarlarının oluşturulması

Yerinde Pazarlama (K.Menderes Pazarı)

Tarıma dayalı sanayi/işleme tesisi

Ürün bazlı Tarım İhtisas bölgesi

Fiziksel

Altyapı Perspektifi

Modern mezbaha, akredite laboratuvar

Hayvansal ürün entegre tesisi

Yenilikçi üretim araç ve teknikleri (akıllı sera vb.)

Yüksek teknoloji sulama teknik ve altyapıları

Tarımsal sulama altyapısı iyileştirme

Atık kolektörü ile tarımsal kirliliği önleme

Köy içi / üretim yolu geliştirme

İhtisas bölgelerde biyogaz

Soğuk hava tesisleri

Şekil 5.2 Tarım teması için strateji haritası

5.2. Gelişme Senaryosu

Bu bölümde senaryo, her bir varlık-odaklı kalkınma fikriyle ilgili zaman planlı eylemler bütünü olarak tanımlanmış ve kullanılmıştır. Önem sırası ve öncelikleri belirtmek için katılımcı çalıştayların sonuçlarından yararlanılmıştır. Zamanlama oluşturulurken strateji haritasında belirlenen katmanlar bir zaman yönetimi şemasına dönüştürülerek gerçekleştirme aralıkları kısa vadeli (1 yıl ve daha kısa süreli), orta vadeli (1-3 yıl arası) ve 3 yıldan uzun sürede uygulanabilecek fikirler şeklinde tarif edilerek oluşturulan Gantt Şemasında verilmiştir. Strateji haritası hedeflerine bakıldığında; daha çok altyapı perspektifindeki stratejik hedefler kısa vadeli-öncelikli veya kısa vadeli programlı çeyrek dairesinde kalmaktadır (bkz. Şekil 5.3).

Şekil 5.3 Zaman Yönetimi şeması

0-1 Yıl
1-3 Yıl
3 Yıl üstü

Tarım

	Kısa vadeli Öncelikli 1				Kısa vadeli Programlı2				Uzun vadeli Koruma3				Uzun vadeli Yatırım4						
Kademeli örgütlenmenin oluşturulması																			
Havza tarım bilgi sisteminin oluşturulması																			
Havza-bazlı yerel liderlik programı oluşturulması																			
Kamu ve yerel yönetimler işbirliğinde 'tarımsal eğitim desteğinin' sağlanması																			
Kırsal alandaki kadın girişimciliğın desteklenmesi																			
Sulama birliklerine eğitim desteğinin verilmesi																			
Dış mekan topraksız üretim malzemeleri geliştirilerek fidan tüpleri yoluyla toprak kaybının önlenmesi																			
Yenilikçi üretim yöntemlerinin geliştirilmesi																			
Ürün çeşitliğinin planlanması																			
Havza bazında değişen iklim koşullarına uyumlu ve diğer havzalar ile rekabet yeteneğini güçlendiren yeni bitkisel ürünlerin geliştirilmesi ve tanıtılması																			
Havzaya özgü tarımsal bitki örtüsüne yatırımın geliştirilmesi, ekili alan ve kalite artışının sağlanması, işleme, tanıtım ve pazarlama desteğinin verilmesi																			
Havza içi ormanlarındaki tıbbi aromatik bitkilerinin orman dışında, tarımsal üretim içerisinde yetiştiriciliğinin yapılması, tanıtılması ve markalaşmasının sağlanması, işleme tesislerinin kurulması																			
Hayvancılık ihtisas bölgelerinin ve entegre tesislerinin yerlerinin belirlenmesi ve kurulmasında öncülük edilmesi																			
Hayvancılık ihtisas bölgelerinde geri dönüşüm teknolojilerinin uygulanması (biyogaz, hayvan ahırlarının çevreye olan olumsuz etkilerinin giderilmesi amacıyla ortak hayvan damlarının ve arıtma tesislerinin yapılması (TEK-DAM))																			
Yöresel tarım ürünlerinin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi																			
Alternatif üretimlerin geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi (arıcılık, tıbbi aromatik bitkilerin yetiştiriciliği vb.)																			
Yerinde pazarlamaya yönelik girişimlerin çoğaltılması																			
Turizm gibi sektörler ile bütünleşik tanıtım-festival organizasyonu yapılması																			
Ürün bazlı tarım ihtisas bölgelerinin oluşturulması (bal, zeytin, hayvancılık, çiçekçilik,kestane, ceviz, patates vb.)																			

0-1 Yıl
1-3 Yıl
3 Yıl üstü

Yerleşim yapısı ve kültür

	Kısa vadeli Öncelikli1				Kısa vadeli Programlı2				Uzun vadeli Koruma3				Uzun vadeli Yatırım4			
Havza ilçelerindeki kültürel etkinlikler ve sahip olunan varlıklar, ulaşım sistemi ve programı hakkında veri tabanı oluşturulması ve paylaşılması																
İlçe merkezlerinde ve özellikle kırsal mahallelerde yaşayanların ilçe merkezlerindeki ve Anakentte yapılan etkinliklere katılımının sağlanması, gezilerin düzenlenmesi																
İzmir'den Havza etkinlikleri, gezileri ve yerel pazarlarına katılımın sağlanması, programın hazırlanması ve kolaylaştırıcı olunması																
İzmir'deki semt pazarlarında belli aralıklarla Havza pazarlarının kurulması ve yerel üreticilerin pazara gelmesinin desteklenmesi																
İzmir – Ödemiş tren seferlerinin sayısı ve niteliğinin artırılması ,akşam son tren seferini karşılayan ve Kiraz'a giden otobüs seferlerinin konması																
Özellikle Tire, Kiraz ve Ödemiş'te köy ve tarla yollarının iyileştirilmesi, köylere giden minibüs hatları sayısının artırılması																
Havzada süt toplanan köylerin yollarının öncelikle iyileştirilmesi (örneğin İğdeli-Örencik yolu; Haliller-Sırmılı-Solaklar-Olgunlar-Örencik- Karabolu- Ömürlü yolu)																
Torbalı'da İZBAN'ın kenti ikiye bölmesi sorununun çözümü için güvenli, engelli erişimine açık, estetik kalitesi yüksek, yeni yaya, taşıt köprüleri, kavşakları, geçitleri yapılmasına dönük projelerin geliştirilmesi ve uygulanması																
Yerleşimlerin içinden geçen şehirlerarası karayollarının, kent içi geçişlerinde yarattıkları trafik, çevre kirliliği ve yaya güvenliği sorunlarının çözümüne yönelik projelerin geliştirilmesi																
Beydağ - Nazilli karayolunun doğal peyzaj kalitesini bozmaksızın iyileştirilmesine yönelik proje geliştirilmesi, seyir terasları oluşturulması																
Yürürlükte olan 1/100 000 ölçekli İzmir - Manisa Çevre Düzeni Plan kararlarının Havzadaki tarım topraklarında tarım dışı kullanım önerilen bölümlerinin irdelenmesi ve revizyonunun yapılması																
1/25 000 ölçekli İl Çevre Düzeni Planının hazırlanması aşamasında, Havza İlçelerindeki tarım alanlarının ve seraların korunacak şekilde plan kararlarının geliştirilmesi																
Nüfusları artma eğilimine sahip yerleşimlerde, mevcut yerleşik alanların içindeki boşlukların doldurulması biçimiyle, mevcut atıl tesislerin kullanılması biçimiyle veya eskimiş kentsel alanların dönüştürülerek kullanılması biçimiyle kentsel gelişmenin sağlanması																

Yeni hayvan damlarının kesinlikle tarım toprakları üzerinde inşa edilmemesi, mevcutların mümkün olduğunca bir araya toplanarak hijyen koşullarının ve altyapılarının iyileştirilmesi																			
Engelliler tarafından kullanılan akülü araçlar için, ilçe merkezlerinde akü şarj istasyonlarının kurulması ve enerji kaynağı olarak güneş pillerinden yararlanılması																			
Yerleşimlerdeki tüm kamusal alanlara, engelli erişimini olanaklı kılabilecek mekânsal düzenlemelerin yapılması																			
Tire’de bölgesel otopark yapılması (yeri belirlenmiştir), Ödemiş ve diğer ilçe merkezlerinde genel otoparkların yapılması																			
İlçe merkezlerinde yol, su, kanalizasyon sistemi arızalarında hızlı hizmet verebilecek teknik destek birimlerinin oluşturulması																			
Yerleşimlerin içinden geçen dere yataklarının ıslahı ve çevre düzenlemelerinin yapılması, üzerleri kapatılmadan dinlenme ve spor alanı olarak düzenlenmesi, mevcut kötü durumda olan yaya ve taşıt köprülerinin iyileştirilmesi																			
Beydağ, Beyköy Mahallesi’ndeki Çarkbaşı Deresi ve Beyköy Şelalesi çevresinin piknik ve dinlenme alanı olarak düzenlenmesi																			
Yaban hayatın sürdürülebilmesi için İZBAN, otoyol ve demiryolu hatlarında peyzaj köprülerinin yapılması																			
İzmir-Aydın Otoyolu’ndan Torbalı Organize Sanayi Bölgesi ve Metropolis Antik Kenti’ne kolay ulaşımı sağlamak amacıyla yeni bir kavşak yapılması																			
Kolay ulaşılabilen, yer seçimi ölçütlerine uygun, iyi tasarlanmış mezarlık alanlarının oluşturulması																			
Özellikle; Bayındır, Beydağ ve Kiraz İlçelerinde, çalışılan yerde yaşamayı çekici kılabilecek nitelikli, ödenebilir konut üretiminin gerçekleştirilmesi																			
Özellikle; Bayındır, Beydağ ve Kiraz İlçe merkezlerinde nitelikli anaokulları, ilköğretim ve orta öğretim okulları, sosyal kültürel tesisler, restoranlar yapılması, sağlık tesislerinin iyileştirilmesi																			
Bayındır’da nitelikli öğrenci yurtları ve öğrenci evlerinin yapılması																			
Artık eskimiş olan, Beydağ’ın imar planlarının, yeni halihazır harita ile birlikte, ilçe merkezinin gereksinimlerini göz önüne alarak ve katılımcı bir süreçle yenilenmesi																			
Kırsal mahallelerde/köylerde yolların, su ve kanalizasyon altyapısının iyileştirilmesi																			
Taşınabilir eğitim yapılan kırsal mahallelerde, öğrencilerin servislerini bekleyebilecekleri, korumalı servis duraklarının yapılması																			
Çok uzak mesafeden taşınabilir eğitimle ilköğretim okullarına giden çocuklar için daha yakındaki köylerde mevcut okullarının iyileştirilerek açılması ve ilçe merkezlerinde orta öğretimde okuyan çocuklar için Belediyeler ve Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı güvenli yurtların yapılması																			
Atıl kalan köy okullarının, veya başka mevcut/yeni bir yapının; bilgi paylaşılacak, ortak karar alınan, ortak etkinlik yapılan, eğitim ve sağlık hizmetlerinin alındığı, kollektif yaşam merkezi olan "çağdaş köy odaları"na dönüştürülmesi																			

İlçe Belediyesi'ne veya diğer kurumlara devredilmiş olan köy kahvelerini, köy odalarını köylünün yeniden kullanmasını sağlayacak idari düzenlemelerin yapılması																			
Köylere giden hekimlerin muayene için kullanabilecekleri 'sağlık odaları'nın yapılması (örneğin Tire-Çukurköy)																			
Merkez köy niteliğinde olabilecek bazı köylerin belirlenmesi, bu köylerde internet kafe, kütüphane, sağlık tesisi, üretim atölyesi ve soğuk hava depoları, çocuk bahçesi, spor alanı vb. tesislerin yapılması ve bu köylere ESHOT seferlerinin de düzenlenmesi																			
Kırsal mahallelere hizmet verebilecek, gezici kütüphanelerin düzenlenmesi																			
Köylerde mevcut boş yapıların veya eski köy okullarının, kadınlar için üretim atölyelerine (reçel, sabun yapımı vb.) ve eğitim mekanlarına dönüştürülmesi																			
Dağ köylerinde dil okullarının (matematik köyü gibi) açılması																			
Özellikle Menderes'te başıboş köpeklerin bakımı için yerel derneklerle işbirliği yapılarak sağlıklı hayvan barınakları ve hayvan hastanelerinin yapılması, düzenli hayvan mezarlıklarının oluşturulması																			
Mevsimlik ve göçmen işçiler için sağlıklı ve güvenli barınma alanlarının yapılması																			
Torbalı'daki Suriyeli mültecilerin çocuklarının eğitimi, yetişkinlerin mesleki ve dil eğitimlerinin ve uyum çalışmalarının yapılması																			
Vatandaşlara ve mültecilere e-devlet kullanımı, internet kullanımı, özgeçmiş hazırlama vb. konularda eğitimlerin verilmesi																			
Bayındır İlçesindeki Marmariç Ekolojik Yerleşimi gibi yeni kırsal yerleşimlerin gelişiminin yapı ruhsatları alabilecekleri şekilde fiziki gelişmelerinin yönlendirilmesi, "yeni köylülerin" boşalmış köylere, köy evlerine yerleşiminin desteklenmesi																			
Farklı dini inançlara ve ritüellere sahip insanların yaşadığı yerleşimlerde, cemevi benzeri ibadet ve toplanma mekanlarının düzenlenmesi, var olanların iyileştirilmesi																			
Özellikle kırsal mahallelerde yalnız yaşayan yaşlılara evde sağlık, temizlik vb. hizmetlerin sunulmasına dönük düzenlemeler yapılması, ilçe merkezlerinde bakım evleri ve geriatri merkezlerinin yapılması																			
Kimselessiz çocuklar için bakım evleri ve kadın sığınma evlerinin yapılması																			
Gençlik rehberlik ve rehabilitasyon merkezleri ve açık/kapalı spor alanlarının yapılması																			
Ödül almış olan Tire Devlet Hastanesi'nin, "Sağlık Kampüsü" ne dönüştürülerek, sağlık turizmине kazandırılması																			
Tire'de Güme Dağı eteklerinde yamaç paraşütü sporcularına hizmet verecek tesisler yapılması																			
Tire'de sporcuların kamp yapabilecekleri büyük oteller ve antrenman tesisleri ve Ödemiş'te yeni bir stadyum ve futbol/spor sahalarının yapılması																			
Tire, Ödemiş vb. yerleşimlerin kent merkezlerinde ve Selçuk, Menderes sahillerinde nitelikli genel tuvaletlerin yapılması																			

Özellikle yoğun yerleşim alanlarında (ilçe merkezlerinde) fiziki planlamaya esas oluşturacak jeolojik - jeoteknik etütlerin yapılması ve afet sonrası lojistik destek mekanlarının ve toplanma alanlarının hazırlanması																			
Kültürel miras envanter çalışması																			
Tire'deki arkeolojik sit alanlarının (7 adet) kazılarak açık hava müzesi haline getirilmesi																			
Tire'de, Tire Kültür Derneği tarafından hazırlanmış olan, yaklaşık 400 yapının , envanter çalışmasının İngilizce/Türkçe olarak kitap haline getirilmesi																			
Tire'nin UNESCO Dünya Kültür Mirası'na başvuru sürecinde destek sağlanması ve kolaylaştırıcı olunması																			
Ödemiş, Tire, Birgi, Selçuk yerleşimlerinde İngilizce-Türkçe kent rehberlerinin hazırlanması																			
Çocuklar ve yetişkinler için kültürel değerlerin varlığına, korunmasına yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması																			
Selçuk'ta 2006-2015 yılları arasında 150 kişi ile görüşülerek yapılmış yerel tarih çalışmalarının belgesel ve kitap haline getirilmesi, toplumla paylaşılması																			
Havza ilçelerinde sözlü tarih çalışmalarının desteklenmesi, bilgi ve deneyim paylaşımının sağlanması (örneğin Selçuk Sözlü Tarih Çalışması)																			
Selçuk, Tire, Ödemiş, Birgi'de "ziyaretçi bilgilendirme merkezleri"nin açılması																			
İzmir ilindeki tüm müzelerin birbirine bağlı olarak, sergiledikleri eserleri ve etkinliklerini paylaşacakları bir "müze bilgi ağı"nın kurulması ve sürekli olarak güncel tutulması																			
Terkedilmiş köylerin canlandırılmasına ilişkin çalıştaylar ve alternatif proje sürecinin başlatılması (Lübbey vd.)																			
Tarihi binaların restorasyon ve yeniden işlevlendirilme çalışmaları için özel sektöre teşvik verilmesi ve özendirilmesi (sanat merkezi, butik otel, vd.)																			
Restorasyon projelerinin elde edilmesi ve imalat aşamasında çalışacak teknik elemanların ve yapı ustalarının eğitimine yönelik, Kültür ve Turizm Bakanlığı normlarına da uygun olan "restorasyon rehberi" hazırlanması (tarihi yapıların bahçelerinin de yapının kimliğine uygun olarak düzenlenmesinin rehberde yer almasının sağlanması)																			
İlçe Belediyelerinde, Koruma Bölge Kurulları'nda, yapı denetim firmalarında ve mimari bürolarda çalışan mimar ve mühendislere, nitelikli yapı üretimi ve restorasyonu konularında, "kapasite geliştirme" eğitimlerinin verilmesi																			
Envanter çalışması sonucu belirlenmiş olan, çok önemli ve öncelikli yapıların Büyükşehir ve İlçe Belediyelerince kamulaştırılıp veya yerel girişimcilerce restorasyonlarının ve yeniden işlevlendirilme çalışmalarının yapılması																			
Bayındır ilçe merkezinde yer alan Başar Han, Papaz Evi gibi yapıların restorasyonunun yapılarak tasarım atölyesi vb. etkinliklerin yapılacağı ortamların oluşturulması																			

0-1 Yıl
1-3 Yıl
3 Yıl üstü

Turizm

	0-1 Yıl	1-3 Yıl	3 Yıl üstü	Kısa vadeli Öncelikli1	Kısa vadeli Programlı2	Uzun vadeli Koruma3	Uzun vadeli Yatırım4
Havzaya yönelik alternatif tur programlarının oluşturulması							
Efes'e gelen yabancı turistlerin gezi programlarına geceleme turların dahil edilmesi							
İzmir, Kuşadası ve yakın çevrede faaliyet gösteren seyahat acentelerinin toplumun farklı kesimlerine hitap eden uygun fiyatlı turlar düzenlemek üzere desteklenmesi							
Turistik alanlarda fiziki altyapının iyileştirilmesi							
Günübirlik algısını değiştirecek yöreye uygun konaklama olanaklarının geliştirilmesi, yerel halkın teşvik edilmesi için iyi uygulama örneklerinin tanıtılması							
Turistik ürünlere ulaşımın/erişimin kolaylaştırılması, özellikle toplu taşıma olanaklarının iyileştirilmesi							
Turistik yerleşimlerde düzensiz parklanma sorununun önüne geçilebilmesi için ring sisteminin/depo otoparkların oluşturulması							
Kent merkezleri ile turistik alanlar arasında bisiklet gibi sürdürülebilir ulaşım seçeneklerinin geliştirilmesi							
Şirince, Keçi Kalesi ve Belevi'yi birbirine bağlayacak teleferik, finüküler ve İZBAN entegrasyonunun kurulması							
Gölcük Gölü çevresi rekreasyon projesinin hazırlanması ve uygulanması							
Özellikle kadın ve gençlerin gelir getirici turizm faaliyetlerine aktif katılımının desteklenmesi							
Sektörün rekabetçiliğini sağlayacak program ve projelerden yararlanabilmek için bölgesel, ulusal ve uluslararası fon kaynaklarının takip edilmesi, bu kapsamda üniversitelerle işbirliğinin en üst düzeyde tutulması							
Sosyal sorumluluk projelerinin turizm altyapısının çözümüne yönelik olarak planlanması							
Havzadaki ilçelerde turizm bütünlüğünün sağlanmasına yönelik birlik/kooperatif oluşturulması, mevcutların güçlendirilmesi							
Yerel turizm eylem gruplarının oluşturulması							
Yerel halkın turizm gelirlerinden yararlanabilmesine yönelik altyapının oluşturulması							
Doğal ve kültürel zenginliklerin tanıtılması (broşür, reklam filmi vb.) ve önemli turizm değerlerine ilişkin görsel ve yazılı materyallerin hazırlanması							
Tren güzergahlarında ekranlar vasıtasıyla alternatif alanların, güzergahların ve ürünlerin tanıtımlarının yapılması							
İnsanların kolay erişebileceği noktalara tanıtıma yönelik materyallerin konulması							

0-1 Yıl
1-3 Yıl
3 Yıl üstü

Çevre, Enerji ve Su Kaynakları

	Kısa vadeli Öncelikli1			Kısa vadeli Programlı2			Uzun vadeli Koruma3			Uzun vadeli Yatırım4		
Küçük Menderes Havzasının su kaynaklarının bütüncül kullanılmasına yönelik araştırmaların yapılması												
Yeraltısuyu kaynakların korunması ve geliştirilmesine yönelik planlamaların yapılması												
Yeraltı ve yüzeysel su kaynakları ilişkisine bu kaynakların etkin kullanımına yönelik eğitim ve çalışmalarının yapılması												
Küçük Menderes Nehri'nin hidrolojik ve hidrolojik rejiminin ıslahı ve yatak genişletilmesi ile ilgili çalışmaların yapılması												
Su kaynaklarını kirlenme potansiyeli bulunan doğal kirlenmelerin araştırılması												
Hayvancılıkta su tüketiminin incelenmesi ve verimli su tüketimine yönelik çalışmaların yapılması												
Sanayide su kullanımı planlaması ve aşırı su tüketimi olan sanayi yatırımlarını izleme/denetleme çalışmaları yapılması												
Küçük Menderes Havza Kurulu ile IZSU havza koordinasyon kurulu işbirliğinin sağlanması												
Damlama sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması												
Küçük Menderes nehri boyunca miktar ve kalite odaklı sürekli izleme ağı kurulması												
Yeraltısuyunun beslenmesi amacıyla yeraltı barajlarının yapılması												
Deniz suyundan tatlı su eldesi (Pamucak-Selçuk)												
Göllerin çok fonksiyonlu kullanımına ilişkin çalışmaların yapılması												
Küçük Menderes Nehri kirliliğinin tam karakterizasyonunun yapılması												
Tarımsal (bitkisel ve hayvansal üretim) kaynaklı kirlenmelerin giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması												
Evsel ve endüstriyel katı atıkların giderimine yönelik planların yapılması												
Havzadaki kirlilik yüklerine ait bir envanter çalışmasının yapılması												
Havzadaki tüm büyük yerleşimlerin atıksu arıtma tesislerinin devreye alınması ve kirlenme deşarjının minimizasyonunun sağlanması												
Küçük yerleşimler için ortak atıksu arıtma tesislerinin kurulması												
Arıtılmış atıksuların yeniden kullanımına dönük projelerin geliştirilmesi												
Kuyularda aşırı çekimin minimize edilmesine yönelik çalışmaların yapılması												
Jeotermal kaynakların sağlık ve termal turizm için geliştirilmesi (Bayındır) ev ısıtması için kullanılması (Menderes)												

İklim değişikliği etkilerine karşı önlemler: en aza indirme (mitigasyon), uyum (adaptasyon), dirençlilik (rezilyans) geliştirilmesi																											
Tarım – su – sanayi – turizm – ormancılık sektörlerinde iklim değişikliği performansı ve risklerinin kullanılması																											
Geçmişe yönelik iklim ve geleceğe dönük projeksiyon (tarımsal ürün deseni gibi) araştırması yapılması																											
Flora ve fauna izleme çalışması yapılması																											
Barajlarda iklim değişikliği etkisinin çalışılması																											

0-1 Yıl
1-3 Yıl
3 Yıl üstü

Yenilik ve Girişimcilik

	Kısa vadeli Öncelikli1				Kısa vadeli Programlı2				Uzun vadeli Koruma3				Uzun vadeli Yatırım4			
Tarım ekipman ve makinaları üzerine sanayi bölgeleri oluşturulması																
Besi zincirliği (Beydağ), kurutma, şişeleme tesisleri, buzhane, soğuk hava depoları, yükleme tesisleri, yem fabrikaları gibi tesislerin geliştirilmesi																
Arazi bütünleştirme ve geniş ölçekli tarım-sanayi konusunda desteklerin sağlanması																
Entegre, et ve süt ürünleri tesislerinin desteklenmesi																
Kooperatifleşme ve markalaşmanın geri ödemesiz kredi ve eğitimlerle desteklenmesi																
Marka tescil, patent, ambalajlama, logo tasarımı gibi kurumsallaşma adımlarının desteklenmesi																
Koyun, keçi yetiştiriciliği, arıcılık gibi konularda yurt dışından çok başarılı olmuş sistemlerin tranfer edilmesi, ABD arı kovanları gibi																
Entegre ve büyük ölçekte üretim yapacak çok katılımcısı olan kooperatiflere her türlü kira, arazi, kredi desteğinin sağlanması																
Stratejileri yürütebilecek etkin bir üst icra kurulunun oluşturulması																
Hayvancılık ve çiçekçilik üzerine bir borsa kurulması																
Hayvancılıkta permakültür oluşumlarının desteklenmesi, havza ve yerel ölçekte bilinçlenme, eğitim ve uygulama çalışmaları yürütülmesi																
Tarım ve hayvancılıkla ilgili ziraat ve veterinerlik meslek yüksek okulunun Havza'da açılması																
Halk eğitim yolu ile salça, tarhana yapımı vb. kursların açılması																
Pazarlama, satış , tanıtım eğitimlerinin küçük üreticiye sağlanması																
Bağcılık, narenciye üretimi gibi konularda eğitimlerin verilmesi																
E-ticaret nasıl yapılır konusunda eğitimlerin ücretsiz sağlanması																
Organik sertifikası nasıl alınır konusunda eğitimlerin ücretsiz sağlanması																

5.3 Yönetişim Stratejisi

Bu bölümde kamu, sivil toplum, üniversite ve özel sektörden oluşan dörtlü sarmalın yönetim boyutunda üstlenebileceği roller analiz edilmiştir. Bu çerçevede, varlık-odaklı kalkınma projelerinin nasıl bir sinerji yönetimi çerçevesi içinde kullanılabilmesine yönelik öneriler paydaş etki analizi sonuçlarından da yararlanılarak ele alınmaktadır.

Yeni kalkınma yaklaşımlarında, çevre, toplum ve ekonominin birbirinden ayrı ve kopuk değil bütüncül bir bakışla ele alınması gereği doğmuştur. Bu bakış açısı Entegre Havza Yönetiminin de doğal ve sosyo-kültürel çeşitliliği bütüncül değerlendirmeye çalışan ekosistem anlayışıyla uyumludur. Yerel varlıkları tespit koruma ve geliştirme düşüncesiyle hareket edilen çalışmada izlenen yöntem yerel ekonomik ve sosyal gelişmenin yanında ekolojik değerleri de temel alan sürdürülebilir gelişim biçimini yansıtmaktadır.

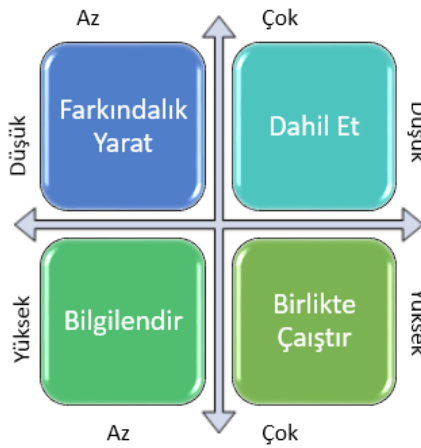
Yukarıda bahsedilen bütünlüğü oluşturmanın araçları bakış açılarına göre farklılıklar gösterse de özünde bir sinerji yönetiminin ipuçlarını vermektedir. Bu sinerji yönetimi çerçevesi, daha önce üçlü sarmal biçiminde kamu, özel sektör, üniversite birliğinde DNA şeklinde birbiri içine örülen bir yapıyı temsil ederken, son eğilimler dörtlü sarmala geçiş yönündedir. Dörtlü sarmal yaklaşımında, bir yerin yenilikçi, yerel ekosisteminin gelişiminde sivil toplum kuruluşlarının da olması gerektiği ve diğer üçlüyle arasında dinamik etkileşim, ilişki ve işbirliği sisteminin kurulmasını savunmaktadır. Dolayısıyla, proje kapsamında verilen varlık-odaklı kalkınma fikirleri sadece tek bir kurumun uygulamasına dayanmayacaktır.

Paydaş Etki Değerlendirmesi

Stratejik gelişme eksenlerinde tarif edilen varlık-odaklı kalkınma fikirleri için EK A'da ayrıntısı verilen özet tablolardan yapılan kategorizasyonda 6 tür temel paydaş belirlenmiştir:

- Sivil Platformlar, Kent Konseyleri, Sivil Toplum Kuruluşları
- Özel Sektör
- Kooperatif, Birlik, Vakıf, Esnaf, Ticaret ve Sanayi Odaları, Meslek Odaları
- Üniversiteler ve Araştırma Kuruluşları
- Bölgesel, Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlar
- Yerel Yönetimler: İlçe Belediyeleri, İzmir Büyükşehir Belediyesi

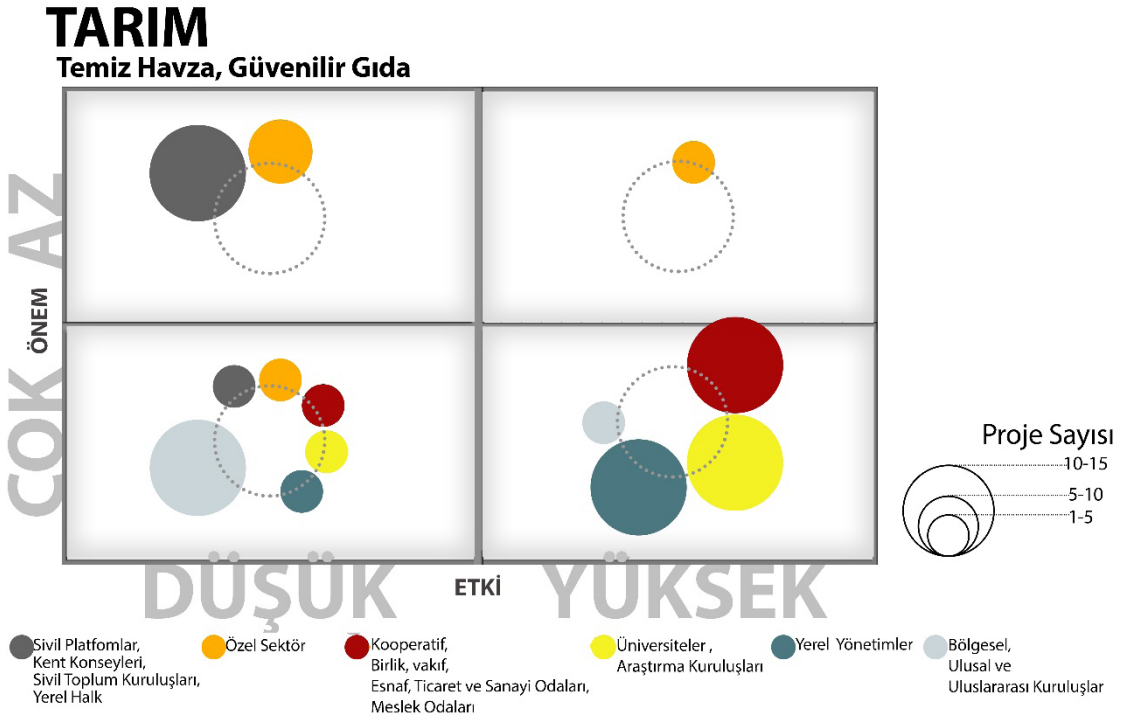
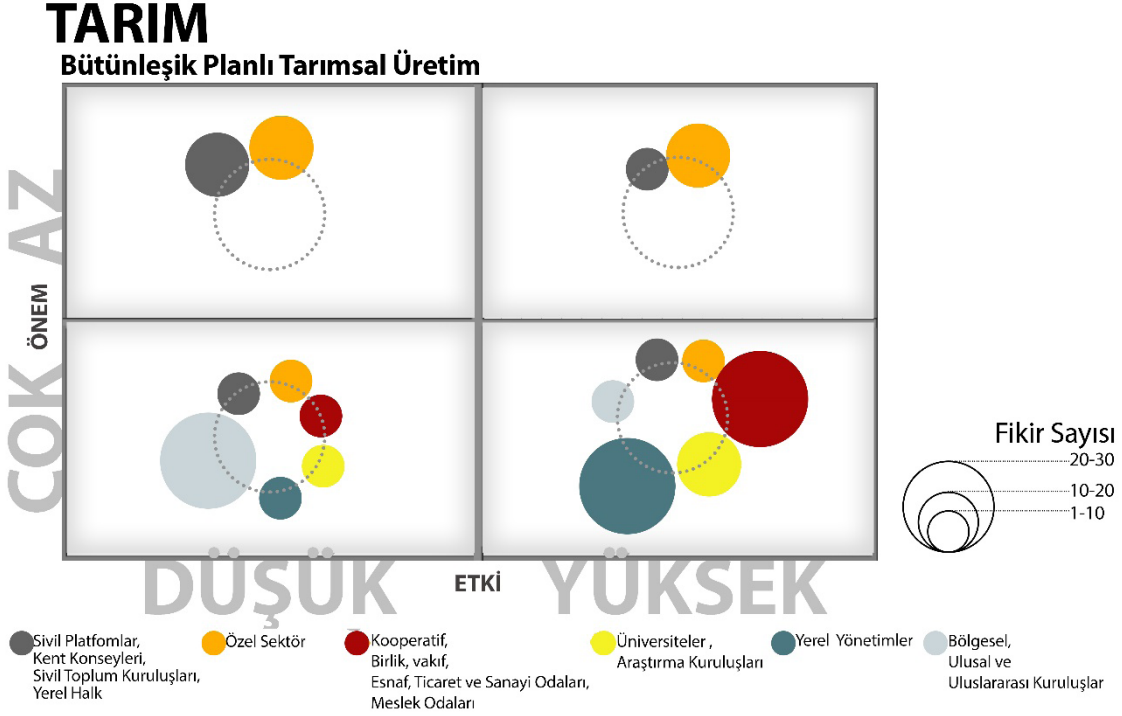
Bu paydaşlara yönelik önem/etki matrisi hazırlanmıştır (Şekil 5.4). Bu tabloda paydaşların projelerle ilgisi ve yürütme gücüne göre yapılabilecekler eylemler nominal grup tekniği kullanılarak belirlenmiş ve görselleştirilmiştir. Aşağıda her stratejik tema için dikkat çeken durumlara ilişkin kısa değerlendirmeler verilmektedir.

Şekil 5.4 Paydaş etki (düşük/yüksek) önem derecesi (az/çok) matrisi

Tarım

Tarım stratejik temasındaki 43 adet varlık-odaklı kalkınma fikri 6 ana paydaş grubu açısından değerlendirildiğinde tarım projelerinde bütünleşik planlı tarımsal üretime gidebilmek için özellikle sivil platformların farkındalık seviyesinin güçlendirilmesi ve özel sektörle birlikte planlama sürecine dahil edilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, ulusal ve uluslararası kuruluşların tarımdaki olanaklar hakkında yerel aktörleri bilgilendirmesi önemli görülmektedir. Temiz hava, güvenilir gıda hedefi için ise yerel yönetim ve kooperatiflerin birlikte çalışmasının katkı sağlayacağı görülmektedir. Diğer taraftan, özel sektörün bu konuda planlamalara dahil edilmesi gereği de ortaya çıkmıştır.

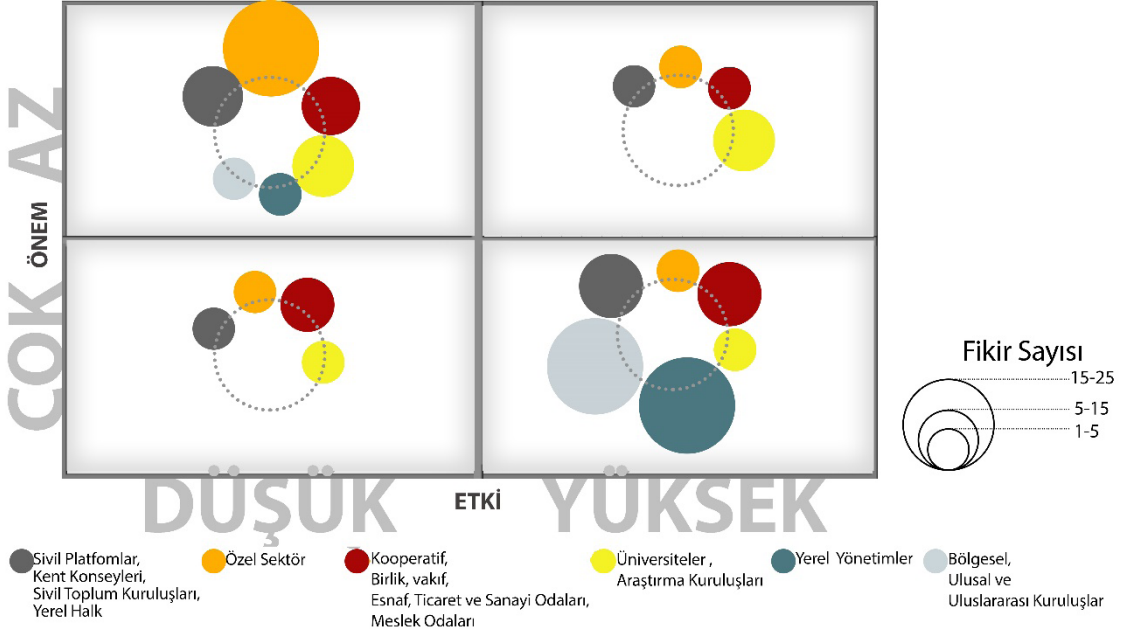

Yerleşim Yapısı ve Kültür

Yerleşim yapısı ve kültür stratejik temasında birbiriyle ve İzmir anakentiyle bütünleşen bir Küçük Menderes Havzası için yerel yönetimlerin birlikte hareket etmesi ve bilgilendirmenin gelişmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Kültürel mirasıyla gelişen Küçük Menderes Havzası için ise en etkin aktör olan yerel yönetimlerin üniversiteler ile ulusal ve uluslararası kurumlarla işbirliğini geliştirmesi gerekmektedir. Ayrıca, ulusal ve uluslararası kuruluşların kültürel mirası korumak ve geliştirmek için diğer aktörleri bilgilendirmesi gereği de paydaş etki analizinden gözlemlenmektedir.

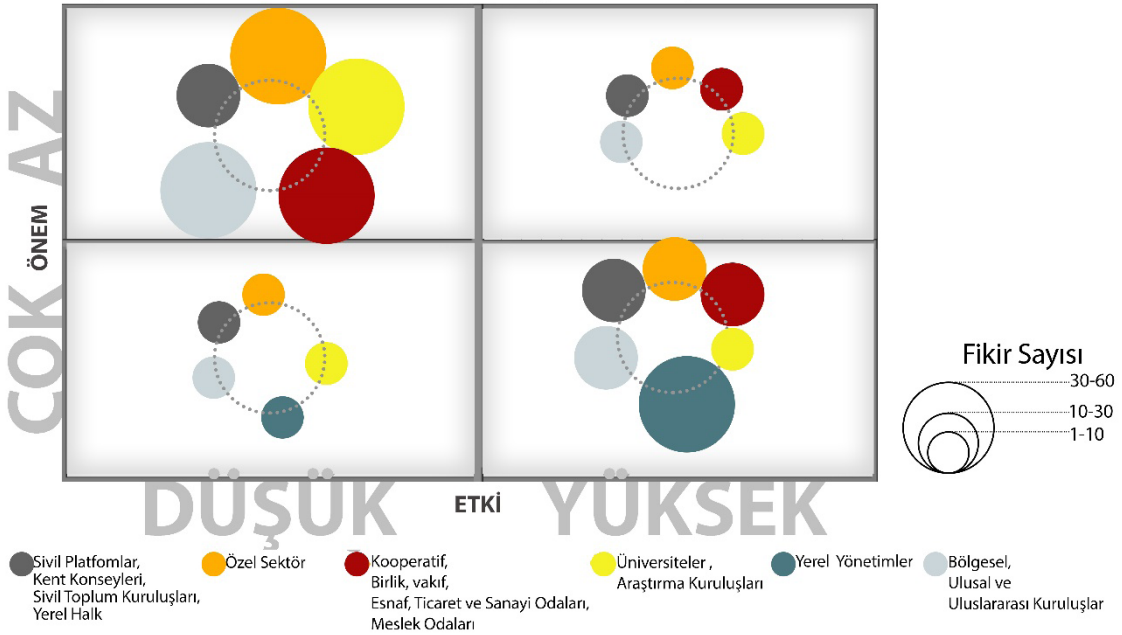
YERLEŞİM YAPISI ve KÜLTÜR

Birbiriyle ve İzmir Anakentiyle Bütünleşen K.Menderes Havzası İlçeleri

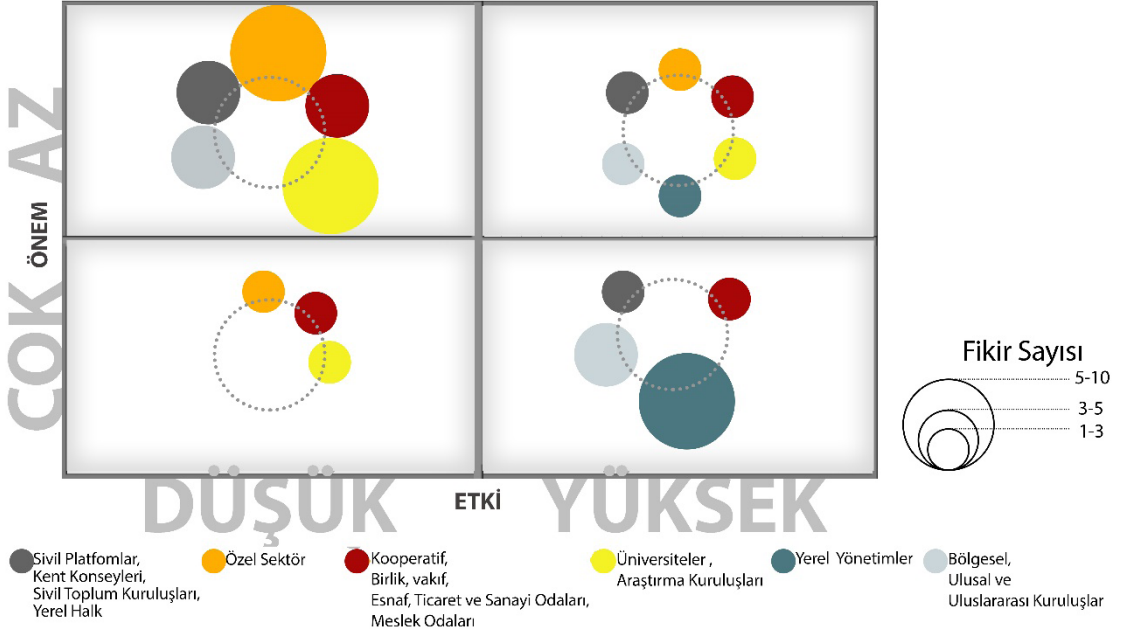
YERLEŞİM YAPISI ve KÜLTÜR

Sağlıklı, Kimlikli, Güvenli ve Sürekli Yaşanan Yerleşmeler

YERLEŞİM YAPISI ve KÜLTÜR

Kültürel Mirasıyla Gelişen K.Menderes Havzası

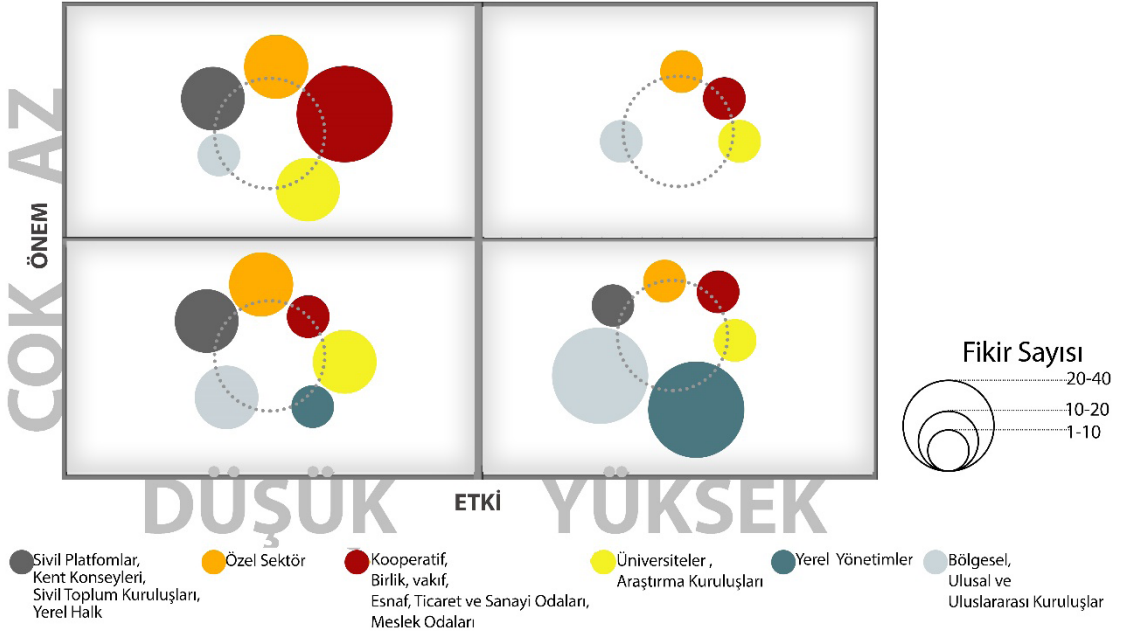

Turizm

Turizm stratejik temasında Küçük Menderes Havzası'nın turizm altyapısını geliştirebilmesi için yerel yönetimler ile ulusal/uluslararası kuruluşların etkili biçimde birlikte çalışması gerekli görünmektedir. Bu alanda ayrıca turizm kooperatifleri ve birliklerin kurulabilmesi hakkında farkındalığının geliştirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan, Havza için büyük önem taşıyan alternatif turizm olanaklarının çeşitlendirilmesinde ise en etkin aktör olan yerel yönetimler mutlaka üniversiteler ve sivil platformlar ile birlikte çalışmalıdır.

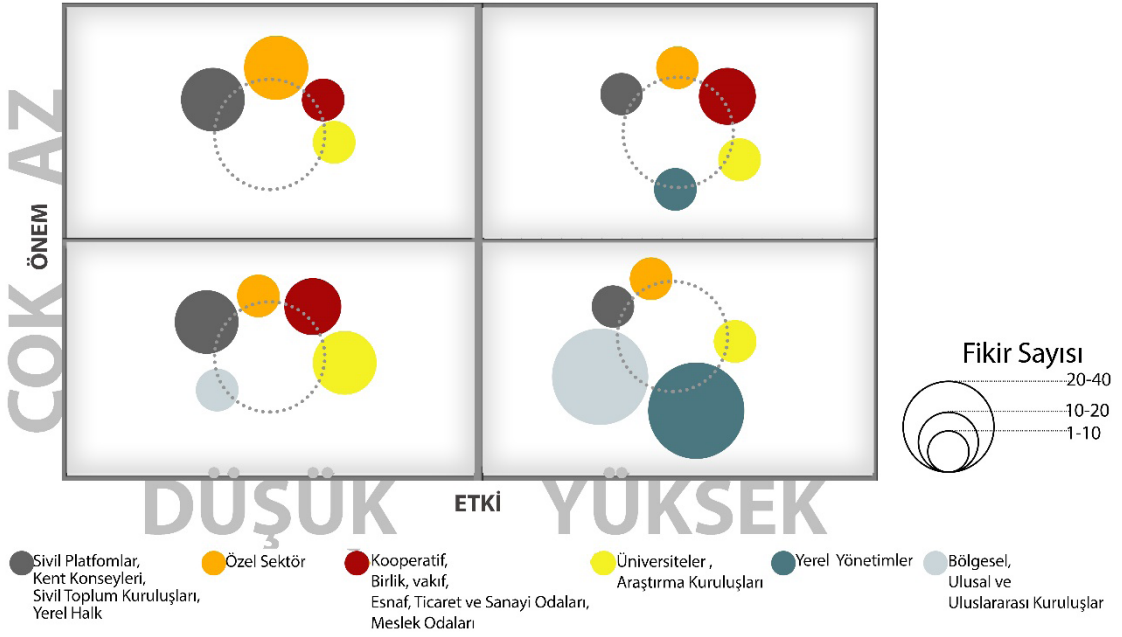
TURİZM

Turizm Altyapısını Geliştiren K.Menderes Havzası

TURİZM

Alternatif Turizm Türleri ile Çeşitlenen K. Menderes Havzası

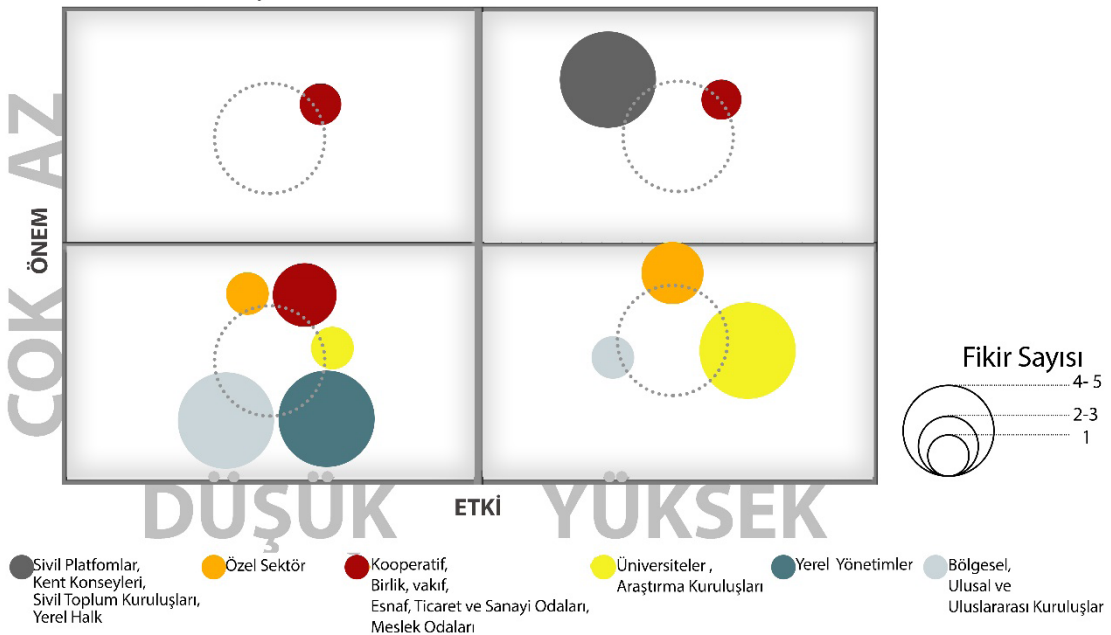

Çevre, Enerji ve Su Kaynakları

Çevre stratejik teması bölgedeki tüm diğer stratejik hedeflerin gerçekleştirilmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu konuda tüm aktörlerin birlikte uyumlu çalışması çok büyük bir sinerjik etki yaratacaktır. Çevre, enerji ve su kaynakları temasındaki paydaşların durumuna bakıldığında; özellikle kooperatifler ve sivil platformlar, havzadaki yerel düzeyde yenilenebilir enerji ve su kaynaklarının yenilikçi kullanımları hakkında bilgilendirilmeli ve çalışmalara dahil edilmelidir (ör: yenilenebilir enerji kooperatifleri). Öte yandan, çevre sorunları yönetimi ve entegre havza yönetiminde yerel yönetim, üniversite ve ulusal/uluslararası kuruluşlarının etkili birlikteliği gerekli görünmektedir. İklim değişikliği etkileri ve su kaynaklarının etkin kullanımı hakkında yöredeki tüm aktörlerin farkındalık düzeyi artırılmalıdır. Yerel yönetimler ve sivil platformlar öncülüğünde sorumlu/ilgili aktörler arası farkındalık ve bilgilendirme faaliyetleri yapılmalıdır.

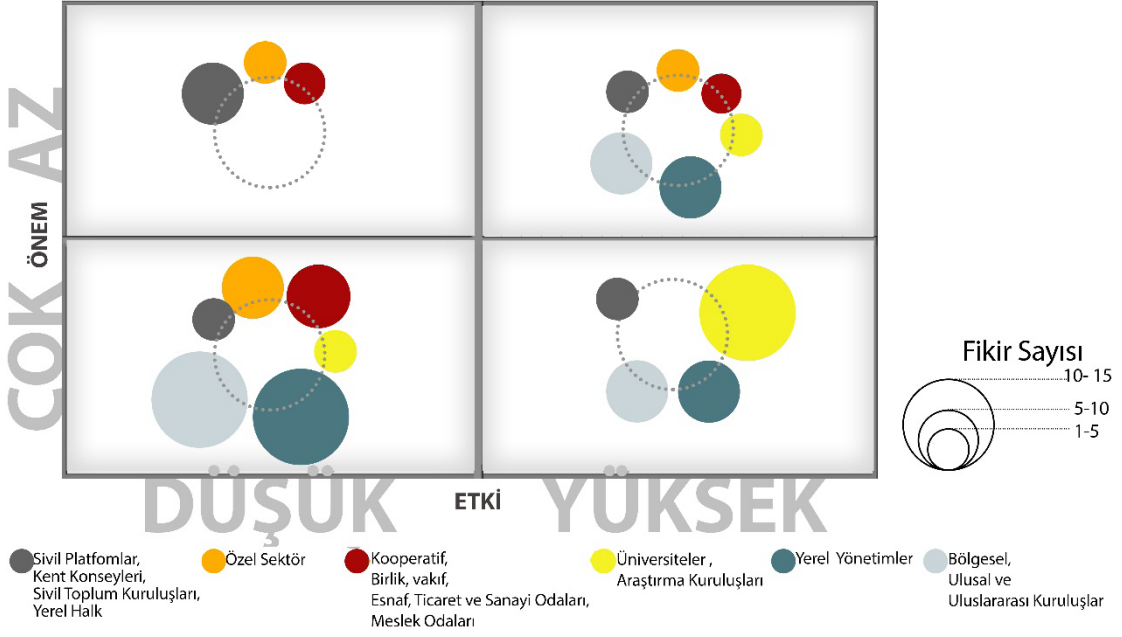
ÇEVRE, ENERJİ VE SU KAYNAKLARI

Yenilenebilir Kaynakları ile Etkin K.Menderes Havzası

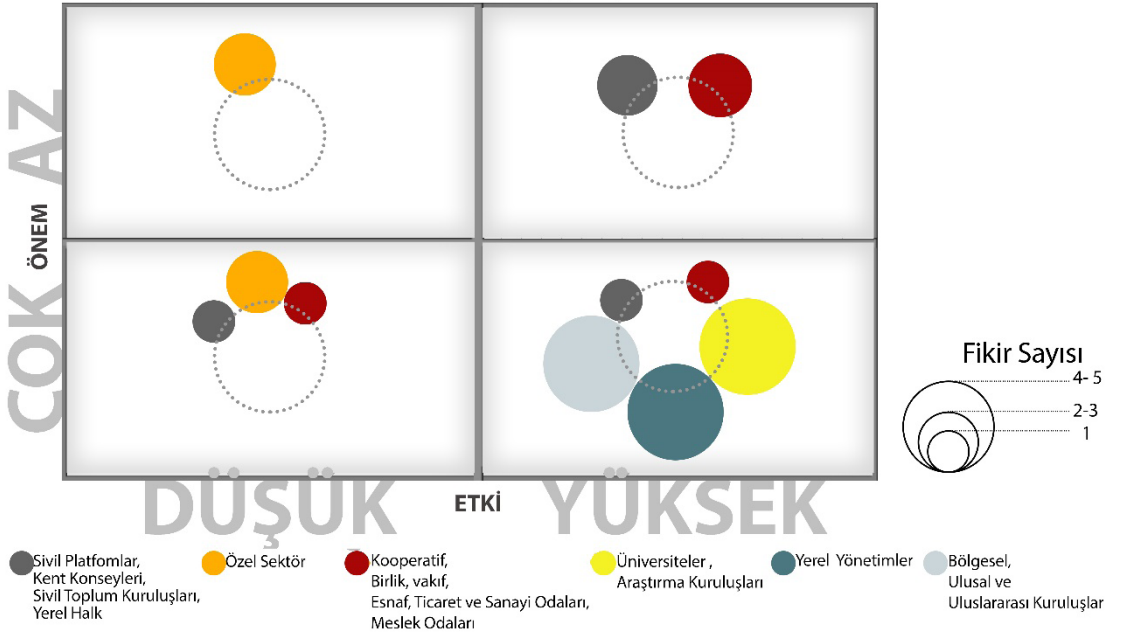
ÇEVRE, ENERJİ VE SU KAYNAKLARI

Çevre Sorunları Yönetimini kurumlaştıran K.Menderes Havzası

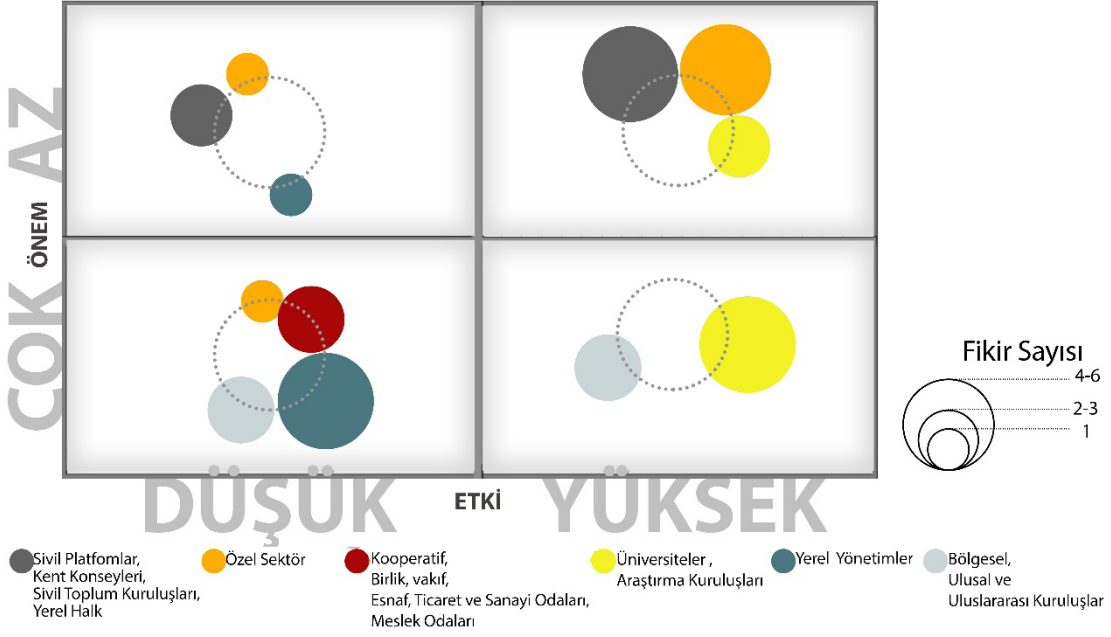
ÇEVRE, ENERJİ VE SU KAYNAKLARI

Entegre Havza Planlama ve Yönetimi uygulayan K.Menderes Havzası

ÇEVRE, ENERJİ VE SU KAYNAKLARI

İklim Değişikliği etkilerine dirençli K.Menderes Havzası

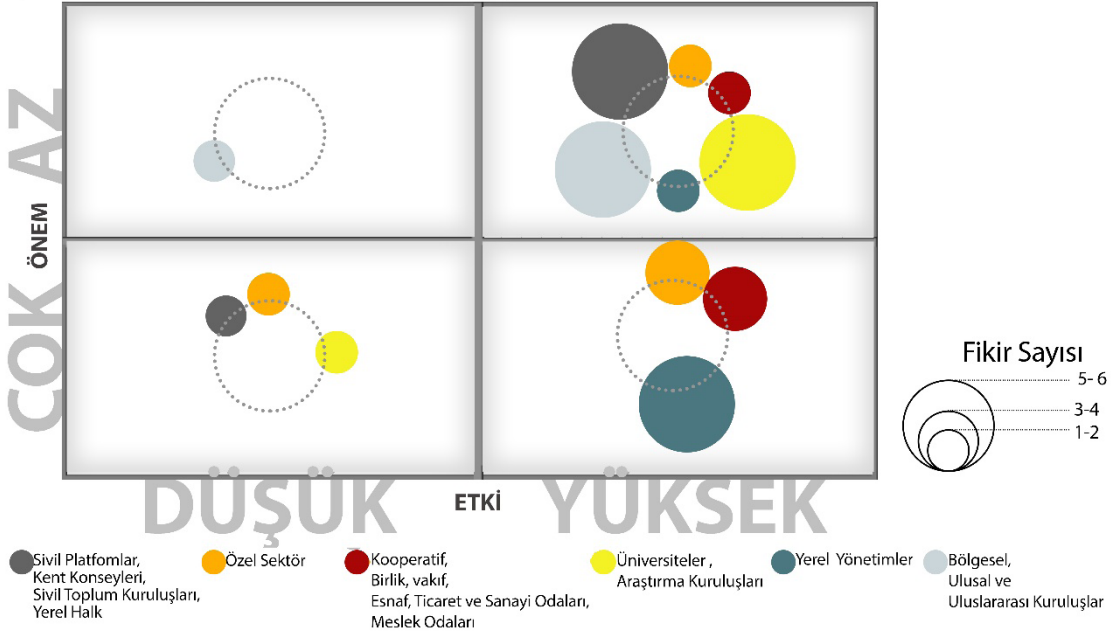

Yenilik ve Girişimcilik

Yenilik ve girişimcilik ekosisteminin oluşturulmasında havza dışında etkili olabilecek ulusal ve uluslararası aktörlerin farkındalık seviyesi yükseltilmelidir. Havzada üniversiteler, ulusal/uluslararası kuruluşlar ve sivil platformlar arası arayüzler oluşturarak yerel ürün odaklı girişimcilik sisteminin oluşturulması hakkında bilgilendirme çalışmaları geliştirilmelidir. Beşeri sermayenin niteliği kritik önemdedir. Yerel yönetimler ile ulusal/uluslararası kuruluşlar başta olmak üzere eğitim altyapısını havza genelinde mutlaka geliştirmesi gereklidir.

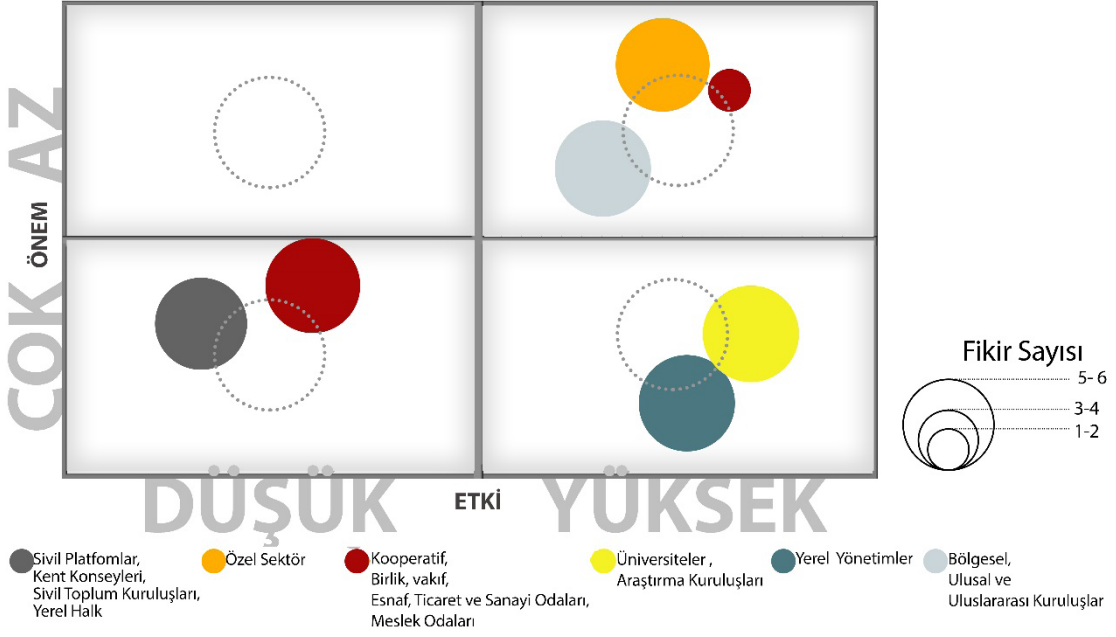
YENİLİK ve GİRİŞİMCİLİK

Hayvancılıkta markalaşan, pazarlama ve yüksek Kalitenin sağlandığı K.Menderes Havzası

YENİLİK ve GİRİŞİMCİLİK

Tarımda Kalkınmayı destekleyecek beşeri sermayesini oluşturan K.Menderes Havzası

6. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışma ile, İzmir İli'nin en önemli tarımsal üretim ve istihdamını sağlayan Küçük Menderes Havzası'nın sürdürülebilir kalkınma stratejileri belirlenmiştir. İçerisinde sırasıyla Bayındır, Beydağ, Kiraz, Menderes, Ödemiş, Selçuk, Tire ve Torbalı gibi 8 büyük ilçe yerleşim alanı ve tarım arazilerini barındıran Küçük Menderes Havzası, İzmir il sınırları içerisinde doğan ve Selçuk ilçe sınırlarında denize ulaşarak sonlanan bir havza özelliğini taşımaktadır. Kuzeyinde Bozdağ, güneyinde Aydın dağları ile sınırlanan havza yüzölçümü 479.340 ha genişliğindedir.

Ana çıkış noktası olan "Varlık-odaklı yaklaşım" katılımcı kalkınma programlarında bir yerin eksiklikleri yerine sahip olduğu güçlü yanlara ve varlıklara odaklanmasıdır. Bu yaklaşım söz konusu toplumun erişiminin olduğu kaynakları kullanarak hedeflenen sonuçlara ulaşılmasını öngörür. Sahip olunan varlıkların ve potansiyellerin yerel halk tarafından algılanması, bunların kalkınmada bir faktör olarak kabul edilmesine yol açmaktadır. Bu doğrultuda yerel katılımcı bir süreçle çalışmalar üç aşamada yürütülmüştür.

İlk aşamada, bölge için önemli olan tarım, yerleşim yapısı ve kültür, turizm, çevre enerji ve su kaynakları ile yenilik ve girişimcilikten oluşan 5 stratejik tema doğrultusunda bölgenin yapısı ve yerel varlıklarına yönelik bilgiler derlenip yorumlanarak bir mevcut durum analizi oluşturulmuştur.

Çalışmanın ikinci aşamasında, havzada mevcut 8 ilçede halk çalıştayları düzenlenmiş ve bu aşamada tüm tematik konularda yerel aktörlerin bilgileri ve talepleri alınmıştır. Daha sonra, ilçe halk çalıştayları sonuçlarının sunulduğu ve bölgedeki eğilimler, bütünleşmelerin araştırıldığı Ufuk Tarama Çalıştayı düzenlenmiştir. Uzman Paneli ise tüm diğer katılımlı toplantılarda çıkan sonuçların rafine edilerek geliştirildiği bir toplantı olmuştur.

Tüm bu katılımcı sürecin sonucunda; beş stratejik ana temada, 15 stratejik gelişme eksenini ve 43 alt eksen altında toplam 273 varlık-odaklı kalkınma fikrini içeren 'Küçük Menderes Havzası Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Yaşam Stratejisi' oluşturulmuştur. Ana gelişim eksenleri aşağıdaki gibidir:

- Bütünleşik planlı tarımsal üretim
- Temiz Havza, Güvenilir Gıda
- Birbiriyle ve İzmir Anakentiyle Bütünleşen K. Menderes Havzası İlçeleri
- Sağlıklı, Kimlikli, Güvenli ve Sürekli Yaşanan Yerleşmeler
- Kültürel Mirasıyla Gelişen K. Menderes Havzası
- Su Kaynaklarını etkin kullanan K. Menderes Havzası
- Yenilenebilir Kaynakları ile etkin K. Menderes Havzası
- Çevre Sorunları Yönetimini kurumlaştıran K. Menderes Havzası
- Entegre Havza Planlama ve Yönetimi uygulayan K. Menderes Havzası
- İklim Değişikliği etkilerine dirençli K. Menderes Havzası
- Turizm Altyapısını geliştiren K. Menderes Havzası
- Alternatif Turizm Türleri ile Çeşitlenen K. Menderes Havzası
- Tarıma Dayalı Sanayi ve Dikey Entegrasyonun Sağlanması
- Hayvancılıkta Markalaşma, Pazarlama ve Yüksek Kalitenin Sağlanması
- Tarımda Kalkınmayı destekleyecek beşeri sermayenin oluşturulması

Üçüncü aşamada ise, kırsal mahalle ve ilçelere düzenlenen teknik gezilerin yanında strateji paylaşım toplantıları yoluyla, çalıştaylarda değinilen önemli tema ve fikirlerle ilgili konu alanlarındaki katılımcılardan görüşler toplanmış, geliştirilen taslak fikirler hakkında geribildirimler alınmış ve bunun sonucunda yeniden revize edilmiştir. Bu sırada, eksenler altında belirtilen fikirlerin birbiri ile uyumu test edilmiş, bu doğrultuda bazı anahtar konularda (tarım-tarım, tarım-yerleşim ilişkisi gibi) mekânsal etkileşim analizleri üretilmiştir. Ayrıca, kalkınma fikirlerinin çok katmanlı gelişme perspektifi ve mevcut üst ölçekli mekânsal planlar taranarak uyumluluğu denetlenmiştir. Üst ölçekli tematik strateji belgeleri ile uyum konusu ise çok katmanlı gelişme perspektifi kapsamında incelenmiş ve sonrasında bir yol haritası ve strateji haritası geliştirilmiştir.

Bu çalışmaların sonuçlarına yönelik genel değerlendirmede altı stratejik tema için öncelikle ele alınması ve dikkat edilmesi gereken konular aşağıda belirtilmektedir:

Tarım

Önemli bir tarımsal potansiyele sahip olan Küçük Menderes Havzası'nın yaklaşık %38,39 luk bölümü önemli tarım arazilerinden oluşmaktadır. Bu arazilerin %19 luk bölümü (91.048ha) mutlak tarım arazisi, %18 lik bölümü (87.806ha) ise dikili (Bağ, bahçe, zeytinlik vb) tarım arazisinden oluşmaktadır. Mutlak tarım arazilerinin 8075,62 ha lık bölümü birinci sınıf, 13634,5 ha lık bölümü ise 2. sınıf arazilerden oluşmaktadır. Bunların dışında havzada tarımsal amaçla kullanılabilir 6.656 ha genişliğinde (%1,39) özel ürün arazileri mevcuttur.

Havza arazilerinin tarımsal ürün deseni, havza jeomorfolojik yapısı ile uyum içerisindedir. Havzanın yüzey akış sularının deşarjını sağlayan Küçük Menderes Nehri'nin sağ ve sol sahilinde yer alan 70.646 ha genişliğindeki alüvyal topraklar üzerinde sulu koşullarda sebze, dikili tarım, pamuk-mısır gibi tek yıllık bitkiler ve sera tarımı yapılmaktadır. Havzayı çevreleyen etek ve yamaç arazilerde ise ağırlıklı olarak zeytin, incir, kestane vb. diğer tarımsal ürünler yer almaktadır.

Verimli tarım arazisine sahip havzada bir diğer tarımsal üretim şekli olarak hayvancılık ön plana çıkmıştır. Yerel örgütlenmeler ile gelişme çabalarını sürdüren hayvancılık sektörü, havza içerisinde Bayındır, Ödemiş, Beydağ ve Tire aksında ağırlıklı olarak yer almaktadır. Havza içerisinde hem aile hem de büyük işletmeler şeklinde ağırlıklı olarak büyükbaş yetiştiriciliği yapılmaktadır. Havzada halen 425.000 civarında büyükbaş, 275.000 civarında küçükbaş hayvan mevcuttur.

Havzada bitkisel ve hayvansal üretimin bazı dallarında lider özelliği taşıyabilecek kooperatifler oluşmuştur. Bunlara Tire Süt, Bayındır Çiçek Üreticileri Kooperatifi, İğdeli Kooperatifi örnek olarak verilebilir. Havzada kooperatif ya da birlikler şeklinde sivil toplum örgütleri yanında, tarımsal üretime katkı sağlayabilecek Ege Üniversitesi bünyesinde Bayındır Meslek Yüksek Okulu bulunmaktadır.

Havza tarımsal üretimine kimlik ya da coğrafi işaret oluşturabilecek düzeyde gelişmiş ve potansiyel yetiştiricilikler mevcuttur. Halen süs bitkileri, fidancılık, büyükbaş hayvancılık ve ürün bazında patates tarımı önemli düzeyde yol kat etmiş durumdadır. Bunların dışında zeytin-zeytinyağı, kestane, incir, narenciye, baraj göllerinde ve Menderes ilçesi kıyılarında balıkçılık önemli tarımsal potansiyeller olarak belirlenmiştir. Yukarıda belirtilen mevcut ve potansiyel üretim şekillerinin tamamı bir biri ile hem materyal hem de üreticilik açısından çok yakından ilişkilidir.

Proje kapsamında, havza tarımının sürdürülebilir kalkınmasını engelleyebilecek bazı temel güçlükler olduğu da belirlenmiştir. Bunların en önemlileri; havza su kaynaklarının korunamaması, yoğun su talebi olan ve aynı zamanda kirlilik kaynağı olabilecek sektörlerin havzaya talebinin artması, havza su varlığının nitelik ve nicelik olarak izlenmesinde ve yönetiminde önemli eksiklikler, gıda ve çevre sağlığının kötüye giden bir eğilim içerisinde olması, yasalara rağmen havza verimli topraklarının tarım dışı amaçlar ile kullanımına izin verilmesi, mevcut çevre düzeni ve imar planlarının toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ile çelişkiler içermesi, hayvancılık tesislerinin ovaya yayılması ve tarımsal amaçlı tesis adı altında tarım arazilerinin doğrudan işgali, kırsal yaşam ortamı refahındaki yetersizlikler, genç nüfusun tarımsal üretimden uzaklaşması ve tarımsal nüfusun yaşlanması, üretici birlikleri oluşturma ya da kooperatifleşmede yetersizlikler olarak belirlenmiştir. Havza topraklarını tehdit eden bir başka önemli sorunun erozyon olduğu ve halen toplam 26.403 ha alanın erozyondan etkilenmekte olduğu belirlenmiştir.

Küçük Menderes Havzası sürdürülebilir kalkınma stratejileri içerisinde çalışma alanının özelliğine bağlı olarak kırsal ve tarım önemli yer tutmaktadır. Bu raporda, yukarıda verilen tespitler ve havza doğal varlıkları dikkate alınarak proje düzeyinde bazı öneriler de sunulmuştur.

Küçük Menderes Havzası tarımsal üretimini sağlayan doğal kaynaklarını kullanan tarımsal üreticilik şekillerinin birbiri ile çok yakın ilişkili olduğu, bu nedenle havza toprak ve su kaynaklarının tüm kullanıcılar tarafından koruma kullanma dengesine dikkat ederek kullanılması tarımsal kalkınma stratejilerinde öncelikli maddeyi oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak, tarımsal üreticiliğin (bitkisel ve hayvansal) sürdürülebilir geliştirilmesi için, tüm üretim şekillerini kapsayacak şekilde, planlı ve bütünlükli kalkınma stratejilerinin oluşturulması önerilmiştir.

Yerleşim Yapısı ve Kültür

Küçük Menderes Havzası; İzmir İli sınırları içindeki diğer havzalar gibi çok değerli tarım alanlarına, doğal değerlere, çok nitelikli kentsel ve kırsal yerleşmelere ve kültürel değerlere sahiptir. En güneyde yer alan bu havzayı diğerlerinden ayıran en önemli özellik ise, Küçük Menderes Nehri'nin, İl veya bir başka deyişle İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBŞB) sınırları içinde doğup, yine bu sınırlar içinde Pamucak'ta denize dökülmesidir. Bu niteliği, çok önemli bir fırsatı da sunmaktadır. Diğer havzalardaki nehirler gibi ne yazık ki Küçük Menderes Nehri de çok kirlidir ve bu kirlilikle mücadele ederken İBŞB başka il, ilçe ve belediye yönetimlerine bağımlı olmadan nehri ve havzayı temizleme şansına ve kuşkusuz sorumluluğuna sahiptir. Havza'daki tarımsal, kültürel ve turizm değerlerinin geleceğe taşınabilmesinin ve gelişmeye katkı koymasının ön koşulu, bu çok güzel coğrafyada su, toprak ve hava kirliliğinin giderilmesine bağlıdır.

İBŞB'nin en güneyindeki bu Havza'da, Ödemiş, Kiraz, Beydağ, Tire ilçeleri sonradan İBŞB sınırları içine alınmış ilçelerdir ve hem fiziksel olarak, hem de duygusal olarak, kendilerini İzmir'e uzak hissetmekte, İzmirliilerin de bu havza yerleşimlerini kendilerine uzak hissettiklerini düşünmektedirler. Oysa artık tüm bu ilçeler İBŞB sınırları içindedir ve İzmir'le her anlamda daha fazla bütünleşmeleri gerekmektedir. İzmir Anakenti ve Havza ilçeleri arasında ulaşım, hizmet, bilgi ve kültürel değerlerin daha yoğun paylaşımı, idari bütünlüğün, yerleşim bütünlüğüne evrilmesini sağlayacaktır. Demiryolu erişiminin havzanın doğu ilçelerine ulaştırılması bu bütünleşmeyi kolaylaştıracaktır.

Bir ilçede çalışıp başka ilçede yaşamak, havzada gözlenen bir başka aidiyet sorunudur. Örneğin Kiraz, Bayındır veya Beydağ'da çalışıp, okuyup, Ödemiş veya Tire'de veya Menderes ve Torbalı'da yaşamak sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Gerekçe ise bu ilçelerde sosyal, kültürel tesislerin ve diğer hizmet olanaklarının yeterli olmamasıdır. Aynı ilçede çalışmayı, okumayı ve yaşamayı çekici kılacak kentsel donatıların ve etkinlik alanlarının yaratılması, ödenebilir nitelikli konut alanlarının yaratılması, bu ilçe merkezlerinin yaşanabilirliğini artıracak ve yerleşimlerin gelişimini de sağlayacaktır.

Kırsalın nüfus kaybetmesi, yaşlanması, genç nüfusun kırsal mahalleleri terk etmesi ve giderek tarımsal üretimden ve üretim bilgisinden uzaklaşmasının bir nedeni tarımsal üretimden yeterli gelir elde edememektir, bir diğer nedeni ise, kırsal yerleşimlerdeki hizmet ve altyapı yoksunluğudur. Kırsal yerleşimlerde kapanan okullar, kapanan köy kahveleri, kimi zaman çok nitelikli olmayan köy ve üretim yolları, çok uzun mesafeler kat ederek taşınmalı eğitimle okullarına ulaşmaya çalışan çocuklar, haftada bir gün gelen doktorun hastalarını muayene edebileceği bir sağlık odasının olmayışı, bu yoksunlukların en çok dile getirilenleridir. Merkez köyler tarif edilerek, bu köylerde okul, sağlık ocağı, kütüphane, internet erişimi, eğitim ve üretim atölyelerinin ve pazarların yapılması, bir yandan kırsal mahallelerde yaşayanların orada yaşamaktan memnun olmalarını sağlarken, diğer yandan gençlerin tarım dışı sektörlerde de eğitim, beceri kazanmalarının ve üretim yapabilmelerinin yolunu açabilecektir.

Kırsal yerleşimler bir yandan yerli nüfusunu kaybederken, bir yandan da kentlerden emekli olup gelen veya kırsal yaşama geri dönmek isteyen "yeni köylüler" in yerleştiği alanlar olmaktadır (Bayındır Marmariç Perma Kültür Enstitüsü vb.). Yeni gelenlerin boşalmış köy evlerine yerleşimlerinin desteklenmesi ve yeni yapı yapılması durumunda mevcut dokuya uyumlu, yerel malzemeyle ve ekolojik-enerji etkin yapı prensiplerine uygun yapıların yapılmasının desteklenmesi ve denetlenmesi gereklidir.

Havza'nın en değerli varlıklarından olan çok verimli tarım topraklarının korunabilmesi için ise, çok dikkatli ve özenli kentsel büyüme politikalarının benimsenmesi gereklidir. Mevcut yerleşimlerin sınırları içindeki boşlukların doldurulmasıyla, atıl yapı stoğunun yeniden işlevlendirilmesiyle daha yoğun, kompakt ve tarım topraklarına yayılmayan büyüme politikalarının benimsenmesi gereklidir. Kuşkusuz bu politikaların hayata geçirilmesinin en önemli ve öncelikli yolu ise, yürürlükteki fiziki planların ve gelecekte yapılacak fiziki planların bu büyüme politikasıyla uyumlu olmasının sağlanmasıdır.

Tescilli yapılarıyla, arkeolojik sit alanlarıyla, doğa koruma alanlarıyla olağanüstü bir mirasa sahip olan Havza yerleşimleri, bu değerleri koruyarak geleceğe taşıırken, yeni yapılacak yapıların ise, kentlerde ve kırsal mahallelerde bu kültürel mirasa, doğaya ve kültürel yapıya uyumlu olarak inşa edilmesi gereklidir. Nitelikli yapı stoğunun restorasyonu ve doku sağlıklılaştırma çalışmaları, örnek projelerin yapılması, Havza yerleşimlerinin niteliğini daha da arttıracak ve yöre yaşayanları bu yerleşimlerde daha mutlu olurken bir yandan da Bölge'nin turizm potansiyeli yükselecektir. Kültürel mirasın sergilendiği müzelerin çeşitlendirilmesi, zenginleştirilmesi, İzmir İli'ndeki diğer müzelerle veri ve etkinlik paylaşımı; kültürel mirasın kitap, broşür, belgesel vb. biçimde çok dilli olarak paylaşılması, Havza'nın kültürel çekiciliğini arttıracaktır.

Turizm

Küçük Menderes Havzası'nda turizm, havzanın sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel özellikleri nedeniyle hızla gelişen ekonomik bir faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Menderes ve Selçuk ilçeleri havzada turizm aktivitelerinin en geliştiği ilçelerdir. Selçuk İlçesi inanç (Meryem Ana evi vd.) ve kültür turizmi (Efes Antik Kenti vd.) açısından son derece önemli varlıklara sahip olması nedeniyle uzun yıllardır ulusal ve uluslararası düzeyde tanınmakta ve çok sayıda ziyaretçiyi ağırlamaktadır. Havzada son yıllarda turizm kapsamında çok hızlı bir gelişim gösteren Menderes İlçesi ise özellikle yabancı turistler tarafından tercih edilmektedir. Havzada Selçuk ve Menderes ilçeleri dışındaki ilçelerde turizm sektörünün gelişiminden bahsetmek mümkün değildir. Ancak bu ilçeler sahip oldukları değerler ile İzmir'de yeni turizm türlerinin pazara dâhil edilebilmesi ve turizm kapsamında farklı bir açılım sağlanabilmesi açısından büyük bir potansiyel taşımaktadır. Özellikle, Ödemiş ve Tire özgün ve özellikli turistik unsurlara ev sahipliği yapmaktadırlar.

Havzada sahip olduğu doğal ve kültürel varlıklarla ekoturizm, doğa sporları, kırsal turizm, sağlıklı yaşam turizmi, inanç turizmi, kültür turizmi, gastronomi turizmi ve etkinlik turizmi açısından potansiyel taşımaktadır. Bu turizm türlerine ait faaliyetlerin geliştirilebilmesi ise havzada turizm altyapısının geliştirilmesine bağlıdır.

Öncelikle havzanın fiziki altyapısının iyileştirilmesi, turistik tesis sayılarının yörenin doğal ve kültürel yapısına saygılı bir biçimde geliştirilmesi gibi eylemlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca turizm faaliyetlerinin etkinliğini arttırabilmek için kurumsal altyapının geliştirilmesi, yerel halkın turizm kaynaklarından daha fazla yararlanabilmesine yönelik finansman altyapısının geliştirilmesi ve turizm kapsamında etkin tanıtım olanaklarının kullanılması önemlidir. Havza geneli açısından değerlendirildiğinde yeni bir sektör olması nedeniyle yerel halkta turizm kapsamında farkındalık yaratılması ve işgücünün geliştirilmesine yönelik faaliyetlere öncelik verilmelidir. Havzanın turizm kapsamında geliştirilmesi gereken diğer bir konuda turistik ürünlerdir. Sahip olduğu doğal ve kültürel varlıkların yenilikçi ve yaratıcı bir bakış açısı ile ele alınarak yöresel turistik ürünlere dönüştürülmesi ile turizm kazançları büyük ölçüde arttırılacaktır. Bu noktada Selçuk ilçesine gelen ziyaretçilerin havzanın diğer ilçelerine yönlendirilebilmesi ile havzada büyük bir turistik canlılık yaratacaktır.

Çevre Enerji ve Su Kaynakları

Tamamı İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan Küçük Menderes Havzası'ndaki yerleşim yerleri sularının (içme, sulama, sanayi vb.) yaklaşık %80'ini yeraltı sularından karşılamaktadır. Köylerin ise içme suyunun tamamı yeraltısuyundan sağlanmaktadır. Yapılan incelemelere göre, Küçük Menderes Havzası'ndaki yerleşimlerin gelecekteki içme suyu ihtiyacının karşılanması ve tarımsal üretiminin sürdürülebilmesi için yeraltı sularının önemli rol oynayacağı düşünülmektedir. Ancak, kontrolsüz su çekimi, nitelsiz yapılaşma, yoğun hayvancılık ve bilinçsiz tarım uygulamaları su kaynaklarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Özellikle Küçük Menderes Nehri ve bunun çevresinde bulunan kuyular kirlilik riski ile karşı karşıyadır. Havzada bilinçsiz tarım uygulamaları yeraltı suyu kaynaklarının ciddi oranda kalitesini etkilemektedir. Yoğun hayvancılığın su kaynaklarına etkisi yeterince irdelenmemiştir. Havzadaki sanayi yükü ve bunun yeraltı suyu kaynaklarına etkisi üzerine de yeterli araştırma yapılmamıştır. Bu nedenle; Küçük Menderes Havzası'ndaki yerleşim yerlerindeki su kaynaklarının korunabilmesi ve sürdürülebilirliği için; yasal olmayan yeraltı suyu kullanımının engellenmesi, su sağlayan birimlerin özellikleri ve bu birimlerin (akiferlerin) hidrolik parametrelerinin belirlenmesi, akiferleri etkileyen doğal ve insan kaynaklı faktörlerin belirlenmesi, yerleşim yerlerine su sağlayan kuyuların bulunduğu kesimlerin hidrojeolojik raporların hazırlanması, akifere beslenimi arttıracak yöntemlerin geliştirilmesi son derece önemlidir. Yeraltı suyu kaynakların korunması ve sürdürülebilirliği için İzmir Büyükşehir Belediyesi bünyesinde yeraltı suyu ile ilgili bir birimin oluşturulması alanın geleceği için önemlidir. Ayrıca, alanda yüzeysel su kaynaklarının (Küçük Menderes Nehri, göller vb) hem korunması hem de bölge ekonomisine katkı getirmesi amacı ile bu kesimler için turizm odaklı su yollarının yapılmasında yarar vardır.

Küçük Menderes Havzası'ndaki en önemli çevresel tehdit yüzey ve yeraltı sularındaki kirlenmedir. Evsel ve endüstriyel atıkların kısmen arıtılarak kısmen de arıtılmadan Küçük Menderes Nehri'ne deşarj edilmeleri, havzadaki su kalitesinin bozulmasına neden olmaktadır. Hâlihazırda Küçük Menderes Nehri su kalitesi pek çok parametre açısından 4. sınıf su olarak değerlendirilmektedir. Küçük Menderes Nehri ve kollarındaki su kalitesinin iyileştirilmesi için evsel ve endüstriyel atıksu arıtma tesisi yatırımlarının hızlı bir şekilde tamamlanması gereklidir. Buna ek olarak mevcut tesislerdeki arıtma verimlerinin de yükseltilmesi gereklidir. Özellikle doğal akışın çok düştüğü yaz aylarında nehir yatağında sadece deşarj edilen atıksuların bulunduğu dikkate alındığında, bu suların mümkün olan en yüksek verimle arıtılmalarının önemi ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, mevcut tesislere ileri arıtma ünitelerinin eklenmesinin de bir gereksinim olduğu tespit edilmiştir.

Küçük Menderes Havzası yenilenebilir enerji kaynakları (jeotermal, rüzgâr, güneş, biyogaz) açısından zengindir. Havzada Bayındır İlçesi sınırları içinde 54,5 °C sıcaklığında ve 40-50 L/s debili sıcak akışkan bulunmaktadır. İzmir İli ve çevresi, ince kabuk, yüksek ısı akışı, aktif tektonik ortam, genç magmatik/vulkanik etkinlik ve litoloji-yapısal kontrollü rezervuar/örtü kaya ilişkisi nedeniyle düşük-orta-yüksek ısı yüklü jeotermal kaynak açısından önemli bir bölgede yer almaktadır. Küçük Menderes Havzası'nda jeotermal kaynaklar ile ilgili detaylı araştırmalar bulunmamasıyla birlikte Bayındır İlçesindeki termal kaynaklar ve jeotermal kuyulardan elde edilen jeotermal akışkan, termal turizm amaçlı kullanılmaktadır. Alandaki jeotermal enerjinin entegre kullanılması (termal sağlık merkezlerin oluşturulması ve seracılık) hem Bayındır hem de havza ekonomisine ciddi anlamda katkı sağlayacaktır.

Yoğun hayvancılık ve tarım faaliyetlerin yapıldığı Küçük Menderes Havzası biyogaz üretimi açısından önemli bölgelerdendir. Alanda yenilenebilir enerji kaynakları ve bunların bütüncül kullanılması ile ilgili etütlerin yapılması, yenilenebilir kaynakların kırsal alanlarda yöre halkına katkı getirecek şekilde (örneğin yeraltı suyu kuyularının enerjisinin güneş ve rüzgârdan sağlanması gibi) kullanılması hususunda çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Yenilik ve Girişimcilik

Küçük Menderes Havzası'nı, demografik, istihdam yapısı ve yenilik-girişimcilik açısından incelediğimizde, durum tespiti ve atılacak adımlar bakımından üç temel sonuca varmaktayız:

- Birincisi, havza bir tarım ve hayvancılık bölgesidir. Hatta, hayvancılık bakımından daha üretkendir. Öyle ki, İzmir'in süt ve süt ürünleri ihtiyacının %80'ini karşılamaktadır. Bu durum çok yüksek bir uzmanlaşma ve ihracat potansiyeli oluşturmaktadır.
- İkincisi, Selçuk ilçesi Turizm, Torbalı ve Menderes ilçeleri ise İzmir'e yakınlığı sebebi ile sanayi bölgelerini teşkil etmektedir. Dolayısı ile bu üç ilçeyi ve onlara uygulanacak stratejileri diğer tarım ilçelerinden farklı düşünmek gerekmektedir.
- Üçüncüsü, uygulanacak kalkınma modeli tarım ve hayvancılık odaklı olmalıdır. Bu noktada süt ve süt ürünlerine uzmanlaşmayı, havzayı bir süt koridoruna çevirme adımı ile sağlamak akılcı bir yöntem olacaktır. Bu modelin detayları, üç temel stratejiyi işaret eder.

Öncelikle, büyük ölçekli süt kooperatiflerin oluşturulması, ölçek ekonomisinin bu yolla sağlanması önemlidir. Her bir çiftçinin bir kooperatife üye olması mutlaka teşvik edilmelidir. Böylelikle, hiçbir üretim boşa gitmeyecek, hepsi ölçek ekonomisine dahil olabilecektir. Ardından, yatay entegrasyon sağlanmalıdır. Sadece süt ürünleri değil, yan sanayilerin ve hizmetlerin geliştirilmesi önemlidir. Süt, peynir, lor, tereyağı, ilgili diğer ürünler, gurme turizmi, vb. gibi alanlarda yatırımların yapılması ve teşvik edilmesi elzemdir. Nihayetinde, dikey entegrasyon sağlanmalıdır. Süt ürünleri üretiminin her aşaması bölgedeki kooperatiflerin büyük tesislerinde yer almalıdır. Ham sütün toplanması, tesislerde işlenmesi, tesislerdeki ekipmanlara dair teknolojinin geliştirilmesi, sağlık hususunda laboratuvar testlerinin yapılması, paketlenmesi, pazarlanması, yurt dışı fuarlar ve e-ticaret yolu ile ihracatı dahil tüm aşamaların bu tesislerde gerçekleşmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, Küçük Menderes Havzası'nın İzmir içinde bütünlüğünü devam ettirebilmesi yerel varlıklarını korumayı başarabilmesine bağlıdır. Daha önce Yarımada ile Gediz-Bakırçay Havzaları için önerilen sinerji boyutu bu bölge için de önem taşımaktadır. Yerel paydaşların, varlık-odaklı fikirlerin operasyonel düzeye gelmesinde de paylaşımlı ve açık bir diyalog süreci içinde olması, sivil toplumun yanısıra örgütlenmiş ve bölge taleplerine duyarlı, kent değerlerine saygılı kamu-özel sektör girişimlerinin de payının mutlaka yükselmesi gerekir. Böylelikle, dış etkilere uyum gösterebilme kapasitesine sahip, kendi içinde ve sınırlar ötesinde işbirliği olanaklarını geliştirmiş bir fiziki ve ekolojik bölge mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Adelaja, S., Forsyth, M. ve Powell, N., 2006: "Asset-Based Economic Development Strategies for Pontiac", Working Paper 3, Land Policy Institute, Michigan, USA
- Akkök, R. 1983. "Structural and metamorphic evolution of the northern part of the Menderes massif": new data from the Derbent area and their implication for the tectonics of the massif. *Journal of Geology*, 91, 342- 350.
- Aksakal, A., 2010. Kış Güzeli: Kiraz, *İzmir Dergisi* (8), 88-92.
- Anonim, 2013: İzmir İli Arazi Sınıflandırması Projesi, İzmir İl Özel İdaresi Yayını, İzmir.
- Anonim, 2015. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Bitkisel Üretim İstatistikleri. (Web sayfası:<http://www.tuik.gov.tr>), (Erişim tarihi: Mayıs 2016).
- Anonim, 2016. TCDD Selçuk Çamlık Açık hava Buharlı Lokomotif Müzesi, <http://www.otuzbeslik.com/mekan/selcukbel>, (Erişim Tarihi: Kasım 2016)
- Aras, İ., 2015. Süt ve Süt Ürünleri Sektör Raporu, Mevlana Kalkınma Ajansı Araştırma Etüt Planlama Birimi, Konya.
- ARC, 2004. Appalachia, Report for Appalachian Regional Commission, Washington, DC, USA.
- Ashworth, J.R. ve Evirgen, M.M. 1984. "Garnet and associated minerals in the southern margin of the Menderes Massif", southwest Turkey. *Geological Magazine*, 121, 323-337.
- Atalay, İ. (Editör), 1997. Türkiye Bölgesel Coğrafyası. İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 416 sy.
- Atalay, İ., 1994. Türkiye Vegetasyon Coğrafyasına Giriş. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:19, İzmir, 352 sy.
- Batur M., Binboğa G., Binboğa H., Küçükahmetler Ö., Yardımcı E., Çolak A., Kocabaş A., 2013; İzmir Ekoturizm Rehberi, Ege Or. Arş. Enst. Yayınları, ISBN: 978-605-4610-26-6
- Bozkurt, E., 1996. "Metamorphism of Paleozoic schists in the Southern Menderes Massif: field, petrographic, textural and microstructural evidence". *Turkish Journal of Earth Sciences*, 5, 105-121.
- Bozkurt, E., Winchester, J.A. ve Park, R.G. 1995. Geochemistry and tectonic significance of Augen Gneisses from the Southern Menderes Massif (west Turkey). *Geological Magazine*, 132, 287-301.
- CultTour(2012).GardenTourism:Definitions,ConceptsandExamples.www.culttour.eu:http://www.culttour.eu/fileadmin/user_upload/Media/Garden_Tourism_Brochure_online_Version.pdf
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2013: İzmir İli Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlama Projesi, Kıyı Alanları Mekânsal Strateji Planı, Ankara
- Dickinson, J. and Lumsdon, L., 2010. Slow Travel and Tourism. In *Tourism, Environment and Development Series*, Published by Earthscan.
- Dora, O., Ö., Kun, N. ve Candan, O. 1992. "Menderes masifinin metamorfik tarihçesi ve jeotektonik konumu". *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 35, 1-14
- DPT, 2004: İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Ankara
- DSİ, 1973. Küçük Menderes Ovası Hidrojeolojik Etüt Raporu, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Jeoteknik Hizmetler ve Yeraltı Suları Dairesi Başkanlığı.
- DSİ, 2000. Revize Hidrojeolojik Etütler Kapsamında Küçük Menderes Havzası Yeraltısularının İncelenmesi ve Yönetimi, ODTÜ- DSİ Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Dürr, S. 1975. "Über alter und geotektonische stellung des Menderes - Kristallins/SW-Anatolien und seine aequivalente in der mittleren Aegaeis". PhD Thesis, University of Marburg, Germany, 107s.
- Erdoğan, B., 1990. İzmir-Ankara Zonu İle Karaburun Kuşağının Tektonik İlişkisi. *MTA Dergisi* 110, 1-15.
- Eriç, S., 1955. Gediz ve Küçük Menderes Deltalarının Jeomorfolojisi. 9. Coğrafya Meslek Haftası (22-29 Aralık 1954), Türk Coğrafya Kurumu Yayını, Sayı 2, İstanbul, 33-66.
- FAO, 2013. Milk and Dairy Products in Human Nutrition. Eds: E. Muehlhoff, A. Bennett and D. McMahon, Food and Agriculture Organization of the United Nations. Rome, <http://www.fao.org/docrep/018/i3396e/i3396e.pdf>
- GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015. GTHB İzmir İl Müdürlüğü Tarımsal Yapı ve Üretim, Çeşitli Yıllar, İzmir.
- GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2015a. GTHB İzmir İl Müdürlüğü Çiftçi Kayıt Sistemi 2015 yılı kayıtları, İzmir.
- GTHB İzmir İl Müdürlüğü, 2016. GTHB İzmir İl Müdürlüğü Tarımsal Yapı ve Üretim, Çeşitli Yıllar, İzmir.
- Güçer, Y., 2015. Süt Üretiminde Mevcut Durum, III. Tire Süt Sempozyumu, <http://www.tkmyo.ege.edu.tr/dosyalar/sutsempozyumu/SutSempozyumu3/Sunu14.pdf>
- Güngör, M.E., 2012. Küçük Menderes Havzası'nın (İzmir) Flora ve Vegetasyonu (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, İzmir.
- Güzel, F.Ö., 2013. Duyu Tabanlı Pozitif Yüklü Duygu ve Hislerin Satın Alma Sonrası Eğilimlere Etkisi: Alman Turistler Üzerinde Bir Araştırma" *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24/2 (226-236).
- Hetzel, R., Romer, R.L., Candan, O. ve Passchier, C.W. 1998. "Geology of the Bozdağ area, central Menderes Massif, SW Turkey: Pan-African basement and Alpine deformation". *Geol. Rundsch*, 87, 394-406.
- İzdar, K. E. 1975. "Batı Anadolu'nun jeoteknik gelişimi ve Ege Denizi çevresine ait üniteler ile karşılaştırılması". EÜ Mühendislik Bilimleri Fakültesi yayını, 58-59.
- İzdar, K. E. 1969. "Menderes kristalin masifi kuzey kısmının jeolojik yapısı, petrografisi ve metamorfizması". Ege Üniversitesi, Doçentlik tezi, İzmir (yayımlanmamış).

- İzdar, K. E. 1971. "Introduction to geology and metamorphism of Menderes Massif of Western Turkey"; Geol. And History of Turkey; Petroleum. Expl., Soc. Of Libya, Tripoli, 495-500.
- İZKA, 2009. İzmir'de Turizm Çeşitleri ve Turizm Yatırımları İhtiyaç Analizi, İzmir Kalkınma Ajansı, İzmir.
- İZKA, 2013a. 2014-23 bölge planı, ilçe çalışmaları, Bayındır, İlçe Özet Raporu.
- İZKA, 2013b. 2014-23 bölge planı, ilçe çalışmaları, Beydağ, İlçe Özet Raporu.
- İZKA, 2013c. 2014-23 bölge planı, ilçe çalışmaları, Kiraz İlçe Özet Raporu.
- İZKA, 2013d. 2014-23 bölge planı, ilçe çalışmaları, Menderes, İlçe Özet Raporu.
- İZKA, 2013e. 2014-23 bölge planı, ilçe çalışmaları, Ödemiş, İlçe Özet Raporu.
- İZKA, 2013f. 2014-23 bölge planı, ilçe çalışmaları, Selçuk, İlçe Özet Raporu.
- İZKA, 2013g. 2014-23 bölge planı, ilçe çalışmaları, Tire, İlçe Özet Raporu.
- İZKA, 2013h. 2014-23 bölge planı, ilçe çalışmaları, Torbalı, İlçe Özet Raporu.
- İZKA, 2013i. İzmir İli Bölge Planı Hazırlanmasına Yönelik Fonksiyonel Bölge ve Alt Bölgelerin ve Bölgelerarası İlişkilerin Tespiti Çalışması, İzmir.
- İZKA, 2013j. 2014-2023 İzmir Bölge Planı İlçe Toplantıları, Url:
- İZKA, 2014. İzmir Bölge Planı 2014-2023, İZMİR.
- İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016. "İlçeler", <http://www.izmirkulturturizm.gov.tr/TR,77438/ilceler.html>, (Erişim tarihi: 25.04.2016)
- İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, 2013. Ege'nin bereket timsali turizmin yeni adresi Ödemiş, 2013(4), s. 60-78.
- İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, 2015. Menderes:İzmir'in yeni cazibe merkezi, 2015 (6), s. 42-60.
- İZSU, 2015. İzmir İçmesuyu Projesi Master Plan Raporu , İzmir.
- İZSU, 2016. İzmir İçmesuyu Projesi Master Plan Raporu, İZSU Genel Müdürlüğü, İzmir
- İZTO, 2008. İlçe Raporları, <http://www.izto.org.tr/bilgi-bankasi/izmir/ilceler>, (Erişim tarihi: 25.03.2015).
- Kat, F., 2016. Küçük Menderes'in büyük mirası, İzmir Kültür ve Turizm Dergisi 2016 (7) - 39, s. 22-28.
- Kızıllırmak, İ., 2006. Türkiye'de Düzenlenen Yerel Etkinliklerin Turistik Çekicilik Olarak Kullanılmasına Yönelik Bir İnceleme, Sosyal Bilimler Dergisi 15: 181-196 s.
- Koçman, A., 1994. Türkiye'nin İklimi. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 72, İzmir, 83 sy.
- Konak, N., Akdeniz, N. ve Öztürk, E. M. 1987. "Geology of the south of Menderes Massif. Correlation of Variscan and Pre-Variscan Events of the Alpine Mediterranean Mountain Belt, Field Meeting". IGCP Project No. 5. Min. Res. Expl. Inst. Turkey Pub, 42-53.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013: İzmir Ekoturizm Güzergâhları, <http://www.izmirkulturturizm.gov.tr/belge/1-101060/izmir-eko-turizm-guzergahlari.html>, (Erişim tarihi: 02 Nisan 2015).
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016b. Turizm İstatistikleri, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Url: <http://www.ktbayirimisletmeler.gov.tr/TR,9851/turizm-istatistikleri.html> (Erişim Tarihi: 05.12.2016)
- Kültür ve Turizm İzmir İl Müdürlüğü, 2013: İzmir Ekoturizm Güzergâhları, <http://www.izmirkulturturizm.gov.tr/belge/1-101060/izmir-eko-turizm-guzergahlari.html>
- Mavi Bayrak Türkiye, 2016. 2016 Yılı Türkiye Mavi Bayrak Ödülleri Listesi, <http://www.mavibayrak.org.tr/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2016)
- Meriç, R., 1983. Küçük Menderes Havzasının Tarihsel Coğrafyası (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi). Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İzmir, 80 sy.
- Moser, C., 2006: "Asset-based approaches to poverty reduction in a globalized context" Background paper for workshop entitled 'Asset-based Approaches to Poverty Reduction in a Globalized Context', Washington DC: Brookings Institute
- Murathan, A., 2015,İZMİR KENTİ İÇME VE ENDÜSTRİSÜRDÜRÜLEBİLİR YERALTISUYU YÖNETİMİSORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ, TMMOB JMO İzmir Şubesi
- Muslu, G., 2005. Küçük Menderes Havzası'nın beşerî ve iktisadî coğrafyası (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul.
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2013: İzmir İlinde Doğa Turizmi Master Planı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü IV. Bölge Müdürlüğü İzmir Şube Müdürlüğü, İzmir
- Ödemiş Süs Bitkileri Üreticileri Birliği, 2016. Ödemiş Süs Bitkileri Üreticileri Birliği Kayıtları, Url: <http://odemissusbir.org/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2016)
- Page, S. And Ge, Y.G., 2009. Transportation and Tourism: A Symbiotic Relationship? In The SAGE Handbook of Tourism Studies, Editors by Tazim Jamal and Mike Robinson. Sage Publishing.
- Santos, C., H. Machado, I. Correia, F. Gomes, J. Gomes-Laranjo & R. Costa, 2014. Phenotyping Castanea hybrids for Phytophthora cinnamomi resistance. Plant Pathology. Early View, Doi: 10.1111/ppa.12313.
- Satr, M. ve Friedrichsen, H. 1986. The origin and evolution of the Menderes Massif, W-Turkey: a rubidium/strontium and oxygen isotope study. Geol. Rundsch, 75, 703-714.
- Schuiling, R. D. 1962. "On petrology, age and structure of the Menderes migmatite complex SW Turkey". Bull. Miner. Res. Explor. Inst. Türk. 58, 71-84.

Seçmen, Ö., Şenol, S.G., Leblebici, E., Şentürk, O., 2015. Tire Güme Dağı Çiçekli Bitkileri, Tire Belediyesi Yayınları, s. 360.

Sözbilir, H., Uzel, B., Sümer, Ö., İnci, U., Ersoy, E.Y., Koçer, T., Demirtaş, R. ve Özkaymak, Ç., 2008. D-B Uzunlamlı İzmir Fayı ile KD-Uzunlamlı Seferihisar Fayı'nın birlikte çalıştığına dair veriler: izmir körfezi'ni oluşturan aktif faylarda kinematik ve paleosismolojik çalışmalar, Batı Anadolu. Türkiye Jeoloji Bülteni, Cilt 51, Sayı 2, 91-114.

Sütgibi, S., 2009. Küçük Menderes Nehri Delta Ovası ve Degradasyon Etkileri. Ege Coğrafya Dergisi, 18: 1-2, 59-72.

Şengör, A.M.C., Satır, M., ve Akkök, R. 1984. "Timing of tectonic events in the Menderes Massif, western Turkey": implications for tectonic evolution and evidence for Pan-African basement in Turkey. Tectonics 3, 693- 707.

TÜİK, 2013. Seçilmiş Göstergelerle İzmir Raporu , www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 20.07.20 15)

Ünsal, I., 2012: "Alan Kullanım Kararlarına Yönelik Doğal Eşik Analizi Modeli Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma: Urla (İzmir) Örneği", Ege Üniversitesi, İzmir

Vardar, S., 2013. Küçük Menderes Havzası Doğu Bölümünün Fiziki Coğrafyası Ve Ödemiş Ovasında Paleocoğrafya Araştırmaları (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, İzmir.

Velibeyoğlu, K. 2009: Bardağın Yarısu Dolu: Yerel Kalkınmada Varlık-temelli Yaklaşım, Ege Mimarlık, 71: 42-45

Walton, J. K., 2009. Histories of Tourism. In The SAGE Handbook of Tourism Studies, Editors by Tazim Jamal and Mike Robinson. Sage Publishing.

Yagbasan, O., 2016. Impacts of Climate Change on Groundwater Recharge in Küçük Menderes River Basin in Western Turkey. Geodinamica Acta, 28:3, 209-222.

Yetiş, S. A. (2015). Termal Otel İşletmelerinde Deneysel Pazarlama Yaklaşımı. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 17(29), 90.

Kurumsal İnternet Kaynakları

URL-1 Bayındır Belediyesi Web Sitesi, <http://bayindir.bel.tr/>

URL-2 Beydağ Belediyesi Web Sitesi, <http://www.beydag.bel.tr/>

URL-3 Kiraz Kaymakamlığı Web Sitesi, <http://www.kiraz.gov.tr>

URL-4 Kiraz Belediyesi Web Sitesi, <http://www.kiraz.bel.tr/>

URL-5 Menderes Belediyesi Web Sitesi, <http://www.menderes.bel.tr/>

URL-6 Türkiye İstatistik Kurumu, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr;>

URL-7 Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do?metod=search&araType=vt>

URL-8 Ödemiş Belediyesi Web Sitesi, <http://www.odemis.bel.tr>

URL-9 Ödemiş Kaymakamlığı Web Sitesi, <http://www.odemis.gov.tr>

URL-10 Selçuk Belediyesi Web Sitesi, <http://www.selcuk.bel.tr/>

URL-11 Selçuk Kaymakamlığı Web Sitesi, <http://www.selcuk.gov.tr/>

URL-12 Tire Belediyesi Web Sitesi, <http://www.tire.bel.tr/>

URL-13 Tire Organize Sanayi Bölgesi Web Sitesi, <http://www.tosbi.org.tr/icerik>

URL-14 Tire Devlet Hastanesi Web Sitesi, <http://www.tiredh.saglik.gov.tr>

URL-15 Torbalı Belediyesi Web Sitesi, <http://www.torballi.bel.tr/>

URL-16 Torbalı Kaymakamlığı Web Sitesi, <http://www.torballi.gov.tr/>

URL-17 Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü Web Sitesi, <http://www.mgm.gov.tr>

URL-18 İzmir Ticaret Odası Raporları, <http://www.izto.org.tr>

URL-19 Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü Web Sitesi, <http://www.izmirkulturturizm.gov.tr>

URL-20 İzmir Kalkınma Ajansı Turizm Portalı Web Sitesi, <http://www.visitizmir.org>

URL-21 <http://2.bp.blogspot.com/-4e4UYysYme4/Uh11yh59VI>

URL-22 Duabi Miracle Garden Web Sitesi, <http://www.dubaimiraclegarden.com/>

URL-23 Horticultural Therapy Association of Victoria Web Sitesi, <http://www.horticulturaltherapy.com.au/>

URL-24 Keukenhof Parkı Web Sitesi, <https://keukenhof.nl/en/>

URL- 26 Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı OSB Bilgi Sistemi Web Sitesi, <https://osbbs.sanayi.gov.tr/Reportsa/TuketimReport.aspx>

URL-27 The National Railroad Passenger Corporation, Amtrak Web Sitesi, <http://media.amtrak.com/>

URL-28 South Tynedale Railway Web Sitesi, <http://www.south-tynedale-railway.org.uk/>

URL-29 Çekül Vakfı Web Sitesi, <http://www.cekulvakfi.org.tr/>

EK A. Tematik Strateji Belgeleri Dökümleri

TARIM

Eksen 1.1. Kademeli örgütlenme ve üretimin izlenmesi

HEDEF A: Kademeli örgütlenmenin oluşturulması (ürün bazlı birlik yada kooperatifler, K.Menderes üreticiler üst birliği)

HEDEF B: Havza tarım bilgi sisteminin oluşturulması

HEDEF C: Havza-bazlı yerel liderlik programı oluşturulması

HEDEF D: Kamu ve yerel yönetimler işbirliğinde 'tarımsal eğitim desteğinin' sağlanması

HEDEF E: Kırsal alandaki kadın girişimciliğinin desteklenmesi

HEDEF F: Sulama birliklerine eğitim desteğinin verilmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)	• Üretici örgütlerinin kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi. • Üreticilere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi. • Üreticilerin eğitim ve örgütlenme düzeyinin yükseltilerek, kolektif etkinliğinin artırılması. • Tarımsal sulama altyapısının geliştirilmesi. • Beşeri sermayenin geliştirilmesi kapsamında örgün ve yaygın eğitime erişimin kolaylaştırılması
	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Stratejik Plan (2013-2017)	• Tarım ürünlerinin yerinde değerlendirilmesi ve katma değerinin artırılması amacıyla kooperatif projelerinin hayata geçirilmesi • Tarımsal amaçlı kooperatiflere düşük faizli kredi olanağı sağlanarak rehabilite edilmesi ve/veya yeni işletmelerin kurulması. • Tarımsal ve sosyal altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi, kırsal kalkınma ve refahı sağlayarak kırsal alanların cazibesinin artırılması sürecinde kadınlar, gençler ve dezavantajlı gruplara öncelik verilmesi, • Kontrol ve sertifikasyon sistemini güçlendirmek amacıyla eğitimlerinin düzenlenmesi, KSK ve müteşebbislere ilişkin yıllık denetim planlarının hazırlanması ve uygulanması. • Üretici örgütlerinin girişimcilik kültürüne sahip, planlı, rekabetçi ve teknoloji kullanan işletmeler haline dönüştürülmesi, • Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık işletmelerin kayıt altına alınması ve izlenebilirliğin sağlanması, • Uygulama alanlarına yönelik etüt çalışmaları, kadastro ve tarım parsellerinin tespiti ve değişikliklerin takip edilmesiyle etkili bir izleme ve değerlendirme sisteminin oluşturulması.
	Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2016)	• Kooperatifçilik bilincinin ve algısının olumlu yönde geliştirilmesi, kooperatiflerin öz kaynak yapılarının güçlendirilmesi, uygun finansmana erişim ve teminat yapılarındaki zayıflıkların giderilmesi • Potansiyeli yüksek yeni alanlarda kooperatif kurulumlarının sağlanması, kooperatifler arası ekonomik işbirliği olanaklarının geliştirilmesi ve kooperatiflerin kendi kendine hizmet sunabilen bir üst örgütlenme yapısına kavuşturulması. • Kooperatifçilik potansiyeli yüksek alanların belirlenmesi için tüm kamu ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği halinde diğer yardımcı mekanizmaların harekete geçirilmesi
	Ulusal Havza Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2023)	• Havzaların sürdürülebilir yönetimi için yasal ve kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi, kurumlar ve paydaşlar arasında katılımcılığın, eşgüdüm ve işbirliğinin sağlanması. • Su ile ilgili bilimsel çalışma, ulusal ve uluslararası proje, çalıştay, kongre, konferans, sempozyum, panel, seminer, eğitim, fuar ve toplantı etkinliklerinin sürdürülmesi • Havzalarda yaşanan yerel halk arasında doğal kaynakların tahribatı ve erozyonun önlenmesi ile ilgili gerekli bilinç düzeyini oluşturmaya yönelik çiftçi eğitimi ve yaygın faaliyetlerini güçlendirmek, kapasite geliştirme programları uygulamak. • Havza yatırımları ve uygulamalarının etkilerinin ve sonuçlarının izlenmesi ve değerlendirmesini etkinleştirecek coğrafi bilgi sistemi tabanlı "Ulusal Havza Entegre Yönetim Bilgi Sistemi"nin oluşturulması
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	• Bölgesel, yerel ve sektörel işgücü dinamikleri dikkate alınarak, başta kadın ve gençler olmak üzere tüm kesimler için nitelikli istihdam imkanları geliştirmeye devam edilmesi. • Girişimcilik ve KOBİ desteklerinin sağlanmasında yenilik, verimlilik ve istihdam artışı, büyüme, ortak iş yapma gibi ölçütlerin yanı sıra kadın, genç girişimcilik ve sosyal girişimcilğe de öncelik verilmesi.
	Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2016)	• İlgili tüm kuruluşlar ile işbirliği yapılarak kadınlarımızın daha fazla kooperatifler çatısı altında örgütlenebilmelerinin sağlanması ve bu şekilde ekonomik refah seviyelerinin yükselmesi için gerekli çalışmaların gerçekleştirilmesi .
	KOSGEB	• Yeni girişimci desteğinde varolan desteklenme oranlarının kadın girişimciler için daha yüksek tutularak kadın girişimcilerin teşvik edilmesi.
BÖLGESEL	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı / Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2010-2020)	• İklim değişikliği sebebiyle sıcaklığın ve buharlaşmanın artacağı bölgelerde sulanan alanlardaki tuzluluk artışına engel olmak için toprak işleme, drenaj, sulama teknikleri, malçlama gibi tedbirler konusunda projeler geliştirilecek ve çiftçinin eğitiminin sağlanması.
	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	• Gediz, Küçük Menderes ve Bakırçay havzalarında basınçlı sulama sistemleri, iyi tarım ve organik tarım gibi sürdürülebilir tarım uygulamaları geliştirilecek ve çiftçinin bilinçlendirilmesinin sağlanması. • Kadın girişimciliğinin güçlendirilmesine yönelik destek mekanizmaları oluşturulması • Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık artırılması. • Tarımsal işgücünün yoğunlaştığı alanlarda, öncelikle Bayındır-Tire- Ödemiş üçgeni olmak üzere, modern tarım tekniklerinin kullanımının yaygınlaştırılması ve girdi kullanımı konusunda üreticilerin bilgi ve becerilerinin artırılması için çiftçi eğitim ve uygulamalı gösterim çalışmaları artırılabilecektir.
YEREL	TÜBİTAK MAM Çevre ve Temiz Üretim Enstitüsü /Havza Koruma Eylem Planlarının Hazırlanması Projesi Küçük Menderes Havzası Proje Nihai Raporu	• Havza Çevresel Bilgi Sisteminin Kurulması ve çeşitli kurumlarda kurulmaya başlayan veritabanlarının da Çevresel Bilgi Sistemine dâhil edilmesi
	Ödemiş Ticaret Odası Stratejik Planı 2014-2017	• Tarım ve hayvancılık sektörünün sürekli bilgilendirilmesinin sağlanması • Bölgede mandracılar, besiciler vesüt üreticileri ile sektörtoplantıları yapmak ve kooperatif kurulması için bilgilendirme toplantılarının gerçekleştirilmesi
	Menderes Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	• Gençlerimizi ve eğitimi hedefleyen projelerimiz ile bölgemizin geleceğini teslim edebileceğimiz yetenekli ve profesyonel bireylerin yetişmesine katkı sağlanamasa, bu kapsamda tarımsal sanayimiz için meslek eğitim kursları açılması

Eksen 1.2. Yetiştiricilik

- HEDEF A:** Dış mekan topraksız üretim malzemeleri geliştirilerek fidan tüpleri yoluyla toprak kaybının önlenmesi
- HEDEF B:** Yenilikçi üretim yöntemlerinin (ör: gelişmiş teknolojisi olan akıllı sera kullanımı) geliştirilmesi
- HEDEF C:** Ürün çeşitliliğinin planlanması (ör: arz-talep yönetimi ve bölgeler düzeyinde sera ürün deseni planlanması ve sera ürün ihtisas bölgelerinin oluşturulması/geliştirilmesi)
- HEDEF D:** Havza bazında değişen iklim koşullarına uyumlu ve diğer havzalar ile rekabet yeteneğini güçlendiren yeni bitkisel ürünlerin geliştirilmesi ve tanıtılması (yeni meyve ve çiçek çeşitleri)
- HEDEF E:** Havzaya özgü tarımsal bitki örtüsüne yatırımın geliştirilmesi, ekili alan ve kalite artışının sağlanması, işleme, tanıtım ve pazarlama desteğinin verilmesi
- HEDEF F:** Havza içi ormanlarındaki tıbbi aromatik bitkilerinin orman dışında, tarımsal üretim içerisinde yetiştiriciliğinin yapılması, tanıtılması ve markalaşmasının sağlanması, işleme tesislerinin kurulması (kekik, kantaron, adaçayı vb.)
- HEDEF G:** Hayvancılık ihtisas bölgelerinin ve entegre (et, süt vb.) tesislerinin yerlerinin belirlenmesi ve kurulmasında öncülük edilmesi
- HEDEF H:** Hayvancılık ihtisas bölgelerinde geri dönüşüm teknolojilerinin uygulanması (biyogaz, hayvan ahırlarının çevreye olan olumsuz etkilerinin giderilmesi amacıyla ortak hayvan damlarının ve arıtma tesislerinin yapılması (TEK-DAM))

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014–2018)	Tarımsal üretim ve hizmetlerde yenilenebilir enerji, eco-verimlilik, temiz üretim teknolojileri gibi çevre dostu uygulamalar desteklenecek, çevre dostu yeni ürünlerin geliştirilmesi ve markalaşmasının teşvik edilmesi. Su ürünleri yetiştiriciliğinde, çevresel sürdürülebilirlik gözetilerek, ürün çeşitliliği ve markalaşma ile uluslararası pazarlarda rekabet edebilirliğini artırılması. Kırsal ekonominin üretim ve istihdam yapısı turizm, ticaret, gıda sanayi, küçük ölçekli üretim gibi tarım dışı ekonomik faaliyetlerle çeşitlendirilmesi. Tüketime yönelik ihracat ürünlerinde özgün tasarım faaliyetlerinin özendirilmesi, nitelikli tasarımcı yetiştirilmesi sağlanacak, patent tescilli ve uluslararası marka oluşumunun desteklenmesi, tanıtım ve pazarlama desteklerinin ihracatçıların ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi.
	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Stratejik Plan (2013–2017)	Tarım ürünlerinin işlenmesi, depolanması, paketlenmesi gibi ürünlerin katma değerinin yükseltmesine yönelik yatırımlara destek verilecek ve kırsal istihdama katkı sağlanması, Tarımsal üretim ve tarım-sanayi entegrasyonunun sağlanması için, küçük ve orta ölçekli işletmelerinde desteklenmesi, Tarıma dayalı sanayileşmenin düzenli ve sağlıklı bir şekilde yapılandırılması amacıyla organize tarım ve hayvancılık bölgeleri kurulması. Üstün, verimli, kaliteli, pazarlanabilir çeşit, tür, hat, ırkları geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak. İç ve dış pazarın talep ettiği yeni tür ve çeşitler ile modern teknolojiler sektöre kazandırılması ve kitle yayım araçlarının desteği ile yaygınlaştırılması.
	Kalkınma Bakanlığı 2014 – 2023 Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi	Tarıma dayalı sanayileşmenin düzenli ve sağlıklı bir şekilde yapılandırılması amacıyla Organize Tarım ve Hayvancılık Bölgelerinin kurulması. Üretimde verim ve kaliteyi artırarak ürün çeşitliliğine katkı sağlanması. Değişen tüketim alışkanlıkları ve ihtiyaçlar doğrultusunda üretim, ticaret ve pazarlama politikalarıyla tarımsal üretimi yönlendirerek yeterli ve güvenilir gıda arzının sağlanması ve tarım ürünleri ihracatının artırılması. Tarımsal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasına yönelik yapıların güçlendirilmesi, Girişimciliğin ve katma değeri yüksek yenilikçi sektör oluşumlarının desteklenmesi. Tarımsal gelişmeyi destekleyici hizmetlerin iyileştirilmesinin sağlanması, Tarımsal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasına yönelik yapıların güçlendirilmesi, Tıbbi ve aromatik bitkiler ile endemik bitki türleri kayıt altına alınarak genetik kaynakların ve biyo çeşitliliğin fikri mülkiyetinin edinilmesinin sağlanması
	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014–2020)	Tarım ve gıda işletmelerinin modernize edilmesi. Yenilenebilir enerji kaynakları kullanımının yaygınlaştırılması. Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi çerçevesinde tarımsal ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi, sulama altyapısının geliştirilerek tarım arazilerinin kullanım etkinliğinin artırılması Kırsal ekonominin üretim ve istihdam temelinde büyümesi için tarım ve tarım dışı ekonomik faaliyetlerin birlikte değerlendirilmesi,
BÖLGESEL	Bilim, Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı / Türkiye Sanayi Stratejisi 2015 - 2018	Sürdürülebilir ihracat artışını sağlamak amacıyla; yenilikçi fikirler ve Ar-Ge'ye dayalı, katma değeri yüksek, markalı ürün ve hizmetlerin üretim ve pazarlama süreçlerinin desteklenmesi.
	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Yenilenebilir enerji, tarım gibi bölgede gelişme potansiyeli yüksek sektörlerde ihtisas OSB'ler kurularak bu sektörlerin gelişmesi için uygun yatırım ortamının sağlanması. Tarımda alternatif enerji kaynaklarının kullanımı yaygınlaştırılacak ve ekonomisi tarıma dayalı ilçelerde başta biyokütle enerjisi olmak üzere rüzgâr ve güneş enerjisi kullanımının yaygınlaştırılması Tarım ürünlerinin işlenmesi ve paketlenmesine yönelik tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi Jeotermal, güneş ve biyogaz kaynaklarından daha güçlü biçimde yararlanılması. Ödemiş başta olmak üzere fidan üretim ve pazarlama faaliyetlerinin güçlendirilmesi.
YEREL	Ödemiş Ticaret Odası Stratejik Planı 2014-2017	Tarıma dayalı sanayi yatırımlarının artırılması ve yerel ürünlere katma değer sağlayacak ürünler oluşturulması (kestaneseşekeri, patates çipsi, dondurulmuş kumpir vb.) Tarım ve hayvancılık ile ilgili Süt tesisleri, konserve, meyvecilik, yem sanayi sektörleri teşvik edilmeli, Bölgemizde tarım ürünleri işleyecek sanayi kuruluşlarının yeter sayıya ve çeşitliliğe ulaştırılmasının sağlanması Ödemiş ve Kiraz'ın hayvancılık ve süt potansiyelini katma değer yaratacak işletmelerin kurulmasının teşvik edilmesi ve sektöre tanıtılması.
	TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Selçuk-Menderes Bölgesi Strateji Planı	Altbölgede yapılacak planlarda, orman alanları, zeytinlikler, kıyı ekosistemini sürdüren koruyan kırsal yerleşme ve tarımsal doku ile uyumlu turizm türlerinin geliştirilmesi

Eksen 1.3. Katma değerli üretim ve pazarlama

- HEDEF A: Yöresel tarım ürünlerinin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi (ör: kestane, incir, zeytin vd.)
 HEDEF B: Alternatif üretimlerin geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi (arıcılık, tıbbi aromatik bitkilerin yetiştiriciliği vb.)
 HEDEF C: Yerinde pazarlamaya (ör: K.menderes pazarı oluşturma-bütünleşik) yönelik girişimlerin çoğaltılması
 HEDEF D: Turizm gibi sektörler ile bütünleşik tanıtım-festival organizasyonu yapılması
 HEDEF E: Ürün bazlı tarım ihtisas bölgelerinin oluşturulması (bal, zeytin, hayvancılık, çiçekçilik,kestane, ceviz, patates vb.)
 HEDEF F: Tarıma dayalı sanayi-işleme tesislerinin kurulması (meyve suyu, mandıra, kestane şekeri, paketleme, ürün kurutma tesisi, vb.)
 HEDEF G: Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin geliştirilmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)	Tarım ve tarım dışı yerel ürünlerde katma değer artışının sağlanması.
	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Stratejik Plan (2013-2017)	Tarım ürünlerinin yerinde değerlendirilmesi ve katma değerinin artırılması amacıyla kooperatif projelerinin hayata geçirilmesi Tarım ürünlerinin işlenmesi, depolanması, paketlenmesi gibi ürünlerin katma değerinin yükseltilmesine yönelik yatırımlara destek verilmesi, . Tarımsal üretim ve tarım sanayi entegrasyonunun sağlanması için, küçük ve orta ölçekli işletmeler desteklenerek, tarıma dayalı sanayileşmenin düzenli ve sağlıklı bir şekilde yapılandırılması ve organize tarım ve hayvancılık bölgeleri kurulması Markalaşma ve coğrafi işaret çalışmalarına öncelik verilmesi,
	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	Tüketime yönelik ihracat ürünlerinde özgün tasarım faaliyetlerinin özendirilmesi, nitelikli tasarımcı yetiştirilmesi sağlanacak, patent tescilli ve uluslararası marka oluşumunun desteklenmesi, tanıtım ve pazarlama desteklerinin ihracatçıların ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi.
	Bilim, Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı / Türkiye Sanayi Stratejisi 2015 - 2018	Sürdürülebilir ihracat artışını sağlamak amacıyla; yenilikçi fikirler ve Ar-Ge'ye dayalı, katma değeri yüksek, markalı ürün ve hizmetlerin üretim ve pazarlama süreçlerinin desteklenmesi.
	Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı	İç turizmin tanıtımına yönelik plan ve programlar geliştirilerek tanıtımda yeni araçların kullanılması, alternatif turizme dayalı ürünler araştırılarak bölgesel ve yerel değerlerin tanıtım ve pazarlaması yapılması, Yöreye özgü farklı turizm türlerini farklı sektörel kullanımlarla bir arada sunabilen alternatif turizm odaklı turizm kentlerinin oluşturulması, Yöresel etkinliklerin uluslararası standartlara uygun biçimde geliştirilmesi.
BÖLGESEL	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Tarım ürünlerinin işlenmesi ve paketlenmesine yönelik tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi Zeytin, incir, kiraz, şeftali, satsuma mandarin, üzüm, şeketi bostan, enginar, bamyaya, börülce, sofralık otlar (arapsaçı, radika, sirken, cibez) gibi İzmir'e özgü yöresel ürünlerin markalaştırılması. Tarımsal ürünlerde coğrafi işaretlerin desteklenmesi. Öncelikle Bayındır, Urla, Karaburun, Menderes ve Balçova olmak üzere süs bitkiciliğinin geliştirilmesi.
	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi / 2014-2018 Stratejik Planı	AR-GE ve yenilik politikasının temel amacı; teknoloji ve yenilik faaliyetlerinin özel sektör odaklı artırılarak faydaya dönüştürülmesine, yeniliğe dayalı bir ekosistem oluşturularak araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesine ve markalaşmış teknoloji yoğun ürünlerle ülkemizin küresel ölçekte yüksek rekabet gücüne erişmesine katkıda bulunulması
	İzmir Ticaret Odası Stratejik Planı	İzmir'e özgü olan ürünler için coğrafi işaret belgesi alınması (güzel İzmir'imizin değerlerini korumak, tanıtmak ve markalaştırmak amacıyla coğrafi işaret başvurusu yapılan ürünlerin (İzmir Tulum Peyniri, İzmir Şambalisi, İzmir Lokması, İzmir Kumru Ekmeği ve İzmir Boyozu) belgelerinin alınmasına ilişkin süreçlerin takip edilmesi ve coğrafi işaret belgelerinin alınması
YEREL	Ödemiş Ticaret Odası Stratejik Planı 2014-2017	Bölgesel ürünlerin pazarlanmasında yeni pazarların araştırılması, Tarıma dayalı sanayi yatırımlarının artırılması ve yerel ürünlere katma değer sağlayacak ürünler oluşturulması (kestane şekeri, patates cipsi, dondurulmuş kumpir vb.) Tarım ve hayvancılık ile ilgili süt tesisleri, konserve, meyvecilik, yem sanayi sektörlerinin teşvik edilmesi, Bölgemizde tarım ürünleri işleyecek sanayi kuruluşlarının yeter sayıya ve çeşitliliğe ulaştırılmasının sağlanması Ödemiş'in ekonomik değeri olan ürünlerini katma değer sağlayarak ülke ve dünya ekonomisine kazandırmak için yerel markalar yaratılması Ödemiş ve Kiraz'ın hayvancılık ve süt potansiyelini katma değer yaratacak işletmelerin kurulmasının teşvik edilmesine ve sektöre tanıtılması Bölgeye has peynir vb. süt ürünleri markası oluşturmak için Ege Üniversitesi ile ArGe projesi oluşturması, Mandıraçılar, besiciler-süt üreticileri ile Garanti Marka çalışmasının gerçekleştirilmesi Çavuşdağı Kuru Fasulyesi, Ödemiş Tenekeli Tulum Peyniri, Ödemiş Deri Tulum peyniri ve Ödemiş Çamur Peyniri için garanti marka tescil başvurularının 2016 yılında yapılması, Ödemiş Köftesi, Töngül Köftesi, Ödemiş Kar Helvası için Tescil Başvurusunun yapılması Ödemiş Patatesinin değer kazanması için ilçede patates işleyen işletmelerin kurulması, bu kapsamda Ar-Ge çalışması yapılması ve girişimcilere yönelik seminerler düzenlenmesi
	Menderes Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	Organik pazar kurulması. El emeği çarşısının kurulması

Eksen 1.4. Tarımsal Altyapı

- HEDEF A: Modern hayvan mezbaha, kesimhanelerinin ve akredite laboratuvarın yapılması
 HEDEF B: Arlıkların yerlerinin belirlenmesi ve aralık yönetim –destek planlarının oluşturulması
 HEDEF C: Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması
 HEDEF D: Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi ve yeni sulama yöntemlerinin öğretilmesi
 HEDEF E: Tarım ürünleri için soğuk hava tesislerinin yapılması
 HEDEF F: Havza içi hayvansal ürünler için entegre üretim tesisi/tesisleri yapılması
 HEDEF G: Deniz ve tatlı su balıkçılığı alanında barınak, liman ve işleme tesislerinin kurulması ve yatırımların teşvik edilmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014–2018)	Modern sulama yöntemleri yaygınlaştırılması, tarla içi geliştirme hizmetleri etkinleştirilerek sulama oranının artırılması, sulamada sürdürülebilirliğin ve yönetiminin sağlanabilmesi için yeraltı su kaynaklarına yönelik miktar kısıtlaması, farklı fiyatlandırma gibi alternatifler geliştirilmesi. Gelişmiş sulama yöntemlerinin yaygınlaştırılması, arazi toplulaştırma faaliyetlerinde ilgili kamu kurumları arasında koordinasyon sağlanarak, tarla içi geliştirme hizmetleri etkinleştirilmesi ile sulama oranının artırılması.
	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014–2020)	Kırsal yerleşimlerin sosyal ve fiziki altyapısının geliştirilmesi kapsamında ulaşım ağının iyileştirilmesi. Su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması, Orman ürünlerine yönelik gelir getirci faaliyetlerin geliştirilmesi. Tarımsal sulama altyapısının geliştirilmesi Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi çerçevesinde tarımsal ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi, sulama altyapısını geliştirilerek tarım arazilerinin kullanım etkinliğinin artırılması, tarımda yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması, jeotermal enerjinin konut ve sera ısıtılmasında kullanılması
	Ulusal Su Kalitesi Yönetimi Strateji Belgesi (2012-2023)	Su yönetiminde teknik ve ekonomik araçlar geliştirmek ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi
	Ulusal Havza Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2023)	Havzaların su kaynaklarının sürdürülebilir olarak yönetimi ve kullanımı. Su kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir kullanımı kapsamında, havza bazında çalışmalara ortak temel oluşturacak yasal düzenleme, plan, program ve stratejilerin tamamlanması ve uygulamaya konması. Su kullanım verimliliğinin ve tasarrufunun artırılması. Tarımsal sulama alanlarının havzanın iklim, toprak ve su koşullarına uygun şekilde genişletilmesi, sulama sistemleri ve sulama verimliliğinin geliştirilmesi.
	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Stratejik Plan (2013-2017)	Yüksek üretim değeri bulunan tarım ürünleri üretiminin artırılması amacıyla etkin bir biçimde sulama yatırımlarının yaygınlaştırılması.
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı / Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2010-2020)	Su kaynaklarının korunması ve etkin kullanımına yönelik olarak, suyun hacim esasına göre fiyatlandırılması çalışmalarının yapılması. Aşırı su tüketimine sebep olan ve/veya ekonomik ömrünü tamamlayan sulama şebekeleri iyileştirilecek ve/veya modern sistemlere geçilecek ve bu konudaki projelerin teşviki.
BÖLGESEL	İZKA-İzmir Su Ürünleri Sektörü Stratejisi (2014-2023)	Ekolojik veya organik su ürünleri yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması, "Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" kapsamında organik su ürünleri yetiştiriciliğinin araştırma destekli başlatılması ve yaygınlaştırılması teşviki, Kıyılardaki potansiyel balıkçılık alanlarının verimliliğini arttırmak için uygun su ortamları (yapay resif) oluşturulması, Balık çiftliklerinin karadaki depo ve yaşam alanları gibi tesislerinin yasal hale getirilmesi Yetiştiricilik tesislerinin ihtiyacı olan iskele alanlarının belirlenmesi, oluşturulması ve kullanımı için mevzuatta değişiklikler yapılması, su ürünleri sektöründe uygun yatırım alanlarının belirlenmesi, İzmir'de bütünlük kıyı alanı yönetim planlamasının yapılması ve su ürünleri sektörünün konumlandırılması, Kültür balıkçılığının lojistik ve altyapı ihtiyaçlarının karşılanması, bu bağlamda balıkçı barınakları, lojistik merkezler kurulması, kuluçkahane ve balık çiftlikleri için uygun alanların belirlenmesi, mevcut ve yeni işletmelerin hammadde ve hasat edilmiş ürün naklini sağlayacakları kıyı lojistik tesisleri ve kıyı yapılarının yapılması, kültür balıkçılığı organize lojistik bölgesi gibi toplu üretim alanları, denizlerde ön besi, adaptasyon, aşı, boylama ve hasat amaçlı yer tahsisleri sağlanması. Ekolojik veya organik su ürünleri yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması, "Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" kapsamında organik su ürünleri yetiştiriciliğinin araştırma destekli başlatılması ve yaygınlaştırılması teşviki,
	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Gediz, Küçük Menderes ve Bakırçay havzalarında basınçlı sulama sistemleri, iyi tarım ve organik tarım gibi sürdürülebilir tarım uygulamaları geliştirilecek ve çiftçinin bilinçlendirilmesinin sağlanması.
YEREL	TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Selçuk-Menderes Bölgesi Strateji Planı	Mevcut balıkçı barınaklarının donanımı ve yat limanı kapasitesinin geliştirilmesi
	Menderes Belediyesi 2015-2019 Strateji Planı	Mevcut balıkçı barınaklarının yenilenmesi ve ihtiyacı dahilinde yeni barınakların kurulması.

Eksen 2.1. Toprak-Su yönetimi ve izlenmesi

HEDEF A: Havza su bilançosunun izlenmesi (Havzada su kullanan sektörlerin tahsisleri, Tarımsal su eşik değerlerinin bilinmesi)

HEDEF B: Su kullanım öncelikleri ve miktarlarının belirlenmesi

HEDEF C: Küçük Menderes Nehri ve besleyen bazı yan derelere atık/arıtma su kolektörlerin (kanalların) oluşturularak tarım kaynaklı kirliliğin önlenmesi

HEDEF D: Havza Toprak sağlığı haritasının oluşturulması

HEDEF E: Havza içi sürdürülebilir toprak kullanımı ve bitkisel ve hayvansal üretim için bütünlük arazi kullanım planlamasının yapılması

HEDEF F: Yüksek teknolojiye sahip gelişmiş sulama yöntemlerinin havzaya uyarlanması ve tarımsal su kullanımının minimize edilmesi

HEDEF G: Toprağa ve iklime uyumlu havza ürün deseni planlamasının yapılması (daha sağlıklı ürün, daha az don-dolu vb zararı, uygun toprak-ürün ilişkisi ile daha az ilaç-gübre kullanımı ve gıda sağlığının sağlanması vb.)

HEDEF H: Uzaktan algılama teknolojisine dayalı hassas tarım uygulamaları ve pilot bölgede denenmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014–2018)	Gelişmiş sulama yöntemlerinin yaygınlaştırılması, arazi toplulaştırma faaliyetlerinde ilgili kamu kurumları arasında koordinasyon sağlanarak, tarla içi geliştirme hizmetleri etkinleştirilmesi ile sulama oranının artırılması. İklim değişikliğinin ve su havzalarındaki tüm faaliyetlerin su miktarı ve kalitesine etkileri değerlendirilmesi, bu havzalarda su tasarrufu sağlama, kuraklıkla mücadele ve kirlilik önleme başta olmak üzere gerekli önlemlerin alınması.
	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Stratejik Plan (2013–2017)	Yüksek üretim değeri bulunan tarım ürünleri üretiminin artırılması amacıyla etkin bir biçimde sulama yatırımlarının yaygınlaştırılması. Arazi kullanım kabiliyetleri ve alternatif kullanım alanları belirlenecektir. Toprak etütleri yapılarak, detaylı toprak haritalarının oluşturulması. Tarımsal sahalardaki yüzey ve yeraltısularında nitrat kirliliği izlenerek, ulusal sera gazı emisyon envanteri çalışmalarının yapılması. Çevre dostu üretim tekniklerinin kullanılması özendirilecek, arazi ıslahı ve drenaj çalışmaları yapılarak sorunlu araziler tarıma kazandırılarak, tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı önlenmesi.
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı / Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2010–2020)	Aşırı su tüketimine sebep olan ve/veya ekonomik ömrünü tamamlayan sulama şebekeleri iyileştirilecek ve/veya modern sistemlere geçilecek ve bu konudaki projelerin desteklenmesi. İklim değişikliğinin su kaynaklarına etkileri (miktar ve kalite olarak) tespit edilerek, hassas bölgeler için uyuma yönelik uygulama önerilerinin geliştirilmesi. Tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından iklim değişikliğinin su kaynaklarına olumsuz etkilerini dikkate alan tarımsal uygulamaların geliştirilmesi. Toprak ve arazilerin korunması, iyileştirilmesi ve verimli kullanılmasına yönelik sınıflama standartlarının geliştirilmesi ile uygulamaların izlenmesi ve arazinin yetenek sınıfları dikkate alınarak kullanılması sağlanması Mevcut şartlar altında arazi yetenek sınıfları dışında kullanılan ve dönüşü olmayan arazilerde ise gerekli önlemler alınarak, toprak erozyonu ile mücadele edilmesi.
	Çevre ve Orman Bakanlığı, AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007–2023)	Toprakta meydana gelen kirliliklerin izlenmesi, asgari düzeye indirilmesi ve kirlenmesinin önlenmesi. Hassas alan tanımına giren alanların izlenerek su ve toprak kalitesinin iyileştirilmesi. Tarımsal kaynaklı nitratın su ve toprakta meydana getirdiği kirliliğin izlenmesi, asgari düzeye indirilmesi ve kirlenmenin önlenmesi.
	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014–2020)	Toprak ve su kaynaklarının korunması, tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan çevre kirliliğinin önlenmesi
ULUSAL	Ulusal Havza Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı (2012–2023)	Havzaların su kaynaklarının sürdürülebilir olarak yönetimi ve kullanımı. Su kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir kullanımı kapsamında, havza bazında çalışmalara ortak temel oluşturacak yasal düzenleme, plan, program ve stratejilerin tamamlanması ve uygulamaya konması. Su kullanım verimliliğinin ve tasarrufunun artırılması. Tarımsal sulama alanlarının havzanın iklim, toprak ve su koşullarına uygun şekilde genişletilmesi, sulama sistemleri ve sulama verimliliğinin geliştirilmesi. Su depolama tesislerinin kapasitenin yükseltilmesini sağlamak, tüm havzalarda bundan sonra yapılacak yer altı, yer üstü ve su depolama tesisleri projelerini İl Çevre Düzeni Planı ile havza yapısına uyumlu bir şekilde yürütülmesi. Su kaynaklarını, doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen kirlenme kaynakları belirlenerek; kirliliğin önlenmesine yönelik teşvik uygulamalarının yaygınlaştırılması Bu çerçevede mevcut su veri tabanını 2014 sonuna kadar kullanılabilir hale getirilmesi, Su Kütelleri için İzleme Sistemini ve Atıksu İzleme Sistemini 2015, Yeraltı Suları İzleme Sistemini 2017 yılı sonuna kadar kurulması. Su kaynaklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülerek, su potansiyelinin etkin kullanımının artırılması. Havzada suyun ekolojik bütünlüğü destekleyecek şekilde verimli kullanımına yönelik tedbirlerin geliştirilmesi Havza yatırımları ve uygulamalarının etkilerinin ve sonuçlarının izlenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin yapılacak coğrafi bilgi sistemi tabanlı "Ulusal Havza Entegre Yönetim Bilgi Sistemi"nin oluşturulması
	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Türkiye Tarımsal Kuraklıkla Mücadele Stratejisi ve Eylem Planı (2013–2017)	Potansiyel su tutma kapasitesinin artırılması. Yeraltı sularının etkin yönetiminin sağlanması. Toprakta bulunan suyun muhafazasını artıran arazi kullanım teknikleri geliştirilerek, en önemli doğal su deposu olan toprakların korunması ve geliştirilmesine yönelik arazi kullanım planlamalarının yapılması. Belirlenen Tarım havzalarında, tarımsal ürünlerin en uygun yetişme alanları, su varlıkları da dikkate alınarak tespit edilmesi ve verimliliğinin artırılması. Sulama iletim sistemlerinin modernize edilmesi. Tarımsal amaçlı yeraltı sularının etkin kullanımının sağlanması
	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ulusal Havza Yönetim Stratejisi (2014–2023)	Su kaynaklarını, doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen kirlenme kaynakları belirleyerek; kirliliğin önlenmesine yönelik teşvik uygulamalarının yaygınlaştırılması.
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Türkiye'nin İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı 2011–2023	Tarımsal ormancılık faaliyetlerinde, iklim risklerini minimize etmek amacıyla Ar-Ge çalışmalarının yapılması ve Ulusal Arazi İzleme Sistemi'yle entegre olacak şekilde erken uyarı sisteminin oluşturulmasına imkân verilerek, iklim değişikliğinden kaynaklanan taşkın, su baskını, çığ, heyelan, gibi doğal afetlerle ilgili verilerin "Orman Envanter ve İzleme Sistemi"yle entegrasyonun sağlanması.
BÖLGESEL	İZKA / 2014–2023 İzmir Bölge Planı	Gediz, Küçük Menderes ve Bakırçay havzalarında basınçlı sulama sistemleri, iyi tarım ve organik tarım gibi sürdürülebilir tarım uygulamaları geliştirilecek ve çiftçinin bilinçlendirilmesinin sağlanması.

Eksen 2.2. Ekolojik Üretim

HEDEF A: Potansiyel organik/iyi tarım alanlarının belirlenmesi ve çevre düzeni/hazım planlar ile bütünleştirilmesi

HEDEF B: Sertifikasyon işlem ve pazarlama desteği (eğitim programları) sağlanması

HEDEF C: Organik ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi (bal, yumurta, ege otları, aromatik-tıbbi değeri olan otlar vb.)

HEDEF D: Organik ve iyi tarım üretiminin planlanması ve hayvancılık ile ortaklaşa bütünlük üretimin sağlanması (çiftlik gübresinin organik yem ya da bitkisel üretim için kullanılması, organik et, süt yumurta vb. hayvansal ürünler için ise organik yem bitkilerinin kullanılması)

HEDEF E: İyi tarım ve organik tarım ürünleri ile sağlıklı gıda pazarlarının oluşturulması

HEDEF F: Organik entegre et (büyükbaş, küçükbaş, tavukçuluk) tesisleri ve üretimi için kooperatiflerin desteklenmesi

HEDEF G: Meraların korunması, geliştirilmesi ve mera hayvancılığının geliştirilmesi, pazar payının artırılmasına yönelik tanıtımı (sağlıklı gıda için)

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Stratejik Plan (2013–2017)	Çevreye duyarlı ve etkin bitki sağlığı tedbirleri ile kaliteyi koruyarak bitkisel üretimi artırmak amacıyla hastalık, zararlı ve değişik streslere dayanıklı yeni çeşitlerin elde edilmesi, sertifikalı tohum, fidan ve fide kullanımının yaygınlaştırılması Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği için bitki örtüsü, arazi eğimi, yükseklik, yağış rejimi, mera mülkiyeti vb kriterler bakımından uygun olan alanların değerlendirilmesi ve küçükbaş hayvancılığın geliştirilerek hayvan sayısının artırılması, Meraların ıslahı ve kullanımında yaşanan sorunları çözülmesi, hayvancılık yatırımlarına imkân tanıyacak düzenlemeler gerçekleştirilerek meraların verimli ve sürdürülebilir kullanımı sağlanması. Meraların botanik kompozisyonları korunarak ıslah ve amenajman planları uygulanması.
	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2014–2020	Kırsal çevrenin desteklenmesi ve geliştirilmesi amacıyla stratejik çerçevede öncelikli alanlar kapsamında toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilirliğinin sağlanması, organik tarımın geliştirilmesi ve Çevre Dostu Tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması. Meraların ıslah edilmesi.
	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Türkiye Organik Tarım Stratejik Planı 2012–2016	AB ve diğer uluslararası mevzuatları izleyerek, ülkemizde organik tarım ve uygulama alanlarının da belirlenmesine yönelik olarak uluslararası standartlarda kabul edilebilir yasal düzenlemelerin yapılması. Kontrol ve sertifikasyon sistemini güçlendirmek amacıyla eğitimlerinin düzenlenmesi, KSK ve müteşebbislere ilişkin yıllık denetim planlarının hazırlanması ve uygulanması. Organik ürün sertifikalarının uluslararası geçerliliğinin sağlanması. Organik ürün pazarını geliştirmek, Tarımsal örgütlenmenin güçlendirilmesi, Marka yaratma çalışmaları, Organik ürün çeşitliliğinin ve işlenmiş ürün sayısının artırılması, Organik ürün tüketiminin teşvik edilmesi, Organik ürün tanıtım grubu oluşturulması, Organik tarımın tekstil, kozmetik, agro-ekoturizm gibi diğer sektörlerle entegrasyonunun sağlanması, Organik Tarım Bilgi Sisteminin geliştirilebilmesi için veri toplama ve bilgi sistemlerini geliştirilmesi. Bilgi bankası oluşturulması.
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı / Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2010–2020)	Çayır ve mera alanlarının korunması ve geliştirilmesi yönünde çıkarılan yasal düzenlemeler etkin uygulanarak ve izlenmesi.
	Ulusal Havza Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2023)	Mera alanlarının korunması, ıslahı, sürdürülebilir kullanımı. 2015 yılına kadar 105.000 ha, 2023 yılına kadar 385.000 ha bozuk mera alanlarında ıslah ve erozyon önleme tedbirlerinin alınmasını sağlamak. Çayır ve meraların otlatma amenajmanına uygun olarak kullanımını, eğitim ve yayım yanında finansal araçlarla teşvik etmek. Orman içi mera ıslahı çalışmalarında kontrollü otlatmanın yöre halkı tarafından benimsenmesi ve uygulamalarını teşvik etmek, ıslah çalışmalarında doğal türleri kullanmak, biyolojik çeşitliliğin korunmasına, yöre halkının ihtiyaçlarının dikkate alınmasına özen göstermek, meralar üzerinde baskıların azaltılması için yem bitkileri üretimini teşvik etmek. OGM'nin mera ıslahı konusundaki birim ve eleman kapasitelerini güçlendirmek. Organik ve iyi tarım uygulamalarını teknik ve finansal desteklerle teşvik etmek. Tarım arazilerinin yanlış kullanımlara tahsisinin, toprak ve su kirlenmesinin önlenmesi, iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması.
	Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Planı 2013-2017	Odun dışı orman ürünlerinin (tıbbi aromatik ürün olarak değerlendirilen ağaç, ağaççık, çalı ve otsu bitkilerin; dal, sürgün, çiçek, meyve, tohum, kök, yumru, rizom ve bunlardan elde olunan balzami yağları; ur ve mazı ile mantarları kapsamaktadır) potansiyelinin tespit edilmesi.
BÖLGESEL	Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007-2013	Kıyı gerisinde kalan alanlarda hem spekülasyonu önlemek hem de bu alanları çeşitlendirerek turizme katkısını sağlamak için çiftlik turizmi, organik tarım, hobi bahçeleri butik villa bahçeleri vb. yapılması.
	İZKA-İzmir Su Ürünleri Sektörü Stratejisi (2014-2023)	Ekolojik veya organik su ürünleri yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması, "Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" kapsamında organik su ürünleri yetiştiriciliğinin araştırma destekli başlatılması ve yaygınlaştırılması teşviki, İkincil tarımsal kuşağı oluşturan Dikili, Bergama, Kınık, Kiraz, Beydağ, Ödemiş, Bayındır, Tire ve Karaburun ilçelerinde tarladan sofraya güvenli gıda yaklaşımı doğrultusunda iyi tarım, organik tarım, entegre kontrollü üretim gibi çevre dostu ve izlenebilir sertifikalı üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması. Kiraz, Beydağ, Ödemiş, Tire, Bayındır, Torbalı, Selçuk, Kınık ve Menemen ilçeleri havza özelinde öncelikli olmak üzere, iyi tarım ve organik tarım gibi sürdürülebilir tarım uygulamaları yaygınlaştırılacaktır. Gediz, Küçük Menderes ve Bakırçay havzalarında basınçlı sulama sistemleri, iyi tarım ve organik tarım gibi sürdürülebilir tarım uygulamaları geliştirilecek ve çiftçinin bilinçlendirilmesi sağlanacaktır. Barındırdığı yerleşimlerle üç önemli kırsal koridoru oluşturan Bakırçay, Gediz ve Küçük Menderes havzalarında, havza bazlı sürdürülebilir tarımsal üretim planlaması yapılacaktır.
YEREL	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Gediz, Küçük Menderes ve Bakırçay havzalarında basınçlı sulama sistemleri, iyi tarım ve organik tarım gibi sürdürülebilir tarım uygulamaları geliştirilecek ve çiftçinin bilinçlendirilmesinin sağlanması.
	Menderes Belediyesi 2015-2019 Strateji Planı	Organik pazar kurulması.

Eksen 3.1. Algıda bütünlüğün sağlanması

HEDEF H: Havza ilçelerindeki kültürel etkinlikler ve sahip olunan varlıklar, ulaşım sistemi (tren, İZBAN, otobüs, vb.) ve programı hakkında veri tabanı oluşturulması ve paylaşılması

HEDEF I: İlçe merkezlerinde ve özellikle kırsal mahallelerde yaşayanların ilçe merkezlerindeki ve Anakentte yapılan etkinliklere katılımının sağlanması, gezilerin düzenlenmesi

HEDEF J: İzmir'den Havza etkinlikleri, gezileri ve yerel pazarlarına katılımın sağlanması, programın hazırlanması ve kolaylaştırıcı olunması

HEDEF K: İzmir'deki semt pazarlarında belli aralıklarla Havza pazarlarının kurulması ve yerel üreticilerin pazara gelmesinin desteklenmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
BÖLGESEL	ESHOT Genel Müdürlüğü 2015-2019 Strateji Planı	Ulaşım türlerine ait mekânsal ve istatistik verilerin bir arada değerlendirildiği karar destek sistemleri geliştirerek,
YEREL	Menderes Belediyesi 2015-2019 Strateji Planı	CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) alt yapısı kurulması

Eksen 3.2. Ulaşımda bütünlüğün sağlanması

- HEDEF A:** İzmir - Ödemiş tren seferlerinin sayısı ve niteliğinin artırılması ,akşam son tren seferini karşılayan ve Kiraz'a giden otobüs seferlerinin konması
- HEDEF B:** Özellikle Tire, Kiraz ve Ödemiş'te köy ve tarla yollarının iyileştirilmesi, köylere giden minibüs hatları sayısının artırılması
- HEDEF C:** Havzada süt toplanan köylerin yollarının öncelikle iyileştirilmesi (örneğin İğdeli-Örencik yolu; Haliller-Sırmımlı-Solaklar-Olgunlar-Örencik- Karabolu- Ömürlü yolu)
- HEDEF D:** Torbalı'da İZBAN'ın kenti ikiye bölmeye sorununun çözümü için güvenli, engelli erişimine açık, estetik kalitesi yüksek, yeni yaya, taşıt köprüleri, kavşakları, geçitleri yapılmasına dönük projelerin geliştirilmesi ve uygulanması (kentsel tasarım proje yarışmalarının düzenlenmesi)
- HEDEF E:** Yerleşimlerin içinden geçen şehirlerarası karayollarının, kent içi geçişlerinde yarattıkları trafik, çevre kirliliği ve yaya güvenliği sorunlarının çözümüne yönelik projelerin geliştirilmesi (Bayındır, Beydağ, Kiraz, Ödemiş)
- HEDEF F:** Beydağ - Nazilli karayolunun doğal peyzaj kalitesini bozmaksızın iyileştirilmesine yönelik proje geliştirilmesi, seyir terasları oluşturulması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı, 10. Kalkınma Planı (2014-18)	Yük ve yolcu taşımacılığında koridor yaklaşımına geçilerek kombine taşımacılık uygulamalarının geliştirilmesi, demiryolu ve denizyolu taşımacılığı özendirilerek paylarının artırılması, Türkiye'ye uygun bir liman yönetim modeli hayata geçirilmesi, Kent içi ulaşımda toplu taşıma hizmetlerinde bilgi teknolojileri ve akıllı ulaşım sistemlerinden etkin bir şekilde faydalanılması. Kent içi toplu taşımada öncelikle otobüs, metrobüs ve benzeri sistemler tercih edilmesi; bunların yetersiz kaldığı güzergahlarda raylı sistem alternatiflerinin değerlendirilmesi. Ulaşımda toplu taşımanın yaygınlaştırılması.
	KENTGES Bütünlük Kentsel Gelişme St. 2010-23	Toplu taşıma sistemlerinin hizmet kalitesi ve teknolojik düzeyi artırılması. Kent içi ulaşımda, yaya ulaşımı ve bisiklet kullanımının kabul edilmiş tasarım ilkeleri doğrultusunda geliştirilmesi.
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı /Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2010-23)	Özellikle büyükşehirlerde metro ve hafif raylı sistemler ile toplu taşıma sistemlerinin yaygınlaştırılması.
ULUSAL	Ulaştırma Bakanlığı / Türkiye Ulaşım ve İletişim Stratejisi Hedef 2023	Yolcu taşımacılığında toplu taşımacılığı öne çıkaran ve destekleyen yatırım ve işletme kararlarının alınması. Farklı toplu taşıma ve ara toplu taşıma araçları kapasitelerine uygun güzergahlarda kullanılacak ve bunlar arasında entegrasyonun sağlanması. Kentlerimizde tren garları, havalimanları, limanlar ve şehirlerarası otobüs terminallerinin kentsel toplu taşıma sistemleriyle entegrasyonun sağlanması. Banliyö hizmetlerinin kent içi ulaşım bütünlük aktarmaların kolaylaştırılması için fiziksel ve fiyatlandırma yapısının düzenlenmesi. Her kente özgü çeşitli ve zengin bir toplu taşıma sistemi ile alttüler arasında entegrasyon sağlanarak geliştirilmesi. Toplu taşımacılığın kalite ve konfor düzeyinin, etkinlik ve kapasitelerinin artırılması için planlar geliştirilmesi. Kentsel ulaşım sorununun çözümü, ulaşım altyapısının düzeltilmesi, raylı sisteme geçiş ve toplu taşımacılık sisteminin güçlendirilmesi, özel otobüs yollarının oluşturulması kısa vadeli çözüm olarak, mevcut ulaşım ağının gerçekleştirilmesi. Şehir geçişlerinin yerleşim yeri merkezinden geçtiği durumlarda bisiklet yolları kullanımının özendirilmesi.
	İZKA, İzmir Bölge Planı (2014-2023)	Merkez ve ilçeler arasındaki ulaşım bağlantıları ve kırsal ulaşım altyapısının güçlendirilmesi. Ulaşım yatırımlarında demiryolu ve deniz taşımacılığına öncelik verilmesi. Kent içi ulaşımda farklı toplu taşıma türleri ve özel araç ulaşımı arasında bütünlük sağlayacak uygulamalar geliştirilecek, yolcu memnuniyetini artıracak uygulamaların geliştirilmesi. Toplu taşımanın güçlendirilmesi ve kalitesinin yükseltmesi, motorsuz taşımacılığın (bisiklet, yürüyüş) özendirilmesi, bu alanda ilgili altyapının geliştirilmesi ve otomobil bağımlılığının azaltılmasının önceliklendirilmesi. Kentsel ulaşım altyapısı yaya, bisiklet ve engelli ulaşımına uygun hale getirilmesi. Mevcut İZBAN hattı kuzeyde Bergama, güneyde ise Selçuk'a kadar uzatılarak, İzmir'in iki ucunun birbiriyle olan bağlantısı güçlendirilecektir. İzmir'in iç kesiminde yer alan ilçelerin, özellikle Ödemiş-Kiraz-Beydağ aksı ve Tire-Selçuk aksının karayolu ulaşım bağlantıları iyileştirilecektir. Kiraz ilçesinin ticari ve sosyal hayatını değiştirebilecek nitelikteki Ödemiş-Kiraz demiryolu bağlantısı hayata geçirilecektir.
BÖLGESEL	İzmir Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	Kentlinin ihtiyacına karşılık verecek güvenli, konforlu ve çevre dostu teknolojiyi benimseyen alternatif ulaşım yapısıyla bireysel seyahat kalitesini artırılması, Ulaşım entegrasyonun geliştirilmesi ve kentin dokusuna uygun alternatif toplu ulaşımın çeşitlendirilmesi Kent genelinde ulaşımı kolaylaştırıcı alt yapı çalışmalarının yapılması,
	1/100.000 Manisa-Kütahya-İzmir Çevre Düzeni Planı	Alağa-Menderes İZBAN Banliyö hattı etrafında yerleşimlerin artması ve Selçuk-Bergama hattında turizmin bütünlük sağlanması
	ESHOT Genel Müdürlüğü 2015-2019 Strateji Planı	İzmir genelinde ulaşım sistemlerinin bütünlük sağlanması, bu kapsamda 360 ve 5216 sayılı yasa ile toplu ulaşım hizmet alanına dahil tüm ilçelerde ulaşım paydaşları ile eşgüdümün sağlanması
YEREL	Menderes Belediyesi 2015-2019 Strateji Planı	Menderes ile Gümüşdüz-Özdere bağlantı yolunun iyileştirilmesi için gerekli çalışmalar yapılacaktır. (Karayolları ile koordineli) İlçe genelinde yer alan otopark sorunu çözümü için muhtelif yerlere otopark yapımı sağlanacaktır. Başta İZBAN durağının merkezle bağlantısının sağlanması olmak üzere ilçenin çeşitli yerlerine gezi ve ulaşım amaçlı bisiklet yolları yapılacak ve akıllı bisiklet kiralama istasyonları kurulacaktır. İzmir Büyükşehir Belediyesi ile koordineli olarak toplu taşıma ihtiyaçları giderilecektir. İzmir Büyükşehir Belediyesi ile koordineli olarak ihtiyaç olan yerlerde kavşak düzenleme çalışmaları yapılacaktır. İzmir Büyükşehir Belediyesi ile koordineli olarak ihtiyaç olan yerlerde alt ve üst geçit çalışmaları yapılacaktır.

Eksen 4.1. Tarım topraklarını korumak için sağlıklı büyüme stratejileri benimseyen Küçük Menderes Havzası

- HEDEF A:** Yürürlükte olan 1/100 000 ölçekli İzmir - Manisa Çevre Düzeni Plan kararlarının Havzadaki tarım topraklarında tarım dışı kullanım önerilen bölümlerinin (ör. Menderes ve Bayındır) irdelenmesi ve revizyonunun yapılması
- HEDEF B:** 1/25 000 ölçekli İl Çevre Düzeni Planının hazırlanması aşamasında, Havza İlçelerindeki tarım alanlarının ve seraların korunacak şekilde plan kararlarının geliştirilmesi
- HEDEF C:** Nüfusları artma eğilimine sahip yerleşimlerde, mevcut yerleşik alanların içindeki boşlukların doldurulması biçimiyle, mevcut atıl tesislerin kullanılması biçimiyle (ör. Beydağ Etibank tesisleri, Ödemiş'teki tekstil fabrikası) veya eskimiş kentsel alanların dönüştürülerek kullanılması biçimiyle kentsel gelişmenin sağlanması (ör. Ödemiş girişindeki eski yerleşim alanı)
- HEDEF D:** Yeni hayvan damlarının kesinlikle tarım toprakları üzerinde inşa edilmemesi, mevcutların mümkün olduğunca bir araya toplanarak hijyen koşullarının ve altyapılarının iyileştirilmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
BÖLGESEL	İZKA, İzmir Bölge Planı (2014-2023)	Birincil tarımsal kuşağı oluşturan Menemen, Kemalpaşa, Menderes, Torbalı ve Seferihisar ilçelerinde tarımsal faaliyetin devamının sağlanması için verimli toprakların başka tür kullanımlara tahsis edilmemesi ve korunması sağlanacaktır
YEREL	Menderes Belediyesi 2015-2019 Strateji Planı TÜBİTAK MAM Çevre ve Temiz Üretim Enstitüsü /Havza Koruma Eylem Planlarının Hazırlanması Projesi Küçük Menderes Havzası Proje Nihai Raporu	Çarpık yapılaşmanın yoğun olduğu alanlara yönelik kentsel dönüşüm projelerinin geliştirilmesi Hayvancılık faaliyetlerinden kaynaklanan çevresel sorunları engellemek üzere Tarım ve Köyşleri Bakanlığı mahalli birimleri ile etkin koordinasyon ve işbirliği kurularak öncelikle küçük işletmelerin Hayvancılık OSB yapılanması içinde yer alması teşvik edilerek büyük ölçekli işletmelere geçiş hedeflenebilir

Eksen 4.2. Altyapı ve kentiçi ulaşım

- HEDEF A:** Engelliler tarafından kullanılan akülü araçlar için, ilçe merkezlerinde akü şarj istasyonlarının kurulması ve enerji kaynağı olarak güneş pillerinden yararlanılması
- HEDEF B:** Yerleşimlerdeki tüm kamusal alanlara, engelli erişimini olanaklı kılacak mekânsal düzenlemelerin yapılması
- HEDEF C:** Tire'de bölgesel otopark yapılması (yeri belirlenmiştir), Ödemiş ve diğer ilçe merkezlerinde genel otoparkların yapılması
- HEDEF D:** İlçe merkezlerinde yol, su, kanalizasyon sistemi arızalarında hızlı hizmet verebilecek teknik destek birimlerinin oluşturulması
- HEDEF E:** Yerleşimlerin içinden geçen dere yataklarının ıslahı ve çevre düzenlemelerinin yapılması, üzerleri kapatılmadan dinlenme ve spor alanı olarak düzenlenmesi, mevcut kötü durumda olan yaya ve taşıt köprülerinin iyileştirilmesi
- HEDEF F:** Beydağ, Beyköy Mahallesi'ndeki Çarkbaşı Deresi ve Beyköy Şelalesi çevresinin piknik ve dinlenme alanı olarak düzenlenmesi
- HEDEF G:** Yaban hayatın sürdürülebilmesi için İZBAN, otoyol ve demiryolu hatlarında peyzaj köprülerinin yapılması
- HEDEF H:** İzmir-Aydın Otoyolu'ndan Torbalı Organize Sanayi Bölgesi ve Metropolis Antik Kenti'ne kolay ulaşımı sağlamak amacıyla yeni bir kavşak yapılması
- HEDEF I:** Kolay ulaşılabilen, yer seçim ölçütlerine uygun, iyi tasarlanmış mezarlık alanlarının oluşturulması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı 2014 - 2023 Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi	Yaşlılara ve engellilere yönelik sosyal hizmetler için yerel kurumsal altyapının geliştirilmesi.
	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014 - 2018)	İlk ve orta öğretimde başta engelliler ve kız çocukları olmak üzere tüm çocukların okula erişimi sağlanacak, sınıf tekrarı ve okul terkini azaltılması. Özel eğitime gereksinim duyan engellilerin ve özel yetenekli bireylerin, uygun ortamlarda eğitimlerinin sağlanması amacıyla beşeri ve fiziki altyapının güçlendirilmesi. Yaşlılar, engelliler ve çocuklar öncelikli olmak üzere toplumun farklı kesimleri için yaşanabilirliği artırmayı hedefleyen; fırsat eşitliğini ve hakkaniyeti gözetilen mekânsal planlama ve kentsel tasarım uygulamalarının hayata geçirilmesi.
	Ulusal Havza Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2023)	Havzalarda derelerin ıslahı, taşkınların önlenmesi ve düzenlenmesi için gerekli ve uygun su yapılarını tesis etmek (2023).
	DPT/ Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı	Yaşlıların sosyal, kültürel, ekonomik ve politik katılımının sağlanması Yaşlıların karar verme sürecinin bütün aşamalarına katılımının sağlanması Yaşlıların kırsal kesimde toplum tarafından dışlanmasının engellenmesi
BÖLGESEL	İZKA, İzmir Bölge Planı (2014 - 2023)	Kentsel ulaşım altyapısı yaya, bisiklet ve engelli ulaşımına uygun hale getirilmesi. Başta yaşlılar, çocuklar, gençler, kadınlar ve engelliler olmak üzere toplumun geneline yönelik parklar, kültürel tesisler, spor alanları gibi sosyal donatı ve rekreasyon alanları yaygınlaştırılacak ve mevcut alanların iyileştirilmesi. Kentsel ulaşım altyapısı engelli ulaşımına uygun hale getirilmesi. Engelliler ve yaşlılar gibi özel politika gerektiren grupların sosyal, kültürel ve ekonomik yaşama aktif katılımlarının desteklenmesi. Engel grupları ve yerleşim yeri bilgilerini içeren engelli envanterinin oluşturulması.
	ESHOT Genel Müdürlüğü 2015-2019 Strateji Planı	Engelli vatandaşların ulaşımında kolaylık sağlayarak.
	İZSU 2015-2019 Stratejik Planı	Sel ve taşkınları önlemek ve etkilerini azaltmak
	İzmir Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	Engelli vatandaşlarımıza yönelik altyapısal düzenlemeler ve engelli vatandaşlarımıza sunulan desteklerin devamlılığının sağlanması. "ENGELSİZMİR" çalışmaları kapsamında engelsiz yaşamın mümkün olduğu, "Herkes için İzmir" oluşturulması.
YEREL	Menderes Belediyesi 2015 - 2019 Strateji Planı	İlçenin özgün yapısı, dinamikleri ve potansiyeli göz önünde bulundurularak alt yapısını iyileştirmek ve gerekli tesislerin bakım ve yapım faaliyetlerini gerçekleştirerek halkın kullanımına sunma Engelsiz bir Menderes oluşturulması, Engelli vatandaşlarımıza yönelik yaşam merkezi kurulması, Sosyal ve ticari hayatta engelli vatandaşlarımızın daha etkin olabilmelerinin sağlanması, Alt ve üst yapı hizmetlerinin engelli vatandaşlarımıza uygun hale getirilmesi, Sahil bölgesinde engel tanımaz kampı kurulması ve engelsiz yüzme kurslarının verilmesi, Menderes Engelsiz Yaşam Derneğinin kurulmasına öncülük edilmesi.
	TÜBİTAK MAM Çevre ve Temiz Üretim Enstitüsü /Havza Koruma Eylem Planlarının Hazırlanması Projesi Küçük Menderes Havzası Proje Nihai Raporu	Dere yataklarında sürdürülen ıslah çalışmaları, memba kısımlarındaki erozyon kontrol ve su tutma-geciktirme yapılarına öncelik verilerek sürdürülmelidir.

Eksen 4.3. Sürekli Yaşam

- HEDEF A:** Özellikle; Bayındır, Beydağ ve Kiraz İlçelerinde, çalışılan yerde yaşamayı çekici kılabilecek nitelikli, ödenebilir konut (orta ve alt gelir düzeyine sahip aileler için) üretiminin gerçekleştirilmesi
- HEDEF B:** Özellikle; Bayındır, Beydağ ve Kiraz İlçe merkezlerinde nitelikli anaokulları, ilköğretim ve orta öğretim okulları, sosyal kültürel tesisler, restoranlar yapılması, sağlık tesislerinin iyileştirilmesi
- HEDEF C:** Bayındır’da nitelikli öğrenci yurtları ve öğrenci evlerinin yapılması
- HEDEF D:** Artık eskimiş olan, Beydağ’ın imar planlarının, yeni halihazır harita ile birlikte, İlçe merkezinin gereksinimlerini göz önüne alarak ve katılımcı bir süreçle yenilenmesi
- HEDEF E:** Kırsal mahallelerde/köylerde yolların, su ve kanalizasyon altyapısının iyileştirilmesi
- HEDEF F:** Taşınmalı eğitim yapılan kırsal mahallelerde, öğrencilerin servislerini bekleyebilecekleri, korumalı servis duraklarının yapılması
- HEDEF G:** Çok uzak mesafeden taşınmalı eğitimle ilköğretim okullarına giden çocuklar için daha yakındaki köylerde mevcut okullarının iyileştirilerek açılması ve ilçe merkezlerinde orta öğretimde okuyan çocuklar için Belediyeler ve Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı güvenli yurtların yapılması
- HEDEF H:** Atıl kalan köy okullarının, veya başka mevcut/yeni bir yapının; bilgi paylaşılan, ortak karar alınan, ortak etkinlik yapılan, eğitim ve sağlık hizmetlerinin alındığı, kolektif yaşam merkezi olan “çağdaş köy odaları”na dönüştürülmesi (özellikle nüfusu büyük köylerde uzaktan eğitim gibi teknik donatıların da eklenmesi ve yeterli sayıda çocuk varsa anaokulu olarak da kullanılması)
- HEDEF I:** İlçe Belediyesi’ne veya diğer kurumlara devredilmiş olan köy kahvelerini, köy odalarını köylünün yeniden kullanımını sağlayacak idari düzenlemelerin yapılması (örneğin Kiraz İlçesi, Hisarköy köy kahvesi ve köy odası)
- HEDEF J:** Köylere giden hekimlerin muayene için kullanabilecekleri “sağlık odaları”nın yapılması (örneğin Tire-Çukurköy)
- HEDEF K:** Merkez köy niteliğinde olabilecek bazı köylerin belirlenmesi, bu köylerde internet kafe, kütüphane, sağlık tesisi, üretim atölyesi ve soğuk hava depoları, çocuk bahçesi, spor alanı vb. tesislerin yapılması ve bu köylere ESHOT seferlerinin de düzenlenmesi
- HEDEF L:** Kırsal mahallelere hizmet verebilecek, gezici kütüphanelerin düzenlenmesi
- HEDEF M:** Köylerde mevcut boş yapıların veya eski köy okullarının, kadınlar için üretim atölyelerine (reçel, sabun yapımı vb.) ve eğitim mekanlarına dönüştürülmesi
- HEDEF N:** Dağ köylerinde dil okullarının (matematik köyü gibi) açılması
- HEDEF O:** Özellikle Menderes’te başıboş köpeklerin bakımı için yerel derneklerle işbirliği yapılarak sağlıklı hayvan barınakları ve hayvan hastanelerinin yapılması, düzenli hayvan mezarlıklarının oluşturulması
- HEDEF P:** Mevsimlik ve göçmen işçiler için sağlıklı ve güvenli barınma alanlarının yapılması
- HEDEF Q:** Torbalı’daki Suriyeli mültecilerin çocuklarının eğitimi, yetişkinlerin mesleki ve dil eğitimlerinin ve uyum çalışmalarının yapılması
- HEDEF R:** Vatandaşlara ve mültecilere e-devlet kullanımı, internet kullanımı, özgeçmiş hazırlama vb. konularda eğitimlerin verilmesi
- HEDEF S:** Bayındır İlçesindeki Marmariç Ekolojik Yerleşimi gibi yeni kırsal yerleşimlerin gelişiminin yapı ruhsatları alabilecekleri şekilde fiziki gelişmelerinin yönlendirilmesi, “yeni köylülerin” boşalmış köylere, köy evlerine yerleşiminin desteklenmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014–2018)	İlk ve orta öğretimde başta engelliler ve kız çocukları olmak üzere tüm çocukların okula erişimi sağlanacak, sınıf tekrarı ve okul terkinin azaltılması. Özel eğitime gereksinim duyan engellilerin ve özel yetenekli bireylerin, uygun ortamlarda eğitimlerinin sağlanması amacıyla beşeri ve fiziki altyapının güçlendirilmesi. Yaşlılar, engelliler ve çocuklar öncelikli olmak üzere toplumun farklı kesimleri için yaşanabilirliği artırmayı hedefleyen; fırsat eşitliğini ve hakkaniyeti gözetilen mekânsal planlama ve kentsel tasarım uygulamalarının hayata geçirilmesi. Dar gelirli başta olmak üzere, barınma sorununa sağlıklı ve alternatif çözümlerin geliştirilmesi Kamunun, konut piyasasında rolü güçlendirilecek, altyapısı hazır arsa üretiminin hızlandırılması.
	KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişim St. 2010-2023	Farklı gelir grupları için plan kararları, yöresel doku ve mimariye uygun konut üretilmesi. Konut ve arsa sunumu çeşitlendirilmesi ve desteklenmesi.
BÖLGESEL	İzmir Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	Sokak hayvanlarının sağlığını korumaya yönelik veterinerlik faaliyetlerinin yürütülmesi. Yeni hayvan bakımevlerinin yapılması ve mevcut bakımevlerinin iyileştirilmesi. Birleşmiş Milletler tarafından “Kadın Dostu Kent” ünvanı verilen kentimizde kadın erkek eşitliği esasıyla kadınların yerel karar alma süreçlerine aktif katılımın teşvik edilmesi, kadınların sosyal ve ekonomik hayatta güçlenmelerini sağlayacak her türlü önlemin alınmaya devam edilmesi.
	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Kadınların ve engellilerin yaygın eğitime erişim ve istihdam edilebilirliğinin artırılması. Göçle gelenler, engelliler ve yaşlılar gibi özel politika gerektiren grupların sosyal, kültürel ve ekonomik yaşama aktif katılımlarının desteklenmesi. Bölgesel istihdam stratejisi ve alt çalışmalarında kadınlar, genç işsizler, engelliler, göç edenler, yaşlılar ve yoksullar gibi kesimlere uygun iş ve meslek türlerinin belirlenmesi, söz konusu spesifik iş ve mesleklere yönelik meslek danışmanlığı hizmetlerinin geliştirilmesi. Sağlıklı, güvenli ve erişilebilir konut üretimi önceliklendirilecektir. Torbalı, Bayraklı, Karabağlar, Kemalpaşa, Kiraz, Tire, Bornova, Menemen, Konak, Çiğli ve Selçuk ilçeleri öncelikli olmak üzere okulöncesi eğitimde okullaşma oranı artırılabilecektir.
YEREL	Bayındır Halk Eğitim Müdürlüğü 2015-2019 Stratejik Planı	Kadınların sosyal hayatta daha etkin var olabilmeleri için kendilerine ekonomik getirisi olacak mesleki teknik kurslara katılımlarını teşvik etmek ve mesleki kurslarımızdaki kadın kursiyer sayısını artırmak.
	Menderes Belediyesi 2015-2019 Strateji Planı	TOKİ yatırımlarının dar gelirli aileler için ilçemize gelmesi sağlanacak.

Eksen 4.4. Sosyal ve kültürel servisler, spor tesisleri

- HEDEF A:** Farklı dini inançlara ve ritüellere sahip insanların yaşadığı yerleşimlerde, cemevi benzeri ibadet ve toplanma mekanlarının düzenlenmesi, var olanların iyileştirilmesi
- HEDEF B:** Özellikle kırsal mahallelerde yalnız yaşayan yaşlılara evde sağlık, temizlik vb. hizmetlerin sunulmasına dönük düzenlemeler yapılması, ilçe merkezlerinde bakımevleri ve geriatri merkezlerinin yapılması
- HEDEF C:** Kimsesiz çocuklar için bakımevleri ve kadın sığınma evlerinin yapılması
- HEDEF D:** Gençlik rehberlik ve rehabilitasyon merkezleri ve açık/kapalı spor alanlarının yapılması
- HEDEF E:** Ödül almış olan Tire Devlet Hastanesi'nin, "Sağlık Kampüsü" ne dönüştürülerek, sağlık turizmüne kazandırılması
- HEDEF F:** Tire'de Güme Dağı eteklerinde yamaç paraşütü sporcularına hizmet verecek tesisler yapılması
- HEDEF G:** Tire'de sporcuların kamp yapabilecekleri büyük oteller ve antrenman tesisleri ve Ödemiş'te yeni bir stadyum ve futbol/spor sahalarının yapılması
- HEDEF H:** Tire, Ödemiş vb. yerleşimlerin kent merkezlerinde ve Selçuk, Menderes sahillerinde nitelikli genel tuvaletlerin yapılması
- HEDEF I:** Engellilere dönük atölyeler ve tarımsal üretim işlikleri (el ürünleri ve tarımsal ürün işleme) ve bakım merkezlerinin ilçe merkezlerinde yapılması
- HEDEF J:** Bozdağ kayak merkezinin canlandırılması, Gölcük Gölü'nün çevre düzenlemesinin yapılması, gölün ıslahı ve otelin açılması
- HEDEF K:** Bayındır, Ergenli Ilıca Mevkiinde yer alan ve alacak olan konaklama tesisi, mesire yeri, kafe, restoran vb. tesisleri içeren bir kentsel tasarım projesi, altyapı ve çevre düzenlemesinin yapılması
- HEDEF L:** Torbalı'da daha büyük ve modern bir pazar yerinin yapılması
- HEDEF M:** Torbalı'da Yeniköy-Ahmetler arasında mülkiyeti Belediye'ye ait alanda spor kompleksi, futbol sahası ve mesire yeri yapılması
- HEDEF N:** Bayındır Alankıy ve Çınardibi'ndeki yaylalarda var olan ikinci konut niteliğindeki konutların geliştirilmesi ve yayla turizmüne kazandırılması
- HEDEF O:** Bayındır Merkez-Bayındır Tepe arasında ve Gölcük (Ödemiş) teleferik yapılması
- HEDEF P:** Menderes'teki hobi bahçelerinin yeniden canlandırılması
- HEDEF Q:** Tire'de keçeci, nalıncı, urgancı, yorgancı vb. alanlarda eğitim verilmesi, üretimin sürdürülmesi ve pazarlanmasında kolaylaştırıcı olunması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme St. 2010-2023	Kentte yaşayanların mekân ve yaşam koşulları arasındaki farkların, sosyal ve mekânsal yapıların uyumlaştırılması yoluyla azaltılmasının sağlanması. Kentlerde aile yaşam merkezleri, spor ve gençlik merkezleri ve toplum merkezleri gibi sosyal donatı alanlarının kurulması.
	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	Yaşlılar, engelliler ve çocuklar öncelikli olmak üzere toplumun farklı kesimleri için yaşanabilirliği artırmayı hedefleyen; fırsat eşitliğini ve hakkaniyeti gözetilen mekânsal planlama ve kentsel tasarım uygulamalarının hayata geçirilmesi.
	Kalkınma Bakanlığı 2014-2023 Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi	Yaşlılara ve engellilere yönelik sosyal hizmetler için yerel kurumsal altyapının geliştirilmesi.
BÖLGESEL	DPT/Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı	Yaşlıların sosyal, kültürel, ekonomik ve politik katılımının sağlanması Yaşlıların karar verme sürecinin bütün aşamalarına katılımının sağlanması Yaşlıların kırsal kesimde toplum tarafından dışlanmasının engellenmesi
	İzmir Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	Kültürel ve sanatsal faaliyetleri kentin her alanına yaymaya yönelik tesislerin ve etkinliklerin yapılması. Spor faaliyetlerini kentin her alanına yaymaya yönelik tesislerin yapılması ve etkinlik sayısının artırılması.
BÖLGESEL	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Bölgede gerçekleşen ekonomik ve sosyal faaliyetleri destekleyecek şekilde, yaşayan memnuniyetini artırmak, çevreye duyarlı, insan yaşamına saygılı sürdürülebilir bir şehir gelişiminin sağlanması. Bölgesel istihdam stratejisi ve alt çalışmalarında kadınlar, genç işsizler, engelliler, göç edenler, yaşlılar ve yoksullar gibi kesimlere uygun iş ve meslek türlerinin belirlenmesi, söz konusu spesifik iş ve mesleklerle yönelik meslek danışmanlığı hizmetlerinin geliştirilmesi. İzmir'de yerleşme dokusu içinde ihtiyaç duyulan yeşil alan başta olmak üzere sosyal donatı ve teknik altyapı alanlarının niteliği, niceliği ve sürdürülebilirliğinin artırılması. Yerleşmelerde sosyal donatı ve hizmetlerin dengeli dağılımının sağlanması. Sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarla bütünleşik bir kentsel yenileme ve dönüşümün sağlanması. Yaşam ve mekân kalitesi yüksek, güvenli yerleşmeler oluşturulması. Kentsel sosyal donatı alanları standartlara uygun olarak geliştirilmesi. Yerleşmelerde sosyal donatı ve hizmetlerin dengeli dağılımının sağlanması Başta yaşlılar, çocuklar, gençler, kadınlar ve engelliler olmak üzere toplumun geneline yönelik parklar, kültürel tesisler, spor alanları gibi sosyal donatı ve rekreasyon alanları yaygınlaştırılacak ve mevcut alanların iyileştirilmesi. Kentsel ulaşım altyapısı engelli ulaşımına uygun hale getirilmesi.. Engelliler ve yaşlılar gibi özel politika gerektiren grupların sosyal, kültürel ve ekonomik yaşama aktif katılımlarının desteklenmesi. Hasta, yaşlı ve engelli bakımı, obezite, fizik tedavi ve rehabilitasyon gibi alanlarda hizmet sunacak merkezlerin kurulmasının desteklenmesi. Kadınların ve engellilerin yaygın eğitime erişim ve istihdam edilebilirliğinin artırılması. Engellilere yönelik rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin iyileştirilmesi. Engellilere mesleki beceri kazandırmaya ve girişimcilğe yönlendirmeye yönelik entegre programların geliştirilmesi. Yaşlılara yönelik bakım hizmetleri yaygınlaştırılacak ve hizmet kapasitesinin artırılması. Engelli ve yaşlılara yönelik bakım hizmetlerinin etkinliği ve erişilebilirliğinin artırılması. Göçle gelenler, engelliler ve yaşlılar gibi özel politika gerektiren grupların sosyal, kültürel ve ekonomik yaşama aktif katılımlarının desteklenmesi.
YEREL	Ödemiş Ticaret Odası Stratejik Planı 2014-2017	Bozdağ Kayak Merkezi ve Gölcük Doğa Turizmi kaynaklarını ülke genelinde tanıtmak (İnternet sitesi kurmak, TOBB ve Turizm Bakanlığı web sitelerinde link almak, Bozdağ ve Gölcük'ün turizm bölgesi ilan edilmesini sağlamak)
	Menderes Belediyesi 2015-2019 Strateji Planı	İlçemize çok amaçlı açık/kapalı spor kompleksinin kazandırılması. Bakıma muhtaç vatandaşlarımızın evde bakımının sağlanması. İlçemize yarı olimpik yüzme havuzu kazandırılması. Aile Terapi Merkezlerinin kurulması. Çocuk ve Kadın Şefkat Evlerinin kurulması, Kasımpaşa Mahallesi'nde, sosyal etkinliklerin düzenlenebileceği, eğlence ve konaklama olanaklarını arttırıcı öneri projeleri hazırlanacak. Sahil şeridinde gençlere yönelik sosyal aktivitelerin yaygınlaştırılması. Menderes sınırları içerisinde halkın kültürel faaliyetlerden yararlanabilmesi amacıyla Kültür Merkezi Projelerinin hazırlanması..

Eksen 4.5. Yerel temsil ve işbirliği

- HEDEF A:** Küçük Menderes Havzasında yer alan Belediyeler ve Valilik arasında fiziki planlama ve Havzanın yönetimi konusunda işbirliğinin güçlendirilmesi
- HEDEF B:** Yerel Hizmetler Müdürlükleri koordinasyonunda İlçeler ve Büyükşehir Belediyesi arasında işbirliğinin güçlendirilmesi ve muhtarlar meclisi kurularak düzenli, tematik, sektörel odak grup toplantılarının yapılması ve yatırım önceliklerinin belirlenmesi
- HEDEF C:** Küçük Menderes Havzası Belediyeler Birliği canlandırılarak, ilçeler arası işbirliğinin ortak çalıştaylar, seminerler ve ortak projeler geliştirilerek güçlendirilmesi
- HEDEF D:** Doğal ve kültürel varlıklara duyarlı sivil toplum örgütleri ile Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	TC. Kalkınma Bakanlığı 2014-23 Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi	Sivil toplum kuruluşlarının yerel ve bölgesel kalkınma çabalarına katkı sağlamalarının özendirilmesi. Katılımcılığın geliştirilmesi, kalkınma ajansları, BKİ'ler, yerel yönetimler, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasında yönetim esaslı ortaklık kültürünün oluşturulması uygulamaya yönelik sinerjinin ve sahiplenmenin artırılmasının sağlanması. Bölgesel ve yerel kalkınma amaçlı sivil toplum örgütlenmeleri ve birlikleri ile özel kesim örgütlenmelerinin teşvik edilmesi ve desteklenmesi. Yerel düzeyde bölgesel gelişmede rolü olan kurumların ve aktörlerin; uzmanlaşma düzeyi, proje hazırlama, uygulama, izleme, değerlendirme ve koordinasyon kapasitesinin artırılması. Bölgelerdeki aktörlerin diğer bölgelerdeki aktörlerle belirli konu veya sektör bazındaki işbirlikleri ve ortaklıklarının yönlendirilmesi, Benzer özellik ve potansiyellere sahip bölgelerin sorunlarına ortak çözümler bulma, karşılıklı olarak deneyimlerinden yararlanma konularında işbirliği yapmalarının desteklenmesi.
BÖLGESEL	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	İşbirliği ve yenilikçi örgüt kültürünün yaygınlaştırılması ile bölgesel yenilik ekosisteminin iyileştirilmesi. Yerel, bölgesel ve merkezi düzeyler arasında çok düzeyli yönetimin geliştirilmesi. Bölgesel yönetim yapılarının etkinliğini arttıracak ve yeni işbirliği mekanizmalarının oluşturulması. STK'ların kurumsal kapasitesi geliştirilecek, sivil toplum diyalogunun artırılması. İzmir'de STK ve gönüllülük bilincinin geliştirilmesi. Bölgenin proje geliştirme ve yürütme kapasitesinin artırılması.
	İzmir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı 2015 - 2019	Kent yönetiminde katılımcılığın artırılıp, tanıtım ve halkla ilişkilerin sürekliliğinin sağlanması

Eksen 4.6. Kimlikli yaşam çevreleri

- HEDEF A:** İlçe Belediyelerinde; Üniversitelerin ilgili bölümlerinin ve meslek odalarının temsilcileri ve yerelde yapı tasarlayan ve üreten mimar ve mühendislerin temsilcilerinden oluşan, sanat ve estetik kurullarının oluşturulması
- HEDEF B:** İlçe Belediyesinin yürütücülüğünde yerel halkın katılımı süreçleri ile, çevre ve insan sağlığını gözeterek şekilde, yerel ve/veya yeniden kullanılabilir malzeme ile yapılan, enerji etkin sürdürülebilir yapı tasarımını içeren, ilçe estetik kurulunun denetiminde, herkes tarafından çok kolay anlaşılabilir ve görsel malzemelerle desteklenmiş kentsel ve kırsal tasarım rehberlerinin hazırlanması
- HEDEF C:** Yere özel yapı malzemesi sektörünün geliştirilmesi, ince yapı işleri zanaatkarlarının desteklenmesi ve gençlerin eğitim
- HEDEF D:** Menderes Görece'deki boncuk ocaklarının açılması, eğitiminin yapılması, pazarlama olanaklarının geliştirilmesi ve satış birimlerinin yapılması
- HEDEF E:** Karakuyun Yaylasındaki 37 tescilli taş evin restorasyonunun yapılması ve turizme kazandırılması
- HEDEF F:** İlçe merkezlerinde kaldırımların esnaf tarafından dışarıya mal çıkarılarak daraltılmasının ve yayaalara rahatsızlık verilmesinin önlenmesine yönelik düzenleme eğitim ve denetimlerin oluşturulması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	Yapılacak kentsel tasarımların, imar planlarının, toplu konutlar ve kamu binalarının peyzaja, şehrin dokusuna, estetiğine ve kimliğine katkı sağlamasına özen gösterilmesi ve kentsel dönüşüm uygulamalarının kültürel kimliğe ve yapıya uygunluğunun gözetilmesi. Kentsel ve kırsal alanda yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, beşeri ve sosyal sermayenin güçlendirilmesi, eğitim, sağlık, iletişim ve yerel yönetim hizmetlerinin sunum kalitesi ve erişilebilirliğinin artırılması.
	KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme St. 2010-2023	Kentsel ve kırsal yerleşmelerin mevcut durumlarının iyileştirilerek, bütüncül mekansal planlama, kentleşme ve imar konularında kapsamlı bir Çerçeve Yasa çıkarılması. Kentlerdeki merkezlerin yaşam ve mekân kalitesini yükselten düzenlemelerin yapılması ve uygulamaların denetlenmesinin sağlanması. Kentsel altyapı plan, proje ve uygulamalarının mekansal planlama ile bütünleşik yürütülmesinin sağlanması. Kentsel altyapı hizmetleri kalitesinin sürdürülebilir kalkınma ilkeleriyle uyumlu olarak yükseltilmesine yönelik yöntemlerin geliştirilmesi. Kentsel mekânın planlanması ve tasarımında; kente ait tarihsel, doğal, kültürel doku ve öğelerin kent kimliğinin ayrılmaz parçası olduğunu benimseyen, güçlendirip, yaşatan bir içerik ve program oluşturulmasının sağlanması.
BÖLGESEL	İzmir Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	Kent dinamiklerine uyumlu özgün mimarisi ve kentsel dokusu ile yaşanılabilir bir kent planlanması.
	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Kentsel sosyal donatı alanları standartlara uygun olarak geliştirilecektir. Kentsel dönüşüm uygulamalarında İzmir'e özgü sosyal ve kültürel zenginliklerin korunmasının sağlanması. Menderes ilçesinin tarihi kültürel zenginliklerini koruyarak, yaratıcı projelerle kentsel tasarım ilkelerinin ön plana çıktığı dönüşümlerin gerçekleştirilmesi, planlı ve sürdürülebilir kentleşmenin sağlanması. Daha kaliteli ve yaşanabilir bir Menderes oluşturulması. Çeşitli projelerle ve planlı bir yaklaşımla temiz ve yaşanabilir Menderes'i oluşturarak, bunu verimli ve sürdürülebilir kılmaması. İlçenin fiziksel, sosyal ve ekonomik açıdan kanunların belirlediği standartlara erişiminin sağlanması ve sürdürülebilir kılınması. İnşaat ruhsatlarının kentsel estetik standartlarına göre değerlendirileceği estetik kurulu oluşturulacak. Görece boncuk ocakları turizme kazandırılacak.
YEREL	Menderes Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	Ödemiş'in kentsel estetik algısının güçlendirilmesi Sürdürülebilir kentleşme için İmar uygulamalarının etkin bir biçimde sürdürülmesi Kaçak yapılaşmanın önüne geçilecek etkili bir imar sisteminin oluşturulması için girişimde bulunulması
	Ödemiş Belediyesi	

Eksen 4.7. Afet risklerinin azaltılması

HEDEF A: Yerleşmelerde afet riski taşıyan yapıların belirlenmesi, güçlendirilmesi veya yenilenmesi

HEDEF B: Özellikle yoğun yerleşim alanlarında (ilçe merkezlerinde) fiziki planlamaya esas oluşturacak jeolojik - jeoteknik etütlerin yapılması ve afet sonrası lojistik destek mekanlarının ve toplanma alanlarının hazırlanması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	Makroekonomik, sektörel ve mekansal planlama süreçlerinde afet risk ve zararlarının dikkate alınması; afetlere karşı toplumsal direncin ve bilinç düzeyinin artırılması; afetlere dayanıklı ve güvenli yerleşimler oluşturulması temel amaçtır.
	KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi 2010-2023	Ulaşım sistemleri ve önemli ulaşım tesislerinin afetlere dirençli bir biçimde projelendirilmesi, bakımı ve denetimi için düzenlemelerin yapılması. Afet öncesi "korunma" ve afet sonrası "müdahale ve iyileştirme" süreçlerini kapsayan afet yönetim sisteminin bütüncül ve etkin bir hale getirilmesi için mevzuat düzenlemelerin gerçekleştirilmesi.
BÖLGESEL	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	Kalkınma süreçlerinde afet risk ve zararlarının dikkate alınmasının sağlanması, afetlere dair bilinç düzeyinin artırılması, afetlere dayanıklı ve güvenli yerleşimler oluşturulması. Afet risk ve zararlarını azaltmak üzere farklı düzeylerdeki planlama çalışmalarında afet risk tedbirlerinin gözetilmesi.
	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Afet yönetimi kapasitesinin güçlendirilmesi. Sağlıklı ve doğal afetlere hazırlıklı bir kent yaratılması. Kentsel dönüşüm uygulamaları ile afet risklerinin azaltılmasının önceliklendirilmesi. Afetlerde yaşamsal öneme sahip olan hastaneler, itfaiye ve güvenlik teşkilatı gibi sağlık ve acil durum hizmetleri sunan birimlerin altyapısının geliştirilmesi.
YEREL	İzmir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı 2015 - 2019	Yangın ve afetlere hazırlıklı, tam donanımlı itfaiye hizmetinin sunulması
	Menderes Belediyesi 2015-2019 Strateji Planı	Belediyemize ait boş alanlarda afetler sonrası toplanma bölgeleri belirlenmesini sağlayacak ve bu alanları tabelalar vasıtasıyla isimlendirilecek ve numaralandırılacak

Eksen 5.1. Kültürel mirasın ayrıntılı tespiti ve değerlendirilmesi

HEDEF A: Kültürel miras envanter çalışması: yüzey taraması yapılarak taşınmaz kültür varlıklarının tespit edilmesi, koruma stratejilerinin ortaya çıkarılması, kültür mirasının önem derecesinin sıralanması, yapı stoğu, kültürel peyzaj alanları, antik yerleşimler ve köyler de dahil olarak tespiti; pilot / odak uygulama alanlarının belirlenmesi

HEDEF B: Tire'deki arkeolojik sit alanlarının (7 adet) kazılarak açık hava müzesi haline getirilmesi

HEDEF C: Tire'de, Tire Kültür Derneği tarafından hazırlanmış olan, yaklaşık 400 yapının (198'i tescilli, diğerleri de tescile değer nitelikte), envanter çalışmasının İngilizce/Türkçe olarak kitap haline getirilmesi

HEDEF D: Tire'nin UNESCO Dünya Kültür Mirası'na başvuru sürecinde destek sağlanması ve kolaylaştırıcı olunması

HEDEF E: Ödemiş, Tire, Birgi, Selçuk yerleşimlerinde İngilizce-Türkçe kent rehberlerinin hazırlanması

HEDEF F: Çocuklar ve yetişkinler için kültürel değerlerin varlığına, korunmasına yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması

HEDEF G: Selçuk'ta 2006-2015 yılları arasında 150 kişi ile görüşülerek yapılmış olan yerel tarih çalışmalarının belgesel ve kitap haline getirilmesi, toplumla paylaşılması

HEDEF H: Havza ilçelerinde sözlü tarih çalışmalarının desteklenmesi, bilgi ve deneyim paylaşımının sağlanması (örneğin Selçuk Sözlü Tarih Çalışması)

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014 - 2018)	Kültürel zenginlik ve çeşitliliğin korunup geliştirilerek gelecek nesillere aktarılması, kültür ve sanat faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ile milli kültür ve ortak değerler etrafında toplumsal bütünlüğün ve dayanışmanın güçlendirilmesi temel amaçtır.
	KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme St. 2010-2023	Ulusal düzeyde Şehircilik ve Planlama Müzesi oluşturulması, kent arşivlerinin koruma altına alınması, kültürel miras envanterinin çıkarılması, kent mimarlık atlaslarının hazırlanması Kültürel mirasın korunması kapsamında geleneksel ve yerel yapı malzemelerinin ve teknolojilerinin geliştirilmesi ve uygulanmasını amaçlayan araştırma programlarının ilgili kurumların koordinatörlüğünde gerçekleştirilmesi
BÖLGESEL	Kalkınma Bakanlığı 2014 - 2023 Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi	Doğal kaynakların, kültürel ve tarihi mirasın sürdürülebilir kullanımı için kapasitenin artırılması amacıyla kamu kurum kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler arasıbirliği mekanizmalarının tesis edilmesi.
	İzmir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı 2015 - 2019	Kentimizin ülkemizde en zengin kültürel mirasa sahip kentlerden biri olduğu, bu mirası koruma ve gelecek kuşaklara aktarmak açısından İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tüm insanlığa karşı sorumlu olduğu bilinciyle kent planları hazırlayarak marka kent olma yolunda önemli açılımlar sağlayacaktır. Kentimizin doğal güzelliklerini tarihsel mirasımızla bütünleştirip İzmir'i dünyaca tanınan ve tercih edilen bir kent haline getirecektir.
YEREL	İZKA	UNESCO Dünya kültür mirası geçici listesinde yer alan Selçuk-Efes antik kenti, Bergama ve Ödemiş-Birgi tarihi kentinin 2014 ve 2015 yıllarında adaylık başvuru süreçleri desteklenecek, Tire başta olmak üzere yeni adaylar için ön çalışmalar gerçekleştirilecektir
	Menderes Belediyesi 2015-2019 Strateji Planı	Belediye taşınmazlarının kaydına ve icmal cetvellerinin düzenlenmesine ilişkin ilgili yönetmelik hükümlerince gerekli çalışmaları yapmak ve taşınmaz bilgilerine en hızlı şekilde ulaşacağımız bir veri sistemi oluşturmak ve oluşturacağımız veri sistemindeki taşınmazların bakım ve kontrolü ile kiralama ve satış işlemlerini yaparak belediyeye ekonomik katkı sağlama

Eksen 5.2. Müzelerin yapılması ve İzmir'de "müze bilgi ağı" kurulması

HEDEF A: Selçuk, Tire, Ödemiş, Birgi'de "ziyaretçi bilgilendirme merkezleri"nin açılması

HEDEF B: İzmir ilindeki tüm müzelerin birbirine bağlı olarak, sergiledikleri eserleri ve etkinliklerini paylaşacakları bir "müze bilgi ağı"nın kurulması ve sürekli olarak güncel tutulması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi 2010-2023	Ulusal düzeyde Şehircilik ve Planlama Müzesi oluşturulması, kent arşivlerinin koruma altına alınması, kültürel miras envanterinin çıkarılması, kent mimarlık atlaslarının hazırlanması
	TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007-2013	Uluslararası standartlarda kentsel sembol oluşturacak şehir müzeleri kurulması. Yörenin etnografik ve ekolojik özelliklerinin sergilendiği müze evlerin açılmasına çeşitli teşvikler verilmesi. Yörenin özelliklerinin araştırılmasına imkan verecek ve bunun bilimsel anlamda gösterimini sağlayacak araştırma istasyonları ve doğa- bilim müzeleri kurulacaktır. Müzelerin kurulmasına yönelik teknik destek sağlanması.
BÖLGESEL	İzmir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı 2015 - 2019	Kentin sahip olduğu tarihi değerlerin aktif kent hayatına kazandırılması Kültürel ve sanatsal faaliyetleri kentin her alanına yaymaya yönelik tesislerin ve etkinliklerin yapılması

Eksen 5.3. Restorasyon ve yeniden işlevlendirme

- HEDEF A:** Terkedilmiş köylerin canlandırılmasına ilişkin çalıştaylar ve alternatif proje sürecinin başlatılması (Lübbey vd.)
- HEDEF B:** Tarihi binaların restorasyon ve yeniden işlevlendirilme çalışmaları için özel sektöre teşvik verilmesi ve özendirilmesi (sanat merkezi, butik otel, vd.)
- HEDEF C:** Restorasyon projelerinin elde edilmesi ve imalat aşamasında çalışacak teknik elemanların ve yapı ustalarının eğitimine yönelik, Kültür ve Turizm Bakanlığı normlarına da uygun olan "restorasyon rehberi" hazırlanması (tarihi yapıların bahçelerinin de yapının kimliğine uygun olarak düzenlenmesinin rehberde yer almasının sağlanması)
- HEDEF D:** İlçe Belediyelerinde, Koruma Bölge Kurulları'nda, yapı denetim firmalarında ve mimari bürolarda çalışan mimar ve mühendislere, nitelikli yapı üretimi ve restorasyonu konularında, «kapasite geliştirme» eğitimlerinin verilmesi
- HEDEF E:** Envanter çalışması sonucu belirlenmiş olan, çok önemli ve öncelikli yapıların Büyükşehir ve İlçe Belediyelerince kamulaştırılıp veya yerel girişimcilerce restorasyonlarının ve yeniden işlevlendirilme çalışmalarının yapılması
- HEDEF F:** Bayındır ilçe merkezinde yer alan Başar Han, Papaz Evi gibi yapıların restorasyonunun yapılarak tasarım atölyesi vb. etkinliklerin yapılacağı ortamların oluşturulması
- HEDEF G:** Beydağ Kalesi'nin kazı alanının kontrol altına alınması, tamamlanması ve restorasyonunun yapılarak ziyarete açılması
- HEDEF H:** Hisarköy Kalesi'nin temizlenmesi ve restorasyonunun yapılarak ziyarete açılması
- HEDEF I:** Menderes, Deliömerli Kırsal Mahallesi'nde yer alan 'Roma Hamamı'nın restorasyonu ve çevre düzenlemesinin yapılarak ziyarete açılması
- HEDEF J:** Havzada yer alan Cumhuriyet döneminde inşa edilmiş tescilli veya tescilsiz tipik yapı stoğunun korunması ve boş olanların yeniden işlevlendirilmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007-2013	Tarihi, kültürel ve mimari özelliği olan yapıların ve ören yerlerinin restorasyonu, onarımı ve çevre düzenlemesi kent içinde ve çevresinde tarihi, kültürel ve arkeolojik değer taşıyan yapı ve örenyerleri ile yapı kalıntılarının kentsel değerleri zenginleştirmek amacıyla kazı ve restorasyon çalışmalarının yapılması. Özgün sanatsal koleksiyonların ve güncel eserlerin sergilenmesi yanında uluslararası sanatsal etkinliklere ev sahipliği yapacak merkezler oluşturulması.
	KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi 2010-2023	Kent merkezleri, alt merkezler ve mahalle merkezleri için yerel sahiplenmeye dayalı yaklaşımların geliştirilmesi, merkezleri canlandırmaya yönelik kılavuzların hazırlanması ve hizmet standartlarının belirlenmesi.
BÖLGESEL	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Kırsalda İzmir ve Ege köy hayatı, mimarisi, sokak mimarisi konularında çevre iyileştirme, restorasyon, restitüsyon çalışmalarının sürdürülmesi. Kültürel mirası sergileyebileceği müzelerin yetersizliği nedeniyle, hem nitelik hem de çeşitlilik olarak iyileştirme yapılması. Mevcut arkeolojik envantere uygun olarak yerinde müzelerlendirme ve sergileme kapasitelerinin artırılması.
	İzmir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı 2015 - 2019	Kentin sahip olduğu tarihi değerlerin aktif kent hayatına kazandırılması
YEREL	Menderes Belediyesi 2015-2019 Strateji Planı	İlçemizdeki tüm tarihi eserlerin program dahilinde ve etaplar halinde restorasyon çalışmaları yapılacak. İlçenin tarihsel kimliğinin algılanabilirliğini arttırmak, kentin sahip olduğu tarihi ve kültürel mirası çağdaş yaşamla buluşturarak gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak
	Ödemiş Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	Belirlenecek tarihi ve kültürel bölgelerde koruma , restorasyon ve tanıtım çalışmalarının gerçekleştirilmesi

Eksen 5.4. Kent belleği ve bilgi sisteminin oluşturulması

- HEDEF A:** Kentsel ve kırsal yerleşimlerdeki kültür varlıkları ve doğal yapıya ilişkin coğrafi envanterin (veri tabanı) oluşturulması
- HEDEF B:** Öğrencilerin yerel kültür bilincinin geliştirilmesine yönelik MEB Onaylı ders müfredatının geliştirilmesi
- HEDEF C:** Yerleşimlerde tescillenmiş veya tescil edilme potansiyeli olan yapı ve alan bilgilerinin ve restorasyonu yapılmış yapıların Kent Bilgi Sistemine / İzmir Kent Rehberi'ne girilmesi ve tanıtımının yapılması
- HEDEF D:** Yerel halkın en azından belli gün ve haftalarda, kendi ilçelerindeki müzeleri ve kültürel alanları ücretsiz gezebilmelerini olanaklı kılan düzenlemelerin yapılması, "hemşehri kartı" uygulamasının başlatılması
- HEDEF E:** Yalnız yaşayan veya yoksul-yaşlı ailelerin yaşadığı evlerin bakım, tutum, onarım ve temizliğinin yapılması konusunda bilgi ve hizmet sisteminin kurulması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	KENTGES Bütünlük Kentsel Gelişme Stratejisi 2010-2023	Kent Bilgi sistemlerinin kurulmasında ve işletilmesinde ikinci mevzuat düzenlemelerinin yapılması. Merkezi ve yerel düzeyde haberleşme, acil durum çağrı ve bilgi iletişim sistemleri altyapısı ile acil müdahale ve yardımlar için ulaşım sistemlerinin geliştirilmesi. Ulusal düzeyde Şehircilik ve Planlama Müzesi oluşturulması, kent arşivlerinin koruma altına alınması, kültürel miras envanterinin çıkartılması, kent mimarlık atlaslarının hazırlanması.
	Kalkınma Bakanlığı / 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı	CBS ve Kent Bilgi Sistemi (KBS) çözümlerinin yerel yönetimlerde yaygınlaşmasına yönelik destek verilmesi. Kent yönetimi bilgi sistemi geliştirilecek, pilot uygulama yapılması ve daha sonra yaygınlaştırılması.
BÖLGESEL	İzmir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı 2015 - 2019	Kentsel altyapı tesislerine ve yollara ilişkin güncel, eksiksiz ve bütünlük verileri hızlı bir şekilde ulaşılabilmek için "Altyapı Bilgi Sistemi"nin oluşturulması.

TURİZM

Eksen 6.1. Selçuk - Efes turist potansiyelinin Havzanın iç kısımlarına aktarılması

HEDEF A: Havzaya yönelik alternatif tur programlarının oluşturulması (kültür turu, doğa turu, inanç turu, gastronomi turu vb.)

HEDEF B: Efes'e gelen yabancı turistlerin gezi programlarına geceleme turların dahil edilmesi

HEDEF C: İzmir, Kuşadası ve yakın çevrede faaliyet gösteren seyahat acentelerinin toplumun farklı kesimlerine hitap eden uygun fiyatlı turlar düzenlemek üzere desteklenmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007-2013	Belli bir güzergahın belli temalara dayalı olarak turizm amacıyla geliştirilmesi, ana tur güzergahları, varış noktaları, ara istasyon ve alt istasyon noktalarının belirlenmesi, bu koridorlardaki alternatif turizm türlerinin yakın çevredeki diğer kültürel ve doğal değerler ile ilişkilendirilmesi,
YEREL	Ödemiş Ticaret Odası Stratejik Planı 2014-2017	Kadın ve genç girişimcilerin aktif olarak çalıştırılmasının sağlanması Ödemiş, Birgi, Bozdağ, Gölcük, Kiraz ve Beydağ'da barınma ve beslenme olanaklarının geliştirilmesi, bu kapsamda ev pansiyon ve diğer konaklama türlerinin teşviki için her yıl seminerler düzenlenmesi
	TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Selçuk-Menderes Bölgesi Strateji Planı	Yazlık konut alanlarının altyapı ve atıksu tesislerinin geliştirilmesi, Kıyı ve deniz turizminin yanı sıra, alternatif turizm türlerinin özendirilmesi Yazlık konut gelişimlerini turizm işletmeciliğine yönlendirecek özendirici proje ve teşviklerin sağlanması, Turizm çeşitliliğini sağlamaya yönelik altyapının geliştirilmesi, kongre, inanç ve eko turizmin geliştirilmesi

Eksen 6.2. Fiziki altyapının iyileştirilmesi

HEDEF A: Turistik alanlarda fiziki altyapının iyileştirilmesi (dere yatağı ıslahı, tuvalet vb. gereksinimlerin giderilmesi, özellikle antik kentlerde tuvalet gibi sorunların teknik olarak çözümü, mevcutların iyileştirilmesi -akıllı Tuvaletler)

HEDEF B: Gününbirlik algısını değiştirecek yöreye uygun (pansiyonculuk vb.) konaklama olanaklarının geliştirilmesi, yerel halkın teşvik edilmesi için iyi uygulama örneklerinin tanıtılması (Özellikle Birgi)

HEDEF C: Turistik ürünlere ulaşım/erişimin kolaylaştırılması, özellikle toplu taşıma olanaklarının iyileştirilmesi

HEDEF D: Turistik yerleşimlerde (özellikle Birgi'de) düzensiz parklanma sorununun önüne geçilebilmesi için ring sisteminin/depo otoparkların oluşturulması

HEDEF E: Kent merkezleri ile turistik alanlar arasında bisiklet gibi sürdürülebilir ulaşım seçeneklerinin geliştirilmesi (Örn: Selçuk merkez ve Pamucak sahili)

HEDEF F: Şirince, Keçi Kalesi ve Belevi'yi birbirine bağlayacak teleferik, finüküler ve İZBAN entegrasyonunun kurulması

HEDEF G: Gölcük Gölü çevresi rekreasyon projesinin (yürüme yerleri, bisiklet parkurları, su sporları, gondol turları vb.) hazırlanması ve uygulanması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007-2013	Turizm potansiyeli yüksek alanlarda altyapı eksikliğinin giderilmesi, turizmle ilgili altyapı ve ulaşım yatırımlarında özel sektörün etkinliğinin özendirilerek kamunun yükünün hafifletilmesi, özel sektörün alternatif konaklamaya yönelik nitelikli üniteler kurmalarının desteklenmesi. Doğa amaçlı turizm türlerinin turizm altyapısının ve niteliği artırılması. Varış noktası olarak geliştirilecek koridorlarda ulaşım çeşitlendirilerek niteliğinin geliştirilmesi.
	Kalkınma Bakanlığı 2014 - 2023 Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi	Ulaştırma altyapısı güçlendirilerek limanlara ve önemli turizm merkezlerine erişimin kolaylaştırılması. Turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve kalitesinin artırılmasına hizmet edecek altyapının geliştirilmesi.
BÖLGESEL	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Deniz, kültür, inanç, sağlık, doğa, spor, fuar, kış, termal, yayla, ekoturizm ve agro-turizm gibi alternatif ve yeni turist profiline hitap eden turizm türlerinde gerekli altyapı eksiklikleri tamamlanması Sağlık turizminin geliştirilmesine yönelik insan kaynakları, altyapı geliştirilmesi, bu alanda tanıtım etkinleştirilmesi.
	Orman ve Su İşleri Bakanlığı İzmir ili Doğa Master Planı	Fiziksel altyapının oluşturulması: güçlendirmek ve geliştirmek
YEREL	Ödemiş Ticaret Odası Stratejik Planı 2014-2017	Ödemiş, Birgi, Bozdağ, Gölcük, Kiraz ve Beydağ'da barınma ve beslenme olanaklarının geliştirilmesi, bu kapsamda ev pansiyon ve diğer konaklama türlerinin teşviki için her yıl seminerler düzenlenmesi
	TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Selçuk-Menderes Bölgesi Strateji Planı	Yazlık konut alanlarının altyapı ve atıksu tesislerinin geliştirilmesi, Kıyı ve deniz turizminin yanı sıra, alternatif turizm türlerinin özendirilmesi Yazlık konut gelişimlerini turizm işletmeciliğine yönlendirecek özendirici proje ve teşviklerin sağlanması, Turizm çeşitliliğini sağlamaya yönelik altyapının geliştirilmesi, kongre, inanç ve eko turizmin geliştirilmesi

Eksen 6.3. Finansal altyapısının geliştirilmesi

HEDEF A: Özellikle kadın ve gençlerin gelir getirici turizm faaliyetlerine aktif katılımının desteklenmesi

HEDEF B: Sektörün rekabetçiliğini sağlayacak program ve projelerden yararlanabilmek için bölgesel, ulusal ve uluslararası fon kaynaklarının takip edilmesi, bu kapsamda üniversitelerle işbirliğinin en üst düzeyde tutulması

HEDEF C: Sosyal sorumluluk projelerinin turizm altyapısının çözümüne yönelik olarak planlanması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014–2018)	Girişimcilik ve KOBİ desteklerinin sağlanmasında yenilik, verimlilik ve istihdam artışı, büyüme, ortak iş yapma gibi ölçütlerin yanı sıra kadın, genç girişimcilik ve sosyal girişimcilige de öncelik verilmesi.Bölgesel, yerel ve sektörel işgücü dinamikleri dikkate alınarak, başta kadın ve gençler olmak üzere tüm kesimler için nitelikli istihdam imkânlarının geliştirilmeye devam edilmesi.
	BM DPT Binyıl Kalkınma Hedefleri (2000-2015)	Cinsiyetler arası eşitliğin teşvik edilmesi ve kadının güçlendirilmesi.
	Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı (2012–2016)	İlgili diğer kuruluşlar ile de işbirliği yapılarak kadınlarımızın daha fazla kooperatifler çatısı altında örgütlenebilmeleri ve bu şekilde ekonomik refah seviyelerinin yükselmesi için çalışmalarda bulunulacaktır.
	KOSGEB	Yeni girişimci desteği desteklenme oranı kadın girişimciler için daha yüksek tutularak kadın girişimcilerin desteklenmesi.
BÖLGESEL	İZKA/ 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Kadınların ve engellilerin yaygın eğitime erişim ve istihdam edilebilirliğinin artırılması.Bölgesel istihdam stratejisi ve alt çalışmalarında kadınlar, genç işsizler, engelliler, göç edenler, yaşlılar ve yoksullar gibi kesimlere uygun iş ve meslek türlerinin belirlenmesi, söz konusu spesifik iş ve mesleklerle yönelik meslek danışmanlığı hizmetlerinin geliştirilmesi.
	İzmir Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	Birleşmiş Milletler tarafından “Kadın Dostu Kent” ünvanı verilen kentimizde kadın erkek eşitliği esasıyla kadınların yerel karar alma süreçlerine aktif katılımın teşvik edilmesi, kadınların sosyal ve ekonomik hayatta güçlenmelerini sağlayacak her türlü önlemin alınmaya devam edilmesi.

Eksen 6.5. Tanıtım altyapısının geliştirilmesi

HEDEF A: Doğal ve kültürel zenginliklerin tanıtılması (broşür, reklam filmi vb.) ve önemli turizm değerlerine ilişkin görsel ve yazılı materyallerin hazırlanması

HEDEF B: Tren güzergahlarında ekranlar vasıtasıyla alternatif alanların, güzergahların ve ürünlerin tanıtımlarının yapılması

HEDEF C: İnsanların kolay erişebileceği noktalara tanıtıma yönelik materyallerin konulması (cep haritası/kitapçığı vb.) (İZTAV işbirliği ile)

HEDEF D: Havzanın turistik değerlerinin tanıtımına yönelik mobil/web uygulamalarının geliştirilmesi

HEDEF E: Turizme yönelik çok dilli İzmir (ör: visitizmir.org) ve Küçük Menderes Havzası portalının geliştirilmesi

HEDEF F: Son dakika (Last minute) yolcularının İzmir hakkında bilgi alabilecekleri ofisler oluşturulması ve bu ofislerde Havza tanıtımı yapılması

HEDEF G: Havzaya yönelik mistik romanların/ popüler yayınların hazırlanması

HEDEF H: Tire ve diğer ilçelerde kent içi ve kent dışı kültürel ve doğal değerleri içeren yürüyüş rotalarının belirlenmesi ve tanıtım broşürlerinin hazırlanması ve web sitesinde duyurulması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı	Ulusal tanıtım ve pazarlamaya ek olarak varış noktası bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine başlanması,Yurtiçi ve yurtdışı tanıtım ve pazarlamanın etkin kılınması,Turizm yatırımlarının teşviki süreci kapsamında tanıtım ve pazarlama politikaları geliştirilmesi,İç turizmin tanıtımına yönelik plan ve programlar geliştirilerek tanıtımda yeni araçların kullanılması, alternatif turizme dayalı ürünler araştırılarak bölgesel ve yerel değerlerin tanıtım ve pazarlaması yapılması,Akdeniz çanağındaki diğer varış noktalarından farklılık ve göreceli üstünlüğümüzün etkin tanıtım ve pazarlama araçları ile markaya bağlılığının sağlanması
	Kalkınma Bakanlığı 2014 – 2023 Bölgesel Kalkınma Stratejisi	Turizm sektöründe sunulan hizmetlerde nitelik bakımından standartlaşmanın sağlanması, sektörde marka bilincinin geliştirilmesi, bölgelerin turistik potansiyelinin ve varlıklarının (tarihi kişilikler, kültürel mekânlar) koordineli bir şekilde tanıtılması ve pazarlanmasının sağlanması.Etkinliklerle bölge illerinin tanıtım imkanları sağlanarak turizmin geliştirilmesinin desteklenmesi.
	Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015-2019 Strateji Planı	İç turizmin tanıtımına ağırlık verilmesiÇeşitli etkinlik, proje vb. faaliyetlere destek verilmesi, tanıtımının yapılması ve turizm hareketine katılımın artırılmasıUluslararası alanlarda gerçekleştirilecek kültür ve sanat projeleri, işbirlikleri ve tanıtım organizasyonları ile ülkemizin cazibe merkezi haline getirilerek, özellikle tarihi ve kültürel değerlerimizin güçlü tanıtımlarının yapılmasıUluslararası alanda tutarlı, anlamlı ve çekici bir Türkiye markası yaratmaya yönelik tanıtım stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanması.
	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014–2018)	Dış tanıtım faaliyetlerinin etkinleştirilmesi.

Eksen 6.6. Yerel hizmet sektörünün eğitimi

HEDEF A: Turizm sektöründe çalışanların nicelik, nitelik olarak artırılması ve sektörde çalışanların bilinçlenmesine yönelik eğitim programlarının oluşturulması

HEDEF B: Yerel halktan turizm sektöründe çalışmak için istekli olanlara hizmet ve kalite eğitimlerinin düzenlenmesi

HEDEF C: Havza halkında turizm farkındalığının artırılması ve ‘sorumlu turizm’ yaklaşımının geliştirilmesi

HEDEF D: Doğal alanların tanıtımı için “Doğa Rehberleri”nin yetiştirilmesine yönelik eğitim programlarının oluşturulması

HEDEF E: Yerel halka turizm alanında girişimcilik, proje yazma ve yönetim eğitimlerinin verilmesi

HEDEF F: Turizm altyapı eksikliklerinin belirlenebilmesi için ziyaretçi görüşlerinin alınması ve bu kapsamda özellikle sosyal medya yorumlarının izlenmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007-2013	Sürdürülebilir turizm konusunda kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının bilinçlendirilmesi. Turizm eğitimi ve sertifikasyon ile işgücü kalitesinin artırılması, eğitimin meslek odaklı olması ve ölçülebilir sonuçlar içermesi. Akademik eğitim politikaları belirlenirken, turizm sektörüne kalifiye eleman yetiştirecek mesleki eğitim bir arada ele alınması, eğitim ve öğretim yeni turizm çeşitlerinin eklenerek değişen turizm arz ve talebini karşılayabilecek eleman yetiştirilmesi. Yaygın turizm eğitimi için işitsel ve görsel iletişim imkanlarının kullanılması.
	Kalkınma Bakanlığı, 10. Kalkınma Planı 2014–2018	Eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasındaki uyumun geliştirilmesi. Yaşam boyu eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesi. Turizm sektöründeki işgücü kalitesinin artırılması.
BÖLGESEL	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	İşgücünün sektörel ihtiyaç ve beklentileri karşılaması. İzmir'deki meslek liseleri ile üniversitelerdeki eğitim programlarının ihtiyaca göre tasarlanması. Mesleki eğitimin kalitesi artırılması. Hayat boyu öğrenme hizmetlerinin yaygınlaştırılması. Sağlık turizminin geliştirilmesine yönelik insan kaynakları, altyapı geliştirilmesi, bu alanda tanıtım etkinleştirilmesi.
YEREL	Menderes Belediyesi 2015-2019 Strateji Planı	Gençlerimizi ve eğitimi hedefleyen projelerimiz ile bölgemizin geleceğini teslim edebileceğimiz yetenekli ve profesyonel bireylerin yetişmesine katkı sağlanması, bu kapsamda Turizm için Meslek Edindirme Kurslarının açılması

Eksen 6.7. Yöresel değerlerin farklılaşan/değer yaratan turizm ürünlerine dönüştürülmesi

- HEDEF A:** Kaybolan mesleklerin (kalaycılık, semercilik, urgancılık, keçecilik gibi) yeniden canlandırılması ve el sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilerek turistik ürüne dönüştürülmesi
- HEDEF B:** Takı, magnet, resim, kupa, giysi vb. kültürel tematik değerleri yansıtmaya yönelik turistik eşya tasarım ve üretim atölyelerinin ve satış birimlerinin kurulması
- HEDEF C:** Turistik ürünlerin geliştirilme/tasarlanma aşamalarında dünya turizm eğilimlerinin takip edilmesi
- HEDEF D:** Havzada üretilen ürünlerin çeşitlendirilerek turistik ürüne dönüştürülmesi (örn. farklı aromalarla süt ve süt ürünlerinin çeşitlendirilmesi, kuru sebze ve meyveler)
- HEDEF E:** Turistik ürünlerin (özellikle yeme-içme) denetimlerinin yapılması, sürekliliğinin sağlanması
- HEDEF F:** Aile içi işletmelerin desteklenmesiyle yerel kültür farklılıklarının korunması/öne çıkarılması
- HEDEF G:** Turistik değerleri cazibe merkezi haline getirebilmek için turistik hikayelerin oluşturulması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
BÖLGESEL	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Stratejik Plan (2013–2017)	Eğitim, yayım, kurs ve sınavlar yoluyla; çiftçilerin modern tarım tekniklerini ve tarımsal yenilikleri öğrenmeleri, uygulamaları, geleneksel el sanatlarının öğretilerek gelecek kuşaklara aktarılması, yerel kalkınma kapasitelerinin geliştirilmesi ve üretici örgütlerinin kurumsal kapasitelerinin artırılması. Elsanatları Eğitim Merkezlerinden mezun olan kursiyerlerin aldıkları eğitim konularında istihdam edilmelerinin sağlanması.
	EÜ. Stratejik Planı	Eğitimin her seviyesinde girişimcilik dahil, yaratıcılık ve yenilikçiliğe (inovasyon) yönelik çabaların artırılması.
	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Kırsalda tarım dışı gelir kaynakları sağlanması bakımından ekoturizm, doğa turizmi, köy pansiyonculuğu, otantik ve katma değeri yüksek el sanatları, yerel ürünler gibi tarım dışı ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi. Tasarım alanındaki eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesi, farklı sektörlerde yetişmiş, iyi eğitim almış tasarımcılar ve yaratıcı insan gücünün İzmir'de kalmasının sağlanması.
YEREL	Menderes Belediyesi 2015-2019 Strateji Planı	Görece boncuk ocaklarının turizme kazandırılması.

Eksen 7.1. Ekoturizm-Doğa Turizmi-Kırsal Turizm - Sağlıklı Yaşam Turizmi

- HEDEF A:** Havzanın doğal zenginliklerine (Jeolojik zenginlikler, doğal bitki örtüsü, sahil, plaj ve koylar, yaylalar, dağlar, vadiler, ovalar, şelale, göl, gölet ve barajlar vb.) ilişkin turizm envanter çalışmasının yapılması
- HEDEF B:** Gününbirlik turizme uygun doğal bölgelerin (Ayrancılar, Kaletepe, Kuşçuburun, Arap Pınarı mesire alanları vb.) altyapılarının geliştirilmesi ve işletme planlarının hazırlanması
- HEDEF C:** Bayındır'da Çiçek müzesinin (Arboretum) oluşturulması
- HEDEF D:** Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması (ör: Keçi kalesi yamaçlarındaki fay kırığının dağ turizmine kazandırılması)
- HEDEF E:** Yamaç paraşütü sahalarının belirlenmesi (Ödemiş-Bozdağ, Beydağ - Karlık Mevkii, Tire- Güme Dağı Etekleri, Kiraz - Bekçi Tepesi, Bayındır vb.) ve altyapı çalışmalarının yapılması
- HEDEF F:** Doğa yürüyüşü yapanların tercih ettikleri Menderes'teki ormanların doğa yürüyüş yollarının temizliğinin yapılması, moloz dökümünün engellenmesi
- HEDEF G:** Menderes'te Tahtalı Barajı Koruma Alanlarında, bisiklet, safari, ATM ve at gezi parkurlarının belirlenmesi ve yürüme parkurlarının oluşturulması
- HEDEF H:** Yayla ve dağ turizmine yönelik altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı (Ovacık, Alankıy, Çınardibi ve Karakuyun Yaylaları, Bozdağ vb.)
- HEDEF I:** Karadan ve denizden yeni turizm destinasyonlarının oluşturulması (Selçuk-Teos-Foça yelkenli/gemi turları vb.) / Tematik güzergahların oluşturulması ve altyapısının (yeme-içme, konaklama, işaretleme, tuvalet vb.) geliştirilmesi (Sart efes antik yolu, doğa sporları güzergahı vb.) ve ulusal ve uluslararası rota kitaplarına dahil edilmesi (Yerel değil bölgesel düşünülmesi -7 kilise turu - İzmir, Aydın, Manisa ve Denizli gibi) (Artemis yolu (düzenli yürünen bir yol)
- HEDEF J:** Bayındır ve Kiraz'da "sağlıklı yaşam" turizminin geliştirilmesi ve diğer doğal-kültürel değerler ile bütünleşmesinin sağlanması (Dereköy yakınındaki terk edilmiş köy bu kapsamda kullanılabilir) (Dağ Tekke Suyunun sağlıklı yaşam turizmi kapsamında kullanılabilirliğinin araştırılması) (Dereköy ve Ergenli kaplıcaları, Deliömerli jeotermal sahası vb.)
- HEDEF K:** Kuş gözlemi (Gebekirse Gölü, Belevi Gölü, Eleman Bataklığı vb.), endemik bitki gözlemi (Bozdağlar vb), fotosafari gibi alternatif turizm çeşitlerinin gelişimine yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007-2013	Belli bir güzergahın belli temalara dayalı olarak turizm amacıyla geliştirilmesi, ana tur güzergahları, varış noktaları, ara istasyon ve alt istasyon noktalarının belirlenmesi, bu koridorlardaki alternatif turizm türlerinin yakın çevredeki diğer kültürel ve doğal değerler ile ilişkilendirilmesi, Doğa amaçlı turizm türlerinin turizm altyapısının ve niteliği artırılması. Türkiye'nin her bölgesinde alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi Kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile agroturizm, macera turizmi, mağara turizmi faaliyetleri için eylem planlarının hazırlanması. Yöreye özgü farklı turizm türlerini farklı sektörel kullanımlarla bir arada sunabilen alternatif turizm odaklı turizm kentlerinin oluşturulması, İç turizm pazarında alternatif turizme dayalı ürünler araştırılarak kapasite arttırmaya yönelik çalışmaların yapılması, Alternatif turizm türlerinden öncelikli olarak sağlık turizmi ve termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, deniz turizmi, ekoturizm ve yayla turizmi, kongre ve fuar turizminin geliştirilmesi Jeotermal kaynakların bulunduğu bölgeler dikkate alınarak etaplamalar şeklinde tüm kaynakların değerlendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmesi. Alternatif turizm olanakları yaratılarak sektörün mevsimsellik özelliğini değiştirmeye yönelik yasal-yönetmelere düzenlemeler yapılması.
	TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı	Sağlık turizmi başta olmak üzere alternatif turizm türleri çeşitlendirilerek, turizmin yılın her dönemine ve ülkenin her bölgesine yayılmasının sağlanması.
	Kalkınma Bakanlığı 2014 – 2023 Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi	Turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve kalitesinin artırılmasına hizmet edecek altyapının geliştirilmesi. Turizmin coğrafi ve tür bakımından çeşitlendirilmesinde bölgesel çekim merkezlerinin doğal ve kültürel özellikleri temel alınarak, bu şehirlerde kültür, inanç, gastronomi, doğa ve kış turizmi gibi turizm çeşitlerinin geliştirilmesi.
BÖLGESEL	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014–2018)	Sağlık turizmi başta olmak üzere, turizmin çeşitlendirilmesi ve alternatif turizm türlerinin gelişimi, Termal turizmde 100.000 yatak kapasitesinin oluşturulması, 1.500.000 (600.000 tedavi amaçlı) yabancı turiste hizmet sunulması, 3 milyar dolar gelir elde edilmesi, Medikal turizmde dünyanın ilk 5 destinasyonu içerisinde olunması, 750.000 medikal yabancı hastanın tedavi edilmesi, 5,6 milyar dolar gelir elde edilmesi
	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Deniz, kültür, inanç, sağlık, doğa, spor, fuar, kış, termal, yayla, ekoturizm ve agro-turizm gibi alternatif ve yeni turist profiline hitap eden turizm türlerinde gerekli altyapı eksiklikleri tamamlanması. Kent turizmi, ekoturizm, kongre ve fuar turizmi, kültür ve inanç turizmi, kırsal turizm, termal turizm, deniz ve yat turizmi, sağlık turizmi gibi farklı türlerde ilçeler bazında tanıtım faaliyetlerinin geliştirilmesi. Sürdürülebilir turizme uygun, katma değeri yüksek, inovatif turizm çeşitleri geliştirilmesi Sürdürülebilir turizm uygulanması ve yaygınlaştırılmasının sağlanması, Sağlık turizminin geliştirilmesine yönelik insan kaynakları, altyapı geliştirilmesi, bu alanda tanıtım etkinleştirilmesi. Ekoturizm alanında başta Karaburun, Çeşme, gastronomi, doğa ve kış turizmi gibi turizm çeşitlerinin geliştirilmesi. Özellikle ÖÇKB olan Foça, Küçük Menderes Deltası, Ramsar Alanı olan Gediz Deltası, Selçuk Gebekirse Gölü, Ödemiş Bozdağ, Kemalpaşa Nif Dağı, Çeşme Alaçatı Zeytineli ve Karaburun kıyılarında flora ve fauna korunacak, bu alanlar ekoturizm, doğa turizmi gibi turizm çeşitlerine olanak verecek hale getirilecektir.
	Orman ve Su İşleri Bakanlığı İzmir ili Doğa Master Planı	Sürdürülebilir doğa turizmi ürünlerinin yerel çevre ile uyum içinde işlenmesi İzmir'de doğa turizmi yatırım projelerine yatırımların artırılması. Doğa turizmini yüksek potansiyele sahip ilçelerde öne çıkarılması.
YEREL	TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Selçuk-Menderes Bölgesi Strateji Planı	Turizm çeşitliliğini sağlamaya yönelik altyapının geliştirilmesi, kongre, inanç ve eko turizmin geliştirilmesi

Eksen 7.2. Etkinlik Turizmi

- HEDEF A:** Turistik hafızanın oluşturulabilmesi için "5 Duyu"ya hitap eden (five sense making) yerler ve organizasyonlar oluşturulması (Birgi'de ihlamur kokusu, çay bardağında türk kahvesi, tematik bahçeler)
- HEDEF B:** Garden Tourism / çiçek sergilerinin turistik değer haline getirilmesi / profesyonelleşmesi
- HEDEF C:** Yapımına 1858 yılında başlanan eski İzmir-Aydın demiryolunu endüstriyel miras rotası olarak kullanarak Selçuk-Çamlık arasında nostaljik kara tren çalıştırılması (TCDD'nin yeni güzergah projesine uygun olarak, eski güzergahın turistik amaçla kullanılması)
- HEDEF D:** Turizmin canlandırılması için festivaller, kamp, karavan alanları, pazarlar vb. ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi (Kamp-karavan Bozdağ ve Gölcük'te) (Bayındır Çiçek Festivali, Ödemiş Süs Bitkileri Fuarı vb.) (Torbalı Rumeli Balkan Göçmenleri Festivali)

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007-2013	Uluslararası organizasyonlara katılım ve evsahipliğinin tanıtımda kullanılması, Yöresel etkinliklerin uluslararası standartlara uygun biçimde geliştirilmesi. Kültürel ve sanatsal gösterilerin sergileneceği tesis ve mekanların yapılması. Kültür turizmini geliştirmek üzere ulusal ve uluslararası düzeyde etkinliklerin düzenlenmesi
	Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı	Kültür ve turizm alanında uluslararası ilişkileri ve kültürlerarası iletişimi güçlendirecek uluslararası barışa katkıda bulunmak, Ülkemizde gerçekleştirilen uluslararası festivallere ve etkinliklere destek verilmesi
	Kalkınma Bakanlığı 2014-23 Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi	Etkinliklerle bölge illerini tanıtım imkanları sağlanarak turizmin geliştirilmesinin desteklenmesi
BÖLGESEL	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Kültürel etkinliklerin uluslararası düzeyde ve çok yönlü geliştirilmesi. İzmir'in etkinliklerden haberdar olması için etkin iletişim ağları oluşturulması. Turizm sektöründe faaliyet gösterenlerin yerleşimlerin yerel istihdam sayısı, mesleki becerileri ve kalitesinin artırılması, yerel kontrollü yönetim mekanizmalarının sağlanması.
	İzmir Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	İzmir'in Ulusal ve Uluslararası Organizasyonlara katılımı ve ev sahipliği yapmasının sağlanması, uluslararası alanda kent imajını güçlendirme ve turizmi geliştirme yolunda faaliyetlerin yapılması

Eksen 7.3 İnanç Turizmi ile öne çıkan K.Menderes Havzası

- HEDEF A: Havzada mevcut olan inanç turizmi faaliyetlerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi (Birgi, Meryemana, Efes, Klaros, St. Jean Kilisesi, İbn-i Melek vb.)
- HEDEF B: Rehberlerin inanç turizmi konusunda gelişimine yönelik eğitim programlarının (özellikle yüksek lisans programı) açılması
- HEDEF C: Farklı dinlerin önemli günlerine özel etkinlik programlarının oluşturulması ve etkin tanıtımının yapılması (Noel Konserleri vb.)
- HEDEF D: Vatikan gibi ilgili kurumlarla iletişim kurularak inanç turizmi faaliyetlerinde görev alabilecek uzmanların yetiştirilmesi
- HEDEF E: İnanç Turizmi konusunda öneme sahip olan ancak tanınmayan yapıların tanıtılması (St. Paul Kilisesi vb.)

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007	• Varış noktalarının termal, kış, yayla, kültür, kongre, eko-turizm, inanç ve gastronomi gibi turizm çeşitleri ile desteklenmesi.
	TC. Kalkınma Bakanlığı 2014 - 2023 Bölgesel Kalkınma Stratejisi	• Turizmin coğrafi ve tür bakımından çeşitlendirilmesinde bölgesel çekim merkezlerinin doğal ve kültürel özellikleri temel alınarak, bu şehirlerde kültür, inanç, gastronomi, doğa ve kış turizmi gibi turizm çeşitlerinin geliştirilmesi.
BÖLGESEL	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	• Deniz, kültür, inanç, sağlık, doğa, spor, fuar, kış, termal, yayla, ekoturizm ve agro-turizm gibi alternatif ve yeni turist profiline hitap eden turizm türlerinde gerekli altyapı eksiklikleri tamamlanması. • Kent turizmi, ekoturizm, kongre ve fuar turizmi, kültür ve inanç turizmi, kırsal turizm, termal turizm, deniz ve yat turizmi, sağlık turizmi gibi farklı türlerde ilçeler bazında tanıtım faaliyetlerinin geliştirilmesi.
YEREL	TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Selçuk-Menderes Bölgesi Strateji Planı	• Turizm çeşitliliğini sağlamaya yönelik altyapının geliştirilmesi, kongre, inanç ve eko turizmin geliştirilmesi

Eksen 7.4. Kültür Turizmi

- HEDEF A: Tarihi mekanların restorasyonu ve korunması, yeniden işlevlendirme yoluyla farklı toplumsal amaçlarla (sanat, spor vb.) kullanımının sağlanarak yaşayan mekanlar haline getirilmesi (Kiraz Karakuyun yaylasındaki taş evler)
- HEDEF B: Tematik köylerin oluşturulması (Efe Kültürü-Lübbey Köyü / Çırpı Köyü vb.)
- HEDEF C: Efes'in su yollarının turizme kazandırılması
- HEDEF D: Havzanın kapsamlı tarihi ve kültürel turizm envanteri hazırlanması
- HEDEF E: Özellikle Tire merkez, Birgi, Bademli gibi kentsel kültürel değerlere sahip alanların tanıtımının yapılması ve kültür turları düzenlenmesi
- HEDEF F: Artemis Tapınağı'nın simülasyonunun yapılması ayrıca Efes'i üç boyutlu canlandırma ve çok dilli tanıtım uygulamalarının geliştirilerek engelliler için "audiologicalogue" projesinin hazırlanması
- HEDEF G: Havzada çıkarılan eserlerin yerelde sergilenebilmesi için yeni müzelerin yapılması (ör: Metropolis, Torbalı)
- HEDEF H: Kiraz kalesinin restorasyonu, içindeki özel mülkiyet sorununun çözülmesi ve etkinliklerin buraya yönlendirilmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007-2013	• Yöresel mimari değerlerin korunarak turizm hizmetine sunulduğu sıra dışı konaklama ünitelerinin desteklenmesi, • Yeni yasal düzenlemelerle otel odaklı turizmden çok tarih kültür sanat ve benzeri değerler odaklı turizm gelişmesinin sağlanması, • Kültür turizmi kapsamında marka kentleri oluşturulması, turistler için bir çekim noktası haline getirilmesi • Ülkemizin meşhur el sanatlarından deri, halı gibi ürünlerin sunulacağı otantik alışveriş merkezlerinin yapılması, mevcutların iyileştirilmesi • Kültürel akşların düzenlenmesi kapsamında sanat köylerinin kurulması, • Yerleşmeler içinde özgün el sanatları alışveriş için mekanlar pazaryeri düzenlemelerinin yapılması,
	Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı	• Sahip olduğumuz "tarihi ve kültürel değerlerin korunması, değerlendirilmesi, turizme kazandırılması ve tanıtılması yetki ve uzmanlığının kullanılarak" kültür varlıklarının geleceğe taşınması • Dünya Kültür Mirası Sözleşmesi kapsamında sürdürülebilir koruma faaliyetlerinin uluslararası standartlarda gerçekleştirilebilmesi için etkili, çağdaş ve benimsenmiş kültür ve turizm politikalarının oluşturulması • 2023 Türkiye Turizm Stratejisi'nde belirtilen esaslara uygun olarak Ülkemizin sahip olduğu tarihi, turistik, kültürel ve doğal değerlerin; turizm türlerinin geliştirilmesine imkan tanıyacak şekilde kullanılması • Ülkemizde turizm çeşitliliği potansiyelinin yüksek olmasının; sürdürülebilir ve etkili kültür ve turizm politikalarının oluşturulmasına kaynak teşkil etmesi • Kültür ve sanat değerlerimizin etkili bir şekilde tanıtılması desteklenmesi ve yaygınlaştırılması
BÖLGESEL	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	• Başta kent merkezi ve turizm varış noktası ilçelerde olmak üzere, tescilli tarihi ve kültürel varlıkların turizm gelirlerine katkı sağlayacak şekilde ortaya çıkarılması, renove/restore edilmesi sağlanacaktır. Kültür merkezleri sayısının artırılması. • İzmir'in kültür ve turizm olanaklarının artırılması.

Eksen 7.5. Gastronomi Turizmi

- HEDEF A: Gastronomi turizmi kapsamında yöreye özgü yiyeceklerin tanıtımı için tarihini/öyküsünü anlatan bir sistem geliştirilmesi
- HEDEF B: Yörenin yeme-içme kültürünün tanıtımında önemli rol oynayabilecek "Gurme Turizmi"nin geliştirilmesi
- HEDEF C: Yöresel yiyecek-içecek sunan küçük işletmeciler ve girişimcilere teşvikler sağlanması
- HEDEF D: Havzanın yöresel yemek çeşitliliğini yansıtacak ulusal/uluslararası ağlara bağlı mutfak atölyeleri kurulmasının teşvik edilmesi ve mevcut restoranları entegre ederek niteliği açısından iyileştirilmesi
- HEDEF E: Yabancı seyahat acenteleri ve gurmeler için Havzanın tanıtımına yönelik turlar düzenlenmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007	Varış noktalarının termal, kış, yayla, kültür, kongre, eko-turizm, inanç ve gastronomi gibi turizm çeşitleri ile desteklenmesi.
BÖLGESEL	TC. Kalkınma Bakanlığı 2014 - 2023 Bölgesel Kalkınma Stratejisi	Turizmin coğrafi ve tür bakımından çeşitlendirilmesinde bölgesel çekim merkezlerinin doğal ve kültürel özellikleri temel alınarak, bu şehirlerde kültür, inanç, gastronomi, doğa ve kış turizmi gibi turizm çeşitlerinin geliştirilmesi.

ÇEVRE, ENERJİ VE SU KAYNAKLARI

Eksen 8.1. Su Kaynaklarının Araştırılması, Planlanması ve Yönetimi

- HEDEF A: Küçük Menderes Havzasının su kaynaklarının bütüncül kullanılmasına yönelik araştırmaların yapılması
- HEDEF B: Yeraltı suyu kaynakların korunması ve geliştirilmesine yönelik planlamaların yapılması
- HEDEF C: Yeraltı ve yüzeysel su kaynakları ilişkisine bu kaynakların etkin kullanımına yönelik eğitim ve çalışmalarının yapılması
- HEDEF D: Küçük Menderes Nehri'nin hidrolojik ve hidrolojik rejiminin ıslahı ve yatak genişletilmesi ile ilgili çalışmaların yapılması
- HEDEF E: Su kaynaklarını kirlenme potansiyeli bulunan doğal kirleticilerin araştırılması
- HEDEF F: Hayvancılıkta su tüketiminin incelenmesi ve verimli su tüketimine yönelik çalışmaların yapılması
- HEDEF G: Sanayide su kullanımı planlaması ve aşırı su tüketimi olan sanayi yatırımlarını izleme/denetleme çalışmaları yapılması
- HEDEF H: Küçük Menderes Havza Kurulu ile IZSU havza koordinasyon kurulu işbirliğinin sağlanması
- HEDEF I: Damlama sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması
- HEDEF J: Küçük Menderes nehri boyunca miktar ve kalite odaklı sürekli izleme ağı kurulması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Çevre ve Orman Bakanlığı, AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007-2023)	Yeraltı, yüzey ve kıyı sularının kirliliğinin izlenmesi, asgari düzeye indirilmesi ve kirlenmenin önlenmesi. Kentsel atıksu arıtma yönetmeliğine uygun olarak kanalizasyon sistemleri ve arıtma tesislerinin kurulması. Doğal su kaynaklarının ve su ekosistemlerinin sürdürülebilir olarak kullanımının sağlanması. İçme suyunun sıhhi bir şekilde ve daha fazla kullanıcıya ulaşmasının sağlanması. Tehlikeli maddelerin suya deşarjından kaynaklanan kirliliğin tespit edilmesi, önlenmesi ve kademeli olarak azaltılması.
	Ulusal Havza Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2023)	Havzaların su kaynaklarının sürdürülebilir olarak yönetimi ve kullanımı.
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı / Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2010-2020)	Tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından iklim değişikliğinin su kaynaklarına olumsuz etkilerini dikkate alan tarımsal uygulamaların geliştirilmesi. İklim değişikliği sebebiyle sıcaklığın ve buharlaşmanın artacağı bölgelerde sulanan alanlardaki tuzluluk artışına engel olmak için toprak işleme, drenaj, sulama teknikleri, malçlama gibi tedbirler konusunda projeler geliştirilmesi ve çiftçi eğitiminin sağlanması.
	Ulusal Su Kalitesi Yönetimi Strateji Belgesi (2012-2023)	Tüm yüzeysel ve yeraltı sularının kalitesinin iyileştirilmesi maksadıyla, kurumsal ve yasal çerçevenin çizilerek; ilgili kurumlarla eşgüdüm, işbirliği ve koordinasyonun sağlanması, Su yönetiminde teknik ve ekonomik araçlar geliştirilmesi ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, Su kütlelerinin kalitesi ve miktarının birlikte korunması ve iyileştirilmesi, eylem planları ve uygulamaların takibinin yapılması,
	TC. Kalkınma Bakanlığı 2014 – 2023 Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi	İklim değişikliğinin ve su havzalarındaki tüm faaliyetlerin su miktarı ve kalitesine etkileri değerlendirilerek havzalarda su tasarrufu sağlama, kuraklıkla mücadele ve kirlilik önleme başta olmak üzere gerekli önlemlerin alınması. Sulamada sürdürülebilirliğin sağlanması açısından yeraltı su kaynaklarına yönelik miktar kısıtlaması, farklı fiyatlandırma gibi alternatifler geliştirilmesi.
	Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	Su yönetimine ilişkin mevzuattaki eksiklik ve belirsizlikler giderilerek kurumların görev, yetki ve sorumlulukları netleştirilecek, su yönetimiyle ilgili tüm kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonun geliştirilmesi.
BÖLGESEL	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Yeraltı sularının % 50'sinden fazlasının kullanıldığı tarımsal ve endüstriyel faaliyetler için aşırı su çekimlerinin engellenmesi.
	İZSU 2015-2019 Strateji Planı	kente temiz ve sağlıklı su temin etmek için su kaynaklarının korunması. kente temiz ve sağlıklı su temin etmek için yeni su kaynaklarının bulunması ve tesis edilmesi
	TÜBİTAK MAM Çevre ve Temiz Üretim Enstitüsü /Havza Koruma Eylem Planlarının Hazırlanması Projesi Küçük Menderes Havzası Proje Nihai Raporu	Suyun etkin ve verimli kullanımı kapsamında; Yeraltı su kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi çalışmaları Havzadaki YAS kaynaklarının CBS ortamında model destekli olarak izlenerek beslenme miktarı üzerinde aşırı kullanımının önlenmesi Akifer rehabilitasyonu uygulamalarının yaygınlaştırılması ve bazı akiferlerde B kalite su rezervleri oluşturulması Yüzeysel su kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi; AB Su Çerçeve Direktifi ile uyumlu olarak havzadaki yüzeysel su kaynaklarının kalite statüsünün yükseltilmesi

Eksen 8.2. Su Kaynaklarının Kullanımı

- HEDEF A: Yeraltı suyunun beslenmesi amacıyla yeraltı barajlarının yapılması
- HEDEF B: Deniz suyundan tatlı su eldesi (Pamucak-Selçuk)
- HEDEF C: Göllerin çok fonksiyonlu kullanımına ilişkin çalışmaların yapılması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı /Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi 2010-20	Su kaynaklarının korunması ve etkin kullanımına yönelik olarak, suyun hacim esasına göre fayatlandırma çalışmalarının yapılması. Üreticilerin sulama suyu kullanımında tasarruf sağlayan, sulama yatırımlarında ise maliyeti azaltan önlemleri almalarının mali ve teknik açıdan desteklenmesi, tarla içi modern basınçlı sulama sistemlerinin (damlama/yağmurlama sulama sistemleri) kurulmasının teşvik edilmesi
	Ulusal Havza Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2023)	Havzaların su kaynaklarının sürdürülebilir olarak yönetimi ve kullanımı.

Eksen 8.3. Çevre Problemleri ve Giderimi

HEDEF A: Küçük Menderes Nehri kirliliğinin tam karakterizasyonunun yapılması

HEDEF B: Tarımsal (bitkisel ve hayvansal üretim) kaynaklı kirleticilerin giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması

HEDEF C: Evsel ve endüstriyel katı atıkların giderimine yönelik planların yapılması

HEDEF D: Havzadaki kirlilik yüklerine ait bir envanter çalışmasının yapılması

HEDEF E: Havzadaki tüm büyük yerleşimlerin atıksu arıtma tesislerinin devreye alınması ve kirletici deşarjının minimizasyonunun sağlanması

HEDEF F: Küçük yerleşimler için ortak atıksu arıtma tesislerinin kurulması

HEDEF G: Arıtılmış atıksuların yeniden kullanımına dönük projelerin geliştirilmesi

HEDEF H: Kuyularda aşırı çekimin minimize edilmesine yönelik çalışmaların yapılması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	Şehirlerde kanalizasyon ve atık su arıtma altyapısının geliştirilmesi, bu altyapıların havzalara göre belirlenen deşarj standartlarını karşılayacak şekilde çalıştırılmalarının sağlanması, arıtılan atık suların yeniden kullanımının özendirilmesi. Yeraltı ve yerüstü su kalitesinin ve miktarının belirlenmesi, izlenmesi, bilgi sistemlerinin oluşturulması; su kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi ile kirliliğinin önlenmesi ve kontrolünün sağlanması. Destekler verilirken sularla tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan kirliliğin izlenmesi, izleme sonuçlarının değerlendirilmesi ve kirliliğin önlenmesi kriterleri dikkate alınarak kirliliğin önlenmesi çalışmalarına, biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynakların korunması ile sürdürülebilir kullanımına öncelik verilmesi. Katı atık yönetimi etkinleştirilerek atık azaltma, kaynaktan ayrıştırma, toplama, taşıma, geri kazanım ve bertaraf safhalarının teknik ve mali yönden bir bütün olarak geliştirilmesi; bilinçlendirmenin ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesine öncelik verilmesi. Geri dönüştürülen malzemelerin üretimde kullanımının özendirilmesi. Sürdürülebilir şehirler yaklaşımına uygun olarak şehirlerde atık ve emisyon azaltma, enerji, su ve kaynak verimliliği, geri kazanım, görüntü ve görüntü kirliliğinin önlenmesi, çevre dostu malzeme kullanımı gibi uygulamalarla çevre duyarlılığının ve yaşam kalitesinin artırılması.
	Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi 2014-23	Etkinlikler için kentsel altyapı ihtiyaçlarını giderecek, çevre ve yaşam kalitesini yükseltecek düzenlemelerin yapılması. İş ve yaşam kalitesinin artırılmasına ve çevrenin korunmasına yönelik kentsel altyapının geliştirilmesi. Sanayinin neden olduğu çevresel kirliliğin azaltılması, dengeli ve sürdürülebilir sanayi gelişiminin desteklenmesi. Su, atık su, katı atık gibi çevre korumaya yönelik altyapı tesislerinin tamamlanması. Kentsel işlevlerin, büyük ölçekli altyapının, yapılaşmanın ve ulaştırma sistemlerinin olumsuz çevresel etkileri azaltıcı şekilde planlaması ve uygulamasına özen gösterilmesi. Metropollerde temiz üretimin yaygınlaştırılması, çevreye duyarlı üretim ve enerji teknolojilerinin geliştirilebilmesi için araştırma ve üretim altyapısının güçlendirilmesi. Uygun olan yörelerde katı atık ve atık su sistemleri yönetiminde işbirliği sağlanarak, ortak bertaraf, geridönüşüm, içme suyu ve arıtma tesislerinin kurulması.
	Çevre ve Orman Bakanlığı AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (UÇES) 2007-2023	Atıksu, katı atık ve hava kirliliğinin ekonomik koşullarda en aza indirilebilmesi için çevresel altyapı tesislerinin yapımı, bakımı, onarımı, yenilenmesi ve işletilmesinde ülke şartlarına en uygun teknolojilerin tercih edilmesi, bu tesisler mümkün olan yerlerde mahalli idare birliklerini özendirerek şekilde yaygınlaştırılarak etkin işletilmesinin sağlanması. Tehlikeli maddelerin suya deşarjından kaynaklanan kirliliğin tespit edilmesi, önlenmesi ve kademeli olarak azaltılması. Yeraltı, yüzey ve kıyı sularının kirliliğinin izlenmesi, asgari düzeye indirilmesi ve kirlenmesinin önlenmesi. Kentsel atıksu arıtma yönetmeliğine uygun olarak kanalizasyon sistemleri ve arıtma tesislerinin kurulması. Tehlikeli maddelerin suya deşarjından kaynaklanan kirliliğin tespit edilmesi, önlenmesi ve kademeli olarak azaltılması. Katı atık üretiminin azaltılması. Uygun yöntemlerin kullanarak katı atıkların geri kazanımını ve düzenli depolanmasını sağlayacak önlemler alınması. Ambalaj ve ambalaj atığının yönetimi konusunda topluluk içindeki rekabet şartları ve iç piyasanın gerekleri dikkate alınarak tedbirler alınması. Tıbbi ve özel atıkların yönetiminin sağlanması. Hava kalitesi hedeflerinin tanımlanması Kıyı ve deniz biyolojik çeşitliliğinin maruz kaldığı tehditlerle mücadele edilmesi. Tanımlanmış metotlar ve kriterler baz alınarak hava kalitesinin tayin edilmesi. Hava kalitesinin iyileştirilmesine yönelik eylem planlarının uygulanması ve çevre dostu temiz teknolojilerin kullanımının sağlanması. Biyolojik çeşitliliğin azalmasına yol açan etmenlerin belirlenmesi ve azaltılmasına yönelik önlemlerin alınması.
BÖLGESEL	İzmir 2014-2023 Bölge Planı	Gediz ve Küçük Menderes başta olmak üzere 3 havzada entegre havza yönetimi kurumsal bazda sağlanarak endüstriyel, tarımsal ve kentsel kirliliği önleme ve kontrolünün gerçekleştirilmesi. Sürdürülebilir atıksu, içme ve kullanma suyu yönetiminin sağlanması. Katı atık ve tehlikeli atık geri kazanım, depolama ve bertaraf kapasitelerinin artırılması. Her üç havzadaki işletmelerde temiz üretim ve arıtma teknolojilerinin kullanımının sağlanması. Endüstrilerden gelen tehlikeli atığın depolama ve bertarafı konusunda yatırım ihtiyacı bulunmaktadır. İzmir genelinde katı atık geri dönüşüm uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik hizmet ve altyapının geliştirilmesi. Son kullanıcıdan başlayarak, tüketimin her aşamasında katı atık azaltım ve ayrıştırma mekanizmalarının kurulması Altyapı eksikliklerinin giderilmesinin yanı sıra atık azaltımına yönelik kamuoyunda farkındalığı artırıcı faaliyetlerin gerçekleştirilmesi. Küçük Menderes Havzası'nda yer alan Kiraz, Beydağ, Ödemiş, Tire, Bayındır, Torbalı, Selçuk ilçelerinde katı atıkların havza yataklarına ulaşmasını önleyici tedbirler alınacaktır. Beydağ ve Tire'de atıksu arıtma tesisleri yapılacaktır. Menemen ve Selçuk ilçeleri atık hizmeti açısından güçlendirilecektir.

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
YEREL	TÜBİTAK MAM Çevre ve Temiz Üretim Enstitüsü /Havza Koruma Eylem Planlarının Hazırlanması Projesi Küçük Menderes Havzası Proje Nihai Raporu	Büyük ölçekli tekil işletmeler ve Hayvancılık OSB yapılanması içinde yer alan küçük/orta ölçekli işletmelerde hayvansal atıklar, kompost ve/veya anaerobik çürütme (biyometan) tesislerinde stabilize edilerek organik madde ve/veya biyoenerji geri dönüşümü projelerine yönlendirilip, yenilenebilir enerji teşviki ve organik gübre eldesinden önemli ekonomik girdi elde etmeleri sağlanabilir. Hayvancılık OSB ve büyük tekil işletmeleri ait merkezi/büyük kapasiteli biyometan tesislerine, başka sektörlerden biyobozunur atık kabulü durumunda atık bertaraf ücreti alınması ve tarımsal atıklardan da ekstra biyometan üretimi yoluyla bu tür tesis işletmelerinin daha fazla gelir elde etmelerinin sağlanabilir. Hayvansal Atık Yönetimi Uygulamaları için öncelikli olarak küçük bir alanda uygulamaları başlatılması gerektiği düşünülmektedir, bunun için Pilot Bölge olarak Ödemiş İlçesi'nin seçilmesi önerilmektedir.

Eksen 9.1. Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Geliştirilmesi

HEDEF A: Jeotermal kaynakların sağlık ve termal turizm için geliştirilmesi (Bayındır) ev ısıtması için kullanılması (Menderes)

HEDEF B: Rüzgar, güneş, biyokütle enerjilerinin etkin ve entegre kullanımının sağlanması

HEDEF C: Baraj ve göl alanları üzerinde pilot ölçekte yüzer güneş enerjisi sistemlerinin kurulması

HEDEF D: Ekolojik su ve atık arıtımı veya bertarafı gibi enerji odaklı projelerin uygulanması

HEDEF E: Güneş panelleri kurulması (Çatı büyüklüğü belli büyüklükte olan binalarda fotovoltaik panel kurulması (meclis kararı ve plan notları ile); tip fizibilite çalışması; güneşlenme haritası; yapı statik hesabı)

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı /Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi 2010–2020	Türkiye'nin iklim değişikliği kapsamındaki ulusal vizyonu; iklim değişikliği politikalarını kalkınma politikalarıyla entegre etmiş; enerji verimliliğini yaygınlaştırmış; temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını arttırmış; iklim değişikliğiyle mücadeleyle özel şartları çerçevesinde aktif katılım sağlayan ve yüksek yaşam kalitesiyle refahı tüm vatandaşlarına düşük karbon yoğunluğu ile sunabilen bir ülke olmuştur. Orta vadede, başta yenilenebilir enerji ve temiz kömür teknolojisi olmak üzere nükleer enerji dâhil düşük ve sıfır emisyon teknolojilerinin kullanımını özendirilmesi; temiz teknolojiler ve enerji kaynakları alanında Ar-Ge çalışmalarının yapılması; bu alanlarda yerli sanayinin desteklenmesi. Uzun vadede, 2023 yılına kadar toplam elektrik enerjisi üretiminde yenilenebilir enerji payı %30'a çıkarılması. Bu çerçevede teknik ve ekonomik hidrolik potansiyelimizin tamamının değerlendirilmesi, rüzgârda 20.000 MW ve jeotermalde 600 MW elektrik üretim kapasitesine ulaşılması, güneş enerjisinden elektrik enerjisi elde edilmesinin özendirilmesi.
	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2015-19 Stratejik Planı	Ülkemizin sahip olduğu hidrolik, rüzgâr, güneş, jeotermal, biyokütle, dalga ve akıntı gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının değerlendirilerek ekonomiye kazandırılması. Jeotermal enerjiye dayalı bölgesel ısıtmanın geliştirilmesi.
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014–2018)	Yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarını mümkün olan en üst düzeyde değerlendiren, nükleer teknolojiyi elektrik üretiminde kullanmayı öngören, ekonominin enerji yoğunluğunu azaltmayı destekleyen, israfı ve enerjinin çevresel etkilerini asgariye indiren, ülkenin uluslararası enerji ticaretinde stratejik konumunu güçlendiren rekabetçi bir enerji sistemine ulaşılması temel amaçtır. Su dışındaki yenilenebilir kaynakların (rüzgâr, güneş, biyokütle ve jeotermal kaynakların) elektrik üretiminde kullanılmasına yönelik potansiyelin tam olarak tespit edilmesi, bu kapsamda jeotermal aramaların hızlandırılması Su kaynakları dışındaki yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretiminin artırılması için yatırım gerçekleştirilmelerine yönelik izleme ve değerlendirme yapılması Biyokütle, jeotermal ve güneş kaynaklarının birincil enerji amacıyla değerlendirilmesi için mevcut potansiyelin harekete geçirilmesi Yenilenebilir enerjide yerli imalat düzeyinin artırılması ve özgün teknolojilerin geliştirilmesi, Yerli kaynaklara öncelik verilerek sureti ile kaynak çeşitlendirilmesinin sağlanması; yenilenebilir enerji kaynaklarının enerji arzı içindeki payının artırılması. Enerji üretiminde dışa bağımlılığın azaltılması hedefiyle uyumlu olarak; yurtiçi ve yurtdışında petrol ve doğal gaz arama faaliyetlerinin hızlandırılması, linyit kömürü ve jeotermal gibi yerli kaynakların potansiyelinin tespitine yönelik arama faaliyetlerinin azami düzeye çıkarılması.
	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Stratejik Plan (2013–2017)	Jeotermal enerjinin konut ve sera ısıtılmasında kullanılması
	TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007-2013	Jeotermal kaynakların bulunduğu bölgeler dikkate alınarak etaplamalar şeklinde tüm kaynakların değerlendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmesi.
ULUSAL	TÜBİTAK / Ulusal Enerji Ar-Ge ve Yenilik Stratejisi	Ülkemizin strateji ve politika belgelerinde belirtilen enerji arz güvenliğinin sağlanması, dolayısıyla enerji kaynaklarında çeşitliliğin sağlanması hedefi doğrultusunda yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması. Öncelikli olarak enerji arz güvenliğinin artırılması için izleme ve değerlendirme yapılmasının, yerli ve yenilenebilir kaynaklardan daha çok yararlanılmasının sağlanması. Yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının en üst düzeyde değerlendirilmesi hidroelektrik, termik, rüzgâr enerjisi, jeotermal, vb), Tarımda enerji giderlerinin azaltılması amacıyla seralarda jeotermal enerji kullanımının yaygınlaştırılması ve enerji kullanımı için yenilenebilir enerji kaynaklarının belirlenmesi. Yenilenebilir enerji kaynaklarından (Hidrolik, Rüzgâr, Güneş, Jeotermal) enerji üretebilmek; bunun için gerekli üretim sistemlerinin geliştirilmesi. Jeotermal kaynaklardan yararlanmak amacıyla düşük entalpili kaynaklardan elektrik üretimi, jeotermal ısı pompaları, derin kızgın kayaç granit tabakalarından buhar üretimi
	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı / Arz Güvenliği Strateji Belgesi	Güneş enerjisinin elektrik üretimi içinde kullanılması uygulamasının yaygınlaştırılması, ülke potansiyelinin azami ölçüde değerlendirilmesinin sağlanması. Güneş enerjisinin elektrik üretiminde kullanılması konusundaki teknolojik gelişmelerin yakından takip edilmesi ve uygulanması. Jeotermal, biyogaz, güneş ve rüzgar enerjisi gibi alternatif enerji üretimi ve kullanımının desteklenmesi. Temel hedef olarak yenilenebilir enerji kaynaklarının elektrik enerjisi üretimindeki payının en az %30 düzeyinde olmasının sağlanması. Rüzgar enerjisi kurulu gücünün 2023 yılına kadar 20000 MW'a çıkarılması 600MW'lık jeotermal potansiyelimizin tamamının 2023 yılına kadar işletmeye girmesinin sağlanması.

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
BÖLGESEL	Izmir Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	Doğayla bütünlük sistemlerin oluşturulması ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması
	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Enerji verimliliği uygulamaları ve yenilenebilir enerjinin kullanımı tüm sektörlerde yaygınlaştırılması, yenilenebilir enerji üretiminin artırılması. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanıldığı, organik tarımın yapıldığı, atıkların geri dönüşümünün sağlandığı turizm amaçlı doğal tesislerin yer aldığı Ekolojik Köy oluşturulması. Yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak enerji temini konusunda çalışmalar yapılması Jeotermalle seraçılık iyi tarım uygulamalarıyla birlikte hayata geçirilmesi, Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi çerçevesinde tarımsal ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi, sulama altyapısını geliştirilerek tarım arazilerinin kullanım etkinliğinin artırılması, tarımda yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması, jeotermal enerjinin konut ve sera ısıtılmasında kullanılması Tarımda alternatif enerji kaynaklarının kullanımı yaygınlaştırılacak ve ekonomisi tarıma dayalı ilçelerde başta biyokütle enerjisi olmak üzere rüzgâr ve güneş enerjisi kullanımının yaygınlaştırılması. Özellikle Küçük Menderes Havzası'nda biyokütle enerjisi üretimi yaygınlaştırılacaktır.
YEREL	TÜBİTAK MAM Çevre ve Temiz Üretim Enstitüsü /Havza Koruma Eylem Planlarının Hazırlanması Projesi Küçük Menderes Havzası Proje Nihai Raporu	Büyük ölçekli tekstil işletmeler ve Hayvancılık OSB yapılanması içinde yer alan küçük/orta ölçekli işletmelerde hayvansal atıklar, kompost ve/veya anaerobik çürütme (biyometan) tesislerinde stabilize edilerek organik madde ve/veya biyoenerji geri dönüşümü projelerine yönlendirilip, yenilenebilir enerji teşviki ve organik gübre eldesinden önemli ekonomik girdi elde etmeleri sağlanabilir. Hayvancılık OSB ve büyük tekstil işletmeleri ait merkezi/büyük kapasiteli biyometan tesislerine, başka sektörlerden biyobozunur atık kabulü durumunda atık bertaraf ücreti alınması ve tarımsal atıklardan da ekstra biyometan üretimi yoluyla bu tür tesis işletmelerinin daha fazla gelir elde etmelerinin sağlanabilir.

Eksen 10.1. Kirlilik kaynaklarını izleme, denetim ve önlem alma

- HEDEF A: Kirlilik sorunlarına yönelik olarak etaplama ve önceliklendirme (öncelik evsel atıklarda olmalı)
- HEDEF B: Kirlilik yüklerinin belirlenerek alıcı ortam odaklı planlanması
- HEDEF C: Havzadaki tüm büyük yerleşimlerin atıksu arıtma tesislerinin devreye alınması ve nehre kirlenici deşarjının en aza indirilmesi
- HEDEF D: Sanayi kaynaklı atıklar için Çevre İl Md. İle koordineli çalışmalar yapılmalı
- HEDEF E: Küçük yerleşimler için ortak atıksu arıtma tesislerinin kurulması (yapay sulak alanlar veya konvansiyonel tesisler)
- HEDEF F: Arıtılmış atıksuların yeniden kullanımına dönük projelerin geliştirilmesi
- HEDEF G: Turizm tesislerinde arıtılmış deniz suyu kullanımının teşvik edilmesi ve teknoloji transferi-geliştirme
- HEDEF H: Zirai atıkları katma değere dönüştürücü projelerin (enerji, kompost, biyokömür vb.) üretilmesi
- HEDEF I: Beydağ - Ödemiş - Kiraz düzenli çöp deponi alanının yapılması
- HEDEF J: Havzadaki tüm küçük yerleşimlerin (ör: Beydağ, Ahmetbeyli, Özbey, Yeniköy, Subaşı, Gölcük vd.) kanalizasyon şebekelerinin ve atıksu bertarafına dönük tesislerin kurulması
- HEDEF K: Gölcük-Ödemiş turizm bölgesinin altyapı ihtiyacının giderilmesi ve göle atıksu girişinin engellenmesi
- HEDEF L: Havzadaki tüm sanayi tesislerinde katı atık depolama ve arıtma tesislerinin yapılması ve etkin arıtma yapıldığının sıkı bir biçimde denetlenmesi
- HEDEF M: Yerleşim alanlarında çöpün ayrıştırılarak toplanması ve depolanmasına yönelik projeler ve çöp aktarma istasyonlarının yapılması
- HEDEF N: Ödemiş'te hava kirliliğinin önlenmesi için doğal gaz sistemine geçişin hızlandırılması
- HEDEF O: Doğa ve çevre bilincinin aşılması için halk katılımlı bio-blitz (tür-say) gibi vatandaş bilim etkinliklerinin yapılması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	Şehirlerde kanalizasyon ve atık su arıtma altyapısının geliştirilmesi, bu altyapıların havzalara göre belirlenen deşarj standartlarını karşılayacak şekilde çalıştırılmalarının sağlanması, arıtılan atık suların yeniden kullanımının özendirilmesi. Yeraltı ve yerüstü su kalitesinin ve miktarının belirlenmesi, izlenmesi, bilgi sistemlerinin oluşturulması; su kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi ile kirliliğinin önlenmesi ve kontrolünün sağlanması. Destekler verilirken sularla tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan kirliliğin izlenmesi, izleme sonuçlarının değerlendirilmesi ve kirliliğin önlenmesi kriterleri dikkate alınarak kirliliğin önlenmesi çalışmalarına, biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynakların korunması ile sürdürülebilir kullanımına öncelik verilmesi. Katı atık yönetimi etkinleştirilerek atık azaltma, kaynaktan ayrıştırma, toplama, taşıma, geri kazanım ve bertaraf safhalarının teknik ve mali yönden bir bütün olarak geliştirilmesi; bilinçlendirmenin ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesine öncelik verilmesi. Geri dönüştürülen malzemelerin üretimde kullanımının özendirilmesi. Sürdürülebilir şehirler yaklaşımına uygun olarak şehirlerde atık ve emisyon azaltma, enerji, su ve kaynak verimliliği, geri kazanım, gürültü ve görüntü kirliliğinin önlenmesi, çevre dostu malzeme kullanımı gibi uygulamalarla çevre duyarlılığının ve yaşam kalitesinin artırılması.
	Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi 2014-23	Etkinlikler için kentsel altyapı ihtiyaçlarını giderecek, çevre ve yaşam kalitesini yükseltecek düzenlemelerin yapılması. İş ve yaşam kalitesinin artırılmasına ve çevrenin korunmasına yönelik kentsel altyapının geliştirilmesi. Sanayinin neden olduğu çevresel kirliliğin azaltılması, dengeli ve sürdürülebilir sanayi gelişiminin desteklenmesi. Su, atık su, katı atık gibi çevre korumaya yönelik altyapı tesislerinin tamamlanması. Kentsel işlevlerin, büyük ölçekli altyapının, yapılaşmanın ve ulaştırma sistemlerinin olumsuz çevresel etkileri azaltıcı şekilde planlanması ve uygulamasına özen gösterilmesi. Metropollerde temiz üretimin yaygınlaştırılması, çevreye duyarlı üretim ve enerji teknolojilerinin geliştirilebilmesi için araştırma ve üretim altyapısının güçlendirilmesi. Uygun olan yörelerde katı atık ve atık su sistemleri yönetiminde işbirliği sağlanarak, ortak bertaraf, geridönüşüm, içme suyu ve arıtma tesislerinin kurulması.

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Çevre ve Orman Bakanlığı AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (UÇES) 2007-2023	Atıksu, katı atık ve hava kirliliğinin ekonomik koşullarda en aza indirilebilmesi için çevresel altyapı tesislerinin yapımı, bakımı, onarımı, yenilenmesi ve işletilmesinde ülke şartlarına en uygun teknolojilerin tercih edilmesi, bu tesisler mümkün olan yerlerde mahalli idare birliklerini özendirerek şekilde yaygınlaştırılarak etkin işletilmesinin sağlanması. Tehlikeli maddelerin suya deşarjından kaynaklanan kirliliğin tespit edilmesi, önlenmesi ve kademeli olarak azaltılması. Yeraltı, yüzey ve kıyı sularının kirliliğinin izlenmesi, asgari düzeye indirilmesi ve kirlenmesinin önlenmesi. Kentsel atıksu arıtma yönetmeliğine uygun olarak kanalizasyon sistemleri ve arıtma tesislerinin kurulması. Tehlikeli maddelerin suya deşarjından kaynaklanan kirliliğin tespit edilmesi, önlenmesi ve kademeli olarak azaltılması. Katı atık üretiminin azaltılması. Uygun yöntemlerin kullanarak katı atıkların geri kazanımını ve düzenli depolanmasını sağlayacak önlemler alınması. Ambalaj ve ambalaj atığının yönetimi konusunda topluluk içindeki rekabet şartları ve iç piyasanın gerekleri dikkate alınarak tedbirler alınması. Tıbbi ve özel atıkların yönetiminin sağlanması. Hava kalitesi hedeflerinin tanımlanması Kıyı ve deniz biyolojik çeşitliliğinin maruz kaldığı tehditlerle mücadele edilmesi. Tanımlanmış metotlar ve kriterler baz alınarak hava kalitesinin tayin edilmesi. Hava kalitesinin iyileştirilmesine yönelik eylem planlarının uygulanması ve çevre dostu temiz teknolojilerin kullanımının sağlanması. Biyolojik çeşitliliğin azalmasına yol açan etmenlerin belirlenmesi ve azaltılmasına yönelik önlemlerin alınması.
	İzmir 2014-2023 Bölge Planı	Gediz ve Küçük Menderes başta olmak üzere 3 havzada entegre havza yönetimi kurumsal bazda sağlanarak endüstriyel, tarımsal ve kentsel kirliliği önleme ve kontrolünün gerçekleştirilmesi. Sürdürülebilir atıksu, içme ve kullanma suyu yönetiminin sağlanması. Katı atık ve tehlikeli atık geri kazanım, depolama ve bertaraf kapasitelerinin artırılması. Her üç havzadaki işletmelerde temiz üretim ve arıtma teknolojilerinin kullanımının sağlanması. Endüstrilerden gelen tehlikeli atığın depolama ve bertarafı konusunda yatırım ihtiyacı bulunmaktadır. İzmir genelinde katı atık geri dönüşüm uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik hizmet ve altyapının geliştirilmesi. Son kullanıcıdan başlayarak, tüketimin her aşamasında katı atık azaltım ve ayrıştırma mekanizmalarının kurulması Altyapı eksikliklerinin giderilmesinin yanısıra atık azaltımına yönelik kamuoyunda farkındalığı artırıcı faaliyetlerin gerçekleştirilmesi. Küçük Menderes Havzası'nda yer alan Kiraz, Beydağ, Ödemiş, Tire, Bayındır, Torbalı, Selçuk ilçelerinde katı atıkların havza yataklarına ulaşmasını önleyici tedbirler alınacaktır Beydağ ve Tire'de atıksu arıtma tesisleri yapılacaktır. Menemen ve Selçuk ilçeleri atık hizmeti açısından güçlendirilecektir.
BÖLGESEL	İZSU 2015-2019 Strateji Planı	Atık suların arıtılması ve alıcı ortama deşarjının sağlanması Evsel ve endüstriyel atık suları toplayarak atık su arıtma tesislerine iletmek Arıtma sistemi ile ilgili sorunların giderilmesine yönelik çalışmalar (İBB koordinasyonu ile) yürütülmesi 2017 yılına kadar ilçemizde Geri Dönüşüm ile ilgili aktivitelere katılım bilinci oluşmuş halk oranını %80, 2019 yılına kadar da %90 seviyesine ulaştırmak. Bu kapsamda ilçemizde oluşan ambalaj atıkları, ilgili kanun ve yönetmelikler dahilinde cinslerine göre ayrı ayrı toplanacak, bertaraf edilme işlemleri ve geri dönüşümü sağlanacaktır. Çevre, temizlik, atık türleri, atıkların ayrıştırılması gibi konularda; çeşitli materyaller (afiş, el broşürü, pankart, cd, kitapçık vb.), gezi, yarışma, seminer, panel gibi organizasyonlar düzenlenecek; Tebligatla veya kapı kapı eğitimlerle halk bilgilendirilecek Vatandaşın çevre duyarlılığı ile ilgili bilinç düzeyini ölçmeye yönelik anket yapılacak Uygulanan projelere katılımın sağlanması için ödüllü kampanyalar düzenlenecek. Geri dönüşüm projesine katılan konut sayısı yapılacak etkinliklerle Ambalaj Atıkları Yönetim Planına uygun ve kademeli olarak arttırılacak. İlçemizde ambalaj atıklarını toplama çalışmalarının verimliliğini arttırmak ve sürekliliğini sağlamak amacıyla 2019 yılına kadar bir adet "Atık Toplama ve Aktarma İstasyonu" kurulacak. İhtiyaca binaen yeni konteynerler alınacak. Kullanım sonucu eskiyen konteyner ve kumbaraların bakımının yapılması sağlanacak. Okullar, kamu kurum ve kuruluşları, büyük marketler, fotoğrafçılar, muhtarlıklar, hastaneler, sağlık ocakları gibi yerlere atık pil kutuları ve afişler yerleştirilecek atık pil toplama noktaları oluşturulacak ve devamlılığının sağlanması amacıyla belli aralıklarla piller toplanacak. Okullar ve sivil toplum örgütleri ile koordineli bir biçimde geri dönüşüm projelerinin üretilmesi ve gerekli seminerlerin yapılması sağlanacak.
	Menderes Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	
YEREL		

Eksen 11.1 Planlama ve Yönetim Altyapısı

HEDEF A: Havza bazlı mekansal veritabanı hazırlanması (arazi çalışması, arazi ekibi ve eğitimi, analiz-envanter çalışması donanımı, finansman, üniversite işbirliği, hukuki, idari ve teknik altyapının oluşturulması vd.)

HEDEF B: Yeşil altyapı sistemi envanter, analiz ve planlama çalışması (havza ve yerel ölçekli) yürütülmesi

HEDEF C: Havza - ilçe ölçeğinde üretilen planlama ve yönetim çalışmalarının biraraya getirilerek ve uyumlandırarak havza ölçeğinde planlama ve yönetim belgesi hazırlanması

HEDEF D: Permakültür konusunda (havza ve yerel ölçekte) bilinçlenme, eğitim ve uygulama çalışmaları yürütülmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi 2014-2023	Havza Koruma Eylem Planları ve Su Çerçeve Direktifi'ne uyumlu bir şekilde oluşturulacak olan Nehir Havza Yönetim Planlarında yer alan önlemlerin ilgili tüm kuruluşlarla koordinasyon sağlanarak hayata geçirilmesiyle su ve toprak kaynaklarının korunması ve etkin kullanımının sağlanması.
	Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	Planlama sürecinde idarelerin uygulamasını yönlendirecek, uyumlu ve etkili hale getirecek ilke, kural ve standartlar ile etkili bir izleme ve denetim sisteminin geliştirilmesi. Detaylı arazi kullanımlarına, mülkiyet düzenlemesine ve uygulamaya ilişkin kararların alt ölçekli planlarla belirlenmesi, bunları yönlendiren üst ölçekli mekansal planların ise stratejik nitelikte olmasının sağlanması; planların amacı, niteliği, kapsamı ve arazi kullanım kararlarındaki belirleyicilik düzeylerinin netleştirilmesi.
	Ulusal Havza Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı 2012-23	Havzaların sürdürülebilir yönetimi için yasal ve kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi, kurumlar ve paydaşlar arasında katılımıcılığın, eşgüdüm ve işbirliğinin sağlanması.
BÖLGESEL	İzmir 2014-2023 Bölge Planı	Yerel yönetimler ile merkez ve taşra düzeyinde örgütlü ilgili tüm kamu kurumlarının stratejik planlarını ve bölgesel politikalarını karşılıklı etkileşim içinde belirlemesi ve faaliyetlerin eşgüdüm içinde bölgesel öncelikler ve hedefler çerçevesinde hayata geçirilmesinin sağlanması. Bölgesel yönetim yapılarının etkinliği artırılması ve yeni işbirliği mekanizmalarının oluşturulması Mekansal planlama sisteminin yeniden yapılandırılması
	1/100.000 Manisa-Kütahya-İzmir Çevre Düzeni Planı	İzmir'deki büyük yerleşimlere yakın konumdaki bozulmaya uğrayan kaçak yapılaşma riski altındaki alanların ağaçlandırılarak, yeşil kuşaklar oluşturulması
	1/25.000 İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı'nın (İKNİP)	Merkez kentin hemen ötesinde, içerisinde Gediz, Emiralem, Nif, ve Tahtalı havzalarını da içeren ve batıdan doğuya uzanan Küçük Menderes havzası ile birleşen bir yeşil kuşak oluşturulması Aliağa'nın kuzeyinde yer alan Bakırçay havzası ile Selçuk'un güneyinde yer alan Küçük Menderes havzasını birbirine bağlayan ikinci bir yeşil kuşağın oluşturulması yoluyla merkez kentin ve periferik yerleşmelerin büyümelerinin denetlenmesi

Eksen 12.1. Havza Ölçeğinde Küresel İklim Değişikliği Etkilerinin Kısa-Orta-Uzun Vadede Çalışılması

HEDEF A: Küçük Menderes Havzası iklim modeli geliştirilmesi

HEDEF B: İklim değişikliği etkilerine karşı önlemler: en az indirme (mitigasyon), uyum (adaptasyon), dirençlilik (rezilyans) geliştirilmesi

HEDEF C: Tarım - su - sanayi - turizm - ormancılık sektörlerinde iklim değişikliği performansı ve risklerinin kullanılması

HEDEF D: Geçmişe yönelik iklim ve geleceğe dönük projeksiyon (tarımsal ürün deseni gibi) araştırması yapılması

HEDEF E: Flora ve fauna izleme çalışması yapılması

HEDEF F: Barajlarda iklim değişikliği etkisinin çalışılması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	İklim değişikliğinin ve su havzalarındaki tüm faaliyetlerin su miktarı ve kalitesine etkileri değerlendirilerek havzalarda su tasarrufu sağlama, kuraklıkla mücadele ve kirlilik önleme başta olmak üzere gerekli önlemlerin alınması.Doğal kaynakların ekonomik değerlerinin belirlenmesi, üretim ve tüketimde çevre standartlarının rekabetçilik ve yeşil büyüme anlayışıyla geliştirilmesi yanında, iklim değişikliğiyle mücadelenin ve biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımının da gözetilmesi.İklim değişikliği ile mücadele ve uyum çalışmalarının ülke gerçekleri gözetilerek "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar" ile "göreceli kabiliyetler" ilkeleri doğrultusunda sürdürülmesi.Çölleşme ve kuraklıkla mücadele alanında hazırlanan strateji ve eylem planlarının etkin bir şekilde uygulanması, erozyonla mücadelenin etkinleştirilmesi, kirliliğin önlenmesi, toprak yönetiminde koordinasyonun güçlendirilmesi ve böylece toprağın korunması ve verimli kullanılması.Özellikle çölleşme ve erozyona karşı mücadelenin etkinleştirilmesi, tarımsal faaliyetlerin toprak kaynakları üzerindeki çevresel ve sosyal etkilerinin izlenerek önleyici tedbirlerin yoğunlaştırılması.Erozyonla mücadele kapsamında uzun ömürlü bitki ve yem bitkisi ekiminin desteklenmesi.
	Orman ve Su İşleri Bakanlığı Baraj Havzaları Yeşil Kuşak Ağaçlandırma Eylem Planı 2013-2017	Barajların ömrünü artırmak, baraj göllerine gelen rusubatları azaltmak, barajların ve su havzalarının korunmasını sağlamak gayesiyle özellikle üst havzalarda, ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve rehabilitasyon çalışmalarının yapılması,Baraj ve göletlerin azami su kotu ile işletme kotu (normal su kotu) arasında kalan alanlar ile havza koruma alanları eylem planı çerçevesinde ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve rehabilitasyon çalışmaları yapılarak baraj ve göletlerin çevresinde yeşil kuşaklar oluşturulması.
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı /Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2010 - 2020)	İklim değişikliğinin su kaynaklarına etkileri tespit edilerek, hassas bölgeler için uyuma yönelik uygulama önerilerinin geliştirilmesi.
	Ulusal Havza Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı 2012-23	Havza yönetimine iklim değişikliğinin muhtemel etkilerinin ve bu etkilere uyumun dahil edilmesi, uyum ve mücadele mekanizmalarının geliştirilmesi.Havzaların biyolojik çeşitliliğinin, doğal ve kültürel peyzaj kaynak değerlerinin korunması ve yönetimi ile ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması,

YENİLİK VE GİRİŞİMCİLİK

Eksen 13.1 Yan sanayi dallarının geliştirilmesi

HEDEF A: Tarım ekipman ve makinaları üzerine sanayi bölgeleri oluşturulması

HEDEF B: Besi zincirciliği (Beydağ), kurutma, şişeleme tesisleri, buzhane, soğuk hava depoları, yükleme tesisleri, yem fabrikaları gibi tesislerin geliştirilmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Stratejik Plan (2013 - 2017)	Tarım ürünlerinin işlenmesi, depolanması, paketlenmesi gibi ürünlerin katma değerinin yükseltilmesine yönelik yatırımlara destek verilecek ve kırsal istihdama katkı sağlanması,
	Kalkınma Bakanlığı 2014 - 2023 Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi	Tarıma dayalı sanayileşmenin düzenli ve sağlıklı bir şekilde yapılandırılması amacıyla Organize Tarım ve Hayvancılık Bölgelerinin kurulması.
BÖLGESEL	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Yenilenebilir enerji, tarım gibi bölgede gelişme potansiyeli yüksek sektörlerde ihtisas OSB'ler kurularak bu sektörlerin gelişmesi için uygun yatırım ortamının sağlanması.
YEREL	Ödemiş Ticaret Odası Stratejik Planı 2014 - 2017	Tarım ve hayvancılık ile ilgili Süt tesisleri, konserve, meyvecilik, yem sanayi sektörleri teşvik edilmeli,

Eksen 13.2 Geniş ölçekli tarımsal sanayi ve altyapıların desteklenmesi

HEDEF A: Arazi bütünleştirme ve geniş ölçekli tarım-sanayi konusunda desteklerin sağlanması

HEDEF B: Entegre, et ve süt ürünleri tesislerinin desteklenmesi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
YEREL	Ödemiş Ticaret Odası Stratejik Planı 2014 - 2017	Tarım ve hayvancılık ile ilgili Süt tesisleri, konserve, meyvecilik, yem sanayi sektörleri teşvik edilmeli,Bölgemizde tarım ürünleri işleyecek sanayi kuruluşlarının yeter sayıya ve çeşitliliğe ulaştırılmasının sağlanmasıÖdemiş ve Kiraz'ın hayvancılık ve süt potansiyelini katma değer yaratacak işletmelerin kurulmasını teşvik etmek ve sektöre tanıtmak

Eksen 14.1 Markalaşmanın sağlanması

HEDEF A: Kooperatifleşme ve markalaşmanın geri ödemesiz kredi ve eğitimlerle desteklenmesi

HEDEF B: Marka tescil, patent, ambalajlama, logo tasarımı gibi kurumsallaşma adımlarının desteklenmesi

HEDEF C: Koyun, keçi yetiştiriciliği, arıcılık gibi konularda yurt dışından çok başarılı olmuş sistemlerin tranfer edilmesi, ABD arı kovanları gibi

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014 - 2018)	• Üretim ve hizmetlerde yenilenebilir enerji, eko-verimlilik, temiz üretim teknolojileri gibi çevre dostu uygulamaların desteklenmesi, çevre dostu yeni ürünlerin geliştirilmesi ve markalaşmasının teşvik edilmesi.• Tüketime yönelik ihracat ürünlerinde özgün tasarım faaliyetlerinin özendirilmesi, nitelikli tasarımcı yetiştirilmesi sağlanacak, patent tescili ve uluslararası marka oluşumunun desteklenmesi, tanıtım ve pazarlama desteklerinin ihracatçıların ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi.
	Kalkınma Bakanlığı 2014 - 2023 Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi	• Şehirlerin ve ürünlerin markalaşmasına dönük iletişim, tanıtım faaliyetlerinin desteklenmesi.• Girişimcilik, markalaşma ve yenilikle ilgili destek sistemlerinin daha etkin hale getirilmesi.• Girişimcilerin rekabet güçlerinin artırılması ve yeni pazarlara açılmalarını sağlamak için iş kurma ve iş geliştirme aşamalarında eğitim ve danışmanlık hizmetinin sağlanması.• Yenilik aktarım merkezleri ve kuluçka merkezleri gibi araçların şehirlerin özelliklerine göre tasarlanıp geliştirilmesi, yenilikçi girişim ve projeler seçici ve fizibilite esasına dayalı bir yaklaşımla desteklenmesi.
	Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2016)	• Kooperatifçilik eğitim ve Ar-Ge faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi, yetişmiş personel ihtiyacının karşılanması ve toplumumuzun kooperatifçilik potansiyelinin ortaya çıkartılması.
	Bilim, Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı / Verimlilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018	• İşletmelerin finansmana erişim olanaklarının güçlendirilmesi,
	Bilim, Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı / Türkiye Sanayi Stratejisi 2015 - 2018	• Sürdürülebilir ihracat artışını sağlamak amacıyla; yenilikçi fikirler ve Ar-Ge'ye dayalı, katma değeri yüksek, markalı ürün ve hizmetlerin üretim ve pazarlama süreçlerinin desteklenmesi.
BÖLGESEL	İzmir Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı	• İlçelerimizde bulunan tarım ve hayvancılık kooperatiflerinin kendi ayakları üzerinde durarak, pazarda rekabet edebilir marka olmalarının sağlanması,
	İZKA / 2014-2023 İzmir Bölge Planı	• Zeytin, incir, kiraz, şeftali, satsuma mandarin, üzüm, şevketi bostan, enginar, bamya, börülce, sofralık otlar (arapsaçı, radika, sirken, cibez) gibi İzmir'e özgü yöresel ürünlerin markalaştırılması.
YEREL	Ödemiş Ticaret Odası Stratejik Planı 2014-2017	• Ödemiş'in ekonomik değeri olan ürünlerini katma değer sağlayarak ülke ve dünya ekonomisine kazandırmak için yerel markalar yaratmak• Bölgeye has peynir vb. süt ürünleri markası oluşturmak için Ege Üniversitesi ile Ar*Ge projesi oluşturmak, mandıraçılar, besiciler-süt üreticileri ile Garanti Marka çalışması yapmak• Çavuşdağı Kuru Fasulyesi, Ödemiş Teneke Tulum Peyniri, Ödemiş Deri Tulum peyniri ve Ödemiş Çamur Peyniri için garanti marka tescil başvurularının 2016 yılında yapılması,• Ödemiş Köftesi, Töngül Köftesi, Ödemiş Kar Helvası için Tescil Başvurusunun yapılması• Ödemiş Patatesinin değer kazanması için ilçede patates işleyen işletmelerin kurulması, bu kapsamda Ar-Ge çalışması yapılması ve girişimcilere yönelik seminerler düzenlenmesi

Eksen 14.2. Yönetim -organizasyon etkinliğinin sağlanması

HEDEF A: Entegre ve büyük ölçekte üretim yapacak çok katılımcısı olan kooperatiflere her türlü kira, arazi, kredi desteğinin sağlanması

Eksen 15.1 Üreticilerin eğitimlerle etkinliğini artırma

HEDEF A: Tarım ve hayvancılıkla ilgili ziraat ve veterinerlik meslek yüksek okulunun Havza'da açılması

HEDEF B: Halk eğitim yolu ile salça, tarhana yapımı vb. kursların açılması

HEDEF C: Pazarlama, satış, tanıtım eğitimlerinin küçük üreticiye sağlanması

HEDEF D: Bağcılık, narenciye üretimi gibi konularda eğitimlerin verilmesi

HEDEF E: E-ticaret nasıl yapılır konusunda eğitimlerin ücretsiz sağlanması

HEDEF F: Organik sertifikası nasıl alınır konusunda eğitimlerin ücretsiz sağlanması

Ölçek	Kuruluş / Doküman	İçerik
ULUSAL	Kalkınma Bakanlığı 2014 – 2023 Bölgesel Kalkınma Ulusal Stratejisi	Genel eğitim seviyesinin düşük olduğu ilçelerde yetişkin gruba yönelik mesleki eğitim faaliyetlerinin programlanması. Genç ve yetişkin kırsal işgücü için meslek yüksekokullarıyla işbirliği içinde uygulamalı yaygın eğitim programlarının oluşturulması. Araştırmacı, yenilikçi ve verimli beşeri sermaye oluşturulmasına yönelik olarak mühendisliğin ve mesleki eğitim kurumlarının güçlendirilmesi, imalat sektöründeki işgücünü yaratıcılık ve tasarım kapasitesinin artırılması. Üniversite – sanayi işbirliğini güçlendirmek üzere özel sektörle yakın işbirliği içinde, dönemsel teknik beceri programları ile işbaşında mesleki eğitimin yaygınlaştırılması. İşgücü becerisinin, öncelikli ve lokomotif sektörler ile bunları destekleyici sektörlerle öncelik verilerek geliştirilmesi; bu amaçla mesleki eğitim üniversite ilişkisinin güçlendirilmesi. Ayrıca, OSB ve uygun KSS'lerde işbaşında ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla koordinasyon halinde mesleki eğitimin sağlanması, uygulamalı eğitim merkezlerinin kurulması. Becerilerin geliştirilerek iş gücü niteliğinin artırılması ve ekonomiye entegrasyonun sağlanması. Öncelikle düşük nitelikli işgücünün istihdam edilebilirliğini artırmak üzere emek yoğun sektörlerle yönelik mesleki eğitim uygulamalarının yaygınlaştırılması. İlçe bazında aktif işgücü programları yoluyla tarım ve tarım dışı alanlarda kırsal ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlarda mesleki eğitimin geliştirilmesi. KOBİ'lerde e-ticaretin gelişimi desteklenmesi, çağrı merkezleri gibi yeni ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi.
	Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014–2018)	İŞKUR'da görevli iş ve meslek danışmanlarının lise ve üniversite mezunu gençlerin tamamına ulaşmasının ve İŞKUR tarafından düzenlenecek beceri eğitimlerinden yararlanmalarının sağlanması Halk eğitim merkezleri ile yerel yönetimlerin meslek edindirme merkezlerinin hayat boyu öğrenme merkezi olarak yeniden yapılandırılması ve bu merkezlerde sunulan temel beceri eğitim faaliyetlerinin nicelik ve nitelik olarak artırılması. Ulusal Yeterlilik Çerçevesinin, yükseköğretim ve yaygın eğitim yeterliliklerini de kapsayacak şekilde genişletilmesi ve girişimcilik kültürünün mesleki yeterliliklerle desteklenmesi. Bireylerin öğrenme fırsatları çeşitlendirilerek hayat boyu öğrenme faaliyetlerinin teşvik edilmesinin sağlanması e-Ticaretin, ihracatın artırılmasında etkili bir araç olarak kullanılması amacıyla gerekli mekanizmaların geliştirilmesi. Girişimcilerin yurtdışı pazarlara açılması amacıyla elektronik ticaret hizmetlerinin geliştirilmesi.
	Kalkınma Bakanlığı / 2015-2018 Bilgi Toplamı Stratejisi ve Eylem Planı	Eğitim programlarının hayata geçirilmesinde yerel yönetimler ve STK'lar ile işbirliği yapılması. Açılan eğitim programlarından elde edilen sonuçların kamuoyu ile paylaşılması; eğitim programlarının içeriği konusunda geribildirim alınması. Örgün eğitimde, uygulamaya yönelik girişimcilik programlarının, STK'lar ile işbirliği içinde geliştirilmesi ve yürütülmesi.
	Kalkınma Bakanlığı / Orta Vadeli Program (2013-2015)	Mesleki eğitimin payı ve kalitesinin artırılması, özel kesim ve meslek örgütlerinin mesleki eğitim sürecine idari ve mali yönden aktif katılımının sağlanması için düzenlemeler yapılması.
	Bilim, Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı / Verimlilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018	Eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasındaki uyumun güçlendirilmesi ve işgücü verimliliğinin artırılması. Dinamik, üretken ve sürekli olarak gelişen bir işgücü yapısının oluşması. Girişimcilik artırılmasına yönelik aracı mekanizmaların çeşitlendirilmesi.
ULUSAL	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Stratejik Planı	Eğitim, yayım, kurs ve sınavlar yoluyla; çiftçilerin modern tarım tekniklerini ve tarımsal yenilikleri öğrenmeleri, uygulamaları, geleneksel el sanatlarının öğretilerek gelecek kuşaklara aktarılması, yerel kalkınma kapasitelerinin geliştirilmesi ve üretici örgütlerinin kurumsal kapasitelerinin artırılması. Elsanatları Eğitim Merkezlerinden mezun olan kursiyerlerin aldıkları eğitim konularında istihdam edilmelerinin sağlanması.
	Milli Eğitim Bakanlığı Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Stratejisi Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018	Resmi ve resmi olmayan kurum/kuruluş çalışanlarına yönelik hizmet içi eğitim faaliyetlerinin niceliği ve niteliğinin artırılması. Yetişkin nüfusun temel beceriler kazanmasına yönelik programların yaygınlaştırılması. Örgün ve yaygın mesleki eğitim-öğretim programlarının meslek standartlarına göre sürekli olarak güncellenmesi. Hayat boyu öğrenme kapsamında ulusal ve uluslararası işbirliğinin artırılması. Bireylerin mesleki gelişim süreçlerinin desteklenmesi.
	MLMM Strateji Belgesi	Mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının öğrencilerin temel becerilerini geliştirecek biçimde düzenlenmesi Ortaöğretimde akademik ağırlıklı eğitim veren okullardaki öğrencilere de çeşitli alanlarda mesleki ve teknik dersler alma olanağının sağlanması Ortaöğretimde tüm öğrencilere uygulama deneyimi edinebilecekleri olanaklar tanınması. Öğretim programlarının yenilenmesi ve "Eğitim-Meslek-Belge" bağlantısının kurulması. Meslek dersi öğretmenlerinin sektör deneyimi kazanması teşvik edilmesi ve bu konuda gerekli düzenlemelerin yapılması. Rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetlerinin güçlendirilmesi Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi'nin kurulması ve kalitesinin, sürdürülebilirliğinin ve güncelliğinin sağlanması Mesleki eğitim ve işgücü piyasalarına ilişkin istatistiksel verilerin iyileştirilmesi ve etkin bir izleme-değerlendirme mekanizmasının kurulması
	Mesleki Bilgi, Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri İşbirliği Protokolü	Eğitim, istihdam ve iş piyasasındaki mesleki rehberlik hizmetlerinin bir bütünlük içinde sistemleştirilmesi, AB uyum sürecinde mesleki rehberlik hizmetleri için ortaya konan standartlara ulaşmak için kurumlar arası işbirliğinin sağlanması, Eğitim ve istihdamda verimliliğin artırılması
	İstihdam ve Mesleki İlişkili Güçlendirme Strateji ve Eylem Planı	Ulusal meslek standartlarına göre eğitim programlarının güncellenmesi ve uyumlu hale getirilmesi. Mesleki ve teknik eğitim ortamlarının iyileştirilmesi, eğitimcilerin niteliğinin artırılması ve yeni bir okul yönetim sisteminin tasarlanması. Mesleki eğitim ve öğretim kurum ve kuruluşlarının akreditasyonu Hareketlilik, yeterlilik ve mesleki eğitimle ilgili Avrupa Birliği tarafından geliştirilen araçların ve uygulanmasında işbirliği yapılması İşgücü yetiştirme kurslarının etkinliğinin artırılmasında işbirliğinin güçlendirilmesi Mesleki ve teknik eğitim mezunlarının ve Mesleki Yeterlilik Belgesi sahiplerinin istihdam edilmelerinde ve işyeri kurmalarında gerekli teşvik mekanizmalarının oluşturulması, iş yeri açma ile ilgili Mevzuat uyumsuzluklarının giderilmesi Mesleki bilgi, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinde işbirliği mutabakat belgesi kapsamında işbirliği ortamının geliştirilmesi
BÖLGESEL	Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı (2012–2016)	Vatandaşlarımıza girişimcilik ve ortak iş yapma becerisi kazandırılması;
	YÖK / Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi	Uygulamalı Yükseköğretim Kurumlarının (UYK) ulusal istihdam eylem planlarıyla ilişkilendirilmesi, yine aynı bağlamda UYK eğitimlerinde bu öğrencilere yalnız iş becerileri değil aynı zamanda da girişimci olmalarını kolaylaştıracak becerilerin verilmesi yoluna gidilmesi
	İzmir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı 2015 – 2019	Kentin rekabet gücü ve ekonomik gelişme düzeyini doğrudan etkileyebilecek anahtar sektörlerin talep ettiği nitelikte kalifiye insan kaynaklarının geliştirilmesi için yerel düzeyde mesleki eğitim, istihdam ve sanayi kurumlarını bir araya getiren bir yapı oluşturularak, kenti ileriye taşıyacak tüm aktörlerin temsilcilerini bir arada ve diyalog içinde tutarak büyük bir sinerji yaratılması.
	İZKA/ 2014-2023 İzmir Bölge Planı	Mesleki eğitimin kalitesinin artırılması Hayat boyu öğrenme hizmetleri yaygınlaştırılması. Meslek liseleri ile üniversitelerdeki bölümlerin ve eğitim programlarının İzmir'deki ihtiyaca yönelik olarak tasarlanması.

AD: farkındalık yarat AY: bilgilendir ÇD: dahil et ÇY: birlikte çalıştır

		Hedefler	Paydaşlar						
			Kent Konseyi, STK	Özel Sektör	Kooperatif, Oda, Birlik, Vakıf	Üniversite ve Araştırma Kuruluşu	Yerel Yönetimler	Bölgesel, Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlar	
Eksen 1	Bütünlük Planı- Tarımsal Üretim	Kademeli örgütlenmenin oluşturulması (Ürün bazlı birlik yada kooperatifler, K.Menderes üreticiler üst birliği)	ÇD	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD	
			AD	AD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY	
			ÇY	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD	
			AD	AD	ÇY	ÇY	ÇD	ÇD	
			ÇY	AY	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD	
		AD	AD	ÇY	ÇY	ÇD	ÇD		
		Yetiştiricilik	Dış mekan topraksız üretim malzemeleri geliştirilerek fidan tüpleri yoluyla toprak kaybının önlenmesi	AD	AD	ÇY	ÇY	ÇD	ÇD
			Yenilikçi üretim yöntemlerinin (ör: gelişmiş teknolojisi olan akıllı sera kullanımı) geliştirilmesi	AD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY
			Ürün çeşitliğinin planlanması	AD	AY	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY
			Havza bazında değişen iklim koşullarına uyumlu ve diğer havzalar ile rekabet yeteneğini güçlendiren yeni bitkisel ürünlerin geliştirilmesi ve tanıtılması	AD	AD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇD
	Havza içi ormanlarındaki tıbbi aromatik bitkilerinin orman dışında, tarımsal üretim içerisinde yetiştiriciliğinin yapılması, tanıtılması ve markalaşmasının sağlanması, işleme tesislerinin kurulması (kekik, kantaron, adaçayı vb.)		AY	AY	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD	
	Katma değerli üretim ve pazarlama	Hayvancılık ihtisas bölgelerinin ve entegre (et, süt vb.) tesislerinin yerlerinin belirlenmesi ve kurulmasında öncülük edilmesi	AD	ÇY	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY	
		Hayvancılık ihtisas bölgelerinde geri dönüşüm teknolojilerinin uygulanması (biyogaz, hayvan ahırlarının çevreye olan olumsuz etkilerinin giderilmesi amacıyla ortak hayvan damlarının ve arıtma tesislerinin yapılması (TEK-DAM)	AD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇD	ÇY	
		Havzaya özgü tarımsal bitki örtüsüne yatırımın geliştirilmesi, ekili alan ve kalite artışının sağlanması, işleme, tanıtım ve pazarlama desteğinin verilmesi	AY	AY	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD	
		Yöresel tarım ürünlerinin coğrafi işaretlenmesi ve markalaştırılmasının teşvik edilmesi (ör: kestane, incir, zeytin vd.)	AD	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD	
		Alternatif ürünlerin geliştirilmesi ve pazarlama desteğinin verilmesi (arıcılık, tıbbi aromatik bitkilerin yetiştiriciliği vb.)	AD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD	
		Yerinde pazarlamaya (ör: K.menderes pazarı oluşturma-bütünlük) yönelik girişimlerin çoğaltılması	ÇD	AY	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD	
		Turizm gibi sektörler ile bütünlük tanıtım-festival organizasyonu yapılması	ÇD	AD	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD	
		Ürün bazlı tarım ihtisas bölgelerinin oluşturulması (bal, zeytin, hayvancılık, çiçekçilik,kestane, ceviz, patates vb.)	AD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇD	
		Tarımaya dayalı sanayi-işleme tesislerinin kurulması (meyve suyu, mandıra, kestane şekeri, paketleme, ürün kurutma tesisi, vb.)	AD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD	
Tarımsal altyapı		Süt ve süt ürünlerinin işlenmesine yönelik örgütlenme ve tesisleşmenin geliştirilmesi	ÇD	AY	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD	
	Modern hayvan mezbaha, kesimhanelerinin ve akredite laboratuvarın yapılması	AD	AY	ÇY	ÇD	ÇY	ÇY		
	Arılıkların yerlerinin belirlenmesi ve arılık yönetim –destek planlarının oluşturulması	AD	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD		
	Köy ve tarla içi yollarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması	ÇD	AY	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD		
	Tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilmesi ve yeni sulama yöntemlerinin öğretilmesi	ÇD	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD		
	Tarım ürünleri için soğuk hava tesislerinin yapılması	AD	AY	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD		
	Havza içi hayvansal ürünler için entegre üretim tesisi/tesisleri yapılması	AD	AY	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD		
	Deniz ve tatlı su balıkçılığı alanında barınak, liman ve işleme tesislerinin kurulması ve yatırımların teşvik edilmesi	AD	AY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY		
	Eksen 2	Temiz Havza, Güvenilir Gıda	Havza su bilançosunun izlenmesi (Havzada su kullanan sektörlerin tahsisleri, Tarımsal su eşik değerlerinin bilinmesi)	AD	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD
			Su kullanım öncelikleri ve miktarlarının belirlenmesi	AD	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD
Küçük Menderes Nehri ve besleyen bazı yan derelere atık/arıtma su kolektörlerin (kanalların) oluşturularak tarım kaynaklı kirliliğin önlenmesi			ÇD	AD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY	
Havza Toprak sağlığı haritasının oluşturulması			AD	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD	
Havza içi sürdürülebilir toprak kullanımı ve bitkisel ve hayvansal üretim için bütünlük arazi kullanım planlamasının yapılması			AD	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD	
Ekolojik üretim		Yüksek teknoloji gelişmiş sulama yöntemlerinin havzaya uyarlanması ve tarımsal su kullanımının minimize edilmesi	AD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD	
		Toprağa ve iklime uyumlu havza ürün deseni planlamasının yapılması	AD	AY	ÇD	ÇY	ÇY	ÇD	
		Potansiyel organik/iyi tarım alanlarının belirlenmesi ve çevre düzeni/nazım planlar ile bütünlükleştirilmesi	AD	AY	ÇD	ÇY	ÇY	ÇD	
		Sertifikasyon işlem ve pazarlama desteği (eğitim programları) sağlanması	AD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD	
		Organik ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi (bal, yumurta, ege otları, aromatik-tıbbi değeri olan otlar vb.)	AD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇD	
Eksen 3	Algıda bütünlüğün sağlanması	Organik ve iyi tarım üretiminin planlanması ve hayvancılık ile ortaklaşa bütünlük üretimin sağlanması (çiftlik gübresinin organik yem ya da bitkisel üretim için kullanılması, organik et, süt yumurta vb. hayvansal ürünler için ise organik yem bitkilerinin kullanılması)	AD	AD	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD	
		İyi tarım ve organik tarım ürünleri ile sağlıklı gıda pazarlarının oluşturulması	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD	
		Organik entegre et (büyükbaş, küçükbaş, tavukçuluk) tesisleri ve üretimi için kooperatiflerin desteklenmesi	AD	AY	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD	
		Meraların korunması, geliştirilmesi ve mera hayvancılığının geliştirilmesi, pazar payının artırılmasına yönelik tanıtım	AD	AD	ÇY	ÇY	ÇD	ÇY	
		Havza ilçelerindeki kültürel etkinlikler ve sahip olunan varlıklar, ulaşım sistemi (tren, İZBAN, otobüs, vb.) ve programı hakkında veri tabanı oluşturulması ve paylaşılması	ÇY	ÇD	ÇD	AY	ÇY	ÇY	
	Ulaşımında bütünlüğün sağlanması	İlçe merkezlerinde ve özellikle kırsal mahallelerde yaşayanlar ilçe merkezlerindeki ve Anakentte yapılan etkinliklere katılımının sağlanması, gezilerin düzenlenmesi	ÇY	AD	ÇD	AD	ÇY	ÇY	
		İzmir'den Havza etkinlikleri, gezileri ve yerel pazarlarına katılımın sağlanması, programın hazırlanması ve kolaylaştırıcı olunması	ÇY	ÇD	ÇD	AY	ÇY	ÇY	
		İzmir'deki semt pazarlarında belli aralıklarla Havza pazarlarının kurulması ve yerel üreticilerin pazara gelmesinin desteklenmesi	AY	AY	AY	AD	ÇY	AY	
		İzmir - Ödemiş tren seferlerinin sayısı ve niteliğinin artırılması, akşam son tren seferini karşılayan ve Kiraz'a giden otobüs seferlerinin konması	AD	AD	AY	AD	ÇY	ÇY	
		Özellikle Tire, Kiraz ve Ödemiş'te köy ve tarla yollarının iyileştirilmesi, köylere giden minibüs hatları sayısının artırılması	AD	AD	ÇY	AD	ÇY	AD	

Eksen 4	Sağlıklı, Kimlikli, Güvenli ve Sürekli Yaşanan Yerleşmeler	Tarım topraklarını korumak için sağlıklı büyüme stratejileri benimseyen Küçük Menderes Havzası	Yürürlükte olan 1/100 000 ölçekli İzmir - Manisa Çevre Düzeni Plan kararlarının Havzadaki tarım topraklarında tarım dışı kullanım önerilen bölümlerinin (ör. Menderes ve Bayındır) irdelenmesi ve revizyonunun yapılması	AD	AD	AD	AY	ÇY	ÇY
			1/25 000 ölçekli İl Çevre Düzeni Planının hazırlanması aşamasında, Havza İlçelerindeki tarım alanlarının ve seraların korunacak şekilde plan kararlarının geliştirilmesi	AD	AD	AD	AD	ÇY	AD
			Nüfuslara artma eğilimine sahip yerleşimlerde, mevcut yerleşik alanların içindeki boşlukların doldurulması biçimiyle, mevcut atıl tesislerin kullanılması biçimiyle (ör. Beydağ Etibank tesisleri, Ödemiş'teki tekstil fabrikası) veya eskimiş kentsel alanların dönüştürülerek kullanılması biçimiyle kentsel gelişmenin sağlanması (ör. Ödemiş girişindeki eski yerleşim alanı)	AD	AY	AY	AD	ÇY	ÇY
			Yeni hayvan damlarının kesinlikle tarım toprakları üzerinde inşa edilmemesi, mevcutların mümkün olduğunca bir araya toplanarak hijyen koşullarının ve altyapılarının iyileştirilmesi	AY	AY	AY	AD	ÇY	ÇY
			Engelliler tarafından kullanılan akülü araçlar için, ilçe merkezlerinde akü şarj istasyonlarının kurulması ve enerji kaynağı olarak güneş pillerinden yararlanılması	ÇY	ÇD	AD	AD	ÇY	AD
			Yerleşimlerdeki tüm kamusal alanlara, engelli erişimini olanaklı kılacak mekânsal düzenlemelerin yapılması	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	AD
			Tire'de bölgesel otopark yapılması (yeri belirlenmiştir), Ödemiş ve diğer ilçe merkezlerinde genel otoparkların yapılması	AD	AD	AD	AD	ÇY	AD
			İlçe merkezlerinde yol, su, kanalizasyon sistemi arızalarında hızlı hizmet verebilecek teknik destek birimlerinin oluşturulması	AD	AD	AD	AD	ÇY	AD
			Yerleşimlerin içinden geçen dere yataklarının ıslahı ve çevre düzenlemelerinin yapılması, üzerleri kapatılmadan dinlenme ve spor alanı olarak düzenlenmesi, mevcut kötü durumda olan yaya ve taşıt köprülerinin iyileştirilmesi	AD	AD	AD	AD	ÇY	AD
			Beydağ, Beyköy Mahallesi'ndeki Çarkbaşı Deresi ve Beyköy Şealesi çevresinin piknik ve dinlenme alanı olarak düzenlenmesi	AD	AD	AD	AD	ÇY	AD
Sürekli yaşam	Sağlıklı, Kimlikli, Güvenli ve Sürekli Yaşanan Yerleşmeler	Yaban hayatın sürdürülebilmesi için İZBAN, otoyol ve demiryolu hatlarında peyzaj köprülerinin yapılması	AD	AD	AD	ÇD	ÇD	ÇY	
		İzmir-Aydın Otoyolu'ndan Torbalı Organize Sanayi Bölgesi ve Metropolis Antik Kenti'ne kolay ulaşımı sağlamak amacıyla yeni bir kavşak yapılması	AY	AY	AD	AD	ÇY	ÇY	
		Kolay ulaşılabilen, yer seçim ölçütlerine uygun, iyi tasarlanmış mezarlık alanlarının oluşturulması	AD	AD	AD	AD	ÇY	AD	
		Özellikle; Bayındır, Beydağ ve Kiraz İlçelerinde, çalışılan yerde yaşamayı çekici kılacak nitelikli, ödenebilir konut (orta ve alt gelir düzeyine sahip aileler için) üretiminin gerçekleştirilmesi	AY	AY	AD	ÇD	ÇY	ÇY	
		Özellikle; Bayındır, Beydağ ve Kiraz İlçe merkezlerinde nitelikli anaokulları, ilköğretim ve orta öğretim okulları, sosyal kültürel tesisler, restoranlar yapılması, sağlık tesislerinin iyileştirilmesi	AY	ÇY	AY	AY	ÇY	ÇD	
		Bayındır'da nitelikli öğrenci yurtları ve öğrenci evlerinin yapılması	ÇY	ÇY	AD	AD	ÇY	ÇY	
		Artık eskimiş olan, Beydağ'ın imar planlarının, yeni halihazır harita ile birlikte, İlçe merkezinin gereksinimlerini göz önüne alarak ve katılımcı bir süreçle yenilenmesi	ÇY	ÇY	ÇY	ÇY	ÇY	ÇY	
		Kırsal mahallelerde/köylerde yolların, su ve kanalizasyon altyapısının iyileştirilmesi	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	AD	
		Taşımali eğitim yapılan kırsal mahallelerde, öğrencilerin servislerini bekleyebilecekleri, korumalı servis duraklarının yapılması	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	ÇY	
		Çok uzak mesafeden taşımali eğitimle ilköğretim okullarına giden çocuklar için daha yakındaki köylerde mevcut okulların iyileştirilerek açılması ve ilçe merkezlerinde orta öğretimde okuyan çocuklar için Belediyeler ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı güvenli yurtların yapılması	ÇD	ÇD	AY	AD	ÇY	ÇY	
Sosyal ve kültürel servisler, spor tesisleri	Sağlıklı, Kimlikli, Güvenli ve Sürekli Yaşanan Yerleşmeler	Atıl kalan köy okullarının, veya başka mevcut/yeni bir yapının; bilgi paylaşım, ortak karar alınan, ortak etkinlik yapılan, eğitim ve sağlık hizmetlerinin alındığı, kolektif yaşam merkezi olan "çağdaş köy odaları"na dönüştürülmesi (özellikle nüfusu büyük köylerde uzaktan eğitim gibi teknik donatıların da eklenmesi ve yeterli sayıda çocuk varsa anaokulu olarak da kullanılması)	AY	AD	AY	ÇY	ÇY	ÇY	
		İlçe Belediyesi'ne veya diğer kurumlara devredilmiş olan köy kahvelerini, köy odalarını köylünün yeniden kullanımını sağlayacak idari düzenlemelerin yapılması (örneğin Kiraz İlçesi, Hisarköy köy kahvesi ve köy odası)	ÇD	AD	AD	AD	ÇY	ÇY	
		Köylere giden hekimlerin muayene için kullanabilecekleri 'sağlık odaları'nın yapılması (örneğin Tire-Çukurköy)	AD	AD	ÇY	AD	ÇY	ÇY	
		Merkez köy niteliğinde olabilecek bazı köylerin belirlenmesi, bu köylerde internet kafe, kütüphane, sağlık tesisi, üretim atölyesi ve soğuk hava depoları, çocuk bahçesi, spor alanı vb. tesislerin yapılması ve bu köylere ESHOT seferlerinin de düzenlenmesi	ÇY	ÇD	AY	ÇD	ÇY	AD	
		Kırsal mahallelere hizmet verebilecek, gezici kütüphanelerin düzenlenmesi	ÇY	ÇD	AY	AY	ÇY	ÇY	
		Köylerde mevcut boş yapıların veya eski köy okullarının, kadınlar için üretim atölyelerine (reçel, sabun yapımı vb.) ve eğitim mekanlarına dönüştürülmesi	YÇ	ÇD	ÇY	AY	ÇY	AD	
		Dağ köylerinde dil okullarının (matematik köyü gibi) açılması	ÇY	AD	AD	ÇY	ÇY	AD	
		Özellikle Menderes'te başıboş köpeklerin bakımı için yerel derneklerle işbirliği yapılarak sağlıklı hayvan barmakları ve hayvan hastanelerinin yapılması, düzenli hayvan mezarlıklarının oluşturulması	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	AD	
		Mevsimlik ve göçmen işçiler için sağlıklı ve güvenli barınma alanlarının yapılması	AY	AD	ÇY	AY	ÇY	AD	
		Torbalı'daki Suriyeli mültecilerin çocuklarının eğitimi, yetişkinlerin mesleki ve dil eğitimlerinin ve uyum çalışmalarının yapılması	ÇY	AY	AD	ÇD	ÇY	ÇY	
Sosyal ve kültürel servisler, spor tesisleri	Sağlıklı, Kimlikli, Güvenli ve Sürekli Yaşanan Yerleşmeler	Vatandaşlara ve mültecilere e-devlet kullanımı, internet kullanımı, özgeçmiş hazırlama vb. konularda eğitimlerin verilmesi	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	ÇY	
		Bayındır İlçesindeki Marmaric Ekolojik Yerleşimi gibi yeni kırsal yerleşimlerin gelişiminin yapı ruhsatları alabilecekleri şekilde fiziki gelişmelerinin yönlendirilmesi, "yeni köylülerin" boşalmış köylere, köy evlerine yerleşiminin desteklenmesi	AY	AD	AD	AD	ÇY	AD	
		Farklı dini inançlara ve ritüellere sahip insanların yaşadığı yerleşimlerde, cemevi benzeri ibadet ve toplanma mekanlarının düzenlenmesi, var olanların iyileştirilmesi	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	AD	
		Özellikle kırsal mahallelerde yalnız yaşayan yaşlılara evde sağlık, temizlik vb. hizmetlerin sunulmasına dönük düzenlemeler yapılması, ilçe merkezlerinde bakımevleri ve geriatri merkezlerinin yapılması	AD	AY	AD	AD	ÇY	ÇY	
		Kimsesiz çocuklar için bakımevleri ve kadın sığınma evlerinin yapılması	ÇD	AD	AD	AD	ÇY	ÇY	
		Gençlik rehberlik ve rehabilitasyon merkezleri ve açık/kapalı spor alanlarının yapılması	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	ÇY	
		Ödül almış olan Tire Devlet Hastanesi'nin, "Sağlık Kampüsü" ne dönüştürülerek, sağlık turizmine kazandırılması	AY	ÇD	AD	ÇD	ÇY	ÇY	
		Tire'de Güme Dağı eteklerinde yamaç paraşütü sporcularına hizmet verecek tesisler yapılması	ÇY	ÇY	AD	AD	ÇY	ÇY	
		Tire'de sporcuların kamp yapabilecekleri büyük oteller ve antrenman tesisleri ve Ödemiş'te yeni bir stadyum ve futbol/spor sahalarının yapılması	AD	ÇY	AD	AD	ÇY	AD	
		Tire, Ödemiş vb. yerleşimlerin kent merkezlerinde ve Selçuk, Menderes sahillerinde nitelikli genel tuvaletlerin yapılması	ÇD	ÇY	AD	AD	ÇY	AD	
Sosyal ve kültürel servisler, spor tesisleri	Sağlıklı, Kimlikli, Güvenli ve Sürekli Yaşanan Yerleşmeler	Engellilere dönük atölyeler ve tarımsal üretim işlikleri (el ürünleri ve tarımsal ürün işleme) ve bakım merkezlerinin ilçe merkezlerinde yapılması	ÇY	ÇY	AD	ÇY	ÇY	AD	
		Bozdağ kayak merkezinin canlandırılması, Gölcük Gölü'nün çevre düzenlemesinin yapılması, gölün ıslahı ve otelin açılması	ÇY	ÇY	AD	ÇY	ÇY	AD	
		Bayındır, Ergenli Ilıca Mevkiinde yer alan ve alacak olan konaklama tesisi, mesire yeri, kafe, restoran vb. tesisleri içeren bir kentsel tasarım projesi, altyapı ve çevre düzenlemesinin yapılması	AD	AD	ÇY	ÇD	ÇY	AD	
		Torbalı'da daha büyük ve modern bir pazar yerinin yapılması	AD	AD	AD	AD	ÇY	AD	
		Torbalı'da Yeniköy-Ahmetler arasında mülkiyeti Belediye'ye ait alanda spor kompleksi, futbol sahası ve mesire yeri yapılması	AD	ÇY	AD	AD	ÇY	AD	
		Bayındır Alankıy ve Çınardibi'ndeki yaylalarda var olan ikinci konut niteliğindeki konutların geliştirilmesi ve yayla turizmine kazandırılması	ÇY	ÇY	AD	AD	ÇY	AD	
		Bayındır Merkez-Bayındır Tepe arasında ve Gölcük (Ödemiş) teleferik yapılması	ÇY	AD	ÇY	AD	ÇY	AD	
		Menderes'teki hobi bahçelerinin yeniden canlandırılması	ÇY	AD	AD	ÇD	ÇY	AD	
		Tire'de keçeci, nalıncı, urgancı, yorgancı vb. alanlarda eğitim verilmesi, üretimin sürdürülmesi ve pazarlanmasında kolaylaştırıcı olunması	ÇY	ÇY	AD	AD	ÇY	AY	

Eksen 4	Sağlıklı, Kimlikli, Güvencü ve Sürekli Yaşanan Yerleşmeler	Yerel temsil ve işbirliği	Küçük Menderes Havzasında yer alan Belediyeler ve Valilik arasında fiziki planlama ve Havzanın yönetimi konusunda işbirliğinin güçlendirilmesi	ÇY	AD	ÇY	ÇD	ÇY	ÇY	
			Yerel temsil ve işbirliği	Yerel Hizmetler Müdürlükleri koordinasyonunda İlçeler ve Büyükşehir Belediyesi arasında işbirliğinin güçlendirilmesi ve muhtarlar meclisi kurularak düzenli, tematik, sektörel odak grup toplantılarının yapılması ve yatırım önceliklerinin belirlenmesi	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	AD
		Küçük Menderes Havzası Belediyeler Birliği canlandırılarak, ilçeler arası işbirliğinin ortak çalıştaylar, seminerler ve ortak projeler geliştirilerek güçlendirilmesi	AD	AD	AD	AD	ÇY	AD		
		Doğal ve kültürel varlıklara duyarlı sivil toplum örgütleri ile Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	AD		
		İlçe Belediyelerinde; Üniversitelerin ilgili bölümlerinin ve meslek odalarının temsilcileri ve yerelde yapı tasarlayan ve üreten mimar ve mühendislerin temsilcilerinden oluşan, sanat ve estetik kurullarının oluşturulması	ÇY	AY	ÇY	ÇY	ÇY	AD		
		İlçe Belediyelerinin yürütücülüğünde yerel halkın katılımı süreçleri ile, çevre ve insan sağlığını gözeterek şekilde, yerel ve/veya yeniden kullanılabilir malzeme ile yapılan, enerji etkin sürdürülebilir yapı tasarımını içeren, ilçe estetik kurulunun denetiminde, herkes tarafından çok kolay anlaşılabilir ve görsel malzemelerle desteklenmiş kentsel ve kırsal tasarım rehberlerinin hazırlanması	AD	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇY		
		Yere özel yapı malzemesi sektörünün geliştirilmesi, ince yapı işleri zanaatkarlarının desteklenmesi ve gençlerin eğitimi	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	AD		
		Menderes Görece'deki boncuk ocaklarının açılması, eğitiminin yapılması, pazarlama olanaklarının geliştirilmesi ve satış birimlerinin yapılması	ÇY	AY	AD	AD	ÇY	AD		
		Karakoyun Yaylası'ndaki 37 tescilli taş evin restorasyonunun yapılması ve turizme kazandırılması	ÇY	ÇY	AD	AD	ÇY	ÇY		
		İlçe merkezlerinde kaldırımların esnaf tarafından dışarıya mal çıkarılarak daraltılmasının ve yayalara rahatsızlık verilmesinin önlenmesine yönelik düzenleme eğitim ve denetimlerinin oluşturulması	AD	AD	AD	AD	ÇY	AD		
		Yerleşmelerde afet riski taşıyan yapıların belirlenmesi, güçlendirilmesi veya yenilenmesi	AY	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇY		
		Özellikle yoğun yerleşim alanlarında (ilçe merkezlerinde) fiziki planlamaya esas oluşturacak jeolojik - jeoteknik etütlerin yapılması ve afet sonrası lojistik destek mekanlarının ve toplanma alanlarının hazırlanması	ÇY	ÇY	ÇY	ÇY	ÇY	ÇY		
Eksen 5	Kültürel Mirasıyla Gelişen K. Menderes Havzası	Kültürel mirasın ayrıntılı tespiti ve değerlendirilmesi	Kültürel miras envanter çalışması: yüzey taraması yapılarak taşınmaz kültür varlıklarının tespit edilmesi, koruma stratejilerinin ortaya çıkarılması, kültür mirasının önem derecesinin sıralanması, yapı stoğu, kültürel peyzaj alanları, antik yerleşimler ve köyler de dahil olarak tespiti; pilot / odak uygulama alanlarının belirlenmesi	AY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY	AD	
			Tire'deki arkeolojik sit alanlarının (7 adet) kazılarla açık hava müzesi haline getirilmesi	AD	ÇY	ÇD	ÇY	AD	ÇY	
			Tire'de, Tire Kültür Derneği tarafından hazırlanmış olan, yaklaşık 400 yapının (198'i tescilli, diğerleri de tescille değer nitelikte), envanter çalışmasının İngilizce/Türkçe olarak kitap haline getirilmesi	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	ÇY	
			Tire'nin UNESCO Dünya Kültür Mirası'na başvuru sürecinde destek sağlanması ve kolaylaştırıcı olunması	ÇY	AD	AY	AY	ÇY	ÇY	
			Ödemiş, Tire, Birgi, Selçuk yerleşimlerinde İngilizce-Türkçe kent rehberlerinin hazırlanması	AD	AD	AD	D	ÇY	ÇY	
			Çocuklar ve yetişkinler için kültürel değerlerin varlığına, korunmasına yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	ÇY	
			Selçuk'ta 2006-2015 yılları arasında 150 kişi ile görüşülerek yapılmış olan yerel tarih çalışmalarının belgesel ve kitap haline getirilmesi, toplumla paylaşılması	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	ÇY	
			Havza ilçelerinde sözlü tarih çalışmalarının desteklenmesi, bilgi ve deneyim paylaşımının sağlanması (örneğin Selçuk Sözlü Tarih Çalışması)	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	AD	
			Müzelerin yapılması ve İzmir'de "müze bilgi ağı" kurulması	Selçuk, Tire, Ödemiş, Birgi'de "ziyaretçi bilgilendirme merkezleri"nin açılması	ÇY	AY	AY	ÇD	ÇY	ÇY
				İzmir ilindeki tüm müzelerin birbirine bağlı olarak, sergiledikleri eserleri ve etkinliklerini paylaşacakları bir "müze bilgi ağı"nın kurulması ve sürekli olarak güncel tutulması	ÇY	AD	AD	AY	ÇY	ÇY
				Terkedilmiş köylerin canlandırılmasına ilişkin çalıştaylar ve alternatif proje sürecinin başlatılması (Lübbey vd.)	ÇY	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇY
				Tarihi binaların restorasyonu ve yeniden işlevlendirilme çalışmaları için özel sektöre teşvik verilmesi ve özendirilmesi (sanat merkezi, butik otel, vd.)	AY	ÇY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY
				Restorasyon projelerinin elde edilmesi ve imalat aşamasında çalışacak teknik elemanların ve yapı ustalarının eğitime yönelik, Kültür ve Turizm Bakanlığı normlarına da uygun olan "restorasyon rehberi" hazırlanması (tarihi yapıların bahçelerinin de yapının kimliğine uygun olarak düzenlenmesinin rehberde yer almasının sağlanması)	AD	AD	AY	ÇY	ÇY	ÇY
				İlçe Belediyelerinde, Koruma Bölge Kurulları'nda, yapı denetim firmalarında ve mimari bürolarda çalışan mimar ve mühendislere, nitelikli yapı üretimi ve restorasyonu konularında, "kapasite geliştirme" eğitimlerinin verilmesi	ÇY	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇY
				Envanter çalışması sonucu belirlenmiş olan, çok önemli ve öncelikli yapıların Büyükşehir ve İlçe Belediyelerince kamulaştırılıp veya yerel girişimcilere restorasyonlarının ve yeniden işlevlendirilme çalışmalarının yapılması	ÇY	ÇY	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY
				Bayındır ilçe merkezinde yer alan Başar Han, Papaz Evi gibi yapıların restorasyonunun yapılarak tasarım atölyesi vb. etkinliklerin yapılacağı ortamların oluşturulması	ÇY	AD	AD	ÇD	ÇY	ÇY
				Beydağ Kalesi'nin kazı alanının kontrol altına alınması, tamamlanması ve restorasyonunun yapılarak ziyarete açılması	AD	AD	ÇD	AY	ÇY	ÇY
				Hisarköy Kalesi'nin temizlenmesi ve restorasyonunun yapılarak ziyarete açılması	AD	AD	ÇD	AY	ÇY	ÇY
				Menderes, Deliömerli Kırsal Mahallesi'nde yer alan 'Roma Hamamı'nın restorasyonu ve çevre düzenlemesinin yapılarak ziyarete açılması	AD	AD	ÇD	AY	ÇY	ÇY
				Havzada yer alan Cumhuriyet döneminde inşa edilmiş tescilli veya tescilsiz tipik yapı stoğunun korunması ve boş olanların yeniden işlevlendirilmesi	AD	AD	AD	AY	ÇY	ÇY
	Kentsel ve kırsal yerleşimlerdeki kültür varlıkları ve doğal yapıya ilişkin coğrafi envanterin (veri tabanı) oluşturulması	ÇY	AD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇY			
	Öğrencilerin yerel kültür bilincinin geliştirilmesine yönelik MEB Onaylı ders müfredatının geliştirilmesi	ÇD	AD	AY	ÇY	ÇY	ÇY			
	Yerleşimlerde tescillenmiş veya tescil edilme potansiyeli olan yapı ve alan bilgilerinin ve restorasyonu yapılmış yapıların Kent Bilgi Sistemine / İzmir Kent Rehberi'ne girilmesi ve tanıtımının yapılması	AY	AD	AD	AD	ÇY	ÇY			
	Yerel halkın en azından belli gün ve haftalarda, kendi ilçelerindeki müzeleri ve kültürel alanları ücretsiz gezibilmelerini olanaklı kılan düzenlemelerin yapılması, "hemşehri kartı" uygulamasının başlatılması	AY	ÇD	AD	AD	ÇY	ÇY			
	Yalnız yaşayan veya yaşlı ailelerin yaşadığı evlerin bakım, tutum, onarım ve temizliğinin yapılması konusunda bilgi ve hizmet sisteminin kurulması	AD	AD	AD	AD	ÇY	ÇY			
Eksen 6	Turizm Altyapısını Geliştiren K. Menderes Havzası	Fiziki altyapının iyileştirilmesi	Selçuk - Efes turist potansiyelinin havzanın iç kısımlarına aktarılması	Havzaya yönelik alternatif tur programlarının oluşturulması (kültür turu, doğa turu, inanç turu, gastronomi turu vb.)	ÇY	ÇD	ÇD	ÇD	ÇY	AD
				Efes'e gelen yabancı turistlerin gezi programlarına gecelemeli turların dahil edilmesi	AD	ÇY	AD	AD	ÇY	ÇY
				İzmir, Kuşadası ve yakın çevrede faaliyet gösteren seyahat acentalarının toplumun farklı kesimlerine hitap eden uygun fiyatlı turlar düzenlemek üzere desteklenmesi	AD	ÇY	AD	AD	ÇY	ÇY
				Turistik alanlarda fiziki altyapının iyileştirilmesi (dere yatağı ıslahı, tuvalet vb. gereksinimlerin giderilmesi, özellikle antik kentlerde tuvalet gibi sorunların teknik olarak çözümü, mevcutların iyileştirilmesi -akıllı Tuvaletler)	AD	AD	AD	ÇD	ÇY	ÇY
				Günübürlük algısını değiştirecek yöreye uygun (pansiyonculuk vb.) konaklama olanaklarının geliştirilmesi, yerel halkın teşvik edilmesi için iyi uygulama örneklerinin tanıtılması (Özellikle Birgi)	ÇD	ÇD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY
				Turistik ürünlere ulaşım/erişimin kolaylaştırılması, özellikle toplu taşıma olanaklarının iyileştirilmesi	AD	AD	AD	AD	ÇY	ÇY
				Turistik yerleşimlerde (özellikle Birgi'de) düzensiz parklanma sorununun önüne geçilebilmesi için ring sisteminin/depo otoparkların oluşturulması	AD	AD	AD	AD	ÇY	ÇY
				Kent merkezleri ile turistik alanlar arasında bisiklet gibi sürdürülebilir ulaşım seçeneklerinin geliştirilmesi (Örn: Selçuk merkez ve Pamucak sahili)	ÇD	AD	AD	AY	ÇY	ÇY
				Şirince, Keçi Kalesi ve Belevi'yi birbirine bağlayacak teleferik, finüküler ve İZBAN entegrasyonunun kurulması	AD	AD	AD	AD	ÇY	ÇY
				Gölcük Gölü çevresi rekreasyon projesinin (yürüme yerleri, bisiklet parkurları, su sporları, gondol turları vb.) hazırlanması ve uygulanması	AD	AD	AD	ÇD	ÇY	ÇY

Eksen 6	Turizm Altyapısını Geliştiren K.Menderes Havzası	Finansal altyapısının geliştirilmesi	Özellikle kadın ve gençlerin gelir getirci turizm faaliyetlerine aktif katılımının desteklenmesi	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇY	ÇY
			Sektörün rekabetçiliğini sağlayacak program ve projelerden yararlanabilmek için bölgesel, ulusal ve uluslararası fon kaynaklarının takip edilmesi, bu kapsamda üniversitelerle işbirliğinin en üst düzeyde tutulması	ÇD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇD
			Sosyal sorumluluk projelerinin turizm altyapısının çözümüne yönelik olarak planlanması	ÇY	AY	AY	ÇY	ÇD	ÇD
		Kurumsal altyapısının geliştirilmesi	Havzadaki ilçelerde turizm bütünlüğünün sağlanmasına yönelik birlik/kooperatif oluşturulması, mevcutların güçlendirilmesi	AY	ÇD	ÇY	AY	ÇY	ÇY
			Yerel turizm eylem gruplarının oluşturulması (Ör: Özgür Rehberler Projesi -gönüllülerden)	ÇY	AY	AY	ÇD	ÇY	ÇY
		Tanıtım altyapısının geliştirilmesi	Yerel halkın turizm değerlerinden yararlanabilmesine yönelik altyapının oluşturulması	AY	AY	ÇY	AY	ÇY	ÇY
			Doğal ve kültürel zenginliklerin tanıtılması (broşür, reklam filmi vb.) ve önemli turizm değerlerine ilişkin görsel ve yazılı materyallerin hazırlanması	AY	AD	AD	AY	ÇY	ÇY
			Tren güzergahlarında ekranlar vasıtasıyla alternatif alanların, güzergahların ve ürünlerin tanıtımının yapılması	AD	AD	AD	AD	ÇY	ÇD
			İnsanların kolay erişebileceği noktalara tanıtıma yönelik materyallerin konulması (cep haritası/kitapçığı vb.) (İZTAV işbirliği ile)	ÇY	AD	AD	AD	ÇY	ÇD
			Havzanın turistik değerlerinin tanıtımına yönelik mobil/web uygulamalarının geliştirilmesi	ÇY	ÇY	ÇY	AD	ÇY	ÇY
			Turizme yönelik çok dilli İzmir (ör: visitizmir.org) ve Küçük Menderes Havzası portalının geliştirilmesi	ÇY	ÇY	ÇY	AD	ÇY	ÇY
			Son dakika (Last minute) yolcularının İzmir hakkında bilgi alabilecekleri ofisler oluşturulması ve bu ofislerde Havza tanıtımı yapılması	AD	AD	AD	AD	ÇY	ÇY
			Havzaya yönelik mistik romanların/ popüler yayınların hazırlanması	ÇY	AD	AD	ÇY	ÇY	ÇD
		Yerel hizmet sektörünün eğitimi	Tire ve diğer ilçelerde kent içi ve kent dışı kültürel ve doğal değerleri içeren yürüyüş rotalarının belirlenmesi ve tanıtım broşürlerinin hazırlanması ve web sitesinde duyurulması	ÇD	AD	AD	AY	ÇY	ÇY
			Turizm sektöründe çalışanların nicelik, nitelik olarak artırılması ve sektörde çalışanların bilinçlenmesine yönelik eğitim programlarının oluşturulması	AD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY
			Yerel halktan turizm sektöründe çalışmak için istekli olanlara hizmet ve kalite eğitimlerinin düzenlenmesi	AD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇD
			Havza hakkında turizm farkındalığını artırılması ve 'sorumlu turizm' yaklaşımının geliştirilmesi	AY	AY	AY	ÇY	ÇY	ÇY
			Doğal alanların tanıtımı için "Doğa Rehberleri"nin yetiştirilmesine yönelik eğitim programlarının oluşturulması	ÇD	AD	AD	ÇY	ÇY	ÇY
Yerel halka turizm alanında girişimcilik, proje yazma ve yönetim eğitimlerinin verilmesi	ÇD		ÇD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇD		
Yöresel değerlerin farklılaşan/ değer yaratan turizm ürünlerine dönüştürülmesi	Turizm atlatpı eksikliklerinin belirlenebilmesi için ziyaretçi görüşlerinin alınması ve bu kapsamda özellikle sosyal medya yorumlarının izlenmesi	AD	AY	AY	ÇD	ÇY	AY		
	Kayıbolan mesleklerin (kalaycılık, semercilik, urgancılık, keçecilik gibi) yeniden canlandırılması ve el sanatlarının (halıcılık, dokumacılık vb.) geliştirilerek turistik ürüne dönüştürülmesi	AD	ÇY	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD		
	Taki, magnet, resim, kupa, giysi vb. kültürel tematik değerleri yansıtmaya yönelik turistik eşya tasarım ve üretim atölyelerinin ve satış birimlerinin kurulması	AD	ÇY	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD		
	Turistik ürünlerin geliştirilme/tasarlanma aşamalarında dünya turizm eğilimlerinin takip edilmesi	ÇD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇD		
	Havzada üretilen ürünlerin çeşitlendirilerek turistik ürüne dönüştürülmesi (örn. farklı aromalarla süt ve süt ürünlerinin çeşitlendirilmesi)	ÇD	ÇD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY		
	Turistik ürünlerin (özellikle yeme-içme) denetimlerinin yapılması, sürekliliğinin sağlanması	AD	AY	AY	AD	ÇY	ÇY		
	Aile içi işletmelerin desteklenmesiyle yerel kültür farklılıklarının korunması/öne çıkarılması	AY	ÇD	ÇD	AD	ÇY	ÇY		
	Turistik değerleri cazibe merkezi haline getirebilmek için turistik hikayelerin oluşturulması	ÇD	AD	AD	ÇD	ÇY	ÇD		
	Havzanın doğal zenginliklerine (Jeolojik zenginlikler, doğal bitki örtüsü, sahil, plaj ve koylar, yaylalar, dağlar, vadiler, ovalar, şelale, göl, gölet ve barajlar vb.) ilişkin turizm envanter çalışmasının yapılması	ÇD	AD	AD	ÇD	ÇY	ÇY		
	Günübirlik turizme uygun doğal bölgelerin (Ayrancılar, Kaletepe, Kuşçuburun, Arap Pınarı mesire alanları vb.) altyapılarının geliştirilmesi ve işletme planlarının hazırlanması	AY	AD	AD	AY	ÇY	ÇD		
Eksen 7	Alternatif Turizm Türleri ile Çeşitlenen K. Menderes Havzası	Ekoturizm-Doğa Turizmi-Kırsal Turizm - Sağlıklı Yaşam Turizmi	Bayındır'da Çiçek müzesinin (Arboretum) oluşturulması	ÇD	ÇD	ÇD	AY	ÇY	ÇY
			Doğa sporları (yürüyüş, bisiklet, yamaç paraşütü) alt yapısının sağlanması (ör: Keçi kalesi yamaçlarındaki fay kırığının dağ turizmüne kazandırılması)	ÇD	AD	AD	AY	ÇY	ÇY
			Yamaç paraşütü sahalarının belirlenmesi (Ödemiş-Bozdağ, Beydağ - Karlık Mevkii, Tire- Güme Dağı Etekleri, Kiraz - Bekçi Tepesi, Bayındır vb.) ve altyapı çalışmalarının yapılması	ÇD	AD	AD	AY	ÇY	ÇY
			Doğa yürüyüşü yapanların tercih ettikleri Menderes'teki ormanların doğa yürüyüş yollarının temizliğinin yapılması, moloz dökümünün engellenmesi	ÇY	AY	AY	AD	ÇY	AY
			Menderes'te Tahtalı Barajı Koruma Alanlarında, bisiklet, safari, ATM ve at gezi parkurlarının belirlenmesi ve yürüme parkurlarının oluşturulması	ÇD	AY	AY	AD	ÇY	ÇY
			Yayla ve dağ turizmüne yönelik altyapının oluşturulması (kayak vb.) ve tanıtımı (Ovacık, Alankıy, Çınardibi ve Karakuyun Yaylaları, Bozdağ vb.)	AD	AY	AY	ÇD	ÇY	ÇY
		Etkinlik Turizmi	Karadeniz ve denizden yeni turizm destinasyonlarının oluşturulması (Selçuk-Teos-Foça yelkenli/gemi turları vb.) / Tematik güzergahların oluşturulması ve altyapısının (yeme-içme, konaklama, işaretleme, tuvalat vb.) geliştirilmesi (Sart efes antik yolu, doğa sporları güzergahı vb.) ve ulusal ve uluslararası rota kitaplarına dahil edilmesi (Yerel değil bölgesel düşünülmesi -7 kilise turu - İzmir, Aydın, Manisa ve Denizli gibi) (Artemis yolu (düzenli yürünen bir yol)	ÇD	AY	AY	ÇD	ÇY	ÇY
			Bayındır ve Kiraz'da "sağlıklı yaşam" turizminin geliştirilmesi ve diğer doğal-kültürel değerler ile bütünleşmesinin sağlanması (Dereköy yakınındaki terk edilmiş köy bu kapsamda kullanılabilir) (Dağ Tekke Suyunun sağlıklı yaşam turizmi kapsamında kullanılabilirliğinin araştırılması) (Dereköy ve Ergenli kaplıcaları, Deliömerli jeotermal sahası vb.)	AY	ÇD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY
			Kuş gözlemi (Gebekirse Gölü, Belevi Gölü, Eleman Bataklığı vb.), endemik bitki gözlemi (Bozdağlar vb), fotosafarı gibi alternatif turizm çeşitlerinin gelişimine yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi	ÇY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY
			Turistik hafızanın oluşturulabilmesi için "5 Duyu"ya hitap eden (five sense making) yerler ve organizasyonlar oluşturulması (Bırgı' de ihlamur kokusu, çay bardağında türk kahvesi, tematik bahçeler)	ÇD	ÇD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY
			Garden Tourism / çiçek sergilerinin turistik değer haline getirilmesi / profesyonelleşmesi	AY	ÇD	ÇD	AY	ÇY	ÇY
			Yapımına 1858 yılında başlanan eski İzmir-Aydın demiryolunu endüstriyel miras rotası olarak kullanarak Selçuk-Çamlık arasında nostaljik kara tren çalıştırılması (TCDD'nin yeni güzergah projesine uygun olarak, eski güzergahın turistik amaçla kullanılması)	AY	ÇD	ÇD	AY	ÇY	ÇY
İnanç turizmi ile öne çıkan K.Menderes Havzası	Turizmin canlandırılması için festivaller, kamp, karavan alanları, pazarlar vb. ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenmesi (Kamp-karavan Bozdağ ve Gölçük 'te) (Bayındır Çiçek Festivali, Ödemiş Süs Bitkileri Fuarı vb.) (Torbalı Rumeli Balkan Göçmenleri Festivali)	ÇD	ÇD	ÇD	AY	ÇY	ÇY		
	Havzada mevcut olan inanç turizmi faaliyetlerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi (Bırgı, Meryemana, Efes, Klaros, St. Jean Kilisesi, İbn-i Melek vb.)	AD	AD	AY	ÇD	ÇY	ÇY		
	Rehberlerin inanç turizmi konusunda gelişimine yönelik eğitim programlarının (özellikle yüksek lisans programı) açılması	AD	AD	AY	ÇY	AY	ÇY		
	Farklı dinlerin önemli günlerine özel etkinlik programlarının oluşturulması ve etkin tanıtımının yapılması (Noel Konserleri vb.)	AD	AD	AY	ÇD	AY	ÇY		
İnanç Turizmi konusunda öne sahip olan ancak tanınmayan yapıların tanıtılması (St. Paul Kilisesi vb.)	Vatikan gibi ilgili kurumlarla iletişim kurularak inanç turizmi faaliyetlerinde görev alabilecek uzmanların yetiştirilmesi	AD	AD	AY	ÇD	AY	ÇY		
	İnanç Turizmi konusunda öne sahip olan ancak tanınmayan yapıların tanıtılması (St. Paul Kilisesi vb.)	AD	AY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY		

Eksen 7	Alternatif Turizm Türleri ile Çeşitlenen K. Menderes Havzası	Kültür Turizmi	Tarihi mekanların restorasyonu ve korunması, yeniden işlevlendirme yoluyla farklı toplumsal amaçlarla (sanat, spor vb.) kullanımının sağlanarak yaşayan mekanlar haline getirilmesi (Kiraz Karakuyun yaylasındaki taş evler)	AD	AY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY
			Tematik köylerin oluşturulması (Efe Kültürü-Lübbey Köyü / Çırpı Köyü vb.)	ÇD	AD	AD	ÇD	ÇY	ÇY
			Efes'in su yollarının turizme kazandırılması	AD	AD	AD	ÇD	ÇY	ÇY
			Havzanın kapsamlı tarihi ve kültürel turizm envanteri hazırlanması	ÇD	AY	AY	ÇY	ÇY	ÇY
			Özellikle Tire merkez, Birgi, Bademli gibi kentsel kültürel değerlere sahip alanların tanıtımının yapılması ve kültür turları düzenlenmesi	ÇD	ÇD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY
			Artemis Tapınağı'nın simülasyonunun yapılması ayrıca Efes'i üç boyutlu canlandırma ve çok dilli tanıtım uygulamalarının geliştirilerek engelliler için "audiodiologue" projesinin hazırlanması	AD	AD	AY	ÇD	ÇY	ÇY
			Havzada çıkarılan eserlerin yerelde sergilenebilmesi için yeni müzelerin yapılması (ör: Metropolis, Torbalı)	AD	AD	AY	ÇD	ÇY	ÇY
		Gastronomi Turizmi	Kiraz kalesinin restorasyonu, içindeki özel mülkiyet sorununun çözülmesi ve etkinliklerin buraya yönlendirilmesi	AD	AD	AY	ÇD	ÇY	ÇY
			Gastronomi turizmi kapsamında yöreye özgü yiyeceklerin tanıtımı için tarihini/öyküsünü anlatan bir sistem geliştirilmesi	ÇD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY
			Yörenin yeme-içme kültürünün tanıtımında önemli rol oynayabilecek "Gurme Turizmi"nin geliştirilmesi	AD	AY	AY	AD	ÇY	ÇY
			Yöresel yiyecek-içecek sunan küçük işletmeciler ve girişimcilere teşvikler sağlanması	AD	AY	AY	AD	ÇY	ÇY
			Havzanın yöresel yemek çeşitliliğini yansıtacak ulusal/uluslararası ağlara bağlı mutfak atölyeleri kurulmasının teşvik edilmesi ve mevcut restoranları entegre ederek niteliği açısından iyileştirilmesi	AD	ÇY	AD	AD	ÇY	ÇY
			Yabancı seyahat acenteleri ve gurmeler için Havzanın tanıtımına yönelik turlar düzenlenmesi	AD	ÇY	AD	AD	ÇY	ÇY
Eksen 8	Su Kaynaklarını Etkin Kullanan K. Menderes Havzası	Su kaynaklarının araştırılması, planlanması ve yönetimi	Küçük Menderes Havzasının su kaynaklarının bütüncül kullanılmasına yönelik araştırmaların yapılması	AY	AD	AD	ÇY	ÇD	ÇY
			Yeraltı suyu kaynakların korunması ve geliştirilmesine yönelik planlamaların yapılması	AY	AD	AY	ÇY	ÇD	ÇY
			Yeraltı ve yüzeysel su kaynakları ilişkisine bu kaynakların etkin kullanımına yönelik eğitim ve çalışmalarının yapılması	ÇD	AY	ÇD	ÇY	ÇD	ÇD
			Küçük Menderes Nehri'nin hidrolojik ve hidrolojik rejiminin ıslahı ve yatak genişletilmesi ile ilgili çalışmaların yapılması	AY	AY	AY	ÇY	ÇD	ÇY
			Su kaynaklarını kirlenme potansiyeli bulunan doğal kirleticilerin araştırılması	AY	AD	AD	ÇY	ÇD	ÇD
			Hayvancılıkta su tüketiminin incelenmesi ve verimli su tüketimine yönelik çalışmaların yapılması	AD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇD	ÇY
			Sanayiye su kullanımı planlaması ve aşırı su tüketimi olan sanayi yatırımlarını izleme/denetleme çalışmaları yapılması	AD	AY	AY	ÇY	ÇD	ÇD
		Su kaynakların kullanımı	Küçük Menderes Havza Kurulu ile IZSU havza koordinasyon kurulu işbirliğinin sağlanması	ÇY	AY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY
			Damlama sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması	AD	ÇY	ÇY	ÇD	AY	ÇY
			Küçük Menderes nehri boyunca miktar ve kalite odaklı süreklilik izleme ağı kurulması	AD	AY	AY	ÇY	ÇD	ÇY
			Yeraltı suyunun beslenmesi amacıyla yeraltı barajlarının yapılması	AY	AY	AY	ÇY	ÇD	ÇY
			Deniz suyundan tatlı su eldesi (Pamucak-Selçuk)	AY	AY	AY	ÇY	ÇY	ÇD
			Göllerin çok fonksiyonlu kullanımına ilişkin çalışmaların yapılması	AY	AY	ÇD	ÇY	ÇD	ÇY
Çevre problemleri ve giderimi	Küçük Menderes Nehri kirliliğinin tam karakterizasyonunun yapılması	AD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇY		
	Tarımsal (bitkisel ve hayvansal üretim) kaynaklı kirleticilerin giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması	AY	AY	ÇD	ÇY	ÇD	ÇY		
	Evsel ve endüstriyel katı atıkların giderimine yönelik planların yapılması	AY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY		
	Havzadaki kirlilik yüklerine ait bir envanter çalışmasının yapılması	AY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇY		
	Havzadaki tüm büyük yerleşimlerin atıksu arıtma tesislerinin devreye alınması ve kirlenme dışarısının minimize edilmesine yönelik çalışmaların yapılması	AY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇD		
	Küçük yerleşimler için ortak atıksu arıtma tesislerinin kurulması	AY	AY	ÇD	ÇY	ÇY	ÇD		
	Arıtılmış atıksuların yeniden kullanımına dönük projelerin geliştirilmesi	AY	AY	ÇD	ÇY	ÇD	ÇD		
Eksen 9	Yenilenebilir Enerji Kaynakları ile Etkin K. Menderes Havzası	Yenilenebilir enerji kaynakların geliştirilmesi	Jeotermal kaynakların sağlık ve termal turizm için geliştirilmesi (Bayındır) ev ısıtması için kullanılması (Menderes)	AY	ÇY	AD	ÇD	ÇD	ÇD
			Rüzgar, güneş, biyokütle enerjilerinin etkin ve entegre kullanımının sağlanması	AY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇD
			Baraj ve göl alanları üzerinde pilot ölçekte yüzer güneş enerjisi sistemlerinin kurulması	AY	ÇY	AY	ÇY	ÇD	ÇY
			Ekolojik su ve atık arıtımı veya bertarafı gibi enerji odaklı projelerin uygulanması	AY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇD
			Güneş panelleri kurulması (Çatı büyüklüğü belli büyüklükte olan binalarda fotovoltaik panel kurulması (meclis kararı ve plan notları ile); tip fizibilite çalışması; güneşlenme haritası; yapı statik hesabı)	AY	ÇY	ÇD	ÇY	ÇD	ÇD
Eksen 10	Çevre Sorunları Yönetimini Kurumsallaştıran K. Menderes Havzası	Kirlilik kaynaklarını izleme, denetim ve önlem alma	Kirlilik sorunlarına yönelik olarak etaplama ve önceliklendirme (öncelik evsel atıklarda olmalı)	AD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇD
			Kirlilik yüklerinin belirlenerek alıcı ortam odaklı planlanması	AD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇY
			Havzadaki tüm büyük yerleşimlerin atıksu arıtma tesislerinin devreye alınması ve nehre kirlenme dışarısının en aza indirilmesi	AD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇY
			Sanayi kaynaklı atıklar için Çevre İl Md. ile koordineli çalışmalar yapılmalı	AD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇD
			Küçük yerleşimler için ortak atıksu arıtma tesislerinin kurulması (yapay sulak alanlar veya konvansiyonel tesisler)	AD	AY	AY	ÇY	ÇY	ÇY
			Arıtılmış atıksuların yeniden kullanımına dönük projelerin geliştirilmesi	AD	AY	ÇD	ÇY	ÇD	ÇY
			Turizm tesislerinde arıtılmış deniz suyu kullanımının teşvik edilmesi ve teknoloji transferi-geliştirme	AD	ÇD	AY	ÇY	ÇD	ÇD
			Zirai atıkları katma değere dönüştürücü projelerin (enerji, kompost, biyokömür vb.) üretilmesi	AD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇD
			Beydağ - Ödemiş - Kiraz düzenli çöp deponi alanının yapılması	AD	ÇD	AY	ÇY	ÇD	ÇD
			Havzadaki tüm küçük yerleşimlerin (ör: Beydağ, Ahmetbeyli, Özbek, Yeniköy, Subaşı, Gölcük vd.) kanalizasyon şebekelerinin ve atıksu bertarafına dönük tesislerin kurulması	AD	ÇD	AY	ÇY	ÇD	ÇD
			Gölcük-Ödemiş turizm bölgesinin altyapı ihtiyacının giderilmesi ve göle atıksu girişinin engellenmesi	AY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇD
			Havzadaki tüm sanayi tesislerinde katı atık depolama ve arıtma tesislerinin yapılması ve etkin arıtma yapıldığını sıkı bir biçimde denetlenmesi	AY	AY	AY	AY	ÇY	ÇY
			Yerleşim alanlarında çöpün ayrıştırılarak toplanması ve depolanmasına yönelik projeler ve çöp aktarma istasyonlarının yapılması	AY	ÇD	ÇD	ÇY	ÇY	ÇD
			Ödemiş'te hava kirliliğinin önlenmesi için doğal gaz sistemine geçişin hızlandırılması	ÇD	ÇD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD
Doğa ve çevre bilincinin aşılması için halk katılımlı bio-blitz (tür-say) gibi vatandaş bilim etkinliklerinin yapılması	ÇY	AD	AD	ÇD	ÇY	ÇD			
Eksen 11	Entegre Havza Planlama ve Yönetimi Uygulayan K. Menderes Havzası	Planlama ve yönetim altyapısı	Havza bazlı mekansal veritabanı hazırlanması (arazi çalışması, arazi ekibi ve eğitimi, analiz-envanter çalışması, donanım, finansman, üniversite işbirliği, hukuki, idari ve teknik altyapının oluşturulması vd.)	ÇD	ÇD	AY	ÇY	ÇY	ÇY
			Yeşil altyapı sistemi envanter, analiz ve planlama çalışması (havza ve yerel ölçekli) yürütülmesi	AY	AD	ÇG	ÇY	ÇY	ÇY
			Havza - ilçe ölçeğinde üretilen planlama ve yönetim çalışmalarının bir araya getirilerek ve uyumlandırılarak havza ölçeğinde planlama ve yönetim belgesi hazırlanması	AY	AD	AY	ÇY	ÇY	ÇY
			Permakültür konusunda (havza ve yerel ölçekte) bilinçlenme, eğitim ve uygulama çalışmaları yürütülmesi	ÇY	ÇD	ÇY	ÇY	ÇY	ÇY

Eksen 12	İklim Değişikliği etkilerine dirençli K.Menderes Havzası	Havza ölçeğinde küresel iklim değişikliği etkilerinin kısa-orta-uzun vadede çalışılması	Küçük Menderes Havzası iklim modeli geliştirilmesi	AY	AY	AY	ÇY	ÇD	ÇY
			İklim değişikliği etkilerine karşı önlemler: en az indirme (mitigasyon), uyum (adaptasyon), dirençlilik (rezilyans) geliştirilmesi	AD	ÇD	ÇD	ÇY	ÇD	ÇY
			Tarım – su – sanayi – turizm – ormancılık sektörlerinde iklim değişikliği performansı ve risklerinin kullanılması	AY	AY	AY	ÇY	ÇD	ÇD
			Geçmişe yönelik iklim ve geleceğe dönük projeksiyon (tarımsal ürün deseni gibi) araştırması yapılması	AY	AY	ÇD	ÇY	ÇD	ÇD
			Flora ve fauna izleme çalışması yapılması	AD	AD	ÇD	ÇY	AD	ÇY
			Barajlarda iklim değişikliği etkisinin çalışılması	AY	AY	AY	ÇY	ÇD	ÇD
Eksen 13	Yan sanayi dallarının geliştirilmesi	Tarım ekipman ve makinaları üzerine sanayi bölgeleri oluşturulması	AD	ÇY	ÇY	ÇD	ÇY	AD	
			Besi zincirciliği (Beydağ), kurutma, şişeleme tesisleri, buzhane, soğuk hava depoları, yükleme tesisleri, yem fabrikaları gibi tesislerin geliştirilmesi	AD	ÇY	ÇY	ÇD	AD	AD
	Geniş ölçekli tarımsal sanayi ve altyapıların desteklenmesi	Arazi bütünlüştürme ve geniş ölçekli tarım-sanayi konusunda desteklerin sağlanması	AY	AD	AD	AD	ÇY	AD	
			Entegre, et ve süt ürünleri tesislerinin desteklenmesi	AD	ÇY	ÇY	ÇD	AD	AD
Eksen 14	Markalaşmanın sağlanması	Kooperatifleşme ve markalaşmanın geri ödemesiz kredi ve eğitimlerle desteklenmesi	AY	ÇY	ÇY	AY	ÇY	AY	
		Marka tescil, patent, ambalajlama, logo tasarımı gibi kurumsallaşma adımlarının desteklenmesi	AY	ÇY	ÇY	AY	ÇY	AY	
		Koyun, keçi yetiştiriciliği, arıcılık gibi konularda yurt dışından çok başarılı olmuş sistemlerin transfer edilmesi, ABD arı kovanları gibi	ÇY	ÇY	ÇY	AY	ÇY	AY	
	Yönetim -organizasyon etkinliğinin sağlanması	Entegre ve büyük ölçekte üretim yapacak çok katılımcısı olan kooperatiflere her türlü kira, arazi, kredi desteğinin sağlanması	AY	ÇD	ÇY	AY	ÇY	AY	
		Stratejileri yürütebilecek etkin bir üst icra kurulunun oluşturulması	AY	AY	AY	ÇD	ÇY	AD	
		Hayvancılık ve çiçekçilik üzerine bir borsa kurulması	AY	ÇY	ÇY	AY	AY	AY	
Hayvancılıkta permakültür oluşumlarının desteklenmesi, havza ve yerel ölçekte bilinçlenme, eğitim ve uygulama çalışmaları yürütülmesi	ÇY	AY	AY	AY	ÇY	AY			
Eksen 15	Tarımda Kalkınmayı destekleyecek beşeri sermayesini oluşturan K.Menderes Havzası	Üreticilerin eğitimlerle etkinliğini artırma	Tarım ve hayvancılıkla ilgili ziraat ve veterinerlik meslek yüksek okulunun Havza'da açılması	ÇD	AY	AY	ÇY	ÇY	AY
			Halk eğitim yolu ile salça, tarhana yapımı vb. kursların açılması	ÇD	AY	ÇD	ÇY	ÇY	AY
			Pazarlama, satış , tanıtım eğitimlerinin küçük üreticiye sağlanması	ÇD	AY	ÇD	ÇY	ÇY	AY
			Bağcılık, narenciye üretimi gibi konularda eğitimlerin verilmesi	ÇD	AY	ÇD	ÇY	ÇY	AY
			E-ticaret nasıl yapılır konusunda eğitimlerin ücretsiz sağlanması	ÇD	AY	ÇD	ÇY	ÇY	AY
			Organik sertifikası nasıl alınır konusunda eğitimlerin ücretsiz sağlanması	ÇD	AY	ÇD	ÇY	ÇY	AY

EK B. Çalıştay Katılımcı Listesi

İlçe Halk Çalıştayları

5 Nisan 2016 Menderes Halk Çalıştayı

No	Ad/Soyad	Ünvan	Kurum
1	Mutlu KENANOĞLU	İTOP San.Bölge Müdürü	İTOP San. Bölgesi
2	Burcu ÖZKAN	İTOP İş Geliştirme Uzmanı	İTOP San. Bölgesi
3	Mehmet YALÇINKAYA	Kısıkköy Mobilya Şehri Müdürü	Kısıkköy Ağaç İşl. Kooperatifi
4	İsmet SARIKAYA Sultan TUJAN (Genel Sekreter)	Mend. Esnaf ve Sanatç. Odası Bşk.	Esnaf ve Sanatkarlar Odası
5	Engin ALTUNOĞLU	Ziraat Mühendisi	Menderes Gıda, Tarım ve Hay. Müdürlüğü
6	İsmail EREN	Ziraat Mühendisi	Menderes Gıda, Tarım ve Hay. Müdürlüğü
7	Arif SEMERCİ	Veteriner Hekim	Menderes Gıda, Tarım ve Hay. Müdürlüğü
8	Seval DEMİREL	Ziraat Mühendisi	Menderes Gıda, Tarım ve Hay. Müdürlüğü
9	Nergis AKER	Ziraat Mühendisi	Menderes Gıda, Tarım ve Hay. Müdürlüğü
10	Hanifi ARDA	Ziraat Mühendisi	Menderes Gıda, Tarım ve Hay. Müdürlüğü
11	Ayşen UYAOĞLU	Veteriner Hekim	Menderes Gıda, Tarım ve Hay. Müdürlüğü
12	H.Bülent YELEN	Ziraat Teknikeri	Menderes Gıda, Tarım ve Hay. Müdürlüğü
13	Gülsev Pinar AYDIN	Gıda Mühendisi	Menderes Gıda, Tarım ve Hay. Müdürlüğü
14	Serdar ABDİŞ	Tesis Sahibi	Gümüldür Denizati Hotel
15	Mustafa ARIS	Dernek Başkanı	Doruk Dağcılık Kulübü
16	Neriman AYBARS/ Senda KURTOĞLU/ Muharrem ŞENÇAĞLAYAN		İzmir Dağcılık Kulübü
17	H. Olcay Ormankıran Serhat Ferrahi Değimli		Az Bilinen Antik Kentler Bisiklet Turu Gönüllüleri
18	Hüseyin AKPINAR	Menderes Halk Eğitim Mrz. Müdürü	Menderes Halk Eğitim Merkezi
19	Zeki ŞENTÜRK	Süleyman Çevik Ortaokulu Müdürü	Süleyman Çevik Ortaokulu
20	HÜSEYİN YETİM	Özdere Çevre Koruma Derneği Başkanı	Özdere Çevre Koruma Derneği
21	Onur DEMİR	Halkla İlişkiler Müdürü	TÜPRAK Altın Madeni
22	Halil AZALMA	Altintepe Muhtarı	
23	Bahtiyar ZEYBEK	Bulğurca Muhtarı	
24	Mahmut ÇİMEN	Cumhuriyet Muhtarı	
25	Neşe DOĞRUSÖZ	Cüneytbey Muhtarı	
26	Nurdoğan BAŞ	Çamönü Muhtarı	
27	Süleyman Üstün GÜNER	Çatalca Muhtarı	
28	Mehmet ÇOLAK	Çukuraltı Muhtarı	
29	Ertuğrul MERT	Değirmendere Atatürk Muhtarı	
30	Mustafa ERTOSUN	Değirmendere Fevziçakmak Muhtarı	
31	Bayram BAKIŞKAN	Develi Muhtarı	
32	Serkan ATIZ	Gümüldür Atatürk Muhtarı	
33	Nurettin ÇALIŞKAN	Gümüldür Cumhuriyet Muhtarı	
34	Ayhan YÜKSEL	Gümüldür Fevziçakmak Muhtarı	
35	Muammer ÜREGİL	Keler Muhtarı	
36	Ziya ESLİK	Kuyucak Muhtarı	
37	Mustafa GÜRMEK	Özdere Ahmetbeyli Muhtarı	
38	Abdullah SÜRÜCÜ	Sancaklı Muhtarı	
39	Ali TUNGA	Tekeli Fevziçakmak Muhtarı	
40	Erdem GÜNAY	Dernek Başkanı	Gümüldür Balıkçılar Geliştirme Koruma ve Dayanışma Derneği
41	İlyaz YILMAZ	BAŞKANI	ÇAMÖNÜ
42	Osman TOKLUOĞLU	BAŞKANI	OĞLANANASI
43	Ayhan SİVRİ	BAŞKANI	YENİKÖY
44	Süleyman ÜSTÜNGÜNER	BAŞKANI	ÇATALCA
45	Erdoğan CEVİZCİ	BAŞKANI	GÜMÜLDÜR-BÜYÜKALAN
46	Celal YAVAŞ	BAŞKANI	EFEMÇUKURU

47	Yusuf AKDIŞ	BAŞKANI	GÜMESKO
48	İbrahim DOĞAN	BAŞKANI	OĞLANANASI
49	Ömer Fatih EVREN	BAŞKANI	YENİKÖY
50	Ali YILMAZ	Başkan	Menderes İnşaatçılar Derneği
51	Alaattin BAYAT	İlçe Milli Eğitim Müdürü	Menderes İlçe Eğitim Müdürlüğü
52	Asım ÖZAYDIN	İlçe Nüfus Müdürü	Menderes İlçe Nüfus Müdürlüğü
53	Simge Gökçe ERKAN	Sekreter	Menderes İnşaatçılar Derneği

8 Nisan 2016 Beydağ Halk Çalıştayı

No	Ad/Soyad	Ünvan	Kurum
1	HALİL YILDIZ	ESNAF	-
2	OSMAN KIRAN	KOOPERATİF BAŞKANI	ESNAF KEFALET KOOP.
3	ÖZAY GÜLEÇ	İŞ ADAMI	DEĞİRMENCI SÜT ÜRÜNLERİ
4	ÇETİN ÇAMURCU	TÜCCAR	ÇAMURCU TOPRAK MAH. TİC.
5	ÖMER MERCAN	ESKİ İL GENEL MECLİS ÜYESİ	-
6	ÖZKAN YILDIRIM	İŞ ADAMI	ZİNCİR
7	SUNULLAH DESTECİOĞLU	ŞUBE MÜDÜRÜ	İLÇE HALK EĞİTİM
8	MURAT KIRCAN	İŞ ADAMI	GÜLCANLAR ZEYTİN YAĞ FABRİKASI
9	ÜNAL İÇMESU	KOOPERATİF BAŞKANI	ZİRAAT ODASI
10	FUAT UYSAL	İŞ ADAMI	TOPRAK MAH. TİC.
11	ERGÜN AHMET KÖROĞLU	İLÇE TARIM MÜDÜRÜ	
12	ERŞAN KÖSEOĞLU	BİRLİK BAŞKANI	BEYDAĞ SÜT ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİ
13	HALDUN DERİCİK	İŞLETME ŞEFİ	BEYDAĞ ORMAN İŞLETME ŞEFLİĞİ
14	MUHAMMET ÇAKICI	MUHTAR	KURUDERE MAH.
15	Ahmet YÜKSEL	MUHTAR	ÇAMLIK MUHTARI
16	Semra AKGÜN (Kurs Öğretmeni)		İPEK KOZASI EL SANATLARI KURSU YETKİLİLERİ
17	İLKAY IŞIK (BELEDİYE'DEN)		İPEK KOZASI EL SANATLARI KURSU YETKİLİLERİ
18	MEHMET SAYDAM	TEMSİLCİ	KENT KONSEYİ
19	DİLEK ACAR	GAZETECİ	YEREL GÜÇ GAZETESİ
20	BAŞAR UÇAR	GAZETECİ	KÜÇÜK MENDERES GAZETESİ
21	GÜRKAN GÜLEN	İNŞAAT MÜHENDİSİ	BEYDAĞ BELEDİYESİ
22	SAİM DURU	ŞUBE MÜDÜRÜ	BEYDAĞ BELEDİYESİ
23	M. ALİ KASAP	EMEKLİ ÖĞRETMEN	-
24	ŞEVKİ KAYATURAN	DEVLET MEMURU	İLÇE HALK KÜTÜPHANESİ
25	ÖZCAN DEĞİRMENCI	BASIN TEMSİLCİSİ	YEREL BASIN
26	ENGİN AKÇAY	DEVLET MEMURU	BEYDAĞ İZSU
27	MEHMET ŞAHAN	İNŞAAT TEKNİKERİ	BEYDAĞ BELEDİYESİ
28	BÜNYAMİN SÜREN	MUHTAR	ÇOMAKLAR MAHALLESİ
29	MUSTAFA BİLGİN	MUHTAR	ADAKÜRE MAHALLESİ MUHTARI
30	ERGÜN UZUN	TEKNİK AMİR	İZSU BEYDAĞ
31	HALİL KARŞIYAKA	MUHTAR	A.AKTEPE MAH.
32	NAZİF KAPTAN	MUHTAR	ÇİFTLİK MAH.
33	Aydın KORKMAZ	Ödemiş Şb. Md.	İZSU
34	MEHMET KADER	MADEN MÜHENDİSİ	HALIKÖY ETİ BAKIR İŞLETMESİ
35	BİLAL KÖROĞLU	BAŞKAN	BEYDAĞ EĞİTİM VE KÜLTÜR DERNEĞİ
36	MEHMET ÇAYCI	BAŞKAN	BEYDAĞ İLÇESİ TARIM VE HAYVANCILIĞI ARAŞTIRMA GELİŞTİRME DERNEĞİ
37	MEHMET KÜÇÜK		Beydağ Mesleki Eğitim Merkezi
38	Hüseyin ÖZTÜRK	Müdür	121 Nolu Beydağ Tarım Kredi Kooperatifi
39	Mustafa Aris		Doruk Dağcılık
40	TURGAY KONURALP	TEMSİLCİ	TÜRKİYE, AKŞAM GAZ. İHLAS VE TRT HABER AJANSI ÖDEMİŞ TEM.
41	Cihan ÖZSOY	Kimyager	Çevre Koruma ve Kontrol Dai. Bşk.
42	Gamze BAYRAM ATAĞLI	Çevre Y. Müh.	Çevre Koruma ve Kontrol Dai. Bşk.
43	Gizem SARIŞIK AVŞAR	Kimyager	Çevre Koruma ve Kontrol Dai. Bşk.
44	ÇİMEN TATLİCAN		İZSU GEN. MD.
45	HABİBE MARAT		İZSU GEN. MD.

46	Azmi S. AKBAYTÜRK	Müdür	Tarımsal Hizmetler Dai. Bşk.
47	Ahmet TOMAR	Ziraat Y. Müh.	Tarımsal Hizmetler Dai. Bşk.
48	M. Arben AKTAŞ	Şehir Plancısı	İmar ve Şehircilik Dai. Bşk.
49	Deniz COŞKUN SATIRCI	Şehir Plancısı	İmar ve Şehircilik Dai. Bşk.
50	Elifnur BEDİR	Şehir Plancısı	İmar ve Şehircilik Dai. Bşk.

14 Nisan Ödemiş Halk Çalıştayı

No	Ad/Soyad	Ünvan	Kurum
1	SELAHATTİN BAĞLI		ÖDEMİŞ K. MENDERES HABZASI KOZA HAREKETİ
2	MUSTAFA OVALI		HİDROSEÇ
3	FIRAT TUNCAY	İŞ ADAMI	SERBEST MESLEK
4	İbrahim ALTINTAŞ	İlçe Müdürü	İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
5	Hürriyet DEMİRHAN	Mühendis	İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
6	AHMET KOCADAĞ	BAŞKAN	ÖDEMİŞ ZİRAAT ODASI BAŞKANI
7	MEHMET SELÇUK BİLGİN	BAŞKAN	ÖDEMİŞ BADEMLİ KOOPERATİFİ
8	ALİ BOZKAN	BAŞKAN	ÖDEMİŞ ÇİFTÇİ MALLARINI KORUMA
9	COŞKUN DEMİR	BAŞKAN	ÖDEMİŞ TARIM VE HAYVANCILIĞI AR. GEL. DER.
10	HÜSEYİN COŞKUN	BAŞKAN	DEMİRCİLİ KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOP.
11	SÜLEYMAN ÖZDEMİR	MÜDÜR	DEMİRCİLİ KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOP.
12	KADİR ARIKAN	BAŞKAN	OVAKENT KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOP.
13	HAYATİ KÜÇÜK		ZEYTLİK TARIMSAL KALKINMA KOOP.
14	MUSTAFA TURAN		ADAGÜME TARIMSAL KALKINMA KOOP.
15	FEHMİ UĞUR		ÜZÜMLÜ TARIMSAL KALKINMA KOOP.
16	OSMAN TÜRKÖN		ÇAYLI TARIMSAL KALKINMA KOOP.
17	RAŞİT TATLI		KAYMAKÇI TARIMSAL KALKINMA KOOP.
18	HALİL YENİDOĞAN		KAYAKÖY TARIMSAL KALKINMA KOOP.
19	MUSTAFA GERÇEK		GERELİ TARIMSAL KALKINMA KOOP.
20	SÜLEYMAN YALÇIN		YOLÜSTÜ SÜT ÜRETİCİLERİ KOOP.
21	NAİL ASLITÜRK	ZİRAAT MÜH.	PİRİNÇÇİ TARIMSAL KALKINMA KOOP.
22	NİHAT SAVURAN	MUHTAR	İNÖNÜ MAHALLESİ MUHTARI – MUHTARLAR DERNEĞİ BAŞKANI
23	AHMET BAŞ	MUHTAR	BADEMLİ MAHALLESİ
24	YAŞAR UZUN	MUHTAR	BAYIRLI MAHALLESİ
25	ÜNAL ÇET	MUHTAR	ÇAMLICA MAHALLESİ
26	TAHSİN KIRKAR	MUHTAR	KURUCUOVA MAHALLESİ
27	HASAN KADIOĞLU	MUHTAR	MURSALLI MAHALLESİ
28	TÜRKER KONUŞ	MUHTAR	OVACIK MAHALLESİ
29	HÜSNÜ SAVUR	MUHTAR	SÜLEYMANLAR MAHALLESİ
30	MEHMET ÇOBAN	MUHTAR	ŞİRİNKÖY MAHALLESİ
31	OSMAN ÖNDER	MUHTAR	TOSUNLAR MAHALLESİ
32	MEVLÜT TOPUZ	MUHTAR	ÜÇKONAK MAHALLESİ
33	NAZİF DURUKAN	MUHTAR	ÜZÜMLÜ MAHALLESİ
34	MEHMET KARACEVİZ	MUHTAR	ZAFER MAHALLESİ
35	FATİH UĞURALP	ÜRETİCİ	ULUS SÜT FİRMASI
36	Feride KART	Müze Müdürü	Ödemiş Müze Müdürlüğü
37	MESUT EKMEKÇİ	BAŞKAN	ÖDEMİŞ KENT KONSEYİ
38	AYŞE AKYÜZ	TEMSİLCİ	ANADOLU AJANSI ÖDEMİŞ TEMSİLCİSİ
39	TURGAY KONURALP	TEMSİLCİ	TÜRKİYE, AKŞAM GAZ. İHLAS VE TRT HABER AJANSI ÖDEMİŞ TEM.
40	ÖMER ARİF ÖZÇİRAK	BAŞKAN	ÖDEMİŞ RAHVAN AT YET. BİN. SPOR KULÜBÜ
41	KAAN GÜNGELEN	BAŞKAN	ÖDEMİŞ AVCILAR DERNEĞİ
42	MEHMET YAPICI	MUHTAR	BİRGİ MAHALLESİ
43	FERİT AYNALI	MUHTAR	GÖLCÜK MAHALLESİ
44	MUHAMMET GÜNAYDIN		NAR DANESİ
45	ATILLA DÜVENCİOĞLU	TEMSİLCİ	ÖDEMİŞ KENT KONSEYİ
46	Sevda TALU	Kütüphane Müdürü	Halk Kütüphanesi Müdürlüğü
47	M.CUMHUR ŞENER	ŞUBE MÜDÜRÜ	ÖDEMİŞ YEREL HİZMETLER ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ
48	NURİ ERDAL	TEMSİLCİ	CUMHURİYET GAZETESİ ÖDEMİŞ TEMSİLCİSİ

49	BAŞAR UÇAR	TEMSİLCİ	YENİ ASIR TEMSİLCİSİ
50	MELİH ERAKYOL	TEMSİLCİ	ÖDEMİŞ RADYO TELEVİZYON
51	YASEMİN AKAR SU	TEMSİLCİ	RADYO REMİX
52	MEHMET ÇAY	BAŞKAN	ÖDEMİŞ MÜSİKİ DERNEĞİ
53	MEHMET KAMER	BAŞKAN	ÖDEMİŞ GELENEKSEL SANATLAR DERNEĞİ
54	BEDİA AKARTÜRK	SANATÇI	
55	ERKAN UŞAKLI	MEMUR	ÖDEMİŞ BELEDİYESİ
56	HÜSEYİN CİNBAL	BAŞKAN	BİRGİ SULAMA KOOPERATİFİ
57	MEHMET ÜGEAK	BAŞKAN	BÜYÜK AVULCUK SULAMA KOOPERATİFİ
58	MUSTAFA KAHYA	BAŞKAN	KÜÇÜK AVULCUK SULAMA KOOPERATİFİ
59	NİHAT BARDAKÇI	MUHTAR	ARTICAK MAHALLESİ
60	İSMAİL YILMAZ	MUHTAR	BEYAZITLAR MAHALLESİ
61	HABİB TUNÇBİLEK	MUHTAR	ÇAYIR MAHALLESİ
62	ÜLKÜ ÇOŞKUN	MUHTAR	DEMİRCİLİ MAHALLESİ
63	FİKRET TOKTAŞ	MUHTAR	DEREBEBEKLER MAHALLESİ
64	FATİH KOCAMANER	MUHTAR	DOLAYLAR MAHALLESİ
65	FETHİ CEYHAN	MUHTAR	ERTUĞRUL MAHALLESİ
66	EYÜP YALÇIN	MUHTAR	GERÇEKLİ MAHALLESİ
67	FERUDUN ESKİOĞLAN	MUHTAR	IŞIK MAHALLESİ
68	İBRAHİM YAYLA	MUHTAR	KÖSELER MAHALLESİ
69	NURETTİN DEMİRKAN	MUHTAR	KÜÇÜKAVULCUK MAHALLESİ
70	İSMAİL TEMİZER	MUHTAR	KÜÇÜKÖREN MAHALLESİ
71	GÜNGÖR ARSLAN	MUHTAR	MESCİTLİ MAHALLESİ
72	ALAADDİN ÜNAL	MUHTAR	OCAKLI MAHALLESİ
73	ERDAL ÜNLÜ	MUHTAR	ORHANGAZİ MAHALLESİ
74	İRFAN BAŞOL	MUHTAR	ORTAKÖY MAHALLESİ
75	HÜSEYİN BULDAN	MUHTAR	OVAKENT MAHALLESİ
76	MEHMET ATAŞ	MUHTAR	TEKKE MAHALLESİ
77	FAİK ŞENOĞLU	MUHTAR	YENİCEKÖY MAHALLESİ
78	HAMZA ÖZ	MUHTAR	YENİKÖY MAHALLESİ
79	AV. ERDEM BOYACI	BAŞKAN	ÖDEMİŞ HAVZA PLAT ÇEVRE ÖRGÜTÜ
80	Gürcay IŞIK		ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE DERNEĞİ ÖDEMİŞ ŞUBESİ
81	Tahsin KIRKAR		EĞİTİM VE KALKINMANIN YAYGINLAŞTIRILMASI İÇİN ULUSLARARASI MERKEZ DERNEĞİ
82	Füsun ESER (Yerine Mehmet Beşir SAYGIN Gelmiş)		ÖDEMİŞ ANADOLU GENÇLİK HALKOYUNLARI TOPLULUĞU KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ
83	İbrahim ERKOÇ		ÖDEMİŞ AVCILIK ATICILIK AMATÖR BALIKÇILIK VE GENÇLİK SPOR KULÜBÜ DERNEĞİ
84	Mehmet Ruhi ÖDEV		ÖDEMİŞ FOTOĞRAF SANATI DERNEĞİ
85	Ayhan SAVRAN		ÖDEMİŞ GÖKKUŞAĞI SANAT KÜLTÜR VE EĞİTİM DERNEĞİ
86	Orhan CAMBAK		ÖDEMİŞ İLKKURŞUN EFELERİNİ ANMA VE YAŞATMA DERNEĞİ
87	Gülfer KESKİN		ÖDEMİŞ KADIN KOOPERATİFİ
88	Azmi S. AKBAYTÜRK	Müdür	Tarımsal Hizmetler Dai. Bşk.
89	Ahmet TOMAR	Ziraat Y. Müh.	Tarımsal Hizmetler Dai. Bşk.
90	DENİZ ATASEVER	KİMYA TEKNİSYENİ	İZSU
91	UĞUR KURTULUŞ		İZSU
92	Abdullah CÜCE		Birgi Sulama Koop.
93	Nurcan Mete		CHP Yönetim Kurulu Üyesi
94	Ayşen Görgülü		CHP Yönetim Kurulu Üyesi
95	Şevkinaz Andalı		CHP Yönetim Kurulu Üyesi
96	Ali Sonocak		CHP Yönetim Kurulu Üyesi
97	Yusuf Kırkar	Emekli Tarış Md.	CHP Yöneticisi
98	Ahmet Tamdoğan		izsu
99	Gülcan kaya		Kent Koleji Şb. Md.
100	ÖZKAN AKGÜN	ZİRAAT MÜH.	
101	ZİHNİ DURAN	ZİRAAT MÜH.	
102	AYDIN ÇIKAR		İZMİR İLİ DSYB ADINA

103	TAHİR SİLAY	BAŞKAN VE MUHTAR	ŞOFÖRLER ODASI
104	OKAN KATKICI		ÖDEMiŞ KEÇİ KOYUN PLATFORMU
105	FATMA OKAN		Ege Üniversitesi Ödemiş Meslek Yüksek Okulu
106	CEVDET AYDIN		
107	GONCAGÜL ÇİÇEK	GENÇ GİRİŞİMCİ	
108	SONER EFE		
109	ARIF BASMAN		
110	MEHMET BEŞİR SAYGIN		
111	MUSTAFA ALTUNBİRLİK		EGE ÜNİ. İKTİSAT TEZLİ Y.LİSANS ÖĞRENCİSİ
112	MEHMET KİREMİTÇİ	CHP İLÇE SEKRETERİ	
113	SEMA ÖZGEN	MÜDÜR	ÖDEMiŞ BELEDİYESİ ETÜT VE PROJELER MD.
114	MAHMUT YENİAY	YETKİLİ	ÖDEMiŞ KAYMAKAMLIK PROJE OFİSİ
115	YUNUS ERGİN	MÜDÜR	ÖDEMiŞ HALK EĞİTİMİ MERKEZİ
116	DOÇ. DR. FUNDA YOLDAŞ	MÜDÜR YRD	ÖDEMiŞ MESLEK YÜKSEK OKULU
117	ONUR AKAR		ÖDEMiŞ TİCARET BORSASI
118	TURGUT USLUCA	BAŞKAN	ÖDEMiŞ ESNAF KEFALET KOOP.
119	ŞERİF NAZ	BAŞKAN	SARRAFLAR SAATÇİLER ODASI
120	NİHAT KAHYA	BAŞKAN	MARANGOZLAR MOBİLYACILAR ODASI
121	GÜLŞEN GÖRKEN	BAŞKAN	YEŞİL BADEMLİ TAR. KALKINMA KOOP.
122	HÜSEYİN CABBAR	BAŞKAN	ÖDEMiŞ SÜS BİTKİLERİ ÜRETİCİ BİRLİĞİ
123	DAVUT ESERLİ	ŞEF	GÖLCÜK ORMAN İŞLETME ŞEFLİĞİ
124	OGÜN ACAR		SALIHA HANIM TAŞ KONAĞI
125	MEHMET URTİMUR	MÜDÜR	ÖDEMiŞ BELEDİYESİ FEN İŞLERİ MD.
126	NERMİN PERVAN	MÜDÜR	ÖDEMiŞ BELEDİYESİ İMAR MD.
127	DR. İBRAHİM TELLİEL	MÜDÜR	ÖDEMiŞ SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ
128	EROL NOKTA	BAŞKAN	MADENİ İŞLERİ ODASI
129	Ömer AKŞAHAN		ÇAĞDAŞ YAŞAMI DESTEKLEME DERNEĞİ ÖDEMiŞ ŞUBESİ
130	AYHAN ÇATALKÖY		GÖLCÜK KARŞIYAKA BOĞAZ SULAMA KOOPERATİFİ
131	ÜLKÜ ZERDALI		
132	AYŞE KOLDAŞ		
133	ÖDEMiŞ KENT KONSEYİ		ÖDEMiŞ KENT KONSEYİ
134	MÜŞERREF TARAĞCI		ÖDEMiŞ KAYMAKAMLIĞI
135	SERAP FENDERYA		ÖDEMiŞ MESLEK YÜKSEK OKULU
136	ASLI AKPINAR		ÖDEMiŞ MESLEK YÜKSEK OKULU
137	TURGAY YAVUZ		ÖDEMiŞ BELEDİYESİ
138	HÜSEYİN KARA	MÜDÜR	BİOSUN – BİOGAZ

15 Nisan 2016 Kiraz Halk Çalıştayı

No	Ad/Soyad	Ünvan	Kurum
1	ŞERİF EMRE AKIN	MÜDÜR	İLÇE HALK EĞİTİM
2	GÜRKAN OKKA	BAŞKAN	ZİRAAT ODASI
3	ZAFER ÖLMEZ	MÜDÜR.V	GIDA TARIM VE HAYVANCILIK MÜDÜRLÜĞÜ
4	HÜSEYİN ATCI	BAŞKAN	KARABURÇ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ
5	KURŞAD AKYÜZ	BAŞKAN	TARIM KREDİ KOOPERATİFİ
6	BİLAL DUMAN	BAŞKAN	AYDOĞDU TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ
7	HÜSEYİN ÖZGEN	TEMSİLCİ	KIRAZ BELEDİYESİ İMAR PLAN PROJE
8	Aylin ŞİMŞEK	Mühendis	İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
9	Fatih KARA	Mühendis	İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
10	Habib TETİK	Genel sekreter	Kiraz Ziraat Odası
11	Önder KARA	Mühendis	Kiraz Ziraat Odası
12	FERİT ÇAĞLAR	MÜDÜR.V	İZSU
13	Mehmet BAHAR		İZSU
14	Kadir YILDIRIM	Muhafaza Memuru	Kiraz Orman Şefliği
15	Mustafa ZEYBEK	Ön Muhasebeci	Suludere Tarımsal Kalkınma Koop.

16	Süleyman TOP	Koop. Bşk.	İğdeli Tarımsal Kalkınma Koop.
17	Musa YEMEN	Mühendis	İğdeli Tarımsal Kalkınma Koop.
18	Nihat DİLBİR	Muhtar	Çömlekçi Muhtarı
19	Metin ŞİMŞEK	Muhtar	Haliller Muhtarı
20	Mutlu ERKAN	Çiftçi	Aydoğdu Mahallesi
21	Ercan EKİCİ	Çiftçi	Cumhuriyet Mahallesi
22	Orhan KÖK	Çiftçi	Emenler Mahallesi
23	Yusuf KARAKOÇ	Çiftçi	Taşlıyatak Mahallesi
24	Hüseyin KIRLIER	Çiftçi	Akpınar Mahallesi
25	ATİYE OKKA	BAŞKAN	KIRAZ ZİHİNSEL VE BEDENSEL ENGELSİZ UMUTLAR DERNEĞİ
26	HASAN ÖZDEMİR	BAŞKAN	S.S. HALİLLER KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ
27	Turgay Konuralp	Muhabir	TRT Haber Bölge Muhabiri Ödemiş Kent Bölge Gazetesi Nokta Bölge Gazetesi
28	Dilek Acar ÖZDEMİR		Yerel Güç Gazetesi
29	MAHMUT AKÇAOĞLANOĞLU	Muhtar	Dokuzlar Muhtarlığı
30	Ali EROĞLU	S.S. İğdeli Koop.	
31	Gürbüz AYVALI	Kiraz Bel.	Trafik Zabıtası
32	Cennet KARA	Kiraz Bel.	
33	Mehmet Siddik KAYA	Kiraz Öğretmenevi	
34	Durmuş SEÇKİN	Kaleköy Mahalle Muhtarı	
35	Muzaffer KOÇ		
36	Hüseyin KAYMAK	Çayağzı Mah.	
37	Uğur KURTULUŞ	İBB İZSU Gen. Müd.	
38	Melih ÖDEMİŞ	İBB İZSU Gen. Müd.	
39	Yücel ÇETİNKAYA	İBB İZSU Gen. Müd.	
40	Çağdaş GÜNEŞ	İZKA	
41	İlkay TEKER	Kiraz Yerel Hizm. Ş.Md.	
42	Barış TOP	İğdeli Mh.	
43	Sefa MENEKŞE	Ören Muh.	
44	Mehmet AVCI	İğdeli Tarım Kredi	
45	Ali ÇOLAK	Cevizli Muh.	
46	MUSTAFA EKŞİ	BAŞKAN	793 SAYILI HALİLLER TARIM KREDİ KOOPERATİFİ
47	Taner TOKALI	Müdür	Kiraz Mesleki Eğitim Merkezi Md.

19 Nisan Bayındır Halk Çalıştayı

No	Ad/Soyad	Ünvan	Kurum
1	EMİN KÖKELİ	ŞEHİR PLANCISI	BAYINDIR BELEDİYESİ
2	Gül AÇA	Ziraat Mühendisi	İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
3	HASAN PEYNİRCİ	İLÇE TARIM MÜD.	İLÇE TARIM
4	ERSOY SÜMERKAN	BAYÇIKOP BAŞK	BAYÇIKOP
5	BAHATTİN KORKULU	ÇİFTÇİ MALLARI KORUMA BAŞ.	ÇİFTÇİ MALLARI
6	Hayrettin Narlı	Ziraat Mühendisi	İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
7	HASAN ÇAKIL	MUHTAR İŞLERİ MÜDÜRÜ	BAYINDIR BELEDİYESİ
8	ERMAN BAŞTAŞ	HARİTA TEKNİKERİ	BAYINDIR BELEDİYESİ
9	SERHAN ADIGÜZEL	FOTOĞRAFÇI	BAYINDIR FOT.TOPLULUĞU
10	SEHER DOĞANAY	KENT KONSEYİ BAŞKANI	KENT KONSEYİ
11	Hayri GÖZTAŞ	Başkan	Buruncuk T.Kalkınma
12	Hafız Mehmet ŞENDİL	Başkan	Bayındır İlçesi Süt Üreticileri Birliği
13	Ömer UNGAN	MUHTAR	Cami Mahallesi Muhtarlığı
14	A.ÖZER GENCER	MUHTAR	Fatih Mahallesi Muhtarlığı
15	Ömer ERİŞEN	MUHTAR	Hacı İbrahim Mahallesi Muhtarlığı
16	Barış KİREZ	MUHTAR	Sadık Paşa Mahallesi Muhtarlığı
17	Kenan ERİNCE	MUHTAR	Hasköy Mahallesi Muhtarlığı
18	Bekir ÖZYURLU	Bekir ÖZYURLU	ALANKÖY MUHTARLIĞI
19	Mustafa GÜME	Mustafa GÜME	BALCILAR MUHTARLIĞI

20	Ramazan SATIN	Ramazan SATIN	ÇINARDİBİ MUHTARLIĞI
21	Yüksel AKGÜNDÜZ	Yüksel AKGÜNDÜZ	KIZILCAĞAÇ MUHTARLIĞI
22	İsa GAVACIK	İsa GAVACIK	LUTUFLAR MUHTARLIĞI
23	Aslan Ali TIKI	Aslan Ali TIKI	YAKAPINAR
24	Mustafa Kemal KIRTAŞ	Mustafa Kemal KIRTAŞ	YEŞİLOVA
25	İbrahim TÜRKMEN	İbrahim TÜRKMEN	ZEYTİNOVA
26	Murat AKHUY		MARMARIÇ EKOLOJİK YAŞAM DERNEĞİ
27			Zeytin Perisi Evleri
28	Ülkü ÖZVEREN	Bayındır Bel.	
29	Reşat KÜÇÜKDEMİR		
30	Semra KÜÇÜKDEMİR		
31	Nuray SESLİ	Bayındır Tarımsal Kalkınma Koop.	
32	Ufuk SESLİ	Bayındır Bel.	
33	Zekeriya ÇABUK	Bayındır Bel.	
34	Mustafa Anıl FEROĞLU	İBB	
35	Emel FAKI	Bayındır Bel.	
36	Gürcan ORTAOVALI	Kent Konseyi	Genel Sekreter
37	Kerim ÖZCAN	Muhtar	
38	Lale Pelin BEYAZIT	Marmariç Ekolojik Yaşam Der.	
39	Doç. Dr. Aslı GÜNEŞ	E.Ü. Meslek Yüksekokulu	
40	Dr. Rajeev KUMAR	E.Ü. Meslek Yüksekokulu	
41	Dr. Arzu KILIÇ	E.Ü. Meslek Yüksekokulu	
42	Diana BAYKAL	İZSU	Çevre Koruma Ruhsat Denetim Br.
43	Deniz ATASEVER	İZSU	Çevre Koruma Ruhsat Denetim Br.
44	Sadık SUSAMCIOĞLU	Bayındır Tic. Odası	
45	Özgür ARIK	Bayındır Tic. Odası	
46	Mehmet DUYGAN	Bayındır Esnaf Odası	
47	Safiye ÇAPAK	Bayındır Esnaf San. Odası	
48	Alaettin ÜREM	S.S. Bayındır Süt Koop.	
49	Mehmet KOZAKCI	SMMM	
50	Mehmet KARABULUT	Bayındır Avcılar Der.	Başkan
51	Ruhi AKSAN	Bayındır Belediye Bşk. Yard.	
52	Seyhan GÜLCÜ	Pınarcı Mah. Muh.	
53	Naime Semra AYBEY	Dernek Başkanı	ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE DERNEĞİ BAYINDIR ŞUBESİ
54	Kadir ÖZBEKOĞLU	Başkan	Bayındır Süt Üreticileri T.Kalkınma
55	Barış KIRBAŞ	Bayındır Bel.	

21 Nisan Selçuk Halk Çalıştayı

No	Ad/Soyad	Ünvan	Kurum
1	Özkan ARACI	Strateji Gel. Müd. V.	Selçuk Belediye Başkanlığı
2	İRFAN YILDIZ	MÜDÜR YARDIMCISI	EFES MESLEK YÜKSEKOKULU
3	ÖZGÜR AYDOĞAN	YÖN.KURUL BŞKN.YRD.	SELÇUK ESNAF ODASI
4	ÖMER SOYSA		SELÇUK BEL. DEPO EFES
5	RAMAZAN KOYUNCU KIZILAY		KIZILAY SELÇUK ŞUBESİ
6	İSMAİL KARAHAN	MECLİS ÜYESİ	SELÇUK TİCARET ODASI
7	HASAN ALİ ALBEYPĞLU	ÜRETİCİ	
8	MEMİŞ ÇERÇİOĞLU	ÜRETİCİ	
9	HASAN TURAN	ÜRETİCİ	ÇİFTÇİ MALLARI KO.BŞK.
10	İbrahim ERDALLI	Selçuk Ziraat Odası Başkanı	Selçuk Ziraat Odası Başkanlığı
11	Kerim ÖZLER	S.S. Selçuk Yaş Sebze ve Meyve Pazarlama Koop. Başkanı	S.S. Selçuk Yaş Sebze ve Meyve Pazarlama Koop. Başkanlığı
12	Hüseyin ÖNER	S.S. 274 No'lu Selçuk Zeytin ve Zeytin Yağı Tarım Sat. Koop. Başkanı	S.S. 274 No'lu Selçuk Zeytin ve Zeytin Yağı Tarım Sat. Koop. Başkanlığı
13	MAKSUT ÇALIŞKAN		ZİRAAT ODASI SELÇUK
14	LALE AYDOĞDU	İLÇE TARIM MÜDÜRÜ	İLÇE TARIM MÜDÜRLÜĞÜ
15	ÖZGÜR CEYLAN		SELÇUK BELEDİYESİ
16	HASAN DEMİR		KARAHAN TARIM

17	AHMET TOMAR		İBB. TARIM
18	MUSTAFA ACARCAN		GTHB İLÇE MÜDÜRLÜĞÜ
19	ALKAN ASLAN		GTHB İLÇE MÜDÜRLÜĞÜ
20	MEHMET BAYRAKTAR		SS.KOOP TARIM
21	MUSTAFA GÖRGÜN		SELÇUK BELEDİYESİ
22	AHMET DERELİ		SELÇUK ZİRAAT ODASI
23	ÜNER ULUPINAR		GÖKÇE TARIM
24	AZMİ AKBAYTÜRK		İBB. TARIM
25	LEVENT KARADUMAN	ÜRETİCİ	ZİRAAT ODASI-meclis üyesi
26	YAŞAR ERDALLI	ÜRETİCİ	ERDALLI TARIM
27	FİLİZ ACARGİL	GENEL SEKRETER	SELÇUK TİCARET ODASI
28	ZEYNEP DİZBAY KERÇEK	TURİZM ARAŞTIRMACISI	TURİZM DANIŞMA MÜDÜRLÜĞÜ
29	Haluk ALAY	müdür	Aqua Fantasy
30	MUZAFFER İNCE		KAYMAKAMLIK
31	M.VEYSEL BADEM		KAYMAKAMLIK
32	MEHMET ONAR		EFES T VAKFI
33	NİYAZI BAKICI	14 MAYIS MAH.MUHTARI	
34	Yusuf YAVAŞ	Arkeolog	Selçuk Belediye Başkanlığı
35	Müge KILINÇ ERCEBE	Mimar	Selçuk Belediye Başkanlığı
36	NİL A. ERALTAN		İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
37	YAŞAR YILMAZ		SELÇUK BELEDİYESİ
38	VOLKAN TABAK		
39	EVİRİM PAYAMCI	ŞEHİR PLANCISI	SELÇUK BELEDİYESİ
40	NESİMİ CENGİZ		İNŞAAT MÜH.ODASI
41	YAŞAR AYDIN		MECLİS ÜYESİ
42	TÜLAY AYARMAN	MİMAR	SELÇUK BELEDİYESİ
43	Caner TEMEL	Çevre Mühendisi	Selçuk Belediye Başkanlığı
44	MUSTAFA DEMİRCAN	BAŞKAN	AVCILAR ATICILAR VE BALIKÇILAR DERNEĞİ
45	DENİZ ATASEVER		İZSU
46	DİANA BAYKAL		İZSU
47	Adnan TAŞYURT	Fen İşleri Müdürlüğü Gör.	Selçuk Belediye Başkanlığı
48	NİHAL SAYGINER	AVUKAT	
49	Gamze BAYRAM ATAKLI	Çevre Y. Müh.	Çevre Koruma ve Kontrol Dai. Bşk.
50	GİZEM AVŞAR	Kimyager	Çevre Koruma ve Kontrol Dai. Bşk.
51	Y.SEYHUN COŞKUN	MEMUR	SELÇUK BELEDİYESİ
52	KADRIYE AYAZ FIÇOR		SELÇUK BELEDİYESİ
53	HATİCE ÖZER		SELÇUK BELEDİYESİ
54	BİLGİ KESKİN		SELÇUK BELEDİYESİ
55	TUNCAY ÖZEN		
56	ALİ RIZA ÜRETMENOĞLU	ÇİFTÇİ	
57	İBRAHİM GÖKÇE		GÖKÇE TARIM
58	D.MUHARREM ŞENTÜRK		SELÇUK ZİRAAT ODASI
59	ALİ ŞENGÜL		SELÇUK ŞEHİT AİLELERİ VE GAZİLERİ DERNEĞİ
60	ÇİHAN ATALAY		
61	BAHADIR VARVAR	MÜZİK ÖĞRETMENİ	SELÇUK BELEDİYESİ
62	SAVAŞ YEŞİL	AZA	Acarlar Mahalle MuhtarLIĞI
63	Sami ÖZLER	MUHTAR	Barutçu Mahalle Muhtarı
64	Levent APAK	MUHTAR	Şirince Mahalle Muhtarı
65	Selami ÜYÜCÜ	MUHTAR	Sultaniye Mahalle Muhtarı
66	Süleyman ÇÖKMEZOĞLU	MUHTAR	Atatürk Mahalle Muhtarı
67	Derviş DEDE	MUHTAR	Zafer Mahalle Muhtarı
68	Ahmet ÇOKYAMAN	MUHTAR	Cumhuriyet Mahalle Muhtarı
69	Ömer GÖRGÜLÜ	MUHTAR	İsabey Mahalle Muhtarı
70	SÖNMEZ AKBAŞ	BAŞKAN	SELÇUK GENÇLİK SPOR KULUBÜ DERN.
71	Murtaza TURAN	Selçuk Efes Havaalanı Müdürü	Selçuk Efes Havaalanı Müdürlüğü
72	Cengiz TOPAL	Selçuk Müze Müdürü	Selçuk Müze Müdürlüğü
73	Figen YAVUZ	Selçuk Yerel Hizmetler Şube Müdürü	Selçuk Yerel Hizmetler Şube Müdürlüğü
74	SEZAVER ALBEYOĞLU	MECLİS ÜYESİ	SELÇUK BELEDİYESİ

75	KORHAN MANGIR		İZKA
76	FADIL LALE	AVCILAR, ATICILAR VE BALIKÇILAR DER. BŞK.	
77	G.REMZİ ÇELİKEL	BAŞKAN	İZMİR İLİ YÜKSEK ÖĞRENİMİ DESTEKLEM DERN.
78	HALİL DÜZTAŞ	BAŞKAN	SELÇUK MÜHENDİSLER ODASI
79	MUSTAFA KEÇİCİ		Selçuk Belediye Başkanlığı
80			EGEÇEP

26 Nisan Torbalı Halk Çalıştayı

No	Ad/Soyad	Ünvan	Kurum
1	Sultan MERT	KOSGEP Torbalı Hizmet Merkezi Sorumlusu	Torbalı Ticaret Odası Başkanlığı
2	Murat ÖZCAN	Mali Müşavir	Pancar OSB
3	Gökhan BALCI	Kontrol Mühendisi (İnşaat Mühendisi)	Torbalı OSB
4	SAMİ ERKAN	Muhtar	ÇAYBAŞI
5	ŞEMSETTİN KANZA	Muhtar	ÖZBEY
6	VELİ ÖZLEK	Muhtar	SAĞLIK
7	AŞIM TAYFUR	Muhtar	TAŞKESİK
8	HÜSEYİN KURAN	Muhtar	TORBALI
9	SABAHATTİN AKMAN	Muhtar	TULUM
10	ALİ ÇIVGIN	Muhtar	TÜRKMENKÖY
11	HALİL KULA	Muhtar	YEMİŞLİK
12	Selahaddin ARAP	Personel	Torbalı Ziraat Odası Başkanlığı
13	Ömer TÜRKER	Ziraat Mühendisi	Torbalı Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü
14	HASAN ÖZŞAHİN		Torbalı Orman Fidanlık Müdürlüğü
15	Mehmet SOYKAN	Çiftçi Mallarını Koruma Başkanı	Torbalı Çiftçi Mallarını Koruma Başkanlığı
16	Osman KURT	Yürütme Kurul Üyesi	Torbalı Kent Konseyi
17	ÜNAL SUBAŞI	Muhtar	19.May
18	ERTUĞRUL KAR	Muhtar	29.Eki
19	MUSA ÇOBAN	Muhtar	AHMETLİ
20	HAYATİ ATEŞ	Muhtar	KUŞÇUBURUN
21	EMİN BERBER	Muhtar	MURATBEY
22	UĞUR BAYRAK	Şehir Plancısı	ŞEHİR PLANCILARI ODASI İZMİR ŞUBESİ
23	ÇAĞLAR ÖZKAÇAR	Şehir Plancısı	TORBALI BELEDİYESİ
24	MUHİTTİN GÖKALP	Harita Teknikeri	İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ADRES VE NUMARALANDIRMA ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ TORBALI SORUMLUSU
25	SERDAR SİMSAR	Şehir Plancısı	TORBALI YEREL HİZMETLER ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ
26	Müslüm ÜNAL	Kütüphaneci	Torbalı Kütüphanesi
27	Cesim ARABOĞA	Şef	Torbalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
28	ÖZKAN BURGAZ	Muhtar	GAZİPAŞA MAHALLESİ
29	ASIM EKİCİ	Arama Kurtarma Personeli	TORBALI İTFAİYE GRUP AMİRLİĞİ
30	İHSAN BAHÇIVAN	3. Posta Amiri	TORBALI İTFAİYE GRUP AMİRLİĞİ
31	İSMAİL ZIYPAK	İZSU KANAL BİRİMİ	İZSU
32	REMZİ AVCI	Muhtar	ATATÜRK
33	ABDULLAH SÜMER	Muhtar	BAHÇELİEVLER
34	MUSTAFA ŞEN	Muhtar	BOZKÖY
35	AYDIN AYAYDIN	Muhtar	KARŞIYAKA
36	ÇİMEN TATLICAN		İZSU RUHSAT DENETİM
37	HAKAN TOLUNGÜÇ		KİMTAŞ Kireç Sanayi ve Ticaret A.Ş Torbalı Şubesi
38	Turgay Konuralp	Muhabir	TRT Haber Bölge Muhabiri Ödemiş Kent Bölge Gazetesi Nokta Bölge Gazetesi
39	ATATEKİN DOĞAN	Muhtar	CUMHURİYET
40	MEHMET TANIR	Muhtar	İSMETPAŞA
41	ALİ ÖGÜT	Muhtar	İSTİKLAL
42	FARUK VURMAZ	BAŞKAN	TULUM SULAMA KOOP.
43	TANZER BOĞAN		ÇAĞDAŞ YAŞAMI DESTEKLEME DERNEĞİ TORBALI ŞUBESİ

44	Ş.ERTUĞRUL ALTUNEL		İBB TARIMSAL HİZM.DAİRESİ BAŞK
45	DİLEK ALIŞAN		İBB NAZIM PLAN
46	TUGAY BALAMAN		İZMİR İLİ DAMIZLIK SIĞIR YET. BİRLİĞİ
47	SALİH ÖZDİNÇ		DAĞKIZILCA SULAMA KOOP.
48	METİN ŞENGÜN		
49	MAHMUT AÇIKKAR		İZMİR KENT KONSEYİ
50	MUSLİH BERBER	EMEKLİ	
51	UĞUR YAĞLI		TORBALI ESNAF SANATKAR ODASI
52	TAYFUR GÜNEŞ		TORBALI ESNAF SANATKAR ODASI
53	ŞERİF TEKİNKÖK		TORBALI ESNAF SANATKAR ODASI
54	KAMİL NAZLI		MİLLİ EĞİTİM
55	İBRAHİM GÜRGEN		
56	AHMET HAN		İZSU ATIKSU ARITMA
57	TOLGA KUYU		İZSU
58	Halil Gülcü	Başkan	Torbali Esnaf Odası
59	İbrahim yavuz		Torbali ilçe halk kütüphanesi
60	SERKAN ÖZCAN		TORBALI YEREL HİZMETLER ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ
61	ALEV ÇANAĞÇI		TORBALI YEREL HİZMETLER ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

5 Mayıs Tire Halk Çalıştayı

No	Ad/Soyad	Ünvan	Kurum
1	MURAT KAYA SANUS	EKONOMİST	TİRE BELEDİYESİ
2	ALİ İHSAN SAĞ	MUHTAR	CUMHURİYET
3	FERUDUN SEZEN	MUHTAR	DÖRT EYLÜL
4	MUHARREM ÖTEGEN	MUHTAR	DUATEPE
5	HALİL KAPLANKÖYLÜ	MUHTAR	DUMLUPINAR
6	İSMET GÜLBAHÇE	MUHTAR	ERTUĞRUL MAH.
7	YÜCEL AVC1	MUHTAR	OSMANCIK
8	MUSTAFA YIĞIT	MUHTAR	PEŞREFLİ
9	MUSTAFA DİRLİK	MUHTAR	SARUHANLI
10	FİKRET YILMAZ	MUHTAR	SOMAK
11	HALİL İBİŞOĞLU	ZİRAAT ODASI BAŞKANI	ZİRAAT ODASI
12	EMİNE POYOĞLU	GENEL SEKRETER	ZİRAAT ODASI
13	AYŞE ÖZKALBI		DAMIZLIK SIĞIR YETŞ BİRLİĞİ
14	FİKRET BÜK	MEMUR	TİRE BELEDİYESİ
15	ZEKİ ÖZDEMİR	ZİRAAT Y.MÜHENDİS	GIDA TARIM VE HAYVANCILIK MD.
16	SİBEL TAGAY	ZİRAAT MÜHENDİSİ	GIDA TARIM VE HAYVANCILIK MD.
17	HALİL İBRAHİM ARSLAN		Tire Çiftçi Malları Koruma Derneği
18	Erkan TUTKAÇ	BAŞKAN	Karateke Köyü Sulama K.
19	FIKRET ÇİMRİN	MUHTAR	TOPARLAR
20	ÜNAL SAYRAN	MUHTAR	YİGENLİ
21	BİROL BOZKURT	MUHTAR	YAMANDERE
22	HALİS OYAR	MUHTAR	YENİŞEHİR
23	MEHMET ALİ ADIBELLİ		Değirmen Restoran
24	TURGUT KİRAZOĞLU	MUHTAR	AYAKLIKIRI
25	AJNAN BİLİK	MUHTAR	BOYNUYOĞUN
26	AHMET KÖTEKLİ	MUHTAR	BÜYÜKKALE
27	MEHMET BUZ	MUHTAR	BÜYÜKKÖMÜRCÜ
28	HÜSEYİN GACAR	MUHTAR	KÜRDÜLLÜ
29	NAZİF GÜLER	HARİTA MÜHENDİSİ	TİRE BELEDİYESİ
30	HANDAN ÇİÇEK	MİMAR	TİRE BELEDİYESİ
31	Oğuzhan Günebakan	Müdür	Tire İlçe Halk Kütüphanesi
32	BERNA KİREŞÇİ	MUHTAR	IPEKÇİLER
33	LÜTFÜ EBEOĞLU	MUHTAR	KETENCİ
34	ÖMER KAPLAN	MUHTAR	KURTULUŞ
35	MUSTAFA BAŞ	MUHTAR	KÜÇÜKBURUN
36	MEHMET EFE	MUHTAR	K.KÖMÜRCÜ

37	MUSTAFA SOYLU		CAMBAZLI MUHTARLIĞI
38	EVİRİM ÇÖPTEN	ÇEVRE MÜHENDİSİ	TİRE BELEDİYESİ
39	ÜMİT TÜFENKÇİ	İNŞAAT TEKNİKERİ	TİRE BELEDİYESİ
40	MEHMET ATICI	MUHTAR	ÇUKURKÖY
41	SÜLEYMAN KANDAK	MUHTAR	DEREBAŞI
42	HASAN ELÜSTÜ	MUHTAR	DERELİ
43	BEKİR YANTUT	MUHTAR	DOYRANLI
44	ERGÜN BAYIR	MUHTAR	ESKİOBA
45	MUSTAFA DAĞYARAN	MUHTAR	KAPLAN
46	MEHMET ELİBOL	MUHTAR	KIRTEPE
47	AHMET ÖZÇELİK	MUHTAR	KİRELİ
48	İBRAHİM KILBAŞ	MUHTAR	KOCAALİLER
49	ALPER ÇELEBİOĞLU	TEKNİSYEN	TİRE BELEDİYESİ
50	İBRAHİM UKİL	MUHTAR	TOKİ MAH.
51	ŞEREF KÖYÜK	MUHTAR	TURAN MAH.
52	SABRİ EŞKİL	MUHTAR	YENİ MAH.
53	HÜSEYİN ÇALIŞKAN	MUHTAR	HASANÇAVUŞLAR
54	MEHMET ÖNAL	MUHTAR	İŞIKLAR
55	VEYSEL AKTÜRK	MUHTAR	İŞIKLI
56	SÜLEYMAN TABAKOĞLU	NÜFUS MÜDÜRÜ	Tire İlçe Nüfus Müdürlüğü
57	ALİ İHSAN YILDIRIM	MÜDÜR	Tire Necippaşa Kütüphanesi
58	Turgay Konuralp	Muhabir	TRT Haber Bölge Muhabiri Ödemiş Kent Bölge Gazetesi Nokta Bölge Gazetesi
59	Dr. A. İhsan ÖZGE	BAŞKAN	TİRE VEREMLE SAVAŞ DERNEĞİ
60	Emel ÇAKICI	BAŞKAN	TİRE ENGELLİLER DERNEĞİ
61	Seyfullah AYVALI	BAŞKAN	TİRE KÜLTÜR SANAT ÇEVRE VE TURİZM DERNEĞİ
62	Hasan Hüseyin KARABACAK	BAŞKAN	TİRE ROMANLARI SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ
63	HÜSAMETTİN KIRAZLAR		DİYANET EĞİTİM MERKEZİ
64	ALİ AKBULUT		İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
65	MÜNÜBE BOZKURT		İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
66	CANER DEMİRKAP		İBB TİRE YEREL HİZMETLER
67	OKAN ALBAYRAK		TİRE SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ
68	MİRAY İŞILDAK		İBB UYGULAMA İMAR PLANLAMA
69	M. ARBEN AKTAŞ		İBB UYGULAMA İMAR PLANLAMA
70	ŞENNUR AYGÜN		TİRE ENGELLİLER DERNEĞİ
71	AYHAN BEKİ		MÜTAHİTLER DERNEĞİ
72	HÜSEYİN TİKAÇ		TİRE MAL MÜDÜRLÜĞÜ
73	DENİZ ATASEVER		İZSU RUHSAT DENETİM
74	DİANA BAYKAL		İZSU RUHSAT DENETİM
75	CİHAN ÖZSOY		İBB SAĞLIKLI KENTLER TEMİZ ENERJİ ŞUBE MÜD
76	NAZIF HARUPÇU		YEREL GÜÇ GAZETESİ
77	FIRAT ÇEŞME		TİRE MÜZE MÜDÜRLÜĞÜ
78	ESRA KILGIN		TİRE MÜZE MÜDÜRLÜĞÜ
79	MUSTAFA KILGIN		TİRE MÜZE MÜDÜRLÜĞÜ
80	HARUN UYSAL		EGE UNIV. TİRE MESLEK Y.O
81	AHMET TOMAR		İBB TARIMSAL HİZM.DAİRE BAŞK
82	AZMİ AKBAYTÜRK		İBB TARIMSAL HİZM.DAİRE BAŞK
83	CEM ÖZGE	YÖNETİCİ	
84	BİRTAN ARMAĞAN	PARK BAHÇELER MÜDÜR	TİRE BELEDİYESİ
85	H.ORHAN ALBAYRAK	KOORDİNATÖR	TİRE BELEDİYESİ
86	FEVZİ KIVRAK	MUHTAR AZASI	DERELİ MUHTARLIĞI
87	ÖZLEM YILMAZ		TİRE SÜT KOOP.
88	FATİH KARATAŞ		TİRE SÜT KOOP.

Uzman Paneli Katılımcı Listesi

	Ad Soyad	Kurum Adı
1	Aydın Korkmaz	İzsu
2	Yüksel Şahin	Gıda Tarım Hay. Bakanlığı
3	Prof. H. Baki Ünal	Ege Üniversitesi Ziraat Fak.
4	Yrd. Doç. Ahmet Ulvi	DEÜ Edb. Fak. Arkeoloji
5	Prof. Dr. Hüsnü Erbay Bardakçıoğlu	Adnan Menderes Üni. Vet. Fak.
6	Gülşah Demircioğlu	İzsu
7	Onur Demirci	İzsu
8	Yusuf Yavaş	Selçuk Belediyesi
9	Tonguç Akış	İYTE
10	Ayşe Gündüz Hoşgör	ODTÜ Sosyoloji
11	E. Ayfer Nakipoğlu	İBB İmar ve Şehir D.B
12	R. Bolposta	İzsu
13	Dr. Samet Yılmaz	Gayzer Yer Bilimleri
14	Mesut Gürsoy	Tariş Zeytinyağı
15	Bihter Çolak Esetlili	Ege Üniversitesi Ziraat Fak.
16	Prof. Dr. Dilek Anaç	Ege Üniversitesi Ziraat Fak.
17	Nurdan Erdoğan	Ege Üniversitesi Çevre Müh.
18	Ayşegül Pala	DEÜ Çevre Müh.
19	Prof. Dr. Renan Funda Barbaros	Ege Üniversitesi İİBF
20	Zeynep Aktüre	İYTE Mimarlık Bölümü
21	Mustafa Yağcıoğlu	İzmir Ticaret Borsası
22	Türker Adakale	EBSO
23	Alper Çabuk	Anadolu Üniversitesi
24	Aytuğ Balcıoğlu	İBB Sosyal Projeler D.B
25	Harun Kesenkaş	Ege Üniversitesi Ziraat Fak.
26	Aylin Balcı	İBB Ulaşım Planlama Şube Müd.
27	Kürşat Akman	İBB Tarımsal Hizmetler D.B
28	Nilay Gülerperçin	Ege Üni. Tabiat Tarihi
29	Elif Tunalı Çalışkan	Ege Üniversitesi İİBF
30	Abdulaziz Ediz	İzmir İl Klt. Ve Tur. Müd.
31	Tülay Yılmaz	İzsu Genel Müdürlüğü
32	Banu Dayangaç	İBB
33	Doç. Dr. Meneviş Uzbay Pirili	Ege Üniversitesi İİBF
34	Ali Kılıç	İBB İşbirlikler ve Yerel Hizmetler D.B
35	Ayşegül Uncu	İzsu Projeler D.B
36	Hande Uzunoğlu	İzmir Ticaret Odası
37	Üzeyir Karaca	Ege Tarımsal Araştırmalar Enst.
38	Mustafa Teloğlu	İzsu Kanal Bakım Şub. Müd.
39	Elif Nur Bedir	İzmir Büyükşehir Belediyesi
40	Cihan Özsoy	İBB Sağlıklı Kentler
41	Doç. Dr. Funda Yoldaş	Ege Üniversitesi Ödemiş MYO
42	Dilek Alişan	İzmir Büyükşehir Belediyesi
43	M. Arben Aktaş	İzmir Büyükşehir Belediyesi
44	Figen Yavuz	İBB Selçuk Yerel Hizmetler
45	Dr. Hakkı Çetin	Tariş Zeytinyağı
46	Dr. Yılmaz Ocak	İzsu Genel Müdürlüğü
47	Ümit Çiçek	İzmir Bilimpark
48	Alp Yücel Kaya	Ege Üniversitesi İİBF

	Ad Soyad	Kurum Adı
49	Ahmet Tomar	İBB Tarımsal Hizmetler D.B
50	Serdar Simsar	İBB Torbalı Yer. Hiz.
51	Prof. Dr. Adnan Tokaç	Ege Üni. Su Ürünleri Fak.
52	Saygın Can Oğuz	İZKA
53	Nedim Zurnacı	Kırsal Turizm Derneği
54	Lale Pelin Beyazıt	Marmariç Ekolojik Yaşam Dern.
55	Meltem Wallace	Ege Üni. Bayındır MYO
56	Handan Bakar	Ege Üni. Bayındır MYO
57	Prof. Dr. Ayten Ayşen Kaya	Ege Üniversitesi İİBF
58	Uğur Bayrak	Şehir Plancılar Odası
59	Diana Baykal	İzsu Çevre Koruma
60	İlgi Karapınar	DEÜ Çevre Mühendisliği
61	Mehmet Ali Bodur	İzmir Büyükşehir Belediyesi
62	Dr. A. S. Gül	İzsu
63	Dr. Nejat Özden	UTAEM
64	Yrd. Doç. Melike Yılmaz	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
65	Özgür Şenim	İzsu
66	İlkay Teker	İBB Yerel Hizmetler Şube Müd.
67	Özgür Dursun	Zeytincilik Araştırma Enstitüsü
68	Tevfik Türk	ZMO İzmir Şubesi
69	M. Cumhuri Şener	İBB Ödemiş Yerel Hizmetler
70	Özgür Sarıbaş	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
71	M. Yaşar Günaydın	Kırsal Turizm Derneği
72	Gülşah Adıgüzel	Ege Üniversitesi Peyzaj Mimarlık Böl.
73	Yıldız Devran	İzmir Büyükşehir Belediyesi
74	Gamze Bayram Ataklı	İzmir Büyükşehir Belediyesi
75	Nurhan Özden	İzmir Büyükşehir Belediyesi
76	Cengiz Topal	Selçuk Efes Müze Müdürlüğü
77	Feride Kat	Ödemiş Müze Müdürlüğü
78	Ertuğrul Tugay	İBB Tarımsal Hizmetler D.B
79	Erkan Arsu	İzsu
80	Emin Kökeli	Bayındır Belediyesi

Ufuk Tarama Çalıştayı

Bayındır

Sıra No	Ad Soyad	Kurum
1	Emel Akı	Bayındır Belediyesi
2	Ruhi Aksan	Bayındır Belediyesi
3	Gürcan Ortaovalı	Bayındır Belediyesi
4	Berkay Özdemiroğlu	Bayındır Belediyesi
5	Mehmet Karabulut	Bayındır Avcılar Derneği
6	Seher Doğanay	Kent Konseyi
7	Safiye Çapak	Bayındır Esnaf Odası
8	Serhan Adıgüzel	Bayındır Belediyesi
9	Şermin Uludağ	İzsu
10	Semra Aybey	ADD
11	Meltem Wallace	Ege Üniversitesi
12	Mehmet Kozakçı	Bayındır Süt Birliği
13	Zekiriya Çabuk	Bayındır Belediyesi
14	Emin Kökeli	Bayındır Belediyesi

Beydağ

Sıra No	Ad Soyad	Kurum
1	Mehmet Saydam	Beydağ Belediyesi Kent Konseyi
2	Mehmet Şahan	Beydağ Belediyesi
3	Engin Akçay	İZSU
4	Halil Karşıyaka	Muhtar
5	Saim Duru	Beydağ Belediyesi
6	Gürkan Gülen	Beydağ Belediyesi
7	Ergün Uzun	İzsu
8	Nazif Kaptan	Muhtar
9	İlkay Işık	Beydağ Belediyesi

Menderes

Sıra No	Ad Soyad	Kurum
1	Seval Demirel	Menderes Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
2	Hanifi Arda	Menderes Gıda Tarım ve Hayvancılık Müd.
3	Mehmet Çolak	Muhtar
4	Gamze Gül Mungan	Menderes Belediyesi
5	Bahtiyar Zeybek	Muhtar
6	Nergis Aker	Menderes GTH Müd.
7	Ayşe Uyaroğlu	Menderes GTH Müd.
8	İlyaz Yılmaz	Çamönü Sulama Koop.
9	Ş. Filiz Seban	Menderes Kaymakamlığı
10	İbrahim Talça	Menderes Belediyesi
11	Muammer Üregil	muhtar
12	Halil Arama	Muhtar
13	Nuretin Çalışkan	Muhtar
14	Burcu Özkan	İTOB
15	Ayhan Yüksel	Muhtar
16	Süleyman Üstüngönül	Muhtar
17	Evren Posacı	Menderes Belediyesi
18	Özlem Gülcemal	Menderes Belediyesi
19	H. Bülent Yeken	Menderes İlçe Tarım
20	Nil Özgen	Menderes Belediyesi
21	Engin Altınöğlü	Menderes İlçe G.T.H
22	Gülsev P. Aydın	Menderes İlçe G.T.H
23	Özlem Kutluata	Menderes Belediyesi

Ödemiş

Sıra No	Ad Soyad	Kurum
1	Ezgi Secer	Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
2	Selçuk Bilgi	Bademli Kalkınma Koop.
3	Attila Düvencioğlu	Ödemiş Kent Konseyi
4	Ülkü Zerdali	Ödemiş Kadın Kooperatifi
5	Ayşe Koldaş	Ödemiş Kadın Kooperatifi
6	Emin Barın	Ödemiş Yerel Hiz. Şub. Müd.
7	Mahmut Yeniay	Ödemiş Kaymakamlığı
8	Nazif Harapçu	Yerel Güç Gazetesi
9	Mehmet Kamer	Ödemiş Gelenkisel Sanatlar Derneği
10	Nail Aslıtürk	Pirinççi Köyü Tar. Kalk. Kooperatifi
11	Nejdet Bölüşmez	Pirinççi Köyü Tar. Kalk. Koop.
12	Hüseyin Cabbar	Ödemiş Süs Bitkileri Birliği Koop.
13	Demet Tekeş	Pirinççi Kooperatifi
14	Nail Aslıtürk	Su Ürünleri Kooperatifi
15	Niyazi Çetin	Su Ürünleri Kooperatifi
16	Sema Özgen	Ödemiş Belediyesi
17	Ferit Çağlar	İzsu
18	Ahmet Tandoğan	İzsu
19	Melih Ödemiş	İzsu
20	Niyazi Çetin	Pirinççi Kooperatifi
21	Feride Kat	Ödemiş Müze Müdürlüğü
22	Erkan Uşakçı	Ödemiş Belediyesi
23	Sevda Talu	Ödemiş İlçe Halk Kütüphanesi
24	Muhammer Ardıcak	Ödemiş Süs Bitkileri Birliği Kooperatifi
25	İbrahim Altıntaş	Tarım Müdürü
26	Turgay Konuralp	TRT Haber Bölge Tem. Ödemiş Kent. Gazetesi
27	Mehmet Karakuş	Yerel Hizmetler

Selçuk

Sıra No	Ad Soyad	Kurum
1	Fadıl Lale	Avcılar Atıcılar ve Balıkçılar Derneği
2	Ali Rıza Üretmenoğlu	Çiftçi
3	Maksut çalışkan	Ziraat Odası
4	Yaşar Erdalli	Erdalli Tarım
5	Volkan Tabak	
6	Mustafa Acıklı	Selçuk İlçe GTH Müdürlüğü
7	Ömer Soysal	Selçuk Belediyesi
8	Selami Üyücü	Muhtar
9	Yusuf Yavaş	Selçuk Belediyesi
10	Lale Aydoğdu	Gıda Tarım ve Hayvancılık Müd.
11	Memiş Çerçioğlu	Ziraat Odası
12	Metin Çitak	Ç.Y.Y.D Selçuk Şubesi
13	Cengiz Topal	Efes Müzesi
14	Seyhun Coşkun	Selçuk Belediyesi
15	Tuba Gülamber	Selçuk Belediyesi
16	Caner Temel	Selçuk Belediyesi
17	Nihal Şanpınar	
18	Alkan Arslan	Selçuk İlçe Tarım
19	İbrahim Erdalli	Selçuk Ziraat Odası

Tire

Sıra No	Ad Soyad	Kurum
1	Fatih Karakaş	Tire Süt Kooperatifi
2	Mustafa Yiğit	Muhtar
3	Halil İbrahim Arslan	Tire Çiftçi Mallarını Koruma Derneği Başkanı
4	Hüseyin Çalışkan	muhtar
5	Bekir Yantut	muhtar
6	Handan Çiçek	Tire Belediyesi
7	Ümit Tüfenççi	Tire Belediyesi
8	Faik Saraygile	Tire Belediyesi
9	Nazif Güler	Tire Belediyesi
10	Veysel Aktürk	Muhtar
11	Erkan Demir	Tire İlçe Tarım Müdürlüğü
12	Mustafa Anıl Köroğlu	Tire Bayındır Yerel Hizmetler
13	Yücel Avcı	Muhtar
14	Fikret Yılmaz	Muhtar
15	Ünal Seyven	Muhtar
16	Mustafa Dirlik	Muhtar

Torbalı

Sıra No	Ad Soyad	Kurum
1	Faruk Vurmaz	Tulumköy Sulama Kooperatifi Başkanı
2	Müslüm Ünal	Torbalı İlçe Halk Kütüphanesi
3	İbrahim Yavuz	Torbalı İlçe Halk Kütüphanesi
4	Serpil Öztürk Senbeş	Torbalı Belediyesi
5	Atatekin Doğan	Torbalı Muhtarları Derneği
6	Şemsettin Kanla	Muhtar
7	Serdar Simsar	Torbalı Yerel Hizmetler
8	Alev Çanakçı	Torbalı Yerel Hizmetler
9	Hayati Ateş	Muhtar
10	Mehmet Soykan	Torbalı Ç.M.K.
11	Burcu Atabey	Torbalı Ç.M.K.
12	Serkan Özcan	Torbalı Yerel Hizmetler
13	Hüseyin Kuran	Muhtar
14	Ali Çıvgın	Muhtar

Merkez

Sıra No	Ad Soyad	Kurum
1	Azmi Akboytürk	İBB Kırsal Kalkınma Şube Müdürlüğü
2	Diana Baykal	İZSU Çevre Koruma Ruhsat Denetimi
3	Mahmut Acıkkar	İzmir Kent Konseri YK üyesi
4	Gülcan Kaya	İBB Kent Koleji
5	Aslı Güngör	İBB Kent Koleji
6	Cihan Özsoy	İBB. Çevre Koruma Daire Başkanlığı
7	Saygın Can Oğuz	İZKA
8	Arzu Yalabık Güngör	Ege Bölgesi Sanayi Odası
9	H.İ. Murat Çelik	İZKA
10	Korhan Mangır	İZKA
11	Tülay Yılmaz	İzsu
12	Hülya Ulusoy	İZKA
13	Hande Uzunoğlu	İZTO
14	İlkay Teker	İ.B.B
15	Ertuğrul Altınel	İ.B.B Tarımsal Hizmetler
16	Gizem Aşar	İ.B.B
17	Gamze Ataklı	İ.B.B

